રાવલની

મેટીરિયા મેડિકા.

(ગુજરાતી ભાષામાં.)

મેટીરિયા મેડીકાના શિક્ષક ડાકતર એસ. કે. વ્યાસની
સંપૂર્ણ દેખરેખ નીચે તૈયાર કરવામાં આવેલી છે.

પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા.

રાવળ જગજીવનદાસ મહાસુખરામ સી. ઈ.

માંડવીનીપોળ—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ બીજી—પ્રત ૧૦૦૦

અમદાવાદ,

શ્રી પ્રજાહિતાર્થ મુદ્રાલયમાં પટેલ દલપતરામ મકનદાસે છાપ્યું.

શાહાપુર નવીપોળ—અમદાવાદ.

સંવત ૧૯૬૭. સને ૧૯૧૦.

કિંમત રૂ. ૬—૦—૦

પ્રસ્તાવના.

આ પુસ્તકની પ્રથમ આવૃતિ ૧૯૦૫ ની સાલમાં છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલી, અને તેનો પ્રજાવર્ગમાં નહી ધારી શકાય તેવો સત્કાર થવાથી અને દીવસે દીવસે તેની ઘણી માંગણીઓ થવાથી આ બીજી આવૃતિ મોહોટા સુધારા વધારા સાથે તૈયાર કરવામાં આવી છે, આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં ઘણાક ગ્રંથોનું દોહન કરેલું છે, અને પ્રથમ કાર્યની સાફલ્યતા થયેલી જોઇ આ વખતે બની શકયું તેટલું નવીન કામ આની અંદર દાખલ કરવામાં આવેલું છે. અને ઉમેદ છે કે જેવી રીતે પ્રથમ આવૃતિનો સત્કાર થયેલો હતો તેવીજ રીતે આ બીજી આવૃતિનો પણ સત્કાર થયેલો જોવામાં આવશે તો કર્ત્તાની મેહેનત સફળ થયેલી સમજાશે. આ પુસ્તકની અંદર કંઇ હસ્તદોષથી ભૂલચૂક રહી ગઇ હોય તો વાંચક વર્ગ ક્ષમા કરી સુધારી લેશે એવી કર્તાની આશા છે. અને તેવી ભૂલચૂકની અથવા કાંઈ નવિન સૂધારો વધારો કરવાની સૂચના કરવામાં આવશે તો તે પણ ખરા અંતઃકરણથી સ્વિકારવામાં આવશે, અને ત્રીજી આવૃતિમાં તેનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

લી.

આપનો આભારી શેવક.

જે. એમ. રાવળ, સી. ઈ.

નોટીસ.

હમોએ ગુજરાતી ભાષામાં પોકેટ પ્રીસ્કાઇબર નામનું પુસ્તક છપાવવા માંડેલું છે અને થોડા વખતમાં છપાઇ બાહાર પડશે. તેનું કદ ડેમી બારપેજીનું પાંચસો પાનાનું થશે, આ પુસ્તકની અંદર તમામ પ્રકારના દરદો, અને તેના ઉપચારો તેની માત્રાઓ વિગરે ઘણી બાબતોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલો છે, તેથી કરી દરેક અંગ્રેજી દવા કરનારને આ પુસ્તક અતિ ઉપયોગી થઇ પડે તેવું છે કારણ તમામ દરદોના અનુભવીક પ્રીસ્કીપસનો જથાબંધ આપવામાં આવેલા છે. આ પુસ્તક વિષે માહારે વધારે વર્ણન કરવાની જરૂર નથી. આ પુસ્તક બે ભાગમાં છપાશે. અને દરેક ભાગના પ્રથમથી ગ્રાહક થનાર પાસેથી રૂ. ૧॥ દોઢ લેવામાં આવશે. બે ભાગ સાથે બંધાવેલાના રૂ. ૩ ત્રણ લેવામાં આવશે.

મેટીરિયા મેડિકા પુસ્તક મળવાનુ ઠેકાણુ

જે. એમ. રાવળ, સી. ઈ.

માંડવીની પોળમાં લાલાભાઈની પોળમાં

દેરાવાળા ખાંચામાં.

મેટીરિયા મેડિકા.

સાહિત્ય વિભાગ.

અંગ્રેજી ઔષધો બનાવવાની સાધારણ રીત.

TINCTURA. લાટ૦ ટીંચુરા. અં૦ ટીંચર. ગુ૦ અર્ક—અંગ્રેજી દવાઓમાં વનસ્પતિ વિભાગની ઘણીખરી દવાઓના અર્ક બનાવવામાં આવે છે. અર્ક બનાવવાની દવાને રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ અથવા પ્રુફ સ્પીરીટ સાથે મિશ્ર કરી બેથી સાત દીવસ સુધી પલાળી રાખવી પડે છે; અને તે દરમ્યાન તેને કોઈ વખતે હલાવવાની જરૂર પડે છે. અર્ક કરવા સારૂ પલાળેલી દવાને કાચના બુચવાળા વાસણમાં રાખવી જોઇએ. ત્યાર બાદ તેને ગાળી લઈ સંચામાં નીચોવી લેવામાં આવે છે, નીચોવતી વખતે થોડો બાકી રાખેલો સ્પીરીટ ઉમેરવામાં આવે છે. ઘણું કરીને ઘણાખરા અર્કનું ૧ પાઇન્ટ અર્ક બનાવવાનું પ્રમાણ લખવામાં આવ્યું છે; તેથી તે પ્રમાણમાં જોઇએ તેટલો અર્ક બનાવી શકાય છે. પ્રથમ ૧૫ ઔંસ સ્પીરીટ સાથે દવા પલાળી બાકીનો ૫ ઔંસ સ્પીરીટ નીચોવતી વખતે ઉમેરાય છે; તે શિવાય કાંઇ સ્પીરીટનો ભાગ ઉડી જવાથી કમી થાય છે, તેટલો બીજો ઉમેરી તૈયાર થએલો અર્ક ૧ પાઇન્ટ પુરો કરવો પડે છે. જ્યાં આગળ અર્ક બનાવવાની રીત તળે **"જોઇએ તેટલો"** શબ્દ લખ્યો છે ત્યાં આગળ ૨૦ ઔંસ સ્પીરીટનું પ્રમાણ સમજવું.

વનસ્પતિ વિભાગની વિષારી અર્ક સિવાયની માત્રા ઘણીખરી ½ થી ૧ ડ્રામ સુધી હોય છે, અર્કના નામ સાથે "કો" "મિશ્રિત" અગર "આદિ" શબ્દ મુકેલા હોય છે તો તેની સાથે કોઇ વિષારી દવા અફીણ

અગર બીજી કોઈ છે એમ સમજવું; અને તે વિષારી દવાની માત્રા પણ ધ્યાનમાં રાખી ઘણી સંભાળથી જેમ જરૂર પડે તેમ વાપરવી.

VINUM. **લા૦** વાઇનમ. **અં૦** વાઇન. **ગુ૦** આસવ—ઔષધોને **શેરીવાઈન** નામના વાઇન સાથે મિશ્ર કરીને અર્કની માફક બેથી સાત દીવસ પલાળી, નીચોવી તે ગાળી લેવામાં આવે છે. તે બનાવવાનું પ્રમાણ ઘણું ખરૂં ૧ પાઇન્ટનું હોય છે; અને તેની માત્રા ઘણી ખરી ૧૫ ટીંપાથી ૧ ડ્રામ સુધીની હોય છે.

DECOCTUM. **લા૦** ડીકોકટમ. **અં૦** ડીકોકશન. **ગુ૦** કવાથ— ઔષધીને સ્વચ્છ પાણીમાં ૧૦ થી ૨૦ મિનિટ સુધી ઉકાળવી, ઉકાળતાં કેટલું પાણી બળી જાય છે; માટે એક પાઇન્ટ ઉપર પાણી હોય તેટલું બળી જવા દેવું. પ્રથમ ઉકાળતી વખતે ૧½ અથવા ૨ પાઇન્ટ પાણી મુકવામાં આવે છે. ઉકળી રહ્યા પછી નીચોવીને પાણી ગાળી લેવું. કવાથ એક પાઇન્ટથી કમી હોય તેટલું બીજું ચોખ્ખું પાણી ઉમેરવું. કવાથની માત્રા ઘણીખરી ૧ થી ૨ ઔંસ સુધીની હોય છે.

INFUSUM. **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ. **અં૦** ઇન્ફ્યુઝન. **ગુ૦** ચા અથવા ઉકાળો—ઔષધોને સ્વચ્છ ઉકળતા પાણીમાં અડધા કલાકથી બે કલાક ઢાંકેલા વાસણમાં પલાળી રાખી ગાળી લેવા એટલે તેનો ચા તૈયાર થયો કહેવાય છે. ઘણું કરી ચા બનાવવાનું પાણીનું પ્રમાણ ૧૦ ઔંસ સુધી આપેલું હોય છે. ચાની માત્રા ૧ થી ૨ ઔંસ સુધીની હોય છે.

PULVIS. **લા૦** પલ્વીસ. **અં૦** પાઉડર. **ગુ૦** ભુકો અથવા ચૂરણ—ઔષધોને ખાંડીને ઝીણી ભુકી કરવામાં આવે છે, અને પછી તેને ચારણીથી ચાળી લેવામાં આવે છે. જ્યારે ચૂર્ણમાં મિશ્રિત "કમ્પાઉન્ડ" "કો" અને "આદી" શબ્દો ઉમેરેલા હોય છે ત્યારે તેની સાથે અફીણ અગર બીજી મહત્વની દવા મીશ્ર થએલી છે એમ સમજવું; વિષારી ચુરણની માત્રા ઘણું કરીને ૨ થી ૫ ગ્રેન સુધીની હોય છે.

OLEUM. **લા૦** ઓલ્યમ **અં૦** ઓઇલ. **ગુ૦** તેલ—ઘણી ખરી વનસ્પતિઓના મૂળ, ફુલ, છાલ અને વૃક્ષમાંથી તેલ કાઢવામાં આવે છે;

તેલ બે રીતે કાઢવામાં આવે છે; એક તો પીલીને તેલ કાડવામાં આવે છે અને બીજુ ગરમીથી યંત્ર વડે કાઢવામાં આવે છે. **અળશી, રાઈ, એરંડીઆ** વગેરેમાંથી તેલ પીલીને કઢાયછે. તજ, લવીંગ, સુખડ, જાયફળ અને સવામાંથી યંત્રવડે કઢાય છે. તેલ વિવિધ પ્રકારની ઔષધીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે; અને કેટલીકવાર દવા તરીકે ખાવામાં વપરાય છે. તેની સાધારણ માત્રા ૨ થી ૪ ટીંપા સુધીની હોય છે. **કેસ્ટર ઓઇલ,** અને **કોડલીવરઓઈલ** વગેરે તેલની માત્રા ૨ થી ૮ ડ્રામ સુધીની હોય છે.

LINIMENTUM. **લા૦** લીનીમેન્ટમ. **અં૦** લીનીમેન્ટ. **ગુ૦** ચોપડવાનું તેલ—ઘણા ખરા ઔષધોના તેલ અને બીજી દવાઓના સંયોગથી ચોપડવાના તેલ બનાવવામાં આવે છે. તેમાં મુખ્ય દવા સિવાય **ઓલીવ ઓઇલ, કપુર, સાબુ, રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ** વગેરે દવા આવે છે; તે ફક્ત બહાર ચોપડવાના કામમાંજ વપરાય છે. પીવામાં કદી પણ વપરાતાં નથી.

AQUA. **લા૦** એકવા. **અં૦** વોટર. **ગુ૦ પાણી**—પાણી ઔષધીઓના તેલ, ફુલ અથવા ફળને કચરીને તેમાં ૨ ગ્યાલન પાણી મિશ્ર કરી યંત્રવડે ૨ ગ્યાલન પાણી ખેંચવામાં આવે છે. જો કે સાધારણ પાણી બનાવવાની રીત નીચે પ્રમાણે હોય છે. જે દવાનું પાણી બનાવવું હોય તે દવાના તેલનું ૧ ટીંપુ **મેગ્નેસીયા કાર્બોનાસ**ના ૧ ડ્રામ સાથે મિશ્ર કરી ખરલમાં સારી રીતે ઘુંટવુ અને તેમાં ૨ ઔંસ પાણી મિશ્ર કરી વાપરવું પાણીની સાધારણ માત્રા ઘણું કરીને ૧ થી ૨ ઔંસ સુધીની હોય છે.

LIQUOR. **લા૦** લાઇકર. **અં૦** સોલ્યુશન. **ગુ૦** પ્રવાહી, મિશ્રણ—આ પ્રવાહીઓ જુદી જુદી રીતથી બને છે; તેમાં કેટલાક પ્રવાહી ફક્ત લગાડવાના કામમાં બહારના ઉપચાર તરીકેજ વપરાય છે; અને કેટલાક પીવાના કામમાં વપરાય છે. **પાણી** અને **પ્રવાહીમાં** ફેર એટલોજ છે કે પાણીમાં મુખ્ય દવાનો જૂજ ભાગ હોય છે, અને તેની માત્રા ૨ ઔંસ સુધી હોય છે; **પ્રવાહીમાં** મુખ્ય દવાઓનો ભાગ વિશેષ હોય છે અને તેની માત્રા જુજ હોય છે. **મોરફીઆ, સ્ટ્રીકન્યા, સોમલ** અને **આટ્રોપીનના** વિષારી પ્રવાહીના એક ઔંસમાં તે દરેક પદાર્થના ચાર ગ્રેન સમાએલા હોય છે. રસકપુરના પ્રવાહીના ૨ ઔંસમાં ૧ ગ્રેન રસકપૂર હોય

છે. જુદા જુદા પ્રવાહીની જુદી જુદી બનાવટોને લીધે તેમની માત્રા પણ વધતી ઓછી હોય છે.

POULTICE- લા० પોલ્ટીસ. અં० પોટીસ. ગુ० પોટીસ—પોટીસ રાઈ, કોલસા, અળશી, ઘઉંનો લોટ અને બીજી દવાઓની બને છે. ઉપર લખેલી વસ્તુના લોટમાં જોઇએ તેટલું ઉકળતું ગરમ પાણી રેડી હલાવવાથી પોટીસ બને છે. તેને મલમલના ઝીણા કપડાની બેવડમાં રાખી લગાડવામાં આવે છે. પોટીસ ગડગુમડને પકવવાને તથા વેરી નાંખવા અને રૂઝવવાને ઉત્તેજન આપે છે.

UNGUENTUM. લા० અંગવેન્ટમ. અં० ઓઇન્ટમેન્ટ. ગુ० મલમ—મલમ જુદી જુદી જાતની દવાઓની મેળવણીથી બને છે. દવાની સાથે સાદુ મલમ, મીણુ અથવા ચરબી લેનોલાઇન અને વેસેલીન મેળવવામાં આવે છે. ઘણું કરીને એક આંસ મલમનું પ્રમાણુ લખેલું હોય છે તે ફક્ત લગાડવા સારૂ અને ચોપડવાના કામમાં વપરાય છે.

CONFECTIO. લા० કન્ફેકસ્યો. અં० કન્ફેકશન. ગુ० મુરબ્બો—મુરબ્બો ઔષધીઓ સાથે સાકર, શરબત (ચાસણી) અગર મધની સાથે મિશ્ર કરવાથી બને છે. તેની માત્રા $\frac{1}{2}$ થી ૨ ડ્રામ સુધી હોય છે.

MISTURA. લા० મીશ્ચુરા. અં० મીકશ્ચર. ગુ० મિશ્રણુ—વિવિધ દવાઓ અને અર્ક વગેરે મિશ્ર કરી તેમાં પાણી મેળવીને પીવામાં વપરાય છે તેને મિશ્રણુ કહે છે. તે દીવસમાં થઇને ઘણું કરીને ૧ આંસ સુધીના પ્રમાણુમાં ત્રણુ વખત પીવામાં વપરાય છે.

VAPOUR. લા० વેપર. અં० ઇનહેલેશન. ગુ० નાસ—નાસ દવાને ઠંડા પાણીમાં અગર ગરમ પાણીમાં યોગ્ય વાસણુમાં મુકી તેમાંથી જે હવા નીકળે છે તે દમની સાથે લેવી તેને નાસ કહે છે. ગળા અને ફેફસાના દરદમાં નાસ લેવાની જરૂર પડે છે.

PLASTER. લા० પ્લાસ્ટર. અં० પ્લાસ્તર. ગુ० લેપ—ઔષધો સાથે રાળ, ઓલીવ ઓઇલ, મીણુ, કઠણુ સાબુ વગેરે મિશ્ર કરીને લેપ બનાવવામાં આવે છે. આવા લેપની નાની લાકડીઓ તૈયાર આવે છે; જેને સાધારણુ ગમપ્લાસ્તર કહે છે, તેનું ખરૂ નામ વાસ્તવિક રાળનો બ-

નાવેલો લેપ હોય છે.

આ પ્લાસ્તરમાંથી જોઇએ તેટલો કકડો લેવો; અને તેને ગરમ કરવાથી તે ઓગળી જાય છે, તેથી તેને જાડા કાગળ, ચામડા અગર નાનકલાકના કપડાપર પાથરવો; તે ચીકણો હોવાથી કપડાપર ચોટી જાય છે; તે ઠરવા દેવો, અને જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે કપડામાંથી પટી જેટલો ભાગ કાપી લઈ દેવતાપર તેને ગરમ કરી જ્યાં લગાડવો હોય ત્યાં ચોઢવો. પ્લાસ્તર બદ, ગાંઠો, ગડગુમડ અને ચાંદાપર ચોઢવામાં આવે છે; તે બે ચાર દીવસ સુધી ચોટાડવું પડે છે; અને તેથી ધીમે ધીમે ચામડીમાં પ્લાસ્તરની દવા દાખલ થાય છે અને રૂઝ લાવે છે.

BLISTER. **અં॰** બ્લીસ્ટર. **ગુ॰** ફોલ્લો ઉઠાડવાનું પ્રવાહી—બ્લીસ્ટર એક પ્રકારની ઝેરી માંખનું થાય છે; તેને કાન્થારીડીસ કહે છે. તેનું તૈયાર પ્લાસ્ટર, પ્રવાહી અને પીળો કાગળ આવે છે. કાગળ અથવા પ્લાસ્તર લગાડવું હોય ત્યારે પ્રથમ લગાવવાના સ્થળ ઉપર ઝીણી પીંછીવતી પ્રવાહી જરાવાર ઘસવું; બાદ તેજ પ્રવાહી કાગળ અથવા પ્લાસ્તર ઉપર લગાડી તે ભાગપર લગાડી દેવું. તેના ઉપર થોડુ રૂ મુકીને પાટો બાંધી દેવો. પાટો છેક ઢીલો રાખવો નહીં. આઠ, બાર અગર ચોવીસ કલાક પછી તે છોડવો એટલે ફોલ્લો થઈ રહેશે. તે ફોલ્લાને કાતરવતી જરાક ફોડવો એટલે પાણી નીકળી જશે. ફોલ્લાની ઉપડેલી ચામડી બધી કાઢી નાંખવી નહીં; નહીં તો વેદના થાય છે. પાણી કાઢયા બાદ તે ઉપર મીઠું તેલ, વેસેલીન લીન્ટ ઉપર ચોપડી તેની પટી, કેળનું પાન, અગર સાદા મલમની પટી મુકવી. ચાર પાંચ દીવસ સુધી પટી મુકવાથી બ્લીસ્ટર રૂઝાઈ જાય છે.

TROCHISCI. **લા॰** ટ્રોકીસ્કાઈ. **અં॰** લોઝેન્જીસ. **ગુ॰** રેવડીઓ—રેવડી બનાવવાના મુખ્ય ઔષધ સાથે આશરે ૨૫ ઔંસ ધોએલી સાકર, એક ઔંસ ગુંદરનો ભુકો અને ૨ ઔંસ ગુંદરનું પ્રવાહી; અને તે ઉપરાંત રેવડી વાળવાને જરૂર પડે તેટલું સ્વચ્છ પાણી લઈ તેની ૭૨૦ રેવડીઓ સરખી બનાવવી અને તેને સુકવવી. ઘણું ખરી રેવડીની માત્રા ૧ થી ૬ રેવડી સુધીની હોય છે તે મોંમા રાખી તેનો રસ ધીમે ધીમે ગળામાં ઉતારવો.

EXTRACTUM, EXTRACTUM LIQUIDUM. **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ, એકસ્ટ્રેકટમ લીકવીડમ. **અં૦** એકસ્ટ્રેક્ટ, લીકવીડ એક-સ્ટ્રેક્ટ. **ગુ૦** સત્વ, પ્રવાહી સત્વ—ઔષધીઓનાં સત્વ બે પ્રકારનાં હોય છે; તેમાંના ઘણા ખરા નરમ ગોળ જેવા હોય છે અને થોડાંક સત્વ પ્રવાહી હોય છે. સત્વ કાઢવાની રીત સર્વે દવાઓની એક સરખી હોતી નથી. ઘણીખરી દવાઓને પાણીમાં સ્પીરીટ સાથે અગર સ્પીરીટ વિના ૨ થી ૭ દીવસ સુધી પલાળી રાખી તેને નીચોવી ગાળી લેવામાં આવે છે. ગાળી લીધા પછી દેવતાપર વધારાના પાણીનો ભાગ બાળી દેવામાં આવે છે એટલે સત્વ થાય છે, કોઈ દવાને ફક્ત સ્પીરીટમાં પલાળી રાખવામાં આવે છે. કોઈ વનસ્પતિનો રસ કાઢી તેને ગાળીને દેવતાપર વધારાનો પ્રવાહી ભાગ બાળી દેવામાં આવે છે. સત્વની માત્રા થોડા ગ્રેન અગર ડ્રામની હોય છે. મુખ્ય દવાને ઠેકાણે સત્વ વાપરવાથી થોડી માત્રા આપતાં પૂરતો ફા-યદો થાય છે.

SYRUPUS. સીરપસ. **અં૦** સીરપ. **ગુ૦** સરબત—જે દવાનું સરબત બનાવવાનું હોય છે તેને પાણીમાં પલાળી ગાળી લઈને નિતરવા દેવું. તે પાણીમાં સાકર મેળવી થોડી ગરમીથી તેને ગાળી દેવી. શરબતની માત્રા ½ થી ૨ ડ્રામ સુધીની હોય છે.

SUPPOSITORIA. **લા૦** સપોઝીટોરીઆ. **અં૦** સપોઝીટો-રીઝ. **ગુ૦** સોગઠીઓ—યોની અગર મળદ્વારમાં પહેરવાની શંકુ આકારની ગોળીઓ થાય છે. મુખ્ય દવાની સાથે કોકમનું તેલ, મીણ અને ચરબી મેળ-વીને બનાવાય છે અને તે રાતના સુતી વખતે પહેરવાના કામમાં વપરાય છે.

SPIRITUS. **લા૦** સ્પીરીટસ. **અં૦** સ્પીરીટ. **ગુ૦** સ્પીરીટ—ઔષધીનો ૧ ભાગ અને રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટના ૪૯ ભાગ મેળવીને ઘણા-ખરા સ્પીરીટ ઈથિરીસ, સ્પીરીટ કેમ્ફર, અને સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ સિવાય બનાવાય છે. તેની માત્રા ¼ થી ૧ ડ્રામ સુધીની હોય છે.

SUCCUS. **લા૦** સકસ. **અં૦** જ્યુસ. **ગુ૦** સ્વરસ—તાજી વન-સ્પતિનો રસ કાઢી તેના દરેક ત્રણ ભાગમાં એક ભાગ રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ મિશ્ર કરીને બનાવાય છે. તેની માત્રા ½ થી ૨ ડ્રામ સુધીની હોય છે.

અંગ્રેજી ઔષધોના પ્રમાણનું કોષ્ટક.

સૂકી દવાનું માપ.

૧ ગ્રેન=૧ ઘઉંભાર.
૨૦ ગ્રેન=૧ સ્ક્રુપલ.
૬૦ ગ્રેન=૧ ડ્રામ.
૩ સ્ક્રુપલ=૧ ડ્રામ.
૮ ડ્રામ=૧ ઔંસ.
૧૬ ઔંસ=૧ પૌંડ.
૨ ગ્રેન=૧ રતી ૬ ગ્રેન=૧ વાલ. ૧ ઔંસ ૨½ રૂપીઆભાર.

પ્રવાહી દવાનું માપ.

૧ ટીંપુ (મિનીમ) ૦·૯૧ ગ્રેન પાણીનું વજન.
૬૦ ટીંપાં=૧ ડ્રામ=૫૪·૬ ગ્રેન પાણીનું વજન.
૮ ડ્રામ=૧ ઔંસ=૪૩૭·૫ ગ્રેન પાણીનું વજન.
૨૦ ઔંસ=૧ પાઈન્ટ=૮૭૫૦ ગ્રેન પાણીનું વજન.
૮ પાઈન્ટ=૧ ગ્યાલન ૭૦૦૦૦ ગ્રેન પાણીનું વજન.

ચમચાનું માપ.

૧ ટીસ્પુન ફુલ=૧ ડ્રામ.
૧ ડેઝર્ટ સ્પુન ફુલ=૨ ડ્રામ.
૧ ટેબલ સ્પુન ફુલ=૪ ડ્રામ.
૧ વાઈન ગ્લાસફુલ=૨ ઔંસ.

સ્પુન ફુલ.

આ ગ્રંથમાં મીનીમને ઠેકાણે ટીંપાનું માપ આપ્યું છે; ટીંપુ નાના મોટું હોય છે, માટે માપવામાં મીનમ મેઝર નામની ટીંપા માપવાની કાચની નાની પ્યાલી આવે છે તેમાં ૧ મીનમ એટલે ૧ ટીંપુ સમજીને માપીને વાપરવું.

એટલે ચમચાનું માપ સમજવું અને તેના કોષ્ટકમાં જોઈ તે પ્રમાણે દવા વાપરવી.

દરદીની ઉમ્મર પ્રમાણે ઔષધ આપવાની માત્રાનું કોષ્ટક.

ઉમર.	વધારેમાં વધારે. વજન ૧ ઔંસ.	વધારેમાં વધારે. વજન ૧ ડ્રામ.	વધારેમાં વધારે. વજન ૧ સ્ક્રુપલ.
૧—૬ માસ.	૨૪ ગ્રેન.	૩ ગ્રેન.	૧ ગ્રેન.
૧-૧૨ માસ.	૨ સ્ક્રુપલ.	૫ ગ્રેન.	૧½ ગ્રેન.
૧—૨ વર્ષ.	૧ ડ્રામ.	૮ ગ્રેન.	૨½ ગ્રેન.
૨—૩ વર્ષ.	૧½ ડ્રામ.	૯ ગ્રેન.	૩ ગ્રેન.

૩—૫ વર્ષ.	૧½ ડ્રામ.	૧૨ ગ્રેન.	૪ ગ્રેન.
૫—૭ વર્ષ.	૨ ડ્રામ.	૧૫ ગ્રેન.	૫ ગ્રેન.
૭—૧૦ વર્ષ.	૩ ડ્રામ.	૨૦ ગ્રેન.	૭ ગ્રેન.
૧૦—૧૨ વર્ષ.	૦॥ ઔંસ.	૦॥ ડ્રામ.	૦॥ સ્ક્રુપલ.
૧૨—૧૫ વર્ષ.	૫ ડ્રામ.	૪૦ ગ્રેન.	૧૪ ગ્રેન.
૧૫—૨૦ વર્ષ.	૬ ડ્રામ.	૪૫ ગ્રેન.	૧૬ ગ્રેન.
૨૦—૨૧ વર્ષ.	૧ ઔંસ.	૧ ડ્રામ.	૧ સ્ક્રુપલ.

સુચના—"માત્રા" શબ્દ જ્યાં જ્યાં લખ્યો હોય ત્યાં તેનો અર્થ દવા આપવાનું એક વખતનું પ્રમાણ સમજવું. ઉમરના પ્રમાણમાં દવાઓની માત્રાના વજન આપવામાં આવેલ છે, પણ તેની સાથે બળ, અને નબળાઇનો વિચાર કરી જરૂર પડે તેમ વધઘટ કરી આપવી; વળી જાતિ, ઋતુ, રોગનો પ્રકાર, દેશકાળ વગેરે વાતનો સારી રીતે વિચાર કરી માત્રા આપવી.

નાના બચ્ચાંઓ, નાજુક સ્ત્રીયો, ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓ, વૃદ્ધો, નબળા બાંધાવાળા દરદી અને મંદ હૃદયની ગતિવાળા દરદીઓને અતિશય રેચક, ગરમ, વમનકારક, ગ્રાહીક, અને વિપારી દવાઓ ચાલતા સુધી વાપરવી નહીં; અને જરૂર પડે તો ઘણીજ સંભાળથી વિદ્વાન દાક્તરની સલાહ લઇને વાપરવી. બચ્ચાંઓને **કેલોમલ, બેલાડોના, હાયોસાઇમસ, અને આરસેનીકની** બનાવટો સારી રીતે માફક આવે છે; અને **અફીણ** તથા **મોરફીઆ**ના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો ભયંકર ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે; તે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું; બનતા સુધી ઝેરી અંગ્રેજી દવાઓ બીલકુલ વાપરવી નહીં તે ઘણું સારૂં છે; અને જો જરૂર પડે તો તેના ઘણાજ સૂક્ષ્મ પ્રમાણો વાપરવાં; ચાલતા સુધી સઘળી અંગ્રેજી દવાઓની માત્રા જેમ બને તેમ ઓછી વાપરવામાંજ ફાયદો અને નિર્ભયતા રહેલી છે.

ભિન્ન ભિન્ન અસરોવાળી દવાઓના વિભાગ.

BLOOD TONICS. અં૦ બલ્ડટોનીક્સ. ગુ૦ રક્તશોધક અથવા રક્ત પૌષ્ટિક.

રીડ્યુસ્ડ આયર્ન.
ડાઇલ્ઝેડ આયર્ન.
કારબોનેટ ઓફ આયર્ન.
હાઇડ્રેટેડ પર ઓક્સાઇડ.
સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન.
ફોસ્ફેટ ઓફ આયર્ન.
પરએસીટેટ ઓફ આયર્ન.
પરક્લોરાઇડ ઓફ આયર્ન.
પરનાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન.
સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન એન્ડ એમોનીયમ.
ટારટરેટેડ આયર્ન (ટારટ્રેટ ઓફ આયર્ન એન્ડ પોટાસ્યમ.)
સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન એન્ડ ક્વીનાઇન.
આયોડીડ ઓફ આયર્ન.
ઓક્સાઇડ એન્ડ સોલ્ટસ ઓફ મેગ્નેસીઆ.
કૉડલીવર ઓઇલ.
અધર એનીમલ ઓઇલ્સ.
વેજીટેબલ ઓઇલ્સ.

ખોરાકનો ઋતુ પ્રમાણે ફેરફાર, તાજા ફળ અને શાક ભાજી, સ્વચ્છ હવા, અજવાળું અને કસરત.

સુચના—જો શરીરમાં લોહીની ન્યુનતા અથવા બગાડ ઘણો હોય, શરીર દીવસે દીવસે ઘસાઇને નબળું પડી ગયું હોય તો મેગ્નેસીઆ સોલ્ટ વાપરવું બંધ કરવું; અને તેની જગ્યાએ કોડલીવર ઓઇલ અગર બીજા પોષણકારક ઓઇલ, ખોરાક અને ફળો વાપરવાં.

ANTACID. અં૦ એન્ટેસીડ. ગુ૦ ખટાશ દુર કરનાર.

તરત ખટાશ દુર કરનાર.

સોલ્યુશન ઓફ કાસ્ટીક પોટાસ.
કારબોનેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
બાયકાર્બોનેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
સોલ્યુશન ઓફ કાસ્ટીક સોડા.

ધીમે રહીને ખટાશ દુર કરનાર.

સોલ્યુશન ઓફ એમોનીઆ.
કારબોનેટ ઓફ એમોનીયમ.
એરોમેટીક સ્પીરીટ ઓફ એમોનીઆ.
ચુંટ સારક્ષ.

કારબોનેટ ઓફ સોડીયમ.
બાય કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ.
સોલ્યુશન ઓફ કોસ્ટીક લીથીઆ.
કારબોનેટ ઓફ લીથીઅમ.
બાયકાર્બોનેટ ઓફ લીથીયમ.
એનીમલ ચારકોલ.
સોલ્ટસ ઓફ પોટાસ્યમ વીથ વેજી-
ટેબલ એસીડ.
એસીડ ટારટરેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
(નાના પ્રમાણમાં.)
સોલ્ટસ ઓફ સોડીયમ વીથ વે-
જીટેબલ એસીડ.
સાઇટ્રેટ ઓફ લીથીઅમ.

(લીથીઆવોટર.)

મેગ્નેસીઆ.
કારબોનેટ ઓફ મેગ્નેસીયમ.
બાય કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.
લાઇમ વોટર એન્ડ સ્ટ્રોંગ સેકરીન
સોલ્યુશન ઓફ લાઇમ.
કાર્બોનેટ ઓફ કેલસ્યમ (ચોક.)

ACIDS AND ASTRINGENTS. અં૦ એસીડસ એન્ડ એસ્ટ્રીજન્ટસ. ગુ૦ ખટાશ યુક્ત તેજાબ અને ગ્રાહીક.

વેજીટેબલ એસીડસ.
એસેટીક એસીડ.
વીનીગર.
ટારટરીક એસીડ.
ટેનીક એસીડ.
ગ્યાલીક એસીડ.
બેન્ઝોઇક એસીડ.
નટગોલ્સ.
ઓક બાર્ક.
કેટેચ્યુ.
કાઇનો.
યુકેલીપ્ટલ.
લોગવુડ.
રહેટનીં રૂટ.
રોઝ લીવ્ઝ.
ગેરાના.
હેઝેલાઇન.
હેમેમેલીસ.
હાઇડ્રાસ્ટીસ.

ખનીજ એસીડસ.
ડીલ્યુટ સલ્ફયુરીક એસી
ડીલ્યુટ હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ.
ડીલ્યુટ નાઇટ્રીક એસીડ.
ડીલ્યુટ નાઇટ્રો–હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ.
ડીલ્યુટ ફોસફોરીક એસીડ.
એલમ.
સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન.
પરક્લોરાઇડ ઓફ આયર્ન.
પરનાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન.
ઓકસાઇડ ઓફ ઝીન્ક.
સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક.
ઓકસાઇડ ઓફ લેડ.
કારબોનેટ ઓફ લેડ.
એસીટેટ ઓફ ઝીન્ક.

કારબોનેટ ઓફ ઝીન્ક
એસીટેટ ઓફ લેડ.
ઓઇલ ઓફ ટરપેન્ટાઇન.
કારબોલીક એસીડ.
ક્રીઓસોટ.
ગોયાકોલ.
ગોયાકોલ કારબોનેટ.
મેટીકો.
અરગટ.

REFRIGERANTS. અં૦ રેફ્રીજરન્ટસ. ગુ૦ તરસ છીપાવનાર.

વોટર.
એસેટીક એસીડ.
સાઇટ્રીક એસીડ.
ટારટરીક એસીડ.
ક્રીમ ઓફ ટારટાર (પ્રવાહી રૂપે).
ફોસફોરીક એસીડ.
નાઇટ્રેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
ક્લોરેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
ગ્રેપ જ્યુસ.
ઓરેન્જ જ્યુસ.
લેમન જ્યુસ.
ટેમેરીન્ડસ.

ANTIPYRETICS. અં૦ એન્ટીપાઇરેટીક્સ. ગુ૦ તાવ ઉતારનાર અથવા ગરમી કમી કરનાર.

સેલીસીલીક એસીડ.
સેલીસીલેટ ઓફ સોડીયમ.
ક્વીનાઇન સોલ્ટસ.
સીંકોનાઇન સોલ્ટસ.
આલ્કોહોલ.
ક્લોરલ હાઇડ્રાસ.
સીંકોનીડાઇન સોલ્ટસ.
ટ્રીમેથીલેમીન.
યુકેલીપ્ટલ.
કેમ્ફર એન્ડ એસેનસ્યલ ઓઇલ્સ.
એકોનાઇટ.
વેરેટ્રીન.
ડીજીટેલીસ.
કોલ્ડ બાથસ.
વેનેસેકશન.
પરગેટીવ્ઝ.
બ્લીસ્ટરસ.
એન્ટીપાઇરીન.
એન્ટીફેબ્રીન.
ફીનાસીટીન બેયર.

ALTERATIVES. અં૦ આલટરેટીવ્ઝ. ગુ૦ રક્તશોધક અથવા લોહી સુધારનાર.

મરક્યુરીઅલ પ્રેપરેશન. (પારાની બનાવટો.)
આયોડીન પ્રેપરેશન. (આયોડીનની બનાવટો.)
ક્લોરાઇન પ્રેપરેશન. (ક્લોરાઇનની બનાવટો.)
આરસેનીકલ પ્રેપરેશન. (સોમલની બનાવટો.)
એન્ટીમોનીઅલ પ્રેપરેશન. (એન્ટીમનીની બનાવટો.)
સલ્ફર પ્રેપરેશન. (ગંધકની બનાવટો.)

ફોસફરસ પ્રેપરેશન. (ફોસફરસની બનાવટો.)
સારસાપરીલા.
હેમીડેસ્મસ.
ટેરેકસેકમ.

EXHILARANTS. અં૦ એકઝીલેરેન્ટસ. ગુ૦ મનને આનંદમાં ઘેલછામાં અને ઉન્માદમાં રાખનાર—

(થોડા પ્રમાણમાં આનંદમાં, વધારે પ્રમાણમાં ઘેલછામાં અને વિપારી પ્રમાણમાં ઉન્માદમાં.)

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ.
બ્રાન્ડી.
ઇથિર.
એસેટીક ઇથર.
વીસ્કી.
વાઇન.
માલ્ટ લીકરસ.
ક્લોરોફોર્મ.
ઇન્ડીઅન હેમ્પ.
ઓપીયમ. (નાના પ્રમાણમાં.)

NARCOTICS, ANODYNES, AND SOPORIFICS. અં૦ નારકોટીક્સ, એનોડાઇન એન્ડ સોપોરીફીક્સ. ગુ૦ ઘેન લાવનાર, પીડાશામક અને નિંદ્રા લાવનાર—

નિંદ્રા લાવનાર અને પીડાશામક.

ઓપીયમ.
સોલ્ટસ ઓફ મોરફાઇન.
ક્લોરલ હાઇડ્રેટ.
બ્યુટીલ-ક્લોરલ હાઇડ્રેટ.
ઇન્ડીઅન હેમ્પ.
બ્રોમાઇડ ઓફ પોટાસ્યમ.
બ્રોમાઇડ ઓફ આમોન્યમ.
બ્રોમાઇડ ઓફ સોડીયમ.
લેટયુસ.
સલ્ફોનલ.

પીડાશામક ચુંક તથા આંકડી અટાડનાર.

બેલાડોના.
એટ્રોપાઇન.
સ્ટ્રેમોન્યમ.
હાયોસાઇમિસ.
એકોનાઇટ.
એકોનાઇટીન.
જેલ્સીમીયમ.
કોનીયમ.
ડીજીટેલીસ.

ANAESTHETICS. **અં૦ એનીસથેટીક્સ. ગુ૦ બેશુદ્ધ કરનાર.**

ક્લોરોફોર્મ.
ઈથર.
ટેટ્રેક્લોરાઈડ ઓફ કાર્બોન.
બાય ક્લોરાઈડ ઓફ મીથીલીન.
પ્રોટોક્સાઈડ ઓફ નાઈટ્રોજન.
(નાઈટ્રસ ઓક્સાઈડ.)

SPINAL STIMULANTS. **અં૦ સ્પીનલ સ્ટીમ્યુલન્ટસ. ગુ૦** બરડાના રજ્જુપર ગરમીની અસર કરનાર.

નક્સવોમીકા.
સ્ટ્રીકનીન.
બ્રુસીન.
આરનીકા.
અરગટ.
ઓપીયમ.
થેએઈન.
કેન્થારીડીસ.
ફોસફરસ.
બેલાડોના.
ઈન્ડીઅન હેમ્પ.

SPINAL SEDATIVES. **અં૦** સ્પીનલ સેડેટીવ્ઝ. **ગુ૦** બરડાના રજ્જુપર શાંતીદાયક અસર કરનાર.

કોનીયમ. (હેમલોક.)
જેલ્સીમીયમ.
બ્રોમાઈડ ઓફ પોટાસ્યમ.
બ્રોમાઈડ ઓફ આમોન્યમ.
બ્રોમાઈડ ઓફ સોડીયમ.
ક્યાલાબારબીન.
હાઈડ્રોસ્યાનીક એસીડ.

ANTISPASMODICS. **અં૦** એન્ટીસ્પેસમોડીક્સ. **ગુ૦** તાણુ તથા આંચકી મટાડનાર.

તરત અસર કરનાર (સ્પીનલ ટોનીક્સ.)

આસાફીટીડા.
ગાલબેનમ.
આમોન્યાકમ.
વેલેરીયન.

ધીમી અસર કરનાર.

સ્પીનલ સેડેટીવ્ઝ જેવા કે કોનીયમ વીગેરે.
બ્રોમાઈડ ઓફ આમોન્યમ.
બ્રોમાઈડ ઓફ પોટાસ્યમ.
બ્રોમાઈડ ઓફ સોડીયમ.

સમ્બલ.
મસ્ક.
ઓઇલિરયુઈ.
ઓઇલિ ઓફ ટરપેન્ટાઇનિ.
ઓઇલિ ઓફ કાજુપુટ.
કેમ્ફર.
એમોનીયા. (એકલો)
કારબોનેટ ઓફ આમોન્યમ.

નરવાઇનિ ટોનીકસ જેવા કે સોલ્ટ
ઓફ ઝીન્ક.
હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.
બેલાડોના.
સ્ટ્રામોન્યમ.
હેનબેઇનિ.
ઇન્ડીઅન હેમ્પ.
ઓપીયમ.
કલોરોફોર્મ.
ઇથિર.
એસેટીક ઇથિર.

NERVINE TONICS AND ANTIPERIODICS.

અં૦ નરવાઇનિ ટોનીકસ એન્ડ એન્ટીપેરીઓડીકસ. ગુ૦ મગજપર પૌષ્ટીક અસર કરનાર અને તાવ રોકનાર.

તાવ રોકનાર.

ઓલ સીંકોના બાર્કસ.
સોલ્ટસ ઓફ કવીનાઇનિ.
સોલ્ટસ ઓફ કવીનીડાઇનિ.
સોલ્ટસ ઓફ સીંકોનાઇનિ.
સોલ્ટસ ઓફ સીંકોનીડાઇનિ.
આરસેનીકલ સોલ્ટસ.
સલ્ફેટ ઓફ બેબેરીન.
યુકેલીપ્ટસ ગ્લોબ્યુલસ.
કેમોમાઇલિ.
કેલંબા.
કવોસીઆ.
સેલીસીન.

મગજપર પૌષ્ટિક અસર કરનાર.

નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર.
ઓકસાઇડ ઓફ સીલ્વર.
સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક.
ઓકસાઇડ ઓફ ઝીન્ક.
સલ્ફેટ ઓફ કોપર.
સોલ્ટસ ઓફ આયર્ન.
નકસવોમીકા.
સ્ટ્રીકનીન.
બ્રુસીન.
કસપેરીઆ.

VASCULAR STIMULANTS. અં૦ વાસક્યુલર સ્ટીમ્યુલન્ટસ. ગુ૦ રક્તાશયપર ગરમ અસર કરનાર.

રકતાશયના મોટા ભાગો તથા હૃદયપર ગરમ અસર કરનાર.

લીકર એમોન્યા (સોલ્યુશન ઓફ એમોનીઆ.)
કારબોનેટ ઓફ આમોન્યા.
એરોમેટીક સ્પીરીટ ઓફ આમોન્યા.
આલ્કોહોલ ઇન ધ ફોર્મ ઓફ બ્રાન્ડી અને વાઇન.
ઇથર.
સ્પીરીટ ઓફ ઈથિર.
ઓઇલ ઓફ ટરપેનટાઇન.
એરોમેટીક વોલેટાઇલ ઓઇલ્સ.
કેમ્ફર.
આસાફીટીડા.
વેલેરીયન.
સમ્બલ.
કલોરોફોર્મ.
એરોમેટીકસ દવાઓ.

રકતાશયના નાના ભાગોપર ગરમ અસર કરનાર.

એસીટેટ ઓફ આમોન્યમ.
ગોયાકમ.
સસાફ્રાસ.
રેઝીન.
આમોન્યાકમ.
સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.
સરપેન્ટરી.
મેઝેરીઓન.
ગાલબેનમ.

VASCULAR SEDATIVES. અં૦ વાસ્કયુલર સેડેટીવ્ઝ. ગુ૦ રક્તાશયપર શાતીદાયક અસર કરનાર.

હૃદયપર શાંતીદાયક અસર કરનાર.

ડીજીટેલીસ.
ચીનહેલીબોર.
ટોબેકો.
એકોનાઇટ.
કોલ્ચીકમ.
હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.

રકતાશયના નાના ભાગોપર શાંતીદાયક અસર કરનાર.

ટારટરેટેડ એન્ટીમની.
ઓકસાઇડ ઓફ એન્ટીમની.
નાઇટ્રેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
એસીટેટ ઓફ લેડ.
ઇપીકાકયુઆના.

ક્વાલાબારબીન.	અરગટ.
વેરેટ્રીન.	અમીલ નાઇટ્રીટી.
	નાઇટ્રો ગ્લીસરાઇનિ.

VASCULAR TONICS. અં૦ વાસક્યુલર ટોનીક્સ. ગુ૦ રક્તાશયપર પૌષ્ટિક અસર કરનાર.

આયર્ન પ્રેપેરેશન્સ.	નરવાઇનિ ટોનીક્સ.
ડીજીટેલીસ.	સ્ટમકીક. ટોનીક્સ.
એસીડ એન્ડ એસ્ટ્રીંજન્ટ રેમીડીઝ.	બ્લડ ટોનીક્સ.

SIALAGOGUES. અં૦ સાઇલેગોગ્સ. ગુ૦ થુંક લાવનાર.

તરત અસર કરનાર.	**ધીમી અસર કરનાર.**
પેલીટરી રૂટ.	મરક્યુરીઅલ સોલ્ટસ.
હોર્સરેડીશ.	આયોડીડ ઓફ પોટાસ્યમ.
મસ્ટર્ડ.	અધર મેડીસીનલ આયોડીડ્સ.
ટોબેકો. (ચાવવાના રૂપમાં)	જેબોરેન્ડી.

EMETICS. અં૦ ઇમેટીક્સ. ગુ૦ વમનકારક અસર કરનાર.

સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક.	કોમન સોલ્ટ.
સલ્ફેટ ઓફ આમોન્યમ.	ઇપીકાક્યુઆના.
કારબોનેટ ઓફ આમોન્યમ.	ટારટરેટેડ એન્ટીમની.
મસ્ટર્ડ ફ્લોર.	એપોમોરફાઇન.
કેમોમાઇલ.	ગરમ પાણી.

PURGATIVES OR CATHARTICS. અં૦ પરગેટીવ્ઝ. ઓર કેથારટીક્સ. ગુ૦ રેચક અસર કરનાર.

ઠંડી રેચક અસર કરનાર.	પ્રુન્સ. (આલુ બુખાર.)
ફીગ્સ. (અંજીર.)	હની. (મધ)

ટ્રીકલ. (ગોળ)
માના. (શીરખેસી)
ટેમેરીન્ડસ. (આંબલી)
કેસીઆ પલ્પ. (ગરમાળાનો ગોળ)
સલ્ફર. (ગંધકના ફુલ)
ઓલીવ ઓઇલ.
કેસ્ટર ઓઇલ. (એરંડીયું તેલ)
મેગ્નેસીઆ. (વીલાયતી મીઠું)
કારબોનેટ ઓફ મેગ્નેસીઆ.

સાધારણ રેચક અસર કરનાર.

રૂહબાર્બ.
સેના. (સોનામુખી)
બકથોર્ન જ્યુસ.
એલોઝ. (એળીઓ)
ટારટ્રેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
ટારટરેટેડ સોડા.
સલ્ફેટ ઓફ સોડીયમ.
સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસીયમ.
સાઇટ્રેટ ઓફ મેગ્નેસીયમ.
સલ્ફેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
ક્રીમ ઓફ ટારટર. (યોગ્ય પ્રમાણમાં)
જેલપ. (નાના પ્રમાણમાં)
કેસકેરાસંગ્રેડા.
રહેમન્સ ફ્રેંગ્યુલા.

સખત રેચક અસર કરનાર.

જેલપ. (વધારે પ્રમાણમાં)
સ્કેમોની.
કોલોસીન્થ. (ઇંદ્રવારણાંનો ગર્ભ)
ક્રોટન ઓઇલ. (જમાલ ગોટાનું તેલ)
પોડોફીલમ રેઝીન.
ગેમ્બોજ. (રેવંચીનો શીરો.)

પાતળા પાણી જેવા ઝાડાની સખત અસર કરનાર.

ગેમ્બોજ.
ઇલેટેરીયમ.
ઇલેટેરીયન.
ક્રીમ ઓફ ટારટર. (વધારે પ્રમાણમાં)

પાતળા ઝાડાની ધીમી અસર કરનાર.

ફોસ્ફેટ ઓફ સોડીયમ.

પીત રેચક અસર કરનાર.

ગ્રે પાઉડર. (હાઇડ્રારજીરી કમ ક્રીટા)
બ્લુપીલ.
કેલોમલ.
એલોઝ.
એલોઇન.
પોડોફીલીમ રેઝીન.
ટેરેકસેકમ. (વધારે પ્રમાણમાં)
કોલચીકમ.
સલફર. (નાના પ્રમાણમાં)

સુચના—પેઢુપર ઉંષ્ણ ઉપચાર કરવાથી, ઠંડુ પાણી પીવાથી, અને ગુહ્યદ્વારે બસ્તી લેવાથી રેચક અસર થાય છે.

ANTHELMINTICS. અં૦ એન્થેલમીન્ટીક્સ. ગુ૦ કૃમીઘ્ન અસર કરનાર.

તરત અસર કરનાર.

એક્સ્ટ્રેક્ટ ફીલસીસ લીક્વીડ.
ઓઇલ ઓફ ટરપેંટાઇન.
કુસો.
કમાલા.
સેન્ટોનીન.
ટીનનો ઝીણો ભુકો.
કાઉહેજ.

ધીમી અસર કરનાર.

કેલોમલ.
સ્કેમોની.
જેલપ.
ગેમ્બોજ.
કેસ્ટર ઓઇલ.

કૃમી થતા અટકાવવાની અસર કરનાર.

સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન.
પરક્લોરાઇડ ઓફ આયર્ન.
અધર ફેરૂજીનસ સોલ્ટસ.
ક્વોસીઆ.
નક્સવોમીકા.

STOMACHIC TONICS. અં૦ સ્ટમોકીક ટોનીકસ. ગુ૦ હોજરીપર પૌષ્ટિક અસર કરનાર.

કેલંબા.
જેનશન.
કેસ્કેરીલા.
કસપેરીઆ.
ચીરેટા.
નક્સવોમીકા.
સ્ટ્રીક્નીન.
સીંકોનાબાર્ક.
સલ્ફેટ ઓફ ક્વીનાઇન.
હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ ક્વીનાઇન.
એલોઝ.
રૂહબાર્બ.
ટેરેક્સેકમ.
ક્વોસીઆ.
હોપ્સ.
નાઇટ્રીક એસીડ.
હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ.
નાઇટ્રો-હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ.
સલ્ફેટ ઓફ સીંકોનાઇન.
સલ્ફેટ ઓફ સીંકોનીડાઇન.

સલ્ફેટ ઓફ એમેરીન.
સોલ્ટસ ઓફ આયર્ન.
પેપસીન.
ઓકસ ગોલ.
પેનક્રીએટીન.

STOMACHIC STIMULANTS OR CARMINATIVES. અં૦ સ્ટમોકીક સ્ટીમ્યુલન્ટસ ઓર કાર્મીનેટીવ્ઝ. ગુ૦ હોજરીપર ગરમ અસર કરનાર અથવા વાતહર અસર કરનાર.

જીંજીર.
કેપસીકમ એન્ડ ચીલીઝ (મરચાં)
કારડામોમ્સસ (એલચી દાણા)
મસ્ટર્ડ (રાઇ)
હોર્સરેડીશ.
પેપર (મરી)
સીનામોન ઓઇલ (તજનું તેલ)
નટમેગ એન્ડ ઓઇલ (જાયફળ અને તેનું તેલ.)
કલવ્ઝ એન્ડ ઓઇલ્સ (લવીંગ અને તેનું તેલ.)
ઓલ સ્પાઇસ એન્ડ ઓઇલ્સ (સઘળા મશાલા અને તેલો.)
ઓઇલ ઓફ કાજુપુટ.
વેલેરીઅન.
એનીસી એન્ડ ઓઇલ.
કયારાવે એન્ડ ઓઇલ.
ડીલ એન્ડ ઓઇલ.
ફેનલ.
ઓઇલ ઓફ પીપરમીન્ટ.
ઓઇલ ઓફ સ્પીઅરમીન્ટ.
ઇથર એન્ડ એસેટીક ઇથર.

STOMACHIC SEDATIVES. અં૦ સ્ટમોકીક સેડેટીવ્ઝ. ગુ૦ હોજરીપર શાંતીદાયક (હોજરીનો સોજો અને વેદના કમી કરનાર) અસર કરનાર.

ડીલ્યુટ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.
કાર્બોનેટ, સબનાઇટ્રેટ એન્ડ ઓકસાઇડ ઓફ બીસ્મથ.
સાઇટ્રેટ ઓફ એમોન્યમ એન્ડ બીસ્મથ.
ગોયાકોલ.
કારબોલીક એસીડ.
સોલ્યુશન ઓફ સોડા.
સોલ્યુશન ઓફ પોટાસ.
નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર.
ઓકસાઇડ ઓફ સીલ્વર.
ઓકઝેલેટ ઓફ સેરીયમ.
ક્રીઓસોટ.
બાયકાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ.
" " પોટાસ્યમ.
બેલાડોના.

સ્ટ્રામોન્યમ.	ઓપીયમ.
હેનબેન.	

ERRHINES. અં૦ એરહીન્ઝ. ગુ૦ છીંકો લાવવાની અસર કરનાર.

ટોબેકો (સુંઘવાથી)	વેરેટ્રમ વીરીડ (ભુકાના રૂપમાં)
સબ સલ્ફેટ ઓફ મરકયુરી.	એમોન્યા કાર્બોનાસ.

EXPECTORANTS. અં૦ એકસપેકટોરન્ટસ. ગુ૦ કફઘ્ન અસર કરનાર.

એમોનીઆ (એકલો)	મરહ.
કારબોનેટ ઓફ આમોન્યમ.	કોપાયબા.
સેનેગા.	લાર્ચ બાર્ક.
સ્કીવલ.	ટાર.
બેનઝોઇક એસીડ.	ઇપીકાકયુઆના.
બેન્ઝોએટ ઓફ આમોન્યમ.	ટારટરેટેડ એન્ટીમની.
બેન્ઝોઇન.	વેપર ઓફ વોટર.
બાલઝમ ઓફ પેરૂ.	કલોરાઇન.
બાલઝમ ઓફ ટોલુ.	આયોડીન.
સ્ટોરેકસ.	ક્રીઓસોટ.
આમોન્યાકમ.	ગોયાકોલ.
આસાફીટીડા.	કારબોલીક એસીડ.

PULMONARY SEDATIVES. અં૦ પલમોનરી સેડેટીવીઝ. ગુ૦ શ્વાસ નળીપર શાંતીદાયક અસર કરનાર.

ઓપીયમ.	એસીટેટ ઓફ લેડ.
મોરફાઇન.	ટોબેકો (પીવામાં)
કોનીયમ.	સ્ટ્રામોન્યમ (પીવામાં)
બેલાડોના.	કોનીન (નાસ લેવાથી.)
સ્ટ્રામોન્યમ.	હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ. (નાસ લેવાથી)
હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.	

SUDORIFICS OR DIAPHORETICS. **અ૦** સ્યુડોરી-ફીકસ ઓર ડાયફોરેટીકસ. ગુ૦ સ્વેદલ.

ગરમ સ્વેદલ અસર કરનાર.

ફ્રી એમોનીઆ.
કાર્બોનેટ ઓફ આમોન્યમ.
એસીટેટ ઓફ આમોન્યમ.
સેનેગા.
કેમ્ફર.
સલ્ફર.
ઓપીયમ પ્રેપેરેશનસ.
સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.
નાઇટ્રીટ ઓથ ઇથીલ.
આલ્કોહોલ (વાઇનિ અથવા રેકટી-ફાઇડ સ્પીરીટસ.
ઇથર.
કલોરોફોર્મ.
જેબોરેન્ડી.
ગોયાકમ.
સરપન્ટરી.
સસાફ્રાસ.
મેઝેરીઅન.
સાર્સાપરીલા.
ડલકેમેરા.
સોલ્ટસ ઓફ મોરફાઇનિ.

શાંતીદાયક સ્વેદલ અસર કરનાર.

એન્ટીપાઇરીન.
એન્ટીફેબ્રીન.
ફીનાસીટીન બેઅર.
ઓકસાઇડ ઓફ એન્ટીમની.
સોડા સેલીસીલેટ.
ટારટરેટેડ એન્ટીમની.
ઇપીકાકયુઆના.
ગરમ નાસ અથવા બાફ.
ગરમ ચાહ તથા કાફીના પાન.

DIURETICS. **અં૦** ડાયુરેટીકસ. ગુ૦ મુત્રલ અસર કરનાર.

ઠંડી મૂત્રલ અસર કરનાર.

સ્કવીલ.
સ્કોપેરીયમ.
ટોબેકો.

ગરમ મૂત્રલ અસર કરનાર.

જ્યુનીપર.
ટરપેનટાઇનિ.
કોપાયબા.
કેન્થારીડીસ.
નાઇટ્રીટ ઓફ ઇથીલ.
આલ્કોહોલ.
ડીજીટેલીસ.
સ્ટ્રોફેન્થસ, કોનવેલેરીઆ, અને પ-

લસેટીલા.

મૂત્રની ખટાશ દુર કરીને મૂત્ર-
લ અસર કરનાર.

કાર્બોનેટ ઓફ લીથીયમ.
સાઇટ્રેટ ઓફ લીથીયમ.
બાયકાર્બોનેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
સાઇટ્રેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
એસીટેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
બાયકાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ.
ફોસ્ફેટ ઓફ સોડીયમ.
બોરેક્સ.

ધીમી મુત્રલ અસર કરનાર.

પાણી જેવા ઝાડા કરે તેવી રેચક દવાઓ જેવી કે ઇલેટેરીયમ અને ઇલેટેરીન.
ક્રીમ ઓફ ટારટર.
જેમ્બોજ.
ફોસફોરીક એસીડ.
સાઇટ્રીક એસીડ.
બેન્ઝોઇક એસીડ.
બેન્ઝોએટ ઓફ આમોન્યમ.

મુત્રાશયના ફુક્કાપર મુત્રલ અસર કરનાર.

બકુ.
બેન્ઝોઇક એસીડ.
બેન્ઝોએટ ઓફ આમોન્યમ.
બાલઝમ ઓફ પેરૂ.

મુત્રાશયપર મુત્રલ અસર કરનાર.

કોપાયબા.
કયુબેબ.
ઓઇલ ઓફ સેન્ડલ વુડ.
ટરપેનટાઇન.

EMMENAGOGUES. અ૦ ઇમેનેગોગ્સ. ગુ૦ ઋતુશ્રાવ અસર કરનાર.

તરત ઋતુશ્રાવ અસર કરનાર.

અરગટ.
સેવીન.
રૂઈ.
આસારીટીડા.
ડીજીટેલીસ.
બોરેક્સ.

ધીમી ઋતુશ્રાવ અસર કરનાર.

ફેજીનસ સોલ્ટસ.
એલોઝ.
કોલોસીન્થ.
બીજી સખત રેચક દવાઓ.
ક્વીનાઇન સોલ્ટસ (વધારે પ્રમાણમાં.)

(રખલદાસ ઘોસ.)

APHRODISIACS AND ANAPHRODISIACS. અં૦ એફ્રોડાઇસીક્સ એન્ડ એનએફ્રોડાઇસીક્સ. ગુ૦ કામોત્તેજક અને કામ શાંતીદાયક અસર કરનાર.

તરત કામોત્તેજક અસર કરનાર.

નકસવોમીકા.
સ્ટ્રીકનીન.
કેન્થારીડીસ.
ફોસફરસ.
ઇન્ડીઅન હેમ્પ.
ઓપીઅમ (નાના પ્રમાણમાં.)

ધીમી કામોત્તેજક અસર કરનાર.

બ્લડ ટોનીકસ. (દવાઓ)
નરવાઇન ટોનીકસ. (દવાઓ)
ડીરેકટ એન્ટીસ્પેસમોડીક્સ.(દવાઓ.)

તરત કામ શાંતી અસર કરનાર.

પોટાસ્યમ એમોન્યમ અને સોડીયમ બ્રોમાઇડ.
હેમલોક.
કેમ્ફર.

ધીમી કામ શાંતીદાયક અસર કરનાર.

આલ્કેલીન દવાઓ. (નિરંતરના ઉપયોગથી)
ઓલ વાસક્યુલર એન્ડ નરવાઇન સેડેટીવ્ઝ.

MYDRIATICS AND MYOSITICS. અં૦ મીડ્રીઆટીક્સ એન્ડ માયોસીટીક્સ. ગુ૦ કીકીને સંકુચીત અને પહોળી કરનાર.

કીકીને વિસ્તૃત (પહોળી) કરનાર.

બેલાડોના.
આટ્રોપીન.
સ્ટ્રેમોન્યમ.
હેનબેન.
કોકાઇન.

કીકીને સંકોચીત કરનાર.

કયાલાબારબીન.
ઓપીયમ.
સોલ્ટસ ઓફ મોરફાઇન.
અફીણની બીજી બનાવટો.
રેઝીન ઓફ ઓપીયમ.

IRRITANTS, PUSTULANTS, EPISPASTICS. અં૦ ઇરીટન્ટસ, પસચ્યુલન્ટસ, એપીસપેસ્ટીક્સ. ગુ૦ દાહક, સોજો લાવનાર અને બ્લીસ્ટર ઉઠાડવાની અસર કરનાર.

દાહક અસર કરનાર.

ક્રીઆમોન્યા.
કમ્પાઉન્ડ કેમ્ફર લીનીમેન્ટ.
ઈથિર, આલ્કોહોલ અને કલોરોફોર્મ.
મસ્ટર્ડ કયાટાપ્લેઝમા.
રાઇનું તેલ.
ક્યાજુપુટ ઓઇલિ.
ઓઇલિ ઓફ ટરપેનટાઇનિ.
મેઝેરીઓન.
કેપસીકમ.
આયોડીન.
મરકયુરીયલ સોલ્ટસ.

બ્લીસ્ટરની અસર કરનાર.

કેન્થારીડીસ.(બ્લીસ્ટર અને પ્લાસ્ટરસ.)
ઈથિરીઅલ સોલ્યુશન ઓફ કેન્થારીડીસ. (બ્લીસ્ટરીંગ ફ્લુઈડ.)
કેન્થારીડીસ.
ગ્લેસીઅલ એસેટીક એસીડ.

સોજો લાવનાર તથા ચામડી બાળનાર.

ક્રોટન ઓઇલિ.
ટારટરેટેડ એન્ટીમની.
નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર.

EXTERNAL SEDATIVES. અં૦ એક્સટરનલ સેડેટીવ્ઝ.

ગુ૦ બાહ્યોપચાર તરીકે પીડાશામક અસર કરનાર.

હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.
બેલાડોના.
એટ્રોપાઇનિ.
ઓપીયમ.
મોરફાઇનિ સોલ્ટસ.
સોલ્યુશન ઓફ સબએસીટેટ ઓફ લેડ.
એસીટેટ ઓફ લેડ.
સોલ્ટસ ઓફ બીસ્મથ.
ક્રીઓસોટ.
કારબોલીક એસીડ.

જ્ઞાનતંતુને નષ્ટ કરી પીડાશામક અસર કરનાર.

એકોનાઈટીન.
મેન્થોલ.
વેરેટ્રીન.
આયડોફોર્મ.
ઈથિર સ્પ્રે.
આઇસ.
કોકાઇનિ હાઇડ્રોક્લોરાસ.
બીસલ્ફાઇડ ઓફ કાર્બોન.

EMMOLIENTS. અં૦ ઇમોલીઅન્ટસ. ગુ૦ ચામડીપર સુંવાળી તથા નરમ અસર કરી ચામડીનું રક્ષણ કરનાર.

ચરબીયુક્ત અને ચીકાસવાળા પદાર્થો.
ફ્લોર.

બ્રેડ.	આલમોન્ડ ઓઇલ.
ઓટમીલ.	ઓલીવ ઓઇલ.
લીન્સીડ.	લાર્ડ.
ગમ.	સ્યુએટ.
હની.	વોકસ.
ફીગ્સ.	સ્પરમસેટી.
સ્ટાર્ચ.	ગ્લીસરાઇનિ.
કોલોડીઅન.	હાર્ડ અને સોફ્ટ પેરાફીન
વેસેલીન.	વ્હાઇટ ઓફ એગ.
લીન્સીડ ઓઇલિ.	લેનોલાઇનિ.

STYPTICS. અં૦ સ્ટીપટીકસ. ગુ૦ રક્તસ્તંભક અસર કરનાર.

ડીલ્યુટ સલફ્યુરીક એસીડ.	નટગોલ્સ.
ટેનીક એસીડ.	ઓકબાર્ક.
ગ્યાલીક એસીડ.	કેટેચ્યુ.
હેઝેલાઇન.	સબ એસીટેટ ઓફ લેડ.
કાઇનો.	એસીટેટ ઓફ લેડ.
રહેટની.	કારબોનેટ ઓફ લેડ.
મેટીકો.	સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક.
એલમ.	એસીટેટ ઓફ ઝીન્ક.
લાઇમિવોટર.	ઓકસાઇડ ઓફ ઝીન્ક.
ઠંડા ઉપચાર.	સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન.
બરફ.	પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન.

CAUSTICS. અં૦ કોસ્ટીક. ગુ૦ ચામડી બાળી નાંખનાર.

સલ્ફેટ ઓફ કોપર.	ગ્લેસીઅલ એસેટીક એસીડ.
નાઇટ્રેટ ઓફ કોપર.	કારબોલીક એસીડ.
રેડઓકસાઇડ ઓફ મરકયુરી.	સેલીસીલીક એન્ડ હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ.
નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર.	નાઇટ્રીક એસીડ.
કલોરાઇડ ઓફ એન્ટીમની.	એસીડ નાઇટ્રેટ ઓફ મરક્યુરી.
કલોરાઇડ ઓફ ઝીન્ક.	

આરસેનીક.
કોરોસીવ સબ્લીમેટ.
ક્રોમીક એસીડ.
સલફ્યુરીક એસીડ.
કોસ્ટીક સોડા.
કોસ્ટીક પોટાસ.

DISINFECTANTS AND ANTISEPTICS. **અ૦** ડીસઇન્ફેકટન્ટસ ઍન્ડ ઍન્ટીસેપટીક્સ. ગુ૦ કોહવાણુ અટકાવનાર અને દુર્ગંધનાશક.

કહોવાણુ અટકાવનાર.

કલોરાઇન.
આયોડીન.
બ્રોમાઇન
કલોરીનેટડ લાઇમ.
કલોરીનેટડ સોડા.
પરઓકસાઇડ ઓફ હાઇડ્રોજન.
પરમેગ્નેટ ઓફ પોટાસ્યમ.
સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન. (પ્રોટો–સલ્ફેટ)
ચારકોલ.

દુર્ગંધનાશક અસર કરનાર.

કારબોલીક એસીડ.
ક્રીયોસોટ.
સેલીસીલીક એસીડ.
આયડોફોર્મ.
બોરીક એસીડ.
થાઇમોલ.
મેન્થોલ.
આલ્કોહોલ.
ગોયાકોલ.
સલફ્યુરસ એસીડ.
સલ્ફાઇટસ ઓપ આલ્કાલીઝ એન્ડ અર્થસ.
કલોરાઇડ ઓપ સોડીયમ.
કોરોસીવ સબ્લીમેટ.
પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન.
કલોરાઇડ ઓફ ઝીન્ક.
સલ્ફેટ ઓપ કોપર.
આરસેનીક.
જર્મીસાઇડ.

ANTIDOTES. **વિષારી દવાના વિષની વિષનાશક દવાઓ.**

વિષારી દવા.	**વિષનાશક દવા.**
એસીડસ (સઘળા તેજાબો.)	મેગ્નેસીઆ, ચોક એન્ડ ડીલ્યુટ સો-

	લ્યુશન ઓફ આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ.
આલ્કાલીઝસ એન્ડ આલ્કાલીન અર્થસ.	વીનીગર, વોટર, ઓઇલ.
આલ્કાલોઇડસ.	એનીમલ ચારકોલ.
એન્ટીમની.	ટેનીન અથવા ટેનીનના ભાગવાળી બનાવટોનાં મિશ્રણો.
આરસેનીક.	હાઇડ્રેટેડ પરઓક્સાઇડ ઓફ આયર્ન.
બેરીયમ સોલ્ટસ,	સોલ્યુબલ સલ્ફેટસ.
ક્લોરાઇન.	એમોન્યા, મેગ્નેસીઆ.
સાઇનાઇડસ અને હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.	સોલ્યુશન ઓફ ક્લોરાઇન, ઓક્સાઇડ ઓફ આયર્ન.
આયોડાઇન.	સ્ટાર્ચ.
લેડ સોલ્ટસ.	સલ્ફેટ ઓફ સોડીયમ એન્ડ મેગ્નેસ્યમ.
મરક્યુરીઅલ સોલ્ટસ.	વ્હાઇટ ઓફ એગ્સ.
ઓપીયમ.	એનીમલ ચારકોલ મોરફાઇન અને અફીણને ચૂશી લે છે.
નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર.	ક્લોરાઇડસ ઓફ આલ્કાલીઝ, (કોમન સોલ્ટ) સાદુ મીઠું.
સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક.	કારબોનેટ ઓફ સોડીયમનું નરમ કરેલું મિશ્રણ વાપરવું.

ઔષધો અને તેનાં પ્રમાણોનું સરલ સમજણ પડે તેવું કોષ્ટક.

નામ.	પ્રમાણ.
એસીડસ, (ઇન ઓરગેનીક ડીલ્યુટેડ ઓલ એકસેપ્ટ હાઇડ્રોબ્રોમીક. ૧૫ થી ૬૦ ટીંપાં.)	૫ થી ૨૦ ટીંપાં.
,, (વેજીટેબલ ક્રીસ્ટેલાઇઝડ એકસેપ્ટ ટેનીક. ૨ થી ૫ ગ્રેન.)	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
એકવા.	૧ થી ૨ ઔંસ.
કન્ફેકશનસ.	૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.
ડીકોકશનસ.	½ થી ૨ ઔંસ.
પાઉડરસ.	૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ આલ્કોહોલીક (નન પોઇઝન્સ.)	૨ થી ૮ ગ્રેન.
,, ,, (પોઇઝન્સ.)	¼ થી ૧ ગ્રેન.
,, એકવસ. (એકસેપ્ટ એલોઝ બારએડોઝ ૧ થી ૪ ગ્રેન. ક્રેમેરીઆ ૫ થી ૧૫ ગ્રેન. એન્ડ ઓપાઇ. ¼ થી ૧ ગ્રેન.)	૨ થી ૮ ગ્રેન.
ઇનફ્યુઝન્સ. (એકસેપ્ટ ડીજીટેલીસ ૨ થી ૪ ડ્રામ.)	½ થી ૧ અથવા ૨ ઔંસ.
લાઇકરસ. (આરસેનીક અને સ્ટ્રીકનીનવાળા) ...	૨ થી ૮ ટીંપાં.
,, (મોરફીન સોલ્ટસવાળા)	૧૦ થી ૬૦ ટીંપાં.
,, (વેજીટેબલ કનસેન્ટ્રેટેડ (એકસેપ્ટ સારસા કો ૨ થી ૮ ડ્રામ.)	½ થી ૧ ડ્રામ.
,, (આયર્નવાળા.)	૫ થી ૧૫ ટીંપાં.
મીકશ્ચરસ.	½ થી ૧ અથવા ૨ ઔંસ.
ઓઇલ્સ વોલેટાઇલ. (એકસેપ્ટ કોપાયબા, કયુબેબ ૫ થી ૨૦ ટીંપાં. સેન્ટાલી ૫ થી ૩૦ ટીંપાં. ટેરીબીન્થી	૨ થી ૧૦ ટીંપાં

અથવા ૩ થી ૪ ડ્રામ.) ½ થી ૪ ટીંપાં.

પીલ્સ.	(એકસેપ્ટ ફેરી ૫ થી ૧૫ ગ્રેન. ફોસફોરી ૧ થી ૨ ગ્રેન. પલંબીકમ ઓપીઓ ૨ થી ૪ ગ્રેન. સેપોનીસ કો ૨ થી ૪ ગ્રેન.) ૪ થી ૮ ગ્રેન.
સ્પીરીટસ સીમ્પલ.	(એકસેપ્ટ ઇથર ૨૦ થી ૪૦ અથવા ૬૦ થી ૯૦ ટીંપાં. જ્યુનીપર ૨૦ થી ૬૦ ટીંપાં.) ... ... ૫ થી ૨૦ ટીંપાં.
સ્પીરીટસ કમ્પાઉન્ડ.	(એકસેપ્ટ આરમોરેસાઇ ૧ થી ૨ ડ્રામ.) ૨૦ થી ૪૦ ટીંપાં અથવા ૬૦ થી ૯૦ ટીંપાં.
સકસ.	(એકસેપ્ટ બેલાડોના. ૫ થી ૧૫ ટીંપાં. અને હાયોસાઇમસ ½ થી ૧ ડ્રામ.) ૧ થી ૨ ડ્રામ.
સીરપ્સ.	(એકસેપ્ટ કેસકેરા એરોમેટીક, કલોરલ, કોડીની, રીહાઇ, સેના ½ થી ૧ ડ્રામ.) ½ થી ૧ ડ્રામ.
ટીંચરસ.	(એકસેપ્ટ ટીંચર આયોડી ૨ થી ૫ ટીંપાં.) ૩૦ થી ૬૦ ટીંપાં અથવા ૫ થી ૧૫ ટીંપાં.

ટીંચરસ—જેવા કે એકોનાઇટ, બેલાડોના, કેનાબીસ ઇન્ડીકા, કેન્થારડીસ, કેપસીસી, કલોરોફોર્મ એટ મોરફીઆ, કોકી, કોલચીસી, ક્રોકી, ડીજીટેલીસ, ફેરી પરકલોરાઇડ, જેલ્સીમીમી, લોબેલી ઇથરીસ, નકસવોમીકા, ઓપાઇ, પોડોફીલી, સીલા, સ્ટ્રામોન્યમ, અને સ્ટ્રોફેન્થસ. ૫ થી ૧૫ ટીંપાં.

અંગ્રેજી ઔષધોની મુખ્ય બનાવટોમાં વિષારી દવાના સમાએલાં પ્રમાણો.

એન્ટીમની.

(ટારટર ઇમેટીક.)

૧ ઔંસ વાઇનમ એન્ટીમોનીયલમાં ૨ ગ્રેન ટારટરેટેડ એન્ટીમનીના સમાએલા છે.

૫ ગ્રેન અંગવેન્ટમ એન્ટીમની ટારટરેટીમાં ૧ ગ્રેન ટારટરેટેડ એન્ટીમનીનો સમાયેલો છે.

ઓકસાઈડ ઓફ એન્ટીમની.

૩ ગ્રેન પલ્વીસ એન્ટીમોનીઅલીસમાં ૧ ગ્રેન ઓકસાઈડ ઓફ એન્ટીમનીનો સમાએલો છે.

આરસેનીયમ.

(આરસેનીયસ એસીડ, વ્હાઈટ આરસેનીક.)

૧૦૦ ફ્લ્યુડ ગ્રેન લાઇકર આરસેનીકેલીસમાં ૧ ગ્રેન આરસેનીયસ એસીડનો સમાયેલો છે,

૧૦૦ ફ્લ્યુડ ગ્રેન લાઇકર આરસેનીસી હાઇડ્રોકલોરીકસમાં ૧ ગ્રેન આરસેનીયસ એસીડનો સમાયેલો છે.

(આરસેનીએટ ઓફ સોડીયમ.)

૧૦૦ ફ્લુઈડ ગ્રેન લાઇકર સોડી આરસીનીએસીટમાં ૧ ગ્રેન આરસીનીએટ ઓફ સોડીયમનો સમાયેલો છે.

મરકયુરી.

૩ ગ્રેન હાઇડ્રારજીરીમ કમ ક્રીટામાં ૧ ગ્રેન મરકયુરીનો સમાયેલો છે.

૩ ગ્રેન પીલ્યુલા હાઇડ્રારજીરીમાં ૧ ગ્રેન મરકયુરીનો સમાયેલો છે.

૨ ગ્રેન અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરીમાં ૧ ગ્રેન મરકયુરીનો સમાયેલો છે.

૪½ ગ્રેન અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી કમ્પોઝીટમમાં ૧ ગ્રેન મરકયુરીનો સમાયેલો છે.

હાઇડ્રારજીરી પરક્લોરાઇડમ.

૧ ઔંસ લાઇકર હાઇડ્રારજીરી પરક્લોરાઇડમાં ½ ગ્રેન પરક્લોરાઇડ ઓફ મરકયુરીનો સમાયેલો છે.

(કેલોમલ.)

૫ ગ્રેન પીલ્યુલા હાઇડ્રારજીરી સબક્લોરીડીમાં ૧ ગ્રેન કેલોમલનો સમાએલો છે.

૬½ ગ્રેન અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી સબ ક્લોરીડીમાં ૧ ગ્રેન કેલોમલનો સમાયેલો છે.

હાઇડ્રેટ ઓફ ક્લોરલ.

૧ ડ્રામ સીરપ્સ ક્લોરલમાં ૧૦ ગ્રેન હાઇડ્રેટ ઓફ ક્લોરસના સમાએલાં છે.

એકોનાઈટ.

૧ ઔંસ ટીંચુરા એકોનાઇટીમાં ૫૪½ ગ્રેન ડ્રાઇડ એકોનાઇટ રૂટના સમાએલાં છે.

(એકોનાઈટીન.)

૧ ઔંસ અંગવેન્ટમ એકોનાઇટીનામાં ૮ ગ્રેન એકોનાઇટીનનો સમાએલાં છે.

બેલાડોના.

૨૦ ઔંસ ટીંચુરા બેલાડોનીમાં ૧ ઔંસ ડ્રાઇડ બેલાડોનાનો ભાગ સમાએલા છે.

એટ્રોપાઇન.

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર એટ્રોપીની સલ્ફેટીસમાં ૧ ગ્રેન સલ્ફેટ ઓફ એટ્રોપાઇનનો સમાએલો છે.

૧ ઔંસ અંગવેન્ટમ એટ્રોપાઇનીમાં ૮ ગ્રેન એટ્રોપાઇનના સમાએલાં છે.

કેનાબીસ ઇન્ડીકા.

૧ ઔંસ ટીંચુરા કેનાબીસ ઇન્ડીસીમાં ૨૨ ગ્રેન એકસ્ટ્રેકટ ઓફ ઇન્ડીઅન હેમ્પના સમાએલાં છે.

કેન્થારીડીસ.

૧ ઔંસ ટીંચુરા કેન્થારીડીસમાં ૫૧/૨ ગ્રેન કેન્થારીડીસના સમાયેલા છે.

કોલચીકમ.

૧ ઔંસ વાઇનમ કોલ્ચીસીમાં ૮૮ ગ્રેન ડ્રાઇડ કોર્મ ઓફ કોલ્ચીકમના સમાયેલાં છે.

૧ ઔંસ ટીંચુરા કોલ્ચીસી સેમીનમમાં ૫૪૧/૨ ગ્રેન કોલ્ચીકમ સીડસના સમાયેલાં છે.

ડીજીટેલીસ.

૧ ઔંસ ઇન્ફ્યુઝમ ડીજીટેલીસમાં ૫ ગ્રેન ડીજીટેલીસના સૂકા પાંદડાના સમાયેલા છે.

૧ ઔંસ ટીંચુરા ડીજીટેલીસમાં ૫૪૧/૨ ગ્રેન ડીજીટેલીસના સૂકા પાંદડાના સમાયેલા છે.

હેમલોક.

૧ ઔંસ ટીંચુરા કોન્યાઇમાં ૫૪૧/૪ ગ્રેન હેમલોકના ફળના સમાયેલાં છે.

ઇપીકાકયુઆના.

૧ ઔંસ વાઇનમ ઇપીકાકમાં ૨૨ ગ્રેન ઇપીકાકયુઆનાના મુળીઆના સમાયેલાં છે,

૧૨ મોરફાઇન અને ઇપીકાકયુઆનાની લોઝેન્જીસમાં ૧ ગ્રેન ઇપીકાકયુઆનાના મુળીઆનો સમાયેલો છે.

૪ ઇપીકાકયુઆનાની રેવડીમાં ૧ ગ્રેન ઇપીકાકયુઆનાના મુળીઆનો સમાયેલો છે.

નકસવોમીકા.

૧૦૦ ભાગ એક્સ્ટ્રેક્ટમ ન્યુસીસવોમીસીમાં ૧૫ ભાગ નકસવોમીકા આલ્કાલોઇડ્ના સમાયેલાં છે.

૧ ઔંસ ટીંચુરા ન્યુસીસવોમીસીમાં ૧ ગ્રેન નકસવોમીકા આલ્કા-લોઇડ્સનો સમાયેલો છે.

(સ્ટ્રીકનાઇન)

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર સ્ટ્રીકની હાઇડ્રોક્લોરેટીસમાં ૧ ગ્રેન સ્ટ્રી-કનાઇનનો સમાયેલો છે.

ઓપીયમ.

(એસીટેટ ઓફ મોરફાઇન.)

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર મોરફીની એસીટેટીસમાં ૧ ગ્રેન એસીટેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાયેલો છે.

૧૦ ટીંપાં ઇન્જેકસ્યો મોરફીની હાઇપોડરમીકામાં ૧ ગ્રેન એસીટેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાયેલો છે.

(બાયમેકોનેટ ઓફ મોરફાઇન.)

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર મોરફીની બાયમેકોનેટીસમાં ૧ $\frac{1}{8}$ ગ્રેન બાઇ મેકોનેટી ઓફ મોરફાઇનનો સમાયેલો છે.

(હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇન.)

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર મોરફીની હાઇડ્રોક્લોરેટીસમા ૧ ગ્રેન હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાયેલો છે.

૧ ઔંસ ટીંચુરા ક્લોરોફોર્મીએટ મોરફીનીમાં ૧ ગ્રેન હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાયેલો છે.

૩૬ મોરફાઇનની રેવડીમાં ૧ ગ્રેન હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાયેલો છે.

૩૬ મોરફાઇન અને ઇપીકાક્યુઆનીની રેવડીમાં ૧ ગ્રેન હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાયેલો છે.

દરેક ૧ મોરફાઇનની સપોઝીટારીમાં $\frac{1}{2}$ ગ્રેન હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાયેલો છે.

દરેક ૧ મોરફાઇનની સાબુ મિશ્રિત સપોઝીટારીમાં $\frac{1}{2}$ ગ્રેન હાઇડ્રો-ક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાયેલો છે.

ઓપીયમ.

૧૪½ ટીંપા ટીંચુરા ઓપાઈમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૪ ડ્રામ ટીંચુરા કેમફેરી કમ્પોઝીટામાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૯૬ ટીંપા ટીંચુરા ઓપાઈઆમોનીએટામાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૬ ગ્રેન પીલ્યુલા સેપોનીસ કમ્પોઝીટામાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૮ ગ્રેન પીલ્યુલા પ્લંબીકમ ઓપીઓમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

[illegible] ગ્રેન પીલ્યુલા ઈપીકાકયુઆની કમસીલામાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૧૦ ગ્રેન ડોવર્સ પાઉડરમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૨૦ ગ્રેન પલ્વીસ કાઈનો કમ્પોઝીટસમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૪૦ ગ્રેન પલ્વીસ ક્રીટીએરોમેટીકસ કમ ઓપીઓમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૧૦ ગ્રેન પલ્વીસ ઓપાઇ કમ્પોઝીટસમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૧૩½ ગ્રેન અંગવેન્ટમ ગેલી કમ ઓપીઓમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૧૦ ઓપીયમની રેવડીમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમ એકસ્ટ્રેકટનો સમાયેલો છે.

½ ગ્રેન એકસ્ટ્રેકટમ ઓપાઈમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૨૨ ટીંપા એકસ્ટ્રેકટમ ઓપાઈ લીકવીડમમાં ૧ ગ્રેન એકસ્ટ્રેકટ ઓફ ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૧ ઔંસ વાઈનમ ઓપાઈમાં ૨૨ ગ્રેન એકસ્ટ્રેકટ ઓફ ઓપીયમના સમાયેલા છે.

દરેક ૧ કમ્પાઉન્ડ લેડ સપોઝીટોરીમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાયેલો છે.

૨ ઔંસ એનીમા ઓપાઈમાં ½ ડ્રામ ઓપીયમ ટીંચરનો સમાયેલો છે.

મેટીરિયા મેડિકા.

વનસ્પતિ વિભાગ.

ACONITI. **લા૦** એકોનાઇટી. **અં૦** એકોનાઇટ. **ગુ૦** વછનાગ. **સં૦** વત્સનાભ.

દવા તરીકે વપરાતાં અંગ.

૧ *Aconiti Folia.* **લા૦** એકોનાઇટી ફોલીઆ. **અં૦** એકોનાઇટ લીવ્ઝ. **ગુ૦** વછનાગનાં પાંદડાં.

૨ *Aconiti Radix.* **લા૦** એકોનાઇટી રેડીક્સ. **અં૦** એકોનાઇટ રૂટ. **ગુ૦** વછનાગનાં મુળીઆં.

૩ *Aconitina.* **લા૦** એકોનાઇટીના. **અં૦** એકોનાઇટાઇન. **ગુ૦** વછનાગના મુળીઆમાંથી બનતો પદાર્થ.

વછનાગનાં પાંદડામાંથી બનતી મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Aconiti.* **લા૦** એકસટ્રેકમ એકોનાઇટી. **અં૦** એકસટ્રેકટ ઓફ એકોનાઇટ. **ગુ૦** વછનાગનું સત્વ.

માત્રા—¼ થી ૨ ગ્રેન.

સુચના—આ બનાવટ અચોકસ છે, અને ગરમ હવાવાળા પ્રદેશમાં ઝટ બગડી જાય છે.

મુળીઆંની મુખ્ય બનાવટો.

૨. *Tinctura Aconiti.* **લા૦** ટીંચુરા એકોનાઇટી, **અં૦** ટીંચર ઓફ

એકોનાઇટ, ગુ૦ વછનાગનો અર્ક. ઉપનામ ફ્લેમીંગ્સ ટીંચર.

રીત—વછનાગનાં મુળીઆં ... ... ૨½ ઔંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા—૫ થી ૧૫ ટીંપા.

૩ *Linimentum Aconiti.* **લા૦** લીનામેન્ટમ એકોનાઇટી. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ એકોનાઇટ. **ગુ૦** વછનાગનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—વછનાગનાં મુળીઆં ... ... ૨૦ ઔંસ.
કપુર ... ... ૧ ઔંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... જોઇએ તેટલો.

આ ચોપડવાનું તેલ બધું મળીને ૩૦ ઔંસ બનાવવું.

એકોનાઇટીનની બનાવટ.

૪ *Unguentum Aconitinae,* **લા૦** અંગવેન્ટમ એકોનાઇટાઇની. **અં૦** ઓઇંટમેન્ટ ઓફ એકોનાઇટાઇન. **ગુ૦** એકોનાઇટાઇનનું મલમ.

રીત—એકોનાઇટાઇનિ ... ... ૮ ગ્રેન.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૦॥ ડ્રામ.
લોબાન મેળવેલી ચરબી (બેનઝોએટેડ લાર્ડ) ૧ ઔંસ.

ગુણ—જલદ, શાંતિદાયક, પીડાશામક, લોહીના જમાવને વીખેરી નાંખનાર અને કફઘ્ન છે. વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ ઝેર છે.

ઉપયોગ—વિવિધ પ્રકારના માથાના વ્યાધી, ધનુર્વા, તીક્ષ્ણ તથા જુનો સંધિવા, ગાંઠીઓ વા, રતવા તથા હૃદયના અતિ વધી ગયેલા ધબકારામાં સારો ફાયદો આપે છે. આ દવાનો ઉપયોગ ઘણી સંભાળથી કરવો. ખાસ કરીને ખાવામાં બહુ સંભાળ રાખવી. વછનાગ જ્વરઘ્ન તથા વાતઘ્નછે. અતિશય તાવ ચડયો હોય ત્યારે ગરમી કમી કરવા માટે વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—પીવાના કામમાં વછનાગનો અર્ક વપરાય છે. અ-

કેના પાંચ સાત ટીંપાં પીવાથી એકદમ હોઠ તથા જીભપર તમતમાટી લાગે છે. હોજરીમાં ગરમીની અસર થઈ બળતરા થાય છે. હાથ પગની આંગળીઓમાં ઝમઝમાટી થાય છે, અને તેથી જો વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવે છે તો આખા શરીરમાં ઝમઝમાટી થાય છે, હાથ પગ તુટે છે, ઘેન આવે છે, શરીરે શીત વળે છે, નાડી નબળી પડે છે, મૂર્છા આવે છે, અને હૃદય ઘણુંજ નબળુ તથા મંદ પડે છે. પેશાબ વારંવાર થાય છે. જો દરદીને કોઈ ભાગમાં દરદ થતું હોય છે તો આ ચિન્હો ઓછાં માલમ પડે છે અથવા બીલકુલ થતા નથી, અથવા તેનું થતું દરદ તરત દબાઇ જાયછે.

અતિ વધારે પ્રમાણમાં વછનાગનો અર્ક લેવામાં આવે તો દરદીના સ્નાયુઓની હીલચાલ અટકી પડે છે, અને વધારે ભયંકર સ્થિતી થઈ પડે છે.

વછનાગની પૂરેપૂરી માત્રા આપવામાં આવે છે તો હ્રદયના ધબકારા અતિ મંદ પડી જાય છે, અને શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા એકદમ ઘટવા માંડે છે.

વછનાગનાં ભયંકર તથા પ્રાણઘાતક પ્રમાણમાં આંખ તથા કાનની ઇન્દ્રીઓ નાશ પામે છે, અને છેવટે આંચકી તથા મૂર્છા આવી દરદી મૃત્યુ પામે છે.

સામાન્ય અસર—વછનાગ પીવા માટે આપ્યાથી શરીરના ભાગમાં જ્યાં જ્યાં તે પ્રસરે છે ત્યાં ત્યાં બળતરા તથા વેદના કરે છે, તેથી તેની પ્રાથમિક અસર જીભપર તથા હોઠપર બળતરા રૂપે માલમ પડે છે અને કેટલીકવાર જીભ લાલચોળ થઈ સુજી આવે છે. વધારે તીવ્ર જ્ઞાનેન્દ્રી વાળા ભાગો જેવાકે જીભ, હોઠ, આંગળીનાં ટેરવાં, છાતી, પેડુ તથા પાછળથી વાંસાપર જલ્દી અસર કરે છે.

આ દવાથી મૂર્છા વધારે આવે છે, ને શ્વાસપણ પરાણે લેવાય છે, ચહેરો ચિંતાતુર અને સ્યામ પડી જાય છે. આંખો ઉંડી ઉતરે છે અને કીકીઓ વિસ્તાર પામે છે, પણ જ્યારે આંચકી આવે છે ત્યારે સંકોચ પામેછે.

વછનાગની યોગ્ય માત્રા હૃદયના ધબકારાને બંધ કરે છે અને એક મીનીટમાં ૪૦ ધબકારા ઓછા કરી નાંખે છે વછનાગનું વધારે પ્રમાણ શરૂઆતમાં ધબકારાને વધારે છે પણ પાછળથી મંદ કરે છે, નાડી નબળી, ધીમી

તથા અનિયમીત કરે છે. સઘળી જાતના તીક્ષ્ણ તાવના રોગમાં, દમ તથા કફના રોગમાં, અને કેટલીકવાર તીક્ષ્ણ ચોળીઆના દરદમાં વછનાગ વપરાયછે. આવા દરદમાં વછનાગ ઘણાજ થોડા પ્રમાણમાં વારંવાર વાપરવો જોઇએ.

તીક્ષ્ણ ચોળીઆના દરદમાં ૪ ઔંસ પાણીમાં વછનાગના અર્કના ૩૦ ટીંપા નાખીને એક નાનો ચમચો ભરીને પહેલા કલાકમાં દરેક દશ દશ મીનીટે આપવો, અને પછી ધારેલી અસર થયા કેડે ત્રણ ત્રણ કલાકે અ-થવા પાંચ પાંચ કલાકે આપવો, આથી ગરમી એકદમ ઘટી જાય છે. અતિ વધી ગયેલી નાડી ધીમી પડે છે, ચામડીપર પરસેવો વળે છે અને શરીર ઠંડુ પડે છે. અને ગળામાંનું દરદ કમી થાય છે જેથી દરદી નિરાંતે સુઇ જાય છે.

આવી આવી સારી અસર વછનાગ કરે છે તો પણ તેનો ઉપયોગ કરવામાં ઘણીજ સંભાળ રાખવી પડે છે.

ઓછા જ્ઞાનવાળા ઉપચારકોએ આ દવાનો ઉપયોગ નહીં કરવો એ વધારે સલાહ ભરેલું છે, અને કદી કરવો પડે તો ઘણાજ નાના પ્રમાણમાં કરવો અને દરદીની વારંવાર સંભાળ લેતા રહેવું.

લોહીનો જથ્થો એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે વીખેરી નાંખવામાં, તથા તેથી થતા સોજાને દાબી દેવામાં, તેમજ તાવના હુમલાને મારી હઠાડવામાં વછનાગ અદભૂત શક્તિ ધરાવે છે.

મસ્તકના દુખાવાના જુદા જુદા રોગમાં આ દવાના અર્કનો તથા મલમનો તથા તેના ચોપડવાના તેલનો ફતેહમંદીથી ઉપયોગ થાય છે, અને તેને વાસ્તે ઉત્તમ લીનીમેન્ટ બનાવવાની **ડાકટર મ્યુરેલે** નીચે પ્રમાણે ફો-ર્મ્યુલા આપી છે.

રીત—એકોનાઇટાઇનિ	...	...	૧ ગ્રેન.
રાઇનું તેલ ...	...	...	૧ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઇનિ ...	...	...	૧ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	...	૬ ઔંસ.

આ ચારે દવાઓ મીશ્ર કરીને એક બાટલીમાં ભરી મુકવી અને બા-

ટલીપર "ઝેર" એવું નામ લખવું અને પછી તે તેલનો માથાના દુખાવાપર લગાડવાની દવા તરીકે ઉપયોગ કરવો.

એકોનાઈટાઇન—માત્રા ૧/૫૦ થી ૧/૨ ગ્રેન. આ દવા ઘણીજ સંભાળથી વાપરવી.

ઉપયોગ—આ દવા વછનાગનાં પાંદડાં તથા મુળીઆં જેવી અસર કરે છે. આ દવાની દવા તરીકે અસરમાં હજુ વધારે શોધ થવી ઘટે છે. એકોનાઇટાઇન પીવાના કામમાં વપરાતું નથી, કેમકે એક ગ્રેનના એક પચાસાંસ ગ્રેન પણ ઘણા ભયંકર નાશકારક ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે, તેથી આ દવા બહારના ઉપચારમાંજ વપરાય છે, અને કદાચ કપાળના દુખાવામાં, મસ્તક શુળમાં તથા સ્નાયુઓના દરદમાં ચોપડવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો આપે છે.

બાહ્યોપચારમાં આ દવા એટલા માટેજ વપરાય છે, કે તે જે સ્થળે લગાડવામાં આવે છે, તે જગાની ત્વચાના જ્ઞાનતંતુઓ જ્ઞાન રહિત કરી દરદને દબાવે છે.

આ ઉપચારથી કેટલી વાર ચામડીપર સોજો પણ થઈ આવે છે, માટે આંખની આસપાસ તથા કપાળપર ચોપડતાં બહુ સંભાળ રાખવી, કેમકે જો તે દવા આંખમાં ઉતરે છે તો ઘણીજ બળતરા થાય છે.

સુચના—એકોનાઈટાઇનિ ઘણું કરીને ભેળસેળવાળુ હોય છે, અને કેટલીકવાર તેમાં ડેલ્ફીનાઇનિ તથા એકોનેલા ભેળવેલાં હોય છે. ચોખ્ખા એકોનાઇટિનના ૧/૫૦ ગ્રેનથી એક તન્દુરસ્ત કુતરાનું મોત નીપજે છે.

વિષ તરીકે વછનાગની અસર—વછનાગમાં તીક્ષ્ણમાં તીક્ષ્ણ ઝેરછે. પ્રાણ લેવા સારૂ વછનાગ ખાવામાં વપરાયો હોયતો મોઢામાં, હોઠમાં, જીભમાં ઘણીજ તમતમાટી થાયછે, ગળામાં તથા હોજરીમાં અતિશય દાહ થાય છે, મોંમાંથી પાણી નીકળે છે, ઘણી ઉલટી થાય છે, કાળજામાં દરદ થાય છે, શરીર કંપે છે, આંખે અંધારાં આવે છે, કાનમાં અવાજ થાયછે છેવટે મોઢે ફીણ આવી નાડી મંદ પડે છે, શ્વાસ બંધ થાય છે, અને દરદી અવાચક થઈ મરણ પામે છે. વછનાગનું મુળીયુ ઓછામાં ઓછું ૦ાા ડ્રામ

ખાવાથી, અર્ક ૧ ડ્રામ લેવાથી, અને સત્વ ૪ ગ્રેન લેવાથી મૃત્યુ થાય છે.

ઈલાજ—ઉલ્ટી કરાવવી, એરંડીઆનો સખત જુલાબ આપવો, આમોનીયા તથા બ્રાન્ડી પાવાં, અને ખુંદનો ઉકાળો કરીને પાવો. "ડીજીટેલીસ" આ દવાની વિષનાશક દવા છે.

વછનાગનાં વિષના વિષનાશક ઈલાજ.

વછનાગ. ૧ (ક) સ્ટમક ટયુબ. (એટલે પેટમાંથી વિષ કાઢવાની રબરની નળી આવે છે તેનો ઉપયોગ કરવો.

(ખ) ઉલ્ટીની દવા પાવી.

૨ (ક) ટીંચર ડીજીટેલીસની ટેબલોઇડ ખાવાને આપવી

(ખ) ટીંચર ડીજીટેલીસનાં ૨૦ ટીપાં આપવાં.

(ગ) ડીજીટેલીનની ૧/૬૦૦ ગ્રેનની ટેબલોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૩ હાથ પગ ઉપર ઉત્તેજક અને ઉષ્ણુ ઉપચાર કરવા, અથવા બ્રાંડી પાણીમાં મેળવીને ગુદામાં પીચકારી મારવી અથવા પાતળો ઝાડો કરે તેવી દવાની પીચકારી મારવી.

૪ કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ તથા ઘર્ષણ ઉપચાર કરવા.

૫ દરદીને સુવાડી રાખવો.

૬ સ્ટ્રીકન્યા સલફ્રાસની ૧/૬૦ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

PODOPHYLLI RHIZOMA. **લા૦** પોડોફીલી રાઇઝોમા. **અં૦** પોડોફીલમ રાઇઝોમ.

માત્રા—૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

Podophylli Resina. **લા૦** પોડોફીલી રેઝીના. **અં૦** રેઝીન ઓફ પોડોફીલમ.

માત્રા—૧/૪ થી ૧ ગ્રેન.

પોડાફીલીં રેઝીનાનો મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Podophylli.* **લા૦** ટીંચુરા પોડોફીલી. **અં૦** ટીંચર ઓફ પોડોફીલમ. **ગુ૦** પોડોફીલીનો અર્ક.

રીત—પોડોફીલી રેઝીના ... ... ૧૬૦ ગ્રેન.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા—૧૫ થી ૬૦ ટીપાં (**Dr.** Garrod.)

રીત—પોડોફીલી રેઝીના ... ... ૩૨૦ ગ્રેન.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા—૫ થી ૧૫ ટીપાં. (Vegetable **Materia-Medica.**)

આ અર્કના ૧ ડ્રામમાં ૨ ગ્રેન પોડોફીલી રેઝીના આવે છે.

આ ઔષધીના ગુણ પ્રમાણે માત્રા નીચે પ્રમાણે છે.

પીતશામક તથા રેચક તરીકે—૧ થી ૨ ગ્રેન.

સ્હેજ દસ્ત સાફ લાવવા સારૂ—$\frac{1}{4}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેન.

રક્ત શોધક તરીકે—$\frac{1}{12}$ થી $\frac{1}{4}$ ગ્રેન.

સુચના—રેચક તરીકે આ દવા બીજી રેચક દવાઓના સંયોગમાં નાના પ્રમાણમાં આપવી.

ગુણ—રેચક, પીતશામક અને નાના પ્રમાણમાં રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—બંધકોશ, કાળજાના જુના દરદો, મુખ્યત્વે કરીને કાળજાના ભરાવામાં તથા લોહીની ગાંઠોના દરદમાં, ગાંઠીઓ વા, કમળો, સંધીવા, અને ચાંદીના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

વિશેષ વર્ણન—પોડોફીલી અથવા પોડોફીલમ રેઝીના પોડોફીલમ પેલ્ટેટમમાંથી નીકળે છે, અને તેને અમેરિકાનું મે મહિનાનું ફળ અથવા મેન્ડ્રેક (mandrake) કહે છે, રાઇઝોમાનો અગાઉ ઉત્તર અમેરિકાના વતનીઓ રેચક તરીકે ઉપયોગ કરતા હતા.

સને ૧૮૨૦ માં આ દવા યુનાઇટેડ સ્ટેટસની ફારમાકોપીઆમાં

દાખલ થઈ. પોડોફીલી•રેઝીના એ એક લોકપ્રિય રેચક દવા છે. આ દવાને કેટલીકવાર **વનસ્પતિનો પારો** અથવા **વનસ્પતિનું કેલોમલ** કહે છે, અથવા સરસ રેચક ગોળીઓ પણ કહે છે, અને તેથી બજારમાં તે રેચક પેટંટ દવા તરીકે છુટથી વપરાય છે.

પોડોફીલી આંતરડાના પ્રવાહને વધારે છે, અને તેથી તેનો રેચ લેવાથી પાણી જેવા પાતળા ઝાડા અતિશય થાય છે. આ દવાથી બકારી તથા ઉલટી વારંવાર થાય છે. **ડા. રૂથરફોર્ડ** તથા **વીગનલ** આ દવાને કાળજાના જમાવના દરદ ઉપર ઘણી સારી અસર કરે છે એવું જણાવે છે.

ત્વચા માટે પીચકારી મારવાથી પણ આ દવા આંતરડામાં સારી અસર કરે છે, હલકી જાતના પ્રાણીઓનાં **પેરિટોનિયમ** નામના ભાગમાં પીચકારી મારી હોય તો અતિશય ઝાડા થાય છે, તથા પાછળથી લોહીના ઝાડા અને ઉલ્ટી થઈ મૃત્યુ નિપજે છે.

આ દવા વધારે પ્રમાણ કરતાં થોડા પ્રમાણમાં આપવાથી સારી અસર થાયછે, આ દવા વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી મરણ પામેલા દરદીની વાઢકાપ કરવામાં આવે તો તેના આંતરડા સુજી ગયેલાં તથા ચાંદા અને ક્ષત પડેલા માલમ પડેછે. પોડોફીલમના મુળીઆં હાલમાં કવચિત વપરાય છે, પણ પોડોફીલી રેઝીના બહુ વપરાય છે.

રેઝીનનો સાધારણ અર્થ પોડોફીલાઇન થાય છે, અને તે લીધાથી **સ્કેમોનિયમ રેઝીના** તથા **જેલપ રેઝીના** કરતાં ઘણા જલદ જુલાબ લાગે છે.

આ દવાથી પિત્તનો વધારો થાય છે તે શકમંદ છે.

ડાકટર ગેરોડ એવો અભિપ્રાય આપે છે કે આ દવાથી મળ અતિશય નીકળે છે, અને છેવટે પિત્તના તથા લોહીના મળ નીકળે છે, આ દવા લીધા પછી પેટમાં અમળાટ અતિશય થાય છે તથા ચુંક આવે છે. આ દવાનું થોડુ પ્રમાણ પણ અતિશય ચુંક તથા બેચેની પેદા કરેછે, માટે આ દવાનો રેચક તરીકે ઉપયોગ કરતાં તેની સાથે **એકસ્ટ્રેકટ ઓફ હાયોસ ઇમસ** (ખોરાસાની અજમાનું સત્વ) **એકસ્ટ્રેકટ ઓફ બેલાડોના,** **તથા એક-**

સ્ટ્રેન્ટ ઑફ કેનાબીસ ઇન્ડીકા (ભાંગનું સત્વ) થોડા થોડા પ્રમાણમાં ઉમેરવાથી અમળાટ, ચુંક તથા ઉબકા થતા નથી.

પોડોફીલી રેઝીના એલોઝ (એળીઓ) તથા કોલોસીન્થ (ઇંદ્રવરણાનો ગર્ભ) ના સંયોગમાં આપવાથી સારો રેચ કરે છે.

કાળજાના વધારાના દરદમાં (Enlargement of Liver) આ દવા ઘણીજ વપરાય છે, અને આ દરદમાં આ દવા કેલોમલની સાથે આપવાથી ઘણો સારો ફાયદો કરે છે.

જલંદરની બીમારીમાં એસીડ ટાર્ટરિક ઑફ પોટાશીયમ સાથે આપપવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

બાહ્યોપચાર—પોડોફીલીરેઝીના શરીરપર લગાડવાથી સોજો આવે છે તથા ચામડી લાલચોળ થાય છે.

અમેરીકામાં તીક્ષ્ણ સોજો લાવવા સારૂ આ દવા વપરાય છે.

CIMICIFUGAE RHIZOMA. **લા૦** સીમીસીફ્યુજી રાઇઝોમા.

અં૦ સીમીસીફ્યુજા રાઇઝોમ.

સીમીસીફ્યુજા રાઇઝોમની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Cimicifugae Liquidum.* **લા૦** એક્સ્ટ્રેકટમ સીમીસીફ્યુજી લીકવીડમ. **અં૦** લીકવીડ એક્સ્ટ્રેકટ ઑફ સીમીસીફ્યુઝા. **ગુ૦** સીમીસીફ્યુઝાનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—સીમીસીફ્યુઝા ... ... ૨૦ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... જોઇએ તેટલો.
માત્રા— ... ... ૩ થી ૩૦ ટીંપા.

૨ *Tinctura Cimicifugae.* **લા૦** ટીંચુરા સીમીસીફ્યુજી. **અં૦** ટીંચર ઑફ સીમીસીફ્યુઝા. **ગુ૦** સીમીસીફ્યુઝાનો અર્ક.

રીત—સીમીસીફ્યુઝાનો ભુકો ... ... ૨½ ઔંસ.

પ્રુફસ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૬૦ ટીંપા.

ઉપયોગ—આ દવા વધારે પ્રમાણમાં લેવાય તો ઉલટી, ઉબકા, સુસ્તી તથા માથાના દુખાવાને ઉત્પન્ન કરે છે. હૃદયપર આ દવા કંઈક દરજ્જે ડીજીટેલીસના જેવી અસર કરે છે. નીચેના દરદોમાં આ દવાનો ઉપયોગ ફાયદો કરે છે.

સંધિવા, તાવ સાથેનો સંધિવા, કોરીયા, કમરનો વા, સુવાવડનો પિત્તોન્માદ.

ડાકટર ગેરોડ કહે છે કે તીક્ષ્ણ સંધીવામાં આ દવા કાંઇ અસર કરતી હોય એવું જાણવામાં આવ્યું નથી.

આ દવા અગ્નિ વર્ધક, હૃદયને પુષ્ટી આપનાર, તથા કફઘ્ન છે, તથા તીક્ષ્ણ સલેખમ અને ક્ષયરોગમાં તે વપરાય છે.

CALUMBAE RADIX. **લા૦** કેલંબી રેડીકસ. **અં૦** કેલંબા રૂટ. **ગુ૦** કલંભાના મુળીઆં.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

કેલંબાની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Calumbae.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કેલંબી. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કેલંબા. **ગુ૦** કલંભાનું સત્વ.

રીત—કેલંબાનો ભુકો ... ... ૧૬ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૮૦ ઔંસ.

માત્રા ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Infusum Calumbae.* **લા૦** ઇનફ્યુઝમ કેલંબી. **અં૦** ઇનફ્યુઝન ઓફ કેલંબા. **ગુ૦** કલંભાની ચા.

રીત—કલંભાનો ભુકો ... ... ૪ ડ્રામ.

ઠંડુ પાણી	...	...	૧૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	...	૧ થી ૨ ઔંસ.

૩ *Tinctura Calumbae.* **લા૦** ટીંચુરા કેલંબી. **અં૦** ટીંચર ઓફ કેલંબા. **ગુ૦** કલંભાનો અર્ક.

રીત—કલંભો ...	...	...	૨½ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ	...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	...	૦।। થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—ઘણી ઉત્તમ પૌષ્ટિક તથા અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—સામાન્ય નબળાઈ, વધી ગએલાં અજીર્ણ, જઠરના સોજા ગર્ભાવસ્થાની ઉલટી, વધી ગએલ અતિસાર તથા મરડો વગેરે દરદોમાં આ દવા સારો ફાયદો કરે છે. કલંભાના સંયોગથી લોખંડની દવા રંગે કાળી પડતી નથી, તેમજ લોખંડથી થએલા બંધકોષને દુર કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવા અગ્નિ વર્ધક, પૌષ્ટિક, દીપન, પાચન, વાયુ તથા ચુંકનો નાશ કરનાર, કડુ, પૌષ્ટિક પણ જલદ અગ્નિવર્ધક છે.

જેટલી દવાઓ કડવી હોય છે તે ઘણું કરીને જઠરાગ્નિને પ્રદીપ્ત કરે છે, જઠર રસને વધારે છે, તથા શક્તિ આપે છે. ગમે તેવી નબળાઈવાળા તથા મંદાગ્નિવાળા દરદીઓ આ દવાને સારી રીતે જીરવી શકે છે. આ દવા હમેશાં કવોસ્યા તથા જેનશનના સંયોગમાં આપ્યાથી હમેશાં ઉત્તમ ફાયદો કરે છે. જ્યારે હોજરીમાં સોજો આવે છે ત્યારે તે કોઈપણ પૌષ્ટિક દવા જીરવી શકતી નથી, પણ કેલંબા આપવાથી હોજરીનો સોજો ઉતરે છે, અને પાચન શક્તિ સુધરે છે. હોજરીના દરદમાં કેલંબાની દવા નીચેની દવાના સંયોગમાં વારંવાર વપરાય છે.

સોડા બાય કાર્બોનાસ.	...	...	...
એસીડ હાઈડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ.		...	...
બીસ્મથ સબનાઈટ્રસ.	...	...	...
ટીંચર જેનશન. ...	...	...	...
ટીંચર કવોશાયા.	...	...	...

કેટલીકવાર ખનીજ તેજાબો (mineral acids) સાથે પણ આ દવા વપરાય છે. કેલંબામાં ટેનીક તથા ગેલીક એસીડનો કાંઇપણ ભાગ નહીં હોવાથી તે લોહ સાથે નિર્ભયપણે વાપરી શકાય છે.

BERBERIS ASIATICA. **લા૦** બરબેરીસ એશીયાટીકા. **અં૦** ઇન્ડીઅન બારબેરી.

ઇન્ડીઅન બારબેરીનો બનાવટો.

૧ *Tinctura Berberis.* **લા૦** ટીંચુરા બરબેરીસ. **અં૦** ટીંચર ઓફ ઇન્ડીઅન બારબેરી. **ગુ૦** ઇન્ડીઅન બારબેરીનો અર્ક.

માત્રા—તાવ રોકવા તરીકે—૩ થી ૬ ડ્રામ.
પૌષ્ટિક તરીકે—॥ થી ૨ ડ્રામ.

૨ *Infusum Berberis.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ બારબેરી. **અં૦** ઇનફ્યુઝન ઓફ ઇન્ડીઅન બારબેરી. **ગુ૦** ઇન્ડીઅન બારબેરીનો ચાહ.

માત્રા—૧½ થી ... ... ૩ ઔંસ.

૩ *Extractum Berberis.* **લા૦** એકસ્ટ્રેક્ટમ બરબેરીસ. **અં૦** એ-કસ્ટ્રેક્ટ ઓફ ઇન્ડીઅન બારબેરી. **ગુ૦** ઇન્ડીઅન બારબેરીનું સત્વ.

માત્રા—૨૦ થી ... ... ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક, સ્વેદલ અને તાવ રોકનાર છે.

ઉપયોગ—પીતજ્વર, એકાંતરીઆ તાવ અને સાધારણ નબળાઇના રોગમાં વપરાય છે. મુખ્યત્વે કરીને નિરંતર આવતા તાવમાં આ દવા વપરાય છે. આ દવાના સત્વનો આંખના દરદપર ઉપચાર થાય છે.

PAPAVERIS CAPSULAE. **લા૦** પેપેવેરીસ કેપસુલી. **અં૦**

પોપી. ગુ૦ ખસખસ, પોચના ડોડા.

પોપીની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Decoctum Papaveris.* **લા૦** ડીકોકટમ પેપેવેરીસ. **અં૦** ડીકોકશન ઓફ પોપી. **ગુ૦** પોપીનો કવાથ.

રીત—પોપીના કકડા ... ... ૨ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૩૦ ઔંસ.

૨ *Extractum Papaveris.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ પેપેવેરીસ. **અં૦** એકસ્ટ્રાકટ ઓફ પોપી. **ગુ૦** પોપીનું સત્વ.

રીત—દાણા કાઢી નાંખેલી પોપી. ... ૧ શેર.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨ ઔંસ.
ઉકળતું ચોખ્ખું પાણી ... જોઇએ તેટલું.
માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

૩ *Syrupus Papaveris.* **લા૦** સીરપસ પેપેવેરીસ. **અં૦** સીરપ ઓફ પોપી. **ગુ૦** પોપીનો સીરપ. (શરબત)

રીત—બીયાં વગરની પોપીનો ભુકો ... ૩૬ ઔંસ.
ધોયેલી સાકર ... ... ૪ શેર
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૧૬ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... જોઇએ તેટલું,
માત્રા— ... ... ૧ ડ્રામ સુધી.

સુચના—બચ્ચાને વાસ્તે આ દવા ૩૦ ટીપાં સુધી ઘણીજ સંભાળથી વાપરવી.

ગુણ—શાંતિદાયક તથા નિંદ્રા લાવનાર છે.

ઉપયોગ—શરીરપરના સોજા, લચક, ચાઠાઓ, અને બીજા દુખાવાના દરદોપર આ દવાનો શેક કરવામાં આવે છે.

વિશેષ વર્ણન—પોપીની બનાવટો અફીણના જેવા ગુણદોષ કરેછે,

પણ જરા કમી કરે છે. પોપીનો કવાથ દવા તરીકે પીવામાં વપરાતો નથી, પણ શરીરપર દુઃખ મટાડવાના કામમાં વપરાય છે. પોપીનો સીરપ વારંવાર કફ મટાડવા સારૂ વપરાય છે. કેટલીકવાર બચ્ચાંને સારૂ અફીણને બદલે પણ વપરાય છે. આ દવા જ્યારે બચ્ચાંને આપવી હોય ત્યારે ઘણી સંભાળથી આપવી. આ દવાનું સત્વ એક અફીણની ઠંડી બનાવટ છે.

OPIUM. **લા૦** ઓપીયમ. **અં૦** ઓપીયમ. ગુ૦ અફીણ. **સં૦** અહીફેન

માત્રા— ... ... ૦ાા થી ૩ ગ્રેન.

MORPHINAE ACETAS. **લા૦** મોરફીની એસીટાસ. **અં૦** એસીટેટ ઓફ મોરફાઇન.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{8}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેન.

MORPHINAE HYDROCHLORAS. **લા૦** મોરફીની હાઈડ્રોકલોરાસ. **અં૦** હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ મોરફાઇન. **ઉપનામ**—મોરફીઆ મ્યુરીઆસ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{8}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેન.

CODEINA. **લા૦** કોડીના. **અં૦** કોડીઆ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{4}$ થી ૨ ગ્રેન.

APOMORPHINAE HYDROCHLORAS. **લા૦** એપોમોરફીની હાઇડ્રોકલોરાસ. **અં૦** હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ એપોમોરફાઇન.

ACIDUM MECONICUM. **લા૦** એસીડમ મેકોનીકમ. **અં૦** મેકોનીક એસીડ.

અફીણની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Confectio Opii.* **લા૦** કનફેકશીઓ ઓપાઈ. **અં૦** કનફેકશન ઓફ

ઓપીઅમ. ગુ૦ અફીણનો મુરબ્બો.

રીત—કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ ઓપીઅમ ... ૧૦૦ ગ્રેન.
સીરપ ... ... ૩૦૦ ગ્રેન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

આ દવાના ૪૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાએલું છે.

૨ *Emplastrum Opii.* **લા૦** એમપ્લાસ્ટ્રમ ઓપાઈ. **અં૦** ઓપીઅમ પ્લાસ્તર. **ગુ૦** અફીણની પ્લાસ્તરની લાકડી.

રીત—અફીણનો ઝીણો ભુકો. ... ... ૧ ઔંસ.
રેઝીના પ્લાસ્તર ... ... ૯ ઔંસ.

આ દવાના ૧૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૩ *Enema Opii.* **લા૦** એનીમા ઓપાઈ. **અં૦** એનીમા ઓફ ઓપીઅમ. **ગુ૦** અફીણની બસ્તી.

રીત—મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ ... ૨ ઔંસ.
ટીંચર ઓફ ઓપીઅમ ... ૨૦ ટીપા.

આ દવાના ૨ દ્રામમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાએલું છે.

૪ *Extractum Opii.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ ઓપાઈ. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ ઓપીઅમ. **ગુ૦** અફીણનું સત્વ.

રીત—અફીણ ... ... ૧ શેર.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૧૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૦ાા થી ૨ ગ્રેન.

આ દવાના ૧ ભાગમાં ૨ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૫ *Extractum opii Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ ઓપાઈ લીકવીડમ. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ ઓપીઅમ. **ગુ૦** અફીણનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—એકસ્ટ્રેકટ ઓફ ઓપીઅમ ... ૧ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧૬ ઔંસ.

રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ... ૪ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૪૦ ટીંપાં.

આ દવાના ૧૦ ટીંપામાં ૧ ગ્રેન અફીણુ સમાયેલું છે.

૬ *Linimentum Opii.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ ઓપાઈ. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ ઓપીઅમ. **ગુ૦** અફીણનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—ટીંચર ઓફ ઓપીઅમ ... ૨ ઔંસ.
લીનીમેન્ટ ઓફ સોપ ... ૨ ઔંસ.

૭ *Pilula Saponis Composita.* **લા૦** પીલ્યુલા સેપોનીસ કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પીલ ઓફ સોપ. **ગુ૦** સાબુની મીશ્રીત ગોળી.

રીત—અફીણુનો ઝીણો ભુકો ... ll ઔંસ.
કઠણ સાબુ ... ... ૨ ઔંસ.
ગ્લીસરાઈન ... ... જોઈએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

આ દવાના ૬ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણુ સમાએલું છે.

૮ *Pilula Plumbi cum Opio.* **લા૦** પીલ્યુલા પ્લંબીકમ ઓપીઓ. **અં૦** પીલ ઓફ લેડ એન્ડ ઓપીઅમ. **ગુ૦** સીસા તથા અફીણુની ગોળીઓ.

રીત—એસીટેટ ઓફ લેડ ... ૩૬ ગ્રેન.
ઓપીઅમ ... ... ૬ ગ્રેન.
કનફેકશન ઓફ રોઝીઝ ... ૬ ગ્રેન.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

આ દવાના ૮ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણુ સમાયેલું છે.

૯ *Pilula Ipecacuanhae cum scilla.* **લા૦** પીલ્યુલા ઇપીકાકયુઆની કમ સીલા. **અં૦** પીલ ઓફ ઈપીકાકયુઆના વીથ સ્કવીલ. **ગુ૦** ઈપીકાકયુઆનાની સીલા મીશ્રીત ગોળીઓ.

રીત—ડોવર પાઉડર ... ... ૩ ઔંસ.
રકવીલ ... ... ૧ ઔંસ.
એમોન્યાકમ ... ... ૧ ઔંસ.
ગોળ ... ... જોઇએ તેટલો.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

આ દવાના ૨૩ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૧૦ *Pulvis Cretae Aromaticus cum opio.* **લા૦** પલવીસ ક્રીટી એરોમેટીકસ કમ ઓપીઓ. **અં૦** એરોમેટીક પાઉડર ઓફ ચોક એન્ડ ઓપીઅમ. **ગુ૦** ચાક તથા અફીણનો સુગંધીદાર ભુકો.

રીત—એરોમેટીક પાઉડર ઓફ ચોક ... ૯¾ ઔંસ.
ઓપીઅમ ... ... ૨ ડ્રામ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૪૦ ગ્રેન.

આ દવાના ૪૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૧૧ *Pulvis Ipecacuanhae Compositus.* **લા૦** પલવીસ ઈપીકાક્યુઆની કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ ઇપીકાકયુઆના. **ગુ૦** ઇપીકાકયુઆનાનો મીશ્રીત ભુકો. **ઉપનામ**—ડોવરસ પાઉડર.

રીત—ઇપીકાકયુઆનાનો ભુકો ... ½ ઔંસ.
અફીણનો ભુકો ... ... ½ ઔંસ.
સલફેટ ઓફ પોટાશીયમ. ... ૪ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

આ દવાના ૧૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૧૨ *Pulvis Kino Compositus.* **લા૦** પલવીસ કાઇનો કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ કાઇનો. **ગુ૦** હીરાદખણનો મીશ્રીત ભુકો.

રીત—કાઇનાનો ભુકો ... ... ૩¾ ઔંસ.

અફીણનો ભુકો ... ... ૨ ડ્રામ.
તજનો ભુકો ... ... ૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

આ દવાના ૨૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૧૩* *Pulvis opii Compositus.* **લા૦** પલવીસ ઓપાઈ કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ ઓપીઅમ. **ગુ૦** અફીણનો મીશ્રીત ભુકો.

રીત—અફીણ ... ... ૧½ ઔંસ.
કાળાં મરી ... ... ૨ ઔંસ.
સુંઠ ... ... ૫ ઔંસ.
કેરેવેકુટ ... ... ૬ ઔંસ.
ટ્રેગેકેન્થ ... ... ૪ ડ્રામ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

આ દવાના ૧૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૧૪ *Suppositoria Plumbi Composita.* **લા૦** સપોઝીટોરીઆ પ્લંબી કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ લેડ સપોઝીટોરીઝ **ગુ૦** સીસાની મિશ્રીત સોગઠીઓ.

રીત—પ્લંબી એસીટાસ ... ૩૬ ગ્રેન.
અફીણનો ભુકો ... ... ૧૨ ગ્રેન.
થીઓબ્રોમાનું તેલ ... ૧૩૨ ગ્રેન.

આ બધી દવા મીશ્ર કરી ૧૨ સોગઠીઓ બનાવવી.

આ દરેક સોગઠીમાં ૩ ગ્રેન સુગરલેડ અને ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૧૫ *Tinctura Opii.* **લા૦** ટીંચુરા ઓપાઈ. **અં૦** ટીંચર ઓફ ઓપીઅમ. **ગુ૦** અફીણનો અર્ક.

રીત—અફીણનો ભુકો ... ૧½ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૪૦ ટીંપાં.

આ દવાના ૧૪½ ટીંપામાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૧૬ *Tinctura Camphorae Compositus.* **લા૦** ટીંચુરા કેમ્ફોરી કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ કેમ્ફર. **ગુ૦** કપુરનો મીશ્રીત અર્ક.

રીત—અફીણનો જાડો ભુકો	...	૪૦ ગ્રેન.
બેનઝોઇક એસીડ	...	૪૦ ગ્રેન.
કપુર ...	...	૩૦ ગ્રેન.
એનીસીનું તેલ ...	...	૩૦ ટીંપા.
પ્રુફ સ્પીરીટ ...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	૧૫ થી ૬૦ ટીંપા.

આ દવાના ૧ ઔંસમાં ૨ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

આ દવાને વારંવાર પેરેગોરીક એલીકસર (Paregoric Elixir) કહે છે.

૧૭ *Tinctura Opii Ammoniata.* **લા૦** ટીંચુરા ઓપાઇ એમોનીએટા. **અં૦** એમોનીએટેડ ટીંચર ઓફ ઓપીઅમ. **ગુ૦** અફીણનો એમોનીએટેડ અર્ક.

રીત—અફીણનો જાડો ભુકો	...	૧૦૦ ગ્રેન.
સેફ્રોન (કેશર) ...	...	૧૮૦ ગ્રેન.
બેનઝોઇક એસીડ ...	...	૧૮૦ ગ્રેન.
એનીસીનું તેલ ...	...	૧ ડ્રામ.
સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા ...		૪ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	૧૬ ઔંસ.
માત્રા—	...	૩૦ થી ૬૦ ટીંપાં.

આ દવાના ૧ ઔંસમાં ૫ ગ્રેન અફીણ સમાએલું છે.

૧૮ *Trochisci Opii.* **લા૦** ટ્રોકઝી ઓપાઈ. **અં૦** ઓપીઅમ લોઝેન્જીસ. **ગુ૦** અફીણની રેવડીઓ.

રીત—અફીણનું સત્વ ...	...	૭૨ ગ્રેન.
ટીંચર ઓફ ટોલુ ...	...	૪ ડ્રામ.

ધોએલી સાકર ... ... ૧૬ ઔંસ.
ગમ એકેશીઆ ... ... ૨ ઔંસ.
એકસ્ટ્રેકટ ઓફ લાઇકોરીસ ... ૬ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૬ રેવડી.

આ દવા મીશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડી બનાવવી.

આ દવાની દરેક રેવડીમાં $\frac{1}{40}$ ગ્રેન અફીણનું સત્વ આવે છે.

૧૯ *Unguentum Gallae Cum Opio.* **લા૦** અંગવેન્ટમ ગેલી-કમ ઓપીઓ. **અં૦** ઓઇન્ટિમેન્ટ ઓફ ગોલસ એન્ડ ઓપીઅમ. **ગુ૦** ગોલ અને અફીણનું મલમ.

રીત—ગોલનું મલમ ... ... ૧ ઔંસ.
અફીણનો ભુકો ... ... ૩૨ ગ્રેન.

આ દવાના ૧ ઔંસમાં ૩૨ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૨૦ *Vinum Opii.* **લા૦** વાઇનિમ ઓપાઈ. **અં૦** વાઇનિ ઓફ ઓપીઅમ. **ગુ૦** અફીણનો વાઇનિ.

રીત—અફીણનું સત્વ ... ... ૧ ઔંસ.
તજનો ભુકો ... ... ૭૫ ગ્રેન.
લવીંગનો ભુકો ... ... ૭૫ ગ્રેન.
શેરીવાઇન ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૪૦ ટીંપા.

આ દવાના ૧ ઔંસમાં ૨૨ ગ્રેન અફીણનું સત્વ સમાયેલું છે.

અફીણ સપોઝીટોરીઆ પ્લંબી કમ્પોઝીટા બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

મોરફીઆ હાઇડ્રોકલોરાસની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *LIQUOR MORPHINAE HYDROCHLORATIS.*

લા૦ લાઇકર મોરફીની હાઇડ્રોક્લોરેટીસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇન. **ગુ૦** મોરફીઆ હાઇડ્રોકલોરાસનું પ્રવાહી.

રીત—હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ મોરફાઇન ... ૯ ગ્રેન.
ડીલ્યુટ હાઇડ્રોકલોરીક એસીડ ... ૧૮ ટીપાં.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧½ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ટીપાં.

આ દવાના ૧૦૦ ભાગમાં ૧ ભાગ મોરફીઆ સમાયેલો છે.

૨ *Suppositoria Morphinae.* **લા૦** સપોઝીટોરીઆ મોરફીની. **અં૦** મોરફાઇન સપોઝીટોરીઝ. **ગુ૦** મોરફાઇનની સોગઠીઓ.

રીત—હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ મોરફાઇન ... ૬ ગ્રેન.
ઓઇલ ઓફ થીઓબ્રોમા ... ૧૭૪ ગ્રેન.

આ બધું મીશ્ર કરી ૧૨ સોગઠીઓ બનાવવી.

આ દવાની દરેક સોગઠીમાં ૦॥ ગ્રેન મોરફીઆ સમાયેલો છે.

૩ *Suppositoria Morphinae cum Saponae.* **લા૦** સપોઝીટોરીઆ મોરફીની કમ સેપોન. **અં૦** મોરફાઇન સપોઝીટોરીઝ વીથ સેપોન. **ગુ૦** મોરફીઆની સાબુ મિશ્રીત સોગઠીઓ.

રીત—હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ મોરફાઇન ... ૬ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇન ઓફ સ્ટાર્ચ ... ૩૦ ગ્રેન.
કર્ડ સોપ ... ... ૧૦૦ ગ્રેન.
સ્ટાર્ચ ... ... જોઇએ તેટલો.

આ બધું મીશ્ર કરી ૧૨ સોગઠીઓ બનાવવી.

આ દવાની દરેક સોગઠીમાં ૦॥ ગ્રેન મોરફીઆ સમાયેલો છે.

૪ *Tinctura Chloroformi et Morphinae.* **લા૦** ટીંચુરા કલોરોફોર્મી એટ મોરફીની. **અં૦** ટીંચર ઓફ કલોરોફોર્મ એન્ડ

મોરફાઇનિ. ગુ૦ ક્લોરોફોર્મ એન્ડ મોરફીઆનો અર્ક.

રીત—ક્લોરોફોર્મ	...	...	૧ ઔંસ.
ઈથિર	...	...	૨ ડ્રામ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ		...	૧ ઔંસ.
હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇનિ ...			૮ ગ્રેન.
ડીલ્યુટ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ ...			૪ ડ્રામ.
ઓઇલિ ઓપ પીપરમીન્ટ		...	૪ ટીંપાં,
લીક્વીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓપ લાઇકરીસ			૧ ઔંસ.
ટ્રીકલ (ગોળ)	...	...	૧ ઔંસ.

સીરપ (જોઇએ તેટલો) ૮ ઔંસ બને તેટલો વાપરવો.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ટીંપાં.

આ દવાના ૧૦ ટીંપામાં $\frac{૧}{૪૮}$ ગ્રેન મોરફીઆ સમાયેલો છે.

૫ *Trochisci Morphinae.* **લા૦** ટ્રોકઝી મોરફીની. **અં૦** મોરપાઇનિ લોઝેન્જીસ. **ગુ૦** મોરફીઆની રેવડીઓ.

રીત—હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓપ મોરફાઇનિ		...	૨૦ ગ્રેન.
ટીંચર ઓફ ટોલુ	...	...	૪ ડ્રામ.
ધોયેલી સાકર	...	...	૨૪ ઔંસ.
ગમ એકેશીયા	...	...	૧ ઔંસ.
મ્યુસીલેજ ઓપ ગમ એકેશીઆ		...	જોઇએ તેટલો.
ચોખ્ખું પાણી	...	...	૦।। ઔંસ.

આ દવા મિશ્ર કરીને ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૬ રેવડી.

આ દવાની હરેક રેવડીમાં $\frac{૧}{૩૬}$ ગ્રેન મોરફીઆ સમાયેલો છે.

૬ *Trochisci Morphinae et Ipecacuanhae.* **લા૦** ટ્રોકઝી મોરફીની એટ ઈપીકાક્યુઆની. **અં૦** મોરફાઇનિ એન્ડ ઈપીકેક્યુઆના લોઝેન્જીસ. **ગુ૦** મોરફીઆ અને ઇપીકાક્યુઆનાની રેવડીઓ.

રીત—હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઈન ... ૨૦ ગ્રેન.
ઈપીકાકયુઆના ... ... ૬૦ ગ્રેન.
ટીંચર ઓફ ટોલુ ... ... ૪ ડ્રામ.
ધોયેલી સાકર ... ... ૨૪ ઔંસ.
ગમ એકેશીઆ ... ... ૧ ઔંસ.
મ્યુસીલેજ ઓફ ગમ એકેશીઆ ... જોઇએ તેટલો.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૦॥ ઔંસ.

આ દવા મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

માત્ર— ... ... ૧ થી ૬ રેવડી.

આ દવાની દરેક રેવડીમાં ૧/૩૬ ગ્રેન મોરફીઆ અને ૧/૧૨ ગ્રેન ઈપીકાકયુઆના સમાયેલા છે.

મોરફીઆ એસીટાસની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Morphianae Acetatis.* **લા૦** લાઇકર મોરફીની એસીટેટીસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ એસીટેટ ઓફ મોરફાઈન. **ગુ૦** મોરફીઆ એસીટાસનું પ્રવાહી.

રીત—એસીટેટ ઓફ મોરફાઈન ... ૯ ગ્રેન.
ડીલ્યુટ એસેટીક એસીડ ... ૧૮ ટીંપાં.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ૪ ડ્રામ.
પાણી ... ... ૧½ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ટીંપા.

આ દવાના ૧૦૦ ભાગમાં ૧ ગ્રેન મોરફીઆ એસીટાસ સમાયેલો છે.

૨ *Injectio Morphinae Hypodermica.* **લા૦** ઈન્જેક્શીઓ મોરફીની હાઇપોડરમીકા. **અં૦** હાઇપોડરમીક ઈન્જેકશન ઓફ મોરફાઈન. **ગુ૦** મોરફીઆની ત્વચામાં મારવાની પીચકારીનું પ્રવાહી.

રીત—હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ મોરફાઇન ... ૯૨ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૨ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ટીંપા.

આ દવાના ૧૦ ટીંપામાં ૧ ગ્રેન મોરફીઆ સમાયેલો છે.

એપોમોરફીની હાઇડ્રોકલોરેટની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Injectio Apomorphinae Hypodermica.* **લા૦** ઈનજેક્શીઓ એપોમોરફીની હાઇપોડરમીકા. **અં૦** હાઇપોડરમીક ઈનજેક્શન ઓફ એપોમોરફાઇન. **ગુ૦** એપોમોરફીઆનું ત્વચામાં મારવાની પીચકારીનું પ્રવાહી.

રીત—હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ એપોમોરફાઇન ૨ ગ્રેન.
કપુરનું પાણી ... ... ૧૦૦ ટીંપાં.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ ટીંપાં.

આ દવાના ૧૦૦ ભાગમાં ૨ ભાગ એપોમોરફીઆ સમાયેલો છે.

મેકોનીક એસીડની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Morphinae Bimeconatis.* **લા૦** લાઇકર મોરફીની બાઇમેકોનેટીસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ બાયમેકોનેટ ઓફ મોરફાઇન. **ગુ૦** બાઇમેકોનેટ મોરફીઆનું પ્રવાહી.

રીત—હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ મોરફાઇન ... ૯ ગ્રેન.
મેકોનીક એસીડ ... ... ૬ ગ્રેન.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૪ ડ્રામ.
સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા ... જોઇએ તેટલું.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ,,

માત્રા— ... ... ૫ થી ૪૦ ટીંપાં.

આ દવાના ૧૦ ભાગમાં ૧/૪ ભાગ બાયમેકોનેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાયેલો છે.

અફીણના ગુણદોષ.

ગુણ—ઔષધીના પ્રમાણમાં અફીણની પ્રાથમિક અસર ગરમ છે, અને તેની દ્વીતીય અસર ઘેન લાવનાર, નિંદ્રા લાવનાર અને ચુક મટાડનાર છે. મુખ્યત્વે કરીને તેની અસર મગજની નાડીઓપર અને તેમાંથી ઉત્પન્ન થતી બીજી નાડીઓપર ઓછી અથવા વધારે માત્રાના પ્રમાણમાં થાય છે. વધારે પ્રમાણમાં જલદ વિષ છે.

અફીણ શરીરમાંથી વહેતા દરેક પ્રવાહને ઘટાડી નાંખે છે પણ ચામડીમાંથી વહેતા પ્રવાહને વધારે છે.

ઉપયોગ—સોજાઓમાં મુખ્યત્વે કરીને રક્તવાળી ઝીણી ત્વચાના સોજાના દરદમાં વારંવાર અફીણ એકલું અગર કેલોમલ, એન્ટીમની, અને બીજી સોજા મટાડનારી દવાના સંયોગમાં અતિશય વપરાય છે. સાધારણ નિયમ પ્રમાણે સોજા વગરની ચામડીના દરદમાં તે કમી અસર કરે છે, પણ હોજરી ઉપરની ચામડીના સોજામાં તો ઘણી જ ઉત્તમ અસર કરે છે. તાવમાં, મુખ્યત્વે કરીને તાવ આવ્યા અગાઉ તે એકલુ અગર એન્ટીમની, કેમ્ફર વગેરે દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી તે મગજની ચીન્તા તથા શીરા વિશીષ્ટ સંબંધી વ્યાધી મટાડી ઉંઘ લાવી સારી અસર કરે છે.

એક સામાન્ય નિયમ પ્રમાણે જ્યારે આંખની કીકીનો સંકોચ થવા માંડે ત્યારે તે બંધ કરવું જોઇએ, અને આથી તે આવા દરદમાં વાપરી શકાય તેમ નિર્ભય નથી.

દુઃખદાયક ચુંક તથા આંકડીના દરદમાં અફીણ વધારે પ્રમાણમાં અને ફરી ફરીને થોડા પ્રમાણમાં વાપરવાથી તરતજ સારી અસર થાય છે.

જુદી જુદી પ્રકારના હોજરીના દરદોમાં, હોજરીના ચાંદાના દરદોમાં, હોજરીમાં બળતરા થતી હોય તેવા દરદમાં, આંતરડામાં ક્ષત પડ્યા હોય તેવા દરદમાં ઉલ્ટીના દરદમાં, અતિસાર, મરડા, ચુંક, તથા આંકડીના દરદમા, સારણ ગાંઠના દરદમાં, વાપરી શકવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

હોજરીમાંથી થતા રક્તશ્રાવ, ગર્ભાશયમાંથી થતા રક્તશ્રાવ, ફેફ-

સામાંથી થતા રક્તશ્રાવ, ઋતુશ્રાવના દરદોમાં, મસાના રોગમાંથી થતા રક્તશ્રાવમાં, પેશાબ, પથરી, તથા મુત્રાશયના દરદોમાં આ દવા વપરાય છે.

સુવાવડના રોગ, તીક્ષ્ણુ સંધીવા, ધનુર્વા, ઉન્માદ અને સન્નિપાતના રોગમાં વાપરવાથી સારા ફાયદા થાય છે.

અફીણનું ચોપડવાનું તેલ સંધીવા, માથા તથા બીજા દુખદાયક દુખાવાના દરદમાં ચોપડવામાં વપરાય છે. વળી આંખના દરદોપર પણુ અફીણુ વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણુન—અફીણુની થોડી માત્રા જ્યારે પીવામાં લેવાય છે, ત્યારે પ્રથમ મગજની નાડીઓને ઉત્તેજન આપે છે; અને તેનો ધબકારો વધારે છે, એકંદર અફીણુ આખા શરીરમાં ગરમીની અસર કરે છે અને ઇંદ્રીઓને સતેજ કરે છે તથા મનને આનંદમાં રાખે છે, પણુ વખત જતાં જરા જરા એમ વધતી સુસ્તી ઉત્પન્ન કરે છે, અને છેવટે ઘોર નિંદ્રા લાવે છે, અને શરીરમાંથી પુષ્કળ પરસેવો છુટે છે. આ પ્રમાણે અસર થયેલા દરદીને જગાડતાં હમેશ તે બકારી, માથાનો દુખાવો, જીભપર ઉબ વળવી, ભુખનો નાશ થવો, ગળુ સુકાઈ જવું, બંધકોશ થવો વગેરે ચિન્હોની ફરીયાદ કરતો જણાશે. આ દરદીને જો ચુંક તથા આંકડી આવતી હશે તો તે તરત દબાઈ જશે.

અફીણુ ખાવાથી ઇંદ્રીઓનું સત્તેજપણું તથા શરીરમાં ગરમીની અસર અડધા કલાક સુધીજ જણાય છે, પણુ પાછળથી તરતજ ઘેન આવી જાય છે.

વધારે પ્રમાણુમાં અફીણુ ખાધાથી ઘણુંજ ઘેન આવે છે, અને એટલી બધી નિંદ્રા આવે છે, કે જેથી દરદીને જગાડવો એ એક મુસ્કેલ કામ થઈ પડે છે, અને જો અતિશય વધારે પ્રમાણુમાં ખાવામાં આવે છે તો અતિશય ઘેન પ્રાપ્ત થાય છે. નાડી નબળી પડે છે; શરીર ઠંડુ થાય છે, આંખની કીકીઓ સંકોચાઈ જાય છે અને છેવટે દરદી મરણુને શરણુ થાય છે.

અફીણની શરીરની જુદી જુદી ઇંદ્રીઓપર અસર.

પાચન કરનાર ઇંદ્રીઓપર (on the digestive organs) અફીણ ખાધાથી અન્ન રૂચીનો, તથા પાચન ક્રિયાનો નાશ કરે છે. (ઘટાડી નાંખે છે.) તૃષા વધારે છે. શરીરની અંદરની ત્વચામાંથી વહેતા પ્રવાહને ઘટાડી નાંખે છે અને બંધકોશ કરે છે.

મગજની નાડીઓપર (on the brain and nervous system.) અફીણ મગજની શિરાઓને તથા માનસિક ગતિને થકવી નાંખે છે, અને ઉંઘ તથા સુસ્તી પેદા કરે છે. આંખની કીકીઓનો અતિશય સંકોચ કરે છે. જો વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવ્યું હોય તો વાંસાની નાડીપર પણ અસર કરે છે અને તાણના તથા ધનુર્વાના ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

લોહીની નસોપર (on the vascular system) અફીણ લોહીની નસોમાં પ્રથમ ગરમીની અસર કરે છે પણ પાછળથી ગરમી કમી કરી નાંખી શાંત કરે છે. જો વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવે છે તો લોહીની ફરવાની ગતિનો લાંબા વખત સુધી અટકાવ કરે છે.

ત્વચાની ઇંદ્રીઓપર (on the cutaneous system.) અફીણ જો વારંવાર આપવામાં આવે છે તો અગર ઇપીકાકયુઆના તથા કપુરના સંયોગમાં આપવામાં આવે છે તો પરસેવાનો અત્યંત વધારો કરેછે.

ત્વચા શિવાય પ્રવાહને ઉત્પન્ન કરનારી તથા બહાર કાઢનારી ઇંદ્રીઓપર (on the secreting and excreting organs, with the exception of the skin.) અફીણ આ ગતિપર શાંતીદાયક અસર કરે છે અને શ્વાસોચ્છ્વાસની ક્રિયાની ઝડપને ઉતારી નાંખે છે, અને લોહીને સ્વચ્છ કરવાની શક્તિને ઓછી કરે છે.

સંયોગ કરવાની ઇંદ્રીઓપર (on the sexual system) અફીણ આ ઇંદ્રીઓપર ગરમીની અસર કરે છે, મુખ્યત્વે કરીને મરદોમાં તો તે ખાસ અસર કરે છે, અને આથી પૂર્વ દેશના વતનીઓમાં આ દવા કામોત્તેજક તરીકે વપરાય છે. (આપણા દેશમાં રજપુતો તથા ગરા-

શાઓ કસુંબો પીએ છે તે.)

અફીણ જ્યારે ચામડીપર લગાડવામાં આવે છે ત્યારે તે ચામડી-પરનું દુઃખ કમી કરવાની શક્તિ ધરાવે છે, અને આથી પોચના ડોડાનો વારંવાર શેક કરાવવામાં આવે છે, જ્યારે અફીણ અગર મોરફીઆ આંખના દરદોમાં વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તે આંખથી કીકીઓને સંકોચિત કરતાં નથી, જો કે તેમનામાં સંકોચ કરવાની શક્તિ રહેલી છે.

બીજી બધી દવાઓ કરતાં અફીણનો બહોળો ઉપયોગ થાય છે, અને આથી કરીને તે માણસને કુદરતી ઇશ્વરની બક્ષિસ છે એમ માન-વામાં આવે છે. (Gift of god.) આપણા લોકમાં પણ અફીણનું બહુ માન છે અને તેથી કરીને કવિયો તથા ચારણો અમલનાં ગાન કરી ગયા છે.

અફીણ હમેશાં થોડા પ્રમાણમાં વાપરવું જોઇએ. રક્તશ્રાવના દર-દોમાં જ્યારે પુષ્કળ લોહી વહે છે ત્યારે અફીણનો ઉપયોગ એક કીમતી ઇલાજ તરીકે થઈ પડે છે. તે વારંવાર ગેલીક એસિડ તથા સુગર લેડના સંયોગમાં વપરાય છે. મરડા, અતિસાર, તથા પ્રદર અગર એવા બીજા અંદરની ચામડીમાંથી વહેતા પ્રવાહના દરદોમાં અફીણ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે, પણ તે ઘણી સંભાળથી વાપરવું.

ટાઢીઆ તાવ અગર બીજા ચેપી તથા જર્કી તાવમાં તાવ આવ્યા અગાઉ અફીણ કવીનાઈનના સંયોગમાં વપરાય છે.

મુત્રાશયના દરદમાં પણ અફીણ સારો ફાયદો કરે છે, જો પેશાબ વધારે થતો હોય તો તે ઘટાડી નાંખવાને અફીણ સારી મદદ કરે છે. મુત્રાશયની ઇંદ્રીઓના દરદમાં, તથા મુત્રાશયના સોજાપર પણ અફીણ સારો ફાયદો કરે છે. મધુ પ્રમેહમાં અફીણ કરતાં કોડીઆ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

છાતીના દરદોમાં આ દવાનો સંભાળથી ઉપયોગ કરવો જોઇએ, વારંવાર અફીણ કફ મટાડે છે પણ જ્યારે શ્વાસોચ્છ્વાસની ક્રિયા ઘટી જાય છે, ત્યારે તેનો ઉપયોગ કરતાં ઘણુંજ ધ્યાન આપવું પડે છે. જો કે

અફીણ ઘણી સારી રીતે કબ્જનો નાશ કરે છે, પણ વારંવાર તેનો ઉપયોગ કરવો તે ફાયદાને બદલે નુકશાન કરતાજ છે.

અફીણની સોગઠીનો ઉપયોગ મળાશય અને કોરડી (chordee) ના દુઃખદાયક દરદોમાં વારંવાર થાય છે; વળી ગુરદાની પીચકારી રૂપે અફીણ વપરાય છે.

અફીણ અળશીની પોટીસપર લગાડવાથી માથાના મુળ તથા દુખાવા અને સોજાઓના દરદોમાં થતી પીડાને સમાવે છે. આ ઉપાય બચ્ચાંના કેસમાં ઘણીજ સંભાળથી કરવો જોઇએ.

અફીણનું સત્વ બીડી પીવાની નળીમાં પીવાથી દમના રોગમાં સારો ફાયદો થાય છે. કેટલીક સ્ત્રીઓ કે જેઓ પોતાની જીંદગી એકાંતમાં પવિત્ર રીતે ગાળે છે અને જેઓ સંયોગસુખ ભાગ્યેજ માણી શકે છે અગર માણી શકતી નથી, તેવી સ્ત્રીઓને થતા માથાના દુખાવામાં અફીણ વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે. ક્ષયના પૂર્વ સ્વરૂપમાં અતિશય પડતા કફના દરદમાં સીગારેટના રૂપમાં તે પીવામાં વપરાય છે.

અતિશય અતિસાર તથા સંગ્રહણીના જક્કી દરદમાં જ્યારે અતિશય પીડા થાય છે, ત્યારે ૧ ઔંસ સ્ટાર્ચના કવાથમાં અફીણના અર્કના ૧૫ ટીંપાં નાંખીને મળાશયમાં પીચકારી મારવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. અફીણ તથા ગોલનું મલમ એકવાર હરસ તથા મસાના દરદમાં ઘણું વપરાતું હતું પણ હાલમાં હેમેમેલીસ તથા હેઝેલાઇનની શોધ થવાથી તેનો વપરાશ હામણાં ઓછો થઈ ગયો છે, પણ મલમ વાપરવાથી સારા ફાયદા થાય છે.

દશ ગ્રેન ડોવર પાઉડરની ગોળીઓ કરીને ક્ષયના રાત્રે વળતા પરસેવાના દરદમાં વાપર્યાથી પરસેવો બંધ થાય છે.

અફીણ વાપરવા અગાઉ ધ્યાનમાં લેવા જોગ સુચના.

અફીણનો ઔષધી તરીકે ઉપયોગ કરતાં ઘણીજ સંભાળ રાખવા-

ની છે, પુખ્ત ઉમ્મરના માણસો કરતાં બચ્ચાંપર આ દવા ઘણી જલદીથી અસર કરે છે, માટે અફીણની હરકોઈ બનાવટ બચ્ચાંને આપતાં ઘણીજ સંભાળ રાખવી.

કેટલાક દરદીઓની પ્રકૃતિ ઘણીજ વિલીક્ષણ હોય છે, કેટલાકને અફીણની વધારે માત્રા પણ સારી રીતે માફક આવે છે અને કેટલાકને નાનામાં નાની અફીણની માત્રા પ્રતિકુળ આવે છે, માટે પ્રકૃતી જોઇને અફીણનો ઉપયોગ કરવો.

કેટલાક દરદો પણ વિચિત્ર હોય છે અને તેઓ અફીણની માત્રાથી ભયંકર રૂપ પકડતાં જાય છે, જેવાં કે મુત્રપિંડના જુના દરદો, મગજના વ્યાધી જેવા કે ઉન્માદ વીગેરે, કંઠનળીના સોજાનાં દરદો, ફેફસાનાં તીક્ષ્ણ સોજાનાં દરદો વીગેરે. ઘણા લાંબા વખત સુધી આ દવા કોઈ દરદીને આપવી નહીં કારણ કે તેથી ફાયદાને બદલે નુકશાન થાય છે, અને છેવટ દરદી અફીણનો બંધાણી થઈ જાય છે, અને જ્યારે તેને આ દવા બંધ કરવામાં આવે છે ત્યારે તેને કાંઈ ચેન પડતું નથી.

જો કોઇ દરદીને અફીણની નાનામાં નાની માત્રા આપવામાં આવે અને તે દરદી જો કોઈ કારણસર દવા મુકી દે અને પછી થોડાક દીવસ ગેરહાજર રહ્યા કેડે પાછો દવા કરાવવા આવે અને જો તે વખતે તેનું દરદ વધી ગએલું માલમ પડે અને પછી તે દરદપર અફીણની વધારે માત્રા આપવામાં આવે તો તેથી ઘણા ભયંકર ચિન્હો થવાનો સંભવ રહે છે, માટે અફીણની માત્રા હમેશાં ઘણાજ થોડા પ્રમાણમાં આપવી.

મોરફીઆ હાઇડ્રોકલોરાસના ગુણદોષ.

ગુણ—આ દવાના ગુણદોષ અફીણને મળતા છે, મોરફીઆ અફીણનું ખાસ સત્વ છે અને તેનામાં અફીણના સર્વ ગુણ છે, આ દવા અફીણના કરતાં આઠ ગણી વધારે જોરાવર છે, માટે તેની માત્રા ધ્યાનમાં લઈ ઘણાજ નાના પ્રમાણમાં ઘણી સંભાળથી ઉપયોગ કરવો.

ઉપયોગ—મોરફીઆ અને તેની બીજી બનાવટો અતિશય દુખદા-

યક દરદોમાં નિંદ્રા લાવવા સારૂ તથા પીડાશામક તરીકે વપરાય છે. કેટલીક ગંભીર પ્રકારની શસ્ત્ર ક્રિયા કર્યા કેડે દરદીને થતા અતિશય દુખમાં પીડાશામક તથા ઉંઘ લાવવા સારૂ આ દવા ઘણીજ વપરાય છે. વધારે માત્રામાં આ દવા તીક્ષ્ણ ઝેર છે. આ દવાથી શરીરની ગરમી એકદમ ઘટી જાય છે અને નાડી ઝટ નબળી થવા માંડે છે, કેટલીકવાર દાંતના તથા દાઢોના સળાના તથા દુખાવાના દરદમાં જ્યારે અતિશય પીડા થાય છે ત્યારે લાઇકર મોરફીઆ હાઇડ્રોકલોરાસની અંદર પુમડું બોળીને દાઢ તળે દાબવાથી દરદ કમી થઈ જાય છે.

ઉધરસ તથા કફના દરદોમા મોરફીઆની રેવડીઓ વપરાય છે અને અતિશય આવતી ઉધરસમાં આ દવાની રેવડીઓ મોંમાં રાખવાથી રાત્રે ઉધરસ બંધ તથા કફ નરમ પડે છે અને ઉંઘ આવે છે. આખા દીવસમાં આ દવાની રેવડીઓ ૨ થી ૮ સુધી લઇ શકાય છે.

પગમાં, સાધામાં તથા હરકોઈ ભાગમાં આવતા તીક્ષ્ણ સણકા અને થતા અતિશય દુખાવામાં, માથાના સુળમાં, નિંદ્રાનાશ, ઉન્માદ, ધનુર્વા, આંચકી, હીસ્ટીરીઆ, અસહ્ય વેદના અને અસકાના દરદમાં ચામડી વાટે પીચકારી મારવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

પીચકારી મારવાનું પ્રવાહી બનાવવાની રીતઃ—

હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ મોરફીયા	...	૨ ગ્રેન.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ...	...	૧૮ ટીંપા.
ડીલ્યુટ હાઇડ્રોકલોરીક એસીડ	...	૨ ટીંપા.
પાણી	...	૪૦ ટીંપા.

આ બધું મીશ્ર કરવું.

માત્રા—૧ થી ૨૦ ટીંપા દુખના પ્રમાણમાં પીચકારી વાટે વપરાય છે.

ઉપર લખેલા દરદો જ્યારે ઔષધોપચારથી મટતા નથી ત્યારે આ દવાનો પીચકારી મારવાનો ઉપચાર કરવો પડે છે અને તેથી ઘણી સારી અસર થાય છે. આ પીચકારીનો વારંવાર ઉપયોગ કરવો નહીં અને તેનો

ઉપચાર કરતાં ઉપચારકોએ નિચેના નિયમો ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા. આ નિયમો આ પીચકારીનો પ્રયોગ શરીરમાં શરૂ કરતાં પહેલાં તથા આ પીચકારીના વ્યસનથી બંધાણી થઈ ગએલા દરદીઓને ટેવ તજાવા સારૂ ધ્યાનમાં રાખવા લાયક છે.

૧. ત્વચામાં મારવાની પીચકારી એકદમ બંધ કરવી નહીં.

૨. ત્વચામાં મારવાની પીચકારીનું પ્રમાણ ધીમે ધીમે દરદીને કાંઇ પણ કહ્યા વગર ગુપ્ત રીતે ઘટાડી નાંખવું.

૩. ત્વચામાં મારવાની પીચકારીમાં એકલું મોરફીઆ મીશ્ર કરવું નહીં પણ તેની સાથે એટ્રોપાઇન મીશ્ર કરવું.

૪. મોરફીઆનું પ્રમાણ ઘટાડી નાંખવું અને એટ્રોપીઆનું પ્રમાણ જ્યાં સુધી મોરફીઆની આગલી અસર પ્રબળ હોય અને કમી થઇ જાય ત્યાં સુધી વધારવું.

જ્યારે એટ્રોપીઆની પુરેપુરી અસર થશે ત્યારે દરદી એની મેળે કહેશે કે આ પીચકારીથી કાંઈ ફાયદો નથી માટે બંધ કરો.

કેટલાક અધુરીઆ વૈદ્યનો અભ્યાસ કરીને કંટાળી ગએલા માણસો વધારે સુધરેલા શ્રીમંતો વૈદકનાં પુસ્તક વાંચી વૈદ થનાર વિદ્વાનો તથા વૈદો જ્યારે કોઇ ઉપર લખેલા રોગથી પીડાતા હોય છે ત્યારે તેઓ પોતાની મેળે પીચકારીનો સ્વહસ્તે ઉપયોગ કરે છે, અને તેથી તેઓને પીચકારી એક વ્યસન રૂપ થઇ પડે છે અને પાછળથી તેનો ત્યાગ થઇ શકતો નથી અને દરદી દીવસે દીવસે નબળો પડતો જાયછે, માટે તેવા દરદીઓએ તથા દરદીઓને મટાડનારા ઉપચારકોએ ધ્યાનમાં રાખવા લાયક નિયમો.

૧. ઉપચારકોએ દરદીઓ પાસેથી મોરફીઆ સોલ્યુશન તથા પીચકારી લઇ લેવાં અને તેમને કહેવું કે અમે તમને સોલ્યુશન બનાવીને આપીશું.

૨. પીચકારી મારવાનું પ્રમાણ ધીમે ધીમે ઘટાડી નાંખવું.

૩. દરદીનાં આંતરડાં સાફ રાખવાં. અને તેને થતો બંધકોષ કોઈ સારી દસ્ત સાફ લાવનાર દવાથી દુર કરવો, અને આંતરડાં સાફ રાખવાં.

૪. દરદીને હમેશાં પૌષ્ટિક દવાઓ આપવી; જેવી કે—કીનાઇન, નકસવો-
મીકા, કેપશીસી તથા એસીડ હાઇડ્રોકલોરીકના સંયોગમાં મિશ્ર કરેલી
નકસવોમીકા વીગેરે.

૫. જો દરદીને ઉંઘ ના આવતી હોય તો તેને સોડીઅમ બ્રોમાઇડ ત્રીશ
ગ્રેનના પ્રમાણમાં રાત્રે સુતી વખતે પુષ્કળ પાણીમાં મેળવી આપવું.
જો જરૂર પડે તો આ પ્રમાણ ફરીને થોડા પ્રમાણમાં આપવું,

૬. જો હોજરીમાં કાંઇ દરદ હોય અથવા અતિસાર જેવાં ચિન્હો હોય
તો બીસમથ કારબોનેટ ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં દુધમાં નાંખી દીવ-
સમાં ત્રણ વખત પાવો. બીજો સરસ ઉપાય એ છે કે દરદીને કાર-
બોલીક એસીડ અને ટીંચર આયોડીન સરખા પ્રમાણમાં મિશ્ર કરી
દીવસમાં ત્રણવાર ૧ ટીંપુ પાણીમાં મીશ્ર કરી ખાધા પહેલાં આપવું.

૭. જો નબળાઇ વધારે હોય તો ગરમ દવાઓ આપવી, પણ ઘણીજ સં-
ભાળથી અને ઘણા નાના પ્રમાણમાં આપવી.

૮. દરદીને હમેશાં સારી સારી વાતો કહી આનંદમાં રાખવો. આનંદ
આપવાનો સારો ઉપાય નાટકશાળા છે, માટે દરદીને દીવસે થતા
નાટકમાં લઇ જવો અને ત્યા તેને આનંદમાં રાખવો.

૯. છેલ્લો ઉપાય એ છે કે દરદીને સારો પોષણવાળો ખોરાક આપવો.
ઉત્તમ ખોરાક આવા દરદીનું અરધું દુઃખ મટાડે છે. અને તેની નાશ
પામતી જીંદગીને ટકાવી રાખે છે.

એપોમોરફાઇનના ગુણદોષ.

એપોમોરફાઇન એક જલદ વમનકારક દવા છે અને તેથી તે વમન કરાવવા સારૂ અતિશય વપરાય છે. આ દવાનો $\frac{1}{10}$ ગ્રેન ત્વચા વાટે દરદીને આપવામાં આવ્યો હોય અગર ઇનજેકશીઓ એપોમોરફીના હાઇપોડરમીકાનાં ૫ ટીંપાં આપવામાં આવ્યાં હોય તો તરતજ ઉલટી થાયછે અને થોડીવારમાં હોજરી નિર્મળ થાયછે. આ દવા વિષના કેશમાં અત્યંત ઉપયોગીછે.

આ દવા કોઇપણ રીતે મોરફાઇનને મળતી આવતી નથી, અને આથી

આ દવા ભયંકર ઘેન લાવનારા વિષના કેસમાં ઘણીજ ફાયદાકારક રીતે વપરાય છે. ઉપરના તથા ઉમરના પ્રમાણમાં આપવાથી મૂર્છા ભાગ્યેજ આવે છે અને ઘણી નિર્ભયતાથી વાપરી શકાય છે.

આ દવા એક જલદ વમનકારક છે તે ઉપરાંત એ એક કીમતી કફઘ્ન છે. આ દવાનો $\frac{1}{20}$ ગ્રેન દીવસમાં ત્રણ વખત આપ્યાથી ઉધરસના દરદમાં કફ સારી રીતે ક્ષીણ કરી નાંખે છે અને તેથી ઉલટી થતી નથી.

એપોમોરફાઇન ત્વચામાં મારવાની પીચકારીરૂપે આપતાં શા માટે વમનકારક અસર કરે છે અને મોં વાટે આપતાં શા માટે કફઘ્ન અસર કરે છે, આ વિશે વૈદક મંડળીઓમાં મોટો વાદવિવાદ થએલો છે અને તે વિષય ઘણીજ સારી રીતે ચર્ચાએલો છે.

ડાક્ટર મ્યુરેલ જણાવે છે કે આ દવા ઘણીજ જલદ રીતે લોહીમાં મળી જાય છે અને તેથી તેની અસર વમનકારક તથા કફઘ્ન થાય છે. આ વાતના અનુભવ સારૂ આ દવા મલમના રૂપમાં વાપરતો.

મલમના રૂપમાં આ દવાને ત્રણ પ્રકારે વાપરતો. ૧ ચરબીના મલમમાં, ૨ વેસેલીનના મલમમાં. ૩ લેનોલીનના મલમમાં. આ ત્રણે મલમમાં આ દવાનું પ્રમાણ $\frac{1}{20}$ ગ્રેનથી ૧ ડ્રામ સુધી વાપરતો. આ ત્રણે મલમો ત્રણ દરદીઓને રાતે સુતી વખતે દેવતા પાસે બેસારીને છાતીપર સારી રીતે મસળાવતો.

આ ત્રણે દરદીઓમાંના કોઇને પણ વમનકારક અસર થઈ નહીં છેવટે આ દરદીઓના મલમમાં આ દવાનું પ્રમાણ વધારીને $\frac{1}{20}$ ગ્રેન સુધી કર્યું પણ વમનકારક અસર થઇ નહીં, આખરે ૧ ઔંસ મલમમાં ૧ ગ્રેન સુધી પ્રમાણ વધાર્યું અને લાગલાગટ ૨ રાત સુધી દરદીઓને ચોળાવ્યું તોપણ વમનકારક અસર થઈ નહીં, આ દરદીઓને કફઘ્ન અસર થઈ અને કાંઇ પણ ચિન્હ ઉબકા તથા ઉલટીનાં થએલાં માલમ પડ્યાં નહીં. આ અનુભવ અજમાવ્યા કેડે આ દાક્તર ઉધરસમાં આ મલમ ૨૮ દરદીઓની છાતીપર ચોળાવતો, અને તેથી કરીને ઘણા દરદીઓને ફાયદો થએલો જણાતો હતો. નાના બચ્ચાંઓ કે જેને અતિશય ઉધરસ

તથા વરાધ થએલી હોય છે તેવા બચ્ચાંઓને ઉપર પ્રમાણે મલમ ચોળાવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

એપોમોરફાઇનનો ઉપયોગ કરતાં પહેલાં ધ્યાનમાં રાખવા લાયક સુચનાઓ.

૧ એપોમોરફાઈન મોરફાઇન સાથે મીશ્ર કરીને બનાવવામાં આવે તોપણ તેનામાં ઘેન લાવવાની શક્તિ રહેતી નથી.

૨. આ દવા જો ત્વચા વાટે પીચકારીના રૂપમાં વાપરવામાં આવે તો એક જલદ વમનકારક અસર કરે છે.

૩. જો મોં વાટે આ દવા આપવામાં આવે તો સઘળા કફઘ્ન ઔષધ કરતાં સારી કફઘ્ન અસર કરે છે.

૪. આ દવાનું પ્રવાહી જો લીલા રંગનું થઇ જાય તો તેમાં એસીડ હાઇડ્રોક્લોરીકનાં થોડાં ટીપાં નાંખવાથી લીલુ થઈ જતુ અટકશે.

૫. એપોમોરફાઇનવાળા મીક્શ્ચરોને સુગંધીદાર દવા, સારા સીરપો, અથવા વરજીનીયન પ્રુન (Virginian Prune) વિગેરે મીશ્ર કરી સુગંધીદાર તથા મીઠાં કરવાં જોઇએ.

૬. જેમ એમોન્યા કારબોનાસના ગુણદોષમાં બે પ્રમાણ કફઘ્ન તથા વમનકારક રહેલા છે તેમ એપોમોરફાઈનમાં પણ રહેલા છે. ૧ લું કફઘ્ન તથા ૨ જું વમનકારક.

૭. એપોમોરફાઈન કોડીઆ તથા મોરફાઇનમાંથી તૈયાર થઈ શકે છે.

કોડીઆના ગુણદોષ.

કોડીઆની દવા જ્યારે સસલાને આપવામાં આવે છે ત્યારે તેને ધનુર્વા પેઠે તાણ આવે છે અને ઘેનમાં પડે છે.

માણસમાં તેની ઉંઘ લાવવાની અસર અફીણ તથા મોરફીઆ કરતાં થોડી છે માણસમાં ઘેન લાવવા તરીકે આ દવા ૧ થી ૨ ગ્રેન ત્વચામાં

મારવાની પીચકારીના રૂપમાં વપરાય છે.

આ દવા નાડીના ધબકારાને વધારે છે અને આંખની કીકીઓનો સંકોચ કરે છે. ઘેન લાવવા સારૂ આ દવા બરાબર અસર કરતી નથી.

ડાક્ટર ગેરોડ જણાવે છે કે તે એક ગાંઠવાળા દરદીને પીડાશામક તરીકે વારંવાર કોડીઆના પાંચ ગ્રેન આપતો હતો તોપણ તેનાથી કાંઈ ફાયદો થતો નહોતો પણ મોરફીઆના $\frac{1}{6}$ ગ્રેનથી તેના દરદનું દુઃખ શમી જતું.

કોડીઆ માણસપર વાપરવાથી ઘેનની અસર કરે છે પણ મોરફી-આના કરતાં ઘણીજ થોડી અસર કરે છે.

કોડીઆની મુખ્ય અસર હોજરીની વીસકેરા (Viscera) નામની નસોપર સારી રીતે થાય છે.

વધારે પ્રમાણમાં આ દવા જ્ઞાન તંતુઓની નસોપર સોજો લાવે છે અને જ્ઞાનતંતુને નબળા કરે છે. આ દવા બરડાનારજ્જુ (Spinal Cord) નો સોજો અતિશય વધારે છે અને દેડકાને આપવાથી શરીરનો પક્ષઘાત કરે છે તથા તાણ અને આંચકીના ચિન્હો કરે છે.

કોડીઆ એક વખત મધુ પ્રમેહના દરદમાં મોરફીઆ કરતાં વધારે પસંદ કરીને વપરાતું હતું અને તેમાં સારો ફાયદો પણ કરતું હતું પણ હાલમાં તેનો ઝાઝો ઉપયોગ થતો નથી.

કોડીઆ ક્ષય રોગમાં, ઉધરસમાં, તેમાં મુખ્યત્વે કરીને તીક્ષ્ણ કફના રોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. નીચે પ્રમાણેની ફોરમ્યુલા વાપ-રવાથી ઉપરના દરદમાં સારો ફાયદો થએલો છે.

કોડીઆ	૪ ગ્રેન.
ડીલ્યુટ હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ ...	૩૦ ટીપા.
સ્પીરીટ ઓફ ક્લોરોફોર્મ	૫૦ ટીપા.
સીરપ ઓફ લેમન્સ	૧ ઔંસ.
પાણી	૪ ઔંસ.

(Dr. Murrel.)

આ દવા મીશ્ર કરીને જ્યારે કફનું અતિશય જોર તથા દરદ થાય છે અને મુસ્કેલીથી કફ બહાર નીકળે છે ત્યારે આ મીશ્રણનો ૧ ટીસ્પુન ફુલ ચમચો વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

મેકોનીક એસીડના ગુણદોષ.

મેકોનીક એસીડની શારીરીક દવા તરીકે અસર ઘણીજ થોડી છે, તે ઘેન લાવનાર છે પણ અફીણથી ઉતરતું છે.

અફીણના વિષ તરીકે ઉપયોગમાં લેવા જોઇતા ઉપાય.

અફીણ એ એક જાતનો રસ છે. તેમાં મુખ્ય સત્વ મોરફીઆ અને મેકોનીક એસીડ છે. અફીણમાં ઘણો કૃત્રીમ ભેગ થાય છે, એળીઓ અને એવી બીજી ચીજો તેમા ભેળવાય છે.

અફીણ ઘણું કરીને આપઘાત કરવા માટે વપરાય છે. તેના કડુ સ્વાદને લીધે તે કોઈ માણસને કપટથી આપી શકાતું નથી.

વિષદાયક ચિન્હો.

અફીણના વિષનાં ચીન્હો ઉંઘના જેવા હોયછે. તે લીધાપછી ચકરી આવે છે, જીવ ચુંથાય છે, ઘેન આવે છે, અને હળવે હળવે તદન બેશુદ્ધિ આવે છે. અફીણ ખાનાર માણસને પ્રથમ તાણીને બોલાવવાથી કાંઈ ભાગ્યા તુટયા જવાબ આપે છે, પણ પાછળથી બીલકુલ જવાબ આપતો નથી. શ્વાસ ધીમો ચાલે છે. નાડી ભરેલી મંદ ચાલે છે, ઘડીમા જલ્દી તથા ઘડીમાં ધીમી ચાલે છે. શરીર જરા ગરમ અને સ્વેદલ હોય છે. ચક્ષુ મીંચાએલા હોય છે, અને કીકીઓ સંકુચીત હોય છે. શ્વાસ ઘુંટાય છે. ચહેરો ફીક્કો લાગે છે, હોઠ અને હાથ કાળા પડે છે, ઝાડો થતો નથી, પેટ ચઢી આવે છે અને મરણ પહેલાં શરીર ઠંડુ બરફ સમાન થઈ જાય છે.

વિષ ખાનાર માણુસ સારો થવાનો હોય છે તો તેને ધીમે ધીમે જાગૃતી આવવા માંડે છે, ઉલ્ટી થાય છે અને માથુ દુઃખે છે.

અફીણ ખાનાર માણસનો મરવા પહેલાનો દેખાવ વિચિત્ર હોય

છે, એટલે કે અફીણુ ખાધાથી કાંઈ પણુ ફેરફાર તેના શરીરમાં થતો નથી, એટલે અફીણુ તેણે ખાધું છે કે નહીં તેવી સાબીતી રસાયણી તપાસ સિવાય મળવી મુસ્કેલ છે. રસાયણીક તપાસથી હોજરીમાં મેકોનીક એસીડ છે કે નહીં તેની સાબીતી થઈ શકે છે.

અફીણુ ખાનાર માણસના મસ્તકની નસો રક્તથી ભરપુર હોય છે અને તેના મ્હોમાંથી તથા પેટમાંથી અફીણુની વાસ આવે છે.

અફીણુ ખાધા પછી સુમારે એક કલાકમાં તેના વિષનાં ચિન્હો જણાવા માંડે છે. ઘણું કરીને ૨૪ કલાકમાં મૃત્યુ થાય છે. ઓછામાં ઓછા ચાર ગ્રેનથી માણસ મૃત્યુવશ થાય છે. બચ્ચાંઓને તો અફીણુના ઘણા થોડા પ્રમાણુમાં પણ વિષનાં ચિન્હો ઉત્પન્ન થાય છે.

ઉપાય.—અફીણુ ખાધું હોય તેને વારંવાર ઉલ્ટી કરાવવી, ગરમ પાણી પાઇને ગળામાં પીંછું ફેરવવું. ઝીંકસી સલફાસનો (Zinci Sulphas) અડધો ડ્રામ લેઈ પાણીમાં મેળવીને દરદીને પાઈ દેવો. રાઈ વાટીને પાણીમાં પાવાથી ઉલ્ટી થાય છે. દરદી બેભાન હોય તો સ્ટમક પંપ (Stomach Pump) નો ઉપયોગ કરવો.

પંપની લાકડાની નળી દાંતમાં રાખીને હોજરીની નળીને તેલ લગાડી તેનો આગલો ભાગ વાંકો વાળી ગળામાં ઉતારવો એટલે ઝટ સ્હેલાઇથી તે પેટમાં ઉતરી જશે. તેના બહારના છેડાને પીચકારી સાથે જોડીને ગરમ પાણી અંદર નાંખવું, અને ફરી ખેંચી લેવું. બહાર નીકળતાં પાણીમાં અફીણુનો વાસ ન આવે ત્યાં સુધી આ પ્રયોગ કરવો.

દરદીને ઉંઘવા તો દેવોજ નહીં, મોઢાપર તથા શરીરપર થંડા પાણીમાં ભીંજાવેલાં કપડાં રાખવાં, તથા મોંપર પાણી છાંટવું. દરદીને પકડીને આમ તેમ ફેરવવો અને તેની સાથે વાતો કરવી. નાક આગળ એમોન્યા ધરવો, ઉલટી કરાવ્યા પછી અથવા હોજરી નિર્મળ કર્યા પછી તેને બુંદનો કવાથ તથા ચાહ પાવો.

દરદી અતિ બેભાન હોય તો વીજળી લગાડવી, અને છેવટે કત્રીમ

શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.

મો ર્ફીઆના ચિન્હો.

મોરફીઆના ચિન્હો પણ અફીણના જેવાંજ હોય છે પણ તે ચિન્હો ઘણી જલ્દીથી થાય છે. જો વખતસર ઉપાય ન લેવામાં આવે તો દરદી તરત દેહ મુક્ત થઈ જાય છે.

કોડીઆનાં ચિન્હો.

આ દવાનાં ચિન્હો પણ ઉપર પ્રમાણે હોય છે માટે તેપર ઉપર વર્ણવેલા ઉપચારો કરવા.

અફીણના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

ઓપીઅમ.	૧. (ક.) સ્ટમક પંપ અથવા ટયુબ. (ખ.) ઉલટી.
	૨. ગરમ કોફી.
મોરફાઈન	૩. જ્યારે અતિશય મોરફીઆ લીધેલું જાણવામાં આવે ત્યારે પોટાશ પરમેગ્નેટની ટીકડીઓ(tabloid)આપવી. જ્યારે દરદીએ કેટલો મોરફીઆ લીધો છે તે જાણુ-
કોડીઆ	વામાં ના આવે તો પોટાસ પરમેગ્નેટના ૮ થી ૧૦ ગ્રેન સુધીની ટેબલોઈડ વાપરવી જોઇએ.
ડોવર પાઉડર	લાડેનમના વિષમાં ૧ ઔંસ લાડેનમ જો દરદીએ લીધું હોય તો ૬ ગ્રેન પોટાસ પરમેગ્નેટની ટીકડીઓ
ક્લોરોડાઈન	આપવી. આ ટીકડીઓ ૪ થી ૮ ઔંસ પાણીમાં ગળવા દેવી અને પછી તે પાણીથી હોજરી અડધા અડધા કલાકના આંતરે એમ ત્રણ વખત ધોવી. મોરફીઆની ત્વચામાં મારવાની પીચકારીથી વિષ ચઢયું હોય તો હોજરીને પોટાશ પરમેગ્નેટની ટેબ-લોઈડના સોલ્યુશનથી સાફ કરવી.
લાડેનમ	૪. દરદીને જાગ્રત કરવો, અને મોંપર ઠંડુ પાણી છાંટવું.

એટ્લીશ સોલ્યુશન ૫. એટ્રોપાઈન સલફેટની ટેબલોઈડની $\frac{1}{100}$ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી અને જરૂર પડે તો $\frac{1}{4}$ ગ્રેન પીચકારી મારવી.

૬. હાથ પગ ઉપર ગરમ ઉપચાર કરવા.

૭. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો. ઓકસીજનનો વાસ લેવરાવવો.

પેરેગોરીક ૮. $\frac{1}{60}$ ગ્રેનની સ્ટ્રીકન્યા સલફેટની ટેબલોઈડની ત્વચામાં પીચકારી મારવી. (**ખ.**) $\frac{1}{2}$ ગ્રેન કેફાઈન સોડીઓ સેલીસીલેટની ટેબલોઈડની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

SINAPIS ALBAE SEMINA. **લા૦** સીનાપીસ આલબી સેમીના. **અં૦** વ્હાઈટ મસ્ટર્ડ સીડ. **ગુ૦** ધોળી રાઈના દાણા.

SINAPIS NIGRAE SEMINA. **લા૦** સીનાપીસ નાઇગ્રી સેમીના. **અં૦** બ્લેક મસ્ટર્ડ સીડસ. **ગુ૦** કાળી રાઇના દાણા.

માત્રા—વમનકારક તરીકે ૧ ટીસ્પુન ફુલથી ૨ ટીસ્પુન ફુલ.

OLEAM SINAPIS. **લા૦** ઓલીઅમ સીનાપીસ. **અં૦** ઓઇલ ઓફ મસ્ટર્ડ. **ગુ૦** રાઈનું તેલ.

રાઈના દાણાની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Cataplasma Sinapis.* **લા૦** કેટેપ્લેસ્મા સીનાપીસ. **અં૦** મસ્ટર્ડ પોલટીસ. **ગુ૦** રાઈની પોટીસ.

રીત—લીનસીડ મીલ	...	...	૨$\frac{1}{2}$ ઔંસ
રાઈનો ભુકો	...	...	૨$\frac{1}{2}$ ઔંસ.
ઉકળતું પાણી	...	...	૧૦ ઔંસ.

૨ *Charta Sinapis.* **લા૦** ચાર્ટા સીનાપીસ. **અં૦** મસ્ટર્ડ પેપર. **ગુ૦** રાઇનો કાગળ.

રીત—રાઇનો ભુકો ... ... ૧ ઔંસ.
સોલ્યુશન ઓફ ગટાપર્ચા ... ૨ ઔંસ.

આ મીશ્ર કરી એક કાગળપર પાથરી દેવું એટલે તે ઠરી જશે, અને આ કાગળ ચામડીપર લગાડતાં પહેલાં ગરમ પાણીમાં થોડી સેકન્ડ ભીંજવીને લગાડવો.

રાઇના તેલની બનાવટ.

૧ *Linimentum Sin pis Compositum.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ સીનાપીસ કમ્પોઝીટમ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ લીનીમેન્ટ ઓફ મસ્ટર્ડ. **ગુ૦** રાઇનું મીશ્રીત ચોપડવાનું તેલ.

રીત—રાઇનું તેલ ... ... ૧ ડ્રામ.
ઇથરીઅલ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ મેઝેરીઓન ૪૦ ગ્રેન.
કપુર ... ... ૧૨૦ ગ્રેન.
કેસ્ટર ઓઇલ ... ... ૫ ડ્રામ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ... ૪ ઔંસ.

ઉપયોગ—રાઈ ઘણું કરીને પોટીસ લગાડવાના કામમાં વપરાય છે. ઘણી જાતના વરમ, કોલેરા, ચુંક, ખાંસી, દમ તથા ચસકા ઉપર રાઇનું પ્લાસ્તર ઘણો સારો ગુણ કરે છે.

રાઈનાં બીઆં તથા લોટ બંને ચોપડવાથી તથા લગાડવાથી અત્યંત ગરમીની અસર કરે છે. વધારે પ્રમાણમાં રાઇ પીવામાં લીધાથી જલ્દીથી ઉલ્ટી કરાવવા સારૂ ઘણી ઉપયોગી થઇ પડે છે.

રાઈ થોડા પ્રમાણમા લીધાથી પાચન કરનાર ઇંદ્રીઓને સતેજ કરે છે. બાહ્યોપચારમાં રાઈ પોટીસના રૂપમાં લગાડવાથી ચામડીને અતિશય લાલ તથા ગરમ કરે છે. અને આ પોટીસ ઉધરસમાં, ફેફસાના સોજામાં, ફેફસાના અંતર પડના સોજાના દરદમાં છાતી પર લગાડવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

શરીરમાં લોહીની ગાંઠ બાઝી ગઈ હોય તો તેનાપર લગાડવાથી તે ગાંઠને વિખેરી નાંખે છે. અંદરની ચામડીના સોજા સંધીવાના દરદમાં દુખતા સાધારણ માથાના શુળ તથા દુખાવાપર અતિશય ચુંકતથા આકડીના દરદપર લગાડવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

અતિશય વધી ગએલા તાવના દરદમાં તથા મગજપર લોહી ચઢી ગયું હોય તેવા દરદમાં, ઉના પાણીમાં રાઈ નાંખીને ઉકાળીને તે પાણીમાં પગ બોળાવ્યાથી પણ ગરમી કમી થાય છે.

રાઈ છાતીપર લગાડવાથી ગરમીની અસર કરે છે અને તેના પાણીમાં પગ બોળાવ્યાથી ગરમી કમી કરવાની અસર કરે છે.

અતિશય વિષના કેસમાં જ્યારે હૃદય ઘણું નબળુ પડી જાય છે ત્યારે તેની પોટીસ મારવાથી હૃદયની ગતીમાં વધારો થાય છે. નાનાં બચ્ચાંઓને વરાધ તથા ઉધરસના કેસમાં રાઇનું તેલ છાતીપર ચોળવાથી કફ નરમ પડે છે અને છાતીમાં જે કફનું ચીકણું જાળુ બાઝી જાય છે, તેને પીગાળી નાંખી કફને ઝાડા વાટે તથા ઉલટીના રસ્તે બહાર કાઢે છે, અને છાતીમાં થએલા સોજા કમી કરે છે.

રાઇનો કાગળ પણ પોટીસને બદલે કેટલીકવાર વપરાય છે.

બાહ્યોપચારના ઉપયોગને વાસ્તે રાઇનું તેલ ઘણુંજ ઉપયોગી છે.

ડાકટર ગેરોડ લાંબા વખત સુધી આ તેલનાં એક ઔંસમાં સ્પીરીટ કેમ્ફરના ૧૦ ટીપાં નાંખીને વાપરતો અને કેટલીકવાર તેમાં લીનીમેન્ટ બેલાડોના મીશ્ર કરીને વાપરવાથી સારો ફાયદો માલમ પડતો હતો.

સંધીવા, ફેફસાના પડના તથા અંતરપડના સોજાના દરદમાં, ત્રીદોશના વ્યાધીમાં ઉધરસ તથા તાવના દરદમાં અળશીની પોટીસમાં થોડો રાઇનો લોટ ભભરાવ્યાથી (૧ થી ૧૬ ગણા લોટમાં) ઉપરના રોગના તીક્ષ્ણ દરદમાં પોટીસ લગાડવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. ચુંક, માથાનો દુખાવો, કમરનો દુખાવો તથા પેઢાના દુખાવામાં (*Gastralgia*) તથા આંકડીના દરદમાં ચોખ્ખા રાઇનો લોટ પોટીસરૂપે મુકવાથી

દરદ કમી કરી નાંખે છે.

રાઇનું પ્લાસ્તર જ્યારે પેઢુપર (*Epigastrium*) તથા પેટની બખોલપર મુકવામાં આવે છે ત્યારે અતિશય થતી ઉલ્ટીનું દરદ મટાડે છે, અને જ્યારે પગની બખોલમાં (*To the calves of the legs*) (ફેફસાપર તથા છાતીપર) લગાડવામાં આવે છે ત્યારે હૃદયની મંદગતીના વ્યાધી એટલે હૃદય એકદમ બંધ પડી જાય તેવા (*Syncope*) તથા શ્વાસ ઘુંટાઈ જાય તેવા વ્યાધી, મુર્છા તથા હેડકીના રોગો પણ મટાડે છે.

નાના બચ્ચાંઓને થતી તાણ તથા આંચકીના દરદમાં, અતિશય વધી ગએલા તાવના દરદમાં, સખત મુસ્તક શુળ તથા સળેખમના દરદમાં આ રાઇનો લોટ પાણીમાં ઉકાળી તેમાં દરદીના પગ મુકાવ્યાથી દરદો દબાઈ જાય છે.

કેટલીક જુવાન યુવતીઓ કે જેમને અતિશય ઠંડી તથા શરદીથી ઋતુ અથવા રજસ્વલાપણું બંધ થઈ જાય છે તેવી સ્ત્રીઓને રાઇનો સીત બાફ ઋતુના નિયમ વખતે આપ્યાથી રજસ્વલાપણું વ્હેતું આવે છે. (ડાક્ટર રખલદાસ ઘોશ) (A mustard sitz bath (i. e. hip–bath) may be taken at the time of the period to induce menstruation, when it has been suppressed by a chill).

સુચના—રાઈમાં કેટલીકવાર સાધારણ લોટ, પીપર, ચીલીઝ તથા ટરમેરીક ભેળવવામાં આવે છે.

ARMORACIAE RADIX. **લા૦** આરમોરેશી રેડીક્સ. **અં૦** હોર્સ રેડીશ રૂટ. **ગુ૦** હોર્સ રેડીશનાં મુળીઆં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Spiritus Armoraciæ Compositus.* **લા૦** સ્પીરીટસ આરમોરેશી કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ સ્પીરીટ ઓફ હોર્સ રેડીશ. **ગુ૦** હોર્સ રેડીશનો મીશ્રીત અર્ક.

રીત—છોલેલું હોર્સ રેડીશ	...	૨૦ ઔંસ.
નારંગીની સુકી છાલ	...	૨૦ ઔંસ.
નટમેગ (જાયફળ)	...	૦॥ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ...	...	૧ ગ્યાલન.
પાણી ...	...	૩ પાઇંટ.
માત્રા— ...	...	૧ ડ્રામથી ૨ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણ દોષ રાઈના જેવા છે. આ દવાની મુખ્ય બનાવટ વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં, ને વળી જૂના સંધીવાના દરદમાં સ્વેદલ તરીકે, તથા જલંદરમાં મુત્રલ તરીકે વપરાય છે.

આ દવાનો સીરપ ઘાંટો ખોખરો થઈ ગયો હોય ત્યારે વપરાય છે. આ દવાનો ઉકાળો પણ ગળુ બેસી ગયું હોય ત્યારે વપરાય છે અને તેનાં મુળીઆં પણ તેજ દરદમાં ચાવવામાં આવે છે અને ધીમે ધીમે તેનું થુંક ગળામાં ઉતારવાથી ફાયદો થાય છે.

સીરપ આ દવાની મુખ્ય બનાવટ નથી પણ ઇંગ્લાંડમાં વૈદો તેને ઘેર બનાવી વાપરે છે.

SENEGAE RADIX. **લા૦** સેનીગી રેડીક્સ. **અં૦** સેનેગા રૂટ. **ગુ૦** સેનેગાનાં મુળીઆં.

માત્રા—સેનેગાનાં મુળીઆંના ભુકાની ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

સેનેગાની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Senegae.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ સેનેગી. **અં૦** ઇન્ફ્યુઝમ

ઓફ સેનેગા. ગુ૦ સેનેગાનો ઉકાળો તથા ચાહ.

રીત—સેનેગા ... ... ૪ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ ઉકળતુ પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Tinctura Senegae.* **લા૦** ટીંચુરા સેનેગી. **અં૦** ટીંચર ઓફ સેનેગા. **ગુ૦** સેનેગાનો અર્ક.

રીત—સેનેગા ... ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—ગરમ, કફઘ્ન, મુત્રલ અને ઋતુશ્રાવક છે, વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક અને રેચક છે.

ઉપયોગ—ફેફસાના જુના અને તીક્ષ્ણ સોજાના દરદમાં, જૂજ કારણથી હ્રદય કામ ન કરી શકતું હોય તેવા હ્રદયના અનિયમીત ગતીના દરદમાં, તાવ સાથે થએલા જલંદરના દરદમાં, અનિયમીત ઋતુશ્રાવના તથા વધારે વહેતા ઋતુશ્રાવના દરદમાં, સેનેગા ઘણી સારી અસર કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—સેનેગાના મુળ અંદરની ચામડીપર ગરમીની અસર કરે છે, અને મુખ્યત્વે કરીને કંઠ નળી ઉપર તો ખાસ ગરમીની અસર કરે છે, વળી ચામડીપર તે ગરમ સ્વેદલ તરીકે સારી અસર કરે છે, અને કેટલીકવાર તો મુત્રલ અસર પણ ઘણી સારી કરે છે. આ દવા આપવાથી ગર્ભસ્થાનપર પણ સારી અસર થાય છે અને તેથી ઋતુશ્રાવક તરીકે વપરાય છે.

આ દવા છાતીનાં દરદો જેવાં કે જૂના ફેફસાના સોજાના દરદમાં, તથા તીક્ષ્ણ સોજાના દરદમાં, દમના રોગમાં, અને ઘણી જૂની ઉધરસના દરદમાં, કુકડીઆ ખાંસીના દરદમાં (croup) ઉટાંટીઆમાં અને કંઠ નળીના સોજાના દરદમાં કે જેમાં શ્વાસ પણ મુસ્કેલીથી લઈ શકાય છે તેવા રોગોમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. અનિયમીત ઋતુ-

આવના દરદમાં સેનેગા સારી અસર કરે છે એમ માલમ પડ્યું છે કારણ કે તે ગર્ભસ્થાનની અંદરની ચામડીપર દબાણની તરત અસર કરે છે. (mucous lining of the uters).

સેનેગા મૂત્રલ તરીકે પણ વપરાય છે અને આલબ્યુમીનીરીઆ યુક્ત મુત્રાશયના દરદથી થએલ જલંદરના રોગમાં ખાસ કરીને વપરાય છે.

સેનેગાનો ઉપયોગ કરતાં એમ માલમ પડ્યું છે કે સેનેગા વાપરવાથી હૃદયના ધબકારા ઘણા મંદ પડતા નથી અને તેથી કરીને રક્તાશયના દરદમાં કે જે દરદમાં લોહીની ગુફાઓ (cavities) અથવા બખોલો નરમ અને પહોળી થઇ ગઈ હોય તો આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે અને ઘણું કરીને તે ડીજીટેલીસની માફક અસર કરે છે.

(It is stated that under the influence of senega the pulsations of the heart are rendered less freqent and that it is useful in heart disease, attended with weak and dilated cavities; probably acting in the same way as digitalis.)

સેનેગા વારંવાર એમોન્યા કાર્બોનેટ તથા કફઘ્ન અને બીજી મૂત્રલ દવાના સંયોગમાં વાપરવાથી ઘણી સારી અસર કરે છે.

ચામડી (skin)—બાહ્યોપચાર કરતાં સેનેગા ચામડીપર સોજાની અસર કરે છે.

અન્નાશય (Alementary canal)—ઔષધ તરીકે ખાધામાં વાપરતાં સેનેગા અન્નાશયના ભાગપર સોજાની અસર વધારે પ્રમાણમાં કરેછે. અને તેથી થુંક, ઉલટી અને અતિસાર થાય છે. નાના પ્રમાણમાં અજીર્ણ કરે છે.

લોહીની ગતિ—(circulation) સેનેગા લોહીની અંદર ધીમે ધીમે મળી જાય છે અને સેનેગીન (senegin) લોહીમાં ફરી વળે છે.

તે હૃદયને નરમ કરનાર છે અને ડીજીટેલીસ જેવી અસર કરે છે,

અને હૃદયને ડાએસ્ટોલમાં પકડે છે. (It arrests the heart in diastole) તે ચામડી વાટે, કંઠ નળીની અંદર ત્વચા વાટે અને મુત્રાશયવાટે બ્હાર નીકળે છે (Excreted).

શ્વાસોશ્વાસ—Respiration—સેનેગાના મુળીઆંનો ભુકો જો સુંઘવામાં આવ્યો હોય તો છીંકો અને કફ કરે છે. શ્વાસ નળીપર આ દવાની મુખ્યત્વે કરીને અસર થાય છે, અને શ્વાસ નળીની અંદર ચામડી બ્હાર આવે છે.

સેનેગીનની અસરથી કંઠ નળીની અંદરની ચામડીપર સોજાની અસર થાય છે, અને તેથી તે નળીને પહોળી કરે છે અને ત્યાંથી કફને તથા ચીકણા પાણીને બહાર કાઢે છે, આથી કરીને સેનેગા ગરમ કફઘ્ન છે.

ચામડી અને મુત્રાશય (Skin and Kidney)—આ ભાગપર પણ સેનેગા ધીમે રહીને ગરમીની અસર કરે છે અને તે વાટે તે બહાર નીકળે છે આથી કરીને તે ઠંડુ મુત્રલ તથા સ્વેદલ છે.

સેનેગાનો મુખ્ય ઉપયોગ ગરમ કફઘ્ન તરીકે થાય છે. કંઠ નળીની ચામડીપર સેનેગા સોજાની અસર કરે છે માટે તે તીક્ષ્ણ ઉધરસના દરદમાં તથા વધારે અજીર્ણ હોય અને અતિસાર હોય ને ઉધરસ થએલી હોય તેવા દરદમાં પણ વાપરવું નહીં. આ દવા ઉધરસના કફમાં વાપરવી પણ ક્ષય રોગના ગળફા પડતા હોય ત્યાં વાપરવી નહીં. (કલકત્તાના દાક્તર ઘોશ.)

સેનેગા અને એમોન્યા કાર્બ બંને મેળવવાથી ઉધરસના દરદમાં ઘણો સારો ફાયદો થાય છે અને જલદીથી ફેફસામાંથી કફ તથા ગળફા નીકળી જાય છે. કેટલાક દાક્તરો સેનેગાને જૂના સંધીવાના દરદમાં ઉત્તમ સ્વેદલ તરીકે ગણી તેનો ઉપયોગ કરે છે.

KRAMERIAE RADIX. **લા૦** ક્રેમેરાઈ રેડીક્સ. **અં૦** રેટની

૩૮. ગુ૦ રેટનીનાં મુળીઆં.

માત્રા—ભુકાની ... ... ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

રેટનીના મુળીઆંની બનાવટો.

૧ *Extractum Krameriae.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ ક્રેમેરાઈ. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ રેટની. **ગુ૦** રેટનીનું સત્વ.

રીત—રેટનીનો જાડો ભુકો ... ૧ પૌંડ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

૨ *Infusum Krameriae.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ ક્રેમેરાઈ. **અં૦** ઇનફ્યુઝમ ઓફ રેટની. **ગુ૦** રેટનીની ચા.

રીત—રેટની ... ... ૦॥ ઔંસ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૩ *Tinctura Krameriae.* **લા૦** ટીંચુરા ક્રેમેરાઈ. **અં૦** ટીંચર ઓફ રેટની. **ગુ૦** રેટનીનો અર્ક.

રીત—રેટની ... ... ૨॥ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

ક્રેમેરાઈ પલવીસ કેટેચ્યુ કમ્પોઝીટા બનાવવામાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—એક જલદ ગ્રાહીક છે. જ્યારે ટેનીન વાપરવાની જરૂર પડે છે ત્યારે આ દવા વાપરી શકાય છે. જૂના મરડા અતિસારના દરદમાં તે ઉપયોગી છે, અને જુદી જુદી જાતના રક્તશ્રાવના દરદમાં વાપરવાથી તે સારો ફાયદો કરે છે, જ્યારે દાંતના અવાળાં ફુલી જાય છે અથવા તેમાંથી લોહી નીકળે છે ત્યારે આ દવાનો ભુકો વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે અને દંતમંજન તરીકે આ દવા ઘણીજ વપરાય છે.

સુજી ગએલા ગળાના દરદમાં કોગળા કરવા તરીકે તથા પ્રદરમાં પીચકારી રૂપે અને ગર્ભપાત થઈ ગયા પછી ગર્ભાશય સાફ કરવા સારૂ પીચારી રૂપે ગર્ભાશયના ભ્રંશના દરદમાં ઉકાળા રૂપે તથા નરમ કરેલ અર્કના રૂપે (Diluted Tincture) વપરાય છે.

પારાની દવાથી મોં આવ્યું હોય અને ગળુ સુજી ગયુ હોય તથા ચાળીઆ આવ્યા હોય તો આ દવાના ટીંચરનો ૧ ટીસ્પુન ફુલ એક ગ્લાસ પાણીમાં નાંખી કોગળા કરવા રૂપે વાપરવાથી સારી અસર થાય છે. પરમીઆમાં તથા પ્રદરના રૂપમાં આ દવાનો ઉકાળો સારી અસર કરે છે.

સંગ્રહણી તથા જૂના મરડાના દરદમાં જ્યારે અતિશય લોહી આતરડામાંથી પડે છે ત્યારે આ દવા વાપરવાથી લોહી ઝંટ બંધ થાય છે.

LINI SEMINA. **લા૦** લીની સેમીના. **અં૦** ડ્રાઇડ રાઇપ સીડસ ઓફ લીનમ અસીટેસીમમ. **ગુ૦** સુકી પાકેલી અળશીના દાણા.

LINI FERINA. **લા૦** લીની ફેરીના. **અં૦** લીનસીડમીલ. **ગુ૦** અળસીનો લોટ.

OLEUM LINI. **લા૦** ઓલીઅમ લીની. **અં૦** લીન્સીડ ઓઇલ. **ગુ૦** અળશીનું તેલ.

અળશીના લોટની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Cataplasma Lini.* **લા૦** કેટપ્લેસ્મા લીની. **અં૦** લીન્સીડ પોલટીસ. **ગુ૦** અળશીની પોટીશ.

રીત—અળશીનો લેટ	...	...	૪ ઔંસ.
ઉકળતું પાણી	...	...	૧૦ ઔંસ.

અળશીનો લોટ, ચારકોલ, કોનીઅમ, મસ્ટર્ડ, અને કલોરાઇન (કેટપ્લેસ્મા સોડી કલોરીનેટ) ની પોટીસ બનાવવામાં વપરાય છે.

અળશીના દાણાની મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Infusum Lini.* **લા૦** ઈન્ફ્યુઝમ લીની. **અં૦** ઈનફ્યુઝન ઓફ લી-
ન્સીડ. **ગુ૦** અળશીનો ઉકાળો.

રીત—અળશીના દાણા	...	૧૫૦ ગ્રેન.
જેઠીમધનાં લાકડાં	...	૫૦ ગ્રેન.
ઉકળતું પાણી ...	...	૧૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	જોઈએ તેટલી.

ગુણ—સ્નીગ્ધ અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—અળશીનો ઉકાળો અથવા ચાહ પરમીઓ તથા પેશાબની બળતરા તથા તણખીઆ ઉપર વપરાય છે. અળશીની પોટીસ જુદી જુદી જાતના સોજા, ગુમડાં, વરમ, ચાંદા, પાકી ગએલા તથા સડી ગએલા ચાંદાપર મુકવાથી અંદરનો બગાડ બહાર નીકળી જઈ જલદી રૂઝ આવે છે. અળશીની પોટીસ ધાને જલદી રૂઝાવવા તથા જલદી પકાવવા સારૂ વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—અળશી પીવામાં ચાહના રૂપમા વપરાય છે; અને તેનામાં થોડો તેલનો ભાગ તથા ગુંદર જેવો ભાગ (mucilage) હોવાથી તે ચીકાશયુક્ત અસર કરે છે; (Demulcent) અને સળેખમ તથા મુત્રાશયના દરેક દરદોમાં તે વપરાય છે; વળી અતિસાર તથા મરડામા પણ વપરાય છે.

બાહ્યોપચારમાં અળશી પોટીસના રૂપમાં સોજા આવેલા ભાગપર તથા પરૂવાળા ભાગ ઉપર બંધાય છે.

અળશીનું તેલ ચીકાશ યુક્ત ગુણને લીધે દાહ ચાઠાં તથા બળેલી ચામડીપર એકલું અગર ચુનાના પાણીના સંયોગમાં વપરાય છે. ઓલીવ ઓઈલના બદલામાં આ તેલ સાથે કેરોન ઓઈલ (Carron oil) મેળવીને વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે.

સામાન્ય સુચન.:—

બાહ્યોપચાર તરીકે અળશીનો ઉપયોગ:—

અળશીના લોટની ગરમ પોટીસ વાપરવાથી નવા થતાં ગડ, ગુમડાંઓ, ચાઠાંઓ, તાપોડીઆં, પાઠાંઓ અને સોજાના દરદોને બહારની (અથવા મુખ્ય અને મોટી) રક્તાશયની નસોને પહોળી કરીને તથા બીજી રગોને પણ પહોળી કરી વીખેરી નાખે છે, અને આથી તેમાં થતા લપકારા અને દુઃખને સમાવી દે છે.

પોટીસ અતિશય વધારે ગરમ કરીને વાપરવાથી દુખ તથા લપકારા વધે છે.

જો ગુમડાં તથા પાઠાંઓ પાકવા માંડયાં હોય અને તેની અંદરનું લોહી બગડયું હોય અને પરૂ થયું હોય તો ગરમ પોટીસ વાપરવાથી પરૂ ઝટ ઉંચુ આવે છે.

તીક્ષ્ણ ત્રીદોષના રોગ, ફેફસાના સોજા, ફેફસાના અંતરપડના સોજા, ઉધરસમાં, શ્વાસ નળીના સોજાથી થએલા ન્યુમોનીઆના દરદમાં. મુંઝારાની ગાંઠના દરદમાં, મુત્રાશયના દરદમાં, કાળજાના વધારાના દરદમાં અળશીની ગરમ પોટીસ મુકવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

જો પોટીસની વધારે જલદ અને તીક્ષ્ણ અસર કરવી હોય તો પોટીસ ઉપર થોડો લોટ ભભરાવ્યાથી (૧ થી ૧૬ ભાગમાં) સારી અસર થાય છે.

મળાશય અને કોલન નામના નીચલા આંતરડાના બગાડના દરદમાં અળશીના તેલનો ઉપયોગ થાય છે.

GOSSYPIUM. **લા૦** ગોસીપીઅમ. **અં૦** કોટનવુલ.

ઉપયોગ—કોટનવુલ બળી ગએલા ભાગપર, ડામપર અને ઉંદ-

રીપર સોજને મટાડવામાં અને રૂઝ લાવવામાં ચોપડવા તરીકે વપરાય છે. રતવામાં વારંવાર કોટનવુલ વપરાય છે.

ગાંઠીઆ વાના દરદમાં તથા સંધિવામાં સુજી આવેલા સાંધા તથા અંગુઠાના ભાગપર ઓઇલિ સ્કીન તથા ગટાપર્ચા સાથે વાપરવાથી સારી અસર થાય છે, અને એક નાસરૂપે વરાળ કાઢવાને સારી અસર કરે છે. ઉધરસ, ત્રીદોશ, ફેફસાના સોજા, અંતરપડના સોજા, ગળાના સોજાના દરદમાં પાથરવારૂપે વપરાય છે. બોરીક, કારબોલીક, સેલીસીલીક એસીડ, થાઇમોલ, આયડોફોર્મ, અને યુકેલીપ્ટસના સંયોગ જોડે મીશ્ર કરી દુર્ગંધ નાશક ડ્રેસીંગ તરીકે વપરાય છે.

PYROXYLIN. **લા૦** પાઇરોક્સીલીન. **અં૦** ગનકોટન.

ઉપયોગ—આ દવા બ્રિટીશ ફાર્માકોપીઆમાં કોલોડીઅન બનાવવાના વાસ્તે વપરાય છે.

રીત—કોટન	....	...	૧ ઔંસ.
સલફ્યુરીક એસીડ		...	૫ ઔંસ.
નાઇટ્રીક એસીડ ...		...	૫ ઔંસ.

આ દવાને એસીડમાં ત્રણ મીનીટ સુધી રાખવી અને પછી તેને સારી રીતે ધોઇને સૂકવવી.

COLLODIUM. **લા૦** કોલોડીઅમ. **અં૦** કોલોડીઅન.

રીત—પાઇરોક્સીલીન	...	...	૧ ઔંસ.
ઇથર ...	...	...	૩૬ ઔંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	...	૧૨ ઔંસ.

Collodium Flexile. **લા૦** કોલોડીઅમ ફ્લેક્સાઇલ. **અં૦** ફ્લેક્સીબલ

ક્લોડીઅન,

રીત—કોલોડીઅન ... ... ૧૨ ઔંસ.
ક્રેનેડા બાલઝમ ... ... ૪ ડ્રામ.
કેસ્ટર ઓઇલ ... ... ૨ ડ્રામ.

આ સઘળી દવા મિશ્ર કરી કાચના બુચવાળી બાટલીમાં રાખવી.

ઉપયોગ—કોલોડીઅન શસ્ત્રથી થએલા ઘા, ગુમડા, ચાઠા, ચામડીના દરદો, હોઠના ચીરામાં, કખવા, શીલીના ચાઠા, સ્તનની ડીંટડીના ચીરામાં, બળી ગએલા ભાગપર, રતવા અને એવા બીજા દરદોપર ચોપડવાના કામમાં વપરાય છે. આ પ્રવાહી લગાડ્યા પછી તરત ઠરી જાય છે અને તેનાપર પોપડો બંધાય છે અને તેની તળે ઘા રૂઝાય છે. જ્યારે આ દવા ચોપડવામાં આવે છે ત્યારે ચામડીમાં ચીરા પડે છે.

વિશેષ વર્ણન—કોલોડીઅન જ્યારે ચામડીપર લગાડવામાં આવે છે ત્યારે તેપર એક પારદર્શક પડ બાઝી જાય છે અને આથી સુજી આવેલી ચામડીપર તથા કપાઇ ગએલી ચામડીપર જેવા કે શીતળા, એ પર ચોપડવામાં વપરાય છે. નાના ઘામાં તથા સ્હેજ દાહમાં કોલોડીઅન ચોપડવાથી તરત અસર થાય છે અને ઝટ રૂઝ આવે છે. રક્તસ્રાવ અટકાવવામાં, તથા જળોના ડંખમાંથી વહેતા લોહીને અટકાવવામાં આ દવા ઉપયોગી છે.

શસ્ત્ર ક્રિયાના કામકાજમાં ફ્લેકસીબલ કોલોડીઅન ઘણું ઉપયોગી છે અને તેમાં ચોપડતી વખતે ચીરા પડતા નથી.

સુચના—કોલોડીઅન જ્યારે લગાડવું હોય ત્યારે ચોપડવાનો ભાગ બરાબર લોશન અગર કારબોલીક સોપ અથવા ગરમ પાણીથી ધોઇને સાફ કરવો અને તેને પૂરેપૂરો સુકાવા દઈ લગાડવું. જ્યારે આ દવા ચોપડવાની હોય ત્યારે તેની પાસે બત્તી અગર દીવાની જવાળ તથા દેવતા પાસે રાખવો નહી અને જ્યારે બરાબર ચોપડ્યા કેડે ઠરી જાય ત્યારે

દીવો પાસે લાવવો.

COLLODIUM VESICANS. **લા૦** કોલોડીઅમ વેસીકેન્સ. **અં૦** બ્લીસ્ટરીંગ કોલોડીઅન.

રીત—કાંથેરીડીસ એપીસપેસ્ટીકસ ... ૨૦ ઔંસ.
પાઇરોકસીલીન ... ... ૧ ઔંસ.

ઉપયોગ—કોલોડીઅનની આ બનાવટ લગાડવાથી બીજી બધી બ્લીસ્ટરીંગ દવાઓ કરતાં મુખ્ય બે ફાયદા થાય છે, ૧ આ દવા લગાડવાથી તરત વરાળ સમાન પથરાઇ જાય છે; ૨ આ દવા લગાડવાથી જ્યાં આગળ આ દવા લાગે છે ત્યાંજ બ્લીસ્ટર ઉઠે છે.

AURANTII FRUCTUS. **લા૦** ઓરેન્ટી ફ્રુકટસ. **અં૦** ધી રાઇપ ફ્રુટ ઓફ સાઇટ્રસ વલ્ગેરીસ. **ગુ૦** પાકી નારંગીનું ફળ.

AURANTII CORTEX. **લા૦** ઓરેન્ટી કોરટેકસ. **અં૦** બીટર ઓરેંજ પીલ. **ગુ૦** નારંગીની કડવી છાલ.

AQUA AURANTII FLORIS. **લા૦** એકવા ઓરેન્ટી ફ્લોરીસ. **અં૦** ઓરેન્જ ફ્લાઉવર વોટર. **ગુ૦** નારંગીના પુષ્પનું પાણી.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

નારંગીની છાલની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Aurantii.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ ઓરેન્ટી. **અં૦** ઇનફ્યુઝન ઓફ ઓરેન્જપીલ. **ગુ૦** નારંગીની છાલનો ચાહ. (ઉકાળો.)

રીત—બીટર ઓરેન્જપીલ ... ૪ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Infusum Aurantii Compositum.* **લા૦** ઇનફ્યુઝમ ઓરેન્ટી કમ્પોઝીટમ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ઇનફ્યુઝન ઓફ ઓરેન્જ પીલ. **ગુ૦** નારંગીની છાલનો મીશ્રીત ચાહ.

રીત—બીટર ઓરેન્જ પીલ ... ૨ ડ્રામ.
તાજા લીંબુની છાલ ... ૫૬ ગ્રેન.
લવીંગ ... ... ૨૮ ગ્રેન.
ખળખળતું પાણી ... ... ૧૦ ઔંસ.
પાણીમાં ૨ કલાક રાખી ગાળી લેવું.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૩ *Syrupus Aurantii.* **લા૦** સીરપસ ઓરેન્ટી. **અં૦** સીરપસ ઓફ ઓરેન્જ પીલ. **ગુ૦** નારંગીની છાલનું શરબત.

રીત—નારંગીની છાલનો અર્ક ... ૧ ઔંસ.
ખાંડની એક તારી ચાસણી ... ૭ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

૪ *Tinctura Aurantii.* **લા૦** ટીંચુરા ઓરેન્ટી. **અં૦** ટીંચર ઓફ ઓરેન્જ પીલ.

રીત—નારંગીની છાલના અધકચરા કડકા ૨ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

૫ *Tinctura Aurantii Recentis.* **લા૦** ટીંચુરા ઓરેન્ટી રીસેન્ટીસ. **અં૦** ટીંચર ઓફ ફ્રેશ ઓરેંજ પીલ. **ગુ૦** તાજી નારંગીની છાલનો અર્ક.

રીત—કડવી નારંગીની તાજી છાલ ... ૬ ઔંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ટીંચર જેનશન કો, ઇનફ્યુઝમ જેનશન કો, કમ્પાઉન્ડ સ્પીરીટ ઓફ હોર્સરેડીશ અને ટીંચર સીંકોના કોની બનાવટો બનાવવામાં નારંગીની છાલ વપરાય છે.

ગુણ—પૌષ્ટીક અને અગ્નિવર્ધક.

ઉપયોગ—અજીર્ણ, ક્ષુધા ના લાગતી હોય તો, સાધારણ નબળાઇમાં આ દવા વપરાય છે. આ દવા એકલી ભાગ્યેજ વપરાય છે.

ઉપયોગી સુચના—આ દવા અગ્નિવર્ધક, ગરમ અને પાચક છે તથા તેનો ઉપયોગ અજીર્ણ વીગેરે દરદોમાં થાય છે. આ દવા બીજી કડુ ઔષધીઓની કડવાશને ઢાંકી દઈ ખુશકારક સ્વાદીષ્ટ બનાવે છે, અને ક્વીનાઇનની કડવાશને કેટલેક દરજ્જે ઘટાડે છે. ઓરેન્જ વાઇનિ, સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન અને વાઇનિમ ક્વીનાઇનિ બનાવવામાં આ દવા વપરાય છે.

LIMONIS CORTEX. **લા૦** લીમોનીસ કોરટેક્સ. **અં૦** લેમન પીલ. **ગુ૦** લીંબુની છાલ.

OLEUM LIMONIS. **લા૦** ઓલીઅમ લીમોનીસ. **અં૦** ઓઇલ ઓફ લેમન. **ગુ૦** લીંબુનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીપા.

LIMONIS SUCCUS. **લા૦** લીમોનીસ સકસ. **અં૦** લેમન જૂઈશ. **ગુ૦** લીંબુનો તાજો સ્વરસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

લીંબુની છાલની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Syrupus Limonis.* **લા૦** સીરપ્સ લીમોનીસ. **અં૦** સીરપ ઓફ

લેમન્સ. ગુ૦ લીંબુનું શરબત.

રીત—તાજાં લીંબુની છાલ	...	૨ ઔંસ.
લીંબુનો રસ	... ...	૨૦ ઔંસ.
સાકર	... ...	૨¾ શેર.
માત્રા—	... ...	૧ થી ૨ ડ્રામ.

૧ *Tinctura Limonis.* **લા૦** ટીંચુરા લીમોનીસ. **અં૦** ટીંચર ઓફ્ લેમનપીલ. **ગુ૦** લીંબુની છાલનો અર્ક.

રીત—તાજાં લીંબુની છાલ	...	૨½ ઔંસ.
પ્રુફ્ સ્પીરીટ	... ...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	... ...	૧ થી ૨ ડ્રામ.

લીંબુની છાલ—કમ્પાઉન્ડ ઇનફ્યુઝન ઓફ્ ઓરેન્જ પીલ, અને કમ્પાઉન્ડ ઇનફ્યુઝન ઓફ્ જેનશન બનાવવામાં વપરાય છે. લીંબુનું તેલ સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક બનાવવામાં વપરાય છે. લીંબુનો રસ સીરપ લેમન બનાવવામાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—લીંબુની છાલ ગરમ અગ્નિવર્ધક છે. લીંબુનું તેલ જ્યારે પીવામાં વપરાય છે ત્યારે તે ગરમ અને વાતહર અસર કરે છે; જ્યારે ચોપડવામાં આવેછે ત્યારે ગરમ અને ચામડીને રાતી બનાવેછે. લીંબુનો રસ તૃષાને છીપાવનાર અને સાઇટ્રીક એસીડના મિશ્રણને મળતી અસર કરનાર છે.

કેટલીક વખત ચામડીના દરદોમાં તથા ખરજવામાં અને લુખસ મટાડવામાં સાઇટ્રીક એસીડ અસર કરતું નથી ત્યારે આ દવા વાપર્યાથી સારી અસર થાય છે. **ડાકટર ગેરોડ** જણાવે છે કે લીંબુના રસમાં પોટાશીયમ સોલ્ટના જેવી અસર રહેલી છે. સંધીવામાં ઔષધી તરીકે ઉપાય સમાન લીંબુનો રસ વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે, તોપણ આ દરદમાં આ દવા સારી અસર કરતી હોય એમ સત્તાવાર પુરાવો તથા ખાત્રી મળી શકતી નથી. કોઇ કોઇવાર તીક્ષ્ણ સંધીવાથી પીડાતા દરદીઓને લીંબુનો રસ આપવાથી સારી અસર થાય છે.

ખરજવા, ઝાડા, મરડા, ફિલ્લી, પીત્તમાં તથા પીત્તજ્વરમાં લીંબુનો રસ વપરાય છે.

સુચના—કેટલીકવાર લીંબુના તેલમાં ટરપીનટાઇન તેલનો ભેળસેળ કરવામાં આવે છે ને તે તેલના વધારે પ્રમાણમાં હોવાથી પારખવું મુસ્કેલ થઇ પડે છે.

લીંબુના રસમાં વારંવાર લાઇમ જુસનો ભેળસેળ કરવામાં આવે છે.

BELAE FRUCTUS. **લા૦** બેલી ફ્રુકટસ. **અં૦** બેલફ્રુટ. **ગુ૦** બીલીનું ફળ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Balac Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ બેલી લીક્વીડમ. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ બેલ. **ગુ૦** બીલીનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—બીલીનો ગર્ભ	...	...	૧ રતલ.
પાણી ...	...	...	૧૨ પાઇંટ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	...	૨ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	...	૧ થી ૨ ડ્રામ.

આ પ્રવાહીનો એક ઔંસ બીલીના એક ઔંસ જેવી અસર કરે છે.

ગુણ—શિતળ અને ગ્રાહી છે, આંતરડા પર ધીમી અને ગરમ અસર કરે છે અને એથી અતિસાર વીગેરે દરદો દબાય છે. આંતરડામાં જો બંધકોષ હોય છે તો સ્હેજ રેચક અસર કરી બંધકોષ દુર કરે છે અને આંતરડાને સતેજ કરે છે.

ઉપયોગ—વધી ગએલા મરડા, અતિસાર, સંગ્રહણી, આંતરડાના અનિયમિતપણાના દરદો, આંતરડાના ક્ષતો તથા ચાંદાના દરદોમાં, નિરંત-

રના બંધકોષમાં તે ઘણી ફાયદાકારક અસર કરે છે.

સુચના—હિંદુસ્તાનના બીલીફળે હિંદુસ્તાનમાં મરડા અને અતિસારના દરદોમાં સારી કીર્ત્તી સંપાદન કરેલી છે.

ડાક્ટર ગેરાડના અનુભવમાં આ દવા જુના મરડાના દરદોમાં ઘણીજ સારી અસર કરે છે એમ આવ્યું છે.

OLEUM THEOBROMETIS. **લા૦** ઓલીઅમ થીઓબ્રોમેટીસ. **અં૦** ઓઇલિ ઓફ થીઓબ્રોમા. **ગુ૦** કોકમનું તેલ.

Synonyms=Cacao Butter. **ઉપનામ**—કેકો બટર.

ઉપયોગ—હાથ પગ ફાટી ગયા હોય તો આ તેલ લગાડવાથી સારો ફાયદો થાય છે; આ તેલ ગ્લીસરાઇન સિવાયની બીજી દવાઓની સોગઠીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

COCA. **લા૦** કોકા. **અં૦** કોકા.

માત્રા— ... ... ૦ાા થી ૨ દ્રામ.

COCAINAE HYDROCHLORAS. **લા૦** કોકાઇની હાઇડ્રોક્લોરાસ. **અં૦** હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ કોકીન.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{4}$ થી ૧ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Cocae Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કોકી લીક્વીડમ. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કોકા. **ગુ૦** કોકાનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—કોકાનો ઝીણો ભુકો ... ૨૦ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ૦॥ થી ૨ ડ્રામ.

૨ *Lamellae Cocainae.* **લા૦** લેમેલી કોકાઇની. **અં૦** ડીસ્કસ ઓફ કોકાઇનિ. **ગુ૦** કોકીનના પાસા.

રીત—ડીસ્ક ઓફ જેલેટાઇનિ (Gelatine.) $\frac{1}{50}$ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇનિ ... ... $\frac{1}{50}$ ગ્રેન.
કોકાઇનિ હાઇડ્રોક્લોરેટ ... $\frac{1}{200}$ ગ્રેન.

ઉપયોગ—કોકાઇનિના પાંદડા જ્યારે ચાવવામાં આવે છે, ત્યારે તે જલદ અગ્નિવર્ધક, ગરમ અને કદાચ ઘેન લાવનારી અસર કરે છે. દક્ષિણ અમેરિકાના વતનીઓ કોકાથી બે ત્રણ દીવસ સુધી ખોરાક વગર રહી શકે છે.

આ દવાના ક્ષારો (Alkaloid) અને કોકાઇનિ લીધાથી શરીરની ગરમી અને નાડીના ધબકારા વધે છે અને શ્વાસોશ્વાસની ક્રીયા ઘણી ઝડપથી થાય છે. લોહીનો જોશ પ્રથમ વધે છે અને પછીથી મંદ પડે છે, આવો બનાવ જ્યારે કોકાઇનિ ખાવામાં આવે છે ત્યારે બને છે.

હમણા થોડા વરસોથી કોકાઇન તેનો બાહ્યોપચાર કરવાથી ઇંદ્રીય વિજ્ઞાન નષ્ટ કરવાની જલદ શક્તિથી વપરાવા માંડ્યું છે. કોકાઇનિ હાઇડ્રોક્લોરેટના મીશ્રણના ટીપા જીભપર મુકવાથી તમતમાટીની અસર થાય છે અને પછી જીભ બ્હેરી થાય છે.

આ દવાના આંખમાં ટીપા નાંખવાથી આંખની કીકી પહોળી થાય છે અને આંખનું જ્ઞાન તદન નષ્ટ થઈ જાય છે એટલે પહોળી ને પહોળી આંખ રહે છે મીંચાતી નથી અને શુન્ય થઇ જાય છે.

માઇનર (ઝીણા) ઓપરેશન અને આંખના ઓપરેશન કરવામાં અને ઇંદ્રીઓના જ્ઞાનતંતુઓને નષ્ટ કરવામાં તથા પીડા ઓછી કરવામાં કોકાઇનિ સોલ્યુશન વારંવાર વપરાય છે. (Its effects appear to be

due to stimulation of the peripheral ends of the sympathetic nerves.)

કોકાઇનનું સખત સોલ્યુશન (૨૦ પરસંટ) અંદરની ત્વચાપર તથા ચામડીમાં મારવાની પીચકારી રૂપે વાપરવાથી (૪ પરસંટ) ચામડીની જ્ઞાનેન્દ્રી નષ્ટ થાય છે એટલે બહેરી થાય છે, અને આથી કરીને ઝીણી શસ્ત્ર ક્રિયા કરતી વખતે અને આંખની શસ્ત્ર ક્રિયામાં દુઃખ મટાડવા સારૂ ખાસ વપરાય છે. આ દવાના પાસા (Lamellae) ખાસ કરીને આંખના દરદમાં વાપરવામાં આવે છે.

કોકા, વાઇનના રૂપમાં વારંવાર વપરાય છે, અને ઘરડા લોકોને આ વાઇન આપ્યાથી મગજના જ્ઞાનતંતુની શક્તિ વધારે છે અને પુષ્ટિ આપે છે.

વિશેષ વર્ણન—બાહ્યોપચાર તરીકે દરેક દવાઓ કરતાં કોકાઇન હાઇડ્રોક્લોરાસ ઘણુંજ સખત અને જલદીથી પાણીમાં ગળી જાય તેવી દવા છે. આ દવા સાજી ચામડીપર ચોપડવાથી કાંઇ અસર કરતી નથી.

આ દવા અંદરની ચામડીપર તથા ફાટેલી ચામડીપર લગાડવાથી તે સફેત ડાઘ પાડે છે અને બહારની રક્ત વાહિની નસોનો સંકોચ કરે છે, અને જ્ઞાન તંતુને નષ્ટ કરી ચામડી બહેરી કરી નાંખે છે.

ચામડીમાં પીચકારી રૂપે મારવાથી તે ચામડીને તદ્દન બહેરી કરી લાલ કરે છે. આ અસર (૫ થી ૧૦ પરસંટ) સોલ્યુશન વાપરવાથી થાય છે પણ આ અસર વધારે વખત સુધી રહેતી નથી.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—મુખ ઉપર—બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવા જીભપર લગાડવાથી જીભના સ્વાદ અને જ્ઞાનેન્દ્રીનો નાશ કરે છે. થુંકના પ્રવાહને ઘટાડી નાંખે છે. પચાશ ટકાનું મીશ્રણ દાંતના પારાની જ્ઞાનેન્દ્રીનો નાશ કરે છે.

પેટ અને આંતરડા—ઘણુંજ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં આ દવા અગ્નિવ-

ર્ધક પૌષ્ટીક તરીકે અસર કરે છે અને બરાબર પ્રમાણમાં વાપર્યાથી પાચન ક્રિયાના રસને ઓછો કરે છે અને ક્ષુધાનો નાશ કરે છે તથા તેની શક્તિને નષ્ટ કરે છે, અને જો કાંઈ દરદ માલમ પડતું હોય તો તે પણ મટાડે છે. વધારે પ્રમાણમાં વાપર્યાથી આંતરડાનો પક્ષઘાત કરે છે અને તેથી અતિશય ઝાડા તથા બંધકોષ થાય છે.

અંતઃકરણ અને લોહિની ગતિ—થોડા પ્રમાણમાં આ દવા નાડીના ધબકારા વધારે છે, અને રક્તાશયમાં ગરમીની અસર કરી ગતિને વધારે છે પણ વધારે પ્રમાણમાં નાડી અને રક્તાશયને મંદ કરે છે.

શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા—નાકની અંદરની ચામડીપર લગાડવાથી નાકની જ્ઞાનેંદ્રીનો નાશ કરે છે, અને અંદર પીવા આપ્યાથી પ્રથમ તે શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયાને ઉત્તેજન આપી વધારે છે અને રેસ્પીરેટરી સેન્ટરપર ગરમીની અસર કરી શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયાને વધારે છે અને પછી તરતજ ઘટાડી નાંખે છે. આ દવા લીધાથી મુર્છા આવીને મરણ નીપજે છે.

જ્ઞાન તંતુઓપર—(સેરીબ્રમ) **મગજની અંદરનો ભાગ**—આ દવા જ્ઞાન તંતુઓપર કેફાઈનની માફક અસર કરે છે પણ જરા વધારે જલદ અસર કરે છે, અને માનસિક શક્તિનો શ્રમ ઉતારી નાંખી તેપર ચંચળતાની અસર કરે છે. આ દવા વારંવાર લીધાથી કેટલીકવાર ઉંઘનો નાશ કરે છે અને ચંચળતા જોઇએ તેથી જાદે લાવે છે જો કે તેથી ઘણું નુકસાન થતુ નથી.

વધારે પ્રમાણમાં સેરીબ્રમપર પ્રથમ અસર કરી જ્ઞાન તંતુઓને નબળા કરી નાંખે છે. પ્રથમ સેરીબ્રમ પર અસર કરે છે, પછી બલ્બ (Bulb) પર અસર કરે છે અને છેવટે બરડાના રજ્જુપર (Spinal cord) અસર કરે છે.

આંખ—૪ ટકાના પ્રમાણનું કોકીન મીશ્રણ (A. 4 *P. c.*) આંખમાં નાંખવામાં આવે તો તદન આંખમાં બેશુદ્ધીની અસર થાય છે અને ડોળો તદન બ્હેર મારી જઈ ખુલ્લો થઈ રહે છે. એટ્રોપીઆ નાંખવાથી જેવી રીતે કીકી પહોળી થાય છે તેવી રીતે કોકીન નાંખ્યાથી પહો-

ળી થાય છે. શરીરની ગરમી કોકીનના વિષના કેસમાં વધી પડે છે

મુત્રાશય અને વિહારની ઇંદ્રિઓ—કોકીન પેશાબ વાટે બહાર નીકળે છે. મુત્રાશયમાંથી પેશાબ વધારે થાય છે એમ કહેવાય છે. વિહારની ઇચ્છા ઘટવા માંડે છે.

વિષનાશક દવાઓ—વમનકારક દવાઓ, સ્ટમકપંપ, જો જરૂર હોય તો અમીલ નાઇટ્રાટ, નાઇટ્રો ગ્લીસરાઇન, એમોનીઆ, જલદ કોફી મોં વાટે અથવા ગુરદા વાટે, સ્ટ્રીકનીઆ અને ઇથિરનો ત્વચામાં મારવાની પીચકારી વડે ઉપયોગ કરવો.

કોકાઈન ખાધાથી થતી જૂની વિષની અસરો અથવા કોકેનીઝમ-દારૂ, મોરફીઆ અને ઘણા લાંબા વખત સુધી કોકીનનો ગરમ દવા તરીકે ઉપયોગ કરવાથી એક જાતનો ઉન્માદ થાય છે, જેને કોકીનોમેનીઆ (Cocainomania) એટલે કોકાઇનનો ઉન્માદ કહે છે.

વિષારી ચિન્હો—પાચન ક્રિયાનો નાશ, માંસતું ગળી જવું. ચક્કર, જલદ નાડી, ઉંઘનો નાશ, અને નપુશકપણું વિગેરે ચિન્હો ખાસ કરીને માલમ પડે છે.

કોકાઇનના દશ ગ્રેન ખાવાથી અને કેટલીકવાર ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન ખાવાથી કોકીનના બંધાણી થવાય છે અને તેથી શરીરની માનસિક શક્તિનો નાશ થાય છે. બંગાળામાં કોકાઇનનો પાનમાં વધારે ઉપયોગ થવા લાગ્યો છે અને તેથી ત્યાં કોકીનોમેનીઆ વધારે ફેલાયો છે, પાનમાં ખાધાથી દાંત કાળા પડી જાય છે એમ ડાક્તર **બુચાનન** કહે છે.

અટકાવવાના ઉપાય—કોકાઇનથી સદંતર દુર રહેવું. જલદ કોફી, નકસવોમીકા અને બીજી પૌષ્ટિક દવાનો ઉપયોગ, હવાનો ફેરફાર, વીગેરે કરવો અને દરદીને પૌષ્ટિક ખોરાક આપવો.

કોકાઈનનો બાહ્યોપચાર તરીકે ઉપયોગ—

આંખ—આ દવાના ૪ ગ્રેનનું સોલ્યુશન આંખના માઇનર ઓપ-

રેશન કરવામાં તથા મોતીઆ વીગેરે કાઢવામાં આંખની જ્ઞાનશક્તિનો નાશ કરવા સારૂ વપરાય છે.

ઈરીટીસ નામના (Iritis) દરદમાં અને બીજા દુખદાયક દરદોમાં, અને કોરનીઆમાં કોકાઈન લાઇકર એટ્રોપીઆ સલ્ફાસ સાથે વાપર્યાથી વધારે સારી અસર કરે છે.

પીલોકારપાઈન નાઈટ્રાસનો ½ ગ્રેન કોકાઇનના ૪ ગ્રેનના સોલ્યુશનના ૧ ડ્રામમાં ઉમેર્યાથી આંખપર જ્ઞાનશક્તિનો નાશ કરવાની અસર ઘણી સ્હેલાઈથી કાંઈપણ નુકશાન વગર થાય છે.

નાક, કાન, ગુદા, ગર્ભાશય (Anus–Vagina) **વીગેરે**—કોકાઇનનું ૫ થી દશ ગ્રેનનું સોલ્યુશન, નાક, કાનની અંદરના ભાગ, ગર્ભાશય, મળાશય, મુત્રાશય, વીગેરે નાજુક ભાગોની અંદર ચામડીપર જ્ઞાનશક્તિ નષ્ટ કરવાની અસર સારી રીતે કરે છે, અને તેથી તે ભાગપર વાઢ કાપની ક્રિયા સ્હેલાઇથી કાંઇપણ દુખ વગર થઇ શકે છે.

કેટલીક પ્રકારના તાવમાં આવતા નાકના સોજાના દરદમાં, હોઠના ખરજવાના દરદમાં, કાનના શુળમાં, ચાંદામાં અને એવા પીડાકારક દરદોમાં કોકીનના મીશ્રણનો ઉપયોગ કર્યાથી પીડા તરત દબાઈ જાય છે.

ચામડી—જો કે કોકીન ચામડીપર લગાડવાથી ઝટ મળી જાય છે એટલે ચામડીની અંદર દાખલ થાય છે તેમ જાણવામાં આવ્યું નથી તોપણ, કોકીન સોલ્યુશનનો બાહ્યોપચાર કરવાથી અગર ચરબી, અથવા તેલ સાથે મેળવીને ચોપડવાથી બળતરા, દુખ, ચસકા, ખરજવાની ચેળ, રતવા અને સ્તનની ડીંટડીઓના સોજાની પીડાને દાબી દે છે.

બોરાસીક એસીડનું મલમ, પેરાફીન, અને કેરોન ઓઇલમાં કોકાઇન મીશ્ર કરીને લગાડવાથી સખત બળી ગએલી ચામડીપરનો દાહ, પીડા, સોજા, અને શુળને તરત દબાવી દે છે.

બદો, નાની ગાંઠો, સોજા આવેલા ગડો, નાના ગુમડાઓમાં થતી પીડા અને શુળ વિગેરેની પાસેની ચામડીમાં કોકાઇનની પીચકારી માર-

વાથી પીડા મટી જાય છે અને બેસી જાય છે,

ઘણા વેગ થતા માથાના દુખાવાપર કોકાઇનને લવીંગના તેલ-માં મીશ્ર કરી લગાડવાથી મટી જાય છે અને સ્કીએટીકા (Sciatica) ના દરદમાં આ દવાની પ્રવાહીરૂપે ઉંડી પીચકારી મારવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

દાંત તથા અવાળા—દાંતના તથા અવાળાના દરદમાં કોકાઇન દુઃખ અને પીડા કમી કરવા સારૂ અતિશય વપરાય છે. નીચેનું મીશ્રણ લગાડવાથી એકદમ અજાયબ રીતે દુખ ઓછું કરી નાંખે છે. Cocain Hydrochloras gr. I Chloral Hydras grs 5 અને Camphor grs. 5. આ સઘળુ મીશ્ર કરી ગરમ કરવાથી તેલ જેવું નરમ પ્રવાહી થાય છે અને તેમાં રૂ બોળી મુકવાથી તરત અસર થાય છે.

દાંતના અવાળાપર કોકાઇનિ ઘસવાથી જ્ઞાન તંતુનો નાશ થઇ પીડા ઓછી થાય છે અને હાલતો દાંત ચીપીઆથી કાંઇપણ દુઃખ સિવાય ખેંચી કઢાય છે.

THEA. **લા૦ થી. અં૦ ટી. ગુ૦ ચાહ.**

ઉપયોગ—ચાહ તથા કાફી એ બંનેની અસર માણસ જાત ઉપર એક સરખી થતી નથી. ચાહ કાળી અને લીલી થાય છે તે એકજ જાત-ના ઝાડની પેદાશ છે. લીલી ચા કાળી ચા કરતાં ઘણી જોરાવર છે.

ચા ઘણા થોડા પ્રમાણમાં પીવાથી શરીરમાં સુસ્તી લાવે છે અને જરા ઉંઘ લાવે છે વધારે પ્રમાણમાં લીધાથી અંગમાં ગરમી તથા હુંશીઆ-રી લાવે છે અને ઉંઘનો નાશ કરે છે. ઘણી ચાહ પીવાથી મગજ અને મગજના જ્ઞાનતંતુઓ નબળા પડી જાય છે. ચાહ લોહીનું પાણી કરે છે એમ કહેવાય છે. ચાહનો જમવા સાથે ઉપયોગ કરવાથી પાચન શક્તિની ઇંદ્રીઓને ઘણું નુકશાન પહોંચે છે. ચાહ કાંઇક પીતનો વધારો કરે છે, અને

તેથી ખોરાકનો કાંઇક ભાગ પાચન થવો બાકી રહ્યો હોય તો તે પચાવી નાંખે છે.

ચામાં નીચે પ્રમાણે ગુણો પણ રહેલા છે. ચાહ હોજરીમાં ગરમી પેદા કરી પાચન શક્તિ તથા ખાધાની રૂચીને જાગૃત કરે છે. ચામડી તથા મુત્રાશય ઉપર અસર કરી પરસેવો તથા પેશાબને ખુલાસેથી લાવે છે અને આ ગુણોને લીધે તે તાવના દરદોમાં ઉપયોગી થઈ પડે છે.

કાફી—કાફી અંગમાં ગરમી તથા હુંશિઆરી લાવે છે. ઠંડી ઋતુમાં તેમજ ઠંડા દેશમાં મુસાફરી કરતા કાફીનો ઉપયોગ કરવાથી શરીરમાં તે સારી ગરમી ઉત્પન્ન કરે છે,

કાફીનો યુક્તિથી ઉપયોગ કરવાથી ફાયદો થાય છે. ચાહ તથા કાફીમાં અત્યંત ગળપણ નાંખ્યાથી તે નબળા કોઠાવાળા અને અજીર્ણવાળા દરદીઓ તથા ઝાડાવાળા દરદીઓને તે ઘણીજ નુકશાનકારક છે. ચાહ તથા કાફી ઘણીજ ગરમ પીવાથી પાચન શક્તિનો નાશ થાય છે અને વિર્યને પાતળું કરી નાંખે છે. કાફી તથા ચાહ રાતે પીવી નહીં કારણ કે તે ઉંઘનો નાશ કરે છે અને આથી મગજને વધારે નુકશાન થવાનો સંભવ રહે છે. અફીણ વીગેરે વિષવાળા દરદીઓમાં તેનો બહોળો ઉપયોગ કરવાથી તે સારો ફાયદો કરે છે.

CAFFEINA. **લા૦** કેફાઈના. **અં૦** કેફાઈન.

Synonyms.=Caffeina, Theina, Guaranina.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Caffeinae Citras.* **લા૦** કેફીની સાઇટ્રાસ. **અં૦** સાઇટ્રેટ ઓફ કેફાઇન.

રીત—કેફાઇન	...	...	૧ ઔંસ.
સાઇટ્રીક એસીડ	...	...	૧ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૨ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—ડાકટર બેનેટ અને ડાકટર કેનડ્રીકના પ્રાણીઓ ઉપરના અનુભવ ઉપરથી સિદ્ધ થયું છે કે કેફાઇન, કોકાઇન અને થીઓબ્રોમાઇનથી નીચે પ્રમાણે અસરો થાય છે. થોડા પ્રમાણમાં ઉપરની દવાઓ મગજની ચીંતાને અને જ્ઞાન તંતુઓના જ્ઞાનની શક્તિમાં ચેતન આપે છે, પછી વધારે પ્રમાણમાં આપ્યાથી જ્ઞાન તંતુઓની શક્તિનો સમુળગો નાશ કરે છે, ધનુર્વાના ચિન્હો અને તાણ થાય છે અને છેવટે મૃત્યુ નીપજે છે.

જ્ઞાન તંતુઓની નસોનો અને બરડાના રજ્જુઓનો, અને જ્ઞાન તંતુવાળા ભાગનો પક્ષાઘાત થાય છે એટલે અકડાઈ જાય છે.

હ્રદયની તથા શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયાઓ શરૂઆતમાં વધે છે પણ પાછળથી નરમ પડી જાય છે.

કેફાઇન અને કેફાઇન સાઇટ્રાસ હ્રદયમાં બગાડથી થએલા જલંદરના દરદમાં મોં વાટે અથવા ચામડીમાં મારવાની પીચકારી રૂપે વાપરવાથી મુત્રલ અસર ઘણીજ સારી કરે છે.

જ્યારે ડીજીટેલીસ અને બીજી મુત્રલ દવાઓનો ઉપયોગ નિષ્ફળ થાય છે, ત્યારે આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. અને હ્રદયની ક્રિયામાં તથા લોહીની ફરવાની ગતીમાં વધારો થાય છે.

જૂના બ્રાઇટ ડીઝીઝથી થએલા જલંદરના દરદમાં આ દવા કેટલીકવાર નિષ્ફળ જાય છે.

જૂદી જૂદી જાતના માથાના દુખાવા મસ્તક શુળ તથા આદાશીશી લમણામાં આવતા ચસકા અને શુળના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

કેફાઇન સાઇટ્રાસ	...	...	૫ ગ્રેન.
ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	...	...	૫ ગ્રેન.
એન્ટીપાઇરીન	...	...	૩ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બ	...	...	૬ ગ્રેન.

૩ પડીકા કરી દીવસમાં ત્રણવાર આપવા.

આ દવામાં બકારી અને ઉલટી કરવાની અસર હોવાને લીધે તેનો ઉપયોગ થોડા પ્રમાણમાં અને જેમ જરૂર પડે તેમ સોડા બાયકાર્બની સાથે કરવો જોઇએ.

CAMBOGIA. **લા૦** કેમબોગીઆ. **અં૦** ગેમબોજ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Pilula Cambogiae Composita.* **લા૦** પીલ્યુલા કેમબોગીઆઈ કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ગેમબોગ પીલ. **ગુ૦** ગેમબોગની મીશ્રીત ગોળી.

રીત—ગેમબોગ	...	...	૧ ઔંસ.
બારબેડોઝ એલોઝ ...		...	૧ ઔંસ.
કમ્પાંઉન્ડ પાઉડર ઓફ સીનામોમ			૧ ઔંસ.
કઠણ સાબુ. હાર્ડસોપ		...	૨ ઔંસ.
સીરપ	...	...	જોઇએ તેટલો.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—પ્રવાહી રેચક.

ઉપયોગ—ગેમબોગ એક સખત અને પ્રવાહી રેચક દવા તરીકે અસર કરે છે, અને વારંવાર ઉલટી અને ચુંકને પેદા કરે છે, અને કેટ-

લીકવાર મુત્રલ શક્તિને વધારે છે.

આ દવા એકલી ભાગ્યેજ વપરાય છે, પણ ક્રીમ ઓફ્ ટારટર, કેલોમલ, અને બીજી વનસ્પતીની રેચક દવાના સંયોગમાં વપરાય છે.

પ્રવાહી સખત રેચક તરીકે આ દવાનો જલંદરના દરદમાં ક્રીમ ઓફ્ ટારટારના સંયોગમાં ઉપયોગ કરવાથી પેટમાંથી પ્રવાહી મળ પુષ્કળ નીકળે છે, અને કેલોમલ સાથે કરવાથી મગજપર લોહી ચઢવાના દરદમાં સારી અસર કરે છે, કેટલીકવાર કૃમીનાશક તરીકે પણ આ દવા વપરાય છે.

જે જે દરદોમાં આ દવા વાપરવી પડે ત્યાં ત્યાં આ દવા સાથે કેટલીક સુગંધીદાર ગરમ દવાઓ અને ગરમ તેલો વાપરવાથી ચુંક, આંકડી, અમળાટ અને ઉલ્ટીની અસરો થતી નથી. ગરમ દવાઓ જેવી કે, ટીંચર જીંજીર, કારડમ, લેવન્ડયુલા, સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક, સ્પીરીટ કલોરોફાર્મ, ટીંચર કેપસીસી, ગરમ તેલો જેવા કે ઓઇલિ સીનામોમી, મેન્થા પીપરેટા, એનીથી, એનીસી વીગેરે.

વધારે પ્રમાણમાં આ દવા સખત જલદ રીતે દાહક અસર કરે છે; અને અન્નાશયની નળીમાં સોજો તથા પીડા કરે છે; અને એથી કોઇવાર મૃત્યુ પણ નીપજે છે.

રેચક દવા તરીકે આ દવાને **સ્કેમોની, ક્રોટન ઓઇલ** અને **ઇલેટેરીઅમ** નામની દવાઓની વચમાં મુકવામાં આવે છે. આ દવા બચ્ચાંઓમાં, ઘરડા દરદીઓમાં અને પેઢુના સોજાવાળા દરદીઓમાં વાપરવી ન જોઇએ.

CANELLAE CORTEX. **લા૦** કેનેલી કોરટેક્સ. **અં૦** કેનેલી આલબા બાર્ક. **ગુ૦** કેનેલા આલબાનો ભુકો.

માત્રા—ભુકાની ... ... ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા વાઇનિમ રીહા બનાવવામાં વપરાય છે. આ

દવા ગરમ સુગંધીદાર કડવી અગ્નિવર્ધક અને પૌષ્ટીક છે; વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં વપરાય છે. હાલમાં આ દવા ફક્ત રીહાનો વાઇન બનાવવા સિવાય બીજા કામમાં વપરાતી નથી. મેઝેરીન, સેસાફ્રાસ અને બીજી લોહી સુધારનાર દવાની માફક આ દવા જૂનો ગાંઠીઓ વા, સંધીવા, અને ફરી થએલી ચાંદીના દરદમાં વપરાય છે.

GUAIACI LIGNUM. **લા૦** ગોયાસી લીગનમ. **અં૦** ગોયાકમ વુડ. **ગુ૦** ગોયાકમનું લાકડું.

GUAIACI RESINA. **લા૦** ગોયાસી રેઝીના. **અં૦** ગોયાકમ રેઝીન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગોયાકમ રેઝીનાની મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Mistura Guaiaci.* **લા૦** મીસ્ચુરા ગોયાસી. **અં૦** ગોયાકમ મીક્શ્ચર. **ગુ૦** ગોયાકમનું મીશ્રણ.

રીત—ગોઆકમ રેઝીનનો ભુકો ... ૦ા ઔંસ.
સાકર ... ... ૦ા ઔંસ.
બાવળના ગુંદરનો ભુકો ... ૦। ઔંસ.
તજના તેલનું પાણી ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૦ા થી ૨ ઔંસ.

૨ *Tinctura Guaiaci Ammoniata.* **લા૦** ટીંચુરા ગોયાસી એમોનીએટા. **અં૦** એમોનીએટેડ ટીંચર ઓફ ગોયાકમ. **ગુ૦** ગોયાકમનો એમોનિઆ મિશ્રિત અર્ક.

રીત—ગોયાકમ રેઝીનનો ઝીણો ભુકો ... ૪ ઔંસ.
સ્પીરીટ એમોનીઆ એરોમેટીક ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.

ગોયાકમ રેઝીના પીલ્યુલા હાઈડ્રારજીરી સબક્લોરીડ કમ્પોઝીટાની ગોળીઓ વાળવામાં વપરાય છે.

ગોયાકમ વુડ ડીકોકશન સારસા કમ્પોઝીટા બનાવવામાં વપરાય છે.

ડાકટર ગેરોડ પોતાના અઢાર વરસના અનુભવથી જણાવે છે કે ગોયાકમ અને લીથીઅમની બનાવટ ગોયાકેઈટ ઓફ લીથીઅમની ગોળીઓ મુખ્યત્વે કરીને જુના ગાંઠીઆ વાના દરદમાં ઘણી સારી અસર કરે છે. આ ગોળીઓ લાંબા વખત સુધી વાપરવી જોઇએ.

માત્રા— ... ... ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—ગોયાકમ રેઝીન જ્યારે પીવામાં વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તે વારંવાર ગળામાં ગરમીની અસર અને આંતરડાની નળીનો સોજો ઉત્પન્ન કરે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં રેચક અસર કરે છે.

આ દવા જ્યારે લોહીમાં મળી જાય છે ત્યારે ગરમ, સ્વેદલ અને રક્તશોધક અસર કરે છે; અને કેટલાક ડાકટરો એમ પણ જણાવે છે કે તે ઋતુશ્રાવક અસર કરે છે.

સંધીવાના જુના દરદોમાં, ઋતુશ્રાવના દરદોમાં, ગાંઠીઆ વાના દરદમાં, ઉપદંશના વ્યાધીમાં, અને ચામડીના ચેપી દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી ફાયદો થાય છે.

BUCHU FOLIA. **લા૦** બકુ ફોલીઆ. **અં૦** બકુ લીવ્ઝ. **ગુ૦** બકુનાં પાંદડાં.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Infusum Buchu.* **લા૦** ઈન્ફ્યુઝમ બકુ. **અં૦** ઈનફ્યુઝન ઓફ બકુ. **ગુ૦** બકુનો ઉકાળો.

રીત—બકુના પાંદડાં ... ... ૦॥ ઔંસ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Tinctura Buchu.* **લા૦** ટીંચુરા બકુ. **અં૦** ટીંચર ઓફ બકુ. **ગુ૦** બકુનો અર્ક.

રીત—બકુ ... ... ૨॥ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—સુગંધીદાર ગરમ, પૌષ્ટિક અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—મૂત્રપિંડના દરદો, ગર્ભસ્થાનના દરદો, જુના પ્રમેહના દરદો, સંધીવા, પેશાબની બળત્રા અને અજીર્ણના દરદોમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે, આ દવા ધીમી પૌષ્ટીક છે; વળી મુત્રલ અને સ્વેદલ પણ છે. આ દવાનો મુખ્ય ઉપયોગ મુત્રાશયના દરદોમાં મુત્રાશયની અંદરની ત્વચાપર ગરમ અસર કરવાનો છે.

" જ્યારે પેશાબમાં લોહી જાય છે ત્યારે આ દવાની સાથે અફીણની બનાવટો વાપરવાથી સારી અસર થાય છે".—લેન્સેટ ૧૮૯૧. વોલ્યુમ ૧ પાનુ ૯૩૧.

આ દવા વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી ઉલ્ટી અને ઉબકા થાય છે. કેટલીકવાર આ દવા ઠંડી કફઘ્ન અસર કરે છે અને તેથી જૂની ઉધરસના દરદમાં વાપરી શકાય છે.

સુચના—આ દવા વધારે વખત સુધી વધારે પ્રમાણમાં વાપરવામાં આવે તો તે મુત્રાશયપર નુકશાન કરે છે.

ડાકટર પ્રાન્ટન જણાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં મરડા અને અતિસારના દરદમાં બકુ ૨૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરવામાં આવ્યું હતું.

CUSPARIAE CORTEX. **લા૦** કસપેરીઆઈ કોરટેકસ. **અં૦** ધી બાર્ક ઓફ ગેલીપી કસપેરીઆ.

મુખ્ય બનાવટો—

Infusum Cusspariae. **લા૦** ઈનફ્યુઝમ કસપેરીઆઈ. **અં૦** ઈન્ફ્યુઝન ઓફ કસપેરીઆ. **ગુ૦** કસપેરીઆનો ઉકાળો.

રીત—કસપેરીઆનો જાડો ભુકો ... ૦।। ઔંસ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

ગુણ—સુગંધીદાર અગ્નિવર્ધક અને કેટલીક વાર તાવ રોકવાની અસર કરે છે.

ઉપયોગ—વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં, અતિસાર અને મરડાના દરદમાં અને બીજા તીક્ષ્ણ આંકડીના દરદમાં વપરાય છે. દક્ષિણ અમેરિકામાં આ દવા ભેજવાળી જમીનમાં રહેવાથી આવતા તાવમાં તાવ રોકવા તરીકે વપરાય છે; ઇંગ્લાંડમાં આ દવા ઝાઝી વપરાતી નથી; અને તેની અસર વિષે ઝાઝી શોધખોળ પણ થઈ નથી.

JABORANDI. **લા૦** જેબોરેન્ડી. **અં૦** જેબોરેન્ડી.

ઉપનામ—Pilocarpi Foliola. પીલોકેરપી ફોલીઓલા.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૬૦ ગ્રેન.

PILOCARPINAE NITRAS. **લા૦** પીલોકેરપીની નાઈટ્રાસ. **અં૦** નાઈટ્રેટ ઓફ પીલોકેરપાઈન.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{20}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Jaborandi.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ જેબોરેન્ડી. **અં૦**

એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ જેબોરેન્ડી. ગુ૦ જેબોરેન્ડીનું સત્વ.

રીત—જેબોરેન્ડીનો ઝીણો ભુકો ... ૧ પૌંડ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ... જોઇએ તેટલો.
ડીસ્ટીલ્ડ વોટર ... ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Infusum Jaborandi.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ જેબોરેન્ડી. **અં૦** ઇન્ફ્યુઝન ઓફ જેબોરેન્ડી. **ગુ૦** જેબોરેન્ડીનો ઉકાળો.

રીત—જેબોરેન્ડીના નાના કકડા ... ૪ ડ્રામ.
ડીસ્ટીલ્ડ વોટર ... ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

Tinctura Jaborandi. **લા૦** ટીંચુરા જેબોરેન્ડી. **અં૦** ટીંચર ઓફ જેબોરેન્ડી. **ગુ૦** જેબોરેન્ડીનો અર્ક.

રીત—જેબોરેન્ડીનો ઝીણો ભુકો ... ૫ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

ઉપયોગ—ખરૂ જેબોરેન્ડી સખત સ્વેદલ અને થુંક લાવનાર છે. વધારે પ્રમાણમાં તે ઉલટીઓ કરે છે. તે હૃદયની ગતિમાં વધારો કરે છે, અને લોહીની નસોમાંના પ્રવાહને ધીમો કરે છે; અને મોં કાન અને ગળાને રાતાચોળ કરે છે અને એકદમ અતિશય પરસેવો અને થુંક વધારે છે; અને છેવટે સુસ્તી લાવી દરદીને શ્રમીત કરે છે. આંખની કીકી સંકોચાઇ જાય છે અને તેના તેજને જરા મંદ કરે છે. જેબોરેન્ડી લીધાથી વેસોમોટર નામની નસોપર (Vaso motor nerves) પક્ષાઘાતની અસર થાય છે. આ દવા જલદીથી પેશાબ અને ચામડી વાટે પરસેવાના રૂપમાં બહાર નીકળી જાય છે.

કેટલીકવાર આ દવા વધારે પ્રમાણમાં લીધાથી નીચે પ્રમાણે નુકશાન થાય છે. આંખે ઝાંખ વળે છે, ઉલટીઓ થાય છે, ઓચિંતી તાણ અને આંકડી આવે છે અને થુંકની ગાંઠોપર સોજા લાવે છે અને ગળામાં

ચોળીઆ આવે છે.

જેબોરેન્ડી અને તેની બનાવટો આંખના દરદમાં વધારે વપરાય છે. અને મુખ્યત્વે કરીને ઇનટ્રેઓકયુલર હેમોરેઈજ (Intraocular Haemorhage) નામના દરદમાં વધારે વપરાય છે.

આ દવા સ્વેદલ શક્તિને લીધે તીક્ષ્ણ ઉધરસ અને કોરીઝા (Coryza) ના દરદમાં ખાસ વપરાય છે; અને જલંદરમાં પણ વધારે વપરાય છે; જો જલંદર મુત્રાશયના વ્યાધીને લીધે થએલું હોય છે તો વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો આપે છે. વાળ ઉગાડવાની શક્તિને લીધે **પીલોકારપાઈન** હેર લોશનના રૂપમાં અતિશય વપરાય છે.

ઉરૂસ્તંભ, ચોળીઆ, મધુપ્રમેહ, ઋતુશ્રાવના દરદો, ગર્ભસ્થાનના દરદો, હડકવા, ઉધરસ અને દમના રોગમાં આ દવા વપરાય છે.

બેલાડોનાના વિષના કેસમાં **પીલોકારપાઇન** વિષનાશક ઇલાજ તરીકે વપરાય છે. ઝ્હેરાશ ભોગવતા દરદીઓના દરદમાં કેટલીકવાર પીલોકારપાઈન વાપરવાથી ફાયદો થવાનો સંભવ રહે છે.

જેબોરેન્ડી કેટલીક વાતમાં **ફીઝોસ્ટીગમા** (Physostigma) ના ગુણદોષને મળતું આવે છે.

બાહ્યોપચારમાં પીલોકારપાઈન આંખમાં વાપર્યાથી ત્રીજા જ્ઞાનતંતુના અંદરના છેડાઓપર ગરમીની અસર કરી કીકીને સંકુચીત કરે છે.

સુચના—હૃદયના દરદો, રક્તાશયના દરદો અને નબળા બાંધાવાળા દરદીઓના કેસમાં આ દવાનો ઘણી સંભાળથી ઉપયોગ કરવો.

એટ્રોપાઇન પીલોકારપાઈનની વિષનાશક દવા છે.

QUASSIAE LIGNUM. **લા૦** કવોસીઆ લીગનમ. **અં૦** કવોસીઆ વુડ. **ગુ૦** કવોસીઆનું લાકડું.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Extractum Quassiae.* **લા૦** એકસ્ટ્રેક્ટમ કવોસીઆઇ. **અં૦** એ-
કસ્ટ્રેક્ટ ઑફ કવોસીઆ. **ગુ૦** કવોસીઆનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

૨ *Infusum Quassiae.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ કવોસીઆઇ. **અં૦** ઇન્ફ્યુ-
ઝન ઑફ કવોસીઆ. **ગુ૦** કવોસીઆનો ઉકાળો.

રીત—કવોસીઆના કકડા ... ૫૫ ગ્રેન.
ઠંડુ ચોખ્ખું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

આ દવા ગરમ હવામાં ઝટ લઇને બગડી જાય છે.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૩ *Tinctura Quassiae.* **લા૦** ટીંચુરા કવોસીઆઇ. **અં૦** ટીંચર
ઑફ કવોસીઆ. **ગુ૦** કવોસીઆનો અર્ક.

રીત—કવોસીઆની સળીઓ ... ૬ ડ્રામ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ાા થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—સખત અગ્નિવર્ધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—સાધારણ નબળાઇમાં, તાવ આવી ગયા કેડે આવેલી અશક્તિના દરદમાં અને અજીર્ણના દરદમાં કવોસીઆ વપરાય છે. અતિશય ટાઢ વાઇને આવતા તાવના દરદમાં તે સારી અસર કરે છે. લોખંડની દવા સાથે વાપર્યાથી પૌષ્ટિક અસર સારી કરે છે. મળાશયમાં કૃમીનો નાશ કરવા સારૂ ઇન્ફ્યુઝમ કવોસીઆની ગુદા વાટે પીચકારી મરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કવોસીઆ સખત અગ્નિવર્ધક છે. વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં તથા ગાંઠીઆ વાના દરદમાં તે સારી અસર કરે છે. કેટલાક તીક્ષ્ણ દરદો પછી શક્તિ લાવવા સારૂ આ દવા ઘણી વપરાય છે;

અને તાવ રોકવા સારૂ કવીનાઇન મીશ્રણમાં વાપર્યાથી તાવને રોકી દે છે. વધારે પ્રમાણમાં વાપર્યાથી તે મગજપર સારી અસર કરે છે.

RHAMNI FRANGULAE CORTEX. **લા૦** રેહમની ફ્રેંગ્યુલી કોરટેકસ. **અં૦** ફ્રેંગ્યુલા બાર્ક. **ગુ૦** ફ્રેંગ્યુલાનો ભુકો.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Extractum Rhamni Frangulae.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ રેહમની ફ્રેંગ્યુલી. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ રેહમનસ ફ્રેંગ્યુલા. **ગુ૦** રેહમની ફ્રેંગ્યુલાનું સત્વ.

રીત—રહેમનસ ફ્રેંગ્યુલાનો ભુકો ... ૧ પોંડ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ... જોઇએ તેટલો.
પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૬૦ ગ્રેન.

૨ *Extractum Rhamni Frangulae Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ રેહમની ફ્રેંગ્યુલી લીકવીડમ. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ રહેમનસ ફ્રેંગ્યુલા. **ગુ૦** રહેમનસ ફ્રેંગ્યુલાનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—રહેમનસ ફ્રેંગ્યુલાનો ભુકો ... ૧ શેર.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૪ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાનો તાજો ભુકો વાપરવાથી તે તીક્ષ્ણ ઝેરરૂપે અસર કરે છે અને સખત ઝાડા અને ઉલટીઓ કરે છે. આ ભુકાને સુકવવાથી ઝેરની અસર ઘણી થોડી થાય છે અને જૂના બંધકોશના દરદમાં રેચક તરીકે વપરાય છે.

RHAMNI PURSHIANI CORTEX. **લા૦** રહેમની પરશીઆની કોરટેક્સ. **અં૦** સેક્રેડબાર્ક. (કેસકેરા સેગ્રેડા.)

મુખ્ય બનાવટો--

૧ *Extractum Cascarae Sagradae.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કેસકેરી સેગ્રેડી. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કેસકેરા સેગ્રેડા. **ગુ૦** કેસકેરા સેગ્રેડાનું સત્વ.

રીત—સેક્રેડ બાર્કનો ઝીણો ભુકો ... ૧ શેર.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... જોઇએ તેટલો.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.

૨ *Extractum Cascarae Sagradae Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કેસકેરી સેગ્રેડી લીકવીડમ. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કેસકેરા સેગ્રેડા. **ગુ૦** કેસકેરા સેગ્રેડાનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—સેક્રેડ બાર્ક ... ... ૧ શેર.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૪ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૦ા થી ૨ ડ્રામ.

જમ્યા પહેલા આ દવા દીવસમાં ત્રણ વાર આપવી તે ઘણી ઉત્તમ છે; જ્યારે એકલી આપવી હોય ત્યારે થોડા પ્રમાણમાં આપવી.

ઉપયોગ—આ દવા રેચક સાથે પૌષ્ટિક છે, અને તેથી વારંવાર જૂના બંધકોષના દરદમાં અને મુખ્યત્વે કરીને લોહી દુઝતા મસાના દરદમાં વાપરવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે. **ડાકટર ગેરોડ** પોતાના લાંબા અનુભવ ઉપરથી જણાવે છે કે કેસકેરા સેગ્રેડા ઘણી ઉત્તમ રેચક દવા છે, અને તે મળાશયમાં સોજો લાવ્યા સિવાય પેટના કોલન નામના મોટા આંતરડા સંપૂર્ણ રીતે સાફ કરી સારા દસ્ત લાવે છે.

આ દવાના સુકા સત્વને ગોળીના રૂપમાં એકલુ, અગર નકસ વોમીકા અને એલોઝના સંયોગમાં વાપર્યાથી ઘણી ઉમદા રેચક અને પૌષ્ટિક અસર કરે છે.

આ દવાનું પ્રવાહી સત્વ ગ્લીસરાઈન, સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ, સ્પીરીટ એમોનીઆ એરોમેટીક, ટીંચર જીંજીર, ટીંચર કારડમ અને સીરપ ઓરેનશીઆના સંયોગમાં વાપર્યાથી તેનો ખરાબ સ્વાદ જતો રહે છે અને સ્વાદીષ્ટ થાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કેસકેરા સેગ્રેડા નિરંતર અને જૂના બંધકોશના દરદમાં અત્યુત્તમ રેચક અને પૌષ્ટિક દવા છે, આ દવાનો લાંબો ઉપયોગ કરવાથી બંધકોશના દરદો અચ્છી રીતે નાબુદ થાય છે અને દસ્ત સ્હેલાઇથી પચીને તરત ઉતરે છે. આ દવા રેચક દવાની માફક આંકડી કે ચુંકની અસર કરતી નથી; અને આ કારણને લીધે રેચક પૌષ્ટિક તરીકે હમણાં અતિશય વપરાય છે; અને મુખ્યત્વે કરીને બંધકોશના દરદવાળા દરદીઓને આપવાથી સારી અસર થાય છે.

સળેખમ, કમળો, અને બંધકોશથી થએલા અજીર્ણના દરદમાં આ દવા વપરાય છે. ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને દસ્ત સાફ લાવવા સારૂ આ દવા નિર્ભયપણે વાપરી શકાય છે.

પિત કમળીના દરદમાં નીચેની ફોરમ્યુલા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

પોટાસ સાઇટ્રાસ	...	૧૫ ગ્રેન.
એક્સ્ટ્રેક્ટ કેસકરા સેગ્રેડા લીકવીડ		૩૦ ટીંપા.
સકસ ટેરેકસી	...	૩૦ ટીંપા.
ટીંચર પોડોફીલી	...	૬ ટીંપા.
પાણી ...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પાવી.

કાળજાના વધારાના દરદોમાં પણ આ દવા એમોનીઆ ક્લોરાઇડ, સકસ ટેરેક્સી, અને ટીંચર પોડોફીલીના સંયોગમાં વધારે પ્રમાણમાં વાપ-

રવાથી સારી અસર કરે છે.

અજીર્ણના દરદમાં પણ ટીંચર નકસવોમીકા, કેલંબા, જેનશન, કારડમ, સીંકોના અને એમોન્યા ક્લોરાઈડના સંયોગમાં થોડા પ્રમાણમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

કેટલાક પીત પ્રકૃતિના બાંધાવાળા દરદીઓ દસ્ત સાફ લાવવા સારૂ ઘણા ઘણા પ્રયાસો અને ઔષધો કરે છે અને પીચકારીનો પણ ઉપયોગ કરે છે; તેમને વાસ્તે નીચેની ફોરમ્યુલા ઘણી ઉત્તમ છે અને તે થોડાક દીવસ સુધી વાપર્યાથી બંધકોશના દરદો મૂળથી મટી જાય છે.

એમોન્યા ક્લોરાઇડ	...	૧૦ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ કેસકેરા સેગ્રેડા	...	૧૫ ટીંપા.
સકસ ટેરેકસી	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર પોડોફીલી	...	૬ ટીંપા.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	૧૦ ગ્રેન.
ટીંચર નકસ વોમીકા	...	૧૫ ટીંપા.
પાણી ...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણ વખત પીવું.

MYRRHA. **લા૦** મરાહ. **અ૦** મરહ્. **ગુ૦** હીરાબોળ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Pilula Aloes et Myrrhae.* **લા૦** પીલ્યુલા એલોઝ એટ મરહી. **અં૦** પીલ ઓફ એલોઝ એન્ડ મરહ્. **ગુ૦** એળીઓ અને હીરાબોળની ગોળીઓ.

રીત—સોકોટ્રાઈન એલોઝ	...	૨ ઔંસ.
મરહ્ ...	...	૧ ઔંસ.

સેફ્રોન (કેશર)	...	...	૪ ડ્રામ.
ટ્રીકલ (ગોળ)	...	...	૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	જોઇએ તેટલું.
માત્રા—	...	...	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Tinctura Myrrhae.* **લા૦** ટીંચુરા મરહી. **અં૦** ટીંચર ઓફ મરહ્. **ગુ૦** હીરાબોળનો અર્ક.

રીત—હીરાબોળનો ભુકો	...	૨½ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	... ...	૦ા થી ૧ ડ્રામ.

હીરાબોળ મીસ્ચુરા ફેરી કમ્પાઉન્ડ, પીલ એસારીટીડા કો, પીલ રીહા કો અને ડીકોકશન એલોઝ કમ્પાઉન્ડ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, કફઘ્ન અને ઋતુસ્રાવક છે.

ઉપયોગ—નષ્ટાર્તવ, ઉધરસ, અને દમ ઉપર અપાય છે. મોઢું તથા ગળું આવ્યું હોય તો ટીંચર મરહ્‌ના ૨ ડ્રામ ૪ ઔંસ પાણીમાં મેળવીને કોગળા કરવા સારૂ વપરાય છે. ઋતુસ્રાવ, પાંડુરોગ, ગર્ભસ્થાનના દરદો, ફેફસાના દરદો, મુખ્યત્વે કરીને ઘરડા માણસોની શ્વાસ નળીના દરદો, દમના હાંફણના દરદો, પાચન ક્રિયાના અનિયમીતપણાના દરદોમાં આ દવા વપરાય છે. ગળાના, મોઢાના તથા ચાંદાના દરદોમાં આ દવા લોશન તરીકે અને કોગળા કરવાના રૂપમાં વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—બીજા રેઝીનસ પદાર્થોની માફક મરહ્ ગરમીની ખાસ અસર કરતું નથી પણ સાધારણ ગરમીની અસર કરે છે. અંદરની ત્વચાના પ્રવાહને આ દવા વધારે છે; મુખ્યત્વે કરીને ગળાની નળીઓના પ્રવાહને વધારે છે; અને ઋતુસ્રાવક, ચુંક તથા આંકડી મટાડવાના એક કીમતી ઉપાય તરીકે બીજી તેના જેવી દવાના સંયોગમાં વપરાય છે.

ઋતુશ્રાવ લાવવા સારૂ હીરાબોળ વારંવાર લોહ અને એળીઆની દવાઓના સંયોગમાં વપરાય છે; વળી પ્રદર અને એવા બીજા નબળાઇથી થએલા પ્રવાહના દરદમાં વપરાય છે; કેટલીકવાર કફઘ્ન તરીકે જૂની ઉધરસમાં અને ક્ષયમાં પણ વપરાય છે. ગડ ગુમડના દરદોમાં રક્તશોધક તરીકે હીરાબોળ બાહ્યોપચાર તરીકે વપરાય છે.

ઉરૂસ્તંભના દરદોમાં હીરાબોળ સારી અસર કરે છે. મ્યુનિચના **ડાકટર સ્ટ્રાલે** હીરાબોળના અર્કનો ઉપયોગ ઉરૂસ્તંભના દરદોમાં ઘણી અજાયબી ભરેલી ફતેહમંદી સાથે કર્યો હતો; તેણે ૮૦ દરદીઓમાંથી ૭૯ દરદીઓને ઉરૂસ્તંભનું દરદ નાબુદ કર્યું હતું; તેની દવાની મેળવણી નીચે મુજબ છે.

ટીંચર મરહ	...	...	૧ ભાગ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	૨ ભાગ.
પાણી	...	...	૪૭ ભાગ.

ELEMI. **લા૦** એલેમી. **અં૦** મેનીલા એલેમી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Unguentum Elemi.* **લા૦** અંગ્વેન્ટમ એલેમી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ એલેમી. **ગુ૦** એલેમીનું મલમ.

રીત—એલેમી	...	...	૨ ડ્રામ.
સીમ્પલ ઓઇન્ટમેન્ટ (સાદુ મલમ).			૧ ઔંસ.

ઉપયોગ—આ દવાની અસર ઘણી ખરી ટરપેનટાઇન જેવી છે; મુખ્યત્વે કરીને બાહ્યોપચારમાં મલમના રૂપમાં ઉપરથી ગરમીની અસર કરવા સારૂ વધારે વપરાય છે. અંદરના ઉપચાર તરીકે આ દવા બીલકુલ વપરાતી નથી.

GLYCYRRHIZA. **લા૦** ગ્લીસરાઈઝા. **અં૦** લાઇકરાઇસ રૂટ. **ગુ૦** જેઠીમધના મુળીઆં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Glycyrrhizae.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ ગ્લીસરાઈઝી. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ લાઇકોરાઇસ. **ગુ૦** જેઠીમધનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૫ ગ્રેનથી ૧ ડ્રામ.

૨ *Extractum Glycyrrhizae Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ ગ્લીસરાઇઝી લીક્વીડમ. **અં૦** લીક્વીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ લાઇકરીશ. **ગુ૦** જેઠીમધનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ... ૦ાા થી ૧ ડ્રામ.

૩ *Pulvis Glycyrrhizae Compositus.* **લા૦** પલ્વીસ ગ્લીસરાઇઝી કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ લાઇકિરીશ. **ગુ૦** જેઠીમધનું મિશ્રીત ચુર્ણ. **ઉપનામ**—પલવીસ ગ્લીસરાઇઝી કમ્પોઝીટસ કમસલફર.

રીત—સોનામુખીના મુળીઆ	...	૨ ઔંસ.
જેઠીમધના મુળીઆં	...	૨ ઔંસ.
ફ્રેનલફ્રુટનો ઝીણો ભુકો	...	૧ ઔંસ.
સબલાઇમ્ડ સલફર	...	૧ ઔંસ.
સાકર ...	...	૬ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

જેઠીમધનાં મુળીઆં કેટલીક જાતની ગોળીઓ અને બીજી મુખ્ય બનાવટો જેવી કે ડીકોકશન એલોઝ કમ્પોઝીટસ અને કનફેકશીઓ સેના બનાવવામાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—આ દવા મધુર અને ચીકાશ યુક્ત છે; કફ મટાડવાના કામમાં વારંવાર વપરાય છે; કેટલીકવાર ઘાંટો બેસી ગયો હોય તો સા-

કર સાથે તેના મુળીઆં આવવાથી ધાંટો ઉઘડે છે, અને સાદ મધુર થાય છે. આ દવા તેના મધુર સ્વાદને લીધે વારંવાર બીજી કડવી દવાઓની કડવાશ દુર કરવા સારૂ વપરાય છે.

સેના અને **સલફરની** જગ્યાએ આ દવાનો કમ્પાઉન્ડ પાઉડર વાપરી શકાય છે અને તે વારંવાર **જરમન લીકરોશ પાઉડરના** નામથી ઓળખાય છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવા મધુર હોવાને લીધે થુંકનો જથો વધારે છે; અને ચીકાશયુક્ત ગુણ હોવાને લીધે વારંવાર ગળાના દરદમાં સોજા મટાડવાના કામમાં વપરાય છે. આ દવાના સુકા મુળીઆંથી રેચક અસર થતી નથી પણ આ દવાના મીશ્રીત ભુકાથી રેચક અસર થાયછે. ખાંસી, મળાવરોધ અને અજીર્ણના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારી અસર થાયછે.

TRAGACANTHA. **લા૦** ટ્રેગેકેન્થા. **અં૦** ટ્રેગેકેન્થ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Glycerinum Tragacanthae*. **લા૦** ગ્લીસરાઇનિમ ટ્રેગેકેન્થી. **અં૦** ગ્લીસરાઇનિ ઓફ ટ્રેગેકેન્થ.

રીત—ટ્રેગેકેન્થ	... ...	૧૧૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇનિ	... ...	૧ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	... ...	૭૪ ફ્લુઇડ ગ્રેન.

૨ *Mucilago Tragacanthae*. **લા૦** મ્યુસીલેગો ટ્રેગેકેન્થી. **અં૦** મ્યુસીલેજ ઓફ ટ્રેગેકેન્થ.

રીત—ટ્રેગેકેન્થ	... ...	૬૦ ગ્રેન.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	૨ ડ્રામ.

ચોખ્ખું પાણી	...	...	૧૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧ ઔંસ સુધી.

ઉપયોગ—આરેબીક ગુંદરની માફક આ દવા ચીકાશયુક્ત ગુણ વાળી છે.

આ દવાનો મ્યુસીલેજ વારંવાર ગળાના સોજાના દરદમાં ચોપડવામાં વપરાય છે અને બીસમથ સબનાઇટ્રાસ જેવા ભારે પદાર્થોને ગાળી નાંખવામાં વપરાય છે.

SCOPARII CACUMINA. **લા૦** સ્કોપેરાઈ કેક્યુમીના. **અં૦** બ્રુમ ટોપસ.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Decoctum Scoparii.* **લા૦** ડીકોકટમ સ્કોપેરાઇ. **અં૦** ડીકોકશન ઓફ બ્રુમ. **ગુ૦** બ્રુમનો કવાથ.

રીત—બ્રુમના સુકવેલા કટકા		...	૧ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી	...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૨ થી ૪ ઔંસ.

૨ *Succus Scoparaii.* **લા૦** સકસ સ્કોપેરાઈ. **અં૦** જ્યુઈસ ઓફ બ્રુમ. **ગુ૦** બ્રુમનો તાજો સ્વરસ.

રીત—તાજા બ્રુમ ટોપનો રસ	...	૩ ભાગ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ	...	૧ ભાગ.
માત્રા—	...	૧ થી ૨ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાની બનાવટો મુત્રલ અસર કરવા સારૂ વારંવાર વપરાય છે. હૃદયના બગાડથી થએલા જલંદરના દરદમાં આ દવાની બનાવટો મુખ્યત્વે ખાસ વપરાય છે. વધારે પ્રમાણમાં વાપરવાથી રેચક અને

વમનકારક અસરો કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવામાં **સ્કોપેરાઈન** અને **સ્પેરટાઈન** નામના બે તત્વો સમાએલાં છે. **સ્પેરટાઈન** હ્રદયની ગતીને **ડીજીટેલીસ**ની માફક વધારે છે અને આથી આ દવા જ્યાં **ડીજીટેલીસ**નો ઉપયોગ થાય છે, ત્યાં વપરાય છે: પણ આ દવા **ડીજીટેલીસ**ના જેવી ખાત્રી ભરેલી અસરો કરતી નથી.

પોટાસ ટારટરેટા ૨૦ ગ્રેન; સ્પીરીટ જ્યુનીપરીસ ૩૦ ટીપા અને સ્કોપેરાઇનો કવાથ ૧ ઔંસથી બનેલી **હોસટસ સ્કોપેરાઈ કમ્પોઝીટસ** નામની દવા મુત્રલ તરીકે જલંદરના દરદમાં ઘણી કીમતી છે; પણ મુત્રાશયના તીક્ષ્ણ દરદોમાં (Acute Bright's disease.) આ દવાનો કદીપણ ઉપયોગ કરવો નહીં. બચ્ચાંઓના ઉરૂસ્તંભના દરદમાં હ્રદયની મંદ પડેલી ગતીના દરદમાં **સ્પેરટાઇન** વાપરવાથી સારી અસર થાય છે એમ કહેવાય છે.

KINO. **લા૦** કાઇનો. **અં૦** કાઇનો. **ગુ૦** હીરાદખણ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Pulvis Kino Compositus.* **લા૦** પલવીસ કાઇનો કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ કાઇનો. **ગુ૦** હીરાદખણનો મિશ્રિત ભુકો.

રીત—હીરાદખણનો ભુકો ... ૩¾ ઔંસ.
અફીણ ... ... ૨ ડ્રામ.
તજનો ભુકો ... ... ૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

આ ભુકાના ૨૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાએલું છે.

૨ *Tinctura Kino.* **લા૦** ટીંચુરા કાઇનો. **અં૦** ટીંચર ઓફ કાઇનો. **ગુ૦** હીરાદખણનો અર્ક.

રીત—હીરાદખણનો ભુકો		...	૨ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	૩ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૫ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ		...	૧૨ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	½ થી ૨ ડ્રામ.

આ અર્ક બીજા રક્ત બંધ કરનાર ઔષધો સાથે વપરાય છે.

હીરાદખણ પલવીસ કેટેચ્યુ કમ્પોઝીટસ બનાવવામાં વપરાય છે. કેટેચ્યુના ૫ ગ્રેનમાં હીરાદખણનો ૧ ગ્રેન સમાએલો છે.

ગુણ—રક્તસ્તંભક, ગ્રાહીક અને ઠંડો છે.

ઉપયોગ—કાઇનાના ગુણદોષ કેટેચ્યુ (કાથા) ને મળતા છે, પણ તે વધારે ઠંડો હોવાને લીધે તે બચ્ચાંઓને, નાજુક સ્ત્રીઓને, તથા નબળા બાંધાવાળા દરદીઓને વાસ્તે વધારે પસંદ કરવા લાયક છે. ઝાડા ઉપર, રક્તસ્રાવ ઉપર અને ઉલ્ટી માટે અપાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કાઇનો એકદમ લોહી બંધ કરનાર છે, અને જ્યાં ટેનીન આપવાની જરૂર પડે છે ત્યાં વાપરવામાં આવે છે. કાથા કરતાં કાઇનો થોડો દ્રવ્ય છે અને તે વારંવાર અતિસાર, સંગ્રહણી, હોજરીના રક્તસ્રાવના દરદોમાં અને આંતરડાના ક્ષતમાં વપરાય છે. ગળાના દરદોમાં કાઇનો ચાવવામાં વપરાય છે. અતિસાર, મરડા અને સંગ્રહણીના દરદમાં થતા રક્તસ્રાવમાં કાઇનો નીચેની દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ટીંચર કાઇનો	...	...	૧ ડ્રામ.
એકસ્ટ્રેકટ બેલા લીકવીડ		...	૧½ ડ્રામ.
ટીંચર કેટેચ્યુ	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર હેમેમેલીસ	...	...	૧ ડ્રામ.

સક્કસ ટેરેક્સી	...	...	૩૦ ટીંપા.
એક્સ્ટ્રેક્ટ કેસકેરા સેગ્રેડા		...	૧૦ ટીંપા.
એમોન્યા ક્લોરાઈડ	...	...	૧૦ ગ્રેન.
તજનું પાણી	...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ૩ વાર આપવું. હરસ, પેશાબ અને ખાંસીમાં પડતા લોહીને બંધ કરવાના ઉપયોગમાં પણ વપરાય છે,

BALSAMUM PERUVIANUM. **લા૦** બાલઝેમમ પેરૂવીએનમ. **અં૦** પેરૂ બાલઝમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૧૫ ટીંપા.

ગુણ—ગરમ, રોપણ, દુર્ગંધનાશક અને કફઘ્ન છે.

ઉપયોગ—બાલઝમ ઓફ પેરૂનો ગુણ રોપણ છે. તે ચાંદા, ભાઠાં ક્ષત અને જખમ ઉપર લગાડાય છે. આ દવા ગરમ અને કફઘ્ન છે, મુખ્યત્વે કરીને જૂની ઉધરસ અને સંધીવાના દરદમાં વપરાય છે; વળી આ દવા અંદરની ત્વચાપર પણ અસર કરે છે અને આથી પ્રદર અને જૂના પ્રમેહના દરદમાંથી વહેતા અતિશય પ્રવાહને ઘટાડી નાંખવામાં વપરાય છે.

ડાક્ટર ગેરોડ બાલઝમ ઓફ પેરૂનો લાંબા વખત સુધી અનુભવ કરીને જણાવે છે કે બાલઝમ ઓફ પેરૂ મુત્રાશયના ફુક્સાના જુદી જુદી જાતના દરદોપર અને ઘરડા માણસોની ઉધરસમાં સારો ફાયદો આપે છે.

બાહ્યોપચારમાં આ દવા ગરમીની અસર કરે છે અને ઈંડાની સફેદી સાથે મીશ્ર કરીને ગડ ગુમડ અને ચાદાઓપર ચોપડવાથી રોપણની સારી અસર કરે છે.

BALSAMUM TOLUTANUM. **લા૦** બાલઝેમમ ટોલુટનમ.
અં૦ ટોલુ બાલઝમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Syrupus Tolutanus.* **લા૦** સીરપ્સ ટોલુટેનસ. **અં૦** સીરપ ઓફ ટોલુ. **ગુ૦** ટોલુનુ શરબત.

રીત—બાલઝમ ઓફ ટોલુ		...	૧¼ ઔંસ.
સાકર	...	...	૨ પૌંડ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	...	૧ થી ૨ ડ્રામ.

૨ *Tinctura Tolutana.* **લા૦** ટીંચુરા ટોલુટેના. **અં૦** ટીંચર ઓફ ટોલુ. **ગુ૦** ટોલુનો અર્ક.

રીત—બાલઝમ ઓફ ટોલુ		...	૨½ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ		...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૨૦ થી ૪૦ ટીંપા.

બાલઝમ ઓફ ટોલુ ટીંચર બેનઝોઇની કમ્પાઉન્ડ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ઠંડો, ગરમ અને કફઘ્ન છે.

ઉપયોગ—આ દવાનો અર્ક બીજા કફઘ્ન ઔષધો સાથે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. જેવા કે વાઇનિમ ઇપીકાક, સીરપ સીલા, ટીંચર હાયોસીઆમી, ટીંચર કેમ્ફર કો, ટીંચર સેનેગા, સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક, સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ વીગેરે. ખાંસી, સસણી અને દમના દરદોમાં આ દવા વપરાય છે. ચાંદા, ભાઠાં, સ્તન તથા હોઠના ચીરોટાપર લગાડવાના કામમાં વપરાય છે. જૂની ઉધરસના દરદમાં આ દવાનો નાક વાટે શ્વાસ લેવાથી પણ ફાયદો થાય છે.

PHYSOSTIGMATIS SEMEN. **લા૦** ફીઝોસ્ટીગમેટીસ સીમેન. **અં૦** કયાલાબારબીન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ગ્રેન.

PHYSOSTIGMINA. **લા૦** ફીઝોસ્ટીગમીના. **અં૦** ફીઝોસ્ટગમીમીન, ઇસિરીન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Physostigmatis.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ ફીઝોસ્ટીગમેટીસ. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કયાલાબારબીન. **ગુ૦** કયાલાબારબીનનું સત્વ.

રીત—કયાલાબારબીનનો ભુકો ... ૧ પાંટ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ૪ પાંઈટ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{16}$ થી $\frac{1}{4}$ ગ્રેન.

૨ *Lamellae Physostigminae.* **લા૦** લામીલી ફીઝોસ્ટીગ્મીની. **અં૦** ડીસ્કસ ઓફ ફીઝોસ્ટીગ્મીન, ડીસ્કસ ઓફ ઇસિરીન.

આ દવાની દરેક ટીકડીમાં $\frac{1}{1000}$ ગ્રેન ફીઝોસ્ટીગમીન હોય છે.

ઉપયોગ—આ દવા આંખની કીકીને સંકુચિત કરે છે. આ પ્રમાણે કયાલાબારબીનનો ગુણ કીકી ઉપર બેલાડોનાથી ઉલટો છે; ધનૂર્વા ઉપર વપરાય છે. સૂક્ષ્મ ટીકડી આંખની કીકી સંકુચિત કરવાના કામમાં વપરાય છે. ઇસરીન ૧ થી ૪ ગ્રેન સુધી ૧ ઔંસ પાણીમાં નાંખી પ્રવાહી બનાવીને આંખના દરદ જેવાં કે ફુલું, ઝામરવા વગેરેપર ટીપાં નાંખવાના કામમાં વપરાય છે.

ધનુર્વામાં આ દવાના સત્વનો $\frac{1}{4}$ ગ્રેન લઇને તેને થોડા સોડા કારબોનેટ સાથે મેળવીને પાણીના ૧૦ થી ૧૫ ટીપામાં મેળવીને બબે અથવા ત્રણ ત્રણ કલાકે ત્વચામાં પીચકારી મારવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાયછે. જો આ દવા ખાવા આપવી હોય તો આ દવાનો ૧ ગ્રેન લઇને

તેને સ્પીરીટ સાથે મેળવીને આપવાથી સારી અસર થાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ગરમ લોહીવાળા પ્રાણીઓને આ દવાનું વિષકારક પ્રમાણ આપવામાં આવે તો હૃદયના પક્ષઘાત અને મૂર્છાથી મરણ નીપજે છે.

જ્યારે વધારે પ્રમાણ લેવામાં આવ્યું હોય ત્યારે વિષ તરત લોહીમાં મળી જઈ હૃદયનો પક્ષઘાત કરી મરણ નીપજાવે છે. આ દવા હૃદયપર નબળાઈની અસર કરે છે અને વારંવાર તેના ધબકારા તથા નાડીઓની ગતીને મંદ કરી નાંખે છે.

જ્યારે વધારે પ્રમાણ મૂર્છાથી મરણ નીપજાવે છે ત્યારે હૃદયમાં લોહી ભરાઈ ગએલું માલમ પડે છે અને તેનો રંગ સ્યામ થઈ જાય છે.

આ દવા આંખને લગાડતાં આંખની કીકીને સંકોચીત કરે છે, અને હરકોઈ સ્તનવાળા પ્રાણીને આ દવાનું નાશકારક પ્રમાણ આપવામાં આવે છે ત્યારે તેમની આંખની કીકીઓ ઘણીજ સંકોચ પામી જાય છે.

આ દવા **સ્ટ્રીકનીઆ** અને **ઝેરકોચલાના** વિષની વિષનાશક દવાછે.

એટ્રોપીઆ અને **કલોરલ હાઈડ્રાસ** આ દવાની વિષનાશક દવાઓછે.

ઇસરીનના વિષનાશક ઉપાયો.

ફીઝોસ્ટીગમીન.	૧ એપોમોરફાઈનની ૧ ટેબ્લોઈડ.
	૨ દરેક પંદર મીનીટે એટ્રોપાઈનની ૧ ટેબ્લોઈડ.
કયાલાબારમીન.	૩ કલોરલ હાઇડ્રાસની દરેક ૦ કલાકે આ દવાની ૧ ટેબ્લોઇડ પાણીમાં મેળવી આપવી.
ઈસરીન.	૪ ત્વચાની પીચકારી વાટે સ્ટ્રીકનાઇનની ટેબ્લોઈડનો ઉપયોગ કરવો.
	૫ કૃત્રીમ શ્વાચ્છોશ્વાસ અને ગરમ ઉપચારો કરવા.

CHRYSAROBINUM. **લા૦** ક્રાઇસોરોબાઇનિમ. **અં૦** ક્રાઇસોરો-

બીન. **ઉપનામ**—આરારોબા પાઉડર, ગોઆ પાઉડર.

માત્રા— ... ... ૧/૬ થી ૧/૨ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Chrysarobini.* **લા૦** અંગવેન્ટમ ક્રાયસોરોબાઈની.
અં૦ ઓઈન્ટમેન્ટ ઓફ ક્રાયસોરોબાઈનિ.

રીત—ક્રાયસોરોબાઈનિ ... ૨૦ ગ્રેન.
લોબાન મેળવેલી ચરબી ... ૪૮૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—વિસર્ચિકા, ગજકરણ અને દદ્રુના દરદોમાં આ દવાનો મલમ તરીકે સારો ઉપયોગ થાય છે.

આ મલમ ચોપડવાથી ચામડી વધારે લાલ થાય છે તેથી તે વધારે ચામડીપર ચોપડવું નહીં; અને માથાપર પણ તે ચોપડવું નહીં કારણ કે તે ચોપડવાથી સોજો ચઢી જાય છે માટે સાવચેતી રાખવી. આંખથી આ દવા તેમજ દવાવાળા હાથ દુર રાખવા. આ દવા ચોપડવાથી ચામડીપર જાંબુડા રંગના ડાઘ પડે છે અને તે ડાઘ લાંબા વખત સુધી જતા નથી. જ્યારે ચામડીનો વધારે ભાગ ખવાઈ ગયો હોય અને વધારે ઈજા પહોંચી હોય ત્યારે આ દવા ખાવાના કામમાં વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવા ઘણાજ નાના પ્રમાણમાં એટલે ૧/૨ ગ્રેનમાં પણ ઘણી જલદ સોજો લાવવાની અસર પાચન ક્રિયાના આંતરડા પરની ચામડીપર કરે છે અને તેથી અન્નરૂચીનો નાશ, ઉલટી, ચુંક તથા આંકડી અને ઝાડાઓ થાય છે; આથી કરીને આ દવા એક જલદ પાચન ક્રીયાના આંતરડાપર સોજો લાવનાર દવા છે. આ દવા મુખ્યત્વે કરીને પેશાબ વાટે બહાર નીકળી જાય છે અને કેટલીક ચામડી વાટે નીકળી જાય છે. પેશાબ જાંબુડા રંગનો ઉતરે છે.

સુચના—આ દવા ખાવાના ઉપયોગ તરીકે વાપરવી ઘણી ભયંકર છે માટે ઓછા જ્ઞાનવાળા ઉપચારકોએ, હકીમોએ, વૈદોએ અને ડાક્તરોએ તેનો ઉપયોગ કરવો નહીં; અને કરવો પડે તો કોઈ વિદ્વાન ડાક્તરની સલાહથી કરવો.

આ દવા દાદરના દરદમાં મલમ તરીકે ઘણી વપરાય છે; માટે દાદર-પર તેનો ઉપયોગ કરવો પણ તે દવા ચોપડયા કેડે હાથને સારી પેઠે સાબુથી ધોઈ નાંખવા અને આંખોને સારી રીતે સંભાળવી.

HAEMATOXYLI LIGNUM. **લા૦** હીમાટોખ્સીલી લીગનમ. **અં૦** લોગવુડ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Decoctum Haematoxyli.* **લા૦** ડીકોકટમ હીમાટોખ્સીલી. **અં૦** ડીકોકશન ઓફ લોગવુડ. **ગુ૦** લોગવુડનો કવાથ.

રીત—લોગવુડ	...	...	૧ ઔંસ.
તજનો ભુકો	...	...	૫૫ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Extractum Haematoxyli.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ હીમાટોખ્સીલી. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ લોગવુડ. **ગુ૦** લોગવુડનું સત્વ.

રીત—લોગવુડ	...	...	૧ પૌંડ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી		...	૧ ગ્યાલન.
માત્રા—	...	...	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—લોગવુડ મુખ્યત્વે કરીને ગ્રાહીક તરીકે વપરાય છે; અને અન્નાશયની નળીના દરદોમાં જેવા કે, અતિસાર, જૂનો મરડો અને કેટલીક જાતના અજીર્ણના દરદોમાં વપરાય છે. બચ્ચાંઓના ઝાડાના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી ઝાડો તરત બંધ થાય છે; અને મુખ્યત્વે કરીને બચ્ચાંઓના ઝાડાના દરદમાં વારંવાર વાપરવામાં આવે છે. લોગવુડ ખાધેલા દરદીઓને પેશાબ રાતો કીરમજી રંગનો થાય છે; અને બચ્ચાંઓને પણ તેવો થાય છે, અને કદાચ તેથી પીશાબે લોહી પડતું હોય તેવો

શક ઉત્પન્ન થાય છે; આ શક પેશાબમાં એમોનીઆ નાંખવાથી તરત દુર થાય છે.

આ દવાનો કવાથ પ્રદરમાં પીચકારી રૂપે વપરાય છે. આ દવામાં ટેનીક એસીડનો કેટલોક ભાગ સમાએલો હોવાથી તે ગ્રાહીક તરીકે ઉત્તમ અસર કરે છે અને ટેનીન વાપરવાની જગ્યાએ આ દવા વાપરવાથી ટેનીન જેવી અસર થાય છે. આ દવા એકલી ભાગ્યેજ વપરાય છે. આ દવાનો કવાથ કરવાને સારૂ લોઢાનું વાસણ બીલકુલ ઉકાળવા સારૂ વાપરવું નહીં.

SENNA ALEXANDRIA. **લા૦** સેના અલેકઝેન્ડ્રીના. **અં૦** અલેકઝેન્ડ્રીઅન સેના. **ગુ૦** અલેકઝેન્ડ્રીઆની સોનામુખી.

SENNA INDICA. **લા૦** સેના ઇન્ડીકા. **અં૦** ઇસ્ટ ઇન્ડીઅન સેના. **ગુ૦** પૂર્વ હિંદુસ્તાનની સોનામુખી.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Confectio Sennae.* **લા૦** કનફેકશીઓ સેની. **અં૦** કનફેકશન ઓફ સેના. **ગુ૦** સોનામુખીનો મુરબ્બો.

રીત—સોના મુખીનો ઝીણો ભુકો	...	૭ ઓંસ.
કોરીઆન્ડર (ધાણા) નો ભુકો	...	૩ ઓંસ.
ફીગ્સ (અંજીર) ...	...	૧૨ ઓંસ.
ટેમેરીન્ડ (આંબલી) ...	...	૯ ઓંસ.
કેસીઆ પલ્પ (ગરમાળાનો ગોળ	...	૯ ઓંસ.
પ્રુન્સ (આલુ બુખાર)	...	૬ ઓંસ.
જેઠીમધનું સત્વ ...	...	૧ ઓંસ.
ધોએલી સાકર ...	...	૩૦ ઓંસ.
ચોખ્ખું પાણી ...	...	૭૫ ઓંસ.
માત્રા— ...	...	૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

Infusum Sennae. **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ સેની. **અં૦** ઇન્ફ્યુઝન ઓફ

સેના. ગુ૦ સોનામુખીનો ઉકાળો.

રીત—સોનામુખી ... ... ૧ ઔંસ.
સુંઠ ... ... ૨૮ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૩ *Mistura Sennae Composita.* **લા૦** મીસ્ચુરા સેની કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ મીક્શ્ચર ઓફ સેના. **ગુ૦** સોનામુખીનું મિશ્રીત મીશ્રણ.

રીત—મેગ્નેસીઆ સલફાસ ... ૪ ઔંસ.
લીક્વીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ લાઇકરીસ ૧ ઔંસ.
સોનામુખીનો અર્ક ... ૨½ ઔંસ.
ટીંચર કારડમ કો ... ૧½ ઔંસ.
સોનામુખીનો ઉકાળો ... ૧૫ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ૧ થી ૧½ ઔંસ.

૪ *Pulvis Glycyrrhizae Compositus.* **લા૦** પલવીસ ગ્લીસરાઇઝી કમ્પોઝીટસ. (ગ્લીસરાઇઝાની દવા જુઓ.)

૫ *Syrupus Sennae.* **લા૦** સીરપ્સ સેની. **અં૦** સીરપ ઓફ સેના. **ગુ૦** સોનામુખીનું શરબત.

રીત—સોનામુખી ... ... ૧૬ ઔંસ.
ધાણાનું તેલ ... ... ૩ ટીપા.
ધોએલી સાકર ... ... ૨૪ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૫ પાઇંટ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૩ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

૬ *Tinctura Sennae.* **લા૦** ટીંચુરા સેની. **અં૦** ટીંચર ઓફ સેના. **ગુ૦** સોનામુખીનો અર્ક.

રીત—સોનામુખી	...	...	૨½ ઔંસ.
બીઆં વગરની રાઇઝીન્સ (દ્રાક્ષ)		...	૨ ઔંસ.
કેરાવે (સવા)	...	...	૪ ડ્રામ.
કોરીઆન્ડર (ધાણા)	...	...	૪ ડ્રામ.
પ્રુફ સ્પીરીટ	...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	...	૧ થી ૪ ડ્રામ.

ગુણ—નિર્ભય અને ગુણકારી રેચક છે. બચ્ચાં, ઘરડા અને નાજુક બાંધાની સ્ત્રીઓને સોનામુખી રેચક તરીકે સારી રીતે પસંદ કરીને આપી શકાય છે.

ઉપયોગ—અજીર્ણ, મળાવરોધ, ત્વચારોગ ઉપર ઝાડો લાવવા સારૂ વપરાય છે. બંધકોશ તથા પેટ સાફ લાવવા સારૂ આ દવા નિર્ભય કીમતી અને ઘણી ગુણકારી રેચક દવા છે.

વિશેષ વર્ણન—સેના જરા તેજક રેચક છે; અને તે લીધાથી આંતરડાની ભમરીઆ કુવા સમાન પેચ પેચવાળી અસર (Peristaltic action) સારી રીતે થાય છે; અને કેટલેક દરજ્જે આંતરડાના પ્રવાહી પદાર્થને સારી રીતે બહાર કાઢે છે; મુખ્યત્વે કરીને તે એલોઝની માફક, કોલન નામના આંતરડાપર અને મળાશયપર ઝાઝી અસર કર્યા શિવાય નાના આંતરડાઓપર સારી અસર કરે છે. આ દવા જો એકલી આપવામાં આવે છે, તો કોઈ કોઇવાર બકારી, ઉબકા, ચુંક અને આંકડી લાવે છે; આથી આ દવા એપસમ સોલ્ટ (વિલાયતી મીઠું) ટારટરેટ ઓફ પોટાસીઅમ અને બીજી ગરમ દવાઓના સંયોગમાં વાપરવામાં આવે છે; અને આવા મીશ્રણરૂપ સેના કમ્પાઉન્ડ મીક્શ્ચર આપવાથી અને બ્લેક-ડ્રાફ્ટ આપવાથી ઉપલા ચીન્હો થયા સિવાય રેચક અસર સારી રીતે થાય છે. બંધકોશવાળા અજીર્ણના દરદોમાં, સોજાવાળા દરદોમાં, અને સઘળી જાતના તાવના દરદોમાં સેના વપરાય છે.

સેના કેટલીક રીતે જલદ જુલાબ છે માટે અન્નાશયની નળીના સોજાના દરદમાં વાપરવું નહીં.

CASSIAE PULPA. **લા૦** કેશીયા પલ્પા. **અં૦** કેશીયા પલ્પ. **ગુ૦** ગરમાળાનો ગોળ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

સોનામુખીનો મુરબ્બો બનાવવામાં ગરમાળાનો ગોળ વપરાય છે.

ગુણ—ગરમાળાનો ગોળ નાના પ્રમાણમાં પેટ સાફ લાવવા સારૂ વપરાય છે. વધારે પ્રમાણમાં રેચક અસર કરે છે. આ દવા એકલી આપ્યાથી પેટમાં ચુંક તથા આંકડી ઉપજાવે છે; માટે આ દવાને કોઈ વાતહર દવાના સંયોગમાં આપ્યાથી સારો ફાયદો કરે છે. આ દવા ખાનાર દરદીનો પેશાબ વારંવાર કાળા-ભુરા રંગનો થાય છે.

ઉપયોગ—આ દવા સ્વાદે ગળચટી છે; અને તે મળાવરોધ, ગુલ્મ, ત્વચારોગ, પ્લીહા (બરોલ), યકૃત (કાળજા) અને ઉદરના રોગમાં જુલાબ તરીકે વપરાય છે.

TAMARINDUS. **લા૦** ટામારીંડસ. **અં૦** ટેમેરીન્ડ. **ગુ૦** આંબલી.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

આંબલી સોનામુખીનો મુરબ્બો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—શીતળ, રેચક, અમ્લ, રૂચીકર, તથા સારક છે. આ દવાનું શરબત થાય છે.

ઉપયોગ—શરબતથી પિત્ત, કબજીઅત, તૃષા તથા ઉલટી મટે છે, આંબલીના પાન આંખના તથા બીજા સોજા ઉપર બંધાય છે. આંબલીની રાખ બીજા ક્ષાર સાથે પાચન માટે વપરાય છે. આંબલીનો ગર આંખના ક્ષોભમાં અંજાય છે. આંબલી, શરબત, દાળ, મશાલા અને દવા બનાવવામાં વપરાય છે. આંબલી ઘણો ઠંડો જુલાબ તરીકે અસર કરે છે; આ ઉપરાંત તે ગ્રાહીક અસર પણ કરી શકે છે.

COPAIBA. **લા૦** કોપેબા. **અં૦** કોપેવા.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

OLEUM. COPAIBAE. **લા૦** ઓલ્યમ કોપેબી. **અં૦** ઓઇલ ઓફ કોપેવા. **ગુ૦** કોપેવાનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ટીપા.

ગુણ—મુત્રલ, મુત્રમાર્ગ શોધક અને ટરપેનટાઇનના જેવી ગરમ અસર કરનાર છે. મુખ્યત્વે કરીને મુત્રાશયની છદ્રીઓપર સારી અસર કરે છે.

ઉપયોગ—પરમીઆમાં આ દવા ઘણીજ ઉપયોગી છે. પરમીઆની બળતરા શરૂ થાય એટલે કોપાયબા આપવું શરૂ કરવું. પ્રમેહ સાથે જો સાંધા દુખતા હોય ત્યારે, પ્રદર, હરશ, જૂના ધાતુ પ્રવાહના દરદમાં, જુની ઉધરસમાં, અને બીજા ફેફસાના જૂના દરદોમાં, મૂત્રાશયના ઘણા વખતથી થએલા વરમમાં, કમળામાં, મૂત્ર પિંડના વ્યાધીમાં તથા જલંદરમાં આ દવા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે. આ દવાનો બાલઝમ કોપેવા ચીકણો, તેલ જેવો ધાટો અને સ્વચ્છ પ્રવાહી છે. અને તે પણ ઉપરના દરદમાં વાપરી શકાય છે. કોપેવા પીવામાં ઘણું અઘરૂ હોય છે તેથી ઘણીવાર તે ગોળીઓના રૂપમાં વપરાય છે; **જીલેટીનના** અસ્તરવાળી તેની ગોળીઓ તૈયાર આવે છે.

વિશેષ વર્ણન—ટરપેનટાઇન જેવી બીજી દવાઓની માફક કોપાયબા ઘણી ગરમીની અસર કરે છે. જ્યારે આ દવા પેટમાં જાય છે ત્યારે તે લોહીમાં મળી જાય છે અને શ્વાસ તથા પેશાબમાં તેની વાસ આવે છે. પેશાબમાં આ દવા ઇથિરથી જુદી પાડી શકાય છે, પેશાબમાં આ દવાનું રેઝીનસ એસીડ દેખાય છે. કોપાયબા મુખ વાટે પીવા આપવાથી જેટલી અસર કરે છે તેટલી ત્વચામાં મારવાની પીચકારીથી અસર કરતું નથી; અને ઘણીવાર તેનો ત્વચા વાટે પીચકારીરૂપે ઉપયોગ કરવાથી નિષ્ફળ જાય છે. જે દરદી કોપાયબા પીતો હોય તેના પેશાબમાં ઠંડુ નાઇટ્રીક એસીડ નાંખવાથી પેશાબ ધોળો દુધ જેવો થઈ જાય છે; પણ પેશાબ ગરમ કરવાથી ધોળાશ જતી રહે છે. વધારે પ્રમાણમાં કોપાયબા આપ્યાથી ચામડી સુજી આવી લાલ થઇ જાય છે, અને કેટલીકવાર મોટા સોજા ચઢે છે.

ગર્ભસ્થાન, મુત્રાશય, પ્રમેહ અને જુના વિર્ય પ્રવાહના દરદોમાં આ

દવા ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે. નીચેની દવાઓનાં સંયોગમાં આ દવા પ્રમેહના દરદોમાં વાપરવાથી ઉત્તમ અસર કરે છે.

પોટાસ સાઇટ્રાસ	...	...	૧૫ ગ્રેન.
ટીંચર બકુ	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર ક્યુબેબ	...	...	૦ાા ડ્રામ.
બાલઝમ કોપાયબા	...	...	૨૦ ટીપાં.
ટીંચર હાયોસીઆમસ	...	...	૧૫ ટીપાં.
સેન્ડલ ઓઇલ (સુખડનું તેલ)		...	૧૫ ટીપાં.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ	...	...	૧ ડ્રામ.
કપુરનું પાણી	...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

અથવા બાઇકર સેન્ટલ ફલીવા વીથ બકુ કમ ક્યુબેબના ૧ ડ્રામમાં આ દવાના ૧૫ ટીપાં નાંખી ત્રણ ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવાથી પણ સારી અસર થાય છે. જુની ઉધરસના દરદમાં જ્યારે ઘણો કફ પડતો હોય ત્યારે આ દવા બીજી કફઘ્ન દવા સાથે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. ઉપરના દરદમાં જ્યારે દરદી તાવથી પીડાતો હોય ત્યારે આ દવા વાપરવી નહીં.

મૂત્રાશયના બગાડથી થએલા જલંદરના દરદમાં તથા મુત્ર પીંડની ગાંઠના દરદમાં આ દવા બીલકુલ વાપરવી નહીં.

આ દવા વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી ચામડીપર ઝીણી ઝીણી ફોલ્લીઓ થાય છે અને કેટલીક વાર સોજા પણ આવી જાય છે. (It is most efficacious in simple ascites from cirrhosis of the liver without attendant albuminuria.

સુચના—કોપાયબામાં કેટલીકવાર ટરપેનટાઇન અને બીજા તેલોનો ભેગ કરવામાં આવે છે માટે આ દવાની ચોખ્ખાઈ વિષે પૂરી ખાત્રી કરીને વાપરવી. જો આ દવામાં જરા શક માલમ પડે તો તેને કાગળપર લઈ જરા ઉની કરવાથી ટરપેનટાઇન તેલ ઉડી જાય છે અને તેની વાસ

આવે છે; અને બાજા તેલ હોય છે તો તે ખદબદી જઇ કાગળપર ડાઘા પાડે છે.

આ દવા મેગ્નેસીઆ કારબોનાસને પીગાળવાની શક્તિ ધરાવે છે તેથી મેગનેસીઆ કારબોનાસ પણ આ દવામાંથી ભેગ જુદો કરવાને સારૂ વપરાય છે.

ACACIAE GUMMI. **લા૦** એકેસ્યા ગમાઈ. **અં૦** ગમ ઓફ એકેશીઆ. **ગુ૦** બાવળનો ગુંદર.

માત્રા— ... ... જોઇએ તેટલી.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Mucilago Acaciae.* **લા૦** મ્યુસીલેગો એકેશી. **અં૦** મ્યુસીલેઇજ ઓફ ગમ એકેસ્યા **ગુ૦** બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—ગુંદરનો ભુકો ... ... ૪ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૬ ઔંસ.

બાવળનો ગુંદર, મીસ્ચુરા ક્રીટા, મીસ્ચુરા ગ્યોઆકી, પલવીસ અમીગડલા કમ્પોઝીટસ, પલવીસ ટ્રેગેકેન્થી કમ્પોઝીટસ અને બીજી સઘળી જાતની રેવડીઓ તથા ગોળીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ઠંડો, ગ્રાહીક અને પૌષ્ટિક છે. ઘણું કરીને આ દવા યોગવાઇ તરીકે વપરાય છે.

ઉપયોગ—ખાંસી, મરડો, ઉનવા, ધાતુક્ષય વગેરે દરદોમાં વપરાય છે. ગુંદરનું પ્રવાહી બીજી દવાઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ગુંદર ફક્ત શરીરમાં ચીકાશ ઉત્પન્ન કરવાની અસર કરે છે; અને તે અંદરની ત્વચાના સોજા જેવા કે પેટ, કંઠ નળી અને આંતરડા વીગેરેના મટાડવાના કામમાં વપરાય છે. બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ અને ઓક્સાઇડ ઓફ ઝીંક જેવા ભારે પદાર્થો દરદીને લાંબા વખત

સુધી આપવામાં આવ્યા હોય ત્યારે આ દવા વાપરવાથી તે પદાર્થો ગળી જઇને ઝટ ઠેકાણે પડી જાય છે; પણ આ ઉપયોગને વાસ્તે ટ્રેગેકેન્થ વધારે પસંદ કરવા જોગ છે.

પ્રમેહ અને મધુપ્રમેહના દરદમાં કાંજી જેવા ખોરાકને વાસ્તે ગુંદર આપી શકાય છે; પાછળથી ગુંદર, સાકર તથા ખાંડ જેવા પદાર્થોમાં ફરી જતો નથી (એટલે મીઠાશનો ગુણ આપતો નથી) તોપણ આ દવા વાપરવાથી બરાબર જેવો જોઇએ તેવો ગુણ ખાત્રીબંધ મળી શકતો નથી.

ડાકટર એરોઠ પોતાના એક દરદીને દરરોજનો બા શેર ગુંદર ખવરાવતો હતો તોપણ તેના પેશાબમાંથી તે રસાયણીક પ્રયોગથી જુદો પાડી શકતો નહોતો.

મૂત્રાશય તથા ગર્ભાશયના સોજામાં વારંવાર ગુંદર ચીકાશ કરવાની અસરથી અંદરની ત્વચાના સોજા મટાડી શકે એવા હેતુથી વપરાય છે; પણ તે એવા દરદોમાં મુત્રની ખટાશને ઘટાડી નાંખે છે.

INDIGO. **લા૦** ઇન્ડીગો. **અ૦** ઇન્ડીગો. **ગુ૦** ગળી.

Solution of Sulphate of Indigo. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ સલ્ફેઇટ ઓફ ઇન્ડીગો. **ગુ૦** ગળીના ભુકાનું પ્રવાહી.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષની વધારે શોધ થવી ઘટે છે. વાઇના દરદમાં આ દવા વપરાય છે. આ દવા લેવાથી પેશાબ લીલો અથવા વાદળી લીલો થાય છે. આ દવા ગુમડા અને ચાંદાપર લગાડાય છે. કેશ સફેદ થયા હોય તેને કાળા કરવા સારૂ પ્રથમ મેંદીના પાન લગાડવા તેથી કેશ કાળા થશે; પછી તે ઉપર ગળીના પાન વાટીને ચોપડવાં એટલે કેશ સ્વાભાવિક કાળા રંગ જેવાજ થશે.

ROSAE CENTIFOLIAE PETALA. **લા૦** રોઝી સેન્ટીફોલીઆઈ પેટેલા. **અં૦** કેબેજ રોઝ પેટલ્સ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Aqua Rosae.* **લા૦** એકવા રોઝી. **અં૦** રોઝ વોટર. **ગુ૦** ગુલાબ જળ.

રીત—તાજા ગુલાબના ફુલ	...	૧૦ પોંડ.
પાણી ...	...	૫ ગ્યાલન.
માત્રા— ...	...	જોઇએ તેટલી

ઉપયોગ—ગુલાબજળ, કેટલીક દવાઓના મીશ્રણને સુગંધીદાર કરવા સારૂજ વપરાય છે; અને લોશન બનાવવામાં વધારે વપરાય છે. મીસ્ચુરા ફેરી કમ્પોઝીટા, અને ટ્રોકઝાઈ બીસ્મથી બનાવવામાં ગુલાબજળ વપરાય છે.

ROSAE GALLICAE PETALA. **લા૦** રોઝી ગ્યાલી સીપેટેલા. **અં૦** રેડરોઝ પેટલ્સ. **ગુ૦** રાતા ગુલાબનું ફુલ.

માત્રા— ...	...	૧ થી ૪ ડ્રામ.

ગુણ—રેચક અને શિતળ છે.

ઉપયોગ—ચોગવાઈ તરીકે વપરાય છે; તેનું શરબત, પાક, અને ગુલાબજળ બને છે. જુલાબ તરીકે ત્વચા અને ગરમીના રોગ ઉપર અપાય છે.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Confectio Rosae Gallicae.* **લા૦** કનફેકશ્યો રોઝી ગ્યાલીસી. **અં૦** કન્ફેકશન ઓફ રોઝીઝ. **ગુ૦** ગુલાબનો મુરબ્બો, ગુલકંદ.

રીત—તાજા ગુલાબનાં ફુલ	...	૧ શેર.
ખોએલી સાકર	...	૩ શેર.
માત્રા— ...	...	૬૦ ગ્રેન સુધી.

૨ *Infusum Rosae Acidum.* **લા૦** ઇનફ્યુઝમ્ રોઝી એસીડમ. **અં૦** એસીડ ઇનફ્યુઝન ઓફ રોઝીઝ. **ગુ૦** રાતા ગુલાબના ફુલનો તેજાબવાળો ઉકાળો.

રીત—સૂકા રાતા ગુલાબનાં ફુલ	...	૨ ડ્રામ.
એસીડ સલફ્યુરીક ડીલ્યુટ	...	૧ ડ્રામ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી	...	૧૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	૧ થી ૨ ઔંસ.

૩ *Syrupus Rosae Gallicae.* **લા૦** સીરપ્સ રોઝી ગ્યાલીસી. **અં૦** સીરપ ઓફ રોઝીઝ. **ગુ૦** ગુલાબનું શરબત.

રીત—સૂકા રાતા ગુલાબનાં ફુલ	...	૨ ઔંસ.
ઘોએલી સાકર ...	...	૩૦ ઔંસ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	૧ ડ્રામ સુધી.

ઉપયોગ—રાતા ગુલાબના ફુલની પાંખડીઓમાં ટેનીક અને ગેલીક એસીડના જેવી અસર હોવાથી તે ગ્રાહીક તરીકે વપરાય છે; અને ઘણી દવાઓમાં રંગ લાવવા સારૂ વપરાય છે. આ દવાનો મુરબ્બો ઘણી પ્રકારની ગોળીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે અને સ્હેજ ગ્રાહીક હોવાથી મોંઢાના દરદમાં દવા તરીકે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. ગુલાબની ચા કોગળા કરવા સારૂ ઉત્તમ દવા છે; અને તે ગ્રાહીક તરીકે પીવામાં, કોગળા કરવામાં અને બીજી ખરાબ સ્વાદવાળી દવાઓ (જેવી કે એપસમ સોલ્ટ અને કવીનાઇન સલ્ફાસ) સાથે સ્વાદ આપવા સારૂ વપરાય છે.

ROSAE CANINAE FRUCTUS. **લા૦** રોઝી કેનીની ફ્રુકટસ. **અં૦** ફ્રુટ ઓફ ધ ડોગ-રોઝ હીપ્સ.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Confectio Rosae Caninae.* **લા૦** કન્ફેક્શ્યો રોઝી કેનીની. **અં૦**

કનફેકશન ઓફ હીપ્સ. ગુ૦ હીપ્સનો મુરબ્બો.

રીત—બીઆં વગરની હીપ્સ ... ૧ પૌંડ.
ધોએલી સાકર ... ... ૨ પૌંડ.

માત્રા— ... ... ૬૦ ગ્રેન સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા સ્હેજ તરસ છીપાવનાર અને કેટલીક રીતે ગ્રાહીક છે. મુરબ્બાના રૂપમાં આ દવા મોંઢાના દરદોમાં વપરાય છે.

AMYGDALA AMARA. **લા૦** અમીગડલા અમારા. **અં૦** બીટર આલમોન્ડ. **ગુ૦** કડવી બદામ.

AMYGDALA DULCIS. **લા૦** અમીગડલા ડલસીસ. **અં૦** સ્વીટ આલમોન્ડ. **ગુ૦** મીઠી બદામ.

OLEUM AMYGDALAE. **લા૦** ઓલ્યમ અમીગડલા. **અં૦** આલમોન્ડ ઓઇલ. **ગુ૦** બદામનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

મુખ્ય બનાવટો. (બદામની.)

૧ *Mistura Amygdalae.* **લા૦** મીસ્ચુરા અમીગડલી. **અં૦** આલમોન્ડ મીકશ્ચર. **ગુ૦** બદામનું મીશ્રણ.

રીત—બદામનું મિશ્રિત ચૂરણ ... ૨½ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Pulvis Amygdalae Compositus.* **લા૦** પલવીસ અમીગડલી કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ આલમોન્ડ પાઉડર. **ગુ૦** બદામનું મિશ્ર ચૂરણ.

રીત—મીઠી બદામ ... ... ૮ ઔંસ.
ધોએલી સાકર ... ... ૪ ઔંસ.

બાવળનો ગુંદર ... ... ૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

બદામનું તેલ ઓલીયમ ફોસફરેટમ, અંગવેન્ટમ કેટેસી, અંગવેન્ટમ રેઝીના, અંગવેન્ટમ સીમપ્લેકસ અને અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી ઓકસાઇડિ રૂબ્રમ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—મીઠી બદામ નબળાઇને વાસ્તે ઘણી ઉપયોગી છે. મગજની નબળાઈ સારૂ, યાદદાસ્તી ખીલવવા સારૂ અને ધાતુપૌષ્ટિક માટે તે ખોરાક તરીકે વપરાય છે. શિયાળામાં તેનો પાક, અને શીરો બનાવવવામાં આવે છે; સવાર સાંજ દુધમાં ઉકાળીને પીવાય છે. તે ખાલી પડી ગએલા મગજને ઘણીજ ઉત્તમ રીતે શક્તિ આપે છે. બીજી દવાઓ સાથે તેનું ચૂરણ તથા મિશ્રણ યોગવાઈ તરીકે વપરાય છે. બન્ને જાતની બદામમાંથી તેલ નીકળે છે. કડવી બદામમાં **પ્રસીક એસીડ** નામનું ઝેરી તત્વ રહેલું છે માટે બદામને ખોરાક તરીકે વાપરતાં તેને ચાખીને વાપરવી તે ઉત્તમ છે. ભૂલથી કડવી બદામ વધારે ખાવામાં આવે છે તો એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક નામના ઝેરની અસર થાય છે માટે સાવચેતી રાખવી.

બદામ વગેરે વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી રેચક અસર કરે છે. બદામનું તેલ ત્વચાના રોગપર લગાડવાના કામમાં વપરાય છે; તેમજ કેટલાક મલમ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે; ખરજવાં, ચીરોટા, બળતરા, ચામમડીનું શુષ્કપણું અને બીજા ચામડીના રોગોપર તે લગાડવાના કામમાં વપરાય છે.

ડાકટર પેવી મધુ પ્રમેહમાં ખોરાક તરીકે બદામના રોટલા ખાવાની ભલામણ કરે છે.

PRUNUM. **લા૦** પ્રુનમ. **અં૦** ધી પ્રુન. **ગુ૦** આલુબુખાર.

માત્રા— .... ૨ ઔંસ સુધી.

સોનામુખીનો મુરબ્બો બનાવવાના કામમાં આલુબુખાર (પ્રુન) વપરાય છે.

ઉપયોગ—આ દવાનો વૈદો તથા દાક્તરો ભાગ્યેજ ઉપયોગ કરે છે. પણ આ દવા ઘરગતુ રેચક દવાઓ બનાવવાના કામમાં વધારે વપરાય છે.

આ દવામાં આંકડી તથા ચુંક ઉપજાવવાની સ્હેજ શક્તિ રહેલી છે. સોનામુખીનો ચા બનાવવામાં આ દવા સોનાની રેચક અસર વધારવા સારૂ અને સોનાને સ્વાદીષ્ટ કરવા સારૂ વારંવાર વપરાય છે.

CUSSO. **લા૦** કુસો. **અં૦** કુસો. **ગુ૦** કુસો. એક વૃક્ષનાં સુકાએલાં ફુળ છે.

માત્રા—$\frac{1}{4}$ થી $\frac{1}{2}$ ઔંસ પુખ્ત ઉમ્મરના દરદીઓ વાસ્તે.

$\frac{1}{8}$ થી $\frac{1}{4}$ ઔંસ નાના બચ્ચાંઓને વાસ્તે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Infusum Cusso.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ કુસો. **અં૦** ઇન્ફ્યુઝન ઓફ કુસો. **ગુ૦** કુસાનો ઉકાળો.

રીત—કુસાનો ભુકો	...	...	૦ાા ઔંસ.
ચોખ્ખુ ઉકળતુ પાણી		...	૮ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૪ થી ૮ ઔંસ.

ઉપયોગ—કુસો પેટના કરમીઆનો નાશ કરવા સારૂ કૃમીઘ્ન તરીકે વપરાય છે. આ દવામાં સ્હેજ રેચક શક્તિ છે અથવા નથી તોપણુ તે આપ્યા કેડે એક જુલાબ આપવાની ખાસ જરૂર રહે છે. આ દવા એન્ટોઝા (Entozoa) નામના કરમનો નાશ કરવાની શક્તિ ધરાવે છે તેથી એન્ટોઝા બહાર લાવવામાં વપરાય છે; વળી પેટમાં દોરા જેવા કરમીઆ (Tape-worm) હોય એમ શક આવતો હોય તો તેનો પણુ નાશ કરવા સારૂ વપરાય છે. આ દવા વાપરવાથી વારંવાર બકારી અને ઉબકાઓ આવે છે. આ સઘળા કૃમીઘ્ન ઔષધોમાં શ્રેષ્ઠ છે કે કનિષ્ઠ છે તે હજુ શકમંદ છે.

CARYOPHYLLUM. **લા૦** ક્યારોફાઇલમ. **અ૦** ક્લબ્ઝ. **ગુ૦** લવીંગ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—ઉષ્ણ, પાચક, વાતહર અને પૌષ્ટિક છે.

OLEUM CARYOPHYLLI. **લા૦** ઓલીયમ ક્યારોફાઇલી. **ગુ૦** લવીંગનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૪ ટીંપા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Infusum Caryophylli.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ ક્યારો ફાઇલી. **અ૦** ઇન્ફ્યુઝન ઓફ ક્લબ્ઝ **ગુ૦** લવીંગની ચા.

રીત—અધકચરાં લવીંગ ... ... ¼ ઔંસ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ઔંસ.

લવીંગ અને તેનું **તેલ** મીસ્ચુરા ફેરી એરોમેટીકા, વાઇનમ ઓપાઇ, ઇનફ્યુઝમ ઓરેન્ટી, પીલ્યુલા કોલોસીન્થ કો, પીલ્યુલા કોલોસીન્થ એટ-હાયોસાઇમિસ અને પલવીસ ક્રીટા એરોમેટીક બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—લવીંગ મશાલામાં તથા પાનમાં વપરાય છે; સૂંઠ, અજમો, અને લવીંગની ગોળીયો કરી અજીર્ણના દરદમાં ખાવાથી સારો ફાયદો થાય છે. અતિસારના દરદમાં લવીંગને શેકીને ખાધાથી ફાયદો થાય છે. લવીંગ અને તેનું તેલ ગરમ સુગંધીદાર અને વાતહર છે.

વધી ગએલા અજીર્ણના દરદપર, ગર્ભાવસ્થાની ઉલ્ટીના દરદમાં અને ચુંક તથા આંકડી મટાડવાના કામમાં વપરાય છે. આ તેલ બીજા રેચક મિશ્રણો સાથે વાયુનો નાશ કરવા સારૂ વપરાય છે. સડી ગએલા દાંતના દરદમાં દુઃખ ઓછું કરવા સારૂ આ તેલનું પુમડું મુકાય છે.

વિશેષ વર્ણન—લવીંગનું તેલ વધારે મોંઘુ હોવાથી વધારે છુટથી વપરાતું નથી; તો પણ તે વારંવાર મસ્તક શુળમાં અને ઉપર ચોટીઆ માથાના દુખાવાપર કપાળે ચોપડવાથી સારો ફાયદો થાય છે. આ તેલને સાકરના પાણીમાં અથવા પતાશામાં આપવાથી ખાવું સ્હેલું થઇ પડે છે.

લવિંગના તેલની શરીરની ઇંદ્રિઓપર અસર.—

બાહ્યોપચાર તરીકે—ચામડી—ચામડીપર લવીંગનું તેલ બાહ્યોપચાર તરીકે ચોપડવાથી તે તમતમાટી, લાહ્ય અને લાલાશ ઉત્પન્ન કરે છે; અને ચામડીના જ્ઞાનતંતુનો નાશ કરી તેને બ્હેરી કરે છે; આથી કરી તે ગરમીની તીક્ષ્ણ લાલાશ લાવવાની અને જ્ઞાનતંતુને નષ્ટ કરવાની અસર કરે છે; વળી તે દુર્ગંધ નાશક અસર પણ કરે છે.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—મુખ—લવીંગના તેલની મુખમાંની અસર ચામડીપરની અસર જેવી અસર કરે છે. મુખમાં લેવાથી થુંકના પ્રવાહને વધારે છે; અને થુંકની ગાંઠોપર ગરમીની અસર કરે છે; અને સ્વાદ ઇંદ્રિને વધારે ચંચળ કરે છે અને સુગંધીદાર અસર કરી મોંમાંથી સુગંધ કાઢે છે. જો વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવે તો મોં આવી જાય છે.

પેટ—આ દવા હોજરીમાં દાખલ થઇને હોજરીના રકતાશય તથા નસોપર ગરમીની અસર કરે છે અને પાચન ક્રિયાના રસના પ્રવાહને સારી રીતે વધારે છે એટલે પીતને ઉત્પન્ન કરે છે; અને આંતરડાની ભમરીયા કુવા જેવી પેચ પેચવાળી (Peristaltic movements) હીલ ચાલ પર ગરમીની અસર કરે છે; આથી આ દવા અગ્નિ વર્ધક, વાતહર અને પૌષ્ટિક છે. વળી કપુર અથવા દારૂની માફક આ દવા હૃદયના રકતાશયપર ગરમીની અસર કરે છે અને નાડીમાંના લોહીના પ્રવાહને તથા હૃદયની ગતીમાં ધીમે ધીમે વધારો કરે છે.

આંતરડા—આ દવા આંતરડામાં હોજરીની માફક અસર કરે છે. આંતરડાની ગતિને સારી રીતે વધારે છે અને તેમાંથી વાયુનો ચુંકનો તથા આંકડીનો નાશ કરે છે; આથી આ દવા આંતરડાની ચુંક તથા આંકડી અને વાયુને મટાડવાની ખાસ અસર કરે છે.

હૃદય—રક્ત અને લોહીની ફરવાની ગતી–આ દવા રક્તમાં કાંઈ પણ ફેરફાર થયા સિવાય મળી જાય છે અને લોહીના રાતા રજકણો મળવાથી તેમાં ફેરફાર થાય છે. આ દવા રક્તના ધોળા રજકણોને અતિશય વધારે છે. હૃદયમાં આ દવાની પાંશરી અસરથી સ્હેજ ગરમીની અસર ઉત્પન્ન થાય પણ હોજરીમાંની આ દવાની અસરને લીધે ગરમીની સારી અસર થાય છે. આ દવા સેરીબ્રેલ (Cerebral) મેડયુલરી (Medullary) અને સ્પીનલ સેન્ટરસ (Spinal centres) નામના ભાગપર કામ ચલાઉ પાંસરી ગરમીની અસર કરે છે પણ રક્તની ગતિમાં મળવાથી સારી અસર કરે છે માટે આ દવા ધીમી સાધારણ ગરમીની અને ચુંક તથા આંકડી મટાડવાની અસર કરે છે.

મુત્રાશય—લવીંગનું તેલ તેના જેવા બીજા તેલની માફક મુત્રાશય વાટે, ચામડી વાટે, કંઠનળી વાટે, અને આંતરડા વાટે બહાર નીકળે છે; ઉપરના ભાગો વાટે તેલ બહાર નીકળતાં રસ્તામાંના પ્રવાહમાં ગરમીની અને દુર્ગંધ નાશ કરવાની અસર કરે છે, પણ ટરપેનટાઇન અને એવા બીજા તેલની માફક જલદ અસર આ દવા કરતી નથી.

આ પ્રમાણે લવીંગના તેલની માફક બીજા ઉડી જતા (Volatile) તેલની અસરો શરીરમાં થાય છે.

PLMENTA. લા૦ પીમીન્ટા. અં૦ પીમેન્ટો.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

OLEUM PIMENTAE. લા૦ ઓલ્યમ પીમેન્ટી. અં૦ ઓઇલ ઓફ પીમેન્ટો. ગુ૦ પીમેન્ટાનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીંપા,

ગુણ—ઉષ્ણ, દીપન અને વાતહર છે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Aqua Pimentae.* લા૦ એક્વા પીમેન્ટી. અં૦ પીમેન્ટો વોટર.

ગુ૦ પીમેન્ટાનું પાણી.

રીત—પીમેન્ટાનો ભુકો ... ... ૧૪ આંસ.
પાણી ... ... ૨ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ આંસ

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ લવીંગને મળતા છે.

OLEUM CAJUPUTI. **લા૦** ઓલ્યમ કયાજુપુટી. **અં૦** ઓઇલ ઓફ કયાજુપુટ ગુ૦ કાજીપુટીનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીંપા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Spiritus Cajuputi.* **લા૦** સ્પીરીટસ કયાજુપુટી. **અં૦** સ્પીરીટ ઓફ કયાજુપુટ. ગુ૦ કયાજુપુટીનું તેલ.

રીત—ઓઇલ ઓફ કયાજુપુટ ... ... ૧ આંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૪૯ આંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ તેલ ચોપડવાથી ઘણીજ ગરમીની અસર ઉત્પન્ન કરે છે, અને તેનો ગુણ ગરમ ચુંક, આંકડી અને પેટના વાયુનો ગોળો મટાડનાર છે. તે વાયુના દરદમાં, પેટના ગોળામાં, હીસ્ટીરીઆમાં, કોલેરામાં, અજીર્ણમાં, અને જુના સંધીવાના દરદમાં, તે પીવાથી સારો ફાયદો થાય છે. આ તેલ ઓલીવ ઓઇલ સાથે મીશ્ર કરીને ચોપડવાથી ગાંઠીઆ વા તથા બીજા રહી ગએલા ભાગો, અને દુઃખાવો થતા ભાગપર સારી અસર થાય છે. આ તેલ લીનીમેન્ટમ ક્રોટોનાઇટિસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

આ તેલ ગરમ અસરને લીધે ફેફસાના સોજાના દરદમાં, ફેફસાના અંતરપડના સોજામાં, જુની ઉધરસના દરદમાં, અને ન્યુમોનીયામાં (ત્રિ-

દેશમાં) છાતીપર ચોળવાથી ઘણી ઉત્તમ અસર થાય છે. ખરજવા તથા ચામડીના દરદમાં પણ આ તેલ લગાડાય છે. **ડાકતર વીટલો** જણાવે છે કે આ તેલ ઘણી ખરી રીતે કસ્તુરીના તેલ સમાન ગરમીની અસર કરે છે.

EUCALYPTI FOLIA **લા૦** યુકેલીપ્ટી ફોલીઆ, **અં૦** ધી લીવ્ઝ ઓફ યુકેલીપટસ ગ્લોબ્યુલસ **ગુ૦** યુકેલીપટસના પાંદડા.

બનાવટ.

૧. *Tinctura Eucalypti.* **લા૦** ટીંચુરા યુકેલીપ્ટી. **અં૦** ટીંચર ઓફ યુકેલીપ્ટસ. **ગુ૦** યુકેલીપ્ટસનો અર્ક.

રીત—યુકેલીપ્ટસના પાંદડા ... ... ૧૦ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૦।। થી ૨ ડ્રામ.

સુચના—આ અર્ક આ દવાની મુખ્ય બનાવટ નથી. રોજીંદા તથા એકાંતરીઆ આવતા તાવમાં તાવ આવ્યા પહેલા આ દવાના અર્કના ૨ ડ્રામ આપ્યાથી તાવને સારી રીતે રોકી દે છે.

Oleum Eucalypti. **લા૦** ઓલ્યમ યુકેલીપ્ટી. **અં૦** ઓઇલ ઓફ યુકેલીપ્ટસ. **ગુ૦** યુકેલીપ્ટસનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીંપા.

ગુણ—મૂત્રલ, સ્વેદલ, કફઘ્ન, તાવ રોકનાર, જંતુ નાશક, અગ્નિવર્ધક, અને જલદ દુર્ગંધ નાશક છે.

ઉપયોગ—મલેરીયા તાવવાળા પ્રદેશમાં આ ઝાડના વાવેતર થવાથી તે પ્રદેશ તનદુરસ્ત અને ચોખી હવાવાળા થાય છે એમ સંપુર્ણ ખાત્રી મળી છે.

આ ઝાડના મુળીઆ ભેજવાળા પ્રદેશમાંથી તદન ભેજને તથા દુર્ગંધને ચૂશી લે છે અને હવાને નિર્મળ કરે છે.

ડાક્તર **બીન્ઝ** અને **સીજન** જણાવે છે કે યુકેલીપ્ટલની કવીનાઇન કરતાં પણ ગણી જલદ દુર્ગંધનાશક શક્તિ છે. આ દવા શરીરની ગરમીને તનદુરસ્ત હાલતમાં જેટલી રહેવી જોઇએ તેના કરતાં પણ વધારે ગરમી ઘટાડી નાંખે છે અને આથી કુતરામાં કૃત્રીમ ઉત્પન્ન કરેલા સેપ્ટીક તાવમાં તો છેતરી નાંખે તેવી ગરમી ઘટાડી નાંખવાની અસર કરે છે.

આ દવા ફેફસા, મુત્રાશય અને શ્વાસોશ્વાસ મારફતે બ્હાર નીકળે છે અને તેની ગંધ દવા ખાધા પછી કેટલાક કલાક સુધી આવ્યા કરે છે. ટરપીન્ટાઇન તેલની માફક આ દવા પેશાબમાં વાયોલેટની ગંધ માફક ગંધ કાઢયા કરે છે.

રોજીંદા અને એકાંતરીયા તાવના દરદમાં તાવ રોકવા તરીકે આ દવાનો અર્ક વાપરવાની **ડાકટર ગેરોડ** મજબુત ભલામણ કરે છે; વળી. આ ડાક્તરે આ દવાનો આંકડી તથા ચુંક મટાડવા અને ગરમીની અસર કરવા સારૂ તરીકે પણ ઉપયોગ કર્યો હતો.

આ દવાના પાંદડાનો ધુમાડો લેવાથી દમ, હાંફણ, ઉધરસ અને ઉંટાટીઆના દરદમાં સારો ફાયદો થાય છે.

યુકેલીપ્ટલ તેની જલદ દુર્ગંધનાશક શક્તિને લીધે શસ્ત્રક્રિયામાં વપરાય છે પણ તે વાપરવાથી ચામડીપર સોજો આવે છે. આ દવાનો મોંવાટે નાસ લેવાથી ઓઝીના (Ozoena) ઉધરસ, ક્ષય અને ઉરસ્તંભના દરદમાં સારો ફાયદો થાય છે. વળી ગહગુમડના તાવમાં (Pyaemia) એટલે પાએમીઆ નામના દરદમાં આ દવાની ત્વચા વાટે પીચકારી મારવાથી સારો ફાયદો થાય છે એમ ઘણાખરા દાક્તરો જણાવે છે.

યુકેલીપ્ટસ રેઝીની ફેરા અને તેની બીજી જાતોના ઝુડમાંથી નીકળતો ગુંદર તેની ગ્રાહીક શક્તિને લીધે ગ્રાહીક તરીકે **બોટની બે કાઇનો** (**Botany Bay Kino**) ના નામથી વપરાય છે; તે કોઇનો અને કેટેચ્યુના ગુણદોષને તેની અસરમાં મળતો આવે છે.

યુકેલીપ્ટસનું તેલ ક્ષયમાં અને અતિસાર તથા મરડાના દરદમાં જંતુનાશક તરીકે ઘણોજ સારો ફાયદો કરે છે એમ ઘણાક યુરોપના કે-

દીક વર્તમાન પત્રો જણાવે છે. મરકીના વખતમાં રૂમાલપર છાંટી સુગંધી લેવાથી જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર સારી થાય છે; અને તેથી મરકીનો રોગ લાગુ પડતો નથી તથા મરકીવાળા લતામાં જવાના પ્રસંગે રૂમાલ સુંઘતા સુંઘતા નિર્ભયતાથી જઈ શકાય છે, એમ ઘણા ખરા દાક્તરોનો મત છે. યુકેલીપ્ટી તેલની નીચેની દવા સાથે મેળવણી કરીને ગોળીઓ વાપર્યાથી ક્ષયમાં સારો ફાયદો થાય છે.

ઓલીયમ યુકેલીપ્ટી	...	...	૨૪ ટીંપા.
આયડો ફોર્મ	...	...	૬ ગ્રેન.
ક્રીયોસોટ	...	...	૬ ટીંપા.
ગમ એકેસીઆ	...	...	જોઇએ તેટલો.

આ દવાની ૨૪ ગોળીઓ કરવી અને આખા દીવસમાં થઇને સાંજ સવાર ૪ ખાવી.

મુખ્ય બનાવટ—

૧ *Unguentum Eucalypti.* **લા૦** અંગવેન્ટમ યુકેલીપ્ટી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ યુકેલીપ્ટસ. **ગુ૦** યુકેલીપ્ટસનું મલમ.

રીત—સોફ્ટ પેરાફીન	...	૨ ઔંસ.
હાર્ડ પેરાફીન	...	૨ ઔંસ.
યુકેલીપ્ટસનું તેલ	...	૧ ઔંસ.

સુચના—આ તેલ દરદીને પીવા આપતાં સાકર સાથે, પતાસા સાથે, ગ્લીસરાઇન અથવા મધ સાથે મેળવીને આપવું. આ દવા ચોખ્ખા અંગ્રેજી મધ સાથે મિશ્ર થએલી કલકત્તાના બજારમાં "**યુકેલીપ્ટસ હની**" (**Eucaylyptus Honey**) ના નામથી તૈયાર મળે છે, તે બચ્ચાંઓના કફ અને સળેખમમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

GRANATI RADICIS CORTEX. **લા૦** ગ્રાનેટી રેડીસીસ કોરટેક્સ. **અં૦** પોમેગ્રાનેટ રૂટબાર્ક. **ગુ૦** દાડમનાં મુ-

ળની છાલ.

મુખ્ય બનાવટ—

૧ *Decoctum Granati Radicis.* **લા૦** ડીકોકટમ ગ્રેનેટી રેડીસીસ. **અં૦** ડીકોકશન ઓફ પોમેગ્રાનેટ રુટ, **ગુ૦** દાડમનાં મુળની છાલનો ક્વાથ.

રીત—દાડમનાં મુળીઆંનો ભુકો ... ૨ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૪૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

ગુણ—કૃમીઘ્ન.

ઉપયોગ—દાડમનાં મુળીઆંનો ભુકો જે સ્હેજ ગ્રાહીક અસરોવાળો છે તે ટેપ વર્મ્સ (Tape-worms) નામના કૃમીનો નાશ કરવા સારૂ વપરાય છે. આ દવાની કેટલીક માત્રાઓ વારંવાર આપવાની જરૂર રહે છે અને તે આપ્યા કેડે ખાસ રેચક દવા આપવાની જરૂર પડે છે. દાડમના બીજ પીતશામક છે. તેનું શરબત ઉનાળામાં ઠંડક સારૂ પીવામાં આવે છે. તેની છાલ ઉધરસ ઉપર મોઢામાં રખાય છે; તથા અતિસાર મરડા હરસ અને કફના વ્યાધીમાં ઔષધી તરીકે વપરાય છે. આ દવાની છાલ ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં અપાય છે.

COLOCYNTHIDIS PULPA. **લા૦** કોલોસીંથીડીસ પલ્પા. **અં૦** કોલોસીંથ પલ્પ. **ગુ૦** ઇંદ્રવરણાનો ગર્ભ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Extractum Colocynthidis Compositum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કોલોસીંથીડીસ કમ્પોઝીટમ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કોલોસીંથ. **ગુ૦** ઇંદ્રવરણાનું મીશ્રીત સત્વ.

રીત—કોલોસીંથ પલ્પ ... ૬ ઔંસ.
એકસ્ટ્રેકટ ઓફ સોકોટ્રીન એલોઝ
(એળીઆનું સ.ત્વ.) ... ૧૨ ઔંસ.
રેઝીન ઓફ સ્કેમોની ... ૪ ઔંસ.
કઠણ સાબુનો ભુકો ... ૩ ઔંસ.
એલચી દાણાનો ભુકો ... ૧ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ૧ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Pilula Colocynthidis Composita.* **લા૦** પીલ્યુલા કોલોસીંથીડીસ કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પીલ ઓફ કોલોસીન્થ. **ગુ૦** ઇંદ્રિવરણાની મિશ્રીત ગોળીઓ.

રીત—કોલોસીન્થ પલ્પ ... ... ૧ ઔંસ.
બારબેડોઝ એલોઝ ... ... ૨ ઔંસ.
રેઝીન ઓફ સ્કેમોની ... ... ૨ ઔંસ.
સલફેટ ઓફ પોટાશીઅમ ... ¼ ઔંસ.
ઓઇલ ઓફ કલ્વઝ (લવીંગનું તેલ) ૨ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૩ *Pilula Colocynthidis et Hyoscyami.* **લા૦** પીલ્યુલા કોલોસીંથીડીસ એટ હાયોસાઇમાઇ. **અં૦** પીલ ઓફ કોલોસીંથ એન્ડ હેનબેઇન. **ગુ૦** ઇંદ્રિવરણા અને ખોરાસાની અજમાની ગોળીઓ.

રીત—કમ્પાઉન્ડ કોલોસીન્થ પીલ ... ૨ ઔંસ.
એકસ્ટ્રેકટ ઓફ હેનબેઇન ... ૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ...૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—અતિશય પ્રવાહી રેચક મળ લાવનાર છે.

ઉપયોગ—મળાવરોધ, જલંદર, અજીર્ણ, કાળજાની ગાંઠના દરદમાં કાળજાના ભરાવાના દરદમાં અને કમળામાં રેચક તરીકે તે વપરાય છે. આ દવા એકલી ભાગ્યેજ વપરાય છે. આ દવા જોડે હાયોસીઆમી અને હાઇડ્રારજીરીની દવા મેળવવાથી કાળજાના દરેક દરદોમાં સારો ફાયદો કરે છે અને ચુંક તથા અમળાટને અટકાવે છે.

વિશેષ વર્ણન—કોલોસીન્થ એક જલદ જુલાબ છે; અને તે લીધાથી પુષ્કળ પાણી જેવો પ્રવાહી મળ બહાર નીકળે છે, અને બસ્તીના ભાગપર ગરમીની સખત અસર કરે છે. આ દવા જ્યારે એકલી આપવામાં આવે છે ત્યારે તે અતિશય ચુંક તથા અમળાટને કરે છે અને આંતરડાની પેરીસ્ટોલીક ક્રીયાને (પેચ પેચવાળી ક્રિયા) અનિયમીત કરે છે;

આ કારણોને લીધે આ દવાને બીજી રેચક અને વાતહર દવાના સંયોગમાં વાપરવામાં આવે છે; અને આથી સારો જુલાબ થાય છે.

નિરંતરના તથા ઘણા સખત બંધ કોષમાં, તાવના દરદમાં, જલંદરના વ્યાધીમાં, ઋતુશ્રાવ અને ગર્ભસ્થાનના દરદમા અને માથાના જુદા જુદા વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી ઘણી સારી અસર થાય છે. કોલોસીન્થ ઘણા વધારે પ્રમાણમાં આંતરડાનો સોજો કરે છે. એકસ્ટ્રેકટ કોલોસીન્થ કો, પીલ્યુલા કોલોસીન્થ કો, પીલ્યુલા કોલોસીન્થ એટ હાયોસાઇમી અને પીલ્યુલા કોલોસીન્થ એટ હાઇડ્રારજીરી. (પીલ કોલોસીંથ કો ૧ ઔંસ અને પીલ હાઇડ્રારજીરી. ૧ ઔંસ. માત્રા ૫ થી ૧૦ ગ્રેન. અનુવાદક.) ઘણી ઉત્તમ દવાઓ છે અને કાળજાના કમળાના અને પેટના વ્યાધીઓમાં તે વાપરવાથી ઘણી સારી અસર કરે છે.

સુચના—આ દવા ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને, અતિસાર, હરસ મરડા અને આંતરડાના ક્ષતવાળા દરદીઓને કદી પણ આપવી નહીં.

ELATERIUM. **લા૦** ઇલાટીરીયમ. **અં૦** ઇલેટીરીઅમ. **ગુ૦** કડવીનાઇનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૧/૧૬ થી ૧/૨ ગ્રેન.

ELATERINUM **લા૦** ઈલાટીરીનમ. **અં૦** ઈલાટીરીન.

માત્રા— ... ... ૧/૪૦ થી ૧/૧૦ ગ્રેન

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Pulvis Elaterini Compositus* **લા૦** પલ્વીસ ઇલાટીરીની કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ ઈલાટીરીન.

ગુ૦ કડવી નઇનો મીશ્રીત ભુકો.

રીત—ઇલાટીરીન ... ... ૫ ગ્રેન.

દુધની સાકર ... ...૧૯૫ ગ્રેન.

માત્રા— ... ... ૧/૨ થી ૫ ગ્રેન.

આ ભુકાના ૪૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન. ઈલાટીરીન સમાએલું છે.

ગુણ—એક સખત પ્રવાહી રેચક દવા છે.

ઉપયોગ—ઈલાટીરીન મુખ્યત્વે કરીને કાળજા, હ્રદય અને મૂત્રાશયના બગાડથી થએલા જલંદરના વ્યાધીમાં, એક સખત પ્રવાહી રેચક તરીકે વપરાય છે. તેમાં મુખ્યત્વે કરીને હ્રદયના બગાડથી થએલા જલંદરમાં ખાસ વપરાય છે. કેટલીક વાર આ દવા બકારી, ઉબકા અને બેચેની ઉત્પન્ન કરે છે અને હ્રદયની ગતીને મંદ કરે છે, માટે તેનો ઘણી સંભાળથી ઉપયોગ કરવો. આ દવા આંતરડા અને કાળજાની ચામડીપર સખત ગરમીની અસર કરે છે; વધારે પ્રમાણુમાં આ દવા પાચનક્રિયાના આંતરડાપર તીક્ષ્ણ સોજાની અસર કરે છે; અને વારંવાર **પેરીટોનીસ** ઉપર પણ સોજાની અસર કરે છે. આ દવા અતિશય જલદ પ્રવાહી રેચક છે અને તે ક્રોટન ઓઈલ (જમાલગોટા) ના જેવી રેચક શક્તિ ધરાવે છે. આ દવા થુંકના પ્રવાહને વધારે છે; અને ત્વચામાં મારવાની પીચકારીના રૂપમાં જ્યારે વાપરવામાં આવે છે ત્યારે રેચક અસર કરે છે અને ધનુર્વાના ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

મગજપર લોહી ચઢી ગયું હોય તેવા દરદમાં ફેફસાં જ્યારે કફ અને જલંદરના બગાડના પ્રવાહીથી ભરપુર થઈ સુજી ગયા હોય તેવા દરદમાં મુત્રાશયના દરદમાં, કાળજાના વધારાના દરદમાં અને બીજા તીક્ષ્ણ સોજાવાળા પેટના દરદોમાં આ દવા વપરાય છે. આ દવા બંધકોષમાં ભાગ્યેજ વપરાય છે.

સુચના—આ દવા નબળા બાંધાવાળા અને ઘરડાં માણુસોને, નાના બચ્ચાંઓને, ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને, વારંવાર અતિસાર થતો હોય તેમને, મસાવાળા દરદીઓને, મરડાવાળા દરદીઓને અને હૃદયની મંદગતીવાળા દરદીઓને આપવી નહીં.

વાપરવાની સુચના—ઇલાટીરીઅમની યોગ્ય માત્રા $\frac{1}{2}$ ગ્રેન સુધીની છે; અને ઇલાટીરીનની $\frac{1}{40}$ ગ્રેન સુધીની છે; માટે ઉપરના પ્રમાણુની બહાર આ દવાનો ઉપયોગ કરવો તે ઘણું જોખમ ભરેલું છે. આ દવાનો હેન બેઈન (ખોરાસાની અજમો) સાથે, અને બીજા ગરમ વાતહર સુગંધીદાર તેલ અને ટીંચર સાથે ઉપયોગ કરવાથી આંકડી ઉબકા અને ઉલ્ટીની અસરો થતી નથી.

આ દવાના ઉપચારકોએ ઇલાટીરીઅમ અને ઇલાટીરીનની યોગ્ય માત્રા વિશે ખાસ ધ્યાન આપવું અને તેનો ઘણીજ સંભાળથી ઉપયોગ કરવો; અને ભુલથી ઇલાટીરીનને ઇલાટીરીઅમ જાણી ઇલાટીરીઅમના પ્રમાણુમાં વાપરવું નહીં.

ઇલેટેરીનનો મીશ્રીત ભુકો રેચક દવા તરીકે વાપરવાની સારી દવા છે અને તે ભુકા અને ગોળીના રૂપમાં વાપરી શકાય છે. જો આ દવા ભુકાના રૂપમાં વાપરવાની હોય તો માંખણુ સાથે મીશ્ર કરી વાપરવી એમ કલકત્તાના દાક્તર રખાલદાસ ઘોશ જણુાવે છે.

ઇલાટીરીઅમના વિષનાશક ઇલાજો.

ઇલેટેરીનમ. ૧. સ્ટમક ટયુબ. (પેટમાંથી વિષ કાઢવાની રબરની નળી)

૨. વમનકારક દવાઓ.

હીસ્ટેરીઅમ. ૩. જો સ્ટમક ટયુબ લગાડવામાં આવી હોય તો હોજરીને દુધથી અથવા ઓલીવ ઓઇલના ૪ ઔંસને પાણીના ૨૦ ઔંસમાં મેળવીને સાફ કરવી.

૪. ચીકાશયુક્ત દવાના પાન કરાવવાં; મુખ્યત્વે કરીને ઇંડાંની સફેદી દુધમાં મેળવીને પાઇ દેવી.

૫. મોરફાઇન સલ્ફેટની ટેબ્લોઇડ વાપરવી.

૬. ટીંચર ઓપીઅમ. (અફીણના અર્ક) ના ૨૦ ટીંપા પાણીમાં મીશ્ર કરી પાઈ દેવા.

૭. ગરમ દવાઓ પાવી.

CONII FOLIA. લા૦ કોન્યાઇ ફોલીઆ. અં૦ હેમલોક લીવ્ઝ. ગુ૦ હેમલોકના પાંદડા.

માત્રા— ... ૨ થી ૮ ગ્રેન. (પાંદડાના ભુકાની)

CONII FRUCTUS. **લા૦** કોન્યાઇ ફ્રૂકટસ. **અં૦** હેમલોક ફ્રૂટ. ગુ૦ હેમલોકનું ફળ.

કોન્યાઇનાં પાંદડાંની મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Cataplasma Conii.* **લા૦** કયાટાપ્લાઝમા કોન્યાઇ. **અં૦** હેમલોક પોલ્ટીસ. ગુ૦ હેમલોકની પોટીસ.

રીત—હેમલોકનો રસ	...	૧ ઔંસ.
અળશીનો લોટ	...	૪ ઔંસ.
ઉકળતું પાણી	...	૧૦ ઔંસ.

૨ *Extractum Conii.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કોન્યાઈ. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ હેમલોક. ગુ૦ હેમલોકનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

૩ *Pilula Conii Composita.* **લા૦** પીલ્યુલા કોન્યાઇ કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પીલ ઓફ હેમલોક. **ગુ૦** હેમલોકની મિશ્રીત ગોળીઓ.

રીત—એકસ્ટ્રેકટ ઓફ હેમલોક ... ... ૨½ ઔંસ.
ઇપીકાકયુઆનાનો ભુકો. ... ... ૪ ડ્રામ.
ગોળ ... ... જોઇએ તેટલો.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૪ *Succus Conii.* **લા૦** સકસ કોન્યાઇ. **અં૦** જ્યુસ ઓફ હેમલોક **ગુ૦** હેમલોકનો સ્વરસ (તાજો રસ.)

રીત—હેમલોકનાં તાજાં પાંદડાનો રસ. ... ૩ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં

૫ *Vapor Conii.* **લા૦** વેપર કોન્યાઇ **અં**. ઇનહેલેશન ઓફ કોન્યા. **ગુ૦** કોન્યાનો નાસ.

રીત—હેમલોકનો રસ. ... ... ૪ ડ્રામ.
સોલ્યુશન ઓફ પોટાસ. ... ... ૧ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૧ ઔંસ.

કોન્યાઇના ફળની બનાવટ.

૧ *Tinctura Conii.* **લા૦** ટીંચુરા કોન્યાઇ. **અં૦** ટીંચર ઓફ હેમ લોક. **ગુ૦** હેમલોકનો અર્ક.

રીત—હેમલોકનું અધકચરું ફળ ... ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપા.

ગુણ—ઘેન લાવનાર, પીડા શામક, અને ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવા ઝેરી છે.

ઉપયોગ—ઉધરસ, શ્વાસ નળીને લગતા બીજા દરદો, સંધીવા, મસ્તકના દુ:ખાવા, અને હોજરીના ચાદાના દરદોમાં આ દવા ઉપયોગી છે. ઉન્માદ આંચકી, અપસ્માર, ધનુર્વા, ચસ્કા, ખાંસી, દમ અને સસણી વીગેરે દરદોપર આ દવા વપરાય છે, દમ ઉપર આ દવાનો નાસ લેવામાં આવે છે. નાસુર, બાફમાં અને બીજા બાહ્યોપચારના દરદમાં આ દવા વપરાય છે. અગાઉ આ દવા કંઠમાળના દરદ ઉપર ઘણી વપરાતી હતી પણ હાલમાં તે ઝાઝી વપરાતી નથી.

ચાંદી, કંઠમાળ અને બીજા ગડગુમડનાં દરદોમાં આ દવાની પોટીસ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કોન્યાઈની મુખ્ય અસર વોલન્ટરી સ્નાયુઓનો પક્ષઘાત કરવાની છે. આ દવા પ્રથમ મોટર નસોનો, અને પાછળથી મગજમાં મોટર સેન્ટરનો, બરડાના રજ્જુનો (Spinal Cord) અને બરડાના રજ્જુઓના જ્ઞાનતંતુઓનો, મગજનો અને સ્નાયુઓની નસોનો પક્ષાઘાત કરે છે. શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયાના સ્નાયુઓ ધીમે ધીમે નબળા પડે છે અને સ્નાયુઓનો પક્ષાઘાત થયા પછી મુર્છાથી મરણ નીપજે છે. હૃદયની ગતી એકદમ બંધ પડતી નથી; પણ જ્યારે સઘળી શ્વાસોશ્વાસની હીલચાલ ઘટવા માંડે છે ત્યારે તે ધીમે ધીમે બંધ પડે છે.

કોન્યાઈની બરાબર બનાવટોમાંની કોઈ પણ એક બનાવટની સખત માત્રા જો કોઇ તનદુરસ્ત માણુસને આપવામાં આવી હોય તો તે પગમાં અશક્તિ લાવે છે અને લથડીઆં તથા ધ્રુજારો ઉપજાવે છે; ત્રીજી નસ એકદમ ગુંચાઇ જાય છે; અને આંખની કીકીઓ પહોળી થાય છે; સ્નાયુઓની નબળાઈ વધી પડે છે; સુસ્તી આવે છે અને વખતે સુસ્તી આવી નિંદ્રા પણ આવી જાય છે.

આ દવા કેટલાક માસ સુધી પાચન ક્રિયામાં કાંઈ પણ હરકત થયા સિવાય લઈ શકાય છે.

કોન્યાઇ કોરીઆ નામના દરદમાં સ્નાયુની આવતી તાણુ લકવા, પા-

રાની દવાથી થએલા ધુજારા ઉરૂસ્તંભ (કે જેમાં કેટલીકવાર પગ એની મેળે ઉછળે છે) અને અર્ધાંગ વાયુના દરદમાં (કે જેમાં સ્ત્રીઓની કેડ) નીચેનો ભાગ તદ્દન રહી જાય છે અને ટાંટીઆ અતિશય તણાઈ જાય છે તેમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

ધનુર્વા અને સ્ટ્રીકનીઆના વિષમાં આવતી તાણ મટાડવામાં કોન્યાઇ નિરૂપયોગી છે.

ઉધરસમાં અને ક્ષયમાં કફ મટાડવા સારૂ આ દવા અતિશય વપરાય છે; પણ આવા દરદમાં આ દવાના નાસ (વેપર કોન્યાઇ) નો ઉપયોગ કરવાથી ઘણીજ સારી અસર થાય છે.

તીક્ષ્ણ ઉન્માદના દરદમાં આ દવા શાંતીદાયક અસર કરવા સારૂ વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

વિષ તરીકે ઉપયોગ—કોન્યાઇ વિશેષ લીધાથી વિષારી થઈ પડે છે. ગ્રીક દેશમાં **સોક્રેટીસ** જેવા ડાહ્યા માણસનું મરણ આ વિષથી થયું હતું. આ દવાથી ગળુ સૂકાઇ જાય છે અને ખેંચાય છે. મસ્તક દુખે છે, ગળામાં કાંઈ પણ પદાર્થ ઉતરતો નથી; કીકીઓ પહોળી થાય છે, ઘેન આવે છે, બેશુદ્ધી થઇ શરીર શીતળ અને શુન્ય થઇ જાય છે; શ્વાસ ઘુંટાય છે; નાડી મંદ અને અનિયમીત ચાલે છે અને છેવટે આંચકી તથા મુર્છા આવી મરણ નીપજે છે.

કોન્યાઇના વિષનાં વિષનાશક ઇલાજો.

કોન્યાઇ.
1. સ્ટમક ટયુબ અથવા વમનકારક દવાઓ.
2. સ્ટ્રીકન્યા સલ્ફેટના $\frac{1}{60}$ ગ્રેનની ટેબ્લોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.
3. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા અને ગરમ દવાઓ આપવી.
4. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.
5. સૂક્ષ્મ જુલાબ આપવો.

૬. ગરમ દવાઓ ગળે ઉતરે નહીં તો બસ્તી પ્રયોગથી ગુદા વાટે આપવી.

૭. વીજળી લગાડી ઉત્તેજક અસર કરવી.

ASAFOETIDA. **લા૦** આસાફીટીડા. **અં૦** આસાફીટીડા. **ગુ૦** હીંગ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Enema Asafoetidae.* **લા૦** એનીમા આસાફીટીડી. **અં૦** એનીમા ઓફ આસાફીટીડા. **ગુ૦** હીંગની ગુદામાં મારવાની પીચકારી.

રીત—હીંગ ... ... ૩૦ ગ્રેન.
પાણી ... ... ૪ ઔંસ.

૨ *Pilula Aloes et Asafoetidae.* **લા૦** પીલ્યુલા એલોઝ એટ આસાફીટીડી. **અં૦** પીલ ઓફ એલોઝ એન્ડ આસાફીટીડા. **ગુ૦** હીંગ અને એળીઆની ગોળીઓ.

રીત—સોકોટ્રાઇન એલોઝ ... ૧ ઔંસ.
આસાફીટીડા ... ૧ ઔંસ.
કઠણ સાબુ ... ... ૧ ઔંસ.
ગુલાબનો મુરબ્બો ... ૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૩ *Pilula Asafoetidae Composita.* **લા૦** પીલ્યુલા આસાફીટીડી કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પીલ ઓફ આસાફીટીડા. **ગુ૦** હીંગની મિશ્રીત ગોળીઓ.

ઉપનામ—પીલ્યુલા ગેલબેની કમ્પોઝીટા.

રીત—આસાફીટીડા ... ... ૨ ઔંસ.

ગેલ્બેનમ	...	...	૨ ઔંસ.
હીરાબોળ	...	...	૨ ઔંસ.
ગોળ	...	...	૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૪ *Spiritus Ammoniae Foetidus.* **લા૦** સ્પીરીટસ એમોન્યાઈ-ફીટીડીસ. **અં૦** ફેટીડ સ્પીરીટ ઓફ એમોન્યા. **ગુ૦** એ-મોન્યાનો હીંગ મિશ્રીત સ્પીરીટ.

રીત—આસાફીટીડા	...	...	૧½ ઔંસ.
સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા		...	૨ ઔંસ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ	...	...	૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

૫ *Tinctura Asafoetidae.* **લા૦** ટીંચુરા આસાફીટીડી. **અં૦** ટીંચર ઓફ આસાફીટીડા. **ગુ૦** હીંગનો અર્ક.

રીત—હીંગનો ભુકો	...	...	૨½ ઔંસ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ	...	...	૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ટીંપાં.

ગુણ—ઉષ્ણ, કૃમીઘ્ન, વાતહર, એકદમ ચુંક તથા ગોળો મટાડનાર, કફઘ્ન અને રેચક છે.

ઉપયોગ—હીસ્ટીરીઆમાં આવતી તાણુમાં, વાયુના ઉન્માદમાં, ચુંક તથા આંકડીના દરદમાં, દમમાં, ઉટાંટીઆમાં, હૃદય શુળમાં, સાધારણ વાયુના દરદમાં, અને પેઢુની ચુંકના તમામ દરદોમાં હીંગ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. ફેફસાના સોજામાં, અને બચ્ચાંની ઉધરસમાં અને જૂની ઉધરસમાં હીંગ વપરાય છે. આંતરડાના દરદોમાં કૃમીનાશક તરીકે હીંગ સારી અસર કરે છે. હીંગ મગજના સ્નાયુઓપર ગરમીની સારી અસર કરે છે; અને પેટના વાયુનો ગોળો, આંકડી તથા ચુંકપર એકદમ હીંગ

સઘળી વાતજ્વર અને ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર દવાઓ કરતાં જલ્દીથી ઉત્તમ અસર કરે છે.

ડાકટર વરમ્સ જનાવરોને થતા પ્લેગના રોગમાં (Cattle Plague) હીંગ વાપરવાની ભલામણ કરે છે. **સ્કવાયરસ કમ્પેનીયન ટૂ ધ બ્રીટીશ ફારમા કોપીઆ. પાનું ૧૧૦.**

સાધારણ અજીર્ણ અને વાયુના દરદમાં હીંગ નીચેની દવાઓ સાથે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	૧૫ ગ્રેન.
ટીંચર કારડમ કો	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર લેવેન્ડયુલા	...	૧૦ ટીંપા.
ટીંચર એસાફીટીડા	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર જીંજર	...	૧૫ ટીંપા.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	...	૧૫ ટીંપા.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	...	૧૫ ટીંપા.
તજનું પાણી ...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પાવું.

હીસ્ટીરીઆના તમામ દરદોમાં, શૂળમાં અને વાયુના ઉન્માદમાં હીંગ નીચેની દવાઓ સાથે વાપર્યાથી સારી અસર કરે છે.

ટીંચર વેલેરીન એમોન્યા	...	૪૫ ટીંપા.
ટીંચર આસાફીટીડા	...	૩૦ ટીંપા.
ટીંચર હાયોસાઈમસ	...	૩૦ ટીંપા.
ટીંચર કારડમ કો	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર જીંજર ...	...	૧ ડ્રામ.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	...	૩૦ ટીંપા.
પોટાસ બ્રોમાઈડ	...	૩૦ ગ્રેન.
ક્લોરલ હાઈડ્રાસ	...	૧૦ ગ્રેન.

ટીંચર નક્સ વોમીકા ... ૧૫ ટીંપા.
પીપરમીટના તેલનું પાણી ... ૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પાવું.

અતિશય ચુંકના દરદમાં હીંગ પાણી સાથે વાટીને ડુંટીમાં ભર્યાથી તરત ચુંક બેસી જાય છે. સડેલા દાંતમાં હીંગ મુકવાથી દરદ કમી થાયછે.

GALBANUM. લા૦ ગાલબનમ. અં૦ ગાલબાનમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Emplastrum Galbani.* **લા૦** એમ્પ્લાસ્ટ્રમ ગાલબેની. **અં૦** ગાલબાનમ પ્લાસ્ટર. **ગુ૦** ગાલબાનમને લેપ.

રીત—ગાલબાનમ ... ૧ ઔંસ.
એમોન્યાકમ ... ૧ ઔંસ.
પીળું મીણ ... ૧ ઔંસ.
લેડપ્લાસ્ટર ... ૮ ઔંસ.

૨ *Pilula Galbani Composita.* **લા૦** પીલ્યુલા ગાલબાની કમ્પોઝીટા. (હીંગની મીશ્રીત ગોળીઓ જુઓ.)

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગાલબાનમની ધરગતુ બનાવટ.

૧ *Unguentum Galbani Compositum.* **લા૦** અંગવેન્ટમ ગાલબાની કમ્પોઝીટમ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ઓઈન્ટમેન્ટ ઓફ ગેલબાનમ. **ગુ૦** ગાલબાનમનું મીશ્રીત મલમ.

રીત—ગાલબાનમ પ્લાસ્ટર ... ૪ ઔંસ.
લેડપ્લાસ્ટર ... ૪ ઔંસ.

સફેદ મીણ	...	૪ ઔંસ.
અફીણનું નરમ સત્વ	...	૧ દ્રામ.
ઓલીવ ઓઇલિ	...	૨૦ ઔંસ.

આ સઘળી દવાઓ ગરમ કરી મીશ્ર કરવી.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ હીંગને મળતા છે; પણ તેની ચું-ક તથા ગોળો મટાડવાની શક્તિ હીંગ કરતાં ઘણી થોડી છે. ગાલબાનમ એમોન્યાકમને ઘણી ખરી રીતે ગુણદોષમાં મળતું આવે છે; અને તેથી ગરમ કફ્ઘ્ન અસર કરવા સારૂ વપરાય છે. તેના વિશે એમ માનવામાં આવે છે કે તે ગર્ભાશય પર ગરમીની અસર કરે છે અને તેથી ઋતુશ્રાવના દરદોમાં વાપરવામાં આવે છે. બાહ્યોપચારમાં તે સ્હેજ ગરમીની અસર કરે છે. આ દવાનું મલમ હરસ, ચાઠાં, પાઠાં, સુજી ગએલી સ્તનની ડીંટડી અને પાકના દરદોમાં ચોપડવાથી ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે.

(પીટર સ્કવાયર.)

AMMONIACUM. **લા૦** એમોન્યાકમ. **અં૦** એમોન્યાકમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Emplastrum Ammoniaci cum Hydrargyro.* **લા૦** એમપ્લાસ્ટ્રમ એમોન્યાસી કમ હાઇડ્રારજીરો. **અં૦** એમોન્યાકમ એન્ડ મરકયુરી પ્લાસ્ટર. **ગુ૦** એમોન્યાકમ અને પારાનું પ્લાસ્ટર.

રીત—એમોન્યાકમ	...	૧૨ ઔંસ.
મરકયુરી ...	...	૩ ઔંસ.
અળશીનું તેલ ...	...	૧ દ્રામ.
ગંધક ...	...	૮ ગ્રેન.

૨ *Mistura Ammoniaci.* **લા૦** મીસ્ચુરા એમોન્યાસાઈ. **અં૦** એમોન્યાકમ મીકશ્ચર. **ગુ૦** એમોન્યાકમનું મીશ્રણ.

રીત—એમોન્યાકમ	...	૨ ડ્રામ.
ચોખ્ખું પાણી	...	૮ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	½ થી ૧ ઔંસ.

એમોન્યાકમની ઘરગતુ બનાવટ.

૩ *Mistura Ammoniaci Composita.* **લા૦** મીસ્ચુરા એમોન્યાસાઇ કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ મીકશ્ચર ઓફ એમોન્યાકમ. **ગુ૦** એમોન્યાકમનું મિશ્રિત મિશ્રણ.

રીત—ટીંચર કેમ્ફર કો	...	...	૩૦ ટીંપા.
ઓકઝીમલ સીલા	...	...	૩૦ ટીંપા.
એમોન્યાકમ મીકશ્ચર	...	...	૧ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	...	... જોઇએ તેટલી.

(કનઝમ્પશન હોસ્પીતાલ.)

એમોન્યાકમ પીલ્યુલા કમ્પોઝીટા, પીલ્યુલા ઇપીકાકયુઆની કમસીલા અને એમપ્લાસ્ટ્રમ ગાલબાની બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, ગરમ અને કફઘ્ન છે.

ઉપયોગ—એમોન્યાકમ જૂના સળેખમના દરદમાં, ઉધરસના દરદમાં, અને દમના દરદમાં એકલું અગર મીકશ્ચર અથવા ગોળીના રૂપમાં વપરાય છે. મીસ્ચુરા એમોન્યાસાઇના ૦॥ ઔંસમાં ટીંચર સીલાના ૧૫ ટીંપાં અથવા સ્પીરીટ એમોન્યા ઇંટીડના ૧૫ ટીંપાં મીશ્ર કરીને વાપરવાથી કફઘ્ન અસર ઘણી સારી થાય છે.

વધારે પ્રમાણમાં આ દવા બકારી અને ઉબકા લાવે છે; જ્યારે લોહીમાં મળી જાય છે ત્યારે તેની અસર મુખ્યત્વે કરીને અંદરની ત્વચા પર વધારે થાય છે અને ખાસ કરીને વધારે અસર તે કંઠ નળી ઉપર કરે

છે. આ દવા જલદ ગરમ કફઘ્ન છે અને તેથી તે જુની ઉધરસના દરદમાં ઘણી ઉપયોગી છે. આ દવા મગજના સ્નાયુઓ પર ઘણી થોડી અસર કરે છે; તેથી તે હીંગની જગ્યાએ વાપરી શકાતી નથી. આ દવાનું પ્લાસ્ટર ગાંઠો તથા બદોપર લગાડવામાં આવે છે; કારણુ કે તેનામાં બદને તથા ગાંઠને ઓસારી નાંખવાની ઘણી સારી શક્તિ છે; જુના વધી ગએલા સાંધાના સોજાને પણ ચોપડવાથી કમી કરી નાંખે છે.

ANISI FRUCTUS. **લા૦** એનીસી ફ્રુકટસ. **અં૦** એનીસી ફ્રુટ. **ગુ૦** અનીસુનનું ફળ.

OLEUM ANISI. **લા૦** ઓલ્યમ એનીશી. **અં૦** ઓઇલ ઓફ એનીસી. **ગુ૦** અનીસુનનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીંપા.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Aqua Anisi.* **લા૦** એકવા એનીસી. **અં૦** એનીસી વોટર. **ગુ૦** અનીસુનનું પાણી.

રીત—એનીસી ફ્રુટ	...	...	૧ પૌંડ.
પાણી	...	...	૨ ગ્યાલન.
માત્રા—	...		૪ દ્રામથી ૧ આૈંસ.

૨ *Essentia Anisi.* **લા૦** એસેન્શીઆ એનીસી. **અં૦** એસેન્સ ઓફ એનીસી. **ગુ૦** અનીસુનનો એસેન્સ.

રીત—એનીસીનું તેલ	...	...	૧ આૈંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	...	૪ આૈંસ.
માત્રા—	...	...	૧૦ થી ૨૦ ટીંપાં.

એનીસીનું તેલ, ટીંચર કેમ્ફ્રર કો, અને ટીંચર ઓપાઇ એમોનીએટા

બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, સુગંધીદાર, વાતહર અને સ્હેજ કફ્ઘ્ન છે.

ઉપયોગ—એનીસીની બનાવટો ચુંક મટાડવામાં તથા રેચક દવાઓમાં આવતી આંકડી અને અમળાટ ઘટાડવા સારૂ વપરાય છે.

FOENICULI FRUCTUS. **લા૦** ફીનીકયુલી ફ્રુકટસ. **અં૦** સ્વીટ ફેનલ ફ્રુટ. **ગુ૦** વરીઆળી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Aqua Foeniculi.* **લા૦** એકવા ફીનીકયુલાઇ. **અં૦** ફેનલ વોટર. **ગુ૦** વરીઆળીનું પાણી.

રીત—વરીઆળી	...	...	૧ પૌંડ.
પાણી	...	...	૨ ગ્યાલન.
માત્રા—	...	...	૧ થી ૨ ઔંસ.

ફેનલ ફ્રુટ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ લીકરીશ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—દીપન, પાચન, રૂચીકર અને શિતલ છે.

ઉપયોગ—વરીઆળી, ઉલ્ટી, તાવ, દાહ, તૃષા અને અરૂચી ઉપર વપરાય છે. આ દવાના ગુણદોષ એનીસી ફ્રુટને મળતા છે. જ્યારે ઘાંટો બેસી ગયો હોય ત્યારે આ દવા સાકર સાથે ખાવાથી ઘાંટો ઉઘડે છે. **ડાકતર રખલદાસ ઘોશ** જણાવે છે કે આ દવામાં ધાવણના પ્રવાહને વધારવાની શક્તિ રહેલી છે.

CORIANDRI FRUCTUS. **લા૦** કોરીયાંડ્રી ફ્રુકટસ. **અં૦** કોરીયાંડર ફ્રુટ. **ગુ૦** ધાણા.

માત્રા—	...	...	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

OLEUM CORIANDRI. **લા૦** ઓલ્યમ કોરીયાંડ્રી. **અં૦** ઓઇલ ઓફ કોરીયાંડર. **ગુ૦** ધાણાનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીંપા.

કોરીયાંડર કનફેકશન ઓફ સેના, સીરપ ઓફ રૂહબાર્બ, ટીંચર ઓફ રૂહબાર્બ અને ટીંચર ઓફ સેના બનાવવામાં વપરાય છે.

ઓલ્યમ કોરીયાંડ્રી સીરપ સેના બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—પિતશામક, દીપન અને પાચક છે.

ઉપયોગ—ધાણા, સાકર, તથા દ્રાક્ષનું પાણી તાવ, ઉલટી, દાહ અને તૃષા ઉપર અપાય છે. મુખ શુદ્ધિ માટે ધાણા સોપારીની પેઠે ખવાય છે. ધાણા ગરમ મશાલામાં રસોઇના કામમાં વપરાય છે. ધાણાનું હીમ છાતીમાં થતી બળતરા મટાડવા તરીકે પીવામાં વપરાય છે. ધાણાનું તેલ વાતહર તરીકે બીજાં રેચક ઔષધોના સંયોગમાં વપરાય છે. ધાણાને પલાળીને થોડા સૂકવી; ખાંડીને ફોતરા કાઢી નાંખવાં, પછી તેમાં લીંબુનો રસ, હીંગ અને સિંધાલુણ લગાડી તે દાળને શેકવાથી ઘણીજ સ્વાદીષ્ટ થાય છે; અને તે સોપારીની જગ્યાએ ખાઇ શકાય છે; ઉંધરસથી પીડાતા દરદીઓને વાસ્તે આ દાળ ઘણી સારી છે; અને તે ખાધાથી મોં સારૂ થાય છે અને સોપારીની ગરજ પૂરી પડે છે.

CARUI FRUCTUS. **લા૦** કેરૂઆઇ ફ્રુકટસ. **અં૦** કયારાવે ફ્રુટ. **ગુ૦** કયારાવેનું ફળ.

OLEUM CARUI. **લા૦** ઓલ્યમ કેરૂઆઇ. **અં૦** ઓઇલ ઓફ કયારાવે. **ગુ૦** કયારાવેનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીંપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Aqua Carui.* **લા૦** એકવા કેરૂઆઇ. **અં૦** કયારાવે વોટર. **ગુ૦**

કયારાવેનું પાણી.

રીત—કયારાવે ... ... ૧ પૌંડ.
પાણી ... ... ૨ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

કયારાવે ઘણી ખરી મુખ્ય બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—અગ્નિવર્ધક, સુગંધીદાર અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—આ દવા વાયુના અજીર્ણના તથા પેટના દરદોમાં ચુંક તથા વાયુ મટાડવા સારૂ વપરાય છે.

ANETHI FRUCTUS. **લા૦** એનેથી ફ્રુકટસ. **અં૦** ડીલફ્રુટ. **ગુ૦** સૂવા.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

OLEUM ANETHI. **લા૦** ઓલ્યમ એનેથી. **અં૦** ઓઇલ ઓફ ડીલ. **ગુ૦** સૂવાનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Aqua Anethi.* **લા૦** એકવા એનેથી. **અં૦** ડીલવોટર. **ગુ૦** સૂવાનું પાણી.

રીત—કચરેલા સૂવા ... ૧ રતલ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૨ ગ્યાલન.

માત્રા—૧ થી ૨ ઔંસ. બચ્ચાંઓ વાસ્તે, ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—વાતહર, દુર્ગંધનાશક, ગરમ અને દીપન-પાચન છે.

ઉપયોગ—ચુંક તથા વાયુ ઉપર બચ્ચાંઓ માટે સૂવા બહુજ સા-

ધારણ વપરાય છે. નાના છોકરાઓની ચુંક માટે સવાનું તેલ અને સવાનું પાણી ઘણુંજ અસરકારક છે; સવાનું તેલ આંતરડાની ચુંકને એકદમ દાબી દે છે.

SUMBUL RADIX. **લા૦** સમ્બલ રેડીકસ. **અં૦** સમ્બલરૂટ. **ગુ૦** સમ્બલનાં મુળીઆં.

મુખ્ય બનાવટ—

૧ *Tinctura Sumbul.* **લા૦** ટીંચુરા સમ્બલ. **અં૦** ટીંચર ઓફ્ સમ્બલ. **ગુ૦** સમ્બલનો અર્ક.

રીત—સમ્બલનાં મુળીઆં	...	૨½ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	૧૦ થી ૩૦ ટીંપાં.

ગુણ—ઉષ્ણ અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—આ દવા મગજના સ્નાયુઓપર ગરમી કરવાની શક્તિ ધરાવે છે અને કેટલીક રીતે તે વેલેરીનની અસરને મળતી આવેછે. **રૂશિયામાં** તે કોલેરા, તાવ અને ટાઇફોઇડ નામના તાવના દરદોમાં વપરાય છે.

વાઈ, હીસ્ટીરીઆ, કોરીઆ, મગજના વ્યાધી, અને સનેપાતના ભયંકર ભ્રમના રોગમાં આ દવા વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આ દવા સંબંધી હજુ પણ વધારે શોધ થવી ઘટે છે.

SAMBUCI FLORES. **લા૦** સેંબ્યુસી ફ્લોરસ. **અં૦** એલ્ડર ફ્લાવર્સ. **ગુ૦** સેંબસનાઇગ્રાનાં તાજાં પુષ્પો.

મુખ્ય બનાવટ—

૧ *Aqua Sambuci.* **લા૦** એકવા સેંબ્યુસી. **અં૦** એલ્ડર-ફ્લાવર

વૉટર. ગુ૦ એલ્ડરનાં ફુલનું પાણી.

રીત—તાજા એલ્ડરના ફુલ ... ૧૦ પૌંડ.
પાણી ... ... ૨ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

ઉપયોગ—આ દવાનાં ફુલો ધીમી ગરમીની અસર કરે છે, અને આથી તે બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે ચોપડવામાં અગર મલમના રૂપમાં વપરાય છે; આ દવાનું પાણી યોગવાઈ તરીકે બીજી દવાઓના સંયોગમાં અને લોશનના રૂપમાં વપરાય છે. આ દવાનાં વૃક્ષની અંદરની છાલ સખત રેચક છે; અને તેથી તે અંદરના દરદમાં પ્રવાહી જલદ રેચક તરીકે વપરાય છે; આ છાલ કવાથના રૂપમાં વપરાય છે; છાલ ચાર ભાગ અને પાણી ૨૦ ઔંસ; આ કવાથ ૨ થી ૪ ઔંસ સુધીના પ્રમાણમાં વપરાય છે.

CINCHONAE CORTEX. **લા૦** સીંકોની કોરટેકસ. **અં૦** સીંકોના બાર્ક. **ગુ૦** સીંકોનાની છાલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

CINCHONAE RUBRAE CORTEX. **લા૦** સીંકોની રૂબરી કોરટેકસ. **અં૦** રેડ સીંકોના બાર્ક. **ગુ૦** સીંકોનાની લાલ છાલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

QUININAE SULPHAS. **લા૦** કવીનીની સલ્ફાસ. **અં૦** સલ્ફેટ ઓફ કવીનાઈન. **ગુ૦** કોઈનનો ભુકો.

માત્રા— ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન, અથવા ૨૦ ગ્રેન.

QUININAE HYDROCHLORAS. **લા૦** કવીનીની હાઇડ્રોક્લોરાસ. **અં૦** હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ કવીનાઈન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

CINCHONIDINAE SULPHAS. લા૦ સીંકોનીડાઈની સલ્ફાસ. અં૦ સલ્ફેટ ઓફ સીંકોનીડાઇન. ગુ૦ સીંકોનીડાઇનિનો ભુકો.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

CINCHONINAE SULPHAS. લા૦ સીંકોનાઈની સલ્ફાસ. અં૦ સલ્ફેટ ઓફ સીંકોનાઇન. ગુ૦ સીંકોનાઇનનો ભુકો.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

સીંકોના બાર્કની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Decoctum Cinchonae.* લા૦ ડીકોકટમ સીંકોની. અં૦ ડીકોકશન ઓફ સીંકોના. ગુ૦ સીંકોનાનો કવાથ.

રીત—રાતા સીંકોનાની છાલનો ભૂકો ૧$\frac{1}{4}$ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Extractum Cinchonae Liquidum.* લા૦ એકસ્ટ્રેકટમ સીંકોની લીકવીડમ. અં૦ લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ સીંકોના. ગુ૦ સીંકોનાનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—રાતા સીંકોનાની છાલનો ભુકો ... ૨૦ ઔંસ.
હાઇડ્રોકલોરીક એસીડ ... ૫ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઈન ... ... ૨$\frac{1}{2}$ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... જોઇએ તેટલું.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... „

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ટીંપાં.

૩ *Infusum Cinchonae Acidum.* લા૦ ઇનફયુઝમ સીંકોની આસિડમ. અં૦ એસિડ ઇન્ફયુઝન ઓફ સીંકોના. ગુ૦ સીંકોનાની તેજાબ મિશ્રિત ચાહ.

ઉપનામ—ઈન્ફ્યુઝમ સીંકોની.

રીત—રાતા સીંકોનાની છાલનો ભુકો ... ૧½ ઔંસ.
એસીડ સલ્ફ્યુરીક એરોમેટીક ... ૧ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૪ *Tinctura Cinchonae.* **લા૦** ટીંચુરા સીંકોની. **અં૦** ટીંચર ઓફ સીંકોના. **ગુ૦** સીંકોનાનો અર્ક.

રીત—રાતા સીંકોનાની છાલનો ભુકો ... ૪ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૧ પાઈંટ.

માત્રા— ... ... ાા થી ૨ ડ્રામ.

૫ *Tinctura Cinchonae Composita.* **લા૦** ટીંચુરા સીંકોની કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ સીંકોના. **ગુ૦** સીંકોનાનો મિશ્રીત અર્ક.

રીત—રાતા સીંકોનાની છાલનો ભુકો ... ૨ ઔંસ.
કડવી નારંગીની છાલના કટકા ... ૧ ઔંસ.
સરપન્ટરી રાઇઝોમ ... ૪ ડ્રામ.
કેસર ... ... ૫૫ ગ્રેન.
કોચીનીઅલ ... ... ૨૮ ગ્રેન.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

રેડ સીંકોના બાર્ક મીસ્ચુરા ફેરી એરોમેટીકા બનાવવામાં વપરાય છે.

કવીનાઇન સલફાસની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Quininae Ammoniata.* **લા૦** ટીંચુરા કવીનીની એમોનીએટા. **અં૦** એમોનીએટેડ ટીંચર ઓફ કવીનાઈન. **ગુ૦** કવીનાઇનનો એમોન્યા મિશ્રીત અર્ક.

રીત—કવીનાઇન સલ્ફાસ ... ૧૫૦ ગ્રેન.
સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૧૭½ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ાા થી ૨ ડ્રામ.

૨ *Vinum Quininae.* **લા૦** વાઇનિમ કવીનીની. **અં૦** વાઇન ઓફ કવીનાઇનિ. **ગુ૦** કવીનાઇનનો આસવ.

રીત—કવીનાઇનિ સલફાસ ... ૨૦ ગ્રેન.
સાઇટ્રીક એસીડ ... ૩૦ ગ્રેન.
નારંગીનો આસવ ... ૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ાા થી ૧ ઔંસ.

કવીનાઇન હાઇડ્રોકલોરેટની મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Quininae.* **લા૦** ટીંચુરા કવીનીની. **અં૦** ટીંચર ઓફ કવીનાઇનિ. **ગુ૦** કવીનાઇનિનો અર્ક.

રીત—હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ કવીનાઇનિ ... ૧૬૦ ગ્રેન.
નારંગીની છાલનો અર્ક ... ૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ાા થી ૨ ડ્રામ.

કવીનાઇનિ સલફાસ ફેરી એટ કવીનાઇનિ સાઇટ્રાસ બનાવવામાં વપરાય છે.

સીંકોનાઇનની બનાવટના ગુણદોષ.

ગુણ—કડુ પૌષ્ટિક, તાવ રોકનાર, ગ્રાહીક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—સીંકોનાની છાલમાંથી કવીનાઇનિ, સીંકોનાઇન તથા સીંકોના આલ્કાલોઇડ વીગેરે તાવની દવા નીકળે છે. પીળી છાલમાંથી વિશેષ કવીનાઇન મળી આવે છે.

તાવ, નબળાઇ, મંદાગ્નિ, અજીર્ણ, અને રક્તવિકારના જુદી જુદી

પ્રકારનાં દરદોપર અપાય છે. સીંકોનાની ગ્રાહીક શક્તિને લીધે તે અતિસાર અને મરડાના દરદમાં વધારે પ્રમાણમાં સારી અસર કરે છે. દાંત સાફ થવા માટે સીંકોના દાંતના મંજનમાં વપરાય છે. સડેલા ગંધાતાં ચાંદાં ઉપર સીંકોનાનો ભુકો છાંટવાથી ચાંદાં સાફ થાય છે અને રૂઝાઇ જાય છે.

સીંકોના આલ્કાલોઈડની અસરો.

૧. તે હલકી જાતના પ્રાણીઓને અને વનસ્પતિપર જીંદગી ગુજારનારા પ્રાણીઓને નાશકારક છે; તેની ઝેરી અસર બેકટેરીઆ નામના જંતુઓપર થાય છે; અને તે જંતુઓનો નાશ કરે છે; તથા તેથી બગડેલા ભાગને ઝટ સુધારી દે છે.

૨. જુદી જુદી જાતના સડામાંથી તે પરૂને જલ્દીથી બહાર કાઢે છે; અને જઠરાગ્નિ પ્રદીપ્ત કરી તન્નદુરસ્તી સુધારે છે.

૩. રંગ વિનાના લોહીના રજકણોની સ્વભાવિક શક્તિને તે બંધ પાડે છે અથવા મંદ કરે છે; અને તેના રહેઠાણમાંથી તેમને દુર જતા અટકાવે છે.

૪. વધારે પ્રમાણમાં તે હૃદયનો પક્ષઘાત કરે છે, અને લોહીની ગતીને એકદમ અટકાવી નાંખે છે; અને છેવટે આંચકી લાવી મૃત્યુ નીપજાવે છે.

૫. બરડાના રજ્જુપર અને મગજના સ્નાયુપર તે એકદમ શાંતીદાયક અસર કરે છે, અને છેવટે તેમની થતી હીલચાલને તે ઘટાડી નાંખે છે.

૬. તન્નદુરસ્ત પ્રાણીઓની શરીરની ગરમી તે ઘટાડી નાંખે છે; પણ આ અસર ઘણું કરીને પાયરેકસીઆમાં લોહીના પ્રવાહમાં પ્યુટ્રીલેજની ત્વચાવાટે પીચકારી મારવાથી થાયછે. ડાકટર બીન્ઝ એમ માને છે કે અવયવોપર ચઢતા કાટને આ દવા અટકાવવાની અસર ઉત્પન્ન કરે છે.

કવીનીડાઇન, સીંકોનાઈન અને **સીંકોનીડાઈનની** અસરો ઉપરની ત્રણ કલમો પ્રમાણે થાય છે; તેઓની દુર્ગંધનાશક શક્તિની અ-

સરમાં **ચાર સીંકોના આલ્કાલોઈડની** બનાવટો ઘણું કરીને સરખી ઉતરે છે; **ક્વીનાઈન** અને **ક્વીનીડાઈન** પણ તેજ પ્રમાણે ઉતરે છે; અને **સીંકોનીડાઈન** આ દવાઓ પછી ઉતરે છે; અને છેવટે સીંકોના ઉતરે છે.

વિશેષ વર્ણન—જો કે સીંકોનાની છાલના ગુણ સીંકોના આલ્કાલોઈડને મળતા આવે છે; તોપણ તે પોતાના ગુણ તો કાંઇ ઓરજ ધરાવે છે.

ધી સીંકો-ટેનીક એસીડ અને **સીંકોના રેડ** ઘણી સખત ગ્રાહીક અસર કરનાર દવાઓ છે; અને તેઓ ટેનીક એસીડ અને ગેલીક એસીડની સમાન ગ્રાહીક અસરો કરે છે. જે જે દરદોમાં ક્વીનાઇન વાપરવામાં આવે છે ત્યાં ત્યાં સીંકોના બાર્ક વાપરી શકાય છે, પણ કેટલાક દરદોમાં સીંકોના બાર્ક વધારે પ્રમાણમાં આપવાની જરૂર પડે છે. નબળા હ્રદયવાળા દરદીઓના અતિશય નબળાઇના દરદોમાં પૌષ્ટિક તરીકે ક્વીનાઇન કરતાં સીંકોના બાર્ક ઘણીજ ગુણકારી અને પસંદ પડતી એક કીમતી નિર્ભય દવા છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવા સઘળા ક્વીનીઝમના વિષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

સીંકોનીઝમ વિષનાં ચિન્હો—સીંકોના બાર્કના એકદમ વધારે પ્રમાણ લેવાથી કાનમાં ગણગણાટ અવાજ થાય છે; માથુ દુખે છે; બ્હેરાશ આવે છે અને આંખની જોવાની શક્તિ સ્હેજ મંદ પડે છે; આથી વધારે પ્રમાણ લેવાથી (એટલે ૨૦ ગ્રેનની ઉપર લેવાથી અને વારંવાર વીશ ગ્રેન લેવાથી) ઉપરના ચિન્હો વધી પડે છે; અને હ્રદયની તથા સ્નાયુઓની હીલચાલમાં અતિશય નબળાઇ આવે છે. દરદી બ્હેરો, આંધળો અને મદોન્મત થાય છે; અને છેવટે હ્રદયની તથા શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયામાં અતિશય નબળાઇ આવી આંચકીથી મરણ પામે છે.

અજીર્ણ અને નબળાઇના દરદોમાં ટીંચર સીંકોના કો નીચેની દવાઓ સાથે લેવાથી પૌષ્ટિક અને અગ્નિવર્ધક અસર ઘણી સારી કરે છે.

સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	૧૫ ગ્રેન.
ટીંચર સીંકોના કો	...	૧૫ ટીંપા.

એમોન્યા કલોરાઇડ	...	૧૦ ગ્રેન.
ટીંચર જેનશન કો	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર નક્સવોમીકા	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર જીંજીર	...	૧૦ ટીંપા.
તજનું પાણી	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પાવું.

લોહી સુધારવા તરીકે ચામડીના દરદોમાં, ચાંદીના દરદમાં અને વીસ્ફોટકના દરદમાં ટીંચર સીંકોના કો નીચેની દવા સાથે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

એમોન્યા કલોરાઇડ	...	૧૫ ગ્રેન.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	...	૧૦ ગ્રેન.
ટીંચર સીંકોના કો	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર જેનશન કો	...	૧½ ડ્રામ.
પોટાસ આયોડાઇડ	...	૩ ગ્રેન.
પાણી ...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

મરડા અને અતિસારના દરદોમાં ટીંચર સીંકોના કો નીચેની દવાઓ સાથે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	૬ ગ્રેન.
ટીંચર સીંકોના કો	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર કેલંબા	...	૩૦ ટીંપા.
એકસ્ટ્રેટ બેલા લીકવીડ	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર કેટેચ્યુ	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર જીંજીર	...	૩૦ ટીંપા.
પાણી	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું

ક્વીનાઇન સલ્ફાસની બનાવટના ગુણદોષ.

ગુણ—કડુ, પૌષ્ટિક, જંતુ નાશક, તાવ રોકનાર, અગ્નિવર્ધક, તાવ ઉતારનાર અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—ક્વીનાઇન અતિ કડવું છે, તે સાધારણ એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ અથવા એસીડ નાઇટ્રો–હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટના સંયોગમાં પાણી સાથે તાવ રોકવા તરીકે વપરાય છે. સર્વ પ્રકારના ટાઢીઆ તાવ ઉપર ક્વીનાઇન અકસીર ઉપાય છે. શરીરમાં તાવ ન હોય ત્યારે ક્વીનાઇન આપવું. ક્વીનાઇનના ૧ થી ૨ ગ્રેનની ત્વચાવાટે પીચકારી મારી હોય તો ક્વીનાઇનના દશ ગ્રેન જેટલી અસર થાય છે; અને તાવ જલ્દીથી રોકાય છે. કેટલીક વખતે તાવ નથી જતો ત્યારે તેની સાથે **લાઇકર આરસેની કેલ્શીસ**ના ૨ થી ૩ ટીંપાં મેળવવાથી તાવ જલ્દીથી રોકાઇ જાય છે. પીત્તજવર ઉપર ક્વીનાઇનં બહુ ફાયદો કરે છે. મેલેરીઆ નામના તાવમા ક્વીનાઇન ઘણી અકસીર દવા છે. આદાસીશી, ચસકા, ક્ષય, નબળાઇ, અજીર્ણ, મંદાગ્નિ અને ત્વચાના રોગમાં ક્વીનાઇન વપરાય છે. પ્લીહોદર એટલે બરોળની ગાંઠના દરદ ઉપર કાળજાના વધારાના દરદમાં અને પાંડુરોગમાં લોહની સાથે ક્વીનાઇન વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. ત્વચામાં મારવાનું ક્વીનાઇનનું પ્રવાહી નીચે પ્રમાણે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	...	૬ ગ્રેન.
એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ	...	૫ ટીંપા.
પાણી ...	...	૧ ડ્રામ.

હલાવીને હળવે હળવે મિશ્ર કરવું, અને તેમાંથી ૫ થી ૨૦ ટીંપા સુધી પીચકારી મારવી. ચોખા લોહીમાં ક્વીનાઇનને મળતો કાંઇ પદાર્થ જોવામાં આવેલો છે, એવું રસાયન શાસ્ત્રીઓ કહે છે અને તેથી ક્વીનાઇન લોહીમાંના એ પદાર્થને પોષણ આપે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસની દવા તરીકે અસરો.

૧. **પૌષ્ટિક તરીકે**—ક્વીનાઇન નાના પ્રમાણમાં ભુખને ઉઘાડે છે; અને મુખ્યત્વે કરીને નબળાઇવાળા દરદીઓને અન્નપર રૂચી કરાવે છે;

અને તેમની સ્નાયુઓની શક્તિમાં સુધારો કરી તનદુરસ્તીને સુધારે છે. અતિશય નબળાઈવાળા દરદીઓને વળતા અતિશય પરસેવાને તે અટકાવે છે. ક્વીનાઈન ખોરાક સાથે આપવું નહીં.

૨. **તાવ રોકવા તરીકે**—ક્વીનાઇન ચોથીઆ, તરીઆ, એકાંતરીઆ, પીતજ્વર, સતત જ્વર, ટાઢીઆ તાવ, મલેરીઆ તાવ, કાળજાના અને બરોળના વધારાના દરદમાં ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે.

૩. ક્વીનાઈન કેટલીક જાતના માથાના દુખાવાને મટાડી શકે છે. જ્યારે તાવ ભરાઇને માથામાં અતિશય દરદ થાય છે ત્યારે ક્વીનાઇનનો ઉપયોગ કરવાથી એકદમ દરદ દબાઈ જાય છે. ક્વીનાઇનની સાથે બીજા આલ્કાલાઇઝ અને પોટાસ આયોડાઇડ મીશ્ર કરીને વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

જ્વરઘ્ન તરીકે—(ગરમી કમી કરવા તરીકે) ગમે તે પ્રકારના સખત તાવમાં ક્વીનાઈન ૫ થી ૨૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં આપવાથી એકદમ તાવનો હુમલો નાબુદ થઇ જાય છે. ક્વીનાઇન ગરમી કમી કરવાની કાયમ શક્તિ ધરાવતું નથી તોપણ તેની અસર ૧ થી ૪૮ કલાક સુધી જણાય છે.

ક્વીનાઇનની જ્વરઘ્ન તરીકે અજમાયશ ક્ષયના તાવમાં, ત્રિદોષના તાવમાં, સ્કારલેટીના તાવમાં, સંધીવાના તાવમાં અને ટાઇફસ તાવમાં કરવામાં આવી હતી અને તેની જ્વરઘ્ન અસર ૧ થી ૪૮ કલાક સુધી રહેલી માલમ પડી હતી. **(કમીટી ઓફ કલીનીકલ સોસાઈટી.)**

૫. શરીરની કેટલીક ઈંદ્રીઓ અને નસોના તીક્ષણ સોજાના દરદમાં ક્વીનાઈન પરૂના પ્રવાહને દાબી દે છે; અને સોજા મટાડે છે અને શરીરની ગરમીપર પણ અસર કરે છે.

૬. લોહીના જુદી જુદી જાતના બગાડના દરદોમાં ક્વીનાઇન વધારે પ્રમાણમાં ઘણોજ સારો ફાયદો આપે છે.

૭. ક્વીનાઈનનો નિરંતર આવતા તાવમાં સારો ઉપયોગ થાય છે; વારંવાર ઉથલો ખાતા તાવના દરદમાં તાવના હુમલાને ક્વીનાઈન એકદમ રોકી શકતું નથી.

૮. કેટલાક સડેલા ચાંદાઓ તથા ગડગુમડમાં ક્વીનાઈન દુર્ગંધનાશક ગરમ અસર કરવા સારૂ લગાડાય છે. સુજી આવેલા ગળાના દરદમાં કોગળા કરવા સારૂ પણ વપરાય છે અને સડેલા દાંતોમાં દંત મંજન તરીકે પણ વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ક્વીનીડાઇન સીંકોનાઇન અને **સીંકોનીડાઇન**ની અસરો કેટલીક રીતે **ક્વીનાઇનને** મળતી આવે છે. **ડાકટર ગેરોડે** આ ત્રણ દવાઓની તાવ રોકવાની અદ્‌ભુત શક્તિ વિશે વારંવાર સાબીતી આપેલી છે.

સીંકોના અને તેની બીજી બનાવટોથી નીપજતી કેટલીક ખાસ અસરો દેખાડવાને **ડાકટર ગેરોડ** પાસે પુષ્કળ સાબીતી છે; અને તે અસરો **ક્વીનાઈન** અને તેની બનાવટો વાપરવાથી થતી નથી. સીંકોનાઇનથી મોઢું અતિશય સુકાઇ જાય છે; જીભપર અમી રહેતી નથી અને કાનમાં થતો ગણુગણાટ મટી જાય છે.

આ ચાર દવાની તાવ રોકવાની શક્તિને વાસ્તે ૧૮૬૮ નું **મદ્રાસ સીંકોના કમીશન** નીચે પ્રમાણે રીપોર્ટ કરે છે.

તાવની સ્થિતીમાં **ક્વી**નીડાઇન ક્વીનાઇનની બરાબર ગુણ આપે છે; અને **સી**કોનીડાઇન આ ત્રણે કરતાં ઓછો ગુણ આપે છે.

સીંકોનીડાઇન અને **સીં**કોનાઇનના **સલ્ફેટો ક્વી**નાઇન કરતાં કીમતમાં વધારે સસ્તા હોવાથી ગરીબ લોકો તેનો બ્હોળો ઉપયોગ કરી શકે છે; તે પણ વધારે લાભદાયક છે.

ઘણી જાતના તાવને રોકવા તરીકે ક્વીનાઇન નીચેની દવાઓના સંયોગમાં આપ્યાથી સારી અસર કરે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	...	૧૫ ગ્રેન.
એસીડ નાઇટ્રો–હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ		૨૦ ટીંપા.
ટીંચર નકસ વોમીકા	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર સીંકોના કો	...	૧૫ ટીંપા.
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ	...	૧૫ ટીંપા.

સીરપ ઓરેન્શીઆ	...	૧½ ડ્રામ.
પાણી ...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

મરડા અને અતિસારના દરદમાં ગ્રાહીક તરીકે તાવ રોકવાની શક્તિ સારૂ ક્વીનાઇન નીચેની દવા સાથે વાપર્યાથી સારી અસર કરે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	...	૧૫ ગ્રેન.
એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ	...	૩૦ ટીંપા.
ટીંચર સીંકોના કો	...	૩૦ ટીંપા.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર જીંજીર	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર કેલંબા	...	૧૦ ટીંપા.
પાણી ...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

બરોલના તાવમાં ક્વીનાઇન નીચેની દવાઓ સાથે આપવાથી બરોલના દરદમાં ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	...	૨૦ ગ્રેન.
એસીડ નાઇટ્રો–હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ		૨૦ ટીંપા.
ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર નક્સવોમીકા	...	૧૫ ટીંપા.
સક્સ ટેરેક્સી	...	૧ ડ્રામ.
પાણી ...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

જુદી જુદી જાતના મસ્તક શુળમાં તથા માથાના દુઃખાવાના દરદમાં ક્વીનાઇન નીચેની દવાઓ સાથે આપવાથી ઘણીજ ઉત્તમ અસર કરે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	...	૧૨ ગ્રેન.
એન્ટીપાઇરીન	...	૯ ગ્રેન.

ત્રણ પડીકાં કરવાં ને દીવસમાં ત્રણવાર આપવાં.

કવીનાઇન સલ્ફાસ	...	૧૦ ગ્રેન.
કેફાઇન સાઇટ્રાસ	...	૧૦ ગ્રેન.

૩ પડીકાં કરી દીવસમાં ત્રણવાર પાણી સાથે આપવાં.

કવીનીઝમના વિષારી ચિન્હો—કવીનાઇન અતિશય વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી નીચેના વિષારી ચિન્હો થાય છે. કાનમાં અતિશય વાજાં વાગતાં હોય, તમરાં બોલતાં હોય અને ગણગણાટ અવાજ થતો હોય તેવા વિચીત્ર અવાજો સંભળાય છે, બ્હેરાશ આવી જાય છે, ચક્કર આવે છે, નિંદ્રાનો નાશ થાય છે, અન્નપર અરૂચી થાય છે અને બકારી તથા ઉબકા આવે છે; અને દરદી ગાંડા સમાન બની જાય છે.

કવીનીઝમની વિષનાશક દવાઓ—કવીનાઇન મીશ્રણ સાથે એસીડ હાઇડ્રોબ્રોમીક ડીલ્યુટ, ટીંચર હાયોસાઇમસ, અને ટીંચર ડીજીટેલીસ વાપરવાથી ઉપરના વિષારી ચિન્હો જણાતાં નથી. કવીનીઝમના ચિન્હો દુર થવા સારૂ સાંજ સવાર પોટાસ બ્રોમાઇડના પાંચ પાંચ ગ્રેન થોડાક દીવસ સુધી સાકરના પાણીમાં આપવા અને દરદીને સાંજ સવાર સાકર નાંખેલું દુધ સારી રીતે પીવરાવવું.

કવીનાઇન વાગરવા અગાઉ સુચના—

હમેશાં તાવવાળા દરદીઓનાં દરદમાં દરદીઓના આંતરડા બરાબર સાફ રાખી કવીનાઇનિ ધીમે ધીમે વધારે પ્રમાણમાં આપવું, અને દરદીને સાંજ સવાર ખોરાક કરતાં દુધ વધારે લેવા ભલામણ કરવી. કેટલીક વખતે દેશી વૈદો, અધુરીયા ઉપચારકો અને સાધારણ સ્થિતીના માણસો તાવના દરદમાં દરદીને એકદમ કવીનાઇનના ફાકડા મરાવે છે; અને તેઓ એમજ સમજે છે કે કવીનાઇનિ વધારે પ્રમાણમાં આપવાથી તાવ એકદમ રોકાઇ જશે અને દાક્તરના ઘરના ચાર આનાના પૈસા બચશે, આવા આવા ઉંટ વૈદાના કેસોથી હજારો દરદીઓ બ્હેરાશ ભોગવતા અને માથાના દરદ ભોગવતા માલમ પડે છે; વળી આ ઉપચારકો તેમના દરદીઓને આવતા તાવમાં દુધ પણ આપતા નથી અને તે વખતે દેશી વૈદાની મનાઇ બતાવે છે; આવા આવા અજ્ઞાનથી હજારો દરદીઓ કવીનીઝમના વિષારી

ચિન્હો ભોગવતા માલમ પડે છે; માટે આવા ઉપચારકોએ શરૂઆતમાં તાવવાળા દરદીઓના પેટ બરાબર સાફ લાવીને કવીનીાઇન થોડા થોડા પ્રમાણમાં આપવું અને દરદીને સાંજ સવાર દુધ પીવરાવવું.

નીચે લખેલાં પડીકાં આપવાથી તાવ રોકાઇ જાય છે.

કવીનાઇનિ સલ્ફાસ	...	૧૨ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	૩૦ ગ્રેન.

ચાર પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ચાર વાર તાવ ના હોય ત્યારે આપવાં.

કવીનાઈનની શરીરની જુદી જુદી ઇંદ્રીઓપર અસર.

બાહ્યોપચાર તરીકે—કવીનાઇન સલ્ફાસ જે સાધારણ રીતે કવીનાઇન કહેવાય છે તે હલકી જાતના પ્રાણીઓને એક તીક્ષ્ણ વિષરૂપ છે; વળી કવીનાઇનનું ઘણું નરમ મીશ્રણ (૧ ગ્રેન કવીનાઇન અને ૧ ઔંસ પાણી) **બેકટેરીઆ પ્રોટોઝોઆ** અને ઇનફ્યુસોરીઆ નામના સબળ જંતુઓને મારી નાંખે છે. **ડાકટર બીન્ઝના** કવીનાઇનના મીશ્રણ પ્રમાણે (I in 20,000, i. e. I gr. in 46 ozs. of water.) કવીનાઇન મીશ્રણ **પેરેમેશીઆ** નામના જંતુઓને બે કલાકમાં મારી નાંખે છે. આવા કારણોને લીધે કવીનાઇનિ એક જલદ દુર્ગંધનાશક અને સડો અટકાવનાર જંતુનાશક દવા છે, તે તનદુરસ્ત ચામડીપર કાંઈ અસર કરતું નથી પણ સ્હેજ છોલાએલી ચામડીપર સોજો લાવવાની અસર કરે છે.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—મોઢું—કવીનાઇન ચોખ્ખી વનસ્પતિની કડવી દવા છે, અને જો તે પાણી સાથે મીશ્ર કરીને અગર એસીડ સોલ્યુશનમાં મીશ્ર કરીને લેવામાં આવે તો મુખને અતિશય કડવું બનાવી દે છે. બીજાં કડવાં ઔષધોની માફક કવીનાઇન થુંકના પ્રવાહપર ગરમીની અસર કરે છે, જો તેની ત્વચા વાટે સબમેક્સીલરી ગ્લાન્ડની શિરામાં પીચકારી મારવામાં આવે તો તે કોરડા ટીમ્પેનીના છેડાઓનો પક્ષઘાત કરી પ્રવાહને અટકાવી દે છે. સાધારણ રીતે કવીનાઇનના યોગ્ય પ્રમાણમાં જ્ઞાન તંતુઓના રેસાપર આવી અસર થતી નથી; પણ ઘણા વધારે પ્રમાણમાં ઉપરની અસર થાય છે.

હોજરી અને આંતરડાં—સઘળા ક્વીનાઇન સોલ્ટસ હોજરીની અંદર હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડના રૂપમાં બદલાઇ જાય છે અને જે હાઇડ્રોક્લોરીકમાં ગળી જાય તેવું છે તે ગળી જઇને લોહીમાં મળી જાય છે. સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં ક્વીનાઇન (૧ થી ૨ ગ્રેન) કડવી અગ્નિવર્ધક પૈષ્ટિક અસર કેલંબાની માફક કરે છે; અને પછી તરત હૃદય પૈષ્ટિક તરીકે અસર કરે છે. વધારે પ્રમાણમાં ક્વીનાઇન (૧૫ થી ૪૦ ગ્રેન) આથી વિરૂદ્ધ અસર કરે છે; જેવી કે હૃદયની મંદગતિ અને પાચન ક્રિયાના આંતરડાપર સોજાની અસર.

લોહી—ક્વીનાઇન લોહીમાં મળી જઇને નીચે પ્રમાણે અસરો કરે છે.

૧ **સફેદ રજકણો**—ક્વીનાઇન લોહીના સફેદ રજકણોની હીલચાલનો પક્ષઘાત કરે છે. આ ક્રિયા તાજા લોહીના ટીંપામાં ક્વીનાઇન મીશ્ર કરી સૂક્ષ્મદર્શક યંત્રથી જોવાથી બરાબર જણાશે.

૨ **રાતા રજકણો**—ક્વીનાઇન લોહીના રાતા રજકણોનો વધારો કરે છે અને તેની હીલચાલને વધારે છે. વધારે પ્રમાણમાં ક્વીનાઇન આપવાથી વિરૂદ્ધ અસર કરે છે.

લોહીની ખટાશ—સાધારણ રીતે શરીરમાંથી કાઢેલું તાજું લોહી જે થોડીવાર પછી ખાટું થાય છે, તે ક્વીનાઇન મીશ્ર કરવાથી ખટાશની અસર દુર થાય છે.

હૃદય અને લોહિનો પ્રવાહ—ક્વીનાઇનના નાના પ્રમાણો હોજરીમાં અગ્નિર્ધક અસર કરી હૃદયપર ગરમીની પૈષ્ટિક અસર કરે છે; પણ વધારે પ્રમાણો હૃદયને અકડાવી નાંખે છે; નાડી ધીમી અને નબળી થાય છે અને છેવટે હૃદય પહોળું થઈ અટકી પડે છે. નાના પ્રમાણોથી લોહીની ફરવાની ગતીમાં વધારો થાય છે; અને વધારે પ્રમાણમાં હૃદયને મંદ કરી લોહીની ગતીને મંદ કરે છે.

શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા—ક્વીનાઇનના નાના પ્રમાણોથી શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા પર કાંઇ અસર થતી નથી, પણ બરાબર પ્રમાણોથી તેની ક્રિયામાં વધારો થાય છે, અને વિષારી પ્રમાણોમાં તે પ્રથમ મંદ પડે છે,

અને છેવટે બંધ પડી જાય છે.

કાળજુ અને બરોલ—કવીનાઈની કાળજાપર કાંઈ અસર થતી નથી પણ વધી ગએલી બરોલપર તેની અસર સારી થાય છે; એટલે બરોલને એકદમ નાની કરે છે. કલકત્તાના ડાક્ટર **રખાલદાસ ઘોશ** જણાવે છે કે કવીનાઈન બરોલના વધારાના દરદમાં ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે; કેટલીક વાર જો કે તાવ રોકાતો નથી પણ બરોલને તો તે નાની કરે છે.

શરીરની ગરમી—કવીનાઇન શરીરની તનદુરસ્ત હાલતમાં ગરમીને કમી કરતું નથી અગર સ્હેજ કરે છે; કાંતો તદ્દન કમી કરતું નથી; પણ તાવની હાલતમા શરીરની ગરમીને ખાસ ઘટાડે છે અને તેમાં મલેરીઆ તાવની ગરમીને તો ચોક્સ મટાડે છે; આથી કરીને કવીનાઇન તાવ ઉતારવાની અસર એટલે જ્વરઘ્ન અસર કરે છે.

મગજના સ્નાયુઓપર—કવીનાઇનના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો મગજના સ્નાયુઓપર પૌષ્ટિક ગરમ અસર કરે છે; પણ વધારે પ્રમાણો વિરૂદ્ધ અસર કરે છે, જે **કવીનીઝીમ** અને **સીંકોનીઝમ**ના ચિન્હોમાં બતાવ્યા છે. સેરીબ્રમમાં કવીનાઇના નાના પ્રમાણો ગરમીની પૌષ્ટિક અસર કરી મગજને ચંચળ બનાવે છે; પણ વધારે પ્રમાણો મગજને તદ્દન બ્હેરૂ બોખ બનાવી દેછે.

ગર્ભસ્થાન—કવીનાઈનના નાના પ્રમાણો ગર્ભસ્થાનપર સ્હેજ ગરમીની અસર કરે છે અને બરાબર પ્રમાણો ઘણા જુજ કેસમાં ઋતુશ્રાવક અસર કરે છે, અને ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓના કેસમા ગર્ભપાતક તરીકે ક્વચિત કોઈ ખાસ કારણથી અસર કરે છે. કવીનાઇનના વધારે પ્રમાણો વારંવાર લેવાથી ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓના કેસમાં ગર્ભપાતની અસર થાય છે. **ડાક્ટર રખાલદાસ ઘોશ** જણાવે છે કે એક ગર્ભવંતી સ્ત્રી આખા અઠવાડીઆમાં થઇને એક ઔંસ કવીનાઇન ખાતી હતી; અને તેને છ મહીને ગર્ભપાતની અસર થઈ હતી.

મુત્રાશય—કવીનાઇન મુત્રાશય વાટે ઘણી ધીમે રીતે બ્હાર નીકળે છે અને કેટલાક દીવશ સુધી તેનો વધારે પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરવાથી તે

વધારે બહાર નીકળે છે અને તેમાં પ્રથમના ૪૮ કલાકની અંદર તે જલદીથી બ્હાર નીકળે છે. કેટલાક કેસોમાં તે મુત્રાશયપર સોજાની અસર કરેછે.

ચામડી—કવીનાઇનની અસર ચામડીપર થતી નથી; એટલે તે સ્વેદલ અસર કરતું નથી પણ મલેરીઆ તાવના હુમલામાં કવીનાઇન વધારે પ્રમાણમાં સ્વેદલ અસર કરે છે. કવીનાઇન લાંબા વખત સુધી વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી ચામડીપર ગુલાબી રંગની ઝીણી ઝીણી ફોલ્લીઓ ઉત્પન્ન કરે છે.

કવીનાઇન વાપરવાની રીત—ડાક્ટર **ગેરોડને** કવીનાઇન પોટાસ સાઇટ્રાસ, સોડા બાય કાર્બોનાસ અને કમ્પાઉન્ડ ટ્રેગેકેન્થ પાઉડર સાથે મિશ્ર કરીને આપવાની ટેવ હતી; અને આ રીતે તેણે ૨૫ વરસ સુધી દરદીઓને કાંઈ પણ વિષારી ચિન્હ સિવાય આપ્યાં કર્યું હતું: કવીનાઇન એસીડના સંયોગમાં અને પાણીના સંયોગમાં લેવાથી વધારે કડવું લાગે છે, ઉપરની દવા સાથે મિશ્ર કરી મોંમાં મુકી પાણી પીવાથી થોડુ કડવું લાગે છે. ઉપરની રીતમાં અપાએલું કવીનાઇન કવીનાઇન જેટલીજ તાવ રોકવાની શક્તિ ધરાવે છે અને તે મુત્રાશયપર સોજા લાવવાની અસર બીલકુલ કરતું નથી.

તાવના દરદમાં કવીનાઇન બે રીતે આપવામાં આવે છે. એક તો ઘણા વધારે પ્રમાણમાં અને બીજું થોડા થોડા વખતના આંતરે નાના પ્રમાણમાં, જ્યાં સુધી તાવ રોકાય ત્યાં સુધી આપવામાં આવે છે; અથવા વારંવાર ફરી ફરીને નાના પ્રમાણમાં વાપરવામાં આવે છે.

કેટલીક વાર પ્રથમની રીત પ્રમાણે એકદમ ગુણકારી અસર થાય છે પણ તેથી કવીનીઝમના વિષારી ચિન્હો થવાનો સંભવ રહે છે. બીજી રીત પ્રમાણે કવીનાઇન આપવું તે ઘણું ગુણકારી છે; અને તેથી ઘણીજ સારી અસર થાય છે અને તાવ કવીનીઝમના ચિન્હો થયા સિવાય રોકાઇ જાય છે.

કવીનાઇની પરીક્ષા—એક ચપ્પાના પાનાપર થોડુ કવીનાઇન મુકીને તેને સ્પીરીટ લેમ્પપર ધરવું; પાનું લાલ થતાં કવીનાઇન અદ્રશ્ય

થાય અને તેના પર ફક્ત કાળો ડાઘ રહે તો જાણવું કે કવીનાઇન ચોખ્ખુ છે; અને જો કોઇ પદાર્થ પડયો રહે તો જાણવું કે તેમાં ભેગ છે.

IPECACUANHA. લા૦ ઇપીકાકયુઆના. અં૦ ઇપીકાકયુઆના. ગુ૦ ઇપીકાકયુઆના.

માત્રા—વમનકારક તરીકે ... ૧૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
કફઘ્ન તરીકે ... ½ થી ૨ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Pilula Ipecacuanhae Cum Scilla.* લા૦ પીલ્યુલા ઇપીકાકયુઆની કમ સીલા. અં૦ પીલ ઓફ ઇપીકાકયુઆના વીથ સ્કીવલ. ગુ૦ ઇપીકાકયુઆનાની સીલા મિશ્રીત ગોળીઓ.

રીત—ડોવર પાઉડર		...	૩ આંસ.
સ્કીવ્લ	...	...	૧ ઔંસ.
એમોન્યાકમ	...	...	૧ ઔંસ.
ગોળ	...	...	જોઇએ તેટલો.

આ ગોળીઓના ૨૩ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાએલું છે.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગેન.

૨ *Pulvis Ipecacuanhae Compositus.* લા૦ પલ્વીસ ઇપીકાકયુઆની કમ્પોઝીટસ. અં૦ કમ્પાઉન્ડ ઇપીકાકયુઆના પાઉડર. ગુ૦ ઇપીકાકયુઆનાનો મિશ્રિત ભુકો.

ઉપનામ—ડોવર્સ પાઉડર.

રીત—ઇપીકાકયુઆનાનો ભુકો	...	½ ઔંસ.
અફીણનો ભુકો	...	૦॥ ઔંસ.
સલ્ફેટ ઓફ પોટાસ	...	૪ ઔંસ.

માત્રા—તીક્ષ્ણ મરડામાં ... ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
સાધારણ રીતે ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

આ ભુક્કાના દસ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ અને ૧ ગ્રેન ઇપીકાકયુઆના સમાયેલાં છે.

૩ *Trochisci Ipecacuanhae.* **લા૦** ટ્રોકઝી ઇપીકાકયુઆની. **અં૦** ઇપીકાકયુઆના લોઝેન્જીસ. **ગુ૦** ઇપીકાકયુઆની રેવડીઓ.

રીત—ઇપીકાકયુઆના	...	૧૮૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર	...	૨૫ ઔંસ.
બાવળનો ગુંદર	...	૧ ઔંસ.
બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી	...	૨ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી	...	જોઇએ તેટલું.

આ બધી દવા મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

આ દવાની દરેક રેવડીમાં ¼ ગ્રેન ઇપીકાકયુઆના સમાએલું છે.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૩ રેવડી.

૪ *Vinum Ipecacuanhae.* **લા૦** વાઇનમ ઇપીકાકયુઆની. **અં૦** ઇપીકાકયુઆના વાઇન. **ગુ૦** ઇપીકાકયુઆનાનો આસવ.

રીત—ઇપીકાકયુઆનાનો ભુકો	...	૧ ઔંસ.
એસેટીક એસીડ	...	૧ ઔંસ.
શેરી વાઇન	...	૨૦ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	જોઇએ તેટલું.

માત્રા—કફઘ્ન તરીકે ... ... ૫ થી ૪૦ ટીંપા.
વમનકારક તરીકે ... ... ૩ થી ૬ ડ્રામ.

ઇપીકાકયુઆના પીલ્યુલા કોન્યાઈ કમ્પોઝીટા અને મોરફીઆ એટ ઇપીકાકયુઆના લોઝેન્જીસ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સ્વેદલ, કફઘ્ન, વમનકારક, બાહ્યોપચાર તરીકે સોજો લાવનાર અને નાના પ્રમાણમાં લોહી સુધારનાર છે.

ઉપયોગ—ઇપીકાકયુઆના ખાંસી અને દમમા ઘણું ઉપયોગી છે.

કફ પડવા સારૂ વમનકારક તરીકે બચ્ચાંઓને વારંવાર તે અપાય છે. મરડા અને અતિસારના દરદમાં આ દવા ઘણી સારી અસર કરે છે અને તેમાં તે અફીણુ સાથે અગર ડોવર્સ પાઉડરના રૂપમા વપરાય છે. ઇપીકાકયુઆના ૧ ગ્રેનથી વધારે પ્રમાણુમાં આપતાં ઉલ્ટી થાય છે; માટે મરડામાં પ્રથમ તેના ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન આપતી વખતે તેની સાથે અફીણુ મીશ્ર કરીને આપવું જોઇએ. ઉલ્ટી અટકાવવા સારૂ પેટપર રાઇનું પ્લાસ્તર મારવું અને થોડાક વખત સુધી દરદીને પાણી બીલકુલ આપવું નહીં.

ઝાડા, અજીર્ણુ અને કાળજાના દરદોમાં ઇપીકાકયુઆનાનો ઉપયોગ થાય છે. ડોવર્સ પાઊડર તાવમાં, ઝાડા ઉપર અને ખાંસી વીગેરે દરદની શાંતી માટે અને ઉંઘ લાવવા સારૂ ઘણોજ વપરાય છે. તાવના દરદમાં ઇપીકાકયુઆની સાથે કવીનાઇન મીશ્ર કરીને વાપરવાથી સારી અસર થાય છે, અને પેઢુના દરદમાં તથા તીક્ષ્ણુ આંકડી અને ચુંકના દરદમાં તેની સાથે કેલોમલ અને સોડા બાયકાર્બના ૨ ગ્રેન મીશ્ર કરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. ઉપરની દવા લીધા પછી એક કલાક સુધી કોઇ પણ પ્રવાહી પદાર્થ અને પાણી પીવું નહીં.

બચ્ચાંઓને કફઘ્ન તરીકે વમન કરાવવા સારૂ વાઇનમ ઇપીકાક ઘણુંજ ઉપયોગી છે.

વધી ગએલા અજીર્ણુના દરદમાં અને કાળજાના દરદથી થએલા અજીર્ણુના દરદમાં ઇપીકાકયુઆના ઘણુંજ ગુણકારી છે; અને તે હોજરીમાંના વિદગ્ધ પદાર્થો તથા નહીં પચેલા પદાર્થોને પચાવવામાં તથા ઝાડા વાટે બહાર કાઢવામાં તે ઘણુંજ ગુણકારી ઔષધ છે.

સળેખમ, જૂની ઉધરસ, દમ, ક્ષય, ઉટાંટીઆ અને ગર્ભસ્થાનના મસાના દરદમાં ઇપીકાકયુઆનાનો ઉપયોગ થાય છે.

તીક્ષ્ણુ મરડા અને અતિસારના દરદમાં ડોવર્સ પાઉડર નીચેની દવાઓ સાથે આપ્યાથી ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે.

ડોવર્સ પાઉડર	...	૧૫ ગ્રેન.
કવીનાઇન સલ્ફાસ	...	૬ ગ્રેન.

બીસ્મથ સબ નાઇટ્રાસ	...	૮ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	૧૫ ગ્રેન.

૩ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ત્રણવાર આપવાં.

બચ્ચાંઓની વરાધ તથા ઉધરસના દરદમાં કફઘ્ન વમનકારક તરીકે વાઇનિમ ઇપીકાક નીચેની દવા સાથે આપવાથી સારી અસર કરે છે.

એમોન્યા કાર્બોનાસ	...	...	૪ ગ્રેન.
વાઇનિમ ઇપીકાક	...	...	૨૦ ટીંપા.
ટીંચર સીલા	...	...	૬ ટીંપા.
પોટાસ બાય કાર્બોનાસ	...	...	૬ ગ્રેન.
પોટાસ આયોડીડ	...	...	૧ ગ્રેન.
કપુરનું પાણી	...	...	૬ ડ્રામ.

આ દવા મિશ્ર કરીને એક એક નાનો ચમચો દીવસમાં ચાર વખત આપવી એટલે કફના ચીકણા જાળાં અને લાળ ઉલ્ટીમાં બહાર નીકળશે, આ પ્રમાણે દીવસમાં એકાદ બે વખત ઉલટી થયા કેડે ઉપરની દવા પાવી બંધ કરવી.

પુખ્ત ઉમરના દરદીઓની સાધારણ ઉધરસ અને કફના દરદમાં વાઇનિમ ઇપીકાક નીચેની દવા સાથે વાપર્યાથી સારી અસર કરે છે.

પોટાસ બાય કાર્બોનાસ	...	૧૫ ગ્રેન.
ટીંચર સીલા ...	...	૧૦ ટીંપા.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	...	૧૫ ટીંપા.
વાઇનિમ ઇપીકાક	...	૧૫ ટીંપા.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	...	૧૫ ટીંપા.
એમોન્યા કાર્બોનાસ	...	૫ ગ્રેન.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	...	૮ ગ્રેન.
કપુરનું પાણી ...	...	૩ ઔંસ.

મીશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

પેઢાના દુખાવા અને આંતરડાની તીક્ષ્ણ આંકડીના દરદમાં ડોવર્સ

પાઉડર નીચેની દવા સાથે આપ્યાથી ઉત્તમ અસર કરે છે.

ડોવર્સ પાઉડર	...	૧૦ ગ્રેન.
કેલોમલ	...	૪ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	૪ ગ્રેન.

૨ પડીકા કરવાં અને પાણી સાથે ૧ પડીકું ખાવું. ઉપરનું દરદ દબાઇ જાય તો બીજું પડીકું ખાવું નહીં; નહીં તો ચાર કલાક પછી ખાવું.

વિશેષ વર્ણન—ઇપીકાકયુઆના અને **ઇમેટીન** જો બાહ્યોપચાર તરીકે અંદરની ચામડીપર તથા કાચી ચામડીપર લગાડવામાં આવે તો તે ચામડીપર સોજાની અસર કરે છે. પ્રાણીઓપર કરેલા અખતરાના આધારે દર્શાવવામાં આવે છે કે ઇમેટીનની ત્વચામાં મારવાની પીચકારીરૂપે ઉપયોગ કરવાથી તે વમનકારક અસર કરે છે; ઉપરની રીત પ્રમાણે આપવાથી તે વમનકારક અસર ઘણી જલદીથી કરે છે એમ કહેવાય છે; અને નાના પ્રમાણમાં ખાવામાં આપવાથી પણ વમનકારક અસર કરે છે.

ઈપીકાકયુઆના, સ્ટ્રીકનીઆ અને **ઝેર કોચલાના** વિષના દરદમાં આવતી સ્નાયુઓની તાણને અટકાવે છે અને નાડીને ધીમી કરે છે. ઇમેટીનના વિષદાયક પ્રમાણમાં મરણ પામેલા દરદીના જો ફેફસાં તપાસવામાં આવે તો તે ભરાઇ ગએલાં માલમ પડશે.

ઈપીકાકયુઆના વધારે વમનકારક પ્રમાણમાં વાપરવામાં આવે તો તે મસ્ટર્ડ અને સલ્ફેટ ઓફ ઝીંકના કરતાં વધારે જલદ વમનકારક અસર કરતું નથી; જો કે તે વમનકારક અસર કરે છે તોપણ તે ટારટર ઇમેટીકના કરતાં ધીમી અસર કરે છે, તે નાના પ્રમાણમાં આપ્યાથી એકદમ ઉલ્ટીની અસર ઘણી થોડી કરે છે; પણ તે લોહીમાં મળી જાય છે અને જુદી જુદી અંદરની ત્વચાપર અસર કરે છે; અને મુખ્યત્વે કરીને તે શ્વાસોશ્વાસની ઇંદ્રીઓપર તથા અન્નાશયની નળીપર અસર કરે છે; અને તેથી તે કફઘ્ન અસર કરે છે અને કેટલીક વખત રેચક અસર કરે છે; વળી તે ચામડીપર સ્વેદલ અસર પણ કરે છે.

CATECHU. **લા૦** કેટેચ્યુ. **અં૦** કેટેચ્યુ. **ગુ૦** કાથો.

ઉપનામ—કેટેચ્યુ પેલીડમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

કાથાની મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Infusum Catechu.* **લા૦** ઈન્ફ્યુઝમ કેટેચ્યુ. **અં૦** ઈનફ્યુઝન ઓફ કેટેચ્યુ. **ગુ૦** કાથાનો ઉકાળો.

રીત—કાથાનો ભુકો	...	૧૬૦ ગ્રેન.
તજનો ભુકો	...	૩૦ ગ્રેન.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી	...	૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Pulvis Catechu Compositus.* **લા૦** પલ્વીસ કેટેચ્યુ કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ કેટેચ્યુ. **ગુ૦** કાથાનો મિશ્રીત ભુકો.

રીત—કાથાનો ભુકો		...	૪ ઔંસ.
હીરા દખણુ	...	...	૨ ઔંસ.
રેહટની	...	...	૨ ઔંસ.
તજનો ભુકો	...	...	૧ ઔંસ.
જાયફળનો ભુકો...		...	૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૪૦ ગ્રેન.

૩ *Tinctura Catechu.* **લા૦** ટીંચુરા કેટેચ્યુ. **અં૦** ટીંચર ઓફ કેટેચ્યુ. **ગુ૦** કાથાનો અર્ક.

રીત—કાથાનો ભુકો	...	૨½ ઔંસ.
તજનો ભુકો	...	૧ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ	...	૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૦॥ થી ૨ ડ્રામ.

૪ *Trochisci Catechu.* **લા૦** ટ્રોકીસ્કાઇ કેટેચ્યુ. **અં૦** કેટેચ્યુ લોઝે-

ટ્રોચીસ. ગુ૦ કાથાની રેવડીઓ.

રીત—કાથાનો ભુકો ... ૭૨૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર ... ૨૫ ઔંસ.
બાવળનો ગુંદર ... ૧ ઔંસ.
બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી ૨ ઔંસ.
પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

આ બધાની ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

દરેક રેવડીમાં કાથાનો એક ગ્રેન સમાએલો હોય છે.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૬ રેવડી.

ગુણ—શીતળ અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—કાથો આંતરડાના સોજાથી થએલા મરડાના દરદમાં ઘણો ઉપયોગી છે. રહી રહીને આવતા તાવમાં, લુખસમાં, ખરજવામાં અને સ્કર્વી નામના દરદમાં વપરાય છે. મોઢું આવ્યું હોય તો તેના કોગળા કરવામાં આવે છે. ઋતુશ્રાવના અને પ્રદરના દરદમાં તેની પીચકારી મરાય છે. ટીંચર કેટેચ્યુ મીસ્ચુરા ક્રીટા અથવા બીજા ગ્રાહીક અસર કરનારા મીશ્રણોના સંયોગમાં વાપર્યાથી સારી અસર કરે છે.

ફીક્કા અને કાળા કાથામાં **ટેનીક એસીડના** નીચે પ્રમાણે સત્વો સમાએલા છે એમ **ડાકટર સર. એચ. ડેવી** દર્શાવે છે.

	Tannin?	Exttactive.	Mucilago.	Insoluble matters.
Pale Catechu	48·5	36·5	8·0	7·0
Dark Catechu	54·5	34·0	6·5	5·0

The pale or official variety is entirely soluble in boiling water.

કાથાનો કવાથ જ્યારે ઠંડો થાય છે ત્યારે તે આયોડીનની મેળવણીથી વાદળી રંગનો થતો નથી.

વિશેષ વર્ણન—કેટેચ્યુમાં કેટેચ્યુ-ટેનીક એસીડ અને કેટેચીન સમાએલાં હોવાથી તે ગ્રાહીક અસર ઘણી જલદ રીતે કરે છે. કાથો મુખ્યત્વે કરીને અન્નાશયની નળીના દરદમાં જેવાં કે અતિસાર, વધી ગએલા અજીર્ણ અને રક્તાતિસારના દરદોમાં વપરાય છે. બાહ્યોપચારમાં તે મલમના રૂપમાં વપરાય છે, અને ચોળીઆના દરદો તથા પારાની દવાથી આવેલા મોંના અને ધાંટો બેસી ગયો હોય તેવા દરદમાં ચાવવાથી સારી અસર થાય છે. કાથો કોલેરાના પ્રાથમીક હુમલામાં હીરાદખણ અફીણ અને ચાક સાથે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

VALERIANAE RHIZOMA. **લા૦** વેલેરયાની રાઇઝોમા. **અં૦** વેલેરયન રાઇઝોમ. **ગુ૦** વેલેરયનનાં મુળ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Valerianae.* **લા૦** ઈન્ફ્યુઝમ વેલેરયાની. **અં૦** ઈનફ્યુઝન ઓફ વેલેરયન. **ગુ૦** વેલેરયનનો ઉકાળો.

રીત—વેલેરયન ... ... ૨ ડ્રામ.
ઉકળતું પાણી ... ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Tinctura Valerianae.* **લા૦** ટીંચુરા વેલેરયાની. **અં૦** ટીંચર ઓફ વેલેરયન. **ગુ૦** વેલેરયનનો અર્ક.

રીત—વેલેરયનનો ભુકો ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

૩ *Tinctura Valerïanae Ammoniata.* **લા૦** ટીંચુરા વેલેરયાની એમોન્યાએટા. **ગુ૦** એમોન્યા મિશ્રીત વેલેરયનનો અર્ક.

રીત—વેલેરયનનો ઝીણો ભુકો ... ૨½ ઔંસ.

સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ॥ા થી ૧ દ્રામ.

ગુણ—ગરમ, વાતહર, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર અને મગજ-પર પૈષ્ટિક ગરમ અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—હીસ્ટરીઆ અને વાયુના ઉન્માદના દરદોમાં વેલેરયનની બનાવટો ઘણીજ ઉપયોગી છે. મુખ્યત્વે કરીને તેના જેવા ગુણ ધરાવનાર અન્ય ઔષધોના સંયોગમાં વપરાય છે, જેવા કે, ટીંચર એસાફીટીડા, કા-રડમ કો, જીંજીર, લેવેન્ડયુલા કો, સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક, પોટાસ બ્રો-માઇડ વીગેરે. વાઇ, કોરીઆ અને બીજા વાયુના તમામ દરદોમાં આ દવા વાતહર તરીકે વપરાય છે. ગરમ અસર તરીકે આ દવા તાવના દરદમાં, સોજાના દરદમાં અને દમના દરદમાં વાપર્યાથી સારી અસર કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—વેલેરયન જલદ, ગરમ અને હીસ્ટીરીઆ મટાડ-નાર તરીકે વાયુના દરેક પ્રકારનાં દરદો જેવાં કે, તાણ, આંચકી, ઉન્માદ, રક્તાશયના ધબકારા વીગેરેમાં ઘણુંજ વપરાય છે. વેલેરયન જો કે વાયુ મ-ટાડવાની જલદ શક્તિ ધરાવે છે તોપણ તે હીંગથી ઉતરતી અસર કરે છે.

વેલેરયનના નાનાં પ્રમાણો ટરપેનટાઇન અને બીજા વોલેટાઇલ તે-લની માફક હોજરીમાં ગરમીની અસર કરે છે; નાડીના ધબકારા વધારે છે; ચામડીના પ્રવાહને વધારે છે; અને માનસિક શક્તિના શ્રમને ઉતારી નાંખે છે. વધારે પ્રમાણો નાડીને નબળી કરે છે, બકારી અને ઉબકા લાવે છે અને ઉન્માદના ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

ડાક્ટર નેલીગન દર્શાવે છે કે **વેલેરયન** કૃમીનાશક અસર સારી કરે છે અને મુખ્યત્વે કરીને પેટના ચરમમાં કે જે ચરમથી તાણ અને આંકડી આવે છે તેવા દરદમાં વાપરવાથી કૃમીનાશક અસર ઘણી ઉત્ત-મ થાય છે.

SODII VALERIANAS. **લા૦** સોડી વેલેરીયનસ. **અં૦** વેલે-

રીયેનેટ ઓફ સોડીઅમ.

આ દવા અમીલીક આલ્કોહોલ, સલફયુરીક એસીડ, બાયક્રોમેટ ઓફ પોટાશીયમ અને સોડાના મિશ્રણથી તૈયાર કરવામાં આવે છે.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—વેલેરીયેનેટ ઓફ સોડીયમના ગુણદોષ વેલેરયનને મળતા છે અને જ્યાં વેલેરયન વાપરવાની જરૂર જણાય ત્યાં આ દવા વાપરવાથી વેલેરયનના જેવી અસર થાય છે. આ દવા બ્રિટીશ ફાર્મા કોપીઆમાં **વેલેરીયેનેટ ઓફ ઝીંક** બનાવવા સારૂ દાખલ કરવામાં આવી છે.

ZINCI VALERIANAS. **લા૦** ઝીન્સી વેલેરયાનાસ. **અં૦** વેલેરીયેનેટ ઓફ ઝીંક.

આ દવા સલ્ફેટ ઓફ ઝીંક અને વેલેરીયેનેટ ઓફ સોડીયમના યોગથી બને છે.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૩ ગ્રેન.

ગુણ—કૃમીનાશક, મગજના સ્નાયુઓપર પૌષ્ટિક ગરમ અસર કરનાર અને વાયુ ચુંક તથા ગોળો મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—જે જે દરદોમાં વેલેરીયન અને ધાતુની મિશ્રીત અસર કરવાની જરૂર પડે છે તેવા દરદોમાં ઝીન્સી વેલેરયાનાસ વાપરવાથી સારી અસર થાય છે; દરદો જેવાંકે અપસ્માર (વાઇ) કોરીઆ, હીસ્ટીરીઆ, અને માથાના જુદી જુદી પ્રકારના દુખાવાના દરદો વીગેરે.

કેટલીકવાર આ દવા કૃમીનાશક અસર પણ કરે છે એમ કહેવાય છે.

VALERIANATE OF QUININE. (Not official) **લા૦** વેલેરીયેનેટ ઓફ કવીનાઇન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પણ ઔષધી તરીકે કેટલીકવાર વપરાય છે; મુખ્યત્વે કરીને કેટલીક જાતના રહી રહીને આવતા વાતજ્વરના દરદોમાં અને માથાના દુખાવાના દરદોમાં ઉપયોગી થઇ પડે છે એમ કહેવાય છે.

VALERIANATE OF IRON AND VALERIANATE OF AMMONIUM. **અં૦** વેલેરીયેનેટ ઓફ આયર્ન એન્ડ વેલેરીયેનેટ ઓફ એમોન્યમ.

ઉપયોગ—આ દવાઓ પણ ઝીન્સી વેલેરીયનના પ્રમાણમાં અને જે જે દરદોમાં ઝીન્સી વેલેરયન વપરાય છે ત્યાં ત્યાં વાપરવામાં આવે છે.

PYRETHRI RADIX. **લા૦** પાયરેથ્રી રેડીક્સ. **અં૦** પેલીટરી રુટ. **ગુ૦** અક્કલગરાનાં મુળીઆં.

મુખ્ય બનાવટો.

Tinctura Pyrethri. **લા૦** ટીંચુરા પાયરેથ્રી. **અં૦** ટીંચર ઓપ્ પેલીટરી. **ગુ૦** અક્કલગરાનો અર્ક.

ગુણ—જલદ થુંક લાવનાર છે.

ઉપયોગ—**પેલીટરીરુટ** જ્યારે ચાવવામાં આવે છે ત્યારે તે તરત બળતરાની ગરમીની અસર કરે છે, અને થુંકની ગાંઠોપર ગરમીની અસર કરી થુંકના પ્રવાહને અતિશય વધારે છે; તથા જીભપર તમતમાટીની અસર કરી તેની જ્ઞાનેન્દ્રીને નષ્ટ કરે છે; થોડીવાર પછી થુંકનો પ્રવાહ ઘટી જાય છે; આ કારણથી આ દવા એક જલદ થુંક લાવનાર અને જ્ઞાનેન્દ્રીને નષ્ટ કરનાર છે. આ દવા તેની જ્ઞાનેન્દ્રીને નષ્ટ કરવાની અસરને લીધે તે દુખતા દાંતના દરદમાં, ગળાના સોજામાં અને બીજા એવા દરદમાં પીડાશામક તરીકે વપરાય છે. જીભના પક્ષઘાતના દરદમાં (એટલે બોલતાં બોલતાં જીભ અટકતી હોય તેવા દરદમાં) આ દવા જલદ થુંક લાવનાર અને થુંકની ગાંઠો પર ગરમ અસર કરનાર હોવાથી મુખ્યત્વે

કરીને વપરાય છે આ દવાના અર્કમાં રૂનું પુમડું બોળી સડી ગએલા દાંતની બખોલમાં મૂકવામાં આવે છે; અને ગળાના દરદમાં અર્કના (૧ ડ્રામ અર્ક અને ૨ ઔંસ પાણી) કોગળા કરવામાં આવે છે.

ડાકટર રોથ આ દવા હીસ્ટીરીઆમાં બંધ થઈ જતા દાંતના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે એમ જણાવે છે.

SANTONICA. **લા૦** સેન્ટોનીકા. **અં૦** સેન્ટોનીકા.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

SANTONINUM. **લા૦** સેન્ટોનીનમ. **અં૦** સેન્ટોનીન.

માત્રા—બચ્ચાં વાસ્તે ... ૧ થી ૩ ગ્રેન.
પુખ્ત ઉમ્મરના માણસો વાસ્તે ૨ થી ૬ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Trochisci Santonini.* **લા૦** ટ્રોકીસ્કાઈ સેન્ટોનીની. **અં૦** સેન્ટોનીન લોઝેન્જીસ. **ગુ૦** સેન્ટોનીનની રેવડીઓ.

રીત—સેન્ટોનીન	...	...	૭૨૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર	...	...	૨૫ ઔંસ.
બાવળનો ગુંદર	...	...	૧ ઔંસ.
ગુંદરનું પ્રવાહી	...	...	૨ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	જોઇએ તેટલું.

આ બધી દવાઓ મિશ્ર કરીને ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ થી ૬ રેવડીઓ.

ગુણ—જલદ કૃમીનાશક છે.

ઉપયોગ—સેન્ટોનીન એસ્કેરીડસ અને **લંબ્રીકોઈડસ** નામના કૃમીને વાસ્તે જલદ અને અકસીર કૃમીનાશક દવા છે. કોરીઆ, હીસ્ટીરીઆ અને આંતરડામાં **એન્ટોઝા** નામના કૃમીથી આવતી આંકડીના

દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. તે ઘણું કરીને રહી રહીને આવતા તાવના દરદમાં કવીનાઇનને બદલે વપરાય છે; પણ જરા શકમંદ ભરેલા કારણથી વપરાય છે. સેન્ટોનાઇનથી પેટના કરમીઆ નાશ પામે છે પણ તેને પેટ બહાર કાઢવા સારૂ બીજે દીવસે એક જુલાબ આપવાની ખાસ જરૂર રહે છે. સેન્ટોનીન ટેપવર્મ અને થ્રેડવર્મને માટે નીરૂપયોગી છે તોપણ તે કૃમીઘ્ન તરીકે વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સેન્ટોનીન પીવામાં આવ્યાથી તે શરીરમાં પીળા રંગની અસર કરે છે, અને કેટલીકવાર તો ભુત પીશાચની છાયાવાળા સ્વપ્નાની અસર બતાવે છે; આ અસર વધારે પ્રમાણ લેવાથી થાય છે. આ દવાનું ત્રણ ગ્રેનનું પ્રમાણ પેશાબને પીળા રંગનો ઉતારે છે; અને આ અસર બે ત્રણ દીવસ સુધી રહે છે; કેટલીકવાર વધારે પ્રમાણથી મુત્રાશયપર સોજો આવી જાય છે. આ દવા રાત્રે સુતી વખતે ઘણો હલકો ખોરાક ખાઇને આપવી જોઇએ અને સવારમાં તરતજ રેચક દવા ખાવી જોઇએ. **થ્રેડવર્મ** નામના કરમીઆના નાશને સારૂ આ દવા કેસ્ટર ઓઇલ (એરંડીઆ) ની ગુદામાં મારવાની પીચકારીના સંયોગમાં વાપર્યાથી સારી અસર કરે છે.

ઋતુશ્રાવના દરદોમાં સેન્ટોનાઇન વાપર્યાથી સારી અસર થાય છે અને ઋતુશ્રાવ તરીકે સેન્ટોનીન ઋતુના અનિયમીતપણાના દરદોમાં સારો ફાયદો કરે છે.

(L. 85, ii, 430, 86, i. 61, 132, 280.)

ઋતુશ્રાવ તરીકે સેન્ટોનાઇન વાપરવું કે ન વાપરવું તે અમે વિદ્વાન ડાક્તરોના મગજની નવીન તર્ક શક્તિને સોંપીએ છીએ.

સેન્ટોનાઇન નીચેની દવાના સંયોગમાં વાપર્યાથી કૃમીઘ્ન અસર સારી કરે છે અને પાછળથી તે ઉપર જુલાબ આપવાની કાંઈ જરૂર રહેતી નથી.

સેન્ટોનાઇન	...	...	૨ ગ્રેન.
કેલોમલ	...	...	૨ ગ્રેન.

સાકર	...	...	૨ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ		...	૨ ગ્રેન.

૧ પડીકું કરવું અને રાતે સૂતી વખત પાણી સાથે ફાકી જવું.

વિષદાયક અસરો—સેન્ટોનાઇન વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી સખ્ત માથાનો દુખાવો, ઉલ્ટીઓ, ઝાડાઓ, શરીરની ચંચળતાનો નાશ અને વાચાનો નાશ, ઠંડો પરસેવો, હૃદયની મંદગતિ, શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયામાં ઘટાડો, કેસર જેવા રંગનો પેશાબ, ધ્રુજારો અને આંચકીઓ નીપજાવી દરદીને મર્ણને શરણ કરે છે. કેટલીક વખતે ચામડીપર રાતા ચાઠાંઓ થાય છે.

ANTHEMIDIS FLORES. **લા૦** એન્થીમીડીસ ફ્લોરીસ. **અં૦** કયામોમાઇલિ ફ્લાવર્સ. **ગુ૦** કયામોમાઇલિનાં ફુલ.

OLEUM ANTHEMIDIS. **લા૦** ઓલ્યમ એન્થીમીડીસ. **અં૦** ઓઇલિ ઓફ કેમોમાઇલિ. **ગુ૦** કેમોમાઇલનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીંપા.

ફુલની મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Infusum Anthemidis.* **લા૦** ઈન્ફ્યુઝમ એન્થીમીડીસ. **અં૦** ઈન્ફ્યુઝન ઓફ કેમોમાઇલિ. **ગુ૦** કેમોમાઇલની ચા.

રીત—કેમોમાઇલનાં ફુલ ... $\frac{1}{2}$ ઔંસ.

ઉકળતું ચોખ્ખું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ઔંસ.

ફુલ અને તેલની બનાવટ.

૨ *Extractum Anthemidis.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ એન્થીમીડીસ. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કેમોમાઇલિ. **ગુ૦** કેમોમાઇલનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—દીપન, પાચન, અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—કેમોમાઈલ થોડા પ્રમાણમાં અગ્નિવર્ધક અને પૌષ્ટિક અસર કરે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં મુખ્યત્વે કરીને તેની ચાના પ્રમાણમાં વમનકારક અસર કરે છે. વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં આ દવાનું તેલ સારો ફાયદો કરે છે. આ દવામાં તાવ રોકવાની શક્તિ રહેલી છે એમ માનવામાં આવે છે. આ દવાનું તેલ ગરમ અને વાતહર છે; તેથી તે બીજી રેચક દવાઓના સંયોગમાં વાતહર તરીકે વાપરી શકાય છે.

ડાક્ટર રીંગર જણાવે છે કે જર્મન કેમોમાઇલનો અર્ક બચ્ચાંઓને થતા ઉનાળામાં અતિસારના દરદમાં (Summer Diarrhoea) ઘણી સારી અસર કરે છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવાના ફુલનો પાણીમાં ઉકાળીને લચક અને સોજાના દરદમાં ઉપયોગ કરવાથી સારી અસર થાય છે.

TARAXACI RADIX. **લા૦** ટારાક્ષસી રેડીકસ. **અં૦** ડાંડીલીયન રૂટ. **ગુ૦** ટારાક્ષીકમના મૂળીઆ.

સુકાં મુળીઆંની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Decoctum Taraxaci.* **લા૦** ડીકોકટમ ટારાક્ષસી. **અં૦** ડીકોકશન ઓફ ટારાક્ષીકમ. **ગુ૦** ટારાક્ષીકમનો કવાથ.

રીત—ડાંડીલીયન રૂટ	...	૧ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	૨ થી ૪ ઔંસ.

૨ *Extractum Taraxaci Liquidum.* **લા૦** એક્સ્ટ્રેકટમ ટારાક્ષસી લીકવીડમ્. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ ડાંડીલીયન. **ગુ૦** ડાંડીલીયનનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—ડાંડીલીયન રૂટ	...	૪૦ ઔંસ.
સુરસ્પીરીટ	...	૪ પાઈન્ટ.

ચોખ્ખુ પાણી ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

તાજાં મુળીઆંની બનાવટો.

૩ *Extractum Taraxaci.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ ટારાક્ષસી. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ ટારાક્ષીકમ. **ગુ૦** ટારાક્ષીકમનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

૪ *Succus Taraxaci.* **લા૦** સકસ ટારાક્ષી. **અં૦** જ્યુસ ઓફ ટારાક્ષીકમ. **ગુ૦** ટારાક્ષીકમનો રસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—મુત્રલ, રેચક, પૌષ્ટિક, પિતશામક અને લોહી સુધારનાર છે.

ઉપયોગ—અજીર્ણ, કાળજાના જુના દરદોમાં, મુખ્યત્વે કરીને કાળજાના વધારાના તથા લોહીની ગાંઠોના દરદોમાં, કમળામાં અને ચામડીના જુના દરદોમાં આ દવા અત્યંત ઉપયોગી છે.

વિશેષ વર્ણન—ટારાક્ષીકમના ગુણદોષ એક દવાના ઉપયોગ તરીકે શંકા ઉત્પન્ન કરે તેવી અસરો કરે છે.

કાળજાના અનિયમીતપણાના તમામ દરદોમાં, ટારાક્ષી પીતને વધારવામાં તથા વધારો હોય તો ઘટાડવામાં ઘણી સરસ નવાઈ ભરેલી અસર કરે છે, અને આથી કરીને કાળજાના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં તેનો બહોળો ઉપયોગ થાય છે. લાંબા વખત સુધી આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી રક્તશોધક અસર ઘણી સારી થાય છે એમ ધારવામાં આવે છે. કાળજાના બગાડથી થએલા જલદરના દરદમાં આ દવા વધારે પ્રમાણમાં બીજી રેચક અને પીતશામક દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. ટારાક્ષીકમ લેવાથી પાચન શક્તિ ઘણીજ સારી રીતે સુધરે છે એમ ઘણા દરદીઓ ખાત્રીપૂર્વક જણાવે છે. કેટલાક દરદીઓમાં આ દવા મુત્રલ અસર ઘણી સારી કરે છે.

કાળજાના બગાડથી થએલા અજીર્ણના દરદમાં નીચેની ફોર્મ્યુલા વા-

પરવાથી સારી અસર થાય છે.

પોટાસ સાઇટ્રાસ	...	૩૦ ગ્રેન.
એમોન્યા ક્લોરાઇડ	...	૩૦ ગ્રેન.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ	...	૩ ડ્રામ.
સોડા સલ્ફાસ	...	૩ ડ્રામ.
એકસ્ટ્રેકટ કેસકેરા સેગ્રેડા લીકવીડ		૩૦ ટીંપા.
સકસ ટારાક્ષી	...	૧½ ડ્રામ.
ટીંચર પોડોફીલી	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર સ્ટ્રોફેન્થાઇસીસ	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર નકસવોમીકા	...	૧૫ ટીંપા.
પાણી ...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ૩ વાર આપવી.

કાળજાના વધારાના દરદમાં તથા અજીર્ણના દરદમાં આ દવા નીચે-ની દવાઓના સંયોગમાં આપ્યાથી સારી અસર થાય છે.

એમોન્યાક્લોરાઇડ	...	૩૦ ગ્રેન.
સકસ ટારાક્ષી	...	૧ ડ્રામ;
એકસ્ટ્રેકટ કેસકેરા સેગ્રેડા	...	૦॥ ડ્રામ.
ટીંચર પોડોફીલી	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર જીંજર	...	૧૫ ટીંપા.
પીપરમીંટનું પાણી	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

LACTUCA. **લા૦** લેકટયુકા. **અં૦** લેકટયુકા.

બનાવટ.

૧ *Extractum Lactucae.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ લેકટયુકી. **અં૦** એક-કસ્ટ્રેકટ ઓફ લેકટયુકા. **ગુ૦** લેકટયુકાનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવામાં કેટલેક દરજ્જે ઘેન લાવવાની શક્તિ રહેલી છે, અને આથી વારંવાર સુતી વખતે ઘેન લાવવા સારૂ આ દવા ખાવામાં આવે છે. જે જે દરદોમાં અફીણ ઉંઘ લાવવાની અને કફ મટાડવાની અસર કરતું નથી તે તે દરદોમાં આ દવા વાપરવામાં આવે છે. હાલમાં આ દવા ઝાઝી વપરાતી નથી.

ARNICAE RHIZOMA. **લા૦** આરનીશી રાઇઝોમા. **અં૦** આરનીકા રાઇઝોમ. **ગુ૦** આરનીકાના મુળીઆં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Arnicae.* **લા૦** ટીંચુરા આરનીસી. **અં૦** ટીંચર ઓફ આરનીકા. **ગુ૦** આરનીકાનો અર્ક.

રીત—આરનીકામાં મુળીઆં	...	૧ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	૩૦ ટીંપાથી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—ગરમ, વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ ઘેન લાવનાર વિષ છે; બાહ્યોપચારમાં પીડાશામક અને ગુમડાને તથા સોજાને વીખેરી નાંખનાર છે.

ઉપયોગ—**આરનીકા** હલકી જાતના તાવ, પક્ષઘાત અને મરડાનાં દરદોમાં વપરાય છે, પણ બ્રિટીશ ફાર્માકોપીઆમાં આ દવાના અર્કનો ઉપયોગ લચક, ઢીમણાં અને ગડગુમડના દરદોમાં બાહ્યોપચાર તરીકે ચોપડવા સારૂજ જણાવ્યો છે.

વિશેષ વર્ણન—આરનીકા જ્યારે પીવામાં વપરાય છે, ત્યારે તે સોજાની અને ગરમીની અસર કરે છે; અને તેના વિશે એમ ધારવામાં આવે છે કે તે બરડાના રજ્જુપર ઉપરની અસરો કરે છે. શરીરની બીજી ઇંદ્રીઓપર આ દવાની અસરનો બરાબર સંતોષકારક અખ્તરો કરવામાં આવ્યો નથી; તોપણ તેના વિશે એમ કહેવાય છે કે તે મગજના સ્નાયુઓના દરદથી થતા દુખાવામાં અને જુના સંધીવાના દરદોમાં કેટલેક દર-

અને અસર કરે છે, મુખ્યત્વે કરીને આ દવા બહો, ગાંઠો, ઢીમણાં અને સ્વચકના દરદોને દાબી દેવામાં બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવાનો અર્ક પાણી સાથે મેળવીને ચોપડવામાં વાપરવાથી ઘણીજ સારી અસર કરે છે.

આ દવા આંતરડાપર અને હોજરીપર સોજાની અસર કરે છે.

વિષદાયક ચિન્હો—આરનીકા વધારે પ્રમાણમાં ખાવામાં લેવાથી સખત ઉલ્ટીઓ, અતિશય સખત માથાનો દુખાવો, ઝાડા, ચુંક અને નાડીની મંદ ગતી થઈ મરણુ નીપજે છે.

વિષનાશક દવા—ઓપીયમ અને મોરફાઇન આરનીકાની વિષનાશક દવાઓ છે.

LOBELIA. **લા૦** લોબીલીયા. **અં૦** લોબીલીઆ.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Tinctura Lobeliae.* **લા૦** ટીંચુરા લોબીલી. **અં૦** ટીંચર ઓફ લોબીલીઆ. **ગુ૦** લોબીલીયાનો અર્ક.

રીત—લોબીલીઆનો ભુકો	...	૨½ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.

૨ *Tinctura Lobeliae Aetherea.* **લા૦** ટીંચુરા લોબીલી ઇથીરીઆ. **અં૦** ઇથરીઅલ ટીંચર ઓફ લોબીલીઆ. **ગુ૦** લોબીલીઆનો ઇથર મિશ્રીત અર્ક.

રીત—લોબીલીઆ ...	...	૨½ ઔંસ.
સ્પીરીટ ઓફ ઇથર ...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	...૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.

ગુણ—નાના પ્રમાણમાં કફઘ્ન, શ્વાસઘ્ન, સ્વેદલ, પીડાશામક અને ચુંક તથા વાયુનો ગોળો મટાડનાર છે; અને વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક,

રેચક, તીક્ષ્ણ ઘેન લાવનાર અને રક્તાશયને મંદ કરનાર છે.

ઉપયોગ—લોબીલીઆ કફથી થએલા દમ, હૃદયશુળ, ઉટાંટીઆનાં જુના દરદ, ઉધરસ અને ફેફસાના સોજાના (ત્રિદોષ) ના દરદમાં કફધ્ન તરીકે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—લોબીલીઆની અસરો ઘણી ખરી તમાકુ અને સ્ટ્રેમોનીયમને મળતી આવે છે. આ દવા દમના રોગમાં ઘણીજ સારી અસર કરે છે.

શ્વાસ નળીના દરદથી થએલા દમના રોગમાં **ડાકટર રખાલદાસ ઘોશ** નીચેની ફોર્મ્યુલા વાપરવાની ખાસ ભલામણ કરે છે અને તેને આ મિશ્રણથી ઘણાક દમના દરદીઓપર ફતેહ મળી હતી.

ટીંચર લોબીલીઆ ઈથીરીઆ	...	૩ ડ્રામ.
પોટાસ આયોડીડ	...	૨ ડ્રામ.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	...	૩ ડ્રામ.
એકવા ક્લોરોફોર્મી	...	૮ ઔંસ.

આ દવાઓ મિશ્ર કરી તેનો $\frac{૧}{૨}$ ભાગ દરેક એક અથવા બે કલાકે દરદ મટે ત્યાં સુધી આપવો.

(ડાકટર રખાલદાસ ઘોશ.)

લોબીલીઆની શરીરની જુદી જુદી ઇંદ્રીઓપર અસરો.

લોબીલીઆ ઘણી ખરી રીતે તમાકુને મળતી અસરો કરે છે.

પાચન ક્રિયાના આંતરડાની નળીપર—લોબીલીઆ વધારે પ્રમાણમાં ચામડી વાટે અગર હોજરીમાં લોહીમાં મળી ગયા પછી એકદમ આ નળીપર સોજો લાવે છે; અને ઉલટીઓ, તથા ઝાડાઓ કરી શરીરની શક્તિનો નાશ કરે છે.

હૃદય અને લોહીની ગતી—**લોબીલીઆ** લોહીના પ્રવાહમાં મળી જાય છે. દેડકા પરના અખતરાથી સિદ્ધ થયું છે કે આ દવા પ્રથમ હૃદયપર ગરમીની અસર કરે છે પણ પાછળથી મંદ અસર કરે છે અને

હૃદયને **ડાએસ્ટોલ** (પહોળું કરે છે) માં પકડે છે. લોહીની ગતી ધીમે ધીમે મંદ પડી જાય છે અને **વેસોમોટર સેન્ટર**નો પક્ષઘાત થાય છે.

શ્વાસોશ્વાસની ગતિ—આ દવા શ્વાસોશ્વાસની ગતીપર જલદ શાંતીદાયક અસર કરે છે. નાના પ્રમાણમાં તે શ્વાસોશ્વાસને ધીમો પાડે છે; અને વધારે પ્રમાણુમાં શ્વાસોશ્વાસની ગતીને એટલી બધી મંદ કરી દે છે કે હૃદય બંધ પડયા પહેલાં શ્વાસોશ્વાસ બંધ થઇ દરદી મરણ પામે છે.

સ્નાયુપર—આ દવા વિષદાયક પ્રમાણમાં મૂર્છા અને આંચકી લાવે છે. તે શ્વાસોશ્વાસ અને હૃદયની ગતિને મંદ કરી સ્નાયુઓની શક્તિને. નાશ કરે છે.

મુત્રાશય—લોબીલીઆ ઘણી ખરી રીતે ચામડી વાટે અને મુત્રેન્દ્રિ વાટે પરસેવા અને પેશાબના રૂપમાં બહાર નીકળે છે.

વિષદાયક ચિન્હો—લોબીલીઆ ઘણા વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી પ્રથમ જરા નાડી જલદી ચાલે છે અને પછી ફેર તથા ચક્કર આવે છે. ઉલટીઓ થાય છે, નાડી મંદ પડતી જાય છે; શરીરની તોડ થાય છે, અતિશય અશક્તિ લાગે છે, ઠંડો પરસેવો વળે છે અને શરીર શિથિલ થઈ રક્તાશય અને શ્વાસ મંદ પડે છે અને કેટલીક વખતે આંકડી આવીને મરણ નીપજે છે.

લોબીલીઆના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

લોબીલીઆ. ૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.

૨. વમનકારક દવાઓ પાવી.

૩. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા. હાથેપગે સુંઠ ચોળવી.

૪. એરંડીઆનો જુલાબ આપવો.

૫. મોરફાઇન અને અફીણ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં આપવાં.

૬. બ્રાન્ડી, એમોન્યા અને ઇથર વાપરવો.

૭. સ્ટ્રીકન્યાના ½ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૮. ટાનીક એસીડ અને ગેલીક એસીડ વાપરવું.

૯. ચાહ તથા કાફી વારવાર આપવી.

GUTTA PERCHA. લા૦ ગટાપર્ચા. અં૦ ગટાપર્ચા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Gutta Percha.* લા૦ લીકર ગટાપર્ચા. અં૦ સોલ્યુશન ઓફ ગટાપર્ચા. ગુ૦ ગટાપર્ચાનું પ્રવાહી.

રીત—ગટાપર્ચાના ઝીણા કકડા	...	૧ ઔંસ.
ક્લોરોફોર્મ ...	...	૮ ઔંસ.
કાર્બોનેટ ઓફ લેડ ...	...	૧ ઔંસ.

ઉપયોગ—ગટાપર્ચા દવાઓ બનાવવાના ઉપયોગમાં આવે છે. દાંતની પોલ બંધ કરવામાં, સ્પ્લીન્ટ બનાવવામાં અને ગટાપર્ચા ટીસ્યુ બનાવવામાં વપરાય છે.

BENZOINUM. લા૦ બેનઝોઇનમ. અં૦ બેનઝોઇન. ગુ૦ લોબાન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ACIDUM BENZOICUM. લા૦ આસીડમ બેનઝોઇકમ. અં૦ બેનઝોઇક એસીડ. ગુ૦ લોબાનનાં ફુલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૧૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Tinctura Benzoini Composita.* લા૦ ટીંચુરા બેનઝોઇની કમ્પોઝીટા. અં૦ કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ બેનઝોઇન. ગુ૦ લોબાનના ફુલનો મિશ્રીત અર્ક. **ઉપનામ**—ફ્રાયર્સ બાલઝમ.

રીત—બેનઝોઇનનો ભુકો	...	૨ ઔંસ.
પ્રીપેર્ડ સ્ટોરેક્સ	...	૧½ ઔંસ.

બાલઝમ ઓફ ટોલુ	...	ના ઔંસ.
સોકોટ્રાન એલોઝ	...	૧૬૦ ગ્રેન.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	ના થી ૧ ડ્રામ.

બેનઝોઇન બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ અને **સ્પરમેસેટી મલમ** બનાવવામાં વપરાય છે.

બેનઝોઈક એસીડ—બેનઝોઈનને લોઢાના વાસણમાં તપાવીને તૈયાર કરે છે.

૨ *Trochisci Acidi Benzoici.* **લા૦** ટ્રોકીસ્કાઇ એસીડી બેન્ઝોઇસી. **અં૦** બેનઝોઇક એસીડ લોઝેન્જીસ. **ગુ૦** લોબાનના ફુલની રેવડીઓ.

રીત—બેનઝોઇકિ એસીડ	...	૩૬૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર	...	૨૫ ગ્રેન.
બાવળનો ગુંદર	...	૧ ઔંસ.
બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી	...	૨ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી	...	જોઇએ તેટલું.

આ બધાની ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ રેવડી.

બેન્ઝોઇકિ એસીડ ટીંચર કેમ્ફર કો, બેન્ઝોએટ ઓફ એમોનીયમ અને એમોનીએટેડ ટીંચર ઓફ ઓપીયમ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, કફઘ્ન, દુર્ગંધનાશક, લોહી બંધ કરનાર, જંતુ નાશક અને મુત્રલ છે.

ઉપયોગ—બેનઝોઈન અને **બેનઝોએટસની** બનાવટો જુની ઉધરસ, ક્ષય, સળેખમ, ઇન્ફલ્યુએન્ઝા, તીક્ષ્ણ સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, મૂત્રાશયના સોજા અને ફેફસાના સોજાના દરદોમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. લોબાનનાં ફુલ ઉલ્ટી, ખાંસી અને ઉનવાપર અપાય છે; તેના ફુલને

બેનઝોઇક એસીડ કહે છે. લોબાનનાં ફુલ દમ અને જુની ખાંસી ઉપર તે-મજ પેશાબમા "કાઇલ" જાય છે તે ઉપર અપાય છે. લોબાનના ફુલના પાણીથી ઉલ્ટી બંધ થાય છે. કેટલીક વખતે બેનઝોઇકિ એસીડ અને બેન-ઝોએટસ તાવ ઉતારવાની અસર કરે છે અને કોઈ કોઇવાર **સેલીસીલીક એસીડ** કરતાં પણ વધારે સખત તાવ ઉતારવાની અસર કરે છે, પણ આ અસર કેવી રીતે કરે છે તે બરાબર જાણુવામાં આવ્યું નથી.

ફ્રાયર્સ બાલઝમમાં લીન્ટનો કકડો બોળીને શસ્ત્રથી થએલા તાજા ઘા પર મુકવાથી જલ્દી રૂઝ આવે છે અને તેમાંથી વહેતું લોહી ઝટ બંધ થઇ જાય છે, ગાંઠીઆ વાના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી **યુરીક એસીડ**ને **હીપ્યુરીક** એસીડના રૂપમાં ફેરવી નાંખે છે અને આથી આ દરદમાં તે સારો ફાયદો આપે છે.

AMMONII BENZOAS. **લા૦** આમોની બેંઝોઆસ. **અં૦** બેં-ઝોએટ ઓફ આમોન્યમ.

રીત—સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા	...	...	૩ ઔંસ.
બેનઝોઇક એસીડ	...	...	૨ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી	...	...	૪ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—જલદ હૃદયપર ગરમ અસર કરનાર અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—એમોન્યા બેંઝોએટ્રા મુત્રલ તરીકે મૂત્રાશયના સોજાના દરદમાં વપરાય છે. તેની ગળી જવાની શક્તિને લીધે તે બેંઝોઇકિ એસીડ કરતાં વધારે વાપરવાને સુગમ થઈ પડે છે; અને તેના જેવી અસરો કરે છે. પેશાબમાં તે **હીપ્યુરીક એસીડના** રૂપમાં જણાય છે.

BENZOSOL. **લા૦** બેંઝોસોલ. **અં૦** બેંઝોએટ ઓફ ગોયાકોલ.

માત્રા— ... ... ૪ થી ૧૨ ગ્રેન.

ગુણ—કફઘ્ન અને જંતુનાશક છે.

ઉપયોગ—ડાક્ટર વેલઝર આ દવાને ફેફસાના **ટયુબરક્યુલો-સીસ** નામના દરદની સારવારમાં ૪ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરતો હતો અને આથી તેને સારો ફાયદો માલમ પડતો હતો. આ દવા જુની ઉધરસ અને ક્ષયના દરદમાં વાપરવાથી જંતુનાશક અસર ઘણી સારી કરે છે. મધુ પ્ર-મેહ અને ક્ષયના અતિસારના દરદમાં આ દવા આંતરડામાં દુર્ગંધનાશક અસર કરે છે. આ દવા પાણીમાં ઓગળતી નથી તેથી તેને **બેન્ઝોસોલ** ટેબ્લોઇડના રૂપમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. ક્ષયની સારવારમાં આ દવા ગોયાકોલને બદલે વપરાય છે. આ દવાને ભુકાના રૂપમાં સાકર સાથે ખાવી તે વધારે સારી છે.

BETOL. **લા૦** બેટોલ. **અં૦** બેટોલ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા સંધીવા, માથાના દુખાવા, પ્રમેહ અને મુત્રા-શયના દરદોમાં વપરાય છે. આ દવાના ગુણદોષ સેલોલને મળતા છે.

CONVALLARIA. **લા૦** કોનવેલેરીઆ. **અં૦** કોનવેલેરીઆ મેજેલીસ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Convallariae*. **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કોનવેલેરીઆઇ. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કોનવેલેરીઆ. **ગુ૦** કોનવેલે-રીઆનું સત્વ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.

૨ *Extractum Convallariae Fluidum*. **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કો-નવેલેરીઆઈ ફ્લુઇડમ. **અં૦** ફ્લુઇડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કો-નવેલેરીઆ. **ગુ૦** કોનવેલેરીઆનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ટીપા.

૩ *Tinctura Convallariae.* **લા૦** ટીંચુરા કોનવેલેરીઆઇ. **અં૦** ટીંચર ઓફ્ કોનવેલેરીઆ. **ગુ૦** કોનવેલેરીઆનો અર્ક.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવા ઝાઝી વપરાતી નથી. **કોનવેલેરીઆની** બનાવટો **રૂશીઆના ખેડુતો** જલંદરના રોગમાં મૂત્રલ દવા તરીકે વધારે વાપરે છે.

પ્રોફેસર સી જણાવે છે કે **કોનવેલેરીઆ**ની બનાવટો હૃદયની મંદ ગતીના તમામ દરદોમાં વાપરવી જોઇએ; કારણ કે તે ડીજીટેલીસની માફક બકારી અને ઉબકાની અસરો કરતી નથી, અને તેની નસોની સંકોચીત ગતિને થકવી નાંખતી નથી.

ડાકટર સેનસમે આ દવાનો **ડીજીટેલીસ**ની જગ્યાએ ઉપયોગ કર્યો હતો અને તેની વેન્ટ્રીકયુલર કોનટ્રેકશનને વધારવાની અસરની ખાત્રી મેળવી હતી; તોપણ હજુ સુધી આ દવા ડીજીટેલીસથી વધારે સારી અસર કરે છે એવી ખાત્રી મળી નથી. (B. M. J. 83. i. 148.) કેટલીક વખતે આ દવા હૃદય પૌષ્ટિક તરીકે વાપરવામાં આવે છે.

PULSATILLA. **લા૦** પલસેટીલા **અં૦** પલસેટીલા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Pulsatillae.* **લા૦** ટીંચુરા પલસેટીલી. **અં૦** ટીંચર ઓફ્ પલસેટીલા. **ગુ૦** પલસેટીલાનો અર્ક.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવા ઝાઝી વપરાતી નથી. **પલસેટીલા** લોહીની ફરવાની ગતીને, શ્વાસોશ્વાસની ગતીને અને બરદાના રજ્જુને મંદ કરે છે. દમ, કફ અને જૂની ખાંસીના દરદમાં આ દવા સારી અસર કરે છે એવું કહેવામાં આવે છે. અંદરની ત્વચાના જુદી જુદી જાતના પ્રવાહના દરદમાં આ દવા વપરાય છે. પ્રદરના દરદમાં આ દવાને શોધન તરીકે અને ઋતુ-

આવના અનિયમીત દરદોમાં ઋતુઆવ તદીકે ખાવા તરીકે વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. (બ્રન્ટન.)

HYDRASTIS RHIZOMA. **લા૦** હાઇડ્રાસ્ટીસ રાઇઝોમા. **અં૦** હાઇડ્રાસ્ટીસ રાઇઝોમ.

ઉપનામ—ગોલ્ડન સીલ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Hydrastis Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ હાઇડ્રાસ્ટીસ લીકવીડમ. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ હાઇડ્રાસ્ટીસ. **ગુ૦** હાઇડ્રાસ્ટીસનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ટીંપા.

૨ *Tinctura Hydrastis.* **લા૦** ટીંચુરા હાઇડ્રાસ્ટીસ. **અં૦** ટીંચર ઓફ હાઇડ્રાસ્ટીસ. **ગુ૦** હાઇડ્રાસ્ટીસનો અર્ક.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ટીંપા.

હાઇડ્રાસ્ટીસની ઘરગતુ બનાવટો—

૧ *EXTRACTUM HYDRASTIS.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ હાઇડ્રાસ્ટીસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

૨ *HYDRASTIN.* **લા૦** હાઇડ્રાસ્ટીન.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

૩ *HYDRASTINA.* **લા૦** હાઇડ્રાસ્ટીના.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{4}$ થી ૧ ગ્રેન.

૪ *HYDRASTINAE HYDROCHLORAS.* **લા૦** હાઇડ્રાસ્ટીની હાઇડ્રોકલોરાસ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{2}$ થી ૧ ગ્રેન.

૫ *HYDRASTININE.* લા૦ હાઇડ્રાસ્ટીનાઇન.

૬ *HYDRASTININAE HYDROCHLORAS.* લા૦ હાઇડ્રાસ્ટીનાઈની હાઇડ્રોક્લોરાસ.

માત્રા— ... ... $\frac{3}{4}$ થી ૧$\frac{1}{2}$ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક, ગ્રાહીક, અગ્નિવર્ધક, પીતશામક ઠંડો રેચક, દુર્ગંધનાશક અને ગરમ છે.

ઉપયોગ—હાઇડ્રાસ્ટીસની બનાવટો જૂના મૂત્રાશયના દરદોમાં પરમીઆમાં, પ્રદરમાં તથા બીજા એવા પ્રવાહના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે. અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં પૌષ્ટિક અને અગ્નિવર્ધક અસર કરવા સારૂ આ દવા વપરાય છે. પારાની દવાથી આવેલા મોંના દરદમાં, ચાંદીના દરદમાં અને ગળાના જુદી જુદી જાતનાં દરદોમાં આ દવાના પ્રવાહી સત્વનો ચોપડવા તરીકે ઉપયોગ કરવાથી સારી અસર કરે છે. જ્યારે આ દવા ચોપડવાથી તમતમાટીની અસર વધારે થાય ત્યારે તેને પાણી સાથે મીશ્ર કરીને ચોપડવાથી તમતમાટીની અસર ઘણી ઓછી થાય છે.

આ દવાની ગ્રાહીક અસર કરવા સારૂ જે જે દરદોમાં અરગટની બનાવટો વપરાય છે તે તે દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી અરગટના જેવી અસર થાય છે.

કેટલાક ગ્રંથકારો જણાવે છે કે તે હ્રદયના દરદોમાં ડીજીટેલીસના જેવી અસર કરે છે. આ દવામાં તાવ રોકવાની શક્તિ રહેલી છે; તોપણ તે ક્વીનાઇન કરતાં ઘણી ઓછી તાવ રોકવાની શક્તિ ધરાવે છે. કેટલાક પ્રસંગે આ દવા ક્ષય રોગમાં વળતા રાતના પરસેવાને દાબી દેવામાં ઘણી ઉપયોગી માલમ પડી છે.

હાઇડ્રાસ્ટીસ કડવું હોવાને લીધે તે ક્ષુધાને અને પાચન ક્રિયાને વધારે છે; અને જઠર રસ તથા આંતરડાના પ્રવાહ અને તેની પેચ પેચવાળી ગતીપર ગરમીની અસર કરે છે; આ કારણોને લીધે તે અગ્નિવર્ધક, પૌષ્ટિક અને ઠંડુ રેચક છે.

શરીરની અંદરની ચામડીપર રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક અસર કરવાની હાઇડ્રાસ્ટીસમાં શક્તિ રહેલી છે એવું કહેવાય છે.

તે પીત્તના અને મૂત્રના પ્રવાહને ધીમે ધીમે વધારે છે; વળી તેનામાં ગર્ભાશયને સંકોચીત કરવાની શક્તિ રહેલી છે, જો કે અરગટના જેવી સખત સંકોચીત કરવાની શક્તિ તેનામાં રહેલી નથી. વધારે પ્રમાણમાં તે હ્રદયની ગતિને મંદ કરનાર છે. બરોલના વધારાના દરદમાં તે બરોલને નાની કરે છે.

હાઇડ્રાસ્ટીસના વિશે એવું કહેવાય છે કે તેનામાં ગર્ભપાત કરવાની શક્તિ રહેલી છે; પણ આ શક્તિ તે કરે છે કે નહીં તે ઘણું શકમંદ છે.

ડાકટર શૂ મેકરે આ દવાના પ્રવાહી સત્વને ચામડીના દરદોમાં ગરમ અને ગ્રાહીક ચોપડવાની દવા તરીકે વાપર્યું હતું. (L 85, ii. 87.)

HAMAMELIDIS CORTEX. **લા૦** હેમેમેલીડીસ કોરટેકસ. **અં૦** હેમેમેલીસ બાર્ક. **ગુ૦** હેમેમેલીસની છાલ.

ઉપનામ—વીચ-હેઝલ બાર્ક.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Hamamelidis.* **લા૦** ટીંચુરા હેમેમેલીડીસ. **અં૦** ટીંચર ઓફ હેમેમેલીડીસ. **ગુ૦** હેમેમેલીડીસનો અર્ક.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

૨ *Hamamelin.* **લા૦** હેમેમેલીન. **અં૦** હેમેમેલીન.

ઉપનામ—હેમેમેલીડીન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

૩ *Extractum Hamamelidis.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ હેમેમેલીડીસ. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ હેમેમેલીસ. **ગુ૦** હેમેમેલીસનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ગ્રેન.

HAMAMELIDIS FOLIA. **લા૦** હેમેમેલીડીસ ફોલીઆ. **અં૦** હેમેમેલીસ લીવ્ઝ. **ગુ૦** હેમેમેલીસનાં પાંદડાં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Hamamelidis Liquidum,* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ હેમેમેલીડીસ લીકવીડમ. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ હેમેમેલીડીસ. **ગુ૦** હેમેમેલીડીસનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ટીંપા.

૨ *Liquor Hamamelidis.* **લા૦** લાઇકર હેમેમેલીડીસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ટીંપા.

૩ *Unguentum Hamamelidis.* **લા૦** અંગવેન્ટમ હેમેમેલીડીસ. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ હેમેમેલીડીસ. **ગુ૦** હેમેમેલીડીસનું મલમ.

રીત—લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ હેમેમેલીસ ૧ ઔંસ.
સાદુ મલમ ... ... ૯ ઔંસ.

૪ *Hazeline.* **લા૦** હેઝેલાઇન. **અં૦** હેઝેલાઇન.

માત્રા— ... ... ૦॥ થી ૩ ડ્રામ.

૫ *Distilled Extract of Witch Hazel.* **અં૦** ડીસ્ટીલ્ડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ વીચ હેઝલ.

ઉપનામ—પોન્ડસ એકસ્ટ્રેકટ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ટીંપા.

ગુણ—રક્તસ્તંભક અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—હેમેમેલીસની બનાવટો મરડા અને અતિસારમાંથી પડતા લોહીવાળા ઝાડાના દરદમાં, ક્ષયમાં પડતા લોહીના ગળફાવાળા દરદમાં, પેશાબ વાટે લોહી નીકળતા પેશાબના દરદમાં, રક્ત દુઝતા મસાના દરદમાં અને અતિશય આવતા ઋતુશ્રાવના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ડાક્ટર રજનીકાન્ત ઘોસ જણાવે છે કે હેમેમેલીસની બનાવટો મરડામાં થતા રક્તશ્રાવપર ઘણી સારી અસર કરે છે.

હેઝેલાઇનના ગુણદોષ.

ગુણ—જલદ રક્તસ્તંભક અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—હેઝેલાઇન નાક, ફેફસાં, હોજરી, આંતરડાં, મુત્રાશય અને ગર્ભાશયમાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદોમાં ૧ થી ૩ ડ્રામ સુધીના પ્રમાણમાં દરેક કલાકે જ્યાં સુધી લોહી બંધ થાય ત્યાં સુધી લેવામાં આવ્યાથી રક્તશ્રાવના દરદો નાબુદ કરે છે.

નાકમાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદમાં આ દવા નાક વાટે સુંઘવામાં આવે છે.

સુજી ગએલા ગળાના દરદોમાં, આવી ગએલા મોંના દરદમાં, દાંતના અવાળાના દરદમાં, અને દાંતના દુખાવાના દરદમાં હેઝેલાઇનિ પાણી સાથે મિશ્ર કરીને કોગળા કરવાથી સારી અસર કરે છે.

જુના સંધીવાના દરદમાં, લંગડા, પડી ગએલા સાંધાના દરદમાં, સુજી ગએલા ભાગપર, લચક, કરમોડ અને બીજા એવા દરદોમાં હેઝેલાઇનિ ચોપડવાથી સારી અસર થાય છે.

મસાના દુખાવામાં, દાહમાં, રતવામાં અને ખરજવાના દરદમાં હેઝેલાઈનની અંદર **લીટનસ એબસોરબન્ટ કોટન** બોળીને લગાડવાથી સારી અસર થાય છે.

મળાશયની અંદરના રક્ત દુઝતા મસાના દરદમાં હેઝેલાઇનના ૪ ડ્રામ ગરમ પાણીના ૪ ડ્રામમાં મેળવીને ગુદાવાટે પીચકારી માર્યાથી દુખાવો અને લોહી બંધ થાય છે, અને સવાર બપોર અને સાંજે હેઝેલાઇનનો એક એક ડ્રામ પીવાથી લોહી પડતું બંધ થાય છે.

અતિસાર, મરડા અને આંતરડાના સોજાના દરદમાં ફલાલીનના કકડાને ગરમ પાણીમાં ભીંજાવીને તે પર થોડું હેઝેલાઇન છાંટીને પેઢુપર વીંટાળવાથી ઘણી સારી અસર થાય છે; અને આવા દરદોમાં તેના ૩૦

ટીપાં દરેક ત્રણ ત્રણ કલાકે લેવાથી સંપૂર્ણ રીતે આરામ થાય છે. આંતરડામાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદમાં હેઝેલાઇનના એક ઔંસને પાણીના ૧ ઔંસમાં મેળવીને તેની ગુદાવાટે પીચકારી મારવાથી રક્તશ્રાવ બંધ થઈ જાય છે. (Brit. Med. Journ, Vol. I, 1885.)

અતિશય વહેતા ઋતુશ્રાવના દરદમાં હેઝેલાઇનનો ૧ ડ્રામ દીવસમાં ત્રણવાર દરરોજ લેવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. (Practitioner Vol. 33.)

ઘામાંથી વહેતા અતિશય લોહીના દરદમાં જ્યારે બહારના ઔષધિક ઉપચારો નિષ્ફળ જાય છે ત્યારે હેઝેલાઇનિ પીવામાં આપ્યાથી રક્તસ્તંભક અસર સારી કરે છે. (Indian Med. Record, March I 1891.)

મરડામાં થતા રક્તશ્રાવના દરદોમાં હેઝેલાઇનિ વાપર્યાથી રક્તશ્રાવ બંધ થાય છે. (Indian Med. Gazette. Sept. 1891.)

ડાકટર જે. ડબલ્યુ. આર. ફીલપોટસ જણાવે છે કે "રક્તશ્રાવ અને તેની સારવારમાં હેઝેલાઇનની રક્તસ્તંભક અસર ઘણીજ ઉમદા છે." અને તેથી હેઝેલાઇનિ જેવી દવા બીજી એકે નથી.

STROPHANTHI SEMINA. **લા૦** સ્ટ્રોફેન્થી સેમીના. **અં૦** સ્ટ્રોફેન્થસ સીડસ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Strophanthi.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ સ્ટ્રોફેન્થી. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ સ્ટ્રોફેન્થસ. **ગુ૦** સ્ટ્રોફેન્થસનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૧/૪ થી ૧ ગ્રેન.

૨ *Tinctura Strophanthi.* **લા૦** ટીંચુરા સ્ટ્રોફેન્થી. **અં૦** ટીંચર ઓફ સ્ટ્રોફેન્થસ. **ગુ૦** સ્ટ્રોફેન્થસનો અર્ક.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ટીપાં.

૩ *Strophanthin.* **લા૦** સ્ટ્રોફેન્થીન.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{500}$ થી $\frac{1}{100}$ ગ્રેન.

આ દવા ત્વચા વાટે પીચકારી મારવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—હૃદય પૌષ્ટિક અને મુત્રલ છે. નાના પ્રમાણમાં પૌષ્ટિક અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—જ્વર, રક્તાશયના વ્યાધિ, જલંદર અને મૂત્રનષ્ટતાના રોગ ઉપર વપરાય છે. આ દવા ડીજીટેલીસના જેવી અસર કરે છે અને કેટલીકવાર તેના કરતાં વધારે સારી અસર કરે છે માટે જે જે દરદોમાં ડીજીટેલીસનો ઉપયોગ થાય છે ત્યાં સ્ટ્રોફેન્થસ વાપરવાથી ઘણી સારી અસર થાય છે. સ્ટ્રોફેન્થસ પીવામાં લેવાથી રક્તાશયની ગતિમાં સારો સુધારો થાય છે; નાડી ભરેલી વધારે નિયમીત અને ધીમી ચાલે છે. શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયામાં સારી અસર થાય છે અને સ્હેલાઇથી તેની ગતીમાં ઉત્તેજન મળે છે. મૂત્રનો પ્રવાહ સારી રીતે વધે છે અને પેશાબ સારી રીતે ઉતરી મૂત્રલ અસર સારી થાય છે; અને સોજાઓ દબાઇ જાય છે.

ડીજીટેલીસ લેવાથી ભુખનો નાશ, બકારી, ઉલટીઓ, અને બેચેની થાય છે પણ આ દવા લેવાથી ઉપરનાં કાંઇ પણ ચિન્હો થતાં નથી.

રક્તાશયની નબળાઇના તમામ દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી હૃદય પૌષ્ટિક અસર ડીજીટેલીસના કરતાં ઘણી સારી રીતે થાય છે. જળંદરના દરદમાં આ દવા ડીજીટેલીસ જોડે વાપરવાથી મૂત્રલ અસર ઘણી ઉમદા રીતે કરે છે.

ડાકટર ડબલ્યુ. એચ. બ્રાડબેન્ટ જણાવે છે કે જ્યારે રક્તાશયની નબળાઇના દરદમાં ડીજીટેલોસની અસર નિષ્ફળ જાય છે અને બેચેની ઉબકા તથા ઉલ્ટીઓ થાય છે ત્યારે **સ્ટ્રોફેન્થસ** વાપરવાથી હૃદય પૌષ્ટિક અને રક્તશોધક અસર ઘણી સારી રીતે થાય છે.

(લમ્બોઇન લેકચર ૧૮૯૧.)

OLEUM OLIVAE. **લા૦** ઓલ્યમ ઓલીવી. **અં૦** ઓલીવ ઓ-

ઇલ, સાલીડ ઓઇલ.

માત્રા— ... ... ૧ ડ્રામથી ૧ ઔંસ.

SAPO DURAS. **લા૦** સાપો ડ્યુરાસ. **અં૦** હાર્ડસોપ. **ગુ૦** કઠણ સાબુ. ઓલીવ ઓઇલ અને સોડાનું મિશ્રણ.

ઉપનામ—વ્હાઇટ કેસ્ટાઇલ સોપ.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન. ખટાશ દુર કરવા સારૂ.

SAPO MOLLIS. **લા૦** સાપો મોલીસ. **અં૦** સોફ્ટ સોપ. **ગુ૦** નરમ સાબુ. પોટાશ અને ઓલીવ ઓઇલનું મિશ્રણ.

SAPO ANIMALIS. **લા૦** સાપો એનીમેલીસ. **અં૦** એનીમલ સોપ. સોડા તથા જનાવરની ચરબીથી બને છે.

ઓલીવ ઓઇલની બનાવટો.

ઓલીવ ઓઇલ લીનીમેન્ટ એમોન્યા, લાઇમ અને કેમ્ફર, ઘણી જાતના પ્લાસ્તરો, મલમો, મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસની એનીમા અને બ્લીસ્ટરીંગ પેપર બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

કઠણ સાબુની બનાવટો.

૧ *Linimentum Saponis.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ સેપોનીસ. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ સોપ. **ગુ૦** સાબુનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—કઠણ સાબુ	...	૨ ઔંસ.
કેમ્ફર ...	...	૧ ઔંસ.
રોઝમરીનું તેલ	...	૩ ડ્રામ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	૧૬ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	૪ ઔંસ.

આ ચોપડવાનું તેલ સાધારણ ઓપોડેલ્કોકના નામથી ઓળખાય છે.

૨ *Pilula Saponis Composita.* **લા૦** પીલ્યુલા સેપોનીસ કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પીલ ઓફ સોપ. **ગુ૦** સાબુની

મિશ્રીત ગોળીઓ.

ઉપનામ—પીલ્યુલા ઓપાઈ.

રીત—અફીણુ	...	...	૪ ડ્રામ.
કઠણુ સાબુ	...	...	૨ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	જોઇએ તેટલું.
માત્રા—	...	...	૩ થી ૫ ગ્રેન.

આ ગોળીના ૬ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણુ સમાએલું છે.

નરમ સાબુની બનાવટ.

નરમ સાબુ લીનીમેન્ટ ટરપેનટાઇન બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

એનીમલ સોપની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Emplastrum Saponis.* લા૦ એમ્પ્લાસ્ટ્રમ સેપોનીસ. અં૦ સોપ પ્લાસ્તર. ગુ૦ સાબુનું પ્લાસ્તર.

રીત—કર્ડ સોપ	...	...	૬ ઔંસ.
લેડ પ્લાસ્તર	...	...	૨¼ પૌંડ.
રેઝીન	...	...	૧ ઔંસ.

૨ *Emplastrum Saponis Fuscum.* અં૦ બ્રાઉન સોપ પ્લાસ્તર.

રીત—કર્ડ સોપ	...	...	૧૦ ઔંસ.
પીળું મીણુ	...	...	૧૨½ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ	...	...	૨૦ ઔંસ.
ઓકસાઇડ ઑફ લેડ		...	૧૫ ઔંસ.
વીનેગર	...	...	૧ ગ્યાલન.

એનીમલ સોપ, રેઝીન પ્લાસ્તર, એકસ્ટ્રેક્ટ કોલોસીન્થ કો, લીનીમેન્ટ ઑફ આયોડીડ ઓફ પોટાસ્યમ અને સોપ, ફોસ્ફરસ પીલ, કમ્પાઉન્ડ સ્કેમોનીપીલ, મોરફાઇન, કારબોલીક એસીડ અને ટેનીક એસીડની ગોળીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ઓલીવ ઓઇલના ગુણદોષ.

ગુણ—સ્હેજ રેચક, દુર્ગંધનાશક, જંતુનાશક, પૌષ્ટિક, ચીકાશયુક્ત અને ચામડીને સુંવાળી તથા નરમ કરનાર છે.

ઉપયોગ—બાહ્યોપચાર તરીકે—ઓલીવ ઓઇલ ચામડીના દરદોમાં ચોળવાથી ચામડીને સાફ નરમ અને સુંવાળી બનાવે છે. નબળાઇમાં વળતા પરસેવાના દરદમાં તે શરીરપર ચોળવાથી પરસેવાને બંધ કરે છે; અને આવી રીતે તે દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક તરીકે શીતળા અને પ્લેગના ચેપી દરદમાં ફેનલના સંયોગમાં મીશ્ર કરીને ચોપડવાના કામમાં વપરાય છે. દાહ તથા લુખસના દરદ ઉપર તે ચોપડવાથી પીડાશામક અસર કરે છે.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—ઓલીવ ઓઇલ તીક્ષ્ણ સોજો લાવનાર વિષના દરદમાં ફોસફરસ સિવાયના કેસમાં ખાવા તરીકે ચીકાશયુક્ત અસર કરવા સારૂ વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. થોડા પ્રમાણમાં આંતરડાની નળીમાં ઓલીવ ઓઇલ કોડલીવર ઓઇલના જેવી પુષ્ટિકારક અસર કરે છે; આથી કરીને તે ક્ષયના દરદોમાં પૌષ્ટિક ખોરાક તરીકે વાપરી શકાય છે; વધારે પ્રમાણમાં (૧ થી ૨ ઔંસ) તે ઠંડી રેચક અસર કરે છે; અને આથી મળાશયના ચાંદાના, બંધકોશના, અને સુજેલા પીડા કરનાર મસાના, આંતરડાના અને અફીણથી થતા બંધકોશના દરદોમાં નરમ અને પીડા વગરના ઝાડા લાવવા સારૂ વપરાય છે.

પીતાશયની કાંકરીના દરદમાં, અને આંતરડાની હરકતના દરદમાં ઓલીવ ઓઇલ વાપરવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે; કારણ કે ચોખ્ખા ઓલીવના તેલમાં કાંકરીને તથા પથરીને પીગાળવાની શક્તિ રહેલી છે.

સાબુની બનાવટના ગુણદોષ.

ઉપયોગ—સાબુ ખટાશ દુર કરવાની અસર કરવા સારૂ ખાવા તરીકે વપરાય છે; પણ તે ભારે હોવાથી હોજરીમાં પાચન થતો નથી. સંધીવા અને ચામડીના દરદોપર તેનું ચોપડવાનું તેલ વાપરવાથી સારી

અસર થાય છે; સાંધાના તીક્ષ્ણ દરદોમાં તેની સાથે અફીણનું ચોપડવાનું તેલ મીશ્ર કરીને વાપરવાથી સાંધામાં થતા દુખાવાને દબાવી દે છે.

પુખ્ત ઉમરના માણસોના બંધકોશના દરદોમાં સાબુ અને ગરમ પાણીની ગુદાવાટે પીચકારી મારવાથી રેચક અસર સારી થાય છે.

ACIDUM OLEICUM. **લા૦** આસિડમ ઓલીકમ. **અં૦** ઓલીક એસીડ.

ઉપયોગ—આ દવા ફાર્માકોપીઆમાં બીજી ઓલીએટની દવાઓ બનાવવામાં વપરાય છે. બીજા તેલ કરતાં આ તેલ ઘણું પાતળું છે, અને ચામડીપર તે સ્હેલાઇથી લગાડી શકાય છે. જ્યારે ચામડીપર તે ચોપડવામાં આવે છે, ત્યારે ચામડીને સાફ સુંવાળી રેશમ જેવી કરે છે.

OLEATUM HYDRARGYRI. **લા૦** ઓલીએટમ હાઇડ્રારજીરી. **અં૦** ઓલીએટ ઓફ મરક્યુરી.

ઉપયોગ—ઓલીએટ ઓફ મરક્યુરી પારાના જુદી જુદી જાતના મલમ બનાવવામાં વપરાય છે.

OLEATUM ZINCI. **લા૦** ઓલીએટમ ઝીન્સી. **અં૦** ઓલીએટ ઓફ ઝીંક.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Zinci Oleati.* **લા૦** અંગવેન્ટમ ઝીન્સી ઓલીએટી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ઓલીએટ ઓફ ઝીંક.

રીત—ઓલીએટ ઓફ ઝીંક	...	૧ ઔંસ.
સોફ્ટ પેરાફીન	...	૧ ઔંસ.

ઉપયોગ—આ દવા ચામડીપર લગાડવાથી લોહીમાં ઝટ મળી

જાય તેવી નથી; આ દવામાં ચામડીને સુકવી નાંખવાની અસર રહેલી છે; તેથી તે ખજવા અને ચામડીના દરદપર ભભરાવવાથી તેમાંથી ઝમતું પાણી બંધ થઇ જાય છે અને ઝટ રૂઝ આવે છે. આ દવાનું મલમ ઉપરના દરદોમાં ઉપરની અસર સારૂ વાપરવામાં આવે છે.

GLYCERINUM. લા૦ ગ્લીસરાઇનિમ. અં૦ ગ્લીસરાઇન. ગુ૦ ગ્લીસરાઇનિ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Glycerinum Acidi Carbolici.* લા૦ ગ્લીસરાઇનમ એસીડી કારબોલીશી. અં૦ ગ્લીસરાઇન ઓફ કારબોલીક એસીડ. ગુ૦ કારબોલીક એસીડ મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—કારબોલીક એસીડ ... ૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન ... ... ૪ ઔંસ.

૨ *Glycerinum Acidi Gallici.* લા૦ ગ્લીસરાઇનમ એસીડી ગ્યાલીસી. અં૦ ગ્લીસરાઇન ઓફ ગેલીક એસીડ. ગુ૦ ગેલીક એસીડ, મિશ્રિત ગ્લીસરાઇનિ.

રીત—ગેલીક એસીડ ... ૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન ... ... ૪ ઔંસ.

૩ *Glycerinum Acidi Tannici.* લા૦ ગ્લીસરાઇનમ એસીડી ટેનીસી. અં૦ ગ્લીસરાઇન ઓફ ટેનીક એસીડ. ગુ૦ ટેનીક એસીડ મિશ્રિત ગ્લીસરાઇનિ.

રીત—ટેનીક એસીડ ... ૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન ... ... ૪ ઔંસ.

૪ *Glycerinum Aluminis.* લા૦ ગ્લીસરાઇનમ આલુમીનીસ. અં૦ ગ્લીસરાઇનિ ઓફ આલમ. ગુ૦ ફટકડી મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—ફુલાવેલી ફટકડી	...	૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇનિ	...	૫ ઔંસ.

૫ *Glycerinum Boracis.* **લા૦** ગ્લીસરાઇનિમ બોરાસીસ. **અ'૦** ગ્લીસરાઇન ઓફ બોરેક્સ. **ગુ૦** ટંકણખાર મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—બોરેક્સ	...	...	૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇનિ	...	...	૪ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૨ ઔંસ.

૬ *Glycerinum Plumbi Subacetatis.* **લા૦** ગ્લીસરાઇન પ્લંબી સબએસીટેટીસ. **અ'૦** ગ્લીસરાઇનિ ઓફ સબ એસીટેટ ઓફ લેડ.

રીત—એસીટેટ ઓફ લેડ	...	૫ ઔંસ.
ઓકસાઇડ ઓફ લેડ	...	૩½ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન	...	૧ પાઇંટ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	૧૨ ઔંસ.

૭ *Glycerinum Amyli.* **લા૦** ગ્લીસરાઇનમ અમાઇલી. **અ'૦** ગ્લીસરાઇનિ ઓફ સ્ટાર્ચ. **ગુ૦** ચરબી મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—સ્ટાર્ચ	...	...	૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	૫ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૩ ઔંસ.

૮ *Glycerinum Tragacanthae.* **લા૦** ગ્લીસરાઇનમ ટ્રેગેકેન્થી. **અ'૦** ગ્લીસરાઇનિ ઓફ ટ્રેગેકેન્થ. **ગુ૦** ટ્રેગેકેન્થ મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—ટ્રેગેકેન્થ	...	...	૧૧૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇન	...	...	૧ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૭૪ ફ્લુઇડ ગ્રેન.

ગ્લીસરાઇન, એટ્રોપાઇનિ, કોકાઇન, અને ફીઝોસ્ટીગમીનના ડીસ્કસ બનાવવામાં અને ઘણીખરી ગોળીઓ, ચોપડવાના તેલ અને મુરબ્બા

બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—દુર્ગંધનાશક, ચામડીને સુંવાળી કરનાર, રેચક, પૌષ્ટિક, પ્રીકાશયુક્ત અસર કરનાર અને કફઘ્ન છે.

ઉપયોગ—ગ્લીસરાઈન ઘણું સરસ, સોજા મટાડનાર, ચામડી સુંવાળી કરનાર અને પીડાશામક છે. કાનનાં દરદોમાં થતી પીડા સણકા અને બ્હેરાશ મટાડવા સારૂ તેના ટીપાં કાનમાં નાંખવામાં આવે છે; તેનામાં કેટલેક દરજ્જે બ્હેરાશ મટાડવાનો ખાસ ગુણ છે.

ક્ષય રોગમાં કોડલીવર ઓઇલને બદલે કેટલીકવાર ગ્લીસરાઇન પીવાથી સારો ફાયદો થાય છે, અને તે કોડલીવર ઓઇલના જેવી અસર કરે છે; જો કે પૌષ્ટિક અસર કોડલીવર ઓઇલ કરતાં કેટલેક દરજ્જે કમી કરે છે, પણ તેને બદલે લાંબા વખત સુધી લેવાથી શરીરના માંસને પુષ્ટિ મળે છે અને વજન વધે છે. ક્ષય રોગમાં આવતી અતિશય ઉધરસના દરદમાં તે પીવાથી કફ સ્હેલાઇથી બહાર નીકળે છે, અને ઉધરસ ધીમી પડે છે; ગળુ સુકાઈ જતું અટકે છે અને મોંમાં અમી રહે છે. ગળાના ચોળીઆના તથા મુખના દરદમાં ગ્લીસરાઈનની ટેનીક, બોરેકસ એલમ અને ગેલીક એસીડની બનાવટો ચોપડવાથી ઘણી સારી અસર થાય છે અને ચોળીઆ ચાંદા અને આવી ગએલી જીભ જલદીથી મટી જાય છે.

ચાઠાં, ગુમડાં, ચાંદા અને ચામડીના દરદોમાં ગ્લીસરાઇન લોશન તરીકે અને ચોપડવાના તેલ તરીકે વપરાય છે. મધુ પ્રમેહના દરદમાં સાકરને બદલે ગ્લીસરાઇન વાપરવાની કેટલાક દાકતરો ભલામણ કરે છે. બંધકોશના અને મસાના દરદમાં તેની ગુદાવાટે પીચકારી મારવાથી રેચક અસર ઉત્તમ રીતે થાય છે અને જુનો તથા કઠણ મળ સ્હેલાઈથી બહાર નીકળે છે.

કેસ્ટરઓઇલમાં ગ્લીસરાઇન (ગ્લીસરાઇન ૧ ડ્રામ અને કેસ્ટરઓઇલ ૪ ડ્રામ) મેળવવાથી રેચક અસર સારી થાય છે અને કેસ્ટરઓઇલ સ્હેલાઇથી પી શકાય છે.

ગ્લીસરાઈનમાં થોડો લીંબુનો રસ મેળવવાથી તે વધારે સ્વાદીષ્ટ,

મધુર અને ગુણકારી થાય છે. ક્લોરલ હાઇડ્રાસ, પોટાસબ્રોમાઇડ કવીનાઇન મીશ્રણ, કસ્કુદન મીશ્રણ અને બીજી કડવી દવાઓનાં મિશ્રણમાં ગ્લીસરાઇન વાપર્યાથી કડવાશ, અને તીખાશ દુર થાય છે અને સ્હેલાઇથી લઇ શકાય છે.

MANNA. **લા૦** માના. **અં૦** માના. **ગુ૦** શીરખેસ્ત.

માત્રા— ... ... ૬૦ ગ્રેનથી ૧ ઔંસ.

ગુણ—રેચક છે.

ઉપયોગ—આ દવા ઘણી ઠંડી રેચક અસર કરે છે સોજો ઉત્પન્ન કરતી નથી અને સ્વાદે ગળી છે; તેથી ખાસ કરીને નબળા બાંધાવાળા દરદીઓ, બચ્ચાંઓ, વૃદ્ધ માણસો અને અતિશય નાજુક સ્ત્રીઓને રેચક તરીકે સ્હેલાઇથી આપી શકાય છે. આ દવામાં ચુંક તથા આંકડી ઉત્પન્ન કરવાની સ્હેજ અસર રહેલી છે; માટે તેના સંયોગમાં વાતહર દવા મિશ્ર કરવી તે વધારે સારી છે.

NUX VOMICA. **લા૦** નક્સવોમીકા. **અં૦** નક્સવોમીકા. **ગુ૦** ઝેરકચોલું.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

STRYCHNINA. **લા૦** સ્ટ્રિકનીના. **અં૦** સ્ટ્રિકનીન. **ગુ૦** ઝેરકચોલાનું ખાસ સત્વ.

માત્રા— ... ... ૧/૬૪ થી ૧/૧૬ ગ્રેન.

નક્સવોમીકાની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Nucis Vomicae.* **લા૦** એક્સટ્રેક્ટમ ન્યુસીસ વોમીસી. **અં૦.** એક્સટ્રેક્ટ ઓફ નક્સવોમીકા. **ગુ૦** ઝેરકચોલાનું સત્વ.

રીત—ઝેરકચોલા ... ... ૧ પૌંડ.

રેકટીફાઈડસ્પીરીટ ... ... ૬૪ ઔંસ.
ચોખ્ખુપાણી ... ... ૧૬ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ¼ થી ૧ ગ્રેન.

૨. *Tinctura Nucis Vomicae.* **લા૦** ટીંચુરા ન્યુસીસ વોમીસી.

રીત—એકસ્ટ્રેકટ નકસવોમીકા ... ૧૩૩ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૪ ઔંસ.
રેકટીફાઈડસ્પીરીટ ... જોઇએ તેટલો.
માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.

આ અર્કના એક ઔંસમા ૧ ગ્રેન સ્ટ્રીકનીઆ સમાએલું છે.

સ્ટ્રીકનીઆની મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Liquor Strychninae Hydrochloratis.* **લા૦** લાઇકર સ્ટ્રીકનીની હાઇડ્રોક્લોરેટીસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ સ્ટ્રીકનીન.

રીત—સ્ટ્રીકનીન ... ... ૯ ગ્રેન.
ડીલ્યુટ હાઇડ્રોકલોરીક એસીડ ... ૧૪ ટીપાં.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ૦॥ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૧½ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ ટીપાં.

આ સોલ્યુશનના સો ભાગમાં સ્ટ્રીકન્યાનો ૧ ભાગ સમાએલો છે.

સ્ટ્રીકન્યા સીરપ ફેરી ફોસ્ફેટ અને **ફેરીએટ કવીનાઇન સાઇટ્રાસ વીથ સ્ટ્રીકન્યા** બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—હૃદય પૌષ્ટિક, ગરમ, અગ્નિવર્ધક, પૌષ્ટિક, કામોત્તેજક, કૃમિઘ્ન, વાતહર અને પેટ સાફ લાવનાર છે.

ઉપયોગ—શરીરનું અચૈતન્યપણું, પક્ષઘાત, ઉરૂસ્તંભ, દૃષ્ટિમાંદ્ય, કોરીઆ, હીસ્ટીરીઆ, અપસ્માર, નબળાઈ, મગજનું ખાલી પડી જવું, જ્વર,

અગ્નિમાંધ, અજીર્ણ, ઝાડા, ઉલટી, બંધકોષ, નપુશકપણું અને મૂત્રશ્રાવના દરદો પર સ્ટ્રીકન્યા અને ઝેરકોચલાની બનાવટો વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સ્ટ્રીકન્યા અને નકસવોમીકા સખત અગ્નિ વર્ધક છે; તેથી તેઓ અજીર્ણના જુદા જુદા દરદોમાં વાપર્યાથી તે ઘણી સારી અસર કરે છે; કેટલીકવાર તાવના હુમલાને પણ મારી હઠાડે છે, આંતરડાની શક્તિને સતેજ કરી પેટ સાફ લાવે છે.

બંધકોશના દરદમાં જ્યારે બીજી રેચક પૌષ્ટિક દવાઓના સંયોગમાં આપવામાં આવે છે ત્યારે તે રેચક પૌષ્ટિક અસર ઘણી સારી કરી બંધકોશ દુર કરે છે અને જઠરાગ્નિને સારી રીતે વધારે છે. પક્ષઘાતના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં નકસવોમીકા ઘણું વપરાય છે; મુત્રાશયના દરદોમાં તથા સીસાના ઝેરના દરદોમાં તે સારો ફાયદો આપે છે,

સખત અને જૂના સંધીવાના તાવથી આવેલી નબળાઈ દુર કરવામાં અને સ્નાયુઓની અકડાઈ ગયેલી ગતિના વધારામાં, નકસવોમીકા એક કીંમતી દવા છે; મગજને અનિયમીત અને ઘણું વાપરવાથી આવેલી માનસિક નબળાઇમાં, અને અતિશય વિહારથી પ્રાપ્ત થએલા નપુશકપણાના દરદમાં, કામોત્તેજક અને મગજ પૌષ્ટિક અસર કરવા સારૂ સ્ટ્રીકન્યા ઘણું પ્રખ્યાત છે.

નકસવોમીકા અને સ્ટ્રીકન્યાની શરીરની જુદી જુદી ઇંદ્રીઓપર અસર.

પાચન કરનાર ઇંદ્રીયો પર—આ દવાઓ અતિશય કડવી હોવાને લીધે અગ્નિ વર્ધક અને પૌષ્ટિક અસર કરે છે; તે પીત્તના પ્રવાહને વધારી પાચન ક્રિયાને સુધારે છે, અને ક્ષુધાને જેનશન, અને કેલંબા કરતાં પણ અતિશય વધારે છે. તેઓ આંતરડાની પેચ પેચ વાળી ગતિને વધારે છે અને નિયમીત કરી દસ્ત સાફ લાવી બંધકોશને દુર કરે છે.

લોહીપર—સ્ટ્રીકન્યા ત્વચામાં મારવાની પીચકારી વાટે અને પીવામાં આપ્યાથી શરીરમાં દાખલ થઇ લોહીમાં મળી જાય છે. લોહીના રજકણોમાં સ્ટ્રીકન્યા દાખલ થઇને શી અસર કરે છે તે હજી સુધી બરાબર

જણાયું નથી; તોપણ સ્ટ્રીકન્યા મિશ્રિત લોહીમાં ઓકસીજનનો વધારે ભાગ હોય છે એમ માલમ પડયું છે.

રકતાશય—સ્ટ્રીકન્યા રક્તાશયના **કારડીક સેન્ટર** અને **કારડીક મસલ્સ** પર ગરમીની અસર કરી રક્તાશયની ગતીમાં ઘણો વધારો કરે છે. થોડા પ્રમાણમાં તે હૃદયના ધબકારાને વધારે છે. શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા બંધ પડી ગયા પછી પણ હૃદયના ધબકારા થોડીકવાર સુધી સ્ટ્રીકન્યા લેવાથી ચાલુ રહે છે.

શ્વાસોશ્વાસની ક્રીયા—સ્ટ્રીકન્યા **મેડયુલરી** અને **સ્પીનલરેસ્પીરેટરી સેન્ટરસ** પર ગરમીની વધારે અસર કરી શ્વાસોશ્વાસની ગતીમાં ઘણો વધારો કરે છે.

ગરમી—સ્ટ્રીકન્યા લેવાથી શરીરની ગરમી ધીમે ધીમે વધે છે.

મગજના સ્નાયુઓ—સ્ટ્રીકન્યા મગજપર ગરમીની અસર કરી તેના સ્નાયુઓને ચંચળ કરે છે, અને મનને નિર્મળ કરી ઘણું ચાલાક કરે છે. સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં તે માનસિક શક્તિને વધારે છે, યાદ દાસ્તીને સારી રીતે ખીલવે છે, અને જોવાની, સાંભળવાની અને સુંઘવાની ઇંદ્રીઓને વધારે સત્તેજ કરે છે.

સ્નાયુઓ અને નસો—સ્ટ્રીકન્યા થોડા પ્રમાણમાં સ્નાયુઓ અને નસોને મજબુત કરે છે, પણ વિષારી પ્રમાણમાં સોજો લાવી ધનુર્વાના ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે, સ્નાયુઓ ખેંચાય છે.

વિહારની ઇંદ્રીઓ—સ્ટ્રીકન્યા થોડા પ્રમાણમાં વિહારની ઇચ્છા વધારે છે અને કામોત્તેજક અસર પ્રબળ કરે છે.

સ્ટ્રીકન્યા અને નકસવોમીકા વાપરતી વખતે સુચના—સાધારણ રીતે ટીંચર નકસવોમીકા ૧૦ થી ૨૦ ટીંપાં અને સ્ટ્રીકન્યા $\frac{1}{60}$ થી $\frac{1}{30}$ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વપરાય છે; લાઇકર સ્ટ્રીકન્યા ૩ થી ૧૦ ટીંપાંના પ્રમાણમાં વપરાય છે; આ ત્રણે દવાઓ ઉપરના પ્રમાણમાં નિર્ભયતાથી વાપરી શકાય છે; તોપણ કેટલીકવાર ઉપરના પ્રમાણ વિષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે માટે આ દવાઓ વાપરતા અગાઉ દરદીની ઉમરની અને શ-

ક્રિયા સારી રીતે વિચાર કરવો. કેટલાક દરદીઓ એવા વિચીત્ર બાંધાના હોય છે કે તેમને ઉપરની ત્રણ દવાઓની અસર ઘણી જલદ રીતે થાય છે. **ડાક્ટર ગેરોડ** પોતાના અનુભવથી જણાવે છે કે કેટલીકવાર ટીંચર નકસવોમીકાનાં ૧૦ ટીંપાંથી અને સ્ટ્રીકન્યાના ૧/૪૦ ગ્રેનથી ઘણા ભયંકર ચિન્હો ઉત્પન્ન થાય છે, માટે ઘણી સંભાળથી ઉપરની ત્રણ દવાઓ વાપરવી જોઇએ.

લાઇકર સ્ટ્રીકન્યાના દરેક ટીંપામાં ૧/૧૨૦ ગ્રેન સ્ટ્રીકન્યા સમાએલું હોય છે અને ૯ ટીંપામાં ૧/૧૨ ગ્રેન સમાયેલું હોય છે, માટે શરૂઆતમાં ઉપરની દવાઓ ઘણા સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં થોડાક દીવસ સુધી આપવી અને પછી ધીમે ધીમે તે યોગ્ય પ્રમાણ સુધી વધારવી એટલે જલ્દીથી જોઇતી અસરો થશે.

સ્ટ્રીકન્યાની ત્વચામાં મારવાની પીચકારીનું સોલ્યુશન ૧/૧૨૦ ગ્રેનથી ૧/૩૦ ગ્રેન સુધીના પ્રમાણમાં એસીડમાં મિશ્ર કરીને વાપરી શકાય છે.

વિષારી ચિન્હો—ઝેર કોચલાનું ઝાડ ઝેરી છે, પણ ઝેરી ગુણ માટે તેના બીજા ભાગ કરતાં તેનાં બી સર્વોપરી છે. તેના ફળમાં બીઆં થાય છે અને તે ઝેર કોચલાના નામથી મળે છે; તે ચપટાં, ગોળ અને કઠણ હોય છે. તેનું ખાસ સત્વ સ્ટ્રીકન્યા છે. કેટલીકવાર કીડા, કૂતરા અને બીજાં પશુઓ મારવાના કામમાં સ્ટ્રીકન્યા વપરાય છે; તેની અસર બરડાના કરોડ રજ્જુ ઉપર થાય છે. ઝેરકોચલામાં સેંકડે પાથી અડધો ભાગ સ્ટ્રીકન્યાનો હોય છે.

ઝેર કોચલાનાં વિષના ચિન્હો ધનુર્વા જેવાંજ થાય છે. વિષ લીધા પછી થોડી મિનિટ અગર એક બે કલાકમાં ચિન્હ શરૂ થાય છે. ચમક કોઈવાર એકાએક જોરથી શરૂ થાય છે અને કોઈવાર પ્રથમ દરદીને થોડી બેચેની રહે છે; ગરદન દુખે છે અને જડબાં દુખે છે. શરીરના સર્વ સ્નાયુઓ પ્રથમ ખેંચાય છે અને પછી જડબાં બંધ થઈ દાંત બંધાઇ જાય છે, તેની સાથે ગરદનની સ્નાયુઓ પણ તણાય છે તથા તેટલા ભાગમાં થોડો દુખાવો થાય છે અને મોઢું પુરૂં ઉઘડતું નથી. ત્યાર પછી છાતીની, પેટની, પીઠની અને હાથ પગની સ્નાયુઓ ખેંચાવા માંડે છે અને અરધા કલાકની

અંદર આખુ શરીર પગથી તે માથા સુધી ખેંચાઈ આવે છે; કેટલીકવાર શરીર બરડાની ભણી વાંકુ વળે છે અને કેટલીકવાર પેટ ભણી વાંકુ વળે છે; આ વખતે દરદીનો દેખાવ ઘણો દુખદાયક લાગે છે; આખા શરીરપર પરસેવાના ઝેબ વળે છે, કપાળ ઉપર ત્વચાની કરચલી વળી જાય છે. ચહેરાના સ્નાયુ ખેંચાયાથી બે હોઠ જુદા પડી જાય છે અને મોઢાના ખુણા પહોળા થાય છે તથા દાંત ખુલ્લાં દેખાય છે; અને દરદી છેવટે મરણ પામે છે.

ધનુર્વા અને ઝેરકોચલાના વિષમાં નીચે પ્રમાણે ફેરફાર થાય છે.

ઝેરકોચલાના વિષારી ચિન્હો.	**ધનુર્વાના વિષારી ચિન્હો.**
૧. ઉપર વર્ણવેલા ચિન્હો શરૂઆતમાં સ્પષ્ટ જણાય છે અને જલદીથી વધવા માંડે છે.	૧. ઉપર વર્ણવેલા ચિન્હો પ્રારંભમાં અસ્પષ્ટ હોય છે અને ધીમે ધીમે વધતા જાય છે.
૨. શરીરના સર્વ સ્નાયુ પહેલા ખેંચાય છે અને પછી જડબાં બંધ થઇ દાંત બંધાઈ જાય છે.	૨. પ્રથમથીજ જડબાં બંધ થઈ દાંત ખીલી બેસે છે અને પછી શરીરની કેટલાક જુદા જુદા સ્નાયુઓ ખેંચાય છે.
૩. શરીર શરૂઆતમાંજ પેટ ભણી વાંકુ વળી જાય છે.	૩. શરીર ધીમે ધીમે પાછળથી પેટ ભણી તણાવા માંડે છે.
૪. તાણ રહી રહીને આવે છે અને તાણ ન હોય ત્યારે વચલા અંતરમાં રોગી સારો જણાય છે.	૪. તાણ આવીને માત્ર તે થોડી કમી થાય છે તોપણ શરીર ખેંચાએલું રહે છે.
૫. દરદી બે ચાર કલાકમાં મરણ પામે છે, અથવા સારો થાય છે.	૫. દરદી એક બે દીવસ અગર વધારે મુદત પછી મરણ પામે છે અથવા સારો થાય છે.

વિષ ખાધા પછી પાંચ મિનિટથી અરધા કલાકની અંદર ચિન્હ શરૂ થાય છે. મરણ કવચિત દશ વીશ મિનિટમાં થાય છે. લાંબુ ચાલે તો ૭ કલાકની અંદર મરણ નીપજે છે.

ઝેર કોચલાની ભૂકીના ૦ાા દ્રામથી, સ્ટ્રીકન્યાના $\frac{1}{2}$ ગ્રેનથી અને એકસ્ટ્રેકટના ત્રણચાર ગ્રેનથી પ્રાણની હાની થાય છે.

નકસવોમીકા અને સ્ટ્રીકન્યાના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

નકસવોમીકા.

૧. સ્ટમક પંપ અને વમનકારક દવાઓ વાપરવી.

૨. જુલાબ આપવો.

૩. કલોરલ હાઇડ્રાસ અને પોટાસ બ્રોમાઇડ આપવાં. (પોટાસ બ્રોમાઇડ ૨ દ્રામ અને કલોરલ હાઇડ્રાસ ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન પાણી ૨ ઔંસ ચિન્હના પ્રમાણમાં વાપરવું.)

૪. કલોરોફોર્મ સુંઘાડવો.

૫. એનીમલ ચારકોલ અને ટેનીક એસીડ (૨૦ થી ૪૦ ગ્રેન પાણી ૨ ઔંસ) વધારે પ્રમાણમાં આપવાં.

સ્ટ્રીકન્યા.

૬. આયોડાઇનનું સોલ્યુશન વાપરવું,(ટીંચર આયોડીન ૦ાા દ્રામ. પાણી અડધુ ટમલર ભરીને લેવું.)

૭. મોરફાઇનનો ઉપયોગ કરવો.

૮. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.

૯. એપોમોરફાઇનના $\frac{1}{16}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૧૦. જેલ્સીમીનમ અને કાલાબારબીનનો ઉપયોગ કરવો.

૧૧. કયુરેરની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૧૨. અમીલ નાઇટ્રાસ સુંઘાડવું.

GELSIMINUM. **લા૦** જેલસીમીનમ. **અં૦** યલો જસ્માઇન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Gelsemii Alcoholicum.* **લા૦** એક્સ્ટ્રેક્ટમ જેલસીમાઇ આલ્કોહોલીકમ. **અં૦** આલ્કોહોલીક એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ જેલ્સીમ્યમ.

રીત—જેલ્સીમ્યમનો ઝીણો ભુકો	...	૧ પૌંડ.
રેકટીશાઇડ સ્પીરીટ	...	જોઇએ તેટલું.
ચોખ્ખું પાણી ...	...	”
માત્રા—	...	½ થી ૨ ગ્રેન.

૨ *Tinctura Gelsemii.* **લા૦** ટીંચુરા જેલસીમાઈ. **અં૦** ટીંચર ઓફ જેલસીમ્યમ. **ગુ૦** જેલસીમ્યનો અર્ક.

રીત—જેલસીમ્યમનો ઝીણો ભુકો	...	૨½ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	૫ થી ૨૦ ટીંપા.

ગુણ—પીડાશામક, શાંતીદાયક અને ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—જેલસીમ્યમની બનાવટો મુખ્યત્વે કરીને મગજના સ્નાયુઓપર શાંતીદાયક અસર કરે છે. ઠંડા લોહીવાળા પ્રાણીમાં તે પ્રથમ જ્ઞાનતંતુઓપર અસર કરે છે અને પાછળથી તેનો પક્ષઘાત કરે છે, અને છેવટે બરડાના રજ્જુપર પણ પક્ષઘાતની અસર કરે છે. ગરમ લોહીવાળા પ્રાણીઓ અને માણસોપર તેની શાંતીદાયક અસર બરડાના રજ્જુની ગતિપર વધારે થાય છે અને પછી બીજા સ્નાયુઓની ગતિનો નાશ કરી તેમને શિથીલ કરી નાંખે છે.

આ દવાના ગુણદોષ કેટલીક રીતે **કોન્યાઇને** મળતા છે.

શાંતીદાયક અને પીડાશામક તરીકે જેલ્સીમ્યમ જુદી જુદી જાતના માથાના દુખાવાના દરદમાં, સંધીવાના વિવિધ વ્યાધીમાં અને સ્નાયુઓની તાણના દરદોમાં વપરાય છે. આ દવા અમેરીકામાં વધારે વપરાય છે. દમ, ઉધરસ અને ધનુર્વાના વ્યાધીમાં આ દવા ચુંક, આંકડી અને

કઈ મટાડવા તરીકે વપરાય છે. હાલમાં આ દવા ભાગ્યેજ વપરાય છે.

સુચના—આ દવાનો ઉપયોગ ઘણી સંભાળથી કરવો. આ દવા આપ્યા પછી જો સ્નાયુઓમાં નબળાઈ અને દરદ માલમ પડે તો તરતજ બંધ કરી દેવી.

વિષારી ચિન્હો—આ દવાના વધારે પ્રમાણ લેવાથી નીચે પ્રમાણે વિષારી ચિન્હો માલમ પડે છે. આંખ ઉપરની ભમરનો દુખાવો, ચક્કર, આંખે ઝાંઝવાં વળવાં અને જોવાની શક્તિનું મંદ પડવું, કીકીનો સંકોચ, સ્નાયુઓની નબળાઈ અને પક્ષઘાત, ધ્રુજારો, ઉંઘનો નાશ, જલદ અને ધીમી નાડી, ઠંડો પરસેવો વળવો, ગરમીનો નાશ, પરાણે અને ધીમે ધીમે શ્વાસોશ્વાસની ગતી ચાલતી થવી, અને છેવટે મૂર્છા આવી મરણ નીપજે છે. ટીંચર જેલ્સીમાઇના ૨ ડ્રામથી એક નવ વરસની છોકરીનું ૨ કલાકમાં મરણ નીપજ્યું હતું. **(પીટર સ્કવાયર.)**

જેલ્સીમાઇના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

જેલસીમીનમ.

૧. વમનકારક દવાઓ અને સ્ટમક પંપ.

૨. ટેનીક એસીડ અને પોટાશ બાય કાર્બોનાસનો ઉપયોગ કરવો.

૩. ગરમ ઉપચાર અને ગરમ દવાઓ પાવી.

૪. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ, અને વીજળી લગાડવી.

૫. સ્ટ્રીકનાઈન અને એટ્રોપાઇનનો ત્વચામાં મારવાની પીચકારીરૂપે ઉપયોગ કરવો.

૬. નાઇટ્રો–ગ્લીસરાઈન વાપરવું. આ દવા જેલ્સીમ્યમની સંપુર્ણ રીતે વિષનાશક દવા છે.

૭. ડીજીટેલીસ, બ્રાન્ડી અને સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક વાપરવાં.

HEMIDESMI RADIX. **લા૦** હેમીડેસ્મી રેડીક્સ. **અં૦** હેમી-

ડેસ્મસ ૩૮. ગુ૦ ઉપલસરી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Syrupus Hemidesmi.* **લા૦** સીરપસ હેમીડેસ્મી. **અં૦** સીરપ ઓફ હેમીડેસ્મસ. **ગુ૦** હેમી ડેસ્મસનું શરબત.

રીત—હેમી ડેસ્મસ	...	...	૪ ઔંસ.
ધોએલી સાકર	...	...	૨૮ ઔંસ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી		...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧ ડ્રામ.

ગુણ—રક્તશોધક, પૌષ્ટિક. સ્વેદલ, મૂત્રલ અને જ્વરઘ્ન છે.

ઉપયોગ—ડાકટર એસ બરનર સને ૧૮૩૦ માં આ દવાને ઇંગ્લાંડમાં લાવ્યો હતો; અને તેણે ચામડીના દરદોમાં અને અજીર્ણના દરદોમાં સારસાપરીલાની માફક વાપરી હતી; પણ તેણે સારસાપરીલા જેવી વધારે સંતોષકારક અસરો આ દરદમાં કરી નહોતી. ઉપદંશ, સંધીવા, નબળાઈ અને ત્વચાના રોગ ઉપર આ દવા વપરાય છે.

CONDURANGO. **લા૦** કોન્ડુરેંગો.

ઉપયોગ—આ દવા વિલાયતમાં ચાંદા અને ક્ષયના દરદમાં દવા તરીકે લાવવામાં આવી હતી. **ડાકટર કેમ્પબેલ ડી મોરગને** મીડલસેકસની ઇસ્પીતાલમાં આ દવાના કેટલાક અખ્તરા કર્યા હતા, પણ તેની જરા પણ અસર ઉપરના દરદમાં થઈ નહોતી. આ દવાના કવાથના અને પ્રવાહી સત્વના વધારે પ્રમાણો આપવાથી પણ કાંઈ શારીરીક અસરો થઇ નહોતી.

ડાકટર બ્રન્ટન જણાવે છે કે આ દવાનો પ્રાણીઓની ત્વચામાં મારવાની પીચકારીરૂપે ફક્ત ઉપયોગ કરવાથી શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયામાં વધારો થાય છે.

GENTIANAE RADIX. **લા૦** જેનસ્યાની રેડીક્સ. **અં૦** જેનસ્યન રૂટ. **ગુ૦** જેનસ્યનનાં મૂળીઆં.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Gentianae.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ જેનસ્યાની. **અં૦** એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ જેનસ્યન. **ગુ૦** જેનસ્યનનું સત્વ.

રીત—જેનસ્યનના મુળના કકડા ... ૧ પૌંડ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Infusum Gentianae Compositum.* **લા૦** ઇનફ્યુઝમ જેનસ્યાની કમ્પોઝીટમ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ઇનફ્યુઝન ઓફ જેનસ્યન. **ગુ૦** જેનસ્યનનો મિશ્રિત ઉકાળો.

રીત—જેનસ્યનના મૂળના કકડા ... ૫૫ ગ્રેન.
નારંગીની છાલના કકડા ... ૫૫ ગ્રેન.
લીંબુની તાજી છાલ ... ૨ ડ્રામ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૩ *Tinctura Gentianae Composita.* **લા૦** ટીંચુરા જેનસ્યાની કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ જેનસ્યન. **ગુ૦** જેનસ્યનનો મિશ્રિત અર્ક.

રીત—જેનસ્યનનાં મુળીઆં ... ૧½ ઔંસ.
નારંગીની છાલના કકડા ... ૬ ડ્રામ.
એલચી દાણા ... ૨ ડ્રામ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૦ll થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—કટુ, પૌષ્ટિક, તાવ રોકનાર, લોહી સુધારનાર, અગ્નિવર્ધક અને રૂચીકર છે.

ઉપયોગ—જેનસ્યન જરા કડવું છે અને પૌષ્ટિક તથા અગ્નિવર્ધક છે. તે પીવામાં લેવાથી હોજરીમાં થઈ ગરમી પેદા કરે છે અને ખાધાની રૂચી સુધારી વધારે છે.

અજીર્ણ, મંદાગ્નિ, નબળાઇ, ઉપદંશ અને તાવના વ્યાધીમાં વાપરવાથી તે સારી અસર કરે છે. નીચેનું મિશ્રણ લેવાથી ઉપદંશના વ્યાધીમાં ધીમે ધીમે રક્તશોધક અસર ઘણી સારી થાય છે.

પોટાસ આયોડીડ	...	...	૬ ગ્રેન.
ટીંચર જેનશન કો	...	...	૧ ડ્રામ.
એમોન્યા કલોરાઇડ	...	...	૧૦ ગ્રેન.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	...	...	૬ ગ્રેન.
પાણી ...	...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

કલકત્તાના ડાકટર **રખલદાસ ઘોસ** જણાવ છે કે જેનસ્યન કેટલીકવાર બંધકોષ કરે છે પણ શાથી કરે છે તે માલમ પડતું નથી.

CHIRATA. લા૦ ચીરાટા. અં૦ ચીરેટા. ગુ૦ કરીઆતુ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Chiratae*. લા૦ ઇન્ફ્યુઝમ ચીરાટી. અં૦ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ ચીરેટા. ગુ૦ કરીઆતાની ચા.

રીત—કરીઆતાના કકડા	...	...	૨ ડ્રામ.
ગરમ પાણી	...	...	૧૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	...	૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Tinctura Chiratae*. લા૦ ટીંચુરા ચીરાટી. અં૦ ટીંચર ઓફ ચીરેટા. ગુ૦ કરીઆતાનો અર્ક.

કરીઆતાના ઝીણા કકડા.	...	૨½	ઔંસ.
પ્રુફસ્પિરીટ	...		૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૦ાા થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—પાચક, દીપન, ઉષ્ણ અને જ્વરઘ્ન છે:

ઉપયોગ—સર્વ પ્રકારના ટાઢીઆ તાવ તથા જીર્ણજ્વર ઉપર કરીઆતુ બહુજ વપરાય છે. નબળાઇ, મંદાગ્નિ, અજીર્ણ અને ચામડીના દરદોમાં તેનો ઉપયોગ થાય છે. કાળજા, બરોળ અને આંતરડાના દરદોમાં તેનો એસીડ નાઇટ્રો—હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ અને લોહની બનાવટોના સંયોગમાં ઉપયોગ કરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો કરે છે.

આ દવાની અસરો કેટલીક રીતે કેલંબા, જેનસ્યન, અને કવોશીઆની અસરને મળતી આવે છે.

SCAMMONIAE RADIX. **લા૦** સ્કામોન્યાઈ રેડીક્સ. **અં૦** સ્કામોન્યાઇ રૂટ. **ગુ૦** સ્કામોન્યાઇના મુળીઆં.

SCAMMONIUN. **લા૦** સ્કામોન્યમ. **અં૦** સ્કામોન્યાઈ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

SCAMMONIAE RESINA. **લા૦** સ્કામોન્યાઈ રેઝીના. **અં૦** રેઝીન ઓફ સ્કામની.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

સ્કામોન્યાઈના મુળીઆંની બનાવટો.

૧ *Scammoniae Resina.* **લા૦** સ્કામોન્યાઈ રેઝીના. **અં૦** રેઝીન ઓફ સ્કામની.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

સ્કામોન્યાઈની બનાવટો.

૧ *Mistura Scammonii.* **લા૦** મીસ્ચુરા સ્કામોની. **અં૦** સ્કામોની મીક્શ્ચર. **ગુ૦** સ્કામોનીનું મિશ્રણ.

રીત—સ્કામની	...	...	૭ ગ્રેન.
દુધ	...	...	૨ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧ થી ૩ ઔંસ.

સ્કામોન્યાઈ રેઝીનાની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Confectio Scammonii.* **લા૦** કન્ફેકસ્યો સ્કામોનાઇ. **અં૦** કન્ફેકશન ઓફ સ્કામની. **ગુ૦** સ્કામનીનો મુરબ્બો.

રીત—રેઝીન ઓફ સ્કામની		...	૬ ઔંસ.
સુંઠ	...	...	૩ ઔંસ.
ઓઇલ ઓફ કયારાવે		...	૨ ડ્રામ.
લવીંગનું તેલ	...	...	૧ ડ્રામ.
સીરપ સીમ્પ્લેકસ ...		...	૬ ઔંસ.
કલેરીફાઈડ હની (ચોખ્ખું મધ)			૩ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

૨ *Pilula Scammonii Composita.* **લા૦** પીલ્યુલા સ્કામોની કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ સ્કામોની પીલ. **ગુ૦** સ્કામોનીની મિશ્રિત ગોળીઓ.

રીત—સ્કેમોની રેઝીના		...	૧ ઔંસ.
જેલપ રેઝીના		...	૧ ઔંસ.
કર્ડ સોપ	...	...	૧ ઔંસ.
સ્ટ્રોંગ ટીંચર ઓફ જીંજર		...	૧ ઔંસ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ		...	૨ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ફાર્માકોપીઆમાં એળીઆ વગરની દસ્ત સાફ લાવનાર ફક્ત આ ગોળીઓજ છે.

૩ *Pulvis Scammonii Compositus.* **લા૦** પલ્વીસ સ્કામોની કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ સ્કેમોની પાઉડર. **ગુ૦** સ્કે-

મોનીનો મિશ્રિત ભુકો.

રીત—સ્કેમોની રેઝીના	...	...	૪ ઔંસ.
જેલપ	...	...	૩ ઔંસ.
સુંઠ ...	...	...	૧ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	...	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

સ્કેમોની રેઝીના, પીલ્યુલા કોલોસીન્થીડીસ કમ્પોઝીટા, એકસ્ટ્રેકટમ કોલોસીન્થીડીસ કમ્પોઝીટા અને પીલ્યુલા કોલોસીન્થીડીસ એટ હાયોસીયામી બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—રેચક અને કૃમીઘ્ન છે.

ઉપયોગ—આ દવા એક સખત જુલાબ છે અને ઘણું કરીને તે લીધાથી પ્રવાહી ઝાડા, ચુંક, અને આંકડી અતિશય થાય છે; તેથી તેને બીજી વાતહર રેચક દવાઓના સંયોગમાં વાપર્યાથી સારી અસર થાય છે. મગજપર લોહી ચઢી ગયાના, આંતરડાના બગાડના અને જલંદરના દરદમાં પ્રવાહી પદાર્થો ઝાડાવાટે બ્હાર કાઢવા સારૂ વારંવાર વપરાય છે. બચ્ચાંઓના બંધકોશ અને કરમીઆના દરદમાં કૃમીનાશક રેચક તરીકે આ દવા સારી અસર કરે છે. પાચન ક્રિયાના બગાડના દરદમાં પણ આ દવા વપરાય છે.

JALAPA. **લા૦** જાલપ્પા રેઝીના. **અં૦** જાલપ. **ગુ૦** જાલપ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

JALAPAE RESINA. **લા૦** જાલપ્પી રેઝીના. **અં૦** રેઝીન ઓફ જાલપ. **ગુ૦** જાલપનો શીરો.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Jalapae.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ જાલપ્પી. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ જાલપ. **ગુ૦** જાલપનું સત્વ.

૨ *Pulvis Jalapae Compositus.* **લા૦** પલ્વીસ જાલપ્પી કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ જાલપ. **ગુ૦** જાલપનો મિશ્રિત ભુકો.

રીત—જાલપ	...	...	૫ ઔંસ.
એસીડ ટારટરેટ ઓફ પોટાસ્યમ	...		૯ ઔંસ.
સુંઠ	...	...	૧ ઔંસ.
માત્રા—	...		૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

૩. *Tinctura Jalapae.* **લા૦** ટીંચુરા જાલપ્પી. **અં૦** ટીંચર ઓફ જાલપ. **ગુ૦** જાલપનો અર્ક.

રીત—જાલપનો ભુકો	...	...	૨½ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ	...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૦॥ થી ૨ ડ્રામ.

જાલપ પલ્વીસ સ્કોમાન્યાઇકિમ્પોઝીટસ બનાવવામાં વપરાય છે; અને જાલપરેઝીના પીલ્યુલા સ્કામોન્યાઇ કમ્પોઝીટા બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—રેચક અને કૃમીઘ્ન છે.

ઉપયોગ—જેલપ એક સખત જુલાબ છે; તે લીધાથી પાણી જેવા ઝાડા પુષ્કળ થાય છે, અને ઘણી ખરી રીતે તે સ્કેમોનીયમને મળતી અસર કરે છે; પણ તે સ્કેમોનીયમ કરતાં ઓછો જલદ છે, અને તેની અસર નાનાં અને મોટા આંતરડાંઓપર સારી રીતે થાય છે. નિરંતરના બંધકોષના, દરદમાં અને સોજાવાળા દરદમાં જાલપ એક સાધારણ રેચક દવા તરીકે બીજી વાતહર દવાના સંયોગમાં વપરાય છે.

બરોલના વધારાના, જલંદરના, મૂત્રાશયના, અજીર્ણના અને સખત બંધકોષના માથે લોહી ચઢી ગયું હોય તેના, કાળજાના, વધારાના અને આંતરડાના બગાડના દરદોમાં જાલપ કેલોમેલ અથવા એસીડ ટારટરેટ ઓફ પોટાસ્યમના સંયોગમાં વાપર્યાથી ઘણી સારી રેચક અસર કરે છે. નાના બચ્ચાંઓના કરમીઆના નાશને સારૂ આ દવા કૃમીઘ્ન તરીકે થોડા પ્રમાણમાં વપરાય છે.

જાલપ રક્તાશયપર યોગ્ય ગરમીની અસર કરે છે પણ આંતરડાપર ગરમીની જલદ અસર કરે છે. (ડાકટર ફ્રુથર ફર્ડ.)

સુચના—જાલપ આંતરડાના તીક્ષ્ણ સોજાના દરદમાં બીલકુલ વાપરવું નહીં.

CAPSICI FRUCTUS. લા૦ કેપસીસાઇ ફ્રૂકટસ. અં૦ કેપસીકમ ફ્રૂટ. ગુ૦ મરચાં

માત્રા— ... ... ૦ાા થી ૧ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Capsici.* લા૦ ટીંચુરા કેપસીસાઇ. અં૦ ટીંચર ઓફ કેપસીકમ. ગુ૦ મરચાંનો અર્ક.

રીત—મરચાંનો ભુકો ... ... ૬ દ્રામ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૨૦ ટીંપાં પીવામાં. ૦ાા થી ૨ દ્રામ. કોગળા તરીકે ૫ ઔંસ પાણીમાં.

ગુણ—થુંક પેદા કરનાર, અગ્નિવર્ધક, પૌષ્ટિક, વાતહર મૂત્રલ અને કામોત્તેજક છે. વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ સોજો લાવનાર અને ચામડીને લાલ કરનાર છે.

ઉપયોગ—બાહ્યોપચારમાં કેપસીકમ કેન્થારડીસના જેવી કેટલીક દાહક અસર કરે છે; આથી કરીને જલદ સોજો લાવનાર, અને ચામડીને લાલચોળ કરનાર અસર કરે છે. પીવામાં લેવાથી અન્નાશયની નળીમાં તે થોડા પ્રમાણમાં પાચન ક્રિયાના રસને અને થુંકના પ્રવાહને વધારે છે, અને આંતરડાની પેચ પેચવાળી ગતિને વધારી અજીર્ણના વ્યાધી મટાડે છે અને ક્ષુધાને વધારે છે. વધારે પ્રમાણમાં પાચન ક્રિયાના આંતરડાપર તે તીક્ષ્ણ સોજાની અસર કરે છે.

આ દવા હ્રદય પૌષ્ટિક મૂત્રલ અને કામોત્તેજક અસર કેટલીકવાર થોડા પ્રમાણમાં લેવાથી કરે છે. **પ્રોફેસર ચીરોન** કેપસીકમ રકતાશયપર અરગટના જેવી કાંઇક અસર કરે છે એમ માને છે. ગળાનાં તથા મોંઢાના દરદમાં આ દવાના **ટીંચર કેપસીસાઇનો** ૧ ડ્રામ **ડીકોકટમ સીંકોના** ના ૬ આંસમાં મીશ્ર કરીને કોગળા કરવાથી ઘણો સારો ફાયદો કરે છે.

પીત્તની થતી ઉલ્ટીમાં, ફરી ફરીને આવતા તાવમાં, આંતરડાની ચુંકના દરદમાં, વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં, અતિસાર, કોલેરા, મરડા અને વાયુના દરદોમાં તેનો ગરમ દવા અને ક્વીનાઇન સાથે ઉપયોગ કરવાથી ઘણી સારી અસર કરે છે.

BELLADONNAE FOLIA. **લા૦** બેલાડોની ફોલીઆ. **અં૦** બેલાડોના લીવ્ઝ, **ગુ૦** બેલાડોનાનાં પાંદડાં.

BELLADONNAE RADIX. **લા૦** બેલાડોની રેડીકસ. **અં૦** બેલાડોના રૂટ. **ગુ૦** બેલાડોનાના મુળીઆં.

ATROPINA. **લા૦** આટ્રોપીના. **અં૦** આટ્રોપાઇન.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{200}$ થી $\frac{1}{100}$ ગ્રેન.

બેલાડોનાનાં પાંદડાંની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Belladonnae.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ બેલાડોની. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ બેલાડોનાનું સત્વ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{4}$ થી ૧ ગ્રેન.

૨. *Succus Belladonnae.* **લા૦** સકસ બેલાડોની. **અં૦** જ્યુસ ઓફ બેલાડોના. **ગુ૦** બેલાડોનાનો સ્વરસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ટીંપાં.

૩. *Tinctura Belladonnae.* **લા૦** ટીંચુરા બેલાડોની. **અં૦** ટીંચર ઓફ બેલાડોના. **ગુ૦** બેલાડોનાનો અર્ક.

રીત—બેલાડોનાનાં પાદડાં ... ... ૧ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

બેલાડોનાનાં મુળીઆંની બનાવટો.

Atropina. **લા૦** આટ્રોપીના. **અં૦** આટ્રોપાઇન. **ગુ૦** આટ્રોપાઇન.

માત્રા— ... ... $\frac{૧}{૨૦૦}$ થી $\frac{૧}{૧૦૦}$ ગ્રેન.

Linimentum Belladonnae. **લા૦** લીનીમેન્ટમ બેલાડોની. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ બેલાડોના. **ગુ૦** બેલાડોનાનું ચોપડવાનું તેલ

રીત—બેલાડોનાનાં મુળીઆં ... ... ૨૦ ઔંસ.
કેમ્પર ... ... ૧ ઔંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... જોઇએ તેટલો.
આ તેલ બધુ મળીને ૩૦ ઔંસ બનાવવું.

૩. *Extractum Belladonnae Alcoholicum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ બેલાડોની આલ્કોહોલીકમ. **અં૦** આલ્કોહોલીક એકસ્ટ્રેકટ ઓફ બેલાડોના.

માત્રા— ... ... $\frac{૧}{૧૬}$ થી $\frac{૧}{૪}$ ગ્રેન.

૪. *Emplastrum Belladonnae.* **લા૦** એમ્પ્લાસ્ટ્રમ બેલાડોની. **અં૦** બેલાડોના પ્લાસ્ટર. **ગુ૦** બેલાડોનાનો લેપ.

રીત—આલ્કોહોલીક એકસ્ટ્રેકટ ઓફ બેલાડોના ૪ ઔંસ.
રેઝીન પ્લાસ્તર ... ... ૮ ઔંસ.
સોપ પ્લાસ્તર ... ... ૮ ઔંસ.

૫. *Unguentum Belladonnae.* **લા૦** અંગવેન્ટમ બેલાડોની. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ બેલાડોના. **ગુ૦** બેલાડોનાનું મલમ.

રીત—આલ્કોહોલીક એકસ્ટ્રેકટ ઓફ બેલાડોના ૫૦ ગ્રેન.
બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ ... ... ૧ ઔંસ.

આટ્રોપાઇનની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Unguentum Atropinae.* **લા૦** અંગવેન્ટમ આટ્રોપીની. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ આટ્રોપાઇનિ. **ગુ૦** આટ્રોપીઆનું મલમ.

રીત—એટ્રોપાઇનિ ... ... ૮ ગ્રેન.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ½ ડ્રામ.
બેન્ઝોએટેડલાર્ડ ... ... ૧ ઔંસ.

૨. *Atropinae Sulphas.* **લા૦** આટ્રોપીની સલ્ફાસ. **અં૦** સલ્ફેટ ઓફ·આટ્રોપીન.

રીત—આટ્રોપાઇન ... ... ૧૨૦ ગ્રેન.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૪ ડ્રામ.
એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ૧/૨૦૦ થી ૧/૧૦૦ ગ્રેન.

૩. *Liquor Atropinae Sulphatis.* **લા૦** લાઇકર આટ્રોપીની સ-લ્ફેટીસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ સલ્ફેટ ઓફ આટ્રોપીન **ગુ૦** આટ્રોપીઆ સલ્ફાસનું પ્રવાહી.

રીત—આટ્રોપીઆ સલ્ફાસ ... ૯ ગ્રેન.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૧૬½ ડ્રામ.

આ પ્રવાહીના ૧૧૦ ટીપામાં ૧ ગ્રેન આટ્રોપીઆ સલ્ફાસ સમાએલું છે.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ટીપું.

૪. *Lamellae Atropinae.* **લા૦** લામીલી આટ્રોપીની. **અં૦** ડીસ્ક ઓફ આટ્રોપીન.

દરેક લામીલીમાં ૧/૫૦૦૦ ગ્રેન આટ્રોપીન સમાએલું છે.

ગુણ—પીડાશામક, ઉષ્ણ, થુંક અને દૂધશોષક, આંખની કીકી વિસ્તૃત (પહોળી) કરનાર, સ્નાયુ શૈથિલ્યકૃત, ઘેન લાવનાર અને ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—તીક્ષ્ણ ઉધરસ, કોરીઆ, ધનુર્વા, ચસકા, દમ, હાંફણ,

મસ્તકશૂળ, નેત્રશૂળ, મૂત્રગાંઠ, મળાવરોધ, મૂત્રાશ્રાવ, ઉટાંટીઓ, પ્રમેહ, પ્રદર, ધાતુશ્રાવ, અપસ્માર, સંધીવા, હડકવા, સન્નીપાતના ઉન્માદ, અનિયમીત ઋતુશ્રાવ, પિડીત ઋતુશ્રાવ અને પીડાકારક ગર્ભાશયના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં બેલાડોના પીવા તરીકે વપરાય છે.

આંખના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં બેલાડોના વપરાય છે, ચોપડાય છે તથા આટ્રોપીઆની પીચકારી ચામડીમાં વપરાય છે. નેત્રવ્યાધીમાં બેલાડોના અતિશય ઉપયોગી છે. તેનાથી કીકી પહોળી થાય છે અને આંખ હલકી પડે છે, તેથી નેત્રનો અંતર ભાગ જોઈ શકાય છે, કીકી પહોળી કરવા સારૂ આટ્રોપીન, તેનું પ્રવાહી, ટીકડી અથવા મલમ આંખમાં અંજાય છે. કનીનીકાનો વરમ, આંખનાં ફુલાં, મોતીયા ઇત્યાદી ઉપર એક ઔંસ પાણીમાં એક ગ્રેન આટ્રોપીન નાંખેલા પ્રવાહીનાં ટીંપાં આંખમાં નંખાય છે.

વિશેષ વર્ણન—આટ્રોપાઇનના ગુણદોષ બેલાડોના જેવા છે; પણ તે વધારે જલદ અસર કરનાર છે; અંદરના ઉપચાર તરીકે આટ્રોપીન કવચિતજ વપરાય છે; પણ બાહ્યોપચારમાં નેત્રના વ્યાધીમાં અતિશય વપરાયછે.

દેડકાની ઉપરની ચામડીપર એટ્રોપાઇન લગાડતાં શરીરની નસો સંકોચાઇ જાય છે, અને નસોમાંનું લોહી ઠરી જાય છે, અને પાછળથી લોહીની ગાંઠોથી પાંડુ રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. આંખમાં નાંખતાં આ દવા ડોળાને પહોળો કરે છે. એક કુત્તરાની **જગ્યુલર વેઈનમાં** એટ્રોપાઇનની નાના પ્રમાણની ત્વચાવાટે પીચકારી મારવાથી હૃદયની તથા શ્વાસોશ્વાસની ગતીમાં વધારો થાય છે અને તે વખતે બીજી નસોમાં લોહીનું દબાણ વધી પડે છે.

દેડકામાં આ દવાનું વિષારી પ્રમાણ તેના શરીરને અકડાવી નાંખે છે, પ્રથમ ચામડીના જ્ઞાનતંતુઓને અકડાવી દઈ બરડાના રજ્જુને અકડાવી દે છે. એટ્રોપાઇન કુતરામાં મૂત્રલ તથા રેચક અસર કરે છે; અને પેશાબવાટે તે બ્હાર નીકળે છે.

આ દવા આપ્યાથી અંદરની ચામડીના પ્રવાહો જેવા કે પરસેવો, થુંક અને ધાવણ વીગેરે ધીમે ધીમે બંધ થઇ જાય છે, અને પેશાબની

વારે તથા રાત્રે મુખવાટે નીકળતા ધાતુઓવે બંધ થઇ જાય છે.

ડાકટર એન્ડરસન ખાત્રીથી જણાવે છે કે **અફીણના વિષના કેસમાં બેલ્લાડોના** એક વિષનાશક દવા તરીકે વાપરવાથી અફીણના વિષનો નાશ થાય છે.

ડાકટર ગેરોડ જણાવે છે કે ઉપરના પારખાની ખરી સત્યતા વધારે સંતોષકારક નીવડી નથી અને તે પ્રમાણે **બેલાડોનાનો** ઉપયોગ કરતાં અફીણના વિષના કેસો ઘણાખરા નિષ્ફળ ગયા છે.

અફીણ કેટલાક દુઃખદાયક દરદોમાં જેવાકે તાણ તથા આંચકી વગેરેના રોગમાં વાપર્યાથી સારી રીતે તાણ તથા આંચકીને મટાડે છે તેમ બેલાડોના પણ વારંવાર તેજ અસર કરે છે. ઉપરના દરદોમાં બેલાડોનાનો અફીણ સાથે ઉપયોગ કરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. વળી બીજું ઉપર પ્રમાણે ઉપયોગ કરતાં પહેલાં એક વાત ધ્યાનમાં રાખવાની છે, તે એ કે **બેલાડોના ઓપીયમના** સંયોગમાં વાપર્યાથી કેટલાક દરદોમાં વિપરીત અસર કરે છે જેવીકે મળાશયના તથા આંતરડાના દરદોમાં અફીણ હમેશાં બંધકોશ કરે છે અને બેલાડોના ધીમે ધીમે ઝાડાની અસર કરે છે; બીજું અફીણ નાના બચ્ચાંઓને આપવું ઘણું ભયંકર છે અને તે બચ્ચાંઓમાં કેટલીકવાર વિષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે અને બેલાડોના પુખ્ત ઉમરના માણસો કરતાં બચ્ચાંઓને સારી રીતે અને યોગ્ય પ્રમાણમાં માફક આવી જાય છે, માટે બેલાડોના અફીણ સાથે ઘણી સંભાળથી વાપરવું.

બેલ્લાડોના અને તેની બનાવટોની જુદા જુદા દરદોપર થતી અસર.

૧. બેલાડોના પ્લાસ્તર, તેનું ચોપડવાનું તેલ અને તેનો શેક ઉધરસના દરદમાં છાતીમાં આવતા સણકા, ગર્ભાશયપર થતા જુદી જુદી જાતના દુખાવા, માથાના દુખાવા અને સણકાના દરદમાં કરવાથી પીડાશામક અસર ઘણી સારી કરે છે.

૨. બેલાડોનાનું સત્વ સ્તનના જુદી જુદી જાતના દરદોનાં, બદ્દો

તથા ગળગુમડપર, અને રાતે વળતા પરસેવાના દરદમાં શરીરપર ચોપડવાથી સારી અસર કરે છે.

ડાકટર રીંગર જણાવે છે કે **રીકેટસ**ના દરદમાં માથાપર વળતા પરસેવાના દરદપર બેલાડોનાનું સત્વ સારી અસર કરે છે.

૩. પાઠાના દરદમાં બેલાડોનાના સત્વનો લેપ કરવાથી પરૂ તથા દુખાવો તરત દબાઇ જાય છે અને જલદીથી રૂઝ આવે છે.

૪. આંખની પરિક્ષા સારૂ કીકીને પહોળી કરવા વાસ્તે અને કીકીના મધ્યમાં થએલા મોતીઆના દરદની શરૂઆતમાં આંખની અંદર વધારે પ્રકાશ દાખલ કરવા સારૂ બેલાડોનાનો ઉપયોગ થાય છે.

૫. **અફીણ, એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ, એકોનાઈટ,** જેલ્સીમીન મોરફાઇન, નાઇટ્રો ગ્લીસરાઇન પીલોકારપાઇન અને **ફીઝોસ્ટીગમીન**ના વિષના કેસમાં **વિષનાશક ઇલાજ** તરીકે **બેલાડોના** અને **એટ્રોપાઈન** વપરાય છે.

૬. જુના બંધકોષના દરદમાં રેચક તરીકે બેલાડોના વપરાય છે.

૭. નાના બચ્ચાંઓ અને ઉરૂસ્તંભના દરદીઓને થતા અતિશય પેશાબના દરદમાં પેશાબ ઘટાડવા સારૂ બેલાડોના વપરાય છે.

૮. અતિશય વળતા પરસેવાના દરદમાં પરસેવાનો અટકાવ કરવા સારૂ બેલાડોના વપરાય છે.

ડાકટર રીંગર જણાવે છે કે ક્ષયના દરદીને વળતા અતિશય પરસેવાના કેસમાં એટ્રોપાઇનના $\frac{1}{200}$ ગ્રેનની ત્વચા વાટે પીચકારી મારવાથી આખી રાત સુધી પરસેવો વળતો બંધ થયો હતો.

૯. નાનાં બચ્ચાઓને થતા મોંના દરદમાં થુંકનો અતિશય પ્રવાહ ઘટાડવા સારૂ વપરાય છે.

૧૦ મધુ પ્રમેહના દરદમાં સાકરનો ભાગ ઘટાડવા સારૂ બેલાડોના વપરાય છે.

બેલાડોનાના અને એટ્રોપીઆના વિષારી ચિન્હો—ગળામાં કાકડા બાઝી જવા, સૂકાઈ જવું, તૃષા લાગવી, કાંઈ પણ ચીજ કે ખોરાક ગળામાં ન ઉતરી શકે એવી સ્થિતી થવી, કીકીઓ પહોળી થવી, શરીરપર રાતાં રાતાં ચાઠાં નીકળવાં, નાડી ધીમી પડવી, ઉંઘનો નાશ, સ્નાયુઓનું નબળાપણું, શ્વાસોશ્વાસની જલદ ગતી, ચામડીનું સૂકાઇ જવું, અને ભાગ્યા તુટયા અવાજ નીકળવા એ પ્રમાણે ચિન્હો થાય છે, અને છેવટે આંચકીઓ આવી હ્રદય બંધ પડી દરદી મરણ પામે છે.

બેલાડોના અને એટ્રોપાઈનના વિષનાશક ઇલાજો.

બેલાડોના.

૧. સ્ટમક પંપ.

૨. વમનકારક દવાઓ. (કોપર સલ્ફાસ ગ્રેન ૧૦, ઝીન્સી સલ્ફાસ ૨૦ ગ્રેન અને વાઇનમ ઇપીકાક ૧ ઔંસ મરજી મુજબ ચિન્હો પ્રમાણે વાપરવાં.)

એટ્રોપાઇન

૩. એપોમોરફાઇનના $\frac{1}{10}$ ગ્રેનની ત્વચા વાટે પીચકારી મારવી.

૪. ટેનીન વાપરવું.

કેફાઇન, પીલોકારપાઈન અને મોરફાઇનનો ત્વચામાં મારવાની પીચકારી રૂપે ઉપયોગ કરવો.

૬. ફીઝોસ્ટીગ્મીન અને કલોરલ હાઇડ્રાસની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

૭. ચાહ, કાફી અને ચારકોલ વાપરવાં.

૮. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ અને ઉષ્ણ ઉપચાર કરવાં.

૯. આ વિષ પેશાબ વાટે નીકળી શકે છે માટે પેશાબની ઇંદ્રીમાં **કેથીટર** (પેશાબમાં નાંખવાની વળી)નો ઉપયોગ કરવો.

STRAMONIA SEMINA લા૦ સ્ટ્રામોન્યાઈ સેમીના. અં૦ સ્ટ્રામો-ન્યમ સીડ. ગુ૦ ધંતૂરાનાં બી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Strammonii.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ સ્ટ્રામોની. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ સ્ટ્રામોન્યમ. ગુ૦ ધંતુરાનું સત્વ.

રીત—ધંતુરાનાં બીઆંનો ઝીણો ભુકો		...	૧ પૌંડ.
ઈથર	...	...	... ૨૦ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી		...	જોઇએ તેટલો.
પ્રુફસ્પીરીટ	...	...	... "
માત્રા—	...	...	$\frac{1}{4}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેન

૨. *Tinctura Strammonii.* **લા૦** ટીંચુરા સ્ટ્રામોની. **અં૦** ટીંચર ઓફ સ્ટ્રામોન્યમ. ગુ૦ ધંતુરાનો અર્ક.

રીત—ધંતુરાના બીઆં		...	૨$\frac{1}{2}$ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ		...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—દુખ શામક, ગ્રાહી, જવરઘ્ન, માદક, સ્નાયુશૈથિલ્યકૃત, આંખની કીકીને વિસ્તૃત કરનાર અને આંકડી તથા ચુંક મટાડનાર છે. વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ ઝેર છે.

ઉપયોગ—સ્ટ્રામોન્યમની બનાવટ તાણ તથા આંચકીના દરદમાં, દમમાં, હાંફણમાં, ક્ષયની અતિશય આવતી ઉધરસમાં, ફેફસાના વરમમાં અને જૂના સળેખમના દરદમાં વપરાય છે. શ્વાસના રોગપર આ દવા સારો ફાયદો કરે છે. ધંતુરાના પાંદડાની બીડી કરીને દમના રોગમાં પીવાય છે; અને તેના બીઆં હોકામાં પણ પીવાય છે.

સ્ટ્રામોન્યમની અસર ઘણી ખરી રીતે **બેલાડોનાની** અસરને મળતી આવે છે; જેવી કે ગળાનું સુકાઇ જવું, આંખની કીકીઓ પહોળી થવી, સનેપાત, અને આંચકી વીગેરે. સ્ટ્રામોન્યમની અસર મુખ્યત્વે

કરીને શ્વાસોશ્વાસની ગતીપર શાંતીદાયક તરીકે વધારે સારી થાય છે અને આથી હાંફણુ અને દમના રોગમાં તે વિશેષ વપરાય છે.

વિષારી ચિન્હો—ધંતુરો કાળો અને ધોળો થાય છે; તેના સર્વાંગ વિષમય છે; વિષ તરીકે ઘણું કરીને ધંતુરાના બી વપરાય છે. પ્રાણહાની નહીં પણ ફક્ત બેશુદ્ધિ કરી લોકોને લુંટવાના હેતુથી ધંતુરો વિષ તરીકે વપરાય છે. થોડો ધંતુરો ખાવાથી મૃત્યુ થતું નથી તથાપિ વિશેષ ખાવાથી માઠું પરિણામ થાય છે–ધંતુરાનાં બી અથવા તેનો ભૂકો રોટલા, ખીચડી અને શાક વગેરેમાં મિશ્ર કરીને ખવરાવાય છે.

ધંતુરાની બનાવટોના વિષારી પ્રમાણો લીધા પછી પા અર્ધો કે એક કલાકમાં તેના વિષનાં ચિન્હો શરૂ થાય છે. ગળુ સૂકાય છે, તરશ બહુ લાગે છે, માથું ફરે છે અને પદાર્થ શોધતો હોય એ પ્રમાણે રોગી ચાલે છે; આંખની કીકી પહોળી થાય છે અને આંખ લાલ થાય છે અને ચહેરો રાતો ચોળ લાગે છે, આદમી બડબડ કરે છે, કપડાપરથી કંઈ વીણતો હોય અથવા રૂ કાંતતો હોય અથવા હવામાંથી કાંઇ પદાર્થ પકડતો હોય તે પ્રમાણે હાથના ચાળા કરે છે, છેવટે બેશુદ્ધ થાય છે. નાડી તીવ્ર ચાલે છે, અને અતિશય વધારે પ્રમાણ લેવામાં આવ્યું હોય તો નાડી ક્ષીણ થઇ શરીર ઠંડુ પડે છે અને છેવટે મરણ નીપજે છે.

સ્ટ્રામોન્યમના વિષનાં વિષનાશક ઈલાજો.

	૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.
સ્ટ્રામોન્યમ.	૨. વમનકારક દવાઓ વાપરવી. (સલ્ફેટ ઓફ ઝીંક, ઇપીકાકયુઆના, કાર્બોનેટ ઓફ આમોન્યા.)
ધંતુરો.	૩. કેસ્ટર ઓઇલનો જુલાબ આપવો.
	૪. મસ્તકપર ઠંડુ પાણી મૂકવું અથવા ઠંડુ પાણી છાંટવું. જો દરદી બેશુદ્ધ હોય નાડી ક્ષીણ હોય તો ઉષ્ણ ઉપચાર અને ગરમ દવાઓ વાપરવી

HYOSCYAMI FOLIA. **લા૦** હાયોસામી ફોલીઆ૦ **અં૦ હેન-**
એન લીવ્ઝ **ગુ૦** ખોરાસાની અજમાનાં પાંદડાં.

મુખ્ય બનાવટો.—

૧. *Extractum Hyoscyami.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ હાયોસામી. **અં૦ એ-**
કસ્ટ્રેકટ ઓફ હેનએન. **ગુ૦** ખોરાસાની અજમાનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨. *Succus Hyoscyami.* **લા૦** સકસ હાયોસામી. **અં૦** હેનએન
જ્યુસ. **ગુ૦** ખોરાસાની અજમાનો સ્વરસ.

માત્રા— ... ... ૦ાા થી ૧ ડ્રામ.

૩. *Tinctura Hyoscyami.* **લા૦** ટીંચુરા હાયોસામી. **અં૦** ટીંચર
ઓફ હેનએન **ગુ૦** ખોરાસાની અજમાનો અર્ક.

રીત—હેનએનનાં પાંદડાં ... ૨½ આૈંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ૨૦ આૈંસ.

માત્રા— ... ... ૦ાા થી ૧ ડ્રામ.

**એકસ્ટ્રેકટ હાયોસામી પીલ્યુલા કોલોસીંથીડીસ એટ હા-
યોસામી** બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—પીડાશામક, માદક, કફઘ્ન, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર
અને સ્નાયુ શૈથિલ્કૃત છે.

ઉપયોગ—હાયોસામીની બનાવટો—મગજના વ્યાધી, મગજ
થાકી ગયુ અને નિંદ્રા ના આવતી હોય તેવા દરદ, નબળાઈ તથા હી-
સ્ટીરીઆથી થતા ધબકારાના દરદમાં માથાના દુખાવામાં, સંધીવામાં, દમ,
ખાંસી, હૃદયરોગ, ઉન્માદ, મૂત્રપિંડના વ્યાધી, પેશાબની બળતરા, ઉનવા
અને ચસકાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે. આંખની કીકીઓ
હાયોસીયામી લેવાથી વિસ્તૃત થાય છે. હાયોસાઇમસના ગુણદોષ બેલાડોના
અને સ્ટ્રામોન્યમના જેવા છે. મગજના વ્યાધીમાં જ્યારે અફીણુ વાપરવું
યોગ્ય નથી લાગતું ત્યારે આ દવા વાપરવાથી માનસિક ચિંતા અને મગ-

જનો શ્રમ નાશ પામે છે અને સારો ફાયદો થાય છે. હાયોસાઇમિસ હ્રદય પર એકદમ શાંતીદાયક અસર કરતું હોવાથી તેને બેલાડોનાથી જુદુ પાડવામાં આવે છે એમ **ડાકટર ગેરોડ** જણાવે છે.

વિષારી ચિન્હો—હાયોસામીના વિષનાશક ઇલાજો બેલાડોના અને સ્ટ્રામોન્યમના જેવા છે.

TABACI FOLIA. **લા૦** ટબાસી ફોલીઆ. **અં૦** ટોબેકો લીવ્ઝ. **ગુ૦** તમાકુનાં પાંદડાં.

ગુણ—વમનકારક, શાંતીદાયક અને કફઘ્ન છે.

ઉપયોગ—તમાકુ ચાવવાથી પાચન શક્તિ મંદ પડે છે, બદહજમી રહે છે, પ્રથમ જરા હુંશીઆરી આવે છે પણ પાછળથી સુસ્તી આવે છે. જ્યારે ખાધામાં આવે છે ત્યારે તે એકદમ શાંતીદાયક અસર કરે છે. મુખ્યત્વે કરીને હ્રદયપર વધારે કરે છે. કેટલીકવાર તે મુત્રલ શક્તિ વધારે કરે છે અને આથી જળંદરના દરદમાં તે મુત્રલ તરીકે વપરાય છે; તોપણ તે પીવાના ઔષધ તરીકે ક્વચિત વપરાય છે; કારણ કે કેટલીકવાર તેનાથી હ્રદય એકદમ બંધ પડી જાય છે. અગાઉં સારણગાંઠના દરદમાં **તમાકુની એનીમા** સ્નાયુ શિથીલતા સારૂ વપરાતો હતી.

બાહ્યોપચાર તરીકે **તમાકુ** માથાના દરદમાં કેટલીકવાર સૂંધવાની અને દમના તથા ઉધરસના રોગમાં કફઘ્ન અને શાંતીદાયક તરીકે ચાવવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. તમાકુ ખાધા પછી વાપરવાથી જૂનો બંધકોશ મટે છે એમ ધારવામાં આવે છે.

સૂચના—તમાકૂનો પીવાનો, ચાવવાનો અને સૂંધવાનો નિરંતર ઉપયોગ કરવો તે સલાહ ભરેલું નથી, જો કે કેટલીવાર તે સારો ફાયદો આપે છે પણ કોઇ વિચિત્ર બાંધાના દરદીઓના હ્રદયની ગતિને એકદમ બંધ કરી નાંખે છે; માટે તેનો હમેશાં ઉપયોગ કરવો તે ઘણું જોખમ ભરેલું છે; અને નિરંતર ઉપયોગ કરવાથી શરીર નબળું પડી જાય છે, લોહીનું પાણી થાય છે અને ધાતુ નબળી પડી જાય છે; કોઇ વાર અફીણના જેવા વિ-

ષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન થઈ દરદી સ્વધામ પણ પહોંચી જાય છે.

વિષારી ચિન્હો—તમાકુના વિષારી પ્રમાણથી છાતીમાં દાહ, શ્વાસ અને કફના દરદો પેદા થાય છે. શરૂઆતમાં નાડી જરા જલદી ચાલે છે અને પછી ફેર અને ચક્કર આવે છે, ઉલટી થાય છે, નાડી મંદ પડતી જાય છે, શરીરમાં તોડ થાય છે, બહુ અશક્તિ આવે છે અને શરીર શિથિળ થઇ રક્તાશય અને શ્વાસોશ્વાસ બંધ પડી મરણ નીપજે છે.

તમાકુના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

તમાકુ.

૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.
૨. વમનકારક દવાઓ આપવી.
૩. એરંડીઆનો જુલાબ આપવો.
૪. ટાનીક એસીડ વાપરવું.
૫. હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ પાવી.
૬. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા અને કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.
૭. સ્ટ્રીકનીઆ અને નકસવોમીકા વાપરવું.

DIGITALIS FOLIA. **લા૦** ડીજીટેલીસ ફોલીઆ. **અં૦** ફોક્સગ્લોવ લીવ્ઝ. **ગુ૦** ડીજીટેલીસનાં પાંદડાં.

માત્રા— ... ... ૦ાા થી ૧½ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Infusum Digitalis.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ ડીજીટેલીસ. **અં૦** ઇન્ફ્યુઝન ઓફ ફોક્સગ્લોવ. **ગુ૦** ડીજીટેલીસનો ઉકાળો.

રીત—ડીજીટેલીસના પાંદડાં ... ૨૮ ગ્રેન.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૪ ડ્રામ.

૨. *Tinctura Digitalis.* લા૦ ટીંચુરા ડીજીટેલીસ. અં૦ ટીંચર ઓફ ફોક્સગ્લોવ ગુ૦ ડીજીટેલીસનો અર્ક.

રીત—ડીજીટેલીસનાં પાંદડાં	...	૨½ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ ...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	૫ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—હૃદય પૌષ્ટિક, શાંતીદાયક, મૂત્રલ અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ-ડીજીટેલીસની બનાવટો જ્વર, રક્તાશયના વ્યાધી, જુદી જુદી જાતના વ્યાધી, જલંદર, મૂત્રાશયના જુદી જુદી જાતના વ્યાધીમાં,ઉધરસ દમ તથા હાંફણ,ક્ષયરોગ, ઉન્માદ, સંધીવા, ફેફસાના સોજા, ત્રિદોષ, ઘેલછાના વિવિધ વ્યાધીઓ, સનેપાતના દરદો, વાઈ તથા અપસ્મારના દરદો, ફેફસાના અંતરપડના સોજા, ઋતુશ્રાવના દરદો મગજના વિવિધ વ્યાધીઓ, જુદી જુદી પ્રકારના તાવના દરદો, ગર્ભાશયનાં જુદી જુદી જાતના દરદો, રતવા, પ્લેગ, રક્તશ્રાવના દરદો અને મસાના દરદોમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—ડીજીટેલીસના નાના પ્રમાણો શરીરની નસોનો સંકોચ કરે છે અને નસોમાંના લોહીના દબાણને વધારે છે. હૃદય વધારે ધીમેથી અને જલદીથી સંકુચીત થાય છે. વિષારી પ્રમાણમાં હૃદયને અનિયમીત તથા ઘણુંજ ઉતાવળું કરે છે અને પાછળથી સંકુચીત કરી તેને બંધ કરે છે; અને તેથી દરદી તરત મરણને શરણ થાય છે.

જ્યારે આ દવા તનદુરસ્ત માણસને આપવામાં આવે છે ત્યારે તેની મુખ્ય અસર નાડીના ધબકારા ધીમા કરવાની થાય છે; જો પ્રમાણ વિષારી આપવામાં આવે છે તો તેથી ઘણા ભયંકર ચિન્હો થાય છે જેવાં કે બકારી, ઉલ્ટી, ઉબકા, ઝાંગ, મૂર્છાઓ અને અશક્તિ આવી શરીર શિથીલ થઇ જાય છે અને દરદી જ્યારે સુવા તથા ઉભો થવા જાય છે ત્યારે લથડીઆં ખાતો ગબડી પડે છે.

મૂત્રલ અસર તરીકે અને હૃદય પૌષ્ટિક અસર તરીકે ડીજીટેલીસ ઘણી કીંમતી દવા છે અને જો તેના યોગ્ય પ્રમાણો દરદની બરાબર ચિકીત્સા કરીને અપાય છે તો તે અમૃત સમાન ગુણ કરી દરદીની જીંદગી બચાવેછે.

હૃદયના બગાડના, વધારાના અને દુખાવાના દરદમાં, મગજના, સોજાના જુદી જુદી જાતના દરદો, અને જલંદરના વ્યાધીમાં ડીજીટેલીસ વાપરવાથી ઉત્તમ ફાયદો થાય છે. આ દરદોમા ડીજીટેલીસ જેવી ઉત્તમ કીર્ત્તિ સંપાદન કરે છે તેવી બીજા દરદોમાં ભાગ્યેજ કરે છે.

રક્તાશયના બગાડને લીધે થએલા જલંદરના દરદમાં મૂત્રલ અસર સારૂ ડીજીટેલીસ નીચેની દવા સાથે વાપરવાથી ઉત્તમ અસર કરે છે.

પોટાસ સાઇટ્રાસ	...	૧૫ ગ્રેન.
પોટાસ એસીટાસ	...	૩૦ ગ્રેન.
ટીંચર સ્ટ્રોફેન્થસ	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર સીલા	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	૧૫ ટીંપા.
મેગ્નેસીયા સલ્ફાસ	...	૪ ડ્રામ.
એમોન્યા ક્લોરાઇડ	...	૧૫ ગ્રેન.
ટીંચર જીંજીર	...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર નક્સવોમીકા	...	૧૫ ટીંપાં.
પાણી ...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

જૂના બ્રાઇટ દરદોના (મૂત્રાશયના) બગાડથી થએલા જલંદરના વ્યાધીમાં ડીજીટેલીસ વાપરવું નહીં.

ફેફસામાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદમાં ડીજીટેલીસ ખાસ કરીને વપરાય છે. ક્ષયરોગમાં પણ ડીજીટેલીસ વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે અને તે **ટયુબરક્યુલસ** નામના જંતુનો નાશ કરે છે એમ કહેવાય છે. તીક્ષ્ણ ઉન્માદના દરદમાં મગજપર શાંતીદાયક અસર કરવા સારૂ ડીજીટેલીસ નીચેની દવા સાથે વપરાય છે.

પોટાસ બ્રોમાઇડ	...	...	૩૦ ગ્રેન.
ક્લોરલ હાઇડ્રાસ	...	...	૧૫ ગ્રેન.
ટીંચર કેનાબીસ ઇન્ડીકા	...	...	૧૫ ટીંપાં.
ટીંચર હાયોસ્યામી	...	...	૧૫ ટીંપાં.

લાઇકર મોરફીઆ હાઇડ્રોકલોરાસ		...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	...	૧૫ ટીંપાં.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક		...	૧૫ ટીંપાં.
પાણી ...	...	...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પાવું.

ડીજીટેલીસ વાપરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવા લાયક નિયમો.

૧. શરૂઆતમાં **ડીજીટેલીસ** ઘણા થોડા પ્રમાણમાં આપવું જો દરદીને થોડા દીવસ આપ્યા પછી એકદમ ઉલ્ટી થતી માલમ પડે, દરદીને દીવસે દીવસે અશક્તિ આવતી લાગે અને મૂર્છા જેવું લાગે તો તરત ડીજીટેલીસ વાપરવું બંધ કરવું.

૨. **ડીજીટેલીસ** લાગલાગટ કદી વાપરવું નહીં; પણ આંતરે આંતરે વાપરવું. વાપરવાની ખાસ જરૂર લાગે તો છ સાત દહાડા લાગલાગટ થોડા પ્રમાણમાં વાપરવું; પાછું ચાર પાંચ દીવસ વાપરવું બંધ કરવું અને પછી ત્રીજે ચોથે દીવસે વાપરવું. જ્યારે ડીજીટેલીસ વાપરવાની દરરોજ જરૂર પડે ત્યારે તેની સાથે બીજી હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ વાપરવી જેવી કે **સ્ટ્રોફેન્થસ, નકસવોમીકા** વીગેરે.

૩. ડીજીટેલીસનુ વધારે પ્રમાણુ કદી પણ વાપરવું નહીં; જો દરદ વધતું જાય અગર દરદી વધારે દુઃખ ભોગવતો માલમ પડે તો દરદની વધારે બારીકાઇથી ચિકિત્સા કરવી પણ ડીજીટેલીસ વધારે પ્રમાણમાં એકદમ વાપરવું નહીં.

૪. જ્યારે દરદીને હમેશ **ડીજીટેલીસ** આપવામાં આવતું હોય ત્યારે તેને સંપુર્ણ રીતે આરામ આપવો; અને તેને કોઇપણ પ્રકારની હીલચાલ માનસિક કે શારીરીક કરવા દેવી નહીં; કારણ કે તે વખતે રક્તાશયની હાલત ઘણી નબળી પડે છે અને તેથી કેટલીકવાર મૂર્છા આવી હૃદય બંધ પડી મરણ નીપજે છે.

વિષારી ચિન્હો—ડીજીટેલીસના વિષારી પ્રમાણુ લેવાથી ઉલ્ટીઓ, ઉબકા અને ઝાડાઓ થાય છે. કેટલીકવાર લીલીછમ ઉલટી થાય છે. કીકી

પહોળી થાય છે, દ્રષ્ટિ મંદ પડે છે, નાડી મંદ અને અનિયમીત ચાલે છે; શરીર ઠંડુ થઇ બેશુદ્ધી આવી દરદી મરણ પામે છે; ક્વચિત તાણુ આવે છે. ઘણીવાર મોઢું આવે છે.

ડીજીટેલીસ વછનાગના વિષની વિષનાશક દવા છે.

ડીજીટેલીસ લાંબા વખત સુધી આપવામાં આવે તો તેનો હોજરીમાં જમાવ થઇને ઝેરી ચિન્હો ઉત્પન્ન થાય છે.

ડીજીટેલીસના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

ડીજીટેલીસ.

૧. દરદીને સુવાડી રાખવો કારણુ કે રક્તાશય ઘણું નબળું હોવાથી જરાપણુ શ્રમ સહન થઇ શકતો નથી.

૨. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.

૩. વમનકારક દવાઓ પાવી.

૪. ગરમ પાણીમાં ટેનીક કે ગેલીક એસીડના ૨૦ ગ્રેન. મિશ્ર કરીને પાવાં.

૫. ગરમ સખત ચાહ અને કાફી પાવાં.

૬. ઉષ્ણુ ઉપચાર કરવા, અને ગરમ દવાઓ પાવી (બ્રાન્ડી, વીસ્કી અને એમોન્યા વાપરવાં.)

૭. ટીંચર એકોનાઇટના ૫ ટીંપાં પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવાં. અથવા એકોનાઇટાઇનના ૧/૧૨૦ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૮. એપોમોરફાઇન હાઇડ્રોક્લોરાસની ટેબ્લોઇડના ૧/૧૦ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

OLEUM ROSMARINI. ઓ૦ ઓલ્યમ રોઝમરીની. અં૦ ઓઇલ ઓફ રોઝમરીનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીંપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Spiritus Rosmarini.* **લાર** સ્પીરીટસ રોઝમરીની **અં૦** સ્પીરીટ ઓફ્ રોઝમરીની.

રીત—ઓઇલ ઓફ્ રોઝમરી ... ... ૧ આંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૪૯ આંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

રોઝમરીનું તેલ ટીંચુરા લેવેન્ડયુલા કમ્પોઝીટા અને લીનીમેન્ટમ સેપોનીસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ વાતહર અને સુગંધીદાર છે.

ઉપયોગ—રોઝમરીનું તેલ ઘણું ગરમ હોવાથી વાયુ, હીસ્ટીરીઆ અને મગજના સ્નાયુઓના દરદથી થતા દુખાવાના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે. આ દવા સ્વાદવાળી તથા સુગંધીદાર હોવાથી બીજી દવાઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે આ તેલ માથામાં તાલ પડી હોય તો ઘસવાથી નવા વાળ ઉગે છે. **ડાકટર વીટલા** નીચેની ફોર્મ્યુલા તાલ પડેલા માથા પર વાળ ઉગાડવા તરીકે દરરોજ વાપરવાની ભલામણ કરે છે.

ઓલ્યમ રોઝમરી	...	...	૪ ડ્રામ.
લાઇકર એપીસ્પેસ્ટીસી	...	...	૨ ડ્રામ.
ઓલ્યમ અમીગડલા ડલ્સીસ		...	૧½ ડ્રામ.
સ્પીરીટ કેમ્ફર	...	...	૨ આંસ.
ગ્લીસરાઇન બોરીસી	...	...	૧ આંસ.
ઓલ્યમ રોઝી	...	...	૮ ટીંપાં.
ટીંચર જેબોરેન્ડી	...	...	૧ આંસ.

ઉપરની દવા મિશ્ર કરી તેમાંથી થોડું થોડું તેલ દરરોજ રાત્રે સુતી વખતે વાળના મૂળમાં સારી રીતે ઘસવું.

OLEUM LAVANDUIAE. **લા૦** ઓલ્યમ લવેન્ડયુલી. **અં૦** ઓઇલ ઓફ લવેન્ડર ગુ૦ લવન્ડરનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીંપાં.

મુખ્યબનાવટો—

૧. *Spiritus Lavandulae.* **લા૦** સ્પીરીટસ લવેન્ડયુલી. **અં૦** સ્પીરીટ ઓફ લવેન્ડર.

રીત—ઓઇલ ઓફ લવેન્ડર. ... ... ૧ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૪૯ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ,

૨. *Tinctura Lavandulae Composita.* **લા૦** ટીંચુરા લવેન્ડયુલી કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ લવેન્ડર. **ગુ૦** લવેન્ડરનો મિશ્રિત અર્ક.

રીત—લવેન્ડરનું તેલ	... ...	૧½ ડ્રામ.
રોઝમરીનું તેલ	... ...	૧૦ ટીંપાં.
તજનો ભૂકો	... ...	૧૫૦ ગ્રેન.
જાયફળનો ભુકો	... ...	૧૫૦ ગ્રેન.
રાતી સુખડનો ભુકો	... ...	૩૦૦ ગ્રેન.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	... ...	૪૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૦॥ થી ૨ ડ્રામ.

લવેન્ડરનું તેલ લીનીમેન્ટમ કેમ્ફોરી કમ્પોઝીટમ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

લવેન્ડરનો મિશ્રિત અર્ક લાઇકર આરસેનીકેલીસ (સોમલનું પ્રવાહી) બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—વાતહર અને ગરમ છે.

ઉપયોગ—લવેન્ડરનું તેલ અને **તેનો મિશ્રિત અર્ક** અજીર્ણ, હિસ્ટીરીઆ અને વાયુના દરદોમાં વપરાય છે. આ તેલ યોગવાહ તરીકે

બીજી દવાઓ બનાવવામાં વપરાય છે.

MENTHAE PIPERITAE OLEUM. **લા૦** મેન્થી પીપરીટી ઓલ્યમ. **અં૦** ઓઇલ ઓફ પીપરમીન્ટ. **ગુ૦** પીપરમીન્ટનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો—

૧. *Aqua Menthae Piperitae.* **લા૦** એકવા મેન્થી પીપરીટી. **અં૦** પીપરમીન્ટ વોટર. **ગુ૦** પીપરમીન્ટનું પાણી.

રીત—પીપરમીન્ટનું તેલ	...	૧½ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	૧½ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ,

૨. *Essentia Menthae Piperitae.* **લા૦** એસેનશીઆ મેન્થી પીપરીટી. **અં૦** એસેન્સ ઓફ પીપરન્ટ.

રીત—પીપરમીન્ટનું તેલ.	...	... ૧ ઔંસ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ	...	... ૪ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.

૩. *Spiritus Menthae Piperitae.* **લા૦** સ્પીરીટસ મેન્થી પીપરટી **અં૦** સ્પીરીટ ઓફ પીપરમીન્ટ.

રીત—પીપરમીન્ટનું તેલ	...	૧ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	૪૯ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

પીપરમીન્ટનું તેલ પીલ્યુલા રીહાઇ કમ્પોઝીટા અને **ટીંચુરા ક્લોરોફોર્મી એટ મોરફાઇની** બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—અગ્નિવર્ધક, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, ગરમ અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—પીપરમીન્ટના તેલની બનાવટો વાયુના દરદમાં, ચુંક તથા આંકડીના દરદમાં, હીસ્ટીરીઆમાં, ઉબકા, બકારી અને ઉલ્ટીના દરદમાં, આંતરડાના વ્યાધીમાં, સૂતીકા જ્વરમાં ટરપેન્ટાઈન તેલ સુંઘવાના બદલામાં અને અજીર્ણના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે. સડી ગએલા દાંતના દરદમાં તેલનું પૂમડું મુકવાથી પીડાશામક અસર સારી થાય છે.

MENTHOL. લા૦ મેન્થોલ. અં૦ મેન્થોલ.

ગુ૦—પીડા સામક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—મેન્થોલ દુર્ગંધનાશક છે, પણ બાહ્યોપચાર તરીકે ફક્ત પીડાશામક તરીકે ચામડીને બ્હેરી કરવામાં વપરાય છે; અને મુખ્યત્વે કરીને તે કપાળના તથા માથાના દુખાવામાં, છાતીની અંદર કફ અથવા બીજા દરદથી ગભરામણુ થતી હોય તેવા દરદમાં, સંધીવા, શ્રોણી વેદના અને શિરો વેદનામાં ઘસવા તરીકે વપરાય છે. તે નાની લાકડીના આકારમાં આવે છે અને દુખ થતા ભાગ પર ધીમે રહીને લાકડી ઘસવાથી પ્રથમ ગરમીની અસર કરે છે પણ પછીથી તરતજ ટાઢક કરે છે અને ચામડીના જ્ઞાન તંતુને બહેરા કરી પીડાશામક અસર કરે છે.

OLEUM MENTHAE VIRIDIS. લા૦ ઓલ્યમ મેન્થી વીરીડીસ. અં૦ ઓઇલ ઓફ સ્પરમીન્ટ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Aqua Menthae Viridis.* લા૦ એકવા મેન્થી વીરીડીસ. અં૦ સ્પરમીન્ટ વોટર.

રીત—સ્પરમીન્ટનું તેલ ... ૧$\frac{1}{2}$ ડ્રામ.

ચોખ્ખુ પાણી ... ૧$\frac{1}{2}$ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ આંસ.

ઉપયોગ—આ તેલ વાતહર અને ગરમ છે; તેથી તે વાયુના અજીર્ણના અને હીસ્ટીરીઆના દરદમાં વાતહર તરીકે વપરાય છે; અને બીજી રેચક દવાઓના સંયોગમાં ચુંક તથા આંકડી મટાડવા તરીકે વપરાય છે.

THYMOL. **લા૦** થાઇમોલ **અં૦** થાઇમોલ. **ગુ૦** અજમાનાં ફુલ

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ગ્રેન.

ગુણ—ઉષ્ણુ, વાતહર, રોપણ અને દુર્ગંધ નાશક છે.

ઉપયોગ—થાઇમોલ એક અકસીર દુર્ગંધ નાશક દવા છે. તે છંટકાવ રૂપે તથા દુર્ગંધનાશક મલમપટા તરીકે **કારબોલીક ગોઝની** માફક વપરાય છે. દાદર, વિચર્ચીકા, ખરજવાં અને બીજાં ચામડીના ચેપી દરદોમાં તેની ઠંડી દાહક અસરને લીધે અતિશય વપરાય છે.

આ દવા તેના રોપણ અને દુર્ગંધનાશક ગુણુને લીધે શસ્ત્રોપચાર કરતી વખતે વપરાય છે. પાણીના ૧૦૦૦ ભાગમાં આ દવાનો ૧ ભાગ મીશ્ર કરીને વપરાય છે.

ટાઇફોઇડ નામના તાવ, ફેફસાના અંતર પડના સોજા, ફેફસાના સોજા મૂત્રાશયના દરદો, મધુ પ્રમેહના દરદો અને કોલેરામાં **થાઇમોલ** અંદરના ઉપચાર તરીકે વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

સુચના—થાઇમોલ પાણી સાથે મિશ્ર કરીને કદી પણ વાપરવું નહીં; કારણકે તેમ કરવાથી જીભ પર ગળામાં અને હોજરીમાં સખત ગરમીની અસર થાય છે, માટે તેને ગોળીના રૂપમાં વાપરવું તે ઘણું સારૂ છે.

RHEI RADIX. **લા૦** રીહાઇ રેડીકસ. **અં૦** રૂબાર્બરૂટ. **ગુ૦** રૂબાર્બનાં મૂળ.

માત્રા— { અગ્નિવર્ધક તરીકે ૨ થી ૫ ગ્રેન.
રેચક તરીકે ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.—

૧. *Extractum Rhei.* લા૦ એકસ્ટ્રેકટમ રીહાઇ, અં૦ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ રૂબાર્બ. ગુ૦ રૂબાર્બનું સત્વ.

રીત—રૂબાર્બનો ભુકો	...	...	૧ પૌંડ.
પ્રુફસ્પીરીટ ...	...	...	૩ પાઇન્ટ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૨ પાઇન્ટ.
માત્રા—	...	...	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

૨. *Infusum Rhei.* લા૦ ઇન્ફ્યુઝમ રીહાઇ. અં૦ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ રૂબાર્બ ગુ૦ રૂબાર્બનો ઉકાળો.

રીત—રૂબાર્બનો ભુકો	...	...	૨ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી. ...		...	૧૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧ થી ૨ ઔંસ.

૩. *Pilula Rhei Composita.* લા૦ પીલ્યુલા રીહાઇ કમ્પોઝીટા અં૦ કમ્પાઉન્ડ રૂબાર્બ પીલ ગુ૦ રૂબાર્બની મિશ્રિત ગોળીઓ.

રીત—રૂબાર્બનો ભુકો	...	...	૩ ઔંસ.
સોકોટ્રાઇન એલોઝ	...	...	૨$\frac{1}{4}$ ઔંસ.
હીરાબોળ	...	...	૧$\frac{1}{2}$ ઔંસ.
કઠણ સાબુ	...	...	૧$\frac{1}{2}$ ઔંસ.
પીપરમીન્ટનું તેલ.	...	...	૧$\frac{1}{2}$ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	૧ ઔંસ.
ગોળ	...	...	૩ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૪. *Pulvis R.ei Compositus.* લા૦ પલ્વીસ રીહાઇ કમ્પોઝીટસ અં૦ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ રૂબાર્બ. ગુ૦ રૂબાર્બનો મિશ્રિત ભુકો.

ઉપનામ—ગ્રેગરીઝ પાઉડર.

રીત—રૂબાર્બ	...	...	૨ ઔંસ.

બાઇટમેગ્નેસીઆ ... ... ૬ આંસ.
સુંઠ ... ... ૧ આંસ.

માત્રા— { ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન. પુખ્ત ઉમરના દરદી વાસ્તે.
૫ થી ૧૦ ગ્રેન. નાના બચ્ચાંઓ વાસ્તે.

૫. *Syrupus Rhei.* લા૦ સીરપ્સ રીહાઇ અં૦ સીરપ ઓફ રૂબાર્બ.
ગુ૦ રૂબાર્બનું શરબત.

રીત—રૂબાર્બના મુળીઆંનો ભુકો ... ૨ આંસ.
ધાણા ... ... ૨ આંસ.
ધોએલી સાકર ... ... ૨૪ આંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૮ આંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૨૪ આંસ.
માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

૬. *Tinctura Rhei.* લા૦ ટીંચુરા રીહાઇ. અં૦ ટીંચર ઓફ રૂબાર્બ.
ગુ૦ રૂબાર્બનો અર્ક.

રીત—રૂબાર્બનો ભુકો ... ... ૨ આંસ.
એલચી દાણાનો ભુકો ... ... ૨ ડ્રામ.
ધાણાનો ભુકો ... ... ૨ ડ્રામ.
કેસર ... ... ૨ ડ્રામ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ... ૨ આંસ.

માત્રા— { અગ્નિ વર્ધક તરીકે ૧ થી ૨ ડ્રામ.
રેચક તરીકે ૪ થી ૮ ડ્રામ.

૭. *Vinum Rhei.* લા૦ વાઇનમ રીહાઇ અં૦ વાઇન ઓફ રૂબાર્બ.
ગુ૦ રૂબાર્બનો આસવ.

રીત—રૂબાર્બનો ભુકો ... ... ૧½ આંસ.
કેનેલા બાર્ક ... ... ૬૦ ગ્રેન.
શેરીવાઇન ... ... ૨૦ આંસ.
માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—પ્રાથમીક અસરમાં ઠંડી ગુણકારી અને રેચક અસર કરનાર છે, દ્વીતીય અસરમાં ગ્રાહીક છે; અને નાના પ્રમાણમાં દીપન પાચન પૌષ્ટિક અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—રૂબાર્બની **બનાવટો** બચ્ચાંઓના બંધકોષમાં, પાંડુરોગ વાળી સ્ત્રીઓના દરદમાં, ગાંઠીઆવા વાળા દરદીઓમાં મુખ્યત્વે કરીને તેની ઠંડી પેટ સાફ લાવનાર અગ્નિવર્ધક અસરને લીધે વારંવાર વપરાય છે. હોજરીમાં કાચા અનાજથી તથા પાચન નહીં થએલા ખોરાકના બગાડથી થએલા અતિસાર અને મરડાના દરદમાં, અને વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં રીહાઈ એક કીમતી દવા છે. રીહાઇ નાના પ્રમાણમાં ઠંડી ગ્રાહીક તથા અગ્નિ વર્ધક અસર કરે છે અને વધારે પ્રમાણમાં રેચક અસર કરે છે; તેની રેચક અસર ઘણું કરીને બંધકોષ થઇ થઇને થાય છે, કારણ કે તેમાં ગ્રાહીક અસર રહેલી છે, અન્નાશયની નળીમાં આ દવા સોજાની બીલકુલ અસર કરતી નથી. તે લીધાથી પેશાબ, પરસેવા તથા ધાવણ રંગવાળા નીકળે છે.

કંઠમાળ તથા ચાંદી રોગવાળા બચ્ચાંઓના દરદમાં અગ્નિવર્ધક અને રક્ત શોધક અસર કરવા સારૂ રીહાઇનો પારાની દવા સાથે ઉપયોગ કરવાથી ઘણી ઉમદા અસર થાય છે; મુખ્યત્વે કરીને **હાઇડ્રારજીરી કમક્રીટા** ના સંયોગમાં વાપર્યાથી સારો ફાયદો કરે છે.

ચાંદી તથા કંઠમાળવાળા બચ્ચાંઓના ગંડગુમડના દરદમાં નીચેના પડીકાં વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

પલ્વીસ રીહાઇરેડીકસ	...	૬ ગ્રેન.
હાઇડ્રારજીરી કમક્રીટા	...	૨ ગ્રેન.
સોડાબાય કાર્બોનાસ	...	૩ ગ્રેન

૪ પડીકા કરવાં અને દીવસમાં ચાર વખત આપવાં.

સાધારણ અજીર્ણના દરદમાં પેટ સાફ લાવવા સારૂ અને અગ્નિવર્ધક અસર કરવા સારૂ નીચેનાં પડીકાં સારો ફાયદો કરે છે.

પલ્વીસ રીહાઇરેડીકસ	...	૧૫ ગ્રેન.
એમોન્યા ક્લોરાઇડ	...	૧૨ ગ્રેન.

સોડાબાય કાર્બોનાસ ... ૧૫ ગ્રેન.

૩ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ૩ વાર પાણી સાથે લેવાં.

MYRISTICA. લા૦ મીરીસ્ટીકા. અં૦ નટમેગ. ગુ૦ જાયફળ.

માત્રા ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

OLEUM MYRISTICAE EXPRESSUM. લા૦ ઓલ્યમ મીરીસ્ટીસી એક્સપ્રેસમ. અં૦ એક્સપ્રેસ્ડ ઓઇલ ઓફ નટમેગ.

OLEUM MYRISTICAE. લા૦ ઓલ્યમ મીરીસ્ટીસી. અં૦ ઓઇલ ઓફ નટમેગ. ગુ૦ જાયફળનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Spiritus Myristicae.* લા૦ સ્પીરીટસ મીરીસ્ટીસી. અં૦ સ્પીરીટ ઓફ નટમેગ.

રીત—જાયફળનું તેલ ... ... ૧ ઔંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૪૯ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.

જાયફળ પલ્વીસ કેટેચ્યુ કમ્પોઝીટસ, પલ્વીસ ક્રીટા એરોમેટીકસ, સ્પીરીટસ આરમોરેશી કમ્પોઝીટસ અને ટીંચુરા લવેન્ડયુલી કમ્પોઝીટા બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

જાયફળનું એક્સપ્રેસ્ડ તેલ એમપ્લાસ્ટ્રમ કેલેફેશીઅન્સ અને એમપ્લાસ્ટ્રમ પીસીસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

સ્પીરીટ ઓફ નટમેગ મીસ્ચુરા ફેરી કમ્પોઝીટ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

જાયફળનું વોલેટાઇલ તેલ પીલ્યુલા એલોઝ સોકોટ્રાઇની અને

સ્પીરીટસ એમોન્યાઈ એરોમેટીકસ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સુંગંધીદાર, ગરમ, વાતહર, ગ્રાહીક અને માદક છે.

ઉપયોગ—નટમેગ સુંગંધીદાર, ઠંડુ, ગરમ અને વાતહર થોડા પ્રમાણમાં છે. વધારે પ્રમાણમાં તે ઘેન લાવે છે, સુસ્તી ઉત્પન્ન કરે છે, છેવટે બેભાન બનાવે છે અને કેમ્ફરના વિષની માફક વિષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે. નટમેગ ઘણી ખરી દવાઓ બનાવવા સારૂ તેની સુંગંધીદાર અને ગરમ અસરને લીધે વારંવાર વપરાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે **નટમેગનું એકસપ્રેસ્ડ તેલ** ચામડી પર લગાડતાં ગરમીની અસર ઉત્પન્ન કરે છે; અને આથી જૂના સંધીવામાં દુખતા સાંધાના દરદ પર ચોપડવાના કામમાં વપરાય છે. અતિસાર મરડા ચુંક અને વાયુના દરદોમાં નટમેગનું વોલેટાઈલ તેલ વાપરવાથી વાયુ વિનાશક અસર ઘણી સારી થાય છે.

CINNAMOMI CORTEX. **લા૦** સીનામોમી કોરટેકસ. **અં૦** સીનામન બાર્ક. **ગુ૦** તજની છાલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

OLEUM CINNAMOMI. **લા૦** ઓલ્યમ સીનામોમી. **અં૦** ઓઇલ ઓફ સીનામન. **ગુ૦** તજની છાલનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Aqua Cinnamomi.* **લા૦** એક્વાસીનામોમી **અં૦** સીનામન વોટર. **ગુ૦** તજનું પાણી.

રીત—તજની છાલનો ભુકો ... ... ૨૦ આંસ.
પાણી ... ... ૨ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ આંસ.

૨ *Pulvis Cinnamomi Compositus.* **લા૦** પલ્વીસ સીનામોમી

કમ્પોઝીટસ. અં૦ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ સીનામન. ગુ૦ તજનો મિશ્રિત ભુકો.

રીત—તજની છાલનો ભુકો ... ... ૧ ઔંસ.
એલચી દાણાનો ભુકો ... ... ૧ ઔંસ.
સુંઠનો ભુકો ... ... ૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Tinctura Cinnamomi.* **લા૦** ટીંચુરા સીનામોમી. **અં૦** ટીંચર ઓફ સીનામન. ગુ૦ તજનો અર્ક,

રીત—તજનો ભુકો ... ... ૨½ ઔંસ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

૩ *Spiritus Cinnamomi.* **લા૦** સ્પીરીટસ સીનામોમી. **અં૦** સ્પીરીટ ઓફ સીનામન.

રીત—તજનું તેલ ... ... ૧ ઔંસ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ... ૪૯ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

તજનું પાણી મીસ્ચુરા ક્રીટી, મીસ્ચુરા ગોયાસી, અને મીસ્ચુરા સ્પીરીટસ વાઇનાઈ ગ્યાલીસી બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. તજની છાલ, ટીંચર કારડમકો, ટીંચર કેટેચ્યુ, ઇન્ફ્યુઝમ કેટેચ્યુ અને બીજી ઘણી બનાવટો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. તજનો સ્પીરીટ, એસીડ સલ્ફ્યુરીક એરોમેટીક બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—સુગંધીદાર, ગરમ, વાતહર, દીપન, પાચન અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—**તજની બનાવટો**, ચુંક, પેટના વાયુ, ઉલ્ટી, મોળ, રક્તશ્રાવ, અતિસાર, મરડો, હીસ્ટીરીઆ, અને વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં વારંવાર અગ્નિવર્ધક ગરમ અસર સારૂ વપરાય છે. તજનું તેલ માથાના દુખાવા તથા સડી ગએલા દાંતના દરદમાં ચોપડવામાં આવે છે.

ઋતુઆવના દરદમાં થતા દુખાવામાં ગર્ભાશયપર ગરમ અસર કરવા સારૂ તજનું તેલ અને અર્ક વારંવાર વપરાય છે.

CAMPHORA. લા૦ કેમ્ફોરા. અં૦ કેમ્ફર. ગુ૦ કપૂર.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Aqua Camphorae.* **લા૦** એકવા કેમ્ફોરી. **અં૦** કેમ્ફર વોટર. ગુ૦ કપૂરનું પાણી.

ઉપનામ—મીસ્ચુરા કેમ્ફોરી.

રીત—કપુરની પોટલી ... ૦॥ ઔંસ.
પાણી ... ... ૧ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

કપુરના પાણીના ૧ ઔંસમાં ૦॥ ગ્રેન કપુર સમાએલું છે.

૨ *Linimentum Camphorae.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ કેમ્ફોરી. **અં૦** કેમ્ફર લીનીમેન્ટ. ગુ૦ કપુરનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—કપુર ... ... ૧ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ ... ... ૪ ઔંસ.

૩ *Linimentum Camphorae Compositum.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ કેમ્ફોરી કમ્પોઝીટમ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ લીનીમેન્ટ ઓફ કેમ્ફર. ગુ૦ કપુરનું મિશ્રિત ચોપડવાનું તેલ.

રીત—કપુર ... ... ૨½ ઔંસ.
લવેન્ડરનું તેલ ... ... ૧ ડ્રામ.
સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા ... ૫ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૧૫ ઔંસ.

૪ *Spiritus Camphorae.* **લા૦** સ્પીરીટસ કેમ્ફોરી. **અં૦** સ્પીરીટ

ઓફ કેમ્ફર.

રીત—કપુર ... ... ૧ ઔંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૯ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

૫ *Tinctura Camphorae Composita.* **લા૦** ટીંચુરા કેમ્ફોરી કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ કેમ્ફર. **ગુ૦** કપુરનો મિશ્રિત અર્ક.

રીત—અફીણનો ભુકો ... ... ૪૦ ગ્રેન.

લોબાનનાં ફુલ ... ... ૪૦ ગ્રેન.

કપુર ... ... ૩૦ ગ્રેન.

ઓઇલ ઓફ એનીસી ... ... ½ ડ્રામ.

પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૫ ટીપાંથી ૧ ડ્રામ.

ટીંચર કેમ્ફર કોના દરેક ડ્રામમાં ¼ ગ્રેન અફીણ સમાએલું છે.

કપુર લીનીમેન્ટ એકોનાઇટિ, લીનીમેન્ટ બેલાડોના, લીનીમેન્ટ ઓપાઈ, લીનીમેન્ટ સેપોનીસ, લીનીમેન્ટ સીનાપીસ, લીનીમેન્ટ ટેરીબેન્થી, અને અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી કો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—કપુરની પ્રાથમિક અસર ગરમ અને સ્વેદલ છે; તેની દ્વિતીય અસર શાંતીદાયક, ઉંઘ લાવનાર, પીડાશામક, કફઘ્ન, ગ્રાહીક, ચું'ક તથા આંકડી મટાડનાર છે; અને વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ ઘેન લાવનાર વિષ છે.

ઉપયોગ—કપુરની બનાવટો. દમ, હાંફણ, હ્રદય શુળ, ઉંટાટીઓ, હ્રદયના વધી ગએલા ધબકારા, ગર્ભસ્થાનના જુદા જુદા વ્યાધી, ઋતુશ્રાવના જુદા જુદા વ્યાધી, વીર્ય પ્રવાહના દરદ, કામજ્વર, ચાંદી, ગર્ભસ્થાનના વરમ, મુત્રાશયના વરમ, કોલેરા, અતિસાર, મરડા, હીસ્ટીરીઆ, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, કોરડીના વ્યાધી, ઉન્માદના જુદા જુદા વ્યાધી, સોજાઓના કેટલીક જાતના તાવ, ત્રિદોષ, ફેફસાના સોજાના વ્યાધી, ક્ષય અને તીક્ષ્ણ ઉધરસના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

કેટલીકવાર સ્ટ્રીકનીઆ નામના વિષના કેસમાં કપુર વિષનાશક દવા તરીકે વપરાય છે પણ જરા શકમંદીથી વપરાય છે.

કપુરના ચોપડવાના તેલો ચામડીના દુઃખદાયક દરદોમાં, સંધીવા અને ચાંદામાં, દુર્ગંધનાશક અને પીડાશામક અસર સારૂ વારંવાર ચોપડવાથી સારો ફાયદો કરે છે. દંત મંજન તરીકે પણ કપુર કેટલીકવાર વાપરવામાં આવે છે.

વિશેષ વર્ણન—કપુર હલકી જાતના પ્રાણીઓ અને વનસ્પતિપર જીંદગી ચલાવનારા પ્રાણીઓને એક તીક્ષ્ણ ઝેરરૂપ છે. તેનામાં કોલેરાના જંતુઓનો નાશ કરવાની શક્તિ રહેલી છે અને તેથી દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક તરીકે કોલેરાના દરદમાં કપુર વારંવાર વપરાય છે; અને લોહીના બગાડથી તથા ગડગુમડની પીડાથી આવેલા સખત તાવના દરદમાં કપુર દુર્ગંધનાશક રોપણ અને જ્વરઘ્ન અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે; અને નાડીના ધબકારાને ઘટાડી નિયમીત કરી, તાવની ગરમીને કમી કરે છે, નાનાં જીવડાં અને જંતુઓપર તે તીક્ષ્ણ ચેન લાવનાર વિષ સમાન અસર કરે છે.

માણસને કપુર ઘણા વધારે પ્રમાણમાં આપવાથી (૩૦ થી ૮૦ ગ્રેન) ઘણાં ભયંકર ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

સ્ત્રીઓને કપુર કેટલીકવાર વધારે પ્રમાણમાં આપવાથી ગર્ભપાતની અસર થાય છે એમ કહેવામાં આવે છે.

ડાકટર. એ. ડબલ્યુ. ચેઇઝ. એમ. ડી. કોલેરાના રોગમાં કપુર વાપરવાની ઘણી ભલામણ કરે છે અને તેણે **કપુર, રૂબાર્બ અને અફીણનું** બનાવેલું મિશ્રણ કોલેરા, અતિસાર, સંગ્રહણી, અને મરડાના દરદમાં વાપર્યું હતું; તેથી ઘણીજ સારી અસર થઇ હતી; છેવટે તેણે તે મિશ્રણને **નેચર્સ કોલેરા મેડીસીન** (Nature's Cholera Medicine) એવું નામ આપેલું છે.

ઉપરની દવા બનાવવાની રીત—

ટીંચર ઓપાઇ	...	...	૧ ઔંસ.
સ્પીરીટ ઓફ કેમ્ફર	...	...	૧ ઔંસ.

ટીંચર ઓફ રૂબાર્બ	...	...	૧ ઔંસ.
માત્રા—	...	૫ થી ૧૦ ટીંપાં નાનાં બચ્ચાં વાસ્તે.	
માત્રા—	...	...	ાા થી ૧ ડ્રામ.

દર કલાકે ઝાડા તથા ઉલટી બંધ થાય ત્યાં સુધી આપવું.

વિષારી ચિન્હો—પેટનો દુખાવો, સ્નાયુઓની શિથીલતા, શરીર ઠંડુ થઈ જવું, મંદ નાડી, માથામાં ચક્કર આવવાં, બકારી, કેટલીકવાર ઉલ્ટીઓ, દષ્ટીનું મંદ પડવું, ઉન્માદ જેવા ચિન્હો થવાં, ઠંડો પરસેવો, અને ઝાડા તથા પેશાબનું બંધ થવું, વીગેરે ચિન્હો થઈ મૂર્છા આવે છે અને છેવટે હૃદય બંધ પડી દરદી મરણ પામે છે.

કપુરના વિષના વિષનાશક ઈલાજો.

કપુર.
1. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.
2. વમનકારક દવાઓ પાવી.
3. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા અને ગરમ દવાઓ પાવી.
4. પ્રવાહી ઝાડા થાય તેવો એક જુલાબ આપવો.
5. સ્ટ્રીકનીઆની ત્વચા વાટે પીચકારી મારવી.

SASSAFRAS RADIX. **લા૦** સસાફ્રાસ રેડીકસ. **અં૦** સસાફ્રાસ.

સસાફ્રાસ રેડીકસ ડીકોકટમ સાર્સી કમ્પોઝીટમ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, સ્વેદલ અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—આ દવા એકલી ભાગ્યેજ વપરાય છે પણ સારસાપરીલાના મિશ્રિત ક્વાથમાં, કંઠમાળ અને ઉપદંશના વ્યાધીમાં વપરાય છે. કેટલીકવાર આ દવા જુના સંધીવા, ચામડીનાં દરદો, અને ચાંદીના દરદમાં વપરાય છે. આ દવાનું તેલ બનાવવામાં આવે છે અને તે ઉપરના દરદોમાં વપરાય છે. (Oleum Sassafras. માત્રા—૧ થી ૪ ટીંપાં.)

NECTANDRAE CORTEX. **લા૦** નેકટેન્ડ્રી કોરટેક્સ. **અં૦** બેબીરૂ બાર્ક.

BEBERINAE SULPHAS. **લા૦** બેબેરીની સલ્ફાસ. **અં૦** સલ્ફેટ ઓફ બેબેરીન.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક અને જ્વરઘ્ન છે.

ઉપયોગ—સલ્ફેટ ઓપ્ર બેબેરીન ટાઢીઆ તાવ, મસ્તક શૂળ આદી વ્યાધીમાં ક્વીનાઇનને ઠેકાણે વપરાય છે. ક્વીનાઇનથી આ દવા ઓછી અકસીર છે તોપણ કેટલીક તરેહના મસ્તક શૂળ તથા ચસ્કા તેનાથી મટી જાય છે તથા તાવની નબળાઈ દૂર થાય છે.

SERPENTARIAE RHIZOMA. **લા૦** સરપન્ટરી રાઇઝોમા. **અં૦** સરપન્ટરી રાઇઝોમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Infusum Serpentariae.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ સરપેન્ટરી. **અં૦** ઇન્ફ્યુઝન ઓફ સરપેન્ટરી.

રીત—સરપેન્ટરી રાઇઝોમ ... ૨ ડ્રામ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Tinctura Serpentariae.* **લા૦** ટીંચુરા સરપેન્ટરી. **અં૦** ટીંચર ઓફ સરપેન્ટરી.

રીત—સરપેન્ટરી રાઇઝોમ ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

સરપેન્ટરી રાઇઝોમ ટીંચર સીંકોના કો બનાવવાના કામમાં વપરાયછે.

ગુણ—ગરમ, પૌષ્ટિક, સ્વેદલ અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—સરપેન્ટરીની બનાવટો. અજીર્ણ, તાવ, સંધીવા, ગાંઠીયા વા, ચામડીનાં દરદો અને ઉપદંશના વ્યાધીમાં વાપર્યાથી સારી અસર કરે છે. અગાઉ ઝેરી સાપના ડંખોમાં આ દવા ઘણી વપરાતી હતી અને તે વખતે સાપના વિષના ઉતાર તરીકે તેણે સારી કીર્ત્તી સંપાદન કરી હતી. બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવાના ગળાના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં કોગળા કરવામાં આવે છે.

ડાકટર ગેરોડ જણાવે છે કે જ્યારે ગાંઠીઆ વા અને સંધીવાના દરદમાં ગેયાકમ સ્હેલાઇથી વાપરી શકાતું નથી ત્યારે આ દવા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે અને વાપરવી ઘણી સુલભ થઇ પડે છે; તે આંતરડાપર કાંઈ સોજાની તથા બંધકોષની અસર કરતી નથી.

MEZEREI CORTEX. **લા૦** મેઝરીઆઇ કોરટેકસ. **અં૦** મેઝેરીઓન બાર્ક.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Mezerei Aethereum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ મેઝેરીઆઈ ઇથિરીઅમ. **અં૦** ઇથિરીઅલ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ મેઝેરીઓન.

રીત—મેઝેરીઓન બાર્ક	...	...	૧ પૌંડ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...		૮ પાઇન્ટ.
ઇથર	...	...	૧ પાઇન્ટ.

આ એકસ્ટ્રેકટ લીનીમેન્ટમ સીનાપીસ કમ્પોઝીટમ બનાવવામાં વપરાય છે.

મેઝેરીઓન બાર્ક ડીકોકટમ સારસી કમ્પોઝીટમ બનાવવામાં વપરાયછે.

ઉપયોગ—મેઝેરીઓન એક જલદ સોજો લાવનાર અને બ્લીસ્ટર

કાઢનાર દવા છે, તે વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી ઉલ્ટીઓ અને ઝાડા થાય છે, પણ થોડા પ્રમાણમાં લેવાથી સ્વેદલ અને મૂત્રલ અસર થાય છે.

આ દવા જૂના સંધીવા, ઉપદંશ, કંઠમાળ અને ચામડીનાં દરદોમાં વપરાય છે. **ઈંગ્લાંડમાં** સારસાપરીલાના મિશ્રિત કવાથ સિવાય આ દવા પીવા તરીકે એકલી ભાગ્યેજ વપરાય છે. તીક્ષ્ણ ગરમીની અસર કરવા સારૂ આ દવા હાલમાં રાઇના સંયોગમાં, અને કમ્પાઉન્ડ મસ્ટર્ડ લીનીમેન્ટના રૂપમાં વપરાય છે. **અમેરિકામાં** આ દવા મલમના રૂપમાં વપરાયછે.

CASCARILLAE CORTEX. **લા૦** ક્યાસકેરીલી કોરટેકસ. **અં૦** ક્યાસકેરીલા બાર્ક. **ગુ૦** ક્યાસકેરીલાની છાલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Cascarillae.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ ક્યાસકેરીલી. **અં૦** ઇન્ફ્યુઝન ઓફ ક્યાસકેરીલા. **ગુ૦** ક્યાસકેરીલાની ચા.

રીત—ક્યાસકેરીલાની છાલનો ભુકો ... ૧ ઔંસ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Tinctura Cascarillae.* **લા૦** ટીંચુરા ક્યાસકેરીલી. **અં૦** ટીંચર ઓફ ક્યાસકેરીલા. **ગુ૦** ક્યાસકેરીલાનો અર્ક.

રીત—ક્યાસકેરીલાની છાલનો ભુકો ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—દીપન, પાચન, પૌષ્ટિક, જ્વરઘ્ન અને ગરમ કફઘ્ન છે.

ઉપયોગ—ક્યાસકેરીલાની બનાવટો અજીર્ણ, મંદાગ્નિ, જીર્ણ જ્વર, અને જૂની ઉધરસના દરદોમાં વપરાય છે. અગાઉ આ દવા તાવ રોકવાની ઘણી સારી અસર કરતી હતી, પણ હાલમાં તે સીંકોનાની બ-

નાવટો કરતાં ઘણી ઓછી તાવ રોકવાની અસર કરે છે; અને હાલમાં તાવના દરદોમાં તાવ રોકવા તરીકે આ દવા ભાગ્યેજ વપરાય છે.

OLEUM CROTONIS. **લા૦** ઓલ્યમ ક્રોટોનીસ. **અં૦** ક્રોટન ઓઇલ. **ગુ૦** જમાલગોટાનું તેલ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ટીપું.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Linimentum Crotonis.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ ક્રોટોનીસ. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ ક્રોટન ઓઇલ. **ગુ૦** જમાલગોટાનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—ક્રોટન ઓઇલ	...	૧ ઔંસ.
ઓઇલ ઓફ કયાજુપુટી	...	૩½ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	૩½ ઔંસ.

ગુણ—દાહક અને સખત પ્રવાહી રેચક છે.

ઉપયોગ—ક્રોટન ઓઇલ ઘણા સખત બંધકોપ, જળંદર, મગજના વ્યાધી, માથાપર લોહી ચઢી ગયું હોય અને દરદી બેભાન થયો હોય તેવા દરદ, તીક્ષ્ણ ઉન્માદ અને આંતરડાની હરકતના દરદમાં ગોળીના રૂપમાં અથવા પતાસા અને સાકરના પાણીમાં વપરાય છે. આ દવા આંતરડાપર ઘણી સખત પ્રવાહી રેચક અસર કરે છે અને તેથી મગજપર લોહી ચઢયું હોય એવા દરદમાં અને જળંદરના દરદમાં એક કીમતી રેચક દવા તરીકે વપરાય છે. જ્યારે દરદી મગજપર લોહી ચઢયાના દરદમાં બેભાન થઇ ગયો હોય ત્યારે આ તેલનું ૧ ટીંપુ સાકરના પાણીમાં મીશ્ર કરી જીભની અણીપર મુકવાથી ઝાડાની અસર થાય છે અને તેપર લીંબુનો રસ અને સરકો આપવાથી રેચક અસર વધારે થાય છે.

ડાકટર ગેરોડ જણાવે છે કે ક્રોટન ઓઇલ કેસ્ટર ઓઇલના સંયોગમાં વાપર્યાથી (ક્રોટન ઓઇલ ૧ ટીંપુ અને કેસ્ટર ઓઇલ ૨ ડ્રામ)

રેચક અસર ઘણી સારી થાય છે અને તેથી ક્રોટન ઓઇલની તીક્ષ્ણ દાહક, આંકડી તથા ચુંક લાવવાની અસર ઘણીખરી ઓછી થાય છે અને કેસ્ટર ઓઇલની ઠંડી રેચક અસર વધારે થાય છે.

ક્રોટન ઓઇલિનું તેલ અને તેનું ચોપડવાનું તેલ બાહ્યોપચાર તરીકે જુના સંધીવા, પક્ષઘાત, ક્ષય, જુની ઉધરસ, ફેફસાના અંતરપડના સોજા અને સાંધાના દુખાવાના દરદપર ચોપડવાથી ગરમીની સારી અસર કરે છે અને દરદને દબાવી દે છે.

કેટલીક પ્રકારની જક્કી દાદરના દરદમાં ક્રોટન ઓઇલિ ચોપડવાની **કલકતાના ડાકટર રખલદાસ ઘોશ** ભલામણ કરે છે, પણ તેથી ચોપડેલો ભાગ પાકી જવાનો ઘણો સંભવ રહે છે માટે ઘણી સંભાળથી તેનો ઉપયોગ કરવો. કેટલીક વખતે વાળ ઉગાડવાની દવા તરીકે ક્રોટન ઓઇલિ અને તેનું ચોપડવાનું તેલ ઓલીવ ઓઇલિ સાથે બરાબર મીશ્ર કરીને (ક્રોટન ઓઇલિ અથવા લીનીમેન્ટ ક્રોટોનીસનાં ૫ ટીંપાં અને ઓલીવ ઓઇલ ૧ ઔંસ) કેશની ન્યુનતાના (Alopecia) દરદપર ચોપડવામાં આવે છે.

વિષારી ચિન્હો—ક્રોટન ઓઇલ વધારે પ્રમાણમાં પીવામાં આવ્યાથી એકદમ સખત પાતળા પાણી જેવા પુષ્કળ ઝાડા થાય છે; ઉલ્ટીઓ થાય છે; આખે શરીરે પરશેવો વળે છે, આંખે અંધારાં આવે છે, હોજરીમાં તથા છાતીમાં લાહ્ય લાહ્ય બળે છે અને આંતરડામાં તીક્ષ્ણ આંકડીઓ અને ચુંક આવે છે અને જાણે પેટમાં કાંઇ કપાતું હોય તેમ થાય છે, દરદી ગભરાઈ જાય છે, અને ઝાડો પાણી જેવો પુષ્કળ ગુદાવાટે ચાલ્યોજ જાય છે; દરદી અશક્ત થઇ જાય છે અને છેવટે ઘણી નબળાઇથી મૂર્છા આવી મરણ પામે છે.

ક્રોટન ઓઈલ અને બીજા સખત રેચક ઔષધોના વિષનાશક ઈલાજો.

ક્રોટન ઓઈલ. ૧. સ્ટમક ટયુબ અને સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.

૨. વમનકારક દવાઓ પાવી. (સલ્ફેટ ઓફ ઝીંકના ૨૦

એન પાણીમાં મિશ્ર કરી આપવા).

૩. સ્ટમક ટયુબનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય તો હોજરીને દુધ અથવા ઓલીવ ઓઇલના ૪ ઔંસ ને પાણીના ૨૦ ઔંસમાં મિશ્ર કરી ધોઇ નાંખવી.

૪. ચીકાશ યુક્ત મિશ્રણો પીવા આપવાં. મુખ્યત્વે કરીને ઈંડાની સફેદી દુધમાં મિશ્ર કરીને પાઇ દેવી.

૫. પેટમાં થતી આંકડી તથા પીડા મોરફાઇન સલ્ફાસના ¼ ગ્રેનની ટેબ્લોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારી, તથા ટીંચર ઓપાઇના ૨૦ ટીંપા પાણીમાં મિશ્ર કરી દરદીને પાઇને દુર કરવી.

૬. **દેશી ઉપાય.** ઘી ઉનું કરીને દરદીને પાવું. જો ચામડીપર ક્રોટન ઓઇલ લાગ્યું હોય તો ઘી ચોપડવું. છાશ, જીરૂ અને સાકર મિશ્ર કરીને પાવું, આ ઉપાયો નેપાળાના તેલને વાસ્તે છે.

ઓલ્યમ ક્રોટાનીસનો ઉપયોગ કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવા લાયક સુચનાઓ.

૧. ઓલ્યમ ક્રોટાનીસ એકદમ વધારે પ્રમાણમાં કોઈ દરદીને આપવું નહીં.

૨. ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓ, નબળા બાંધાવાળા દરદીઓ, ઘરડાં માણસો, નાના બચ્ચાંઓ અને મસા તથા મળાશયના દરદવાળા દરદીઓને આપવું નહીં.

૩. જૂના અતિસાર, મરડા, હોજરી અને આંતરડાના સોજાવાળા દરદીઓને આપવું નહીં

૪. ક્રોટન ઓઇલ ઘણું કરીને એરંડીઆ, સાકરના પાણી, પતાસા ઉપર, માંખણ સાથે અને ગોળીના રૂપમાં આપવું; પણ એકલું આપવું નહીં.

૫. આખા દીવસમાં થઇને કોઇપણ દરદમાં ૨ ટીંપાંથી વધારે વાપરવું નહીં.

૬. જલંદરના વ્યાધીમાં આ દવા લાગલાગટ વાપરવી નહીં પણ ચાર પાંચ દીવસને આંતરે સૂક્ષ્મ પ્રમાણુમાં વાપરવી.

૭. આ તેલ આંગળીએ ન લાગે તેની સંભાળ રાખવી અને જો લાગે તો તરત સાબુથી આંગળી ધોઇ નાંખવી; તેલવાળી આંગળી આંખના ભાગપર લાગવાથી ઘણી સખત લાહ્ય બળે છે માટે તેનો ઉપયોગ કરતાં હાથ, ચામડી અને આંખ સંભાળવાં.

OLEUM RICINI. **લા૦** ઓલ્યમ રીસાઇની. **અં૦** કેસ્ટર ઓઇલ.
ગુ૦ એરંડીયું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૮ ડ્રામ.

કેસ્ટર ઓઇલ ફ્લેક્સીબલ કોલોડીઅન, કમ્પાઉન્ડ લીનીમેન્ટ ઓફ મસ્ટર્ડ અને કમ્પાઉન્ડ કેલોમલ પીલ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ઠંડો રેચક છે.

ઉપયોગ—કેસ્ટર ઓઇલ નાનાં બચ્ચાં, મોટા આદમી, નબળા બાંધાવાળા દરદીઓ અને નાજુક પ્રકૃતિની સ્ત્રીઓને વાસ્તે ઘણો સરસ ઠંડો નિર્દોષ જુલાબ છે, તે અજીર્ણ, ચુંક, મળાવરોધ, ગુલ્મ, મરડા, અતિસાર, ગર્ભસ્થાનના સોજા, અજીર્ણ અને ત્વચાના રોગ ઉપર વપરાયછે.

બાહ્યોપચાર તરીકે કેસ્ટર ઓઇલ, આલમોન્ડ ઓઇલ અને ઓલીવ ઓઇલની માફક ચામડીને સુંવાળી તથા નરમ કરે છે. ગુદામાં એરંડીયાની પીચકારી મારવાથી રેચક અસર સારી થાય છે. સ્ત્રીઓના સ્તનપર જ્યારે એરંડીઆનું તેલ માલીસ કરવામાં આવે છે ત્યારે તે ધાવણના પ્રવાહને સારી રીતે વધારે છે એમ કહેવાય છે. એરંડીઆના બીઆં ઘણા સખત અને ઝેરી છે; તે લીધાથી ઘણીવાર ભયંકર વિષના ચિન્હો થાય છે. જ્યારે ચામડી સ્હેજસાજ દેવતા અથવા દીવાથી દાઝે છે ત્યારે તેપર એરંડીયું તેલ ચોળવાથી ફોલ્લો ઉઠતો નથી. બંધકોષના દરદમાં પેઢુના નીચેના ભાગપર એરંડીયુ તેલ સારી રીતે માલીસ કરી શેકવાથી રેચક

અસર થાય છે.

મરડા અને અતિસારના દરદમાં કેસ્ટર ઓઇલ રેચક તરીકે નીચેની દવા સાથે લેવાથી આંકડી તથા ચુંકની અસર થતી નથી.

કેસ્ટર ઓઇલ	...	...	૩ ડ્રામ.
ટીંચર ઓપાઇ	...	...	૨ ટીંપાં.
ટીંચર કારડમ કો	...	...	૧૦ ટીંપાં.
ટીંચર જંજીર	...	...	૧૫ ટીંપાં.
પીપરમીન્ટનું પાણી	...	...	૧ ઔંસ.

મિશ્ર કરી પી જવું.

અજીર્ણ, બંધકોષ અને ત્વચા રોગપર નીચેની દવા સાથે દીવેલ લેવાથી તેનો ખરાબ સ્વાદ દુર થઇ ચુંક તથા આંકડી આવતી નથી.

કેસ્ટર ઓઇલ	...	...	૪ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	૩ ડ્રામ.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક		...	૬ ટીંપાં.
સ્પીરીટ કલોફોર્મ	...	...	૫ ટીંપા.
ટીંચર જીંજર	...	...	૧૦ ટીંપાં.
ટીંચર કારડમ કો	...	...	૧૦ ટીંપાં.
પીપરમીન્ટનુ પાણી	...	...	૧ ઔંસ.

મિશ્ર કરી પી જવું.

KAMALA. **લા૦** કમાલા. **અં૦** કમાલા. **ગુ૦** કપીલો.

માત્રા— ... ... ૩૦ ગ્રેનથી ¼ ઔંસ.

ગુણ—રેચક અને કૃમીઘ્ન છે.

ઉપયોગ—કમાલા એક જલદ કૃમીનાશક રેચક દવા છે. તે હિંદુસ્તાનમાં ટેપવર્મના (ચપટા કરમ) નાશ સારૂ ઘણી ગુણકારી માલમ પડી-છે. તે લીધાથી ઝાડો ખુલાસેથી થાય છે; એથી કરીને નાના બચ્ચાંઓમાં

કરમીઆના નાશને સારૂ તથા બંધકોષમાં વારંવાર વપરાય છે. આ દવા મધ તથા માંખણુ સાથે મિશ્ર કરીને વાપરવી.

PIPER NIGRUM. **લા૦** પીપર નાઇગ્રમ. **અં૦** બ્લેક પેપર. **ગુ૦** કાળાં મરી.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧. *Confectio Piperis.* **લા૦** કનફેકસ્યો પીપરીસ. **અં૦** કનફેકશન ઓફ પેપર. **ગુ૦** મરીનો મુરબ્બો.

રીત—કાળાં મરીનો ઝીણો ભુકો ... ૨ ઔંસ.
ક્યારાવે ફ્રૂટ અથવા સવા ... ૩ ઔંસ.
ચોખ્ખું મધ ... ... ૧૫ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

૨ *Piperin.* **લા૦** પીપરીન. **અં૦** પીપરીન.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

પેપર કન્ફેક્શન ઓફ ઓપીઅમ અને કમ્પાઉન્ડ ઓપીઅમ પાઉડર બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—દીપન, પાચક, ઉષ્ણ, વાતહર, જ્વરઘ્ન અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—પેપર મુખ્યત્વે કરીને યોગવાહ્ય તરીકે વપરાય છે. આ દવા ગરમ અગ્નિવર્ધક અસર કરે છે અને મળાશયની અંદરની ચામડીપર અસર કરતી હોવાને લીધે તે મસાના દરદમાં એક કીમતી દવા તરીકે વપરાય છે; વળી તે મુત્રાશયની અંદરની ચામડીપર ગરમીની અસર કરતી હોવાને લીધે તે પરમીઆમાં **ક્યુબેબ્સને** બદલે વપરાય છે, તેથી તે ટાઢીઆ તાવમાં તાવ રોકવા તરીકે વપરાય છે. પેપરનો મુરબ્બો હરસની અંદર વારંવાર વપરાય છે. અજીર્ણ, ઉલટી અને ઝાડાના વ્યાધીમાં પેપર વાપરવાથી અગ્નિવર્ધક અસર સારી થાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે પેપર

અને તેનું તેલ ગરમીની અસર કરવા સારૂ ચોપડવામાં આવે છે, અને આથી સૂજી ગએલા ગળાના દરદમાં કેટલીકવાર તે ચોપડાય છે.

OLEUM SANTALI. **લા૦** ઓલ્યમ સેન્ટાલી. **અં૦** ઓઇલિ ઓફ સેન્ડલ વુડ. **ગુ૦** સુખડનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીંપાં.

ઉપનામ—ઓલ્યમ સેન્ટાલીફ્લેવી.

ગુણ—ગરમ, ગ્રાહીક, પીડાશામક, મૂત્રલ અને પ્રમેહ મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—સુખડનું તેલ, પ્રમેહ, જૂનો પ્રમેહ, પ્રદર, અતિસાર, જૂની ઉધરસ, પેશાબની બળતરા અને મૂત્રાશયના જુદી જુદી જાતના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. ખરજવા અને ચામડીના રોગપર સુખડનું તેલ ચોપડવાથી સારો ફાયદો થાય છે. પ્રમેહના દરદની બળતરામાં સુખડનું તેલ એક અક્સીર દવા છે; તેના ગુણદોષ કોપાયબાના તેલને મળતા છે. પ્રમેહના દરદમાં નીચેનું મીશ્રણ વાપરવાથી સારી અસર થાય છે અને જલ્દી આરામ થાય છે.

પોટાસ સાઇટ્રાસ	...	...	૧૫ ગ્રેન.
ટીંચર બકુ	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર કયુબેબ	...	...	૦॥ ડ્રામ.
સેન્ડલ ઓઇલિ	...	...	૩૦ ટીંપા.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ	...		૩ ડ્રામ.
ટીંચર હાયોસાઇમસ	...	...	૩૦ ટીંપા.
પાણી ...	...	...	૩ ઔંસ.

મીશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

અથવા લાઇકર સેન્ટલ ફ્લીવા વીથ બકુ કમકયુબેબ નામની દવા તૈયાર આવે છે તેનો ૧ ડ્રામ દરરોજ સવાર, બપોર અને સાંજ થઇને ત્રણવાર પીવાથી સારો આરામ થાય છે; ઉપરની દવા શરૂ કરતાં ઝાડાના ખુલાસાની દવા તે સાથે વાપરવી ઘણી સારી છે.

CUBEBA. **લા૦** ક્યુબેબા. **અં૦** ક્યુબેબ્ઝ. **ગુ૦** ચીનીકબાલા.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

OLEUM CUBEBAE. **લા૦** ઓલ્યમ ક્યુબેબી. **અં૦** ઑઇલ ઓફ ક્યુબેબ્ઝ. **ગુ૦** ચીનીકબાલાનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

OLEO-RESINA CUBEBAE. **લા૦** ઓલ્યો-રેઝીના ક્યુબેબી. **અં૦** ઓલ્યો-રેઝીન ઓફ ક્યુબેબ્ઝ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Cubebae.* **લા૦** ટીંચુરા ક્યુબેબી. **અં૦** ટીંચર ઓફ ક્યુબેબ્ઝ. **ગુ૦** ચીનીકબાલાનો અર્ક.

રીત—ચીનીકબાલાનો ભૂકો ... ૨½ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—શિતળ, મૂત્રલ, સુગંધીદાર અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—ક્યુબેબ્ઝનો અર્ક અને તેલ પ્રમેહ, જૂનો પ્રમેહ, અર્શ, પ્રદર, ઉધરસ, સળેખમ અને જૂની ખાંસીના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. પ્રમેહના જુદા જુદા દરદોમાં આ દવાની બનાવટો ઘણો સારો ફાયદો આપે છે. મોં આવ્યું હોય તો ચીનીકબાલા મોંમાં રખાય છે; અને ઘાંટો બેસી ગયો હોય તો તે સાકર સાથે પાવાથી ઘાંટો ઉઘડે છે; મૂત્રાશયના સોજાના દરદમાં અને અજીર્ણના દરદમાં આ દવાની બનાવટો વપરાય છે.

MATICAE FOLIA. **લા૦** માટીસી ફોલીયા. **અં૦** માટીકો લીવ્ઝ. **ગુ૦** માટીકોનાં પાંદડાં.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Infusum Maticae.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ માટીસી. **અં૦** ઇન્ફ્યુઝન ઓફ માટીકો. **ગુ૦** માટીકોની ચા.

રીત—માટીકોનાં પાંદડાં	...	૪ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી	...	૧૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	૧ થી ૪ ઔંસ.

ગુણ—શિતળ ગ્રાહીક અને એકદમ લોહી બંધ કરનાર છે.

ઉપયોગ—આ દવાની બનાવટો પ્રમેહ ઉપર વિશેષે કરીને વપરાય છે. રક્તશ્રાવ થતા ભાગપર તથા જળોના ડંખપર માટીકોનાં પાંદડાં તથા ભુકો લગાડવાથી લોહી વહેતું બંધ થાય છે; તેની ગોળીઓ તથા પીચકારીતું પ્રવાહી તૈયાર આવે છે.

આ દવાની સખત ગ્રાહીક અસરને લીધે ગર્ભાશય. મળાશય અને મૂત્રાશયમાંથી થતા રક્તશ્રાવ અને બીજા શ્રાવના દરદોમાં માટીકોનો ચા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

SALICINUM. **લા૦** સાલીસીનમ. **અં૦** સાલીસીન. સાલીક્ષ આલ્બા નામની વનસ્પતિમાંથી બનાવે છે.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—જ્વરઘ્ન, સ્વેદલ, મૂત્રલ, રોપણ અને જંતુનાશક છે.

ઉપયોગ—સાલીસીન અને સાલીસીલીક એસીડ એ બંને એકજ ઝાડની પેદાશ છે. એસિડની સાથે સોડાનો સંયોગ થવાથી સાલીસીલેટ ઓફ સોડા થાય છે; તેનો ગુણ જ્વરઘ્ન છે, તેથી જૂદા જૂદા તાવ ઉપર વપરાય છે અને તાવની ગરમીને હઠાવે છે. તેમનો મુખ્ય ઉપયોગ સંધીવાના દરદપર થાય છે. તીક્ષ્ણ સંધીવાપર આ દવાઓ ઘણીજ સરસ અસર કરે છે. તે દરેકના દશથી પંદર ગ્રેન દર બેથી ચાર કલાકને આંતરે આપવામાં આવે છે.

સેલીસીન વિષે એમ ધારવામાં આવે છે કે તે પૌષ્ટિક અને તાવ રોકવાની અસર કરે છે; આથી તે રહી રહીને આવતા તાવના દરદમાં સીંકોનાઇનને બદલે વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે તેના વિશે એમ ધારવામાં આવતું હતું કે તેનામાં અતિશય તાવ રોકવાની શક્તિ છે પણ ક્વીનાઇન જેવી રીતે જલદ અને સરસ અસર કરે છે તેમ તે કરતું નથી; જો કે કેટલીકવાર જ્યારે ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તે ઠંડી, કડવી, પૌષ્ટિક અસર તરીકે ઉપયોગી થઇ પડે છે.

ડાક્ટર ગેરોડ રહી રહીને થતા માથાના દુખાવામાં અને તાવના દરદમાં સેલીસીનનો લાંબા વખત સુધી ઉપયોગ કરીને જણાવે છે કે સેલી-સીન દવા તરીકે એક નીરાળી તાવ રોકવાની દવા છે; તોપણુ તે ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં આપ્યાથી તાવ રોકવામાં નીષ્ફળ જાય છે, અને ક્વીનાઇનથી તાવ એકદમ રોકાઈ જાય છે, અને માથાના દુખાવામાં પણ તે કાંઈ દુખાવો મટાડવાની અસર કરતી નથી.

સેલીસીલીન, સેલીસીલીક એસીડ અને સેલીસીલેટ ઓફ સોડીઅમ વધારે પ્રમાણમાં હોજરીમાં બેચેની ઉત્પન્ન કરે છે; અને ઉબકા તથા બકારીઓ લાવે છે. આ ત્રણે દવાઓ વધારે પ્રમાણમાં લોહીની ગતીને મંદ કરે છે અને જ્યારે તાવના દરદમાં આપવામાં આવે છે, ત્યારે તેઓ હૃદયની ગતિને કેટલીકવાર વધારે છે, પરસેવો વાળે છે અને ગરમીને ઘ-ટાડે છે. જ્યારે ગરમી ઘટવા માંડે છે અને પરસેવો વળવા માંડે છે ત્યારે નાડીમાં એક જુદોજ ફેરફાર થાય છે.

રહી રહીને આવતા તાવ, ગલગુમડના તાવ, સુતીકાજ્વર, ટાઇફોઇડ તાવ, પ્લેગના તાવ, ત્રીદોશ, અને સંધીવા યુક્ત તાવમાં પરસેવો વાળવા સારૂ તથા ગરમી ઘટાડી રક્ત શોધક અસર કરવા સારૂ સેલીસીનની બ-નાવટો વારંવાર વપરાય છે.

તીક્ષ્ણ સંધીવાના દરદમાં નીચેનાં પડીકાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

સોડા સેલીસીલેટ	...	...	૩૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	...	૬૦ ગ્રેન.

પોટાસ બાય કાર્બોનાસ ...		...	૩૦ ગ્રેન.

૩ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ૩ વાર પાણી સાથે પાવાં.

સખત જુદી જુદી જાતના તાવના દરદમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપરવાથી સારી જ્વરઘ્ન અસર થાય છે.

સોડા સેલીસીલેટ	...	...	૨૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	...	૨૦ ગ્રેન.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક		...	૧૫ ટીંપાં.
લાઇકર એમોન્યા એસીટાસ		...	૩ ડ્રામ.
સ્પીરીટ ઇથિર નાઇટ્રોસી ...		...	૨૦ ટીંપાં.
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ	...	...	૧૫ ટીંપાં.
કપુરનું પાણી	...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

જૂના તથા તીક્ષ્ણ સંધીવાના દરદમાં નીચેનું મીશ્રણ વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

સોડા સેલીસીલેટ	...	...	૨૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	...	૨૦ ગ્રેન.
પોટાસ બાય કાર્બોનાસ	...	...	૩૦ ગ્રેન.
પોટાસ આયોડીડ	...	...	૧૦ ગ્રેન.
વાઇનમ કોલચીસી	...	...	૩૦ ટીંપા.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક		...	૨૦ ટીંપા.
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ	...	...	૧૦ ટીંપા.
ટીંચર સીંકોના કો	...	...	૧૫ ટીંપા.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ	...	...	૨ ડ્રામ.
પાણી ...	...	...	૩ ઔંસ.

મીશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

સાલીસીલીક એસીડનો ગુણ રોપણ છે તથા તે દુર્ગંધ દૂર કરનાર છે, માટે તેનો પાંચ ગ્રેન એક ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી તે વતી જખમ

વાય છે; તથા ચાંદા ઉપર લગાડાય છે. તેનું મલમ ચાંદા અને જખમ રૂઝવવાના કામમાં વપરાય છે.

STYRAX PRAEPARATUS. લા૦ સ્ટાઇરાક્સ પ્રેપેરેટસ. અં૦ પ્રીપેર્ડ સ્ટોરાક્સ. ગુ૦ શેલારસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

સ્ટોરેક્સ, ટીંચર બેન્ઝોઇની કમ્પોઝીટા બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સાધારણ કફઘ્ન છે.

ઉપયોગ—આ નામનો રસ એક ઝાડમાંથી નીકળે છે. બીજી દવાઓ બનાવવામાં તે ઉપયોગી થઈ પડે છે. મસ્તક દુખે ત્યારે લમણા ઉપર લગાડાય છે. વૃષણનો વરમ થાય ત્યારે તમાકુના પાનપર સેલારસ ચોપડી લગાડવાથી ફાયદો થાય છે. આ દવાના ગુણદોષ બાલઝમ ઓફ પેરૂ અને ટોલુને મળતા છે. આ દવા પ્રમેહ અને ખાંસીના દરદમાં વપરાય છે.

QUERCUS CORTEX. લા૦ કવેરકસ કોરટેક્સ. અં૦ ઓક બાર્ક.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Decoctum Quercus.* લા૦ ડીકોકટમ કવેરકસ. અં૦ ડીકોકશન ઓફ ઓક બાર્ક. ગુ૦ ઓકની છાલનો કવાથ.

રીત—ઓકની છાલ ... ૧¼ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

ગુણ—ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—આ દવા બાહ્યોપચાર તરીકે ગ્રાહીક દવા સિવાય ભાગ્યેજ વપરાય છે. ગળાના દરદમાં, પ્રદરમાં અને બીજા ગડગુમડમાં આ દવાનો કવાથ કોગળા, પીચકારી અને લોશન તરીકે વપરાય છે. જે જે

દરદમાં ટેનીક એસીડ વાપરવાની જરૂર પડે છે તેમાં આ દવાનો કવાથ પીવા તરીકે વાપરી શકાય છે.

GALLA. લા૦ ગાલા. અં૦ ગૉલ્સ. ગુ૦ માયાફળ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ACIDUM TANNICUM. લા૦ આસીડમ ટાનીકમ. અં૦ ટાનીક એસીડ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ACIDUM GALLICUM. લા૦ આસીડમ ગ્યાલીકમ. અં૦ ગ્યાલીક એસીડ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગૉલ્સની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Gallae.* લા૦ ટીંચુરા ગ્યાલી. અં૦ ટીંચર ઓફ ગૉલ્સ. ગુ૦ માયાફલનો અર્ક.

રીત—માયાફળનો ભુકો ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

૨ *Unguentum Gallae.* લા૦ અંગવેન્ટમ ગ્યાલી. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ગોલ્સ. ગુ૦ માયાફળનું મલમ.

રીત—માયાફળનો ભુકો ... ૮૦ ગ્રેન.
બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ ... ૧ ઔંસ.

૩ *Unguentum Gallae Cum Opio.* લા૦ અંગવેન્ટમ ગ્યાલીકમ ઓપીઓ. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ગોલ્સ એન્ડ ઓપીઅમ. ગુ૦ માયાફળ અને અફીણનું મલમ.

રીત—ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ગોલ્સ ... ૧ ઔંસ.

અફીણનો ભુકો ... ... ૩૨ ગ્રેન.

ટાનીક એસીડની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Glycerinum Acidi Tannici.* **લા૦** ગ્લીસરાયનમ આસીડાઈ ટાનિસાઇ. **અં૦** ગ્લીસરીન ઓફ ટાનીક એસીડ. **ગુ૦** માયાફળનું ગ્લીસરાઇન.

રીત—ટાનીક આસીડ ... ... ૧ આઁસ.
ગ્લીરાઇન ... ... ૪ આઁસ.

૨ *Suppositoria Acidi Tannici.* **લા૦** સપોઝીટોરીઆ આસીડાઈ ટાનિસાઈ. **અં૦** ટાનીક એસીડ સપોઝીટોરીઝ. **ગુ૦** માયાફળની સોગટીઓ.

રીત—ટાનીક એસીડ ... ... ૩૬ ગ્રેન.
કોકમનું તેલ ... ... ૧૪૪ ગ્રેન.
મિશ્ર કરી ૧૨ સોગટીઓ બનાવવી.

દરેક સોગટીમાં ત્રણ ગ્રેન ટાનીક એસીડ સમાયેલું છે.

૩ *Suppositoria Acidi Tannici Cum Sapone.* **લા૦** સપોઝીટોરીઆ આસિડાઈ ટાનીસાઇ કમ સેપાન. **અં૦** ટાનીક એસીડ સપોઝીટોરીઝ વીથ સોપ. **ગુ૦** ટાનીક એસીડની સાબુ મિશ્રિત સોગટી.

રીત—ટાનીક એસીડ ... ... ૩૬ ગ્રેન.
ગ્લીસરીન ઓફ સ્ટાર્ચ ... ... ૩૦ ગ્રેન.
કર્ડ સોપ ... ... ૧૦૦ ગ્રેન.
સ્ટાર્ચ ... ... જોઇએ તેટલી.

મિશ્ર કરી ૧૨ સોગટીઓ કરવી; દરેક સોગટીમાં ત્રણ ગ્રેન ટાનીક એસીડ સમાએલું છે.

૪ *Trochisci Acidi Tannici.* **લા૦** ટ્રોકીસકાઇ આસિડાઇ ટાનીસાઈ. **અં૦** ટાનીક એસીડ લોઝેન્જીસ. **ગુ૦** ટાનીક

એસીડની રેવડીઓ.

રીત—ટાનીક એસીડ ... ... ૩૬૦ ગ્રેન.
ટીંચર ઓફ ટોલુ ... ... ½ ઔંસ.
ધોએલી સાકર ... ... ૨૫ ઔંસ.
બાવળનો ગુંદર ... ... ૧ ઔંસ.
ગુંદરનું પ્રવાહી ... ... ૨ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧ ઔંસ.

મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

દરેક રેવડીમાં ૦॥ ગ્રેન ટાનીક એસીડ સમાયેલું છે,

માત્રા— ... ... ૧ થી ૬ રેવડીઓ.

ગ્યાલીક એસીડની મુખ્ય બનાવટ.

Glycerinum Acidi Gallici. **લા૦** ગ્લીસરાયનમ આસીડાઈ ગ્યાલીસાઈ. **અં૦** ગલીસરીન ઓફ ગ્યાલીક એસીડ. **ગુ૦** ગ્યાલીક એસીડનું ગ્લીસરાઇન.

રીત—ગ્યાલીક એસીડ ... ૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન ... ૪ ઔંસ.

ગુણ—ગ્રાહીક, રક્તસ્તંભક અને શિતળ છે.

ઉપયોગ—માયાફળની બનાવટો સંગ્રહણી, અતિસાર અને મરડાના દરદો ઉપર વપરાય છે. દાંતે ઘસવા તરીકે પણ વપરાય છે. મોઢું આવ્યું હોય તો તેના પાણીના કોગળા કરાય છે. તેનું મલમ ચાંદાં તથા હરસ ઉપર લગાડાય છે.

ગ્યાલીક એસીડ ફેફસાં, હોજરી, આંતરડા તથા ગર્ભાશયના રક્તસ્રાવ ઉપર વપરાય છે. **ટાનીક** એસીડ પણ તેવાજ ઉપયોગમાં આવે છે. તે સિવાય નાક, મોઢું તથા હરસમાંથી લોહી જતું હોય તો તેના કોગળા થાય છે, લગાડાય છે, અથવા પીચકારી પણ મરાય છે. ગળું આવ્યું હોય, મોઢામાં ચાંદાં પડયાં હોય તો ગ્લીસરાઇન સાથે મિશ્ર કરીને ચોપડાય છે તથા તેની રેવડી મોઢામાં રખાય છે. પ્રમેહ, પ્રદર અને અતિ આર્તવ ઉપર

૧ ઔંસ પાણીમાં તેના ૫ ગ્રેન નાંખીને તે પાણીની પીચકારી મરાય છે. નાકના છોડના દરદમાં તે સુંધવામાં વપરાય છે; આંખ આવી હોય તથા ખીલ થયા હોય તો ટાનીક એસીડ અંજાય છે; તથા તેના પ્રવાહીનાં ટીપાં નંખાય છે; ટાનીક આસીડ ખાવામાં લીધાથી કોઇવાર મોઢું સુકાઇ જાય છે, ઝાડો કઠણુ થાય છે. તે લોહીમાં જઇને તરત મળી જાય છે; અને પછી કેટલોક ફેરફાર થયા પછી તે મૂત્રાશયમાં જાય છે અને પછી ગેલીક એસીડ અને પાયરોગેલીક એસીડના રૂપમાં પેસાબ વાટે બ્હાર નીકળે છે; પેશાબ ભુરો અને આશમાની રંગનો થાય છે; અને થોડીવાર હવામાં ખુલ્લો રાખ્યાથી તદન કાળો થઇ જાય છે.

FICUS. લા૦ ફીકસ. અં૦ ફીગ. ગુ૦ અંજીર.

માત્રા— ... ... જોઇએ તેટલી.

ફીગ્સ કન્ફેકશ્યો સેની બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણુ—શિતળ, સારક, ચીકાશ યુક્ત, પૌષ્ટિક અને રેચક છે.

ઉપયોગ—ફીગ્સ યોગવાઇ તરીકે બીજી દવાઓ સાથે વપરાય છે. મેવાની પેઠે સાધારણુ રીતે ખાવામાં વપરાય છે. તેનાથી હલકો જુલાબ થાય છે. અજીર્ણુ અને બંધકોષના દરદમાં ફીગ્સ ખાવાથી રેચક અને પોષ્ટિક અસર થાય છે.

MORRI SUCCUS. લા૦ મોરી સકસ. અ૦ મલબેરી જ્યુસ. ગુ૦ શેતુરનો રસ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Syrupus Mori.* લા૦ સીરપ્સ મોરી. અં૦ સીરપ ઓફ મલબેરીઝ. ગુ૦ શેતુરનું શરબત.

રીત—મલબેરી જ્યુસ ... ... ૨૦ ઔંસ.
ધોએલી સાકર ... ... ૨½ શેર.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૨½ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ ડ્રામ.

ગુણ—શીતળ અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—શેતુરનો પાનનો તાજો રસ, તણખીઆ, ઉનવા, તાવમાં લાગતી સખત તૃષા તથા દાહ ઉપર અપાય છે. તેના ફળ બહુ મીઠાં હોય છે. તેનું શરબત થાય છે તે ઘણીખરી દવાઓના રંગ લાવવા સારૂ વપરાય છે.

CANNABIS INDICA. **લા૦** કયાનાબીસ ઇન્ડીકા. **અં૦** ઇન્ડીયન હેમ્પ. **ગુ૦** ગાંજો. આ છોડની કળીને ગાંજો તથા પાંદડાને ભાંગ કહે છે.

માત્રા— ... ... ૪ થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ—

Extractum Cannabis Indicae. **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કયાનાબીસ ઇંડીસી. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ ઇંડીયન હેમ્પ. ગાંજાનું સત્વ.

રીત—ગાંજાનો ભુકો ... ૧ રતલ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૪ પાઇન્ટ.

માત્રા— ... ... ¼ થી ૧ ગ્રેન.

૨ *Tinctura Cannabis Indicae.* **લા૦** ટીંચુરા કયાનાબીસ ઇંડીસી. **અં૦** ટીંચર ઓફ ઇન્ડીયન હેમ્પ. **ગુ૦** ગાંજાનો અર્ક.

રીત—ગાંજાનું સત્વ ... ... ૧ ઔંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ટીપા.

ગુણ—પ્રાથમીક અસર ગરમ છે, અને દ્વીતીય અસર માદક, ગ્રાહીક, નિંદ્રા લાવનાર, પૌષ્ટિક, ચુંક તથા ગોળો મટાડનાર, મૂત્રલ, દીપન

અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—કયાનાબીસ ઇન્ડીકાની બનાવટો તાણુ, ધનુર્વા, હેડકવા, ચસકા, ગર્ભાશયનો રક્તશ્રાવ, ઉધરસ, હીસ્ટીરીઆ, કેટલીક જાતના માથાના તીક્ષ્ણુ દુખાવા, સનેપાત, સ્વપ્નાના ભયંકર દેખાવો, બચ્ચાંની આંકડી તથા તાણુ, મગજના વ્યાધી, કોલેરા, ઋતુશ્રાવના દરદો, ગર્ભાશયના મસાના દરદો, સંધીવા, હે ફીવર, દમ, છાતીનાં દરદો અને ચામડીના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે. ગર્ભાશયમાંથી, ગર્ભને જલ્દીથી પ્રસવ કરાવવામાં, તથા તેમાં થતી અસહ્ય વેદના કમી કરવામાં અને ગર્ભાશયને સંકુચીત કરવામાં આ દવા પીડાશામક તરીકે ઘણી સારી અસર કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—ગાંજા તથા ભાંગનો ઉપયોગ કરવાથી પ્રથમ મનમાં આનંદની લાગણી ઉત્પન્ન થાય છે અને જીવ ખુશ રહે છે, પણ પાછળથી નિંદ્રા, ઘેન અને ઝોકાં આવે છે. ઘેન લાવવાની તથા નિંદ્રા લાવવાની અસરમાં તે અફીણુને મળતું આવે છે; પણ અફીણુની માફક તે ભુખનો નાશ કરતું નથી, તેમ બંધકોશ પણ કરતું નથી. કેટલીકવાર નામર્દાઇના દરદમાં તે બીજી પૌષ્ટિક દવાના સંયોગમાં વપરાય છે.

વિષારી ચિન્હો—ભાંગ, ગાંજો અને માજમ એ એકજ ઝાડનાં અને એકજ પ્રકારનાં ઝેર છે; તે વધારે પ્રમાણુમાં લેવાથી આંખો લાલચોળ થાય છે, ચહેરો લાલ થઇ જાય છે, દરદી ગાંડાની માફક બોલે છે અને છેવટે નિંદ્રા આવે છે. કોઇ કોઇવાર આદમી ઉન્માદ કરે છે, દોડે છે, હસે છે, ગાળો દે છે અને વખતે મારવા પણુ તડે છે. ભાંગથી ભૂખ વધારે લાગે છે અને તેથી ખોરાક અતિશય હદ ઉપર ખવાય છે અને છેવટે પેટ તડામાર થઇ જાય છે, અને દરદી કેવળ બેશુદ્ધ થઇ કેટલાક કલાક લગી નગ્ન અથવા ભાન વગર સૂઇ રહે છે, કોઇને કામ ઉત્પન્ન થાય છે; કોઇ વાર ભાંગ પીધા પછી કેટલાક દીવસ સુધી ઘેલછા રહે છે, અને નિરંતર પીનારા માણુસોની કોઇ કોઇવાર ડાગળી પણુ છટકી જાય છે.

કયાનાબીસ ઇન્ડીકાના વિષનાં વિષનાશક ઇલાજો.

કયાનાબીસ ઇન્ડીકા. ૧. વમનકારક દવાઓ વાપરી ઉલ્ટી કરાવવી.

ભાંગ.	૨. એક સારો જુલાબ આપવો.
ગાંજો.	૩. શરીરપર તથા મોંપર ઠંડુ પાણી છાંટવું.
માજમ.	૪. નાક આગળ એમોન્યા ધરવો.
	૫. ગરમ દારૂ અને ગરમ પાણી પાવાં.
	૬. લીંબુનો રસ તથા સરકો પીવરાવવાં.

LUPULUS. **લા૦** લ્યુપુલસ. **અં૦** હોપ.

LUPULINUM. **લા૦** લ્યુપુલીનમ. **અં૦** લ્યુપ્યુલીન.

ઉપનામ—લ્યુપુલીનીક ગ્લાન્ડસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Infusum Lupuli.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ લ્યુપુલી. **અં૦** ઇન્ફ્યુઝન ઓફ હોપ. **ગુ૦** હોપનો ચા.

રીત—હોપ ... ... ૪ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Tinctura Lupuli.* **લા૦** ટીંચુરા લ્યુપુલી. **અં૦** ટીંચર ઓફ હોપ. **ગુ૦** હોપનો અર્ક.

રીત—હોપ ... ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

૩ *Extractum Lupuli.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ લ્યુપુલી. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ હોપ. **ગુ૦** હોપનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક, અગ્નિવર્ધક અને સ્હેજ ઘેન લાવનાર છે.

ઉપયોગ—હોપસ હોજરીમાં જઇને અગ્નિવર્ધક અને પૌષ્ટિક અસર કરે છે; અને આથી અજીર્ણના દરદમાં વપરાય છે. કેટલીકવાર સ્હેજ ઘેન લાવનાર અસર પણ તે કરે છે. કડવા બીર નામના દારૂના રૂપમાં તે ખોરાક સાથે લેવાય છે અને તે પાચન ક્રિયાના રસને વધારે છે અને ખોરાક સારી રીતે પાચન કરે છે. કોરડી નામના દરદમાં આ દવા સારી અસર કરે છે એમ કહેવાય છે, લ્યુપુલીન સુગંધીદાર અને કટુ પૌષ્ટિક છે અને તે વારંવાર ઉન્માદના અને અતિશય દારૂથી થતા ઉન્માદના દરદમાં વપરાય છે.

OLEUM TEREBINTHINAE. **લા૦** ઓલ્યમ ટેરીબીન્થીની. **અં૦** ઓઇલ ઓફ ટરપેન્ટાઇન. **ગુ૦** ટર્પેન્ટાઇનનું તેલ.

માત્રા— મૂત્રલ, ગ્રાહીક, ગરમ અને આંકડી તથા ચુંક મટાડનાર તરીકે ૫ થી ૩૦ ટીપાં. કૃમીઘ્ન અને રેચક તરીકે ૧ થી ૪ ડ્રામ.

RESINA. **લા૦** રેઝીના. **અં૦** રેઝીન. **ગુ૦** રાળ.

પાઇનસ વૃક્ષના રસમાંથી ટરપેન્ટાઇનિ ઉડાડી દેતાં બાકી રહેછે તે રાળ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ટરપેન્ટાઇન તેલની મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Confectio Terebinthinae.* **લા૦** કન્ફેક્સ્યો ટેરીબીન્થીની. **અં૦** કન્ફેકશન ઓફ ટરપેન્ટાઇન. **ગુ૦** ટરપેન્ટાઇનનો મુરબ્બો.

રીત—ટરપેન્ટાઇનિનું તેલ ... ૧ ઓંસ.
જેઠીમધનો ભુકો ... ૧ ઓંસ.
ચોખ્ખું મધ ... ૨ ઓંસ.

માત્રા— ... ... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

૨ *Enema Terebinthinae.* **લા૦** એનેમા ટેરીબીન્થીની. **અં૦** એનીમા ઓફ ટરપેન્ટાઇન. **ગુ૦** ટરપેન્ટાઇનિ તેલની બસ્તિ.

રીત—ટરપેન્ટાઇન તેલ ... ૧ ઓંસ.
મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ ... ૧૫ ઓંસ.

૩ *Linimentum Terebinthinae.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ ટેરીબીન્થીની. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ ટરપેન્ટાઇન. **ગુ૦** ટરપેન્ટાઇન તેલનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—ટરપેન્ટાઇન તેલ ... ૧૬ ઔંસ.
કપુર ... ૧ ઔંસ.
નરમ સાબુ ... ૨ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૨ ઔંસ.

૪ *Linimentum Terebinthinae Aceticum.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ ટેરીબીન્થીની એસેટીકમ. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ ટરપેન્ટાઇન એન્ડ આસેટીક એસીડ. **ગુ૦** એસેટીક એસીડ અને ટરપેન્ટાઇનનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—ટરપેન્ટાઇન તેલ ... ... ૪ ઔંસ.
ગ્લેસ્યલ આસેટીક એસીડ ... ૧ ઔંસ.
લીનીમેન્ટ ઓફ કેમ્ફર ... ૪ ઔંસ.

૫ *Unguentum Terebinthinae.* **લા૦** અંગવેન્ટમ ટેરીબીન્થીની. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ટરપેન્ટાઇન. **ગુ૦** ટરપેન્ટાઇનનું મલમ.

રીત—ટરપેન્ટાઇનનું તેલ ... ૧ ઔંસ.
રાળનો ભુકો ... ૫૪ ગ્રેન.
પીળુ મીણ ... ૪ ડ્રામ.
પ્રીપેર્ડ લાર્ડ ... ૪ ડ્રામ.

રાળની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Emplastrum Resinae.* **લા૦** એમપ્લાસ્ટ્રમ રેઝીની. **અં૦** રેઝીન પ્લાસ્ટર, ગમપ્લાસ્ટર. **ગુ૦** રાળનો લેપ.

ઉપનામ—એડહીઝીવ પ્લાસ્ટર.

રીત—રાળનો ભુકો ... ... ૪ ઔંસ.
લેડ પ્લાસ્તર ... ... ૨ પૌંડ.

કર્ડ સોપ ... ... ૨ ઔંસ.

૬ *Unguentum Resinae.* લા૦ અંગવેન્ટમ રેઝીની. અં૦ ઓઇન્ટ-
મેન્ટ ઓફ રેઝીન. ગુ૦ રાળનું મલમ.

રીત—રાળનો ભુકો ... ... ૮ ઔંસ.
પીળુ મીણુ ... ... ૪ ઔંસ.
સાદુ મલમ ... ... ૧૬ ઔંસ.
બદામનું તેલ ... ... ૨ ઔંસ.

રાળના ગુણદોષ.

ગુણ—ગ્રાહી, રોપણુ ને કાંઇક ઉત્તેજક અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—રાળ મુખ્યત્વે કરીને મલમ તથા પ્લાસ્તર બનાવવાના કામમાં આવે છે. દસ્ત બંધ કરવા સારૂ પણ કોઇવાર રાળ વપરાય છે. સ્હેજસાજ ચાંદા તથા ગુમડાંપર ગમપ્લાસ્ટરની પટી મારવાથી જલ્દીથી રૂઝ આવી જાય છે.

ટરપેન્ટાઇનના ગુણદોષ.

ગુણ—મૂત્રલ, કફઘ્ન, ગ્રાહી, રક્તસ્તંભક, પીડાશામક, કૃમીઘ્ન, રેચક, ગરમ, આંકડી તથા ચુંક મટાડનાર અને રોપણુ છે.

ઉપયોગ—ટરપેન્ટાઇન તેલ, ટાઇફસ તથા ટાઇફોઇડ તાવ, પેટના આફરા, મોઢા, પેટ, ઝાડા અને પેશાબમાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદ, મળા-વરોધ, ચુંક, કરમ, જલંદર, વધી ગએલા તાવ, ફેફસાના વરમ, સુતીકા જ્વર, ઋતુશ્રાવના દરદો, હીસ્ટીરીઆ, ધનુર્વા, આંચકી તથા તાણુવાળા વાયુના દરદમાં, વધી ગએલા મરડા, પરમીઆ, પ્રદર, કોલેરા, અને સંધી-વાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે. ટરપેન્ટાઇન એક જલદ કફઘ્ન અસર કરનાર દવા છે, અને તેથી ક્ષય તથા દમના રોગમાં જાડા કફને જલદીથી ફેફસામાંથી બહાર કાઢે છે; અને જંતુનાશક, ગરમ અને કફઘ્ન અસર કરી ઉધરસને મટાડે છે.

વિશેષ વર્ણન—ટરપેન્ટાઇન નાના પ્રમાણમાં હોજરીમાં જઇ લો-

લોહીમા મળી જાય છે; અને તેથી તે ગરમ, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર અને ગ્રાહીક અસર કરે છે; મુખ્યત્વે કરીને તેની ખાસ મૂત્રલ અસર મળાશયપર વિશેષ થાય છે અને પેશાબને સારી રીતે પુષ્કળ ઉતારે છે; અને તે પેશાબવાટે બહાર નીકળે છે અને પેશાબમાં ટરપેન્ટાઇનના જેવી વાસ આવે છે. વધારે પ્રમાણમાં ટરપેન્ટાઇન રેચક અસર કરે છે; અને અન્નાશયની નળીમાંના **એન્ટોઝોઆ** નામના કરમીઆને મારી નાંખે છે. તેની રેચક અસર વખતે વારંવાર ઉલ્ટીઓ અને ઉબકાઓ થાય છે.

ટરપેન્ટાઇન બાહ્યોપચાર તરીકે છાતી અને પેડુના ઘણી પ્રકારના દુખાવા તથા વરમ ઉપર ચોપડીને શેક કરવામાં આવે છે; આંખના દરદમાં પીવા અપાય છે; બળ્યા ઉપર તેમજ જખમ, અને ચાંદા ઉપર સમભાગ મીઠા તેલની સાથે મેળવી અથવા મલમ તરીકે લગાડવાથી રૂઝ લાવે છે. જુના સંધીવા, દમ, ઉધરસ, હાંફણુ, હરસ, છાતીમાં આવતા તીક્ષ્ણુ સણુકા, તથા પેડુમાં આવતી તીક્ષ્ણુ આંકડી અને મરડામાં થતી દુઃખદાયક ચુંકના દરદોમાં તે ચોપડવાથી ગરમ અને પીડાશામક અસર સારી રીતે થાય છે, અને પીડા દબાઇ જાય છે.

સુચના—મૂત્રાશયના દરદવાળા દરદીઓને કદી ટરપેન્ટાઇન તેલ પીવા આપવું નહીં.

ટરપેન્ટાઇન તેલ ફોસફરસની વિષનાશક દવા છે.

વિષારી ચિન્હો—ટરપેન્ટાઇન વિષારી પ્રમાણમાં લેવાથી અતિશય ઝાડાઓ થાય છે, ઉલ્ટીઓ અને ઉબકા વધારે આવે છે, પેડુમાં લાહ્ય બળે છે અને છેવટે અતિશય ઝાડાથી અશક્તિ આવી દરદી અતિશય પીડા પામતો મરણને શરણ થાય છે.

ટરપેન્ટાઇન તેલના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

ટરપેન્ટાઇન તેલ. ૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.

૨. વમનકારક દવાઓ પાવી.

૩. મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસનો એક ઔંસ ૧૦ ઔંસ પાણીમાં મેળવી પાઇ દેવો.

૪. મોરફાઇન સલફાસના ½ ગ્રેનની ત્વચાવાટે પીચકારી મારવી.

૫. ચીકાશયુક્ત દવાઓ પાવી.

Terebinthina Canadensis. લા૦ ટેરીબીન્થીના કેનેડેન્સીસ. અં૦ કેનેડા ટરપેન્ટાઇન.

ઉપનામ—કેનેડા બાલઝમ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—કેનેડા બાલઝમના ગુણદોષો બીજા ટરપેન્ટાઇન તેલને મળતા આવે છે. પણ તે દવા તરીકે વારંવાર વપરાતું નથી.

LARICIS CORTEX. **લા૦** લારીસીસ કોરટેક્સ. **અં૦** લાર્ચ બાર્ક.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Laricis.* **લા૦** ટીંચુરા લારીસીસ. **અં૦** ટીંચર ઓફ લાર્ચ. ગુ૦ લાર્ચનો અર્ક.

રીત—લાર્ચની છાલનો ભુકો ... ૨½ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ ટરપેન્ટાઇન અને કેનેડા બાલઝમને મળતા આવે છે; પણ આ દવા સ્વાદમાં સારી અને ઠંડી ગરમ હોવાથી પાચન ક્રિયાને બીલકુલ હરકત કરતી નથી; અને સ્હેલાઇથી તે લઈ શકાય છે. જૂની ઉધરસના દરદમાં ઠંડી ગરમ કફઘ્ન અસર કરવા સારૂ આ દવા વપરાય છે.

PIX BURGUNDICA. **લા૦** પીક્સ બરગંડીકા. **અં૦** બરગંડી પીચ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Emplastrum Picis.* **લા૦** એમ્પ્લાસ્ટ્રમ પીસીસ. **અં૦** પીચ પ્લાસ્ટર.

રીત—બરગંડી પીચ	...	...	૨૬ ઔંસ.
કોમન ફ્રેન્કીન્સેન્સ	...	...	૧૩ ઔંસ.
રેઝીન	...	...	૪½ ઔંસ.
પીળુ મીણ	...	...	૪½ ઔંસ.
એકસપ્રેસ્ડ ઓઇલ ઓફ નટમેગ		...	૧ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ	...	...	૨ ઔંસ.
પાણી	...	...	૨ ઔંસ.

બરગંડી પીચ આયર્ન પ્લાસ્ટર બનાવવામાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—બરગંડી પીચ બાહ્યોપચાર તરીકે ઠંડી ગરમ અસર ચામડી પર કરે છે; અને તેથી ચામડીના દરદોમાં ઉપરની અસર સારૂ વપરાય છે.

OLEUM PINI SYLVESTRIS. **લા૦** ઓલ્યમ પીની સીલવેસ્ટ્રીસ. **અં૦** ફર-વુલ ઓઇલ. **ગુ૦** ફર-વુલનું તેલ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Vapor Olei Pini Sylvestris.* **લા૦** વેપર ઓલ્યાઇ પીની સીલવેસ્ટ્રીસ. **અં૦** ઇન્હેલેશન ઓફ ફર વુલ ઓઇલ. **ગુ૦** ફર વુલના તેલનો નાસ.

રીત—ફર-વુલ ઓઇલ		...	૪૦ ટીપા.
લાઇટ કારબોનેટ ઓફ મેગ્નેસીયમ			૨૦ ગ્રેન.
પાણી	...	...	જોઇએ તેટલું.

જ્યારે આ નાસ ઉપયોગમાં લેવો હોય ત્યારે એક ચાહદાનીમાં ૧૦ ઔંસ ઉકળતું પાણી રેડવું, અને દશ ઔંસ ઠંડુ પાણી રેડી તેમાં આ નાસના પ્રવાહીનો ૧ ડ્રામ ઉમેરી નાસ લેવો.

ઉપયોગ—રેર જુલનું તેલ સંધીવાયુવાળા સાંધા અને સ્નાયુઓના દુખાવા પર ચોપડવામાં આવે છે; અને સંધીવામાં તેનો બાફ પણ લેવાય છે. આ દવાના નાસનું પ્રવાહી ગળાના સોજાના દરદમાં અને જુના કંઠનળીના દરદમાં નાસ લેવા સારૂ વપરાય છે.

PIX LIQUIDA. **લા૦** પીક્સ લીકવીડા. **અં૦** ટાર. **ગુ૦** તાર અથવા કીલ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ટીંપા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Picis Liquidae*. **લા૦** અંગવેન્ટમ પીસીસ લીક્વીડી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ટાર. **ગુ૦** ટારનું મલમ.

રીત—ટાર ... ... ૫ ઐાંસ.
પીળું મીણ ... ... ૨ ઐાંસ.

ઉપયોગ—ટાર તથા તેનું મલમ ખરજવા, ચાંદી, વીસ્ફોટક, વિચર્ચિકા અને ત્વચા રોગ ઉપર લગાડવામાં આવે છે.

OLEUM JUNIPERI. **લા૦** ઓલ્યમ જુનીપરી. **અં૦** ઓઇલ ઓફ જુનીપર. **ગુ૦** જુનીપરનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીંપા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Spiritus Juniperi* **લા૦** સ્પીરીટસ જુનીપરી. **અં૦** સ્પીરીટ ઓફ જુનીપર. **ગુ૦** જુનીપરનો સ્પીરીટ.

રીત—જુનીપરનું તેલ ... ૧ ઐાંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪૯ ઐાંસ.
માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—ગરમ, મૂત્રલ અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—જુનીપરનો સ્પીરીટ અને તેનું તેલ પેટના વાયુ, સુંક, સોજા, જલંદર, જૂના પરમીઆ અને પ્રદરના રોગ ઉપર વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. જુનીપરનું તેલ ઘણું જલદ ગરમ અસર કરનાર છે; અને મુખ્યત્વે કરીને મુત્રાશયપર તે ખાસ અસર કરે છે તેથી તેની સખત મુત્રલ અસરને લીધે જલંદર અને પ્રમેહના દરદમાં અનિશય વપરાય છે.

SABINAE CACUMINA. **લા૦** સેબીની કેકયુમીના. **અં૦** સેવીન ટોપ્સ.

માત્રા— ... ... ૪ થી ૧૦ ગ્રેન.

OLEUM SABINAE. **લા૦** ઓલ્યમ સેબીની. **અં૦** ઓઇલ ઓફ સેવીન. ગુ૦ સેવીનનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીપા.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Sabinae.* **લા૦** ટીંચુરા સેબીની. **અં૦** ટીંચર ઓફ સેવીન. ગુ૦ સેવીનનો અર્ક.

રીત—સેવીન ટોપ્સ ... ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપા.

૨ *Unguentum Sabinae.* **લા૦** અંગવેન્ટમ સેબીની. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ સેવીન. ગુ૦ સેવીનનું મલમ.

રીત—તાજા સેવીન ટોપ્સ ... ૮ ઔંસ.
પીળું મીણ ... ... ૩ ઔંસ.
લોબાન મેળવેલી ચરબી ... ૧૬ ઔંસ.

ગુણ—ઉષ્ણ અને ગર્ભપાતક.

ઉપયોગ—સેવીનની બનાવટો નષ્ટાર્તવ, અતિ આર્તવ તથા

ગર્ભપાત કરવા સારૂ વપરાય છે. બ્લીસ્ટરને વહેવા સારૂ તેનું મલમ લગાડવામાં આવે છે. સેવીન બાહ્યોપચારમાં તથા અંદરના ઉપચાર તરીકે ઘણી સખત ગરમીની અસર કરે છે; અને મુખ્યત્વે કરીને ગર્ભસ્થાનપર ગરમીની અસર કરી ઋતુશ્રાવક અસર જલ્દીથી કરે છે. તેની સખત ઋતુશ્રાવક અસરને લીધે તે ઋતુશ્રાવના દરદો તથા ગર્ભપાતના કેસમાં વપરાય છે.

આ દવા વધારે પ્રમાણમાં ગર્ભપાતની અસર કરી ઘણા ભયંકર ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે; તેથી તેનો ઉપયોગ કરવો તે **સરકારનો ગુનોહ** કર્યા બરાબર છે.

સુચના—આ દવા ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને કદી આપવી નહીં.

ZINGIBER. **લા૦** ઝીંજીબર. **અં૦** જીંજર. **ગુ૦** સુંઠ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Syrupus Zingiberis.* **લા૦** સીરપસ ઝીંજીબરીસ. **અં૦** સીરપ ઓફ જીંજર. **ગુ૦** સુંઠનું શરબત.

રીત—સ્ટ્રોંગ ટીંચર ઓફ જીંજર ... ૬ ડ્રામ.
સીરપ સીમપ્લેકસ ... ૧૯ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

૨ *Tinctura Zingiberis.* **લા૦** ટીંચુરા ઝીંજીબરીસ. **અં૦** ટીંચર ઓફ જીંજર. **ગુ૦** સુંઠનો અર્ક.

રીત—સુંઠનો ભુકો ... ... ૨½ ઔંસ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ... ... ૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૬૦ ટીપા.

૩ *Tinctura Zingiberis Fortior.* **લા૦** ટીંચુરા ઝીંજીબરીસ ફોર્સ્યોર. **અં૦** સ્ટ્રોંગ ટીંચર ઓફ જીંજર. **ગુ૦** સુંઠનો સખત અર્ક.

ઉપનામ—એસેન્સ ઓફ જીંજર.

રીત—સુંઠનો ઝીણો ભુકો	...	૧૦ ઔંસ.
રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ	...	જોઇએ તેટલો.
માત્રા— ...	...	૫ થી ૨૦ ટીપા.

સુંઠ બીજા મિશ્રિત ભુકાઓ અને બીજી મુખ્ય બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સુગંધીદાર, દીપન, થુંક ઉત્પન્ન કરનાર, પાચન, અગ્નિવર્ધક, પૌષ્ટિક અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—સુંઠની બનાવટો ચુંક, શૂળ, અજીર્ણ, પેટના અને આંતરડાના વાયુ, હીસ્ટીરીઆ, સંધીવા, મરડા, અતિસાર, માથાના દુખાવા, અને ગળાના સોજાના દરદોમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. સુંઠ જઠર રસને સારી રીતે વધારે છે તથા હોજરીમાં અગ્નિવર્ધક અસર ઘણી સખત કરે છે તેથી અજીર્ણ, વાયુ, ચુંક, અને નબળાઇના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે. કેટલીક રેચક દવાઓના સંયોગમાં ચુંક તથા આંકડી મટાડવા સારૂ સુંઠ વપરાય છે.

CARDAMOMI SEMINA. **લા૦** કાર્ડામોમી સેમીના. **અં૦** કાર્ડામમ્સ. **ગુ૦** એલચીદાણા.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Cardamomi Composita.* **લા૦** ટીંચુરા કાર્ડામોમી કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ કાર્ડામમ. **ગુ૦** એલચીદાણાનો મિશ્રિત અર્ક.

રીત—એલચીદાણાનો ભુકો	...	૨ ડ્રામ.
સુવા	... ...	૨ ડ્રામ.
રેઇઝીન્સ	... ...	૨ ઔંસ.
તજનો ભુકો	... ...	૪ ડ્રામ.

કોચીનીયલનો ભુકો	...	૫૫ ગ્રેન.
પ્રુફ સ્પીરીટ	... ...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	... ...	ાા થી ૨ ડ્રામ.

એલચીદાણાં એળીઆનો મિશ્રિત કવાથ, લોહનું સુગંધીદાર મીશ્રણ, સોનામુખીનું મિશ્રિત મીશ્રણ અને કલોરોફાર્મનો મિશ્રિત અર્ક બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સુગંધીદાર ગરમ અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—કાર્ડામોમીની બનાવટો વાયુ, અજીર્ણ, મોળ, ચુંક અને આંકડીના દરદમાં વપરાય છે.

CROCUS. **લા૦** ક્રોકસ. **અં૦** કેસેફ્રોન. **ગુ૦** કેસર.

માત્રા—	... ...	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Croci.* **લા૦** ટીંચુરા ક્રોસાઇ. **અં૦** ટીંચર ઓફ સાફ્રન. **ગુ૦** કેસરનો અર્ક.

રીત—કેશર	... ...	૧ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ	... ...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	... ...	ાા થી ૨ ડ્રામ.

સેફ્રોન, એલોઝનો કવાથ, હીરાબોળ અને એળીઆની ગોળીઓ, એરોમેટીક પાઉડર ઓફ ચોક, કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ સીંકોના, એમોનીએટેડ ટીંચર ઓફ ઓપીયમ અને ટીંચર ઓફ રૂબાર્બ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, વાતહર, ગ્રાહીક, પૌષ્ટિક અને નિંદ્રા લાવનાર છે.

ઉપયોગ—કેસર થોડા પ્રમાણમાં હોજરીમાં જઇ અગ્નિવર્ધક અસર કરી ક્ષુધા લગાડે છે; અને તેથી વાયુ, અજીર્ણ અને ચુંક તથા આં-

કડીના દરદમાં વપરાય છે. કેટલીકવાર તે આહીક અસર કરે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં ઘેન લાવે છે. યોગવાઇ તરીકે આ દવા બીજા ઔષધોના સાથે અપાય છે. તેનો અર્ક સ્વાદ અને રંગ લાવવા સારૂ બીજી દવાઓના સંયોગમાં વપરાય છે.

SARSAE RADIX. **લા૦** સારસી રેડીક્સ. **અં૦** જામેકા સાર્સાપરીલા. **ગુ૦** સાર્સાપરીલા.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

સાર્સાપરીલાની મુખ્ય બનાવટો.

Decoctum Sarsae. **લા૦** ડીકોકટમ સારસી. **અં૦** ડીકોકશન ઓફ સાર્સાપરીલા. **ગુ૦** સાર્સાપરીલાનો કવાથ.

રીત—જામેકા સાર્સાપરીલા ... ૨½ ઔંસ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૩૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ઔંસ.

૨ *Decoctum Sarsae Compositum.* **લા૦** ડીકોકટમ સારસી કમ્પોઝીટમ. **અં૦** કમ્પાઉંન્ડ ડીકોકશન ઓફ સાર્સાપરીલા. **ગુ૦** સાર્સાપરીલાનો મિશ્રિત કવાથ.

રીત—સાર્સાપરીલા ... ... ૨½ ઔંસ.
ગ્વાયાકમનું લાકડું ... ... ૨ ડ્રામ.
જેઠીમધનું લાકડું ... ... ૨ ડ્રામ.
સસાફ્રાસનાં મૂળીઆં ... ... ૨ ડ્રામ.
મેઝેરીયનની છાલ ... ... ૬૦ ગ્રેન.
ઉકળતું ચોખ્ખું પાણી... ... ૩૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ઔંસ.

૩ *Extractum Sarsae Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ સારસી લીક્વીડમ. **અં૦** લીક્વીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ સાર્સાપરીલા. **ગુ૦** સાર્સાપરીલાનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—સાર્સાપરીલા	...	...	૪૦ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ	...	...	૪૦ ઔંસ.
સાકર	...	...	૫ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી	...	...	૧૨ પાઈન્ટ,
માત્રા—	...	...	૨ થી ૪ ડ્રામ.

ગુણ—સ્વેદલ, મૂત્રલ, પૌષ્ટિક, રક્તશોધક અને પાચક છે.

ઉપયોગ—સાર્સાપરીલાની બનાવટો ઉપદંશ, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, ખાંસી, નબળાઇ, ત્વચા રોગ, કંઠમાળ, ગરગુમડના તાવ, ચાંદી યુક્ત પ્રમેહ, અને કાળજાના જૂના દરદોમાં સખત લોહી સુધારનાર અને પૌષ્ટિક દવા તરીકે વારંવાર વપરાય છે.

ચાંદી, તીક્ષ્ણ સંધીવા, ગાંઠીયો વા અને ચામડીના દરદમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે.

પોટાસ આયોડીડ	...	...	૮ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ સારસી લીકવીડ		...	૩ ડ્રામ.
ટીંચર જેનશન કો	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર નકસવોમીકા	...	...	૧૫ ટીપા.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
ટીંચર સીંકોના કો	...	...	૧૦ ટીપા.
પાણી ...	...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

SCILLA. **લા૦** સીલા. **અં૦** સ્કવીલ.

માત્રા—	...	...	૧ થી ૩ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Acetum Scillae*. **લા૦** આસીટમ સીલી. **અં૦** વીનીગર ઓફ સ્કવીલ. **ગુ૦** સ્કવીલનો સરકો.

રીત—સ્કવીલ ... ... ૨½ ઔંસ.
ડીલ્યુટ આસેટીક એસીડ ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૪૦ ટીપા.

૨. *Oxymel Scillae.* **લા૦** ઓકઝીમલ સીલી. **અં૦** ઓકઝીમલ ઓફ સ્કવીલ.

રીત—વીનીગર ઓફ સ્કવીલ ... ૨૦ ઔંસ.
ચોખ્ખું મધ ... ... ૨ રતલ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

૩ *Pilula Scillae Composita.* **લા૦** પીલ્યુલા સીલી કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ સ્કવીલ પીલ. **ગુ૦** સ્કવીલની મિશ્રિત ગોળીઓ.

રીત—સ્કવીલનો ભુકો ... ¼ ઔંસ.
આમોન્યાકમ ... ૧ ઔંસ.
સુંઠ ... ... ૧ ઔંસ.
કઠણ સાબુ ... ... ૧ ઔંસ.
નરમ ગોળ ... ... ૨ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૪ *Pilula Ipecacuanhae Cum Scilla.* **લા૦** પીલ્યુલા ઇપીકાકયુઆની કમ સીલા. **અં૦** પીલ ઓફ ઇપીકાકયુઆના વીથ સ્કવીલ. **ગુ૦** ઇપીકાકયુઆનાની સ્કવીલ મિશ્રિત ગોળીઓ.

રીત—ડોવર્સ પાઉડર ... ... ૩ ઔંસ.
સ્કવીલ ... ... ૧ ઔંસ.
એમોન્યાકમ ... ... ૧ ઔંસ.
ગોળ ... ... જોઇએ તેટલો.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

આ ગોળીઓના ૨૩ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાએલું છે.

૫ *Syrupus Scillae.* **લા૦** સીરપસ સીલી. **અં૦** સીરપ ઓફ સ્કવી-

લ. ગુ૦ સ્કવીલનું શરબત.

રીત—વીનીગર ઓફ સ્કવીલ ... ૨૦ ઔંસ.
ધોએલી સાકર ... ... ૨૬ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

૨. *Tinctura Scillae.* **લા૦** ટીંચુરા સીલી. **અં૦** ટીંચર ઓફ સ્કવીલ. **ગુ૦** સ્કવીલનો અર્ક.

રીત—સ્કવીલ ... ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.

ગુણ—ગરમ, કફઘ્ન, મૂત્રલ, વમનકારક અને રેચક છે.

ઉપયોગ—સ્કવીલની બનાવટો ખાંસી, સળેખમ, શ્વાસ, ઉટાંટીઓ, સસણી, જલંદર, ક્ષય અને દમના રોગમાં વપરાય છે. સ્કવીલ **ડીજીટેલીસ** અને **પારાની દવા**ની સાથે આપ્યાથી મુત્રલ અસર ઘણી સારી થાય છે, અને **ઈપીકાકયુઆના** તથા **એમોન્યાકમ**ની સાથે આપ્યાથી કફઘ્ન અસર સારી થાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સ્કવીલ ઘણી સારી રીતે **ડીજીટેલીસ**ની માફક અસર કરે છે; તે ડીજીટેલીસ કરતાં પાચન ક્રિયાના આંતરડા ઉપર સોજાની અસર વધારે સખત રીતે કરે છે: અને વધારે પ્રમાણમાં અંદરની ત્વચાપર જલદ સોજા, સખત ઉલટીઓ, બકારીઓ, ઝાડા અને કેટલીકવાર રક્તવાળા ઝાડાઓ લાવે છે; અને વારંવાર પાચન ક્રિયાને હરકત કરી તેને બગાડી દે છે, તે કફઘ્ન અસર ઘણી ઉમદા રીતે કરે છે અને કફના પ્રવાહને ઘણી સારી રીતે ફેફસામાંથી બહાર કાઢે છે તે મૂત્રલ અસર પણ ડીજીટેલીસ કરતાં ઘણી વધારે કરે છે અને તે જો તેના સંયોગમાં આપવામાં આવે છે તો ઘણીજ ઉમદા રીતે કરે છે.

રક્તાશયના બગાડથી થએલા જલંદરના દરદમાં **ડીજીટેલીસ સ્ટ્રોફેન્થસ** અને બીજી એવી મૂત્રલ દવા સાથે તે વાપર્યાથી મૂત્રલ અસર અને હૃદય પૌષ્ટિક અસર ઘણીજ સરસ રીતે કરે છે.

સુચના—સીલા ક્ષયના રોગમાં જો પાચન ક્રિયા બરાબર સારી ન હોય તો બીલકુલ વાપરવું નહીં. નાના બચ્ચાંઓની જુની ઉધરસના દરદમાં આ દવાનું એકઝ્રીમલ સીલા વાપરવું પણ ટીંચર સીલા વાપરવું નહીં.

રેચક તથા વમનકારક અસર કરવા સારૂ સીલા કદી વાપરવું નહીં. જો કે ડાકટર વીટલા આ દવાનો સીરપ વાઇનમ ઇપીકાકના સંયોગમાં વાપરવાની ભલામણ કરે છે.

ALOE BARBADENSIS. લા૦ એલો બાર્બેડેન્સીસ. અં૦ બાર્બેડોઝ એલોઝ. ગુ૦ એળીઓ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

ALOE SOCOTRINA. લા૦ એલો સોકોટ્રીના. અં૦ સોકોટ્રીન એલોઝ. ગુ૦ સીકોતરો એળીઓ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

ALOIN. લા૦ એલોઇન. અં૦ એલોઇન. ગુ૦ એળીઆનું સત્વ છે.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ગ્રેન.

બાર્બેડોઝ અથવા સોકોટ્રીન એલોઝની મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Enema Aloes.* લા૦ એનીમા એલોઝ. અં૦ એનીમા ઓફ એલોઝ. ગુ૦ એળીઆની બસ્તી.

રીત—એળીઓ ... ... ૪૦ ગ્રેન.
કાર્બોનેટ ઓફ પોટાસ્યમ ... ૧૫ ગ્રેન.
મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ ... ૧૦ ઔંસ.

બાર્બેડોઝ એલોઝની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Aloes Barbadensis.* લા૦ એકસ્ટ્રેક્ટમ એલોઝ બાર્બેડેન્સીસ. અં૦ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ બાર્બેડોઝ એલોઝ. ગુ૦ એળીઆનું સત્વ.

રીત—એળીઓ ... ... ૧ રતલ.

ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

૨ *Pilula Aloes Barbadensis.* **લા૦** પીલ્યુલા એલોઝ બાર્બેડેન્સીસ. **અં૦** પીલ ઓફ બાર્બેડોઝ એલોઝ. **ગુ૦** એળીઆની ગોળીઓ.

રીત—એળીઆનો ભુકો ... ... ૨ ઔંસ.
કઠણ સાબુ ... ... ૧ ઔંસ.
ક્યારાવેનું તેલ ... ... ૧ ડ્રામ.
ગુલકંદ ... ... ૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૩ *Pilula Aloes et Ferri.* **લા૦** પીલ્યુલા એલોઝ એટ ફેરી. **અં૦** પીલ ઓફ એલોઝ એન્ડ આયર્ન. **ગુ૦** એળીઆ અને લોહની ગોળીઓ.

રીત—ફેરી સલ્ફાસ ... ... ૧$\frac{1}{2}$ ઔંસ.
એળીઓ ... ... ૨ ઔંસ.
તજનો મિશ્રિત ભુકો ... ૩ ઔંસ.
ગુલકંદ ... ... ૪ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

બાર્બેડોઝ એલોઝ પીલ્યુલા કેમ્બોગીઆ કમ્પોઝીટા, પીલ્યુલા કોલોસીન્થીડીસ કમ્પોઝીટા અને પીલ્યુલા કોલોસી-થીડીસ એટ હાયોસાઇમી બનાવવામાં વપરાય છે.

સોકોટ્રીન એલોઝની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Decoctum Aloes Compositum.* **લા૦** ડીકોકટમ એલોઝ કમ્પોઝીટમ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ ડીકોકશન ઓફ એલોઝ. **ગુ૦** એળીઆનો મિશ્રિન કવાથ.

રીત—એકસ્ટ્રેકટ ઓફ સોકોટ્રીન એલોઝ ૪ ડ્રામ.
હીરાબોળ ... ... ૨ ડ્રામ.

કેશર	...	...	૨ ડ્રામ.
પોટાસ કાર્બોનાસ	...	...	૨ ડ્રામ.
જેઠીમધનું સત્વ	...	...	૨ ઔંસ.
ટીંચર કારડમ કો	...	...	૧૫ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી	...	...	જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ઔંસ.

આ ક્વાથના ૧ ઔંસમાં એળીઆના સત્વના ૪ ગ્રેન સમાએલા છે.

૨ *Extractum Aloes Socotrinae.* **લા૦** એક્સ્ટ્રેક્ટમ એલોઝ સોકોટ્રીની. **અં૦** એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ સોકોટ્રીન એલોઝ.

રીત—સોકોટ્રીન એલોઝ	...	૧ રતલ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી	...	૧ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

૩ *Pilula Aloes Socotrinae.* **લા૦** પીલ્યુલા એલોઝ સોકોટ્રીની. **અં૦** પીલ ઓફ સોકોટ્રીન એલોઝ.

રીત—સોકોટ્રીન એલોઝ	...	૨ ઔંસ.
કઠણ સાબુ	...	૧ ઔંસ.
વોલેટાઇલ ઓઇલ ઓફ નટમેગ		૧ ડ્રામ.
ગુલકંદ	... ...	૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૪ *Pilula Aloes et Asafoetidae.* **લા૦** પીલ્યુલા એલોઝ એટ આસાફીટીડી. **અં૦** પીલ ઓફ એલોઝ એન્ડ આસાફીટીડા. **ગુ૦** હીંગ અને એળીઆની ગોળીઓ.

રીત—સોકોટ્રીન એલોઝ	...	૧ ઔંસ.
હીંગ	... ...	૧ ઔંસ.
કઠણ સાબુ	... ...	૧ ઔંસ.
ગુલાબનો મુરબ્બો	...	૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૫ *Pilula Aloes et Myrrhae.* લા૦ પીલ્યુલા એલોઝ એટ મરહી. અં૦ પીલ ઓફ એલોઝ એન્ડ મરહ્. ગુ૦ હીરાબોળ અને એળીઆની ગોળીઓ.

રીત—એળીઓ	...	...	૨ ઔંસ.
હીરાબોળ	...	...	૧ ઔંસ.
કેશર	...	...	૪ ડ્રામ.
ગોળ	...	...	૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	જોઇએ તેટલું.
માત્રા—	...	...	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૬ *Tinctura Aloes.* લા૦ ટીંચુરા એલોઝ. અં૦ ટીંચર ઓફ એલોઝ. ગુ૦ એળીઆનો અર્ક.

રીત—એળીઓ	...	...	૪ ડ્રામ.
જેઠીમધનું સત્વ	...	...	૧½ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ	...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧ થી ૨ ડ્રામ.

૭ *Vinum Aloes.* લા૦ વાઇનમ એલોઝ. અં૦ વાઇન ઓફ એલોઝ. ગુ૦ એળીઆનો આસવ.

રીત—એળીઓ	...	...	૧½ ઔંસ.
એલચી દાણા	...	...	૮૦ ગ્રેન.
સુંઠ	...	...	૮૦ ગ્રેન.
શેરીવાઇન	...	...	૪૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧ થી ૨ ડ્રામ.

સોકોટ્રીન એલોઝ, એકસ્ટ્રૅક્ટમ કોલોસીન્થીડીસ કમ્પોઝીટમ, પીલ્યુલા રીહાઇ કમ્પોઝીટા અને ટીંચુરા બેન્ઝોઇની કમ્પોઝીટા બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—રેચક, દીપન, પાચન, રક્તશોધક અને ઋતુઆવક છે.

—અને જાતના એળીઆની બનાવટો બંધકોષ, નબળાઈ,

હીસ્ટીરીઆ, નષ્ટાર્તવ, વધી ગએલા અજીર્ણ, કમળા, પાંડુ રોગ, અને સ્ત્રીઓના લોહીની ફીક્કાસના દરદમાં વપરાય છે.

એળીઓ જ્યારે **લોહ** અને **હીરાબોળ** સાથે વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તે ઋતુશ્રાવક અસર ઘણી જલદીથી અને સારી રીતે કરે છે, માટે તેને અનિયમિત ઋતુશ્રાવના દરદમાં તથા સ્ત્રીઓના લોહીના બગાડના દરદમાં રક્તશોધક અને ઋતુશ્રાવક તરીકે વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

એળીઓ જ્યારે **કોલોસીન્થ, રીહાઈ અને સ્કેમોન્યમના** સંયોગમાં વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તે રેચક, પૌષ્ટિક અને અગ્નિવર્ધક અસર ઘણી જલ્દીથી અને સારી રીતે કરે છે; માટે તેને અજીર્ણના તમામ દરદો અને બંધકોશમાં અગ્નિ વર્ધક, પૌષ્ટિક અને રેચક તરીકે વાપરવાથી સારી અસર થાય છે. એળીઓ એકલો ખાધાથી ચુંક તથા આંકડીની ઘણી સખત અસર થાય છે માટે તેને ગરમ અને વાતહર દવાઓના સંયોગમાં વાપરવો જોઇએ.

એળીઆની શરીરની જુદી જુદી ઈંદ્રીઓપર અસર.

પાચન ક્રિયાના આંતરડાની નળીપર—એળીઓ થોડા પ્રમાણુમાં હોજરીમાં અગ્નિવર્ધક અને કટુ પૌષ્ટિક અસર કરે છે તે નાના આંતરડાપર ઝાઝી અસર કરતો નથી, પણ **કોલન** નામના આંતરડા પર ગરમીની રહેજ અસર કરે છે અને તેમાંથી મળના પ્રવાહને વધારી બહાર કાઢે છે માટે તે રેચક છે; પણ તે રેચક અસર ધીમેથી કરે છે અને તે લીધા પછી ૧૦ થી ૨૦ કલાકમાં ઝાડાઓ થાય છે. તે વધારે પ્રમાણુમાં લેવાથી રેચક અસર જલ્દીથી થાય છે એમ નથી; પણ તેમ કરવાથી આંતરડામાં અતિશય ચુંક અને આંકડી આવે છે અને કેટલીકવાર મળાશયમાંથી લોહીવાળા ઝાડા થાય છે. નાના પ્રમાણુમાં ઝાડાઓ નરમ અને કાળા રંગના થાય છે, અને વધારે પ્રમાણુમાં નરદમ પ્રવાહી થાય છે. જ્યારે તે બસ્તિ રૂપે વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તે **થ્રેડ વર્મ** નામના કરમને મારી નાંખે છે.

કાળજાપર એળીઓ ડાકટર **રૂથરફોર્ડના** મત પ્રમાણે પીતનો

પ્રવાહ વધારે છે અને તેથી કાળજાપર ગરમ અસર કરે છે.

ગર્ભાશયપર—એળીઓ ગર્ભાશયના **પેલ્વીક સરક્યુલેશનપર** ગરમીની અસર કરી ઋતુશ્રાવક અસર કરે છે. કેટલીકવાર તે લીધાથી ઋતુશ્રાવ અતિશય વધારે થાય છે. **ડાક્ટર રખલદાસ ઘોશે** એકવાર એળીઆના નિરંતરના ઉપયોગથી થએલો અતિશય ઋતુશ્રાવનો રોગ મટાડયો હતો. ગર્ભપાતની અસર એળીઆની બનાવટો લેવાથી થાય છે.

વિહારની ઇંદ્રીઓ—એળીઓ નાના પ્રમાણમાં લેવાથી કામોત્તેજક અસર થાય છે. એળીઓ બચ્ચાંવાળી સ્ત્રીઓને આપવાથી ધાવણ વાટે અને પેશાબવાટે બહાર નીકળી જાય છે; અને નાનાં ધાવતાં બચ્ચાંઓમાં રેચક અસર થાય છે.

સુચના—વધારે ઋતુશ્રાવવાળી ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓમાં અને મળાશયના રોગના તથા હરસવાળા દરદીઓમાં એળીઓ કદી વાપરવો નહીં.

COLCHICI CORMUS. **લા૦** કોલચીસાઇ કોર્મસ. **અં૦** કોલચીકમ કોર્મ. **ગુ૦** કોલચીકમનાં બીઆં.

માત્રા ... ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.

કોલચીસાઈ કોર્મસની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Colchici* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કોલ્ચીસાઇ. **અં૦** એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કોલ્ચીકમ. **ગુ૦** કોલચીકમનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ગ્રેન.

૨ *Extractum Colchici Aceticum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કોલ્ચીસાઈ એસેટીકમ. **અં૦** એસેટીક એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કોલ્ચીકમ. **ગુ૦** કોલ્ચીકમનું એસેટીક એસીડવાળુ સત્વ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ગ્રેન.

૩ *Vinum Colchici.* **લા૦** વાઇનમ કોલ્ચીસાઈ. **અં૦** વાઇન ઓફ કોલ્ચીકમ. **ગુ૦** કોલચીકમનો આસવ.

રીત—કોલ્ચીકમનાં મુળીઆં ... ૪ ઔંસ.
શેરી વાઇનિ ... ... ૧ પાઇન્ટ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.

કોલચીકમના બીઆંની બનાવટ.

૧ *Tinctura Colchici Seminum.* **લા૦** ટીંચુરા કોલચીસાઈ સેમીનમ. **અં૦** ટીંચર ઓફ કોલચીકમ સીડસ. **ગુ૦** કોલચીકમના બીઆંનો અર્ક.

રીત—કોલચીકમના બીઆં ... ૨½ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીંપાં.

ગુણ—પીતશામક, ગરમ, વાતહર, રેચક અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—કોલચીકમની બનાવટો તીક્ષ્ણ સંધીવા, જુનો સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, સ્નાયુઓના ચસકા, શુળ, કાળજાના વધારાના દરદ, મળાવરોધ, અજીર્ણ, કમળા, વા, ઉટાંટીઆ, કોરડી, માથાના દુખાવા, કાળજાની ગાંઠ, મૂત્રાશયના વ્યાધી, ઉધરસ, ખરજવા, જલંદર, પ્રમેહ, અને ચામડીના દરદોમાં વપરાય છે. તીક્ષ્ણ સંધીવા અને ગાંઠીઆ વાના દરદમાં દરદીઓને થતા સાંધાના તીક્ષ્ણ દુખાવા, સોજા અને સણુકામાં વાઇનમ કોલચીસી યોગ્ય પ્રમાણમાં વાપરવાથી એકદમ સારી અસર કરે છે અને દુઃખને દબાવી દે છે.

કાળજાના વધારાના દરદમાં વાઇનિમ કોલ્ચીસી બીજી રેચક દવાઓના સંયોગમાં પારાની દવાઓને બદલે વારંવાર વપરાય છે, અને તે પીતના વધારાને ઝાડાવાટે બહાર કાઢે છે અને કાળજાને નાનુ કરી નિયમીત કરેછે.

વિષારી ચિન્હો—કોલ્ચીસીની બનાવટો વિષારી પ્રમાણમાં લેવાથી પાચન ક્રિયાના આંતરડાપર સોજાની અસર થાય છે, ગળામાં અને હોજરીમાં સખત લાહ્ય બળે છે, અતિશય તૃષા લાગે છે, અતિશય પીતના ઝાડા થાય છે, અમળાટ અને ચુંક આવે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, પ્રથમ ઝાડાઓ નરદમ પાણી જેવા થાય છે અને પાછળથી લોહીવાળા થાય છે;

નાડી જલદ, ધીમી અને અનિયમીત થાય છે, શરીર પરસેવો વળી ઠંડુ થાય છે, શ્વાસોશ્વાસ પરાણે લેવાય છે; બેશુદ્ધિ આવે છે અને છેવટે હૃદય બંધ થઈ દરદી મરણ પામે છે.

સુચના—નબળા હૃદયવાળા દરદીઓ, અતિશય વૃદ્ધ અને નાના બચ્ચાંઓને, જૂના અતિસાર, મરડા અને આંકડી તથા ચુંકવાળા દરદીઓને આ દવા બીલકુલ આપવી નહીં.

કોલ્ચીકમના વિષનાં વિષનાશક ઈલાજો.

કોલચીકમ.

૧. વમનકારક દવાઓ.
૨. ચીકાશયુક્ત દવાઓનાં પાન કરાવવા.
૩. ઈંડાની સફેદી દુધમાં મેળવી પાઈ દેવી.
૪. ટેનીક એસીડ આપવો.
૫. ગરમ કાફી અને ચાહ પાવો.
૬. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા અને હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ પાવી.
૭. મોરફાઇનના ⅙ ગ્રેનની ત્વચાવાટે પીચકારી મારવી.

FARINA TRITICI. **લા૦** ફેરીના ટ્રીટીશી. **અં૦** વ્હીટનફ્લોર. ગુ૦ ઘઉંનો લોટ.

MICA PANIS. **લા૦** મીકા પાનીસ. **અં૦** ક્રમ્બ ઓફ બ્રેડ.

AMYLUM. **લા૦** આમીલમ. **અં૦** સ્ટાર્ચ.

સ્ટાર્ચની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Glycerinum Amyli.* **લા૦** ગ્લીસરાઈનમ અમીલી. **અં૦** ગ્લીસરીન ઓફ સ્ટાર્ચ.

રીત—સ્ટાર્ચ	...	...	૧ ઔંસ.
ગ્લીસરીન	...	...	૫ ઔંસ.

ચોખ્ખુ પાણી ...	...		૩ ઔંસ.

૨ *Mucilago Amyli.* **લા૦** મ્યુસીલેગો અમીલી. **અં૦** મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ.

રીત—સ્ટાર્ચ	...	...	૧૨૦ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૧૦ ઔંસ.

સ્ટાર્ચ કમ્પાઉન્ડ ટ્રેગેકેન્થ પાઉડર, સપોઝીટોરીઝ ઓફ ટેનીક એસીડ, સપોઝીટોરીઝ ઓફ મોરફાઇન વીથ સોપ બનાવવાના કામમાં વપરાયછે.

વ્હીટનફ્લોર ઇસ્ટિ પોલ્ટીસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ક્રમ્બ ઓફ બ્રેડ ચારકોલ પોલ્ટીસ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગ્લીસરાઇનિ ઓફ સ્ટાર્ચ, કારબોલીક એસીડ, ટાનીક એસીડ અને મોરફાઇનની સાથે મિશ્રિત સપોઝીટોરીઝ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ ઘણી ખરી બસ્તીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—સ્ટાર્ચ ચીકાશયુક્ત અને પુષ્ટિકારક છે. જ્યારે હાથ પગ ફાટી જાય છે અને ચામડીપર ચીરાડા પડે છે ત્યારે ગ્લીસરાઇન સાથે ચોપડવાથી ચામડીને રેશમ જેવી સુંવાળી અને સાફ કરે છે.

HORDEUM DECORTICATUM. **લા૦** હોરડીયમ ડીકાર્ટીકેટમ. **અં૦** પેરલબાર્લી. **ગુ૦** જવ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Decoctum Hordei.* **લા૦** ડીકોકટમ હોરડીઆઇ. **અં૦** ડીકોકશન ઓફ બાર્લી. **ગુ૦** જવનો કવાથ.

રીત—જવ	...	...	૨ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ...		...	૩૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧ થી ૪ ઔંસ.

ગુણ - શિતળ અને ઉપલેપક છે.

ઉપયોગ—પેશાબની બળતરા, પ્રમેહ, મૂત્રાશય અગર મુત્ર પિંડના વ્યાધી અને પથરી માટે અપાય છે.

ERGOTA. લા૦ અરગોટા. અં૦ અરગટ. ગુ૦ અરગટ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Ergotae Liquidum.* લા૦ એકસ્ટ્રેકટમ અરગોટી લીકવીડમ. અં૦ લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ અરગટ. ગુ૦ અરગટનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—અરગટ ... ... ૧ રતલ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૬ પાઇન્ટ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૬ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.

૨ *Infusum Ergotae.* લા૦ ઇન્ફયુઝમ અરગોટી. અં૦ ઇન્ફયુઝન ઓફ અરગટ. ગુ૦ અરગટનો ઉકાળો.

રીત—અરગટ ... ... ૨ ડ્રામ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૩ *Tinctura Ergotae.* લા૦ ટીંચુરા અરગોટી. અં૦ ટીંચર ઓફ અરગટ. ગુ૦ અરગટનો અર્ક.

રીત—અરગટનો ભુકો ... ૫ ઔંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.

૪ *Ergotinum.* લા૦ અરગોટીનમ. અં૦ અરગોટીન. ગુ૦ અરગટનું શુદ્ધ સત્વ.

રીત—એક્સ્ટ્રેક્ટ અરગટ લીક્વીડ	...	૪ ઔંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	૪ ઔંસ.
માત્રા—	...	૨ થી ૫ ગ્રેન.

અરગોટીનની મુખ્ય બનાવટ—

૧ *Injectio Ergotini Hypodermica.* **લા૦** ઇન્જેકસ્યો અરગોટીની હાઇપોડરમીકા. **અં૦** હાઇપોડરમીક ઇન્જેકશન ઓફ અરગોટીન. **ગુ૦** અરગોટીનનું ત્વચામાં મારવાની પીચકારીનું પ્રવાહી.

રીત—અરગોટીન	...	...	૧૦૦ ગ્રેન.
કેમ્ફર વોટર	...	...	૨૦૦ ગ્રેન.
માત્રા—	...	...	૩ થી ૧૦ ટીંપા.

ગુણ—રક્ત સ્તંભક, ગરમ, સ્નાયુ સંકોચીત કરનાર, વેણ લાવનાર ઋતુશ્રાવક, ગ્રાહીક અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—અરગટની બનાવટો પ્રદર, ક્લોરોસીસ, અનિયમીત ઋતુશ્રાવ અને અતિશય થતો ઋતુશ્રાવ, ગર્ભસ્થાનના દરદો, મુત્રાશયના દરદો, મસાના દરદો, પ્રમેહ, ઉરૂસ્તંભ, કરોડ રજ્જુના વ્યાધી, અતિસાર જૂનો મરડો, આંખના વ્યાધી, મળાશય, ગર્ભાશય, મૂત્રાશય, નાક, હોજરી અને ફેફસામાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદમાં રક્તાસ્તંભક અને ગ્રાહીક અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે. અરગટ ગર્ભાશયને સંકુચિત કરે છે, અને તેથી બચ્ચાંનો પ્રસવ થવામાં, રક્તશ્રાવનો અટકાવ કરવામાં, અને ઓરને બ્હાર કાઢવા સારૂ વધારે વપરાય છે. અરગટનો અર્ક અગર સત્વ જૂનાં હોય છે તો બરાબર અસર કરતાં નથી ત્યારે તેની તાજી ચા કરી આપવાથી સારો ફાયદો માલમ પડે છે.

અરગટ હોજરીમાં ગયા પછી લોહીની નાની નસોને સંકુચીત કરે છે. સુવાવડ ગયા કેડે કાંઈ પણ બગાડ ગર્ભાશયમાં રહ્યો હોય અને તેથી લોહી દુઝતું હોય તથા નબળાઈ આવતી હોય તો તે વખતે અરગટનો ઉપયોગ કરવાથી ઋતુશ્રાવક અસર થઈ રક્તશ્રાવ બંધ થાય છે અને પછી

માફીક અસર થાય છે.

ક્ષય રોગમાં થતી લોહીની ઉલ્ટીઓ, અતિશય લોહી દુઝતા મસા, રક્તાતિસાર અને મરડાના લોહીવાળા ઝાડાના દરદમાં, **અરગટ એલમ હેમેમેલીસ** એકસ્ટ્રેકટ એલા લીક્વીડ અને ડીલ્યુટ સલ્ફયુરીક એસીડના સંયોગમાં વાપર્યાથી રક્તસ્તંભક અસર ઘણી સારી કરે છે.

અરગટ વધારે પ્રમાણમાં નાડીના ધબકારાની ગતીને ઘટાડી નાંખે છે, બકારી, ઉબકા, ઉલ્ટીઓ, બકવા, સનેપાત અને બેશુદ્ધી કરી કેટલીક-વાર મરણ નીપજાવે છે.

SACCHARUM PURIFICATUM. લા૦ સાકરમ પ્યુરીફીકેટમ. અં૦ રીફાઇન્ડ સ્યુગર. ગુ૦ ધોએલી સાકર.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Syrupus.* લા૦ સીરપસ. અં૦ સીરપ. ગુ૦ શરબત.

રીત—ધોએલી સાકર	... ...	૫ પૌંડ.
ચોખ્ખુ પાણી	... ...	૪૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

સાકર ઘણુાખરા સરબતો, રેવડીઓ, અને બીજી ઘણી બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

SACCHARUM LACTIS. લા૦ સાકરમ લાકટીસ. અં૦ સ્યુગર ઓફ મીલ્ક. ગુ૦ દુધની સાકર.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

ઉપયોગ—આ સાકર દવાઓ બનાવવામાં વપરાય છે. બાળકને સાકરને બદલે અપાય છે.

SACCHARIN. લા૦ સેકેરીન. અં૦ સેકરીન.

માત્રા— ... ... જરૂર પ્રમાણે.

ઉપયોગ—આ અતિશય ગળી સાકર ડામરમાંથી હમણાં શોધી કાઢવામાં આવી છે. સાધારણ સાકરથી આ સાકર ૧૦ ગણી ગળી છે. સાકરને બદલે આ સાકર મધુ પ્રમેહના દરદમાં દરદીઓને ગળપણ તરીકે વારંવાર આપવામાં આવે છે. આ સાકરની ટેબ્લેટાઈડ આવે છે તેમાં આ સાકરનો ½ ગ્રેન સમાએલો છે તે દુધમાં અથવા પાણીમાં મિશ્ર કરી સારી રીતે ખાઈ શકાય છે.

THERIACA. લા૦ થેરીઆકા. અં૦ ટ્રીકલ. ગુ૦ ગોળ.

માત્રા— ... ... જોઇએ તેટલો.

ટ્રીકલ ઘણીખરી ગોળીઓ અને ટીંચર ઓફ કલોરોફોર્મ એન્ડ મોરફાઈન બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, અગ્નિવર્ધક અને રેચક છે.

ઉપયોગ—ગોળ સાધારણ રીતે વધારે ખાવાથી સ્હેજ રેચક અને ગરમ અસર થાય છે; અને તે **સલ્ફરના** સંયોગમાં વારંવાર વપરાય છે.

FILIX MAS. લા૦ ફીલીક્સમાસ. અં૦ મેલફર્ન.

માત્રા— ... ... ૬૦ થી ૧૮૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Extractum Filicis Liquidum.* લા૦ એકસ્ટ્રેકટમ ફીલીસીસ-લીકવીડમ. અં૦ લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ મેલફર્ન. ગુ૦ મેલફર્નનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—મેલફર્ન ... ... ૨ પૌંડ.

ઈથર ... ... ૮૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૩૦ ટીપાં

ગુણ—કૃમીઘ્ન.

ઉપયોગ—મેલફર્નનું પ્રવાહી સત્વ આંતરડામાં કૃમીઘ્ન અસર કરે છે. આંતરડામાં ચપટા કરમ થાય છે, જે ઘણા ફીટ લાંબા હોય છે અને નીકળવા મુશ્કેલ પડે છે તેના ઉપર આ દવા સારી અસર કરે છે. દરદીને એક જુલાબ આપી કેટલોક વખત ભુખ્યો રાખવો, પછી આ દવા આપવી, ને ત્યાર પછી એક જુલાબ આપવો. આ દવાથી કરમ મરી જાય છે અને જુલાબ વાટે બ્હાર પડે છે.

CETRARIA. **લા૦** કેટ્રેરીઆ. **અં૦** આઇસલેન્ડમોસ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Decoctum Cetrariae.* **લા૦** ડીકોકટમ કેટ્રેરીઆઈ. **અં૦** ડીકોક્શન ઓફ આઇસલેન્ડમોસ. **ગુ૦** આઇસલેન્ડમોસનો કવાથ.

રીત—આઇસલેન્ડમોસ (ઠંડા પાણીમાં ધોએલા) ૧ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ઔંસ.

ઉપયોગ—આઇસલેન્ડ મોસમાંથી કેટલોક કડવો ભાગ કહાડી નાંખીને આઇસલેન્ડ અને લાપલાંડના લોકો તેને ખોરાક તરીકે ખાય છે.

આ દવાનો કવાથ ચીકાશયુક્ત અને ધીમી પૌષ્ટિક અસર કરે છે. આ દવામાંથી નીકળતું **કેટ્રેરીક એસીડ** રહી રહીને આવતા તાવમાં ક્વીનાઇનને બદલે વપરાય છે; અને તેથી તે તાવ રોકવાની અસર કરે છે એમ કહેવાય છે.

DAMIANA. **લા૦** ડેમીઆના. **અં૦** ડેમીઆના.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Extractum Damianae Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ ડેમીઆની લીકવીડમ. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ ડેમીઆની. **ગુ૦** ડેમીઆનાનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.

૨ *Extractum Damianae.* **લા૦** એક્સ્ટ્રેક્ટમ ડેમીઆની. **અં૦** એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ ડેમીઆના. **ગુ૦** ડેમીઆનાનું સત્વ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક, મૂત્રલ અને કામોત્તેજક.

ઉપયોગ—ડેમીઆનાની બનાવટો નબળાઇ, મગજના સ્નાયુઓના નબળાઇના વ્યાધી, નપુશકપણુ, જૂનો પ્રમેહ, અજીર્ણ, મંદાગ્નિ અને પાંડુ રોગમાં વારંવાર પૌષ્ટિક અસર સારૂ બીજી પૌષ્ટિક દવાઓના સંયોગમાં વપરાય છે.

કમતાકાત અને નપુશકપણાના દરદમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપર્યાથી ઘણીજ સારી અસર થાય છે.

એસીડ નાઇટ્રો હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ	૧૫ ટીંપા.
એસીડ ફોસફોરીક ડીલ્યુટ ...	૧૫ ટીંપા.
લાઇકર સ્ટ્રીકનીઆ ...	૧૦ ટીંપા.
એક્સ્ટ્રેક્ટ ડેમીઆના લીકવીડ ...	૧½ ડ્રામ.
ટીંચર કેલંબા	૧૫ ટીંપા.
તજનું પાણી	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

(વનસ્પતિ વિભાગ સમાપ્ત.)

પ્રાણી વિભાગ.

MOSCHUS. **લા૦** માસકસ. **અં૦** મસ્ક. **ગુ૦** કસ્તુરી. મૃગની ડુંટી-માંથી નીકળે છે.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—ગરમ, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, અને સ્નાયુ શૈથિલ્ય અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—કસ્તુરી શ્વાસ, મોટી ઉધરસ, હીસ્ટીરીઆ, અપસ્માર, આંચકી, વાયુના વ્યાધી, હૃદય, શ્વાસોશ્વાસ અને મગજના સ્નાયુઓના વ્યાધી, ત્રીદોષની મૂર્છાઓ, ફેફસાના સોજા, સનેપાત, રક્તાશયની મંદગતિના વ્યાધી, કોરીઆ, ઉંટાંટીઆ અને દમના રોગમાં વપરાય છે.

કસ્તુરી ઘણા ભયંકર દરદોમાં હૃદયની મંદગતિના કેસમાં હૃદય પૌ-ષ્ટિક અને શરીરમાં ગરમીની અસર કરવા સારૂ વપરાય છે.

SEVUM PRAEPARATUM. **લા૦** સેવમ પ્રેપેરેટમ. **અં૦** પ્રી-પેર્ડ સ્યુએટ. ઘેટાની હોજરીની ચરબીમાંથી બને છે.

સ્યુએટ કેન્થારીડીસ પ્લાસ્તર અને મરકયુરી ઓઇન્ટમેન્ટ બના-વવાના કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—સ્યુએટ કેટલીક જાતની પોટીસો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

FEL BOVINUM PURIFICATUM. **લા૦** ફેલ બોવાઈન-મ પ્યુરીફીકેટમ. **અં૦** પ્યુરીફાઈડ ઓકસ બાઈલ. **ગુ૦** બળદનું શુદ્ધ કરેલું પીત.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—દીપન, પાચન અને રેચક છે.

ઉપયોગ—ફેલ બોવાઇનમ પ્યુરીફીકેટમ ઝાડાની કબજીઅત, અજીર્ણ, વાયુ, ખોરાક લીધા પછી થતી ઉલ્ટીના દરદ, અને પાચન ક્રિયાની નબળાઇના દરદમાં વપરાય છે.

PEPSIN. લા૦ પેપસીન. અં૦ પેપસીન. ગુ૦ પેપસીન. ડુક્કરની હોજરીમાંથી બને છે.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

VINUM PEPSINAE. લા૦ વાઇનિમ પેપસીની. અં૦ પેપસીન વાઇન. ગુ૦ પેપસીનનો આસવ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—દીપન, પાચન અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—**પેપસીન પોરસી** અને **પેપસીન વાઇન** મંદાગ્નિ, અજીર્ણના વધી ગએલા વ્યાધી, પાંડુ રોગ, દમ, હાંફણુ, ઉધરસ, અને નબળાઇના દરદોમાં વપરાય છે.

અજીર્ણ અને મંદાગ્નિના વ્યાધીમાં **પેપસીન** એસીડ હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટના સંયોગમાં આપ્યાથી સારો ફાયદો કરે છે. પાંડુરોગ અને હોજરીના દરદોમાં પેપસીન લોહની દવાના સંયોગમાં આપ્યાથી સારો ફાયદો કરે છે. ખોરાક લીધા પછી તરત થતી ઉલ્ટીના દરદમાં પેપસીન વાઇન લેવાથી અગ્નિવર્ધક અસર સારી થઇ ખોરાક પચી જાય છે; બચ્ચાંઓના અતિસારના દરદમાં પેપસીન વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ADEPS PRAEPARATUS. લા૦ એડેપ્સ પ્રેપેરેટસ. અં૦ પ્રીપેર્ડ લાર્ડ. ગુ૦ ડુક્કરની સાફ કરેલી ચરબી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Adeps Benzoatus.* લા૦ એડેપ્સ બેન્ઝોએટસ. અં૦ બેન્ઝોએટેડ

લાર્ડ. ગુ૦ બેન્ઝોઆન મેળવેલી ચરબી.

રીત—પ્રીપેર્ડ લાર્ડ	...	...	૧ પોંડ.
બેન્ઝોઇન	...	...	૧૪૦ ગ્રેન.

૨ *Unguentum Simplex.* લા૦ અંગવેન્ટમ સીમ્પ્લેક્સ. અં૦ સીમ્પલ ઓઇન્ટમેન્ટ. ગુ૦ સાદુ મલમ.

રીત—ધોળું મીણ	...	...	૨ ઔંસ.
બેન્ઝોએટેટ લાર્ડ	...	...	૩ ઔંસ.
બદામનું તેલ	...	...	૩ ઔંસ.

લાર્ડ કેન્થારડીસ પ્લાસ્ટર બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—લાર્ડ કેટલીક જાતના મલમો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. તે ચામડીપર લગાડવાથી ચામડી સાફ અને સુંવાળી રેશમ જેવી થાય છે. દાઝ, જખમ, ચાંદા, વા, તથા ઘા ઉપર લગાડાય છે, કેટલીકવાર હાથ પગ ફાટી ગયા હોય ત્યારે તે ચોપડવાથી રૂઝ આવે છે અને પીડા થતી નથી.

CETACEUM. લા૦ ક્યાટેશીયમ. અં૦ સ્પરમેસેટી. સ્પરમ વ્હેઇલ નામના માંછલાના માથામાંથી નીકળે છે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Cetacei.* લા૦ અંગવેન્ટમ કેટેસ્યાઇ. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ સ્પરમેસેટી. ગુ૦ સ્પરમેસેટીનું મલમ.

રીત—સ્પરમેસેટી	...	...	૫ ઔંસ.
ધોળુ મીણ	...	...	૨ ઔંસ.
બદામનું તેલ	...	...	૨૦ ઔંસ.
બેન્ઝોઇન	...	...	૪ ડ્રામ.

સ્પરમેસેટી મુખ્ય બ્લીસ્ટરીંગ પેપરની બનાવટો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—સ્પરમેસેટી ચામડીને નરમ સુંવાળી કરનાર છે; અને તેથી બાહ્યોપચાર તરીકે ચામડીના દરદોમાં મલમ તરીકે વપરાય છે.

OVI ALBUMEN. **લા૦** ઓવી આલબ્યુમેન. **અં૦** એગ આલબ્યુમેન. **ગુ૦** ઇંડાની સફેદી.

OVI VITELLUS. **લા૦** ઓવી વીટેલસ. **અં૦** યોક ઓફ એગ, **ગુ૦** ઇંડાની અંદરનો ભાગ.

યોક ઓફ એગ, ફ્રેન્ચ બ્રાન્ડીનું મીકશ્ચર બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—વિષનાશક, પુષ્ટીકારક અને ચામડીને સાફ તથા નરમ કરનાર છે.

ઉપયોગ—ઇંડાંની સફેદી શરીરની અંદરની ત્વચાનું સારી રીતે પોષણ અને રક્ષણ કરે છે. કેટલીક પ્રકારના **જલદ તેજાબો અને જલદ દવાઓ**ના વિષના કેસમાં ઇંડાંની સફેદ પાણી સાથે અથવા દુધ સાથે મિશ્ર કરીને પાવાથી હોજરીનું તથા આખા શરીરની અંદરની ચામડીનું સારી રીતે રક્ષણ થાય છે અને ઝેરની દાહક અસરથી ચામડીને બચાવી લઈ સુંવાળી નરમ રેશમ જેવી તે રાખે છે; કેટલીકવાર ઇંડાંની સફેદી નબળાઇના દરદમાં માંદા માણુસના ખોરાક તરીકે વપરાય છે.

OLEUM MORRHUAE. **લા૦** ઓલ્યમ મોરહુ. **અં૦** કોડલીવર ઓઇલ. **ગુ૦** કોડ નામની માંછલીના કાળજાનું તેલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૮ ડ્રામ.

ગુણ—પૌષ્ટિક અને રક્ત સુધારનાર છે.

ઉપયોગ—**કોડલીવર ઓઇલ** ક્ષય, કંઠમાળ, નબળાઇ, ત્વચાના દરદ, સંધીવા, માથાના દુખાવા, ખરજવા, દદ્રુ, કુષ્ટ, ઉધરસ, ફેફસાં, કંઠ

નળીના વ્યાધી, છાતીના વ્યાધી અને ક્ષમના રોગમાં વપરાય છે. આ તેલ શરૂઆતમાં થોડું આપવું અને ધીમે ધીમે વધારતા જવું. પાચન ન થઈ શકે તેને શરીરે તથા છાતીપર ચોળવાથી ગુણકારક થઈ પડે છે. તેની ગોળી અપાય છે. કોડલીવર ઓઈલ દૂધ, કરીઆતાની ચા, ક્રીઓસોટ, ગોયાકોલ, ચા અથવા પીપરમીન્ટના પાણીમાં પીવાય છે. જમીને તરત પીવાથી ખોરાકની જોડે તે પાચન થઈ જાય છે. અન્ય વખતે પીવાથી કોઇવાર વાયુ અને અજીર્ણ કરે છે. કોઈ કોઇને તે પચતું નથી અને ઝાડા કરે છે; તાવ હોય ત્યારે આ તેલ વાપરવું નહીં; તેમજ ઝાડા થાય થાય તો બંધ કરવું. કોડલીવર ઓઇલિ, માલ્ટાઇન કોડલીવર ઓઇલ, કેપ્લર કોડલીવર ઓઇલ, ટેરોસ કોડલીવર ઓઇલ, સ્કોટ ઇમલશન વગેરે કોડલીવર ઓઇલની ઘણી ઘણી બનાવટો આવે છે તે સર્વે ઉપર બતાવેલા રોગોમાં વપરાય છે. તે લીધાથી શરીરને સારૂ પોષણ મળે છે અને વજનમાં વધારો થાય છે. ફેફસાના અને ક્ષયના તીક્ષ્ણ રોગમાં કોડલીવર ઓઇલ ક્રીયોસોટ અને ગોયાકોલના બે ત્રણ ટીંપાં સાથે પીવાથી જંતુનાશક, કફઘ્ન, પુષ્ટીકારક અને અગ્નિવર્ધક અસર ઘણીજ સારી રીતે કરે છે અને સ્હેલાઇથી પચી શકે છે જ્યારે કોડલીવર ઓઇલિના ચોખ્ખા તેલથી ધારેલી અસર ન થાય તો, ઉપરની કોડલીવર ઓઇલની બનાવટો એક પછી એક વાપરવી; અને તેમાંથી જે માફક આવે તે પાયા કરવી.

Mel. લા૦ મેલ. અં૦ હની. ગુ૦ મધ. માંખોના મધપુડામાંથી નીકળે છે.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Mel Depuratum*. લા૦ મેલ ડેપ્યુરેટમ. અં૦ ક્લેરીફાઇડ હની. ગુ૦ શોધેલુ મધ.

ઉપયોગ—મધ મધપુડામાંથી નીકળે છે; ખોટું ચાસણીનું મધ ઘણું વેચાય છે; બીજી દવાઓના સંયોગમાં વપરાય છે. તે ઉષ્ણ, સારક અને કફઘ્ન છે.

૨ *Oxymel*. લા૦ ઓક્ષીમેલ. અં૦ ઓક્ષીમેલ.

રીત—શોધેલુ મધ	...	...	૪૦ ઔંસ.
એસેટીક એસીડ	...	...	૫ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૫ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧ થી ૨ ડ્રામ.

કલેરીફાઈડ હની મેલબોરાસીસ, ઓક્ષીમેલસીલી, કન્ફેકસ્યો પીપરીસ, કન્ફેકસ્યો સ્કેમોની, અને કન્ફેકસ્યો ટેરીબીન્થીની બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—શિતવીર્ય, કફઘ્ન અને સ્હેજ રેચક છે.

ઉપયોગ—ઓક્ષીમેલ ઉધરસ અને ખાંસીના મરજ ઉપર વપરાય છે.

CERA FLAVA. લા૦ સીરા ફ્લેવા. અં૦ યલોવેક્સ. ગુ૦ પીળું મીણ. મધપુડામાંથી નીકળે છે.

CERA ALBA. લા૦ સીરા આલ્બા. અં૦ વ્હાઈટ વેક્સ. ગુ૦ સફેદ મીણ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Simplex*. લા૦ અંગવેન્ટમ સીમપ્લેક્સ. અં૦ સીમ્પલ ઓઈન્ટમેન્ટ. ગુ૦ સાદુ મલમ.

રીત—સફેદ મીણ	...	...	૨ ઔંસ.
લોબાન મેળવેલી ચરબી		...	૨ ઔંસ.
બદામનું તેલ	...	...	૩ ઔંસ.

ઉપયોગ—સફેદ અને પીળું મીણ બીજી ઔષધીઓના મલમ, પ્લાસ્તર અને ફોસફરસની ગોળીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

COCCUS. લા૦ કોક્સ. અં૦ કોચીનીઅલ. ગુ૦ કોચીનીઅલ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Cocci.* **લા૦** ટીંચુરા કોકસી. **અં૦** ટીંચર ઓફ કોચી-
નીઅલ. **ગુ૦** કોચીનીઅલનો અર્ક.

રીત—કોચીનીઅલનો ભુકો	...	...	૨½ ઔંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ	...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૩૦ ટીંપાથી ૧½ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવા મુખ્યત્વે કરીને રંગ લાવવા સારૂ બીજી દવા-ઓમાં વપરાય છે; અને રંગવાના હુન્નર તરીકે વધારે વપરાય છે.

CANTHARIS. **લા૦** કયાંથારીસ. **અં૦** કયાંથારીડીસ. **ગુ૦** એક
જાતની ઝેરી માંખ છે.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Acetum Cantharidis.* **લા૦** એસીટમ કયાંથારીડીસ. **અં૦** વી-
નીગર ઓફ કયાંથારીડીસ.

રીત—કયાંથારીડીસ	...	...	૨ ઔંસ.
ગ્લેશ્શીઅલ એસેટીક એસીડ		...	૨ ઔંસ.
એસેટીક એસીડ	...	...	૧૮ ઔંસ.

૨ *Charta Epispastica.* **લા૦** ચારટા એપીસ્પેસ્ટીકા. **અં૦** બ્લી-
સ્ટરીંગ પેપર. **ગુ૦** ફોલ્લો ઉઠાડવાનો કાગળ.

રીત—ધોળું મીણ	...	...	૪ ઔંસ.
સ્પરમેસીટી	...	...	૧½ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ	...	...	૨ ઔંસ.
રાળ	...	...	૬ ડ્રામ.
કાનેડા બાલઝમ	...	...	૨ ડ્રામ.
કયાંથારીડીસનો ભુકો	...	...	૧ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	૬ ઔંસ.

આ બધું તૈયાર કરી કાગળની પટીઓ કરી તેને એક બાજુપર લાગે તેમ તેપર ફેરવવું.

૩ *Emplastrum Cantharidis.* **લા૦** એમપ્લાસ્ટ્રમ ક્યાંથારીડીસ. **અં૦** ક્યાંથારીડીસ પ્લાસ્ટર. **ગુ૦** ક્યાંથારીડીસનો લેપ.

રીત—ક્યાંથારીડીસનો ભુકો	...	૧૨ ઔંસ.
પીળું મીણ	... ...	૭½ ઔંસ.
ચરબીનો ભુકો	... ...	૭½ ઔંસ.
રાળનો ભુકો	... ...	૩ ઔંસ.
પ્રીપેર્ડ લાર્ડ	... ...	૬ ઔંસ.

૪ *Emplastrum Calefaceins.* **લા૦** એમપ્લાસ્ટ્રમ ક્યાલીફેશન્સ. **અં૦** વાર્મ પ્લાસ્ટર. **ગુ૦** ગરમ પ્લાસ્ટર.

રીત—ક્યાંથારીડીસનો ભુકો	...	૪ ઔંસ.
જાયફળનું તેલ	...	૪ ઔંસ.
પીળું મીણ	... ...	૪ ઔંસ.
રાળ	... ...	૪ ઔંસ.
રાળનો લેપ	... ...	૩¼ રતલ.
સાબુનો લેપ	... ...	૨ રતલ.
ઉકળતું પાણી	... ...	૨૦ ઔંસ.

૫ *Liquor Epispasticus.* **લા૦** લાઇકર એપીસ્પેસ્ટીકસ. **અં૦** બ્લીસ્ટરીંગ ફ્લ્યુઇડ. **ગુ૦** ફોલ્લો ઉઠાડવાનું પ્રવાહી.

ઉપનામ—લીનીમેન્ટમ ક્યાંથારીડીસ.

રીત—ક્યાંથારીડીસનો ભુકો	...	૫ ઔંસ.
આસેટીક ઈથિર	...	જોઇએ તેટલો.

૬ *Tinctura Cantharidis.* **લા૦** ટીંચુરા ક્યાંથારીડીસ. **અં૦** ટીંચર ઓફ ક્યાંથારીડીસ. **ગુ૦** ક્યાંથારીડીસનો અર્ક.

રીત—ક્યાંથારીડીસનો ભુકો	...	૨ ડ્રામ.
પ્રુફ સ્પીરીટ	... ...	૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ટીપા.

૭ *Unguentum Cantharidis.* **લા૦** અંગવેન્ટમ કેન્થારીડીસ. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ક્યાંથારીડીસ. **ગુ૦** ક્યાંથારીડીસનું મલમ.

રીત—ક્યાંથારીડીસ ... ... ૧ ઔંસ.
પીળું મીણ ... ... ૧ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ ... ... ૬ ઔંસ.

ગુણ—મૂત્રલ, કામોત્તેજક અને દાહક અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—ક્યાંથારીડીસની બનાવટો મુખ્યત્વે કરીને બ્લીસ્ટરને વાસ્તે વપરાય છે. વા, ચસકા, સોજા, વરમ, તેમજ છાતી, મગજ, સખત તાવ, દીવાનાપણું, કંઠનળી, સસણી, રક્તાશયના વરમ, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, ક્ષય, કલેજા, કાન, આંખ અને ઉન્માદના વ્યાધીપર બ્લીસ્ટરના રૂપમાં લગાડાય છે. મૂત્રશ્રાવ. જૂનો પરમો, કોલેરા, મૂત્રાવરોધ, મગજના સ્નાયુઓના જૂના દરદમાં મુખ્યત્વે કરીને બરડાના રજ્જુના દરદમાં, લકવા, વાઇ, પ્રદર, ઋતુશ્રાવના દરદો, જલંદર અને ચામડીના દરદમાં પીવા તરીકે આ દવાનો અર્ક વપરાય છે. કેટલીકવાર નામર્દાઇના દરદમાં આ દવાનો અર્ક બીજા કામોત્તેજક અને પૌષ્ટિક દવાઓના સંયોગમાં વાપર્યાથી સારો ફાયદો આપે છે. મૂત્રપિંડના વ્યાધીપર આ દવાનો ઉપયોગ કરવો નહીં. વૃષણ અને સ્તનપર બ્લીસ્ટર મારવું નહીં; ગર્ભવાળી સ્ત્રીને સ્કર્વી અને તીક્ષ્ણ વરમના દરદમાં બ્લીસ્ટર મારવું નહીં.

બ્લીસ્ટર વધારે જલ્દી ઉઠાડવાનું હોય તો તેનું પ્રવાહી વધારે વખત ઘસવું; બ્લીસ્ટરને પકવીને વહેવા દેવું હોય તો તેપર પોટીસ મુકવી.

નાના બચ્ચાંઓથી વધારે વાર સુધી બ્લીસ્ટર સહન થતું નથી; અને વધારે વખત રાખવાથી ચાંદા પડે છે.

વિષારી ચિન્હો—કેન્થારીડીસ ઘણા વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી આંતરડાની નળીપર સોજો લાવે છે; અને મૂત્રલ અસર અતિશય કરે છે; ઈંદ્રીને અતિશય જાગૃત કરે છે, પેશાબમાં લોહી આવે છે, દરદીના ગળામાં છાતીમાં, હોજરીમાં, મૂત્રાશયમાં અને આંતરડામાં દાહક અસર થઇ લાળા લાળ બળે છે, છેવટે ઉન્માદ થઇને તાણ આવે છે, આંચકી આવે છે

અને દરદી અતિશય પીડા ભોગવતો મરણ પામે છે; મરણ સુધી ઇંદ્રી સંપૂર્ણ રીતે જાગ્રત રહે છે અને તે શાંત થતી નથી.

કેન્થારીડીસ વિષનાં વિષનાશક ઈલાજો.

કેન્થારીડીસ. ૧. જો તરતજ કેન્થારીડીસ દરદીથી પીવામાં આવ્યું હોય, અને તેના શરીરની અંદરની ચામડીપર દાહક (ફોલ્લો ઉઠવાની) અસર થઇ ન હોય તો સ્ટમક ટયુબ કે સ્ટમક પંપ વાપરવો.

૨. જો દરદીના ગળામાં બ્લીસ્ટરની અસર થઇ હોય તો એપોમોરફાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડના $\frac{૧}{૬૦}$ થી $\frac{૧}{૧૫}$ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારી વમનકારક અસર કરાવવી.

૩. ઇંડાની સફેદી દુધમાં મિશ્ર કરી પાઇ દેવી.

૪. હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ વાપરવી.

૫. મોરફાઇન સલ્ફાસના $\frac{૧}{૪}$ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારી દરદની પીડા સમાવવી.

૬. ચીકાશયુક્ત દવાઓનાં પાન કરાવવાં.

HIRUDO. **લા૦** હિરૂડો. **અં૦** લીચ. **ગુ૦** જળો.

ઉપયોગ—જળો લોહીના બગાડના દરદપર જ્યાં કપીંગ બોર્ડ મુકી શકાતું નથી તેવી જગ્યાએ લગાડવામાં આવે છે. એક જળોના પેટમાં ૧ ડ્રામથી ૧$\frac{૧}{૨}$ ડ્રામ સુધી લોહી સમાઇ શકે છે; બગાડ અને કેટલીકવાર તે ભાગપર શેક કરવામાં આવ્યો હોય તો કદાચ તે ૪ ડ્રામ સુધી લોહી ચુશી શકે છે; જ્યારે જે ભાગપર જળો લગાડવાની હોય ત્યારે તે ભાગને સારી રીતે ધોઇને સાફ કરવો અને તેને જરા દુધથી ધોવી જોઇએ. શરીરના કેટલાક ભાગ જેવા કે મુખ, મળાશય, અને ગર્ભસ્થાન, જેવા ભાગપર જળોને લગાડતાં ઘણીજ સંભાળ રાખવી જોઇએ, કારણ કે કેટલીકવાર જળો તે ભાગમાં પેસી જાય છે; માટે જળોને **લીચ ગ્લાસમાં** રાખીને

લગાડવી તે વધારે સારૂ છે. જો ઉપરના ભાગમા જળો પેસી જાય છે; તો ઘણાં બયંકર ચિન્હો થાય છે માટે તે વખતે દરદીને મીઠા તથા પાણીની પીચકારી મારવાથી જળો બહાર આવી શકે છે; સોજા અને બગડેલા લોહીવાળા ભાગના દુખાવા અને ચસ્કાપર જળો લગાડવાથી પીડાશામક અસર ઘણી સારી થાય છે. જળોનો ડંસ હમેશાં ત્રિકોણાકાર બેસે છે કારણ કે તેના મોંઢાને ઠેકાણે ત્રણ દાંત હોય છે. જળો ચોટયા પછી પંદર મીનીટમાં લોહીથી ભરાઇને ખરી પડે છે; જો તે ખરી ન પડે તો તેનાપર મીઠાનું પાણી નાંખવાથી તરત છુટી પડે છે. જળો વળગાડતી વખતે વળગાડવાના ભાગપર માટી કે પાણી ચોપડવું એટલે તરતજ જળો વળગશે. જળો છુટયા પછી ડંખમાંથી લોહી વહે છે; તેનાપર હળદર, બાળેલું રૂ અગર ઠંડુ પાણી લગાડવાથી લોહી તરત બંધ થાય છે; લોહી બંધ ન થાય તો આહીક દવા લગાડવી અથવા મેટીકો કે કોલોડીઅન લગાડવું એટલે તરત બંધ થઇ જશે.

પ્રાણી વિભાગ સમાપ્ત.

ખનિજ વિભાગ

OXYGEN. (O. Eq=16.) **લા૦** ઓકસીજન. **અં૦** ઓકસીજન **ગુ૦** પ્રાણવાયુ.

ઉપયોગ—ઓકસીજન ગ્યાસ જ્યારે શરીરમાં લોહીનો પ્રવાહ ઓછો અને અશુદ્ધ થાય છે; ત્યારે લોહી સુધારવા અને વધારવા તરીકે નાસ રૂપે વપરાય છે. દુનિયામાંના દરેક પ્રાણીને જન્મ ધરીને મરતાં સુધી આ **પ્રાણવાયુ** લેવાની જરૂર પડે છે.

ન્યુમોનીઆ, (ફેફસાના સોજાનો વ્યાધી) ભયંકર વ્યાધીમાં આવતા ઝોગા અને મુર્છાના દરદમાં, મુત્રાશયના દરદમાં, હ્રદય શુળ, દમ, હાંફણુ, ક્ષય અને રક્તાશ્રય તથા શ્વાસોશ્વાસની મંદગતિના વ્યાધિમાં પોષ્ટિક અને ગરમ અસર કરનાર સાફ **ઓકસીજન ગ્યાસનો નાસ** લેવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે.

NITROGEN. (N. Eq=14.) **લા૦** નાઇટ્રોજન. **અં૦** નાઇટ્રોજન.

ઉપયોગ—નાઇટ્રોજન ગ્યાસ હાઇડ્રોજન ગ્યાસ સાથે મેળવવાથી એમોન્યા થાય છે; અને **કાર્બોન** સાથે મેળવવાથી **સાયનોજન** (Cyanogen) થાય છે; અને તે દરેક જાતના આલ્કાલૉઇડસ બનાવવાના કામમાં અતિશય વપરાય છે. **નાઇટ્રોજન** એકલો દવા તરીકે ભાગ્યેજ વપરાય છે.

HYDROGEN. (H. Eq.=I.) **લા૦** હાઇડ્રોજન **અં૦** હાઇડ્રોજન.

ઉપયોગ—હાઇડ્રોજન ઓકસીજન ગ્યાસ સાથે મેળવવાથી પાણી તૈયાર થાય છે, અને તેથી **પરઓકસાઇડ ઓફ હાઇડ્રોજન થાય છે. પરઓકસાઇડ ઓફ હાઇડ્રોજનમાં** ગરમ અને દુર્ગંધ નાશક શક્તિ રહેલી છે, અને તેથી તે ઉધરસમાં કેકલીકવાર વપરાય છે.

CARBON. (C. Eq.=12.) **લા૦** કાર્બોન **અં૦** કાર્બોન.

ઉપયોગ—કાર્બોન બીજા પદાર્થો જોડે મિશ્ર કરવાથી તે ઘણી ખરી દવાઓ બનાવવાના કામમા વપરાય છે. દવા તરીકે તે **ચાર કોલ**ના રૂપમાં વપરાય છે; તેની બે જાતો છે. **૧. કાર્બોલીગનાઈ, ૨. કાર્બોએનીમેલીસ.**

CARBO LIGNI. **લા૦** કાર્બોલીગનાઈ **અં૦** વુડચારકોલ **ગુ૦** કોયલા

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Cataplasma Carbonis.* ક્યાટાપ્લાઝમા કાર્બોનીસ **અં૦** ચારકોલ પોટીસ **ગુ૦** કોયલાની પોટીસ.

રીત—લાકડાના કોયલાનો ભુકો. ... ... $\frac{1}{2}$ ઔંસ.
અળશીનો લોટ. ... ... ૧$\frac{1}{2}$ ઔંસ.
પાંઉનો ગર્ભ. ... ... ૨ ઔંસ.
ઉકળતું પાણી... ... ... ૨૦ ઔંસ.

ગુણ—દુર્ગંધનાશક અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—વુડ ચારકોલ તેની લોહીમાં મળી જવાની શક્તિને લીધે દુર્ગંધનાશક તરીકે અને વાતહર તરીકે હોજરી અને આંતરડાના વાયુ, ખટાશ તથા ચુંકના દરદમાં, વારંવાર વપરાય છે. અજીર્ણ, પેટનો વાયુ, ઓડકાર, ઝાડો, મરડો અને ઉલટીના દરદમાં **વુડ ચારકોલ** સારી અસર કરે છે. ગંધાતા ચાંદા અને ગુમડા ઉપર તેની પોટીસ લગાડાય છે. કેટલીકવાર દંતમંજન તરીકે પણ **વુડ ચાડકોલ** વપરાય છે.

CARBO ANIMALIS. **લા૦** કાર્બોએનીમેલીસ. **અં૦** એનીમલ ચારકોલ **ગુ૦** પ્રાણીજ કોલસા.

CARBO ANIMALIS PURIFICATUS. **લા૦** કાર્બો એની-મેલીસ પ્યુરીફીકેટસ. **અં૦** પ્યુરીફાઇડ એનીમલ ચારકોલ. **ગુ૦** શુદ્ધ કરેલા પ્રાણીજ કોલસા.

ઉપયોગ—એનીમલ ચારકોલના ગુણ દોષ **વુડ ચારકોલને** મળતા છે. વનસ્પતિની વિષારી દવા જેવી કે **ઓપીઅમ, નકસવોમીકા, સ્ટ્રીકનીયા, એકોનાઈટ** વિગેરેના વિષનાષક તરીકે એનીમલ ચારકોલ કેટલીકવાર વપરાય છે.

SULPHUR. (S. Eq.=32.) **લા૦** સલ્ફર. **અં૦** સલ્ફર. **ગુ૦** ગંધક.

SULPHUR SUBLIMATUM. **લા૦** સલ્ફર સબ્લીમેટમ. **અં૦** સબ્લાઇમ્ડ સલ્ફર. **ગુ૦** ગંધકના ફુલ.

માત્રા— ... { રેચક તરીકે ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન. / ગરમી તરીકે ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

SULPHUR PRAECIPITATUM. **લા૦** સલ્ફર પ્રેસીપીટેટમ **અં૦** પ્રેસીપીટેટેડ સલ્ફર. **ગુ૦** શોધેલો ગંધક.

માત્રા— { ગરમ તરીકે ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન. / રેચક તરીકે ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Confectio Sulphuris.* **લા૦** કનફેકસ્યો સલ્ફયુરીસ. **અં૦** કનફેકશન ઓફ સલ્ફર. **ગુ૦** ગંધકનો મુરબ્બો.

રીત—ગંધકના ફુલ. ... ... ૪ ઔંસ.
ક્રીમ ઓફ ટારટર... ... ... ૧ ઔંસ.
નારંગીનું શરબત... ... ... ૪ ઔંસ.
ટ્રેગેકેન્થનો ભુકો... ... ... ૧૮ ગ્રેન.

માત્રા— ... ... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

૨ *Unguentum Sulphuris.* **લા૦** અંગવેન્ટમ સલ્ફ્યુરીસ. **અં૦** ઓઈન્ટમેન્ટ ઓફ સલ્ફર. **ગુ૦** ગંધકનું મલમ.

રીત—સબ્લાઈમ્ડ સલ્ફર ... ... ૧ ઔંસ.
બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ ... ... ૪ ઔંસ.

સલ્ફર એમ્પ્લાસ્ટ્રમ હાઈડ્રારજીરી, એમ્પ્લાસ્ટ્રમ એમોન્યાસીકમ હાઇડ્રારજીરો અને પલ્વીસ ગ્લીસરાઇઝી કમ્પોઝીટસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—સ્વેદલ, રક્તશોધક, રેચક, ગરમ, અને કફઘ્ન છે. બાહ્યોપચાર તરીકે જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—સલ્ફર ત્વચા રોગ, ખરજ, ખીલ, ખસ, ખરજવા, વીસ્ફોટક, હરસ, જુનો સંધીવા, દમ, ઉધરસ, હૃદય શુળ, ઉંટાટીઆ, કોરીઆ કંઠમાળ, બંધકોશ અને જૂના મરડાના દરદમાં વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સલ્ફર નાના પ્રમાણમાં લોહીમાં મળી જઈ ચામડીપર તથા અંદરની ચામડીપર ગરમીની અસર કરે છે. વધારે પ્રમાણમાં તે આંતરડાપર અસર કરી ઠંડી રેચક અસર કરે છે. મસાના અને મળાશયના દરદમાં આ દવાનો સુરબ્બો ખાવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે સલ્ફર જંતુનાશક અસર કરે છે. ખસના દરદમાં તે **એકેરસ સ્કેબ્યુ** અથવા ખસના જંતુના મલમના રૂપમાં લગાડવાથી નાશ કરે છે: આથી કરીને તેનું મલમ ખસના દરદમાં ઘણીજ કીમતી દવા છે

PHOSPHORUS. (P. Eq.=31. **લા૦** ફોસફરસ. **અં૦** ફોસફરસ. **ગુ૦** ફોસફરસ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Oleum Phosphoratum.* **લા૦** ઓલ્યમ ફોસફોરેટમ. **અં૦** ઓઈલ ઓફ ફોસફરસ. **ગુ૦** ફોસફરસનું તેલ.

રીત—ફોસફરસ ... ... ૧૬ ગ્રેન.

બદામનું તેલ ... ... ૪ આંસ.

તેલ ગરમ કરીને તેમાં ફોસફરસ નાંખવું અને તે પર કાચનો બુચ મારી બાટલી થોડા ગરમ પાણીમાં મૂકવી અને હલાવવી એટલે ફોસફરસ ગળી જશે.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ટીપાં.

૨. *Pilula Phosphori.* **લા૦** પીલ્યુલા ફોસફરાઇ. **અં૦** ફોસફરસ. પીલ. **ગુ૦** ફોસફરસની ગોળી.

રીત—ફોસફરસ ... ... ૩ ગ્રેન.
બાલ્સમ ઓફ ટોલુ ... ...૧૨૦ ગ્રેન.
પીળુ મીણુ ... ... ૫૭ ગ્રેન.
કર્ડ સોપ ... ... ૯૦ ગ્રેન.
માત્રા— ... ... ૨ થી ૪ ગ્રેન.

આ ગોળીના ૩ ગ્રેનમાં $\frac{1}{90}$ ગ્રેન ફોસફરસ સમાએલું છે.

ગુણ—પૌષ્ટિક, કામોત્તેજક અને ગરમ છે.

ઉપયોગ—ફોસફરસએક જ્વાળા ગ્રહતત્વ છે, અને તેને પાણીમાં રાખવામાં આવે છે. હવામાં રાખવાથી તરતજ સળગી ઉઠે છે. દીવાસળી બનાવવામાં આ પદાર્થ આવે છે. તે મીણુ જેવો દેખાય છે.

ફોસફરસની બનાવટો આરગાર, મગજની નબળાઈ, નપુંશકપણું ક્ષયરોગ, ચામડીના દરદો, કોલેરા, નિરંતર આવતા તાવ, ખરજવા અને માથાના દુખાવામાં વપરાય છે.

મગજની નબળાઇ અને નપુંશકપણાના રોગમાં આ દવા બીજી પૌષ્ટિક દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી અતિશય ફાયદો થાય છે. લાંબા વખત સુધી ફોસફરસનો ઉપયોગ કરવો તે ઘણુ નુકશાનકારક છે.

વિષારી ચિન્હો—વિષારી પ્રમાણમાં ફોસફરસ કાળજાના વધારાનો વ્યાધી કરે છે; કમળો નીકળે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, રક્તસ્રાવ થાય છે, નાડી ધીમી અને જલ્દી ચાલે છે, હોજરીમાં અગન બળે છે. શરીર પરશેવો

વળી ઠંડુ થાય છે, અને પેશાબ લોહીવાળો થાય છે; અને ઘણા વિષારી પ્રમાણમાં દરદી અશક્ત થઇ અતિશય પીડા પામતો મરણ પામે છે.

ફોસફરસના વિષના વિષનાશક ઈલાજો.

ફોસફરસ. ૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.

૨. **કોપર સલ્ફેટના** ૩ ગ્રેન દરેક ૫ મીનીટે જ્યાં સુધી ઉલ્ટી ન થાય ત્યાં સુધી આપવા. ઉલ્ટી થયા પછી દરેક ૦ા કલાકે તેનો ૧ ગ્રેન વિષનાશક તરીકે આપવો.

૩. **ફ્રેન્ચ ટરપેન્ટાઇન તેલ**નાં ૪૦ ટીપા પાણીમાં મિશ્ર કરી પ્રથમ દરેક ૦ા કલાકે ૧ કલાક સુધી આપવાં અને પછી દીવસમાં ૩ વાર આપવાં.

૪. રેચક તરીકે મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ ૪ ડ્રામ પાણીમાં નાંખી પાવું.

૫. મોરફાઇન સોલ્યુશનના ૧૦ ટીપા ૧ ગ્રેન કોપર સલ્ફેટ સાથે આપવાં.

૬. ચીકાશ યુક્ત દવાનાં પાન કરાવવાં; મુખ્યત્વે દુધ આપવું. પણ તેલ, માંખણ અને ચરબી બીલકુલ આપવાં નહીં.

IODINE. (I. Eq.=127.) **લા૦** આયોડાઈન. **અં૦** આયોડીન.

IODUM. **લા૦** આયોડમ. **અં૦** આયોડીન. દરીયાની શેવાળની રાખમાંથી નીકળે છે.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Linimentum Iodi.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ આયોડાઇ. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઑફ આયોડીન. **ગુ૦** આયોડીનનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—આયોડીન ... ... ૧½ ઔંસ.

પોટાસ આયોડીડ		...	...	૪ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	...	૨ ડ્રામ.
રેકટીરાઇડ સ્પીરીટ		...	...	૧૦ ઔંસ.

૨. *Liquor Iodi.* લા૦ લીકર આયોડી. અં૦ સોલ્યુશન ઓફ્ આયો-ડાઇનિ. ગુ૦ આયોડીનનું પ્રવાહી.

રીત—આયોડીન	...	...	...	૨૨ ગ્રેન.
પોટાસ આયોડીડ...		...	...	૩૩ ગ્રેન.
પાણી ...	...	...	...	૧ ઔંસ.

૩. *Tinctura Iodi.* લા૦ ટીંચુરા આયોડાઇ અં૦ ટીંચર ઓફ્ આયો-ડીન. ગુ૦ આયોડીનનો અર્ક.

રીત—આયોડીન ...	...	...	...	૪ ડ્રામ.
પોટાસ આયોડીડ	...	...	...	૨ ડ્રામ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	...	...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	...	૫ થી ૨૧ ટીંપા.

૪. *Unguentum Iodi.* લા૦ અંગવેન્ટમ આયોડાઇ. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ્ આયોડીન ગુ૦ આયોડીનનો મલમ.

રીત—આયોડીન	...	...	...	૩૨ ગ્રેન.
પોટાસ આયોડીડ		...	...	૩૨ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇનિ	...	...	...	૧ ડ્રામ.
પ્રીપેર્ડ લાર્ડ	...	...	...	૨ ઔંસ.

૫. *Vapor Iodi.* લા૦ વેપર આયોડાઈ અં૦ ઇન્હેલેશન ઓફ આયો-ડાઇનિ ગુ૦ આયોડીનનો નાસ.

રીત—ટીંચર ઓફ્ આયોડીન	...	...	૧ ડ્રામ.
પાણી ...	...	...	૧ ઔંસ.

ગુણ—ગ્રંથી શામક, ગ્રાહીક, લોહી સુધારનાર અને પૌષ્ટિક છે. વધારે પ્રમાણમાં ચામડીપર દાહક અસર કરનાર તીક્ષ્ણ વિષ છે.

ઉપયોગ—આયોડીનની પીવાની બનાવટ બદ, કંઠમાળા, કાળજા અને બરોલના વ્યાધી, હાડકાનાં દરદો, સાધારણ સોજા, સંધીવા, સિફીલીટક, ચાંદી, પ્રમેહ, ત્વચારોગ, ખરજવા, ક્ષય, ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, પ્રદર, જળોદર, ગર્ભાશયના વ્યાધી, ગાંઠીઓ વા, અનિયમીત ઋતુશ્રાવના વ્યાધી, અંડવૃદ્ધિની ગાંઠોના વ્યાધી, હુખસ અને પેડુની ગાંઠોના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

વિશેષ વર્ણન—બાહ્યોપચાર તરીકે આયોડીનની ચોપડવાની બનાવટો મરકીની ગાંઠો, કંઠમાળની ગાંઠો, પ્રમેહની, બદો, ગડ, ગુમડ, સાધારણ સોજા, દાદર, ખરજવા, સ્તનના સોજા, સંધીવામાં દુખતા સાંધા, કમરના દુખાવા, શુળ, ચસકા, લચક, કરમોડ અને શરીરના હરકોઈ દુખતા ભાગપર તથા સોજાવાળા ભાગપર ચોપડવાથી સોજા, દુખ અને સણકા દબાઈ જાય છે, અને તે લોહીની ગાંઠોને વિખેરી નાંખે છે. ક્ષય ઉધરસ અને કંઠ નળીના દરદમાં તેનો નાસ લેવાથી ગરમ કફઘ્ન અસર સારી થાય છે. અંડવૃદ્ધિનું પાણી કાઢ્યા પછી તેમાં ટીંચર આયોડીનની પીચકારી પ્રવાહી પદાર્થનો શોષ કરવા સારૂ તથા રૂઝ લાવવા સારૂ વપરાય છે. **અંદરના ઉપચાર તરીકે આયોડીનની પીવાની બનાવટો અને ચોખ્ખુ આયોડીન** અન્નાશયની અંદરની ચામડીપર સોજાની અસર કરે છે, વધારે પ્રમાણમાં હોજરીમાં લાહ્ય અને અગન બળે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, આંખોની આસપાસ સોજો આવે છે, અને દરદી અતિશય પીડા પામે છે. જ્યારે આયોડીનની બરાબર અને વધારે અસર કરવાની જરૂર પડે છે ત્યારે તે પોટાસ આયોડીનના રૂપમાં વાપર્યાથી સોજાની અને દાહક અસર ઘણીજ થોડી થાય છે અને તે સ્હેલાઇથી વાપરી શકાય છે અને તે સંતોષકારક અસર કરે છે.

આયોડીન એકલું અગર બીજી દવાઓમાં મિશ્ર કરેલું તે હોજરીમાં જઇને લોહીની અંદર ઝટ મળી જાય છે અને તે બીજા અંદરની ચામડીના પ્રવાહો વાટે બહાર નીકળે છે; અને મુખ્યત્વે કરીને મુત્રલ અસર કરી પેશાબ વાટે બહાર નીકળે છે; તે શરીરમાં જઇ લોહીના બગાડમાં ઘણો સારો સુધારો કરે છે; અને લોહીની ગાંઠો તથા સુજી આવેલા ભાગો પર લોહી સુધારવાની અસર કરી ગાંઠો અને સોજાને જલદીથી વીખેરી

નાંખે છે; અને તેથી કંઠમાળ, બદો, પેડુની ગાંઠો અને બીજા એવા મહુ-શુમડના દરદમા ખાસ કરીને વપરાય છે; વળી તે શરીરની તનદુરસ્ત લો-હીની ગાંઠો પર પણ વીખેરી નાંખવાની અને ક્ષય કરવાની અસર કરે છે, જેવી કે સ્તનપર અને વૃષણપર, (Testæ.) માટે તેનો લાંબા વખત સુધી ઉપયોગ કરવાથી ઉપરની અસર થઈ શરીરને નુકશાન પહોંચે છે. રક્ત સુધારવાની જલદ અસર આયોડીન ઘણીજ સારી રીતે કરે છે; અને તેથી ઉપદંશ અને લોહીના બગાડના વ્યાધીમાં ખાસ કરીને વપરાય છે.

જ્યારે પોટાસ આયોડીડ અને આયોડીડ વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવે છે ત્યારે તે નાકની અંદરની ચામડીપર, આંખની પાંપણોપર અને કંઠ નળીપર સોજાની અસર થાય છે: અને સખત સળેખમ થઇ આવે છે; અને કેટલીક વખતે તેને લીધે તાવ અને સળેખમ થાય છે; માટે આયોડીનની બનાવટો આપતાં જો સળેખમ શરૂ થાય તો તે બંધ કરવું અને સમજવું કે તેણે તેની રક્તશોધક અસર સારી રીતે કરી છે.

આયોઢીનના વિષના વિષનાશક ઈલાજો.

આયોઢીનની બનાવટો. ૧. સ્ટમક પંપ અથવા સ્ટમક ટ્યુબનો ઉપયોગ કરવો.

૨. વમનકારક દવાઓ આપવી.

૩. સોડાબાય કાર્બોનાસની ટેમ્બ્લોઈડ વાપરવી; અથવા તેના ૨ ડ્રામ ૨૦ ઔંસ પાણીમાં નાંખી પાવાં.

૪. લેડ એસીટેટના ૨ ડ્રામ ૨ ઔંસ પાણીમાં નાંખી પાવાં.

૫. ચીકાશ યુક્ત દવાનાં પાન કરાવવાં.

૬. ઈંડાની સફેદી દુધમાં મિશ્ર કરી પાવી. દુધ પાવું અથવા લોટ અને પાણી ઉકાળીને પાવાં.

૭. હોજરીમાં થતી પીડા મોરફાઇન સલ્ફેટના ટેમ્બ્લોઇડની કે એનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૮. પોટાશ બાય કાર્બોનાસ, એમોન્યા કાર્બોનાસ, અને સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક વાપરવાં.

SULPHURIS IODIDUM. (SI_2) લા૦ સલ્ફ્યુરીસ આયોડીડમ. અં૦ આયોડીડ ઓફ સલ્ફર.

રીત—સલ્ફર ... ... ૧ ઔંસ.
આયોડીન ... ... ૪ ઔંસ.
રસાયણીક ક્રિયાથી તૈયાર થાય છે.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Unguentum Sulphuris Iodidi.* લા૦ અંગ્વેન્ટમ સલ્ફ્યુરીસ આયોડીડી. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ આયોડીડ ઓફ સલ્ફર ગુ૦ ગંધકના આયોડીડનું મલમ.

રીત—સલ્ફ્યુરીસ આયોડીડમ ... ... ૩૦ ગ્રેન.
હાર્ડ પેરાફીન ... ... ૨ ડ્રામ.
સોફ્ટ પેરાફીન ... ... ૬ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવા બાહ્યોપચાર તરીકે મલમના રૂપમાં કોડ, ખીલ, અને જૂના જક્કી ચામડીના દરદમાં આયોડીનની માફક વપરાય છે. ખાધાં તરીકે આ દવા કાંઈ અમુક ખાસ અસર કરતી નથી; પણ કોઈ કોઇવાર રક્તશોધક તરીકે વાપરવામાં આવે છે.

BROMINE. (Br. Eq=80.) અં૦ બ્રોમાઇન.

BROMUM. લા૦ બ્રોમમ. અં૦ બ્રોમાઇન.

ઉપયોગ—બ્રોમાઇન એકલુ ફક્ત દાહક અસર કરવા સારૂ વપ-

રાય છે. આ દવાની વરાળ ઘણી જલદ ચામડી પર દાહક અસર કરે તેવી છે, અને તેની વાસ એટલી તો તીક્ષ્ણ છે કે તે સુંઘી શકાતી નથી. કેટલીક વખતે તેને પાણી સાથે મિશ્ર કરીને બાહ્યોપચાર તરીકે ચામડીપર લગાડાય છે; પણ તે આયોડાઇનના જેવી સારી કાંઈપણ અસર કરતી નથી. બીજી દવાઓના સંયોગમાં બ્રોમાઇન વધારે વપરાય છે; તેમાં મુખ્યત્વે કરીને **પોટાસ** અને **એમોન્યા બ્રોમાઇડના** રૂપમાં વધારે વપરાય છે.

બ્રોમાઈડ ઓફ પોટાસ્યમ પ્રથમ સોજાના દરદમાં થયેલા પ્રવાહીમાં રક્તશોધક અસર કરી સોજાને દાબી દેવામાં ખાસ વપરાતું હતું; જેવા કે કાળજા અને બરોળના વધારાના દરદો વીગેરે.

ડાકટર ગેરોડે ૧૮૫૪ ની સાલમાં પોટાસ બ્રોમાઇડના ઉપદંશવાળી ચામડીના દરદના દરદીઓમાં ઘણા અખ્તરા કર્યા હતા; અને તેથી તેને આ યોડાઇન માફક રક્ત શોધક અસર થાય છે એમ માલમ પડયું હતું. આ દવાથી પ્રથમ સુસ્તી વધારે આવે છે; અને ઘણા વધારે પ્રમાણમાં નિંદ્રા અતિશય આવે છે; વળી કેટલાક દરદીઓમાં આ દવા કામોત્તેજક શક્તિને ઘણી મંદ કરે છે કેટલાકને કામશાંતીની અસર ઘણી જલદીથી કરે છે; અને કેટલાકને કામ સંભોગની ઇચ્છાજ ઘણી ખરી ઘટાડી દે છે. આ દવાનો લાંબા વખત સુધી ઉપયોગ કરવાથી ચામડીપર ચાઠાઓ નીકળે છે.

ડાકટર સર ચાર્લ્સ લોકોકે આ દવા નીમ્ફોમેનીઆ (એક જાતનો ઉન્માદ) અને હીસ્ટીરીઆથી થયેલી અપસ્મારના દરદમાં વાપરી હતી, અને તેથી તેને સારો ફાયદો થયેલો માલમ પડયો હતો. મગજના સ્નાયુઓપર આ દવા શાંતીદાયક અસર ઘણી સારી કરે છે. આ દવા વાપરવાથી પોટાસ આયોડીડ જેવા વિષારી ચિન્હો થતાં નથી જેવાં કે સળેખમ, શરીરની લોહીની ગાંઠોનો ક્ષય, (જેવો કે સ્તન અને વૃષણ વીગેરે) ગળાનું સુજી જવું, મોઢામાં ખરાબ સ્વાદ ઉત્પન્ન થવો વીગેરે.

પોટાસ બ્રોમાઇડ નીચેની બાબતો સારૂ વારંવાર વપરાય છે.

૧. **પોટાસ** બ્રોમાઇડ તેની રક્તશોધક અસરને સારૂ ચામડીના દરદોમાં, ઉપદંશના વ્યાધી અને કંઠમાળના દરદોમાં વપરાય છે. જ્યારે

દરદીને આયોડીનની બનાવટ માફક આવતી નથી ત્યારે આ દવા આપવાથી સારી ઠંડી રક્તશોધક અસર થાય છે.

બરોળ, કાળજાના વધારા અને ગળગુમડના સોજાના દરદમાં આ દવા સોજાને દાબી દેવામાં વપરાય છે. ખરી રીતે આ દવા આયોડીનની બનાવટો કરતાં રક્તશોધક અસર ધીમી અને ઓછી કરે છે.

૨. આ દવા શાંતીદાયક અસરને લીધે મગજના ઉન્માદ, વાયુ અને સ્નાયુઓના દરદમાં વધારે વપરાય છે.

૩. નિંદ્રા લાવવા તરીકે આ દવા ઉંઘના નાશના વ્યાધીમાં, કેટલાક તીક્ષ્ણ દરદોમાં અને **અફીણ, હાયોસાઇમસ અથવા બેલાડોના** આપવાથી નિંદ્રા આવતી નથી અને ચિંતા થાય છે તેવા વ્યાધીમાં વાપરવાથી ઉંઘ લાવવાની અસર સારી કરે છે.

૪. આ દવા ચુંક, તાણ અને આંકડી મટાડવા તરીકે તાણના દરદોમાં જેવા કે કોરીઆ, વાઇ, હીસ્ટીરીઆ અને દમ, તથા હાંફણના દરદમાં વધારે વપરાય છે. વાઇના ઘણાક દરદોમાં આ દવા ઘણીજ સારી અસર કરે છે; અને વાઇના હુમલાને વારંવાર દબાવી દે છે; અને લાંબે વખતે વાઇના દરદને નાબુદ કરે છે. આ સિવાય આ દવા ઉધરસ, જુની ખાંસી, ત્રિદોષ, સન્નીપાત, ફેફસાના સોજા, પ્રમેહ, મધુ પ્રમેહ ગળાના સોજાના વ્યાધી, ઋતુશ્રાવના દરદો, માથાના તીક્ષ્ણ દુખાવા, સંધીવા, ચસકા, શૂળ, અને ગાંડીયાવાના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

માત્રા— { પોટાસ બ્રોમાઇડની ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
એમાન્યા બ્રોમાઇડની ૨ થી ૨૦ ગ્રેન. }

CHLORINE. (CL. Eq.=35·5.) **લા૦** ક્લોરાઇન.

LIQUOR CHLORI. **લા૦** લાઇકર ક્લોરાઇ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ ક્લોરાઇન. **ગુ૦** ક્લોરાઇનનું મિશ્રણ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Vapor Chlori.* **લા૦** વેપર કલોરાઈ **અં૦** ઇન્હેલેશન ઓફ કલો-
રાઇન. **ગુ૦** કલોરાઇનનો નાસ.

રીત—કલોરીનેટેડ લાઇમ ... ... ૨ ઔંસ.
ઠંડુ પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

ઉપયોગ—વેપર કલોરાઇ કંઠ નળીના દરદમાં અને મોંની અંદરની ત્વચાના દરદમાં જ્યારે દુર્ગંધનાશક અને ગરમ અસર કરવાની જરૂર પડે છે ત્યારે વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કલોરાઇન ચોખ્ખી હાલતમાં નાસના રૂપમાં, જલદ, ગરમ અને દાહક અસર તેના મિશ્રણના પ્રમાણમાં, જેજે ભાગપર લાગે છે ત્યાં કરે છે; આથી કરીને જૂની ઉધરસ અને ક્ષયના દરદની સારવારમાં ફેફસાની નસોના બગાડના અને કંઠ નળીના વ્યાધીમાં વપરાય છે. તે ફેફસાના **ટ્યુબરકલ** નામના જંતુનો ક્ષય કરે છે એમ કહેવામાં આવે છે.

લાઈકર કલોરાઇ રક્તશોધક અસરને સારૂ લોહીના બગાડના વ્યાધીમાં, વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. કેટલીકવાર તેને વધારે પાણીમાં મિશ્ર કરી કોગળા કરવાના રૂપમાં મોંના દરદમાં વપરાય છે અને લોશન તરીકે ગંધાતાં ચાંદા અને ચામડીના દરદમાં વપરાય છે.

ડાકટર સ્કોટ જણાવે છે કે પીત્તાશયની કાંકરીના દરદમાં અને કાળજાના વધારાના દરદમાં **લાઇકર કલોરાઈ, નાઇટ્રો હાઇડ્રો કલોરીક ડીલ્યુટના** જેવી અસર કરે છે.

AQUA. **લા૦** એકવા **અં૦** વોટર. **ગુ૦** પાણી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Aqua Destillata.* (H_2O.) **લા૦** એકવા ડેસ્ટીલેટા **અં૦** ડી-
સ્ટીલ્ડ વોટર **ગુ૦** ચોખ્ખું વરાળનું પાણી.

ઉપયોગ—ડીસ્ટીલ્ડ વોટર ફાર્માકોપીઆની ઘણી ખરી બનાવટો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે; પણ તેની જગાએ કેટલીકવાર સાદું ચોખ્ખું પાણી ચાલી શકે છે.

ACIDUM ACETICUM. ($HC_2H_3O_2$ Eq.=60) **લા૦** એસીડમ એસેટીકમ **અં૦** એસેટીક એસીડ. લાકડાંને બાળીને આ અર્ક બનાવાય છે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Acidum Aceticum Dilutum.* **લા૦** એસીડમ એસેટીકમ ડીલ્યુટમ **અં૦** ડીલ્યુટ એસેટીક એસીડ.

રીત—એસેટીક એસીડ	...	...	૧ પાઇન્ટ.
ડીસ્ટીલ્ડ વોટર	...	...	૭ પાઇન્ટ.
માત્રા— ...	...	...	૧ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—દાહક, શિતકારક, આમ્લ અને સ્વેદલ છે.

ઉપયોગ—એસેટીક એસીડ દાદર, ઉંદરી, મસા અને ખરજવા ઉપર લગાડવામાં આવે છે. **એસીડ એસેટીક ડાઇલ્યુટ** પીવામાં આપવાથી તરસ છીપાવવાની અસર કરે છે; પણ આ અસર સારૂ આ દવા ભાગ્યેજ વપરાય છે. સ્યુગરલેડની સાથે ગ્રાહીક તરીકે અપાય છે. આસેટીક એસીડને પાણી સાથે મેળવતાં ઠંડું લોશન થાય છે; અને સરકાની માફક ચળ, તથા છોલાવા ઉપર લગાડવામાં ઉપયોગી થઇ પડે છે. આસેટીક એસીડ ઘણુંખરૂં લાઇકર એમોન્યા આસીટાસ બનાવવામાં વધારે વપરાય છે, કેટલીકવાર અતિશય વધી ગએલા તાવના દરદમાં ડીલ્યુટ એસેટીક એસીડની અંદર વાદળી બોળીને શરીરપર લગાડવાથી એકદમ પરસેવો વળવા માંડે છે અને તાવ તદન ઉતરી જાય છે.

આ ઉપયોગ ઘણી સંભાળથી કરવો કારણ કે કેટલીક વખતે શરીરની ગરમી અતિશય ઓછી થઇ જાય છે અને ગરમી લાવતાં ઘણીજ

મહેનત પડે છે. દાદર અને મસાપર એસેટીક એસીડ લગાડવાથી મસા અને દાદર જલદીથી મટી જાય છે.

ACIDUM ACETICUM GLACIALE. લા૦ એસીડમ એસેટીકમ ગ્લેસીઅલ. અં૦ ગ્લેશીઅલ એસેટીક એસીડ.

ઉપયોગ—આ દવા **મીસ્ચુરા ક્રીયોઝોટી** અને **એસીટમ કેન્થારડીસ** બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. ચામડીપર આ દવા લગાડવાથી દાહક, ક્ષોભક અને ડામ પડવાની અસર થાય છે; મુખ્યત્વે કરીને આ દવા બાહ્યોપચાર તરીકે વપરાય છે.

ACETUM. લા૦ એસેટમ. અં૦ વીનેગર. ગુ૦ સરકો.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—શિતકારક અને આમ્લ છે.

ઉપયોગ—સરકો તાવમાં દાહ થતો હોય તો એક ભાગ સરકો ચાર ભાગ પાણી સાથે મિશ્ર કરી ચોપડવાથી દાહ કમી થાય છે. યોની અથવા નાકમાંથી થતા રક્તશ્રાવપર તેમાં કપડુ ભીંજવીને મુકવાથી રક્ત સ્તંભક અસર થાય છે. છોલાવા અથવા લચકાવાથી સોજો આવ્યો હોય તો તેનાપર સરકાના પાણીના પોતાં મુકવાથી સોજો ઉતરી જાય છે; સરકાનો ઉપયોગ ખોરાકમાં ખટાશ માટે થાય છે. વીનેગર આલ્કાલીઝ દવાઓના વિષની વિષનાશક દવા છે, તેથી તે તીક્ષ્ણ ઘેન લાવનાર વિષના દરદમાં હોજરી વમનકારક દવાઓ અને સ્ટમક પંપથી સાફ કર્યા પછી વપરાય છે.

ACIDUM BORICUM. ($H_3\ BO_3$ Eq=62) લા૦ એસીડમ બોરીકમ. અં૦ બોરાસીક એસીડ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Unguentum Acidi Borici.* **લા૦** અંગવેન્ટમ એસીડી બોરીસી. **અં૦** બોરીક એસીડ ઓઇન્ટમેન્ટ. **ગુ૦** બોરીક એસીડનું મલમ.

રીત—બોરીક એસીડ	...	...	૨½ ઔંસ.
સોફ્ટ પેરાફીન	...	...	૧૦ ઔંસ.
હાર્ડ પેરાફીન	...	...	૫ ઔંસ.

ગુણ—રોપણ, પીડાશામક, દુર્ગંધનાશક, કોહોવાણ અટકાવનાર અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—બોરાસીક એસીડની બનાવટો સાધારણ મલમપટ્ટા તરીકે વધારે વપરાય છે. તેનું મલમ જખમ, ચાંદા ગડગુમડાં, ખજવા અને ચામડીના દરદોપર ચોપડવાથી રોપણ અને દુર્ગંધનાશક અસર ઘણી જલદીથી કરી ઝટ રૂઝ લાવે છે. બોરાસીક એસીડ આયડોફોર્મમાં મિશ્ર કરીને કેટલીકવાર દુર્ગંધનાશક તથા રોપણ તરીકે વપરાય છે; અતિશય રસી નીકળતા પાકતા કાનના દરદમાં બોરાસીક એસીડ એકલું અગર આયડોફોર્મ મિશ્રિત ભભરાવવાથી કાન રૂઝાઈ જાય છે, અને બ્હેરાશ ઓછી થાય છે. પરમીઆના દરદમાં બોરાસીક એસીડ મુત્રલ તરીકે ખાવામાં કેટલીકવાર વપરાય છે. આંખના દરદમાં બોરાસીક એસીડના ૧૦ ગ્રેન ૧ ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી તેના ટીપાં નાંખવાથી સારો ફાયદો થાય છે; ઠંડી અસર થાય છે અને આંખની ગરમી નીતરી જાય છે અને આંખો દુખતી મટી જાય છે. ચામડીના દાહના દરદમાં બોરાસીક એસીડ વેસેલીનમાં મિશ્ર કરી લીન્ટપર લગાડી દાહપર લગાડવાથી ચામડી ઝટ રૂઝાવા માંડે છે અને પીડાશામક અસર કરી દરદીને આરામ કરે છે.

ACIDUM CHROMICUM. (CRO_3 Eq=100. 5.) **લા૦** એસીડમ ક્રોમીકમ. **અં૦** ક્રોમીક એસીડ.

મુખ્ય બનાવટ.

• *Liquor Acidi Chromici.* **લા०** લાઇકર એસીડી ક્રોમીસી. **અં०** સોલ્યુશન ઓફ ક્રોમીક એસીડ **ગુ०** ક્રોમીક એસીડનું પ્રવાહી.

રીત—ક્રોમીક એસીડ ... ... ૧ ઔંસ.
ડીસ્ટીલ્ડ વોટર ... ... ૩ ઔંસ.

ગુણ—જલદ દુર્ગંધનાશક, દાહક અને કહોવાણ અટકાવનાર છે.

ઉપયોગ—ક્રોમીક એસીડ કાસ્ટીક તરીકે મસા વિગેરે બાળી દેવામાં એક ભાગ સાથે ૪ ભાગ પાણી મિશ્ર કરીને લગાડાય છે. આ એસીડ આથી વધારે નરમ પ્રવાહી (૧ થી ૪૦ ભાગ) ના રૂપમાં ગળાના, શ્વાસ નળીના, કંઠનળીના અને મોંના ચાંદાના દરદમાં કોગળા કરવા તરીકે વપરાય છે.

ACIDUM CITRICUM. ($H_3 C_6 H_5 O_7 H_2 O$, Eq= 210) **લા०** એસીડમ સાઇટ્રીકમ. **અં०** સાઇટ્રીક એસીડ.

રીત—લેમન જ્યુસ ... ... ૪ પાઇન્ટ.
પ્રીપેર્ડ ચોક ... ... ૪½ ઔંસ.
સલ્ફયુરીક એસીડ ... ... ૨½ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.
માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

સાઇટ્રીક એસીડ, વાઇનમ ક્વીનાઇ, સક્સ લીમોનીસ અને સીરપ્સ લીમોનીસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—શિતકારક અને આમ્લ છે.

ઉપયોગ—સાઇટ્રીક એસીડ તાવ, ઉલ્ટી, તૃષા, પિત્ત અને ઉનવા મટાડવા માટે વપરાય છે. સોડા, પોટાસ, વીગેરે આલકલીના સંયોગમાં આપવામાં આવે છે; તેને બદલે લીંબુનો રસ અપાય તો હરકત નથી. તેના આપવાના પ્રમાણનું કોષ્ટક નીચે પ્રમાણે છે.

ગ્રેન.	નામ.	ગ્રેન.	નામ.	ડ્રામ.	નામ.
૨૦	સોડા બાયકાર્બ=	૧૭	સાઇટ્રીક એસીડ=	૪	લીંબુનોરસ.
„	પોટાસ બાયકાર્બ=	૧૭	„ =	૪	„
„	એમોન્યા કાર્બ =	૨૪	„ =	૬	„

ACIDUM HYDROBROMICUM DILUTUM.

(HBr Eq.=81.) **લા૦** એસીડમ હાઇડ્રોબ્રોમીકમ ડીલ્યુટમ. **અં૦** ડીલ્યુટ હાઇડ્રોબ્રોમીક એસીડ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૫૦ ટીપા.

ઉપયોગ—આ દવા બીજા બ્રોમાઇડને બદલે વપરાય છે. ક્વીનાઇનથી અથવા આપોઆપ કાનમાં થતા ઘોંઘાટ, બ્હેરાશ, માથાના દુખાવા, અને ચક્કરને મટાડે છે. હૃદયના ધબકારા, અપસ્માર, હીસ્ટીરીઆ, ચસ્કા, આદી રોગમાં તે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ACIDUM HYDROCHLORICUM. (HCl. Eq.=36·5)

લા૦ એસીડમ હાઇડ્રોક્લોરીકમ. **અં૦** હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ **ગુ૦** મીઠાનો તેજાબ.

ઉપનામ—મ્યુરીયાટીક એસીડ.

મુખ્ય બનાવટ.

Acidum Hydrochloricum Dilutum. **લા૦** એસીડમ હાઇડ્રોક્લોરીકમ ડીલ્યુટમ **અં૦** ડીલ્યુટ હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ.

રીત—હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ. ... ... ૮ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી... ... ... ૧૮$\frac{1}{2}$ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

આ દવાના ૩$\frac{1}{2}$ ટીપામાં ૧ ટીપું સ્ટ્રોંગ એસીડ હાઇડ્રોક્લોરીકનું

સમાએલું છે.

ગુણ—પૌષ્ટિક, લોહી સુધારનાર અને દાહક છે.

ઉપયોગ—એસીડ હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ અજીર્ણ, ટાઇફસ, ટાઇફોઇડ નામના તાવ, નિરંતર આવતા તાવ, પથરીના દરદ, નબળાઈ મુત્રાશયના દરદમાં ચાંદી, ઊંટાટીઆ, ક્ષય અને ઉધરસના દરદમાં વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે. જુદી જુદી જાતના ગળાના વ્યાધીમાં કોગળા કરવા તરીકે તે વધારે નરમ બનાવીને વપરાય છે. આ દવા પીતી વખતે દાંતની સંભાળ રાખવી: દવા પીધા પછી આલ્કાલીઝ સોલ્યુશનથી દાંત સાફ રાખવા. **ક્લોરોસીસ** નામના દરદમાં એસીડ હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ સારી અસર કરે છે. (L. M, R. 81. 229.) બાહ્યોપચારમાં એસીડ હાઇડ્રોક્લોરીક જલદ દાહક અને ક્ષોભક અસર કરે છે. સડી ગએલા ચાંદા, ટાંકીઓ, ગુમડા, અને મસાપર તે લગાડવાથી દાહક અસર કરે છે અને અંદરની ચામડીને બાળી નાંખે છે. તેના વિષારી ચિન્હો આગળ સઘળા જલદ એસીડના ચિન્હોમાં બતાવવામાં આવ્યા છે.

વિષનાશક દવાઓ—ચાક, મેગ્નેસીઆ, પોટાસ બાય કાર્બોનાસ, ઈંડાની સફેદી, કેરોન ઓઇલ, અને ચીકાશયુક્ત દવાના પાન કરાવવાં, હોજરી અને ગળાની ચામડી સખત રીતે દાઝી ગઈ હોય તો સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો નહી.

ACIDUM HYDROCYANICUM DILUTUM.

(HCN, Eq.=27) **લા૦** એસીડમ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટમ. **અં૦** ડીલ્યુટ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.

ઉપનામ—પ્રશીક એસીડ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ ટીંપા.

મુખ્ય બનાવટ.

Vapor Acidi Hydrocyanici. **લા૦** વેપરએસીડી હાઇડ્રોસ્યાનીસી

અં૦ ઇન્હેલેશન ઓફ એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ.
ગુ૦ એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટનો નાસ.

રીત—એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ		૧૦ થી ૧૫ ટીપા.
ઠંડું પાણી ...	... ...	૧ ડ્રામ.

એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ, ટીંચર ઓફ કલોરોફોર્મ એન્ડ મોરફાઇન બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, ઉલ્ટીશામક, પીડાશામક, અને શીત વિર્ય છે. વધારે પ્રમાણમાં એક હળાહળ તીક્ષ્ણ ઝેર છે.

ઉપયોગ—એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ હોજરીના વ્યાધી, **અજીર્ણ, અમ્લપીત,** હેડકી, સખત ઉલ્ટી, ખાંસી, મગજના, સ્નાયુઓના વ્યાધી, **કોરીઆ હીસ્ટીરીઆ,** સળેખમ, ચામડીના સોજા, ગાંઠીઓ વા, સંધીવા, મસ્તકશૂળ, અપસ્માર, ધનુર્વા, દમ અને ક્ષયના રોગમાં વપરાય છે.

આ દવાનો નાસ બાહ્યોપચાર તરીકે ફેફસાના દરદ અને ક્ષયમાં લેવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

વિષ તરીકે ઉપયોગ અને ચિન્હો—હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ નામનું ઝેર આપણા દેશમાં બાહુ જાણીતું ન હોવાને લીધે તે કવચિતજ વપરાય છે. કેટલીકવાર કમ્પાઉન્ડરો ભૂલોથી અથવા દાક્તરો અને તેના ગુણ દોષથી જાણીતા માણસો પોતાની આત્મહત્યા અને પરહત્યા સારૂ વાપરે છે. ફોટોગ્રાફમા હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડનો ક્ષાર **સાઇનાઇડ ઓફ પોટાસ્યીમ** વધારે વપરાય છે; તે અતિશય ઝેરી છે. કોઇવાર તેનો પણ વિષ તરીકે ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ કેટલીક વનસ્પતિના પદાર્થોમાં સમાએલું હોય છે, જેવાં કે **કડવી બદામ, બોરના ઠળીઆ,** અને સિતાફળના બી વગેરે.

ચિન્હો—આ દવા પીતાં કડવી અને થોડી તીખી લાગે છે. એસીડ પુષ્કળ પીધું હોય તો તે પીતાં પીતાંજ અથવા થોડીવાર પછી ચિન્હ ઉત્પન્ન થાય છે. માણસ બેશુદ્ધ થાય છે, શ્વાસોશ્વાસ ધીમે ધીમે ચાલે છે, અને વચમાં વચમાં માણસ મુઆ જેવો લાગે છે, આંખ કઠણ અને

ચકચકિત લાગે છે, કીકીઓ વિસ્તૃત થાય છે, હાથ પગ નબળા થાય છે; અને બધું શરીર ઠંડુ થાય છે, પસીનો છુટે છે, નાડી હાથને લાગતી નથી, મળ મૂત્ર આપોઆપ થાય છે, આખું શરીર કોઈ કોઈવાર રહી રહીને કંપે છે, દાંતની દાઢ વળી જાય છે, નખ કાળા પડે છે, અને મુઠી વળી ગએલી હોય છે, શ્વાસ ઘુંટાય છે અને રોગી મરણ પામે છે. એસીડ થોડુ લીધું હોય તો પ્રથમ માથું ભારે થાય છે અને દુખવા માંડે છે. મન ગભરાય છે, ઓકારી આવે છે, નાડી જલદ ચાલે છે અને શક્તિ નાશ પામે છે. ચિન્હ ધીમે ધીમે ઉત્પન્ન થાય છે; કોઈવાર ઉલ્ટી થાય છે, પરંતુ ઘણું કરીને મોંઢામાં ફીણ આવે છે. લાળ ગળવા લાગે છે, ચહેરો સુજીને સ્તાશ મારે છે છે, અને કેટલીકવારે મોંઢામાં ચાંદા પડે છે. પુષ્કળ પ્રસીક એસીડ લીધા પછી કોઈવાર પાંચ દસ પળ સુધી શુદ્ધિ હોય છે, ત્યારે માણસ આમ તેમ ભાગે છે, અગર બુમ પાડે છે અને તરતજ થોડી મીનીટમાં પ્રાણ ત્યાગ કરે છે.

મરણોત્તર સ્વરૂપ—માણસ મુઆ પછી તરતજ તપાસવામાં આવે તો આખા શરીરમાં પ્રસીક એસીડની વાસ આવે છે, હાથનાં આંગળાં વળેલાં હોય છે, આંખ ચકચકીત હોય છે, શીરા લોહીથી ભરેલી હોય છે, મગજમાં લોહી જામેલું હોય છે, અને વેન્ટ્રીકલમાં સીરમ જામેલું હોય છે, ફેફસા અને પકવાશયમાં પણ લોહી જામેલું જોવામાં આવે છે, અને પકવાશય માંહેલા પદાર્થમાંથી પ્રસીક એસીડની વાસ આવે છે

મરણ આણનારૂં અલ્પ પ્રમાણ—૪૫ ટીપાં ડીલ્યુટ એસીડ લેવાથી મરણ થાય છે.

મરણકાળ—દરદી ૨ થી ૫ મીનીટમાં મરણ પામે છે, એક કલાક માણસ કોઇવારજ જીવે છે.

એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ.

૧. સ્ટમક પંપ અથવા સ્ટમક ટયુબનો વિષ લીધા પછી તરતજ ઉપયોગ કરવો.

૨. ૨૦ મીનીટ સુધી કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.

૩. વમનકારક દવાઓ પાવી.

૪. છાતીપર તથા મોંપર ઠંડું પાણી છાંટવું. નાક આગળ એમોન્યા ધરવો.

૫. એટ્રોપાઇન સલ્ફેટના $\frac{1}{60}$ ગ્રેનની હૈપ્લોઇડીની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૬. ગરમ હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ આપવી જેવી કે સોલવોલેટાઇલ, ઇથર, બ્રાન્ડી વીગેરે.

૭. ગરમ કપડાં પહેરાવવાં, શેક કરવો, વીજળી લગાડવી.

૮. ઓકસાઇડ ઓફ આર્યન અને કલોરીન વાપરવા

૯. ઓકસીજન અને એમોન્યાનો નાસ આપવો.

૧૦. સ્ટ્રીકનાઇનનો ત્વચા વાટે મારવાની પીચકારીથી ઉપયોગ કરવો.

આ બધા ઉપચારો જરૂર પ્રમાણે ઘણીજ જલ્દીથી કરવાં; જો ઢીલ થાય છે તો દરદી તરતજ મરણ પામે છે.

ACIDUM LACTICUM ($HC_3H_5O_3$ Eq.=90.) લા૦

એસીડમ લેકટીકમ. અં૦ લાકટીક એસીડ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Acidum Lacticum Dilutum.* લા૦ એસીડમ લાકટીકમ ડીલ્યુટમ. અં૦ ડીલ્યુટ લાકટીક એસીડ.

રીત—લાકટીક એસીડ	...	...	૩ આંસ.
ડીસ્ટીલ્ડ વોટર	...	...	૨૦ આંસ.
માત્રા—	...	...	... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ડ્રામ.

ઉપયોગ—**ડીલ્યુટ લેકટીક એસીડ** ડીફથીરીઆ, અજીર્ણ મુત્રાશયના વ્યાધી સજોખમ અને મધુ પ્રમેહમાં વપરાય છે.

ACIDUM NITRICUM. (HNO_3 Eq=63.) **લા૦** એસીડમ નાઇટ્રીકમ. **અં૦** નાઇટ્રીક એસીડ. **ગુ૦** સુરાખારનો તેજાબ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Acidum Nitricum Dilutum.* **લા૦** એસીડમ નાઇટ્રીકમ ડીલ્યુટમ. **અં૦** ડીલ્યુટ નાઇટ્રીક એસીડ.

રીત—નાઇટ્રીક એસીડ ... ... ૬ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૨૫ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

૨ *Acidum Nitro-Hydrochloricum Dilutum.* **લા૦** એસીડમ નાઇટ્રો—હાઇડ્રોક્લોરીકમ ડીલ્યુટમ. **અં૦** ડીલ્યુટ નાઇટ્રો—હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ.

રીત—નાઇટ્રીક એસીડ ... ... ૩ ઔંસ.
હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ ... ... ૪ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૨૫ ઔંસ.

માત્રા— { પીવા તરીકે—... ૫ થી ૨૦ ટીપાં
બાફ તરીકે ૬ ઔંસ સુધી. (ડીલ્યુડ નાઇટ્રોહાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ ૬ ઔંસ. પાણી ૧ ગ્યાલન,)

આ બાથનું પ્રવાહી લાકડાના વાસણમાં રાખવું.

નાઇટ્રીક એસીડના ગુણદોષ.

ગુણ—દાહક છે.

ઉપયોગ—ચોખ્ખું નાઇટ્રીક એસીડ ચાંદા, ઝેરી સાપના ડંખો, હડકાયા કુતરાના કરડેલા ભાગપર, મસાની ગાંઠો, મુત્રેન્દ્રીપર થતી સડેલી ચાંદી, ગડગુમડ અને બીજા ગંધાતા ચામડીના દરદોપર ઝટ રૂઝ લાવવા સારૂ કાસ્ટીક તરીકે વપરાય છે.

આ એસીડના ૨ ટીપા સડેલા ભાગપર મુકવાથી દુર્ગંધ તથા કહો-

વાણુ દૂર થાય છે.

બીજા બધા તેજાબો કરતાં આ તેજાબ કાસ્ટીક તરીકે ઘણો સારો વાપરવા લાયક છે અને તેનો ઘણી સંભાળથી ઉપયોગ કરવો. તે લગાડતાં ખુબ ધ્યાન આપવું; તેના ટીપાં ફક્ત બગડેલા ભાગપરજ લગાડવા. આ તેજાબ ચામડીપર લાગવાથી પીળા ડાઘ પડે છે.

ડાકટર એ. ડબલ્યુ. ચેઈઝ. એમ. ડી. જણાવે છે કે ચોખ્ખા નાઇટ્રીક એસીડના પાંચ છ ટીપાં થોડા ગુંદરના પ્રવાહીમાં સખત આવતા નિરંતરના તાવ, ચોથીઆ તથા ટાઢીઆ તાવમાં દરેક બબે કલાકે આપવાથી તાવનો સખત હુમલો એકદમ નાબુદ થાય છે અને તાવ રોકાઈ દરદી સારો થાય છે. આ રીતને તેણે **એગ્યુએનોડાઇન અને એગ્યુક્યુર ઓફ ફોર આ પેની** એવું નામ આપ્યું છે.

ઝેરી ચિન્હો આગળ બતાવવામાં આવ્યાં છે.

વિષનાશક દવાઓ—ચોક, મેગ્નેસીઆ અથવા કારબોનેટેડ આલ્કાલીઝ, (જેવો કે સોડાબાય કાર્બોનાસ, પોટાસ બાય કાર્બોનાસ વગેરે.) ઇંડાની સફેદી, કેરોન ઓઇલ, ચીકાશયુક્ત દવાના પાન.

ડીલ્યુટ નાઈટ્રીક એસીડ અને ડીલ્યુટ નાઈટ્રો-હાઇડ્રોકલોરીક એસીડના ગુણદોષ.

ગુણ—પાચક, પૌષ્ટિક, લોહી સુધારનાર, તરસ છીપાવનાર અને દીપન છે.

ઉપયોગ—આ બન્ને દવાઓ જૂના કાળજાના વધારાના દરદો, કાળજાના દરદથી થયેલા મરડાના વ્યાધી, કમળો, જલંદર, બરોળ અને કાળજાના બગાડથી આવતા તાવમાં, પથરીના દરદમાં, મૂત્રાશયના વ્યાધીમાં, જૂની ઉધરસ, ફેફસાના બગાડના વ્યાધી, ટાઇફસ, ટાઇફોઇડ અને સ્કારલેટીના તાવમાં, પ્રાથમીક અને બીજીવાર થયેલી ચાંદીના દરદમાં, મધુપ્રમેહ, ઉટાંટીઆ, કોલેરા, સંગ્રહણી, હૃદયના દુખાવા, જૂનો સંધીવા, અજીર્ણ, મંદાગ્નિ, હરસ અને ત્વચાના રોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો છે.

રક્ત દુઝતા મસાના દરદમાં નીચેની દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

એમોન્યા કલોરાઇડ	...	...	૩૦ ગ્રેન.
લાઇકિર ફેરી પર નાઇટ્રાસ		...	૩૦ ટીપા.
એસીડ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ	...		૩૦ ટીપા.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ	...	...	૧½ ડ્રામ.
સકસ ટેરેકસી	...	...	૧૫ ટીપા.
પાણી	... ...	...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

કેટલીક વખતે ચાંદીના દરદમાં પારાની દવા માફક આવતી નથી, ત્યારે આ દવા વાપરવાથી રક્તશોધક અસર સારી થાય છે, મૂત્રાશયના **ફોસ્ફેટીક કેલકયુલી** નામના દરદમાં આ દવાની મુત્રાશયમાં પીચકારી મારવાથી અગર પીવા આપવાથી સારો ફાયદો થાય છે અને ફોસ્ફેટીક કેલકયુલી (એક જાતની પથરી) ઓગળી જાય છે. આ દવામાં ટોી આ- હીક અસર હોવાને લીધે કેટલીકવાર તે નાના બચ્ચાઓના અતિસારના દરદમાં અને જૂની ઉધરસમાં વપરાય છે. આ દવાઓ પીતી વખતે દાંત અમળાઇ જાય છે માટે દાંતને ન લાગે તેમ તે પીવી; અને પીધા પછી સોડા બાય કાર્બોનાસના પાણીના કોગળા કરી નાંખવા.

ACIDUM PHOSPHORICUM CONCENTRATUM.

(H_3PO_4–Eq.=98,) with 33·7 per cent of Water.) **લા૦** એસીડમ ફોસફોરીકમ કોનસેંટ્રેટમ. **અં૦** કોનસેંટ્રેટેડ ફોસફોરીક એસીડ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ટીપા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Acidum Phosphoricum Dilutum.* **લા૦** એસીડમ ફોસફોરીકમ ડીલ્યુટમ. **અં૦** ડીલ્યુટ ફોસફોરીક એસીડ.

રીત—કનસંટ્રેટેડ ફોસફોરીક એસીડ ... ૩ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧૭ ઔંસ.
માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપા.

ગુણ—પૌષ્ટિક, તરસ છીપાવનાર, કામોત્તેજક, ગ્રાહીક અને મગજ-ને પુષ્ટિ આપનાર છે.

ઉપયોગ—આ બંને દવાઓ મગજની નબળાઇ, ક્ષય, કંઠમાળ, અ-સ્થિરોગ, ટાઇફસ અને ટાઇફોઇડ તાવ, મધુ પ્રમેહ, પથરીના દરદમાં, હૃ-દયના દુખાવામાં, જલંદર અને નપુશકપણાના દરદમાં વપરાય છે. આ દવા મધુ પ્રમેહમાં તરસ છીપાવવાનો ગુણ સારી રીતે કરે છે એમ ખાત્રી મ-ળી છે. આ દવા ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડના જેવી ગ્રાહીક અસર કરે છે, પણ જરા તેના કરતાં મગજની નબળાઇ અને નપુશકપણાના દરદમાં ની-ચેનું મીશ્રણ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

એસીડ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ	...	૧૫ ટીપા.
એસીડ ફોસફોરીક ડીલ્યુટ	...	૧૫ ટીપા.
લાઇકર સ્ટ્રીકનીઆ ...	...	૯ ટીપા.
એકસ્ટ્રેકટ ડેમીઆના લીકવીડ	...	૧½ ડ્રામ.
પાણી	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

ACIDUM SULPHURICUM. (H_2SO_4 Eq.=98.) લા૦

એસીડમ સલ્ફ્યુરીકમ. અં૦ સલ્ફ્યુરીક એસીડ. ગુ૦ ગંધકનો તેજાબ.

ઉપનામ—ઓઇલ ઓફ વીટ્રીયલ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Acidum Sulphuricum Aromaticum.* લા૦ એસીડમ સ-લ્ફ્યુરીકમ એરોમેટીકમ. અં૦ એરોમેટીક સલ્ફ્યુરીક

એસીડ. ગુ૦ સુગંધીદાર ગંધકનો તેજાબ.

રીત—સલ્ફ્યુરીક એસીડ	...	૩ ઔંસ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ	...	૩૬ ઔંસ.
સ્પીરીટ ઓફ સીનામેન	...	૨ ઔંસ.
સ્ટ્રોંગ ટીંચર ઓફ જીંજીર	...	૨ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	૫ થી ૩૦ ટીંપા.

૨ *Acidum Sulphuricum Dilutum.* **લા૦** એસીડમ સલ્ફ્યુરીકમ ડીલ્યુટમ. **અં૦** ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડ. **ગુ૦** ગંધકનો પાણી ઉમેરી નરમ કરેલો તેજાબ.

રીત—સલ્ફ્યુરીક એસીડ	...	૧ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી	...	૧૧ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	૫ થી ૩૦ ટીંપા.

ગુણ—તરશ છીપાવનાર, અગ્નિવર્ધક, જ્વરઘ્ન, પૌષ્ટિક, ગ્રાહીક, પરસેવો બંધ કરનાર અને દીપન છે.

ઉપયોગ—સલ્ફ્યુરીક એસીડ ચામડીપર લગાડવાથી ઘણીજ સખત દાહક અસર કરે છે, અને જે જે ભાગપર તે લાગે છે તે તે ભાગને તે જલદ રીતે બાળી નાંખે છે. **ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડ અને એરોમેટીક સલ્ફ્યુરીક એસીડ** ક્વીનાઇન સાથે તાવ રોકવા તરીકે વપરાય છે. સીસાની ધાતુની વિક્રિયા ઉપર અપાય છે. તેની ગ્રાહીક અસરને લીધે તે અતિસાર, કોલેરા, મરડા અને સંગ્રહણી ઉપર વપરાય છે. લોહી બંધ કરવાની અસરને લીધે તે ફેફસાં, હોજરી, મુત્રાશય, ગર્ભાશય અને મળાશયમાંથી થતા રક્તસ્રાવના દરદમાં એકલું અગર ગેલીક એસીડ, એલમ અને બીજી રક્તસ્તંભક દવાના સંયોગમાં વપરાય છે. તેની પરસેવો અટકાવનારી અસરને લીધે તે ક્ષયના દરદમાં અને બીજી નબળાઈના દરદમાં રાતે વળતા અતિશય પરસેવાને બંધ કરવા સારૂ વપરાય છે. આ દવા તાવમાં તાવ રોકવાની અને તરસ છીપાવવાની અસર ઘણીજ સારી રીતે કરે છે. આ દવા ક્વીનાઇનના નાના પ્રમાણમાં અને તેના પણ નાના પ્રમાણમાં મંદાગ્નિ, અજીર્ણ અને નબળાઈના દરદમાં વાપરવાથી

સારી અસર કરે છે.

ક્ષય રોગમાં થતી લોહીની ઉલ્ટીમાં નીચેનું મિશ્રણ સારી અસર કરે છે.

એલમ	...	...		૫ ગ્રેન.
એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ	...		...	૧ ડ્રામ.
હેઝેલાઇન	...	...	...	૧ ડ્રામ.
પાણી	...	...	...	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

ડાક્ટર રખાલદાસ ઘોશ જણાવે છે કે ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડ જો ઝીન્સાઈ સલ્ફેટના સંયોગમાં વાપરવામાં આવે તો ક્ષય રોગમાં વળતા રાત્રના પરસેવાને તે એકદમ બંધ કરે છે.

ACIDUM SULPHUROSUM. (SO_2–Eq.=64) લા૦

એસીડમ સલ્ફ્યુરોઝમ. અં૦ સલ્ફ્યુરસ એસીડ.

માત્રા—½ થી ૧ ડ્રામ. (ગ્લીસરાઇન અથવા બીજા પ્રવાહીના સરખા માપમાં વાપરવું.)

ગુણ—જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—આ દવા દુર્ગંધનો નાશ કરે છે. ગંધક બાળવાથી આ એસીડ વાયુ રૂપમાં પેદા થાય છે. જ્યાં કોલેરા મરકી વગેરે ચેપી રોગ અને ગંદકી થતાં હોય તેવી જગોમાં ગંધક બાળવાથી સારૂ થાય છે. ઉલ-ટી, ખાંસી અને જ્વર ઉપર અપાય છે. લોશન તરીકે દાદર, ખરજવા અને બીજા ચામડીના દરદમાં તે લગાડવામાં આવે છે.

સલ્ફ્યુરીક, નાઇટ્રીક અને હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડના વિષના વિષારી ચિન્હો અને જાણવા લાયક હકીકત—આ ત્રણ મીનરલ એટલે ખનીજ આસીડો (તેજાબો) આપણા દેશમાં વિશેષ વાપરવામાં આવતા નથી, તેથી તે ભૂલથી પીવાના કેસ ક્વચિત જ બને છે, તેના

વડે પરહત્યા કરવી મુશ્કેલ પડે છે. કદાચ દવાને બ્હાને અથવા બેશુદ્ધ સ્થિતીમાં કે નાના બાળકના ગળામાં રેડી શકાય છે. જો નાના છોકરામાં હોય તો ખુન અગર અકસ્માત મનાય છે, અને જુવાન માણસમાં હોય તો તે ઘણું કરીને સ્વહત્યા કરવા સારૂ લેવામાં આવ્યું છે એમ મનાય છે. આ ઝેર મોંઢેથી આપ્યા સિવાય બીજી રીતે પણ આપી શકાય છે. અશીનુ કે એળીઆ સાથે મેળવીને તે અપાય છે. તેમાં ઘણું કરીને ગંધકનો તેજાબ એ રીતે વિશેષ આપવામાં આવે છે. ગંધકનો અને સુરાખારનો તેજાબ બદશીકલ કરવા સારૂ, કપડાં બાળવા માટે અથવા ઉધાઇનો નાશ કરવાના હેતુથી વપરાય છે. ખનીજ એસીડના જાણીતા ગુણ એવા છે કે તેમનાથી સકરણ પદાર્થનો નાશ થાય છે; કાળા કપડાંને બાળી નાંખે છે, વનસ્પતિના આસ્માની રંગને રાતો કરી મેલે છે અને રંગેલા કપડાનો રંગ બદલી નાંખે છે.

ચિન્હો—આ ઝેર ચોખ્ખા પીવામાં આવે તો પીતાં પીતાં ચિન્હો શરૂ થાય છે, મોઢા, ગળા, અને પેટમાં બળતરા થવા માંડે છે, પેટમાં વીંટ આવે છે, અને તે તપખીરીઆ રંગની અથવા કાળી થાય છે, તેમાં લોહી જામી ગએલુ માલમ પડે છે. બોલવામાં તથા ગળવામાં અડચણ આવે છે, ઘણી તરસ લાગે છે, ઝાડો કબજ થાય છે, અને પેશાબ થોડો થાય છે. નાડી નાની અને ઉતાવળી ચાલે છે, શ્વાસોશ્વાસ લેવામાં કષ્ટ પડે છે, ચહેરો ફિકરમંદ થાય છે; કોઇવાર તેજાબ શ્વાસનળીમાં જાય છે અને તેથી ઉધરસ થઈ અવાજ બેસી જાય છે, હોઠ ખવાઈ જાય છે, અથવા તેની ઉપર ફોલ્લા થાય છે. હડપચી અને ગાલ ઉપર તેના ડાઘ જોવામાં આવે છે: મોંની અંદરનો ભાગ ધોળો કરચલીવાળો અને ખવાઈ ગએલો માલમ પડે છે અને તે ભાગનો રંગ તપખીરીઓ અથવા પીળો હોય છે. દાંત છુટા પડી જાય છે, અને તેનો રંગ બદલાઈ જાય છે. જીભ ધોળી થઈ ગએલી હોય છે. તેજાબના ડાઘ હાથ, પગ, લુગડાં તેમજ ગળા ઉપર માલમ પડે છે, ધોળા પત્થર ઉપર પડે છે તો તેમાં ઉભરો આવે છે. આ વીષની અંદર મનની સ્થિતી છેવટ સુધી બગડતી નથી. કેટલાક દરદી આંચકી આવીને મરણ પામે છે, કેટલાક શ્વાસાવરોધને લીધે મરી જાય છે અને કેટલાક ધનુર્વા જેવા આંચકા, ભ્રમ અને વાઇ જેવી સ્થિતીમાં જાય

મરણ પામે છે.

વિષારી પ્રમાણ—આ ત્રણે ઝેરો એકથી બે દ્રામ જેટલા પ્રમાણમાં લેવામાં આવે તો તેનાથી મૃત્યુ થાય છે.

મરણ થવાનો કાળ—ઓછામાં ઓછા બે કલાક અથવા તેથી પણ ઓછા સમયમાં મૃત્યુ નીપજે છે. કોઇ વખત માણસ કેટલાક દીવસ, અઠવાડીઆં અગર મહિના સુધી જીવે છે. દીર્ઘ કેસમાં તે માણસને તાવ આવે છે. તેની ચામડી સૂકી અને નાડી ઉતાવળી હોય છે, કેટલીક વખતે તેને ઉલ્ટી થાય છે અને ઉલ્ટીની સાથે હોજરી અગર ગળામાંથી રસપડ પડે છે, મોંમાંથી થુંક વહે છે, શ્વાસ ગંધાય છે, પેટ કઠણ જણાય છે, શ્વાસોશ્વાસ ટુંકા અને મુસ્કેલીથી ચાલે છે, હાથ પગમાં કળતર થાય છે, અને પાચન શક્તિનો નાશ થાય છે. શરીરના સર્વ અવયવોમાં અશક્તિ માલમ પડે છે, અને છેવટ અશક્તિ વધી જઇને દરદી થોડા અઠવાડીઆમાં મરણ પામે છે; જો કોઇવાર તે બચી જાય છે તો મરતાં સુધી પુરી તંદુરસ્તી ભોગવતો નથી.

જો આ ત્રણે તેજાબો આંતરડામાં ગર્ભસ્થાનમાં અથવા કાનમાં રેડવામાં આવે તો પણ મૃત્યુ થાય છે.

મરણોત્તર સ્વરૂપ—હોઠ, હડપચી, અને શરીરના બીજા ભાગો ઉપર તેજાબના ડાઘ જોવામાં આવે છે. મોઢું, જીભ અને ગળાની અંદરની ચામડી સફેદ, પીળી, કાબરી, ખવાઇ ગએલી અને નરમ માલમ પડે છે.

એપીગ્લોટીસ પડદો દાહ યુક્ત અને સૂજેલો જણાય છે. અન્નનળ મોઢા તથા ગળા જેવો થઇ ગયો હોય છે, તેનું રસપડ છુટું પડી ગએલું જોવામાં આવે છે, કવચિત્ત તેનાપર ચાંદા જોવામાં આવે છે. વખતે પકવાશય વાયુથી ફુલેલું હોય છે. કોઇવાર સંકુચિત હોય છે, તે ચીરી જોતાં તેમાંથી પીળાશપર અગર તપખીરીઆ રંગનું કે કાળુ ચીકણું દ્રવ્ય આંતરડાંના ઉપલા ભાગમાં અથવા અન્નનળમાં પણ હોય છે. રસપડ દાહયુક્ત અને લાલ હોય છે અને તેની નીચે રક્તશ્રાવ થએલો માલમ પડે છે. મોટી નસોમાં લોહી જામી ગએલું જણાય છે. મૂત્રાશય સંકુચીત થએલું જણાય છે.

વિષનાશક ઈલાજો.

નાઇટ્રીક એસીડ. ૧. સરસમાં સરસ ઉપાય એ છે કે મેગ્નીશ્યા અગર કારબોનેટ ઓફ મેગ્નીશ્યા પાણીમાં અથવા દુધમાં અગર બન્નેમા મિશ્ર કરી પાઈ દેવું.

હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ. ૨. ચાક અથવા ચુનો, દુધ, તેલ પોટાસ, સોડા, ગુંદરનું પ્રવાહી અને આલ્કલાઇનિ પ્રવાહી કેટલાક દીવસ સુધી વાપરવાં.

સલ્ફ્યુરીક એસીડ. ૩. જો ચામડી ખવાઇ ગએલી માલમ પડે તો સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો નહીં.

૪. પેટ ઉપર જળો લગાડવી, શેક કરવો અને દરદીને બરફનું પાણી પીવા આપવું.

૫. કાંજીની પીચકારી મારી મળશુદ્ધી કરવી.

૬. જો કોઇ પણ બ્હારનો ભાગ ખવાઇ ગયો હોય તો તેના ઇલાજ બળવાના ઇલાજ પ્રમાણે કરવા.

ACIDUM TARTARICUM. ($H_2C_4H_4O_6$.Eq.=150.)

લા૦ એસીડમ ટાર્ટરીકમ. **અં૦** ટાર્ટરીક એસીડ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—તરસ છીપાવનાર, આમ્લ અને શિતકારક છે.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ સાઇટ્રીક એસીડને મળતા છે. તે તાવમાં તરસ છીપાવવાની સારી અસર કરે છે, આથી કરીને આવા દરદોમાં તે **ક્રીમ આફ ટારટરના** રૂપમાં અને સોડા બાય કાર્બોનાસના સંયોગમાં વારંવાર વપરાય છે.

AMMONIUM AND ITS SALTS. **એમોન્યા અને તેની** બનાવટો.

AMMONIUM. ($_2NH_4$. Eq=14) લા૦ એમોનીયમ. અં૦ એમોન્યા.

LIQUOR AMMONIAE FORTIOR. (NH_3.Eq.=17)

લા૦ લીકર આમોન્યાઈ ફોર્ટીઓર. **અં૦** સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા. **ગુ૦** એમોન્યાનું સખત પ્રવાહી.

આ દવા નવસાર અને કળીચુનાના સંયોગથી બનાવાય છે.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Ammoniae.* **લા૦** લીકર એમોન્યા. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા. **ગુ૦** એમોન્યાનું પ્રવાહી.

રીત—સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા		૨૦ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ...	...	૪૦ ઔંસ.
માત્રા— ...	...	૧૦ થી ૩૦ ટીપા.

૨ *Linimentum Ammoniae.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ એમોન્યાઈ. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ એમોન્યા. **ગુ૦** એમોન્યાનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા	...	૧ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ ...	...	૩ ઔંસ.

૩ *Spiritus Ammoniae Foetidus.* **લા૦** સ્પીરીટસ એમોન્યાઇ ફીટીડસ. (એસાફીટીડા જુઓ.)

સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા લીનીમેન્ટમ કેમ્ફોરી કમ્પોઝીટમ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—દાહક અને ગરમ છે. આમોન્યાની વાસ અતી ઉગ્ર અને ઉષ્ણ છે.

ઉપયોગ—આમોન્યાનું સોલ્યુશન અંદરના ઉપચાર તરીકે વધી ગએલા તાવ, સોજાવાળા દરદ, કોલેરા, સ્નાયુઓની નબળાઇના વ્યાધી, હૃદયની મંદગતીના વ્યાધી, હીસ્ટીરીઆ, સર્પદંશ, બીજા વિશવાળા પ્રાણી-

ઓના વિશના વ્યાધીમાં. મૂર્છા, વાઇ, મગજની નબળાઈ, અને રુંધીવાના દરદમાં વપરાય છે.

ઔષધ તરીકે એકલું એમોન્યા અગર તેની હરકોઇ બનાવટો પીવામાં લીધાથી હોજરીમાં જરા ગરમીની અસર પેદા કરે છે, અને લોહીની ખટાશ દુર કરવાની અસર કરે છે; નાડીની ગતી અને ધબકારા વધારે છે, તાણ તથા આંચકીને મટાડે છે, અને ચામડીની અંદરના પ્રવાહ, પસીનો, મૂત્રાશય, થુંક, કફ, વીગેરે વધારી બ્હાર કાઢે છે; તેમ મુખ્યત્વે કરીને કફને તથા પરસેવાને સારી રીતે બહાર કાઢે છે. વધારે પ્રમાણમાં માથામાં ધબકારા અને દુઃખ ઉત્પન્ન કરે છે, અને માથુ બ્હેરૂં ખોખ કરી મુકે છે; અને આથી વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક અસર કરે છે; અને વિષારી પ્રમાણમાં દાહક સોજાની અસર ઉત્પન્ન કરે છે.

બેશુદ્ધી. નબળાઈથી આવેલી મૂર્છામાં દરદીનું ભાન ઠેકાણે લાવવા, તથા હૃદય પૌષ્ટિક ગરમ અસર કરવા સારૂ અને હીસ્ટીરીઆમાં આવતી તાણ તથા વાયુના ઉન્માદને મટાડવા સારૂ, અને ફેફસાના સોજાના વ્યાધી અને તીક્ષ્ણ ઉધરસના દરદમાં કફઘ્ન અસર કરવા સારૂ એમોન્યા વારંવાર વપરાય છે; અને તેથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે.

એમોન્યાનું સોલ્યુશન ડીજીટેલીસ, ટોબેકો, કોલચીકમ, એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ અને **એકોનાઈટના** વિષના કેસમાં હૃદય પૌષ્ટિક ગરમ અસર કરવા સારૂ વિષનાશક દવા તરીકે વારંવાર વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે એમોન્યા વાઇ, હીસ્ટીરીયા, મૂર્છા, સળેખમ, ભયંકર દરદથી આવેલી બેશુદ્ધીમાં, અને તિક્ષ્ણ ઝેરી દવાની બેશુદ્ધીમાં સુંઘવાથી છીંક લાવવાની અને ગરમ અસર સારી થાય છે અને શરીરમાં ચેતન આવી દરદી જાગૃત થાય છે. વીંછીના ડંશ ઉપર લીકર આમોન્યા અને લાડેનમ સમભાગે લગાડવાથી આરામ થાય છે. સંધીવા ગાંઠીઓ વા, અને જૂની ઉધરસના દરદ પર (છાતીએ ચોપડવાથી) આ દવાનું ચોપડવાનું તેલ ચોળવાથી ગરમ, કફઘ્ન અને પીડાશામક અસર સારી રીતે થાય છે. એકલું એમોન્યા સાજી ચામડી પર લગાડવાથી બ્લીસ્ટર જેવા ફોલ્લા ઉઠે છે.

વિષારી ચિન્હો—એમોન્યાનો વાયુ વિષારી છે. તેનાથી ફેફસાનો અને શ્વાસનળીનો દાહ થાય છે. **ડાક્ટર ટેલર** જણાવે છે કે વાઇના દરદથી મૂર્છા પ્રાપ્ત થયેલા એક દરદીને જાગૃત કરવા સારૂ તેના નાક આગળ ઘણીવાર સુધી એમોન્યા રાખવાથી તેની શ્વાસનળીનો વરમ થઇને તે મરણ પામ્યો હતો; એમોન્યા વાયુની મુંઝાઇ જવાય તેવી તીક્ષ્ણ ગરમ વાસ આવે છે. મોમાંથી પુષ્કળ પાણી છુટે છે અને અંગ બળે છે, પછી ગળામાં અને અન્નનળીમાં સખત અગન બળવા માંડે છે. થોડીવાર પછી તીક્ષ્ણ વેદના થવામાંડે છે અને દાબવાથી વધારે થાય છે. વારંવાર ઉલટી થાય છે, તેની અંદર લોહી પડે છે. પેટમાં બહુજ દુખે છે; ગળામાં હરકત થાય છે, અવાજ ખોખરો બોલે છે, અને તેની સાથે ખાંસી થાય છે, તરસ લાગે છે, અને દરદી અતિશય પીડા પામી મરણને શરણ થાય છે.

મરણોત્તર સ્વરૂપ—અન્ન માર્ગનુ રસપડ દાહ યુક્ત અને ખવાઇ ગએલું હોય છે. શ્વાસનળી દાહ યુક્ત માલમ પડે છે, કોઇ વખત આ વરમ પ્રસરીને આંતરડા, વાયુનળી, અને ફેફસા સુધી પહોચે છે.

મરણકાળ—એમોન્યા વધારે પ્રમાણમાં પીવાથી અથવા સુંઘવાથી થોડા કલાકમાં મરણ નીપજે છે. કોઇવાર ફક્ત ચાર મિનિટમાં પણ મોત થાય છે.

પ્રાણ હારક પ્રમાણ—સ્ટ્રોંગ લાઇકર એમોન્યાના ૧ ડ્રામથી મોત થાય છે.

આમોન્યાના વિષના વિષનાશક ઈલાજો.

આમોન્યા.

૧. વીનેગર પાણીમાં મિશ્ર કરીને પાવો.

૨. લીંબુનો રસ પાણીમાં મિશ્ર કરીને પાવો.

૩. સાઇટ્રીક એસીડની ટેબ્લેઇડ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવી.

૪. ટારટરીક એસીડનો $\frac{1}{2}$ ડ્રામ ૧૦ ઔંસ પાણીમાં મીશ્ર કરી પાવો.

૫. દુધ પાવું.

૬. ઓલીવ ઓઇલના ૫ ઔંસ પાણીના ૨૦ ઔંસમાં

મિશ્ર કરી પાવા.

૭. મોરફાઇન સલ્ફેટના ¼ ગ્રેનની ટચ્યુલોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારી શરીરમાં થતી પીડા દુર કરવી.

૮. એસેટીક એસીડ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવું.

AMMONII CARBONAS. ($N_3H_{11}C_2O_5$ Eq = 157.) લા૦

આમોની કાર્બોનાસ. અં૦ કાર્બોનેટ ઓફ આમોન્યા. ગુ૦ સુંઘવાનું મીઠું.

ઉપનામ—સુંઘવાનું મીઠું. સ્મેલીંગ સોલ્ટ.

માત્રા— { કફઘ્ન અને ગરમ તરીકે ૩ થી ૧૦ ગ્રેન. વમનકારક તરીકે ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેન. }

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Spiritus Ammoniae Aromaticus.* લા૦ સ્પીરીટસ આમોન્યાઇ એરોમેટીકસ. અં૦ એરોમેટીક સ્પીરીટ ઓફ એમોન્યા.

ઉપનામ—સોલવોલેટાઇલ.

રીત—એમોન્યાકાર્બ	... ...	૪ ઔંસ.
સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા.	...	૮ ઔંસ.
વોલેટાઇલ ઓઇલ ઓફ નટમેગ	...	૪½ દ્રામ.
લીંબુનું તેલ	... ...	૬½ દ્રામ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	... ...	૬ પાઇન્ટ.
ચોખ્ખુ પાણી	... ...	૩ પાઇન્ટ.
માત્રા—	... ...	½ થી ૧ દ્રામ.

ગુણ—ખટાશ દુર કરનાર, ગરમ, સ્વેદલ અને કફઘ્ન છે; વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક છે અને અતિશય વધારે પ્રમાણમાં દાહક અસર કરનાર વિષ છે.

ઉપયોગ—એમોન્યા કાર્બોનાસ હૃદયના દુખાવા, હોજરીની પાચન ક્રિયાના વ્યાધી, કોડ, ખરજવા, વિચર્ચિકા, જૂના અને તીક્ષ્ણ ફેફસાના સોજામાં, ત્રિદોષ, હીસ્ટીરીઆ, વાઇ, સુવાવડના ઉન્માદ, નાનાં બચ્ચાંઓની વરાધ, લકવા, દમ અને હાંફણુ, જ્વર, ખાંસી, ક્ષય, મધુપ્રમેહ અને અજીર્ણના દરદમાં વપરાય છે.

આ દવાની કફઘ્ન અસર ઘણીજ ઉત્તમ છે; અને તે કફને એકદમ ફેફસામાંથી બહાર કાઢે છે; માટે તે ખાસ કરીને તીક્ષ્ણ ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, ફેફસાના અંતરપડના સોજા, ક્ષય અને દમના રોગમાં ગળફા ફેફસામાંથી બહાર કાઢવા સારૂ સેનેગા અને ઇપીકાકયુઆનાના સંયોગમાં વારંવાર વપરાય છે. મૂર્છા, વાઇ, સળેખમ, માથાનો દુખાવો, હીસ્ટીરીઆ અને બીજા બેશુદ્ધીના દરદમાં આ દવા સુંઘવાથી સારો ફાયદો થાય છે. સાઇટ્રીક અથવા ટાર્ટરીક આસીડ અગર લીંબુના રસના સંયોગમાં આ દવા ઉલ્ટીને બંધ કરે છે અને દીપન અસર કરે છે. કેટલીકવાર ઘણા પ્રકારના ઘેન લાવનારા વિષના કેસમાં આ દવા ગરમ વમનકારક અસર સારૂ ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં પાણી સાથે પાવામાં આવે છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવા કેટલીકવાર રેચક અસર કરે છે, અને જો તે વધારે વખત સુધી આપવામાં આવે તો આંતરડાપર સોજાની અસર કરે છે; માટે આ દવા અતિસાર થઇ ગએલા દરદીઓને આપવી નહીં. આ દવા તાવના દરદમાં સ્વેદલ અસર કરી તાવ ઉતારી નાંખે છે; આ દવા લાઇકર એમોન્યા એસીટાસ બનાવવામાં વપરાય છે, અને તે રૂપમાં સ્વેદલ અસર ઘણીજ સારી કરે છે.

સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક—મૂર્છા, બેશુદ્ધી, હીસ્ટીરીઆ, મગજની નબળાઇ, વાયુના દરદ, ચુંક તથા આંકડીના વ્યાધીમાં ગરમ અસર કરવા સારૂ વારંવાર વધારે પ્રમાણમાં વપરાય છે. અજીર્ણ, મંદાગ્નિ અને પાચન શક્તિ સુધારવા સારૂ ગરમ દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. ઉધરસ, ક્ષય, ફેફસાના સેજા, દમ અને હાંફણુના દરદમાં કફઘ્ન ગરમ તરીકે વારંવાર કફઘ્ન દવાઓ સાથે વપરાય છે. જ્યારે તીક્ષ્ણ ફેફસાના સોજાના દરદમાં અને ઉધરસમાં કફ બીલકુલ બહાર નીકળતો નથી અને દરદી શ્વાસ પણ પરાણે લઇ શકે છે અને બેભાન થાય

છે ત્યારે આ દવાના ત્રીશ ત્રીશ ટીપાં ગરમ દુધ સાથે આપવાથી કફ બહાર નીકળે છે, અને દરદીને હુંશિઆરી આવી શ્વાસ સારી રીતે લઇ શકે છે. કેટલીક પ્રકારના હૃદયની ગતિ મંદ કરનારા વિષના દરદમાં આ દવા હૃદય પૌષ્ટિક તરીકે અને વિષનાશક તરીકે વારંવાર વપરાય છે.

AMMONII CHLORIDUM.(NH_4Cl. Eq.=53·5) **લા૦**

આમોની કલોરીડમ. **અં૦** કલોરાઇડ ઑફ આમોનીયમ. **ગુ૦** નવસાર.

ઉપનામ—સૉલ એમોન્યાક.

માત્રા— ...	રક્ત શોધક તરીકે ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
	તાવ રોકવા તરીકે ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—કફઘ્ન, ગ્રાહીક, પીતશામક, ઋતુશ્રાવક, સ્વેદલ, મૂત્રલ, પીડાશામક, ગરમ, અને રક્ત શોધક છે.

ઉપયોગ—આમોન્યા કલોરાઇડ કફઘ્ન તરીકે જૂની ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, ઉટાંટીઆ અને સૂકી ખાંસીના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. પિત્તશામક તરીકે કાળજાના વધારાના દરદો, કમળો અને બરોળના વ્યાધીમાં વધારે વપરાય છે. ઋતુશ્રાવક તરીકે અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદોમાં બીજા ઋતુશ્રાવક ઔષધોના સંયોગમાં વધારે વપરાય છે. સ્વેદલ તરીકે તાવના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં સ્વેદલ ઔષધો સાથે વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે. મૂત્રલ તરીકે જલંદર અને રક્તાશયના વ્યાધીમાં મૂત્રલ દવાના સંયોગમાં અતિશય વપરાય છે. પીડાશામક તરીકે સંધીવા, અને માથાના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં દીવસમાં ત્રણ વખત લેવાથી દુખાવાને નરમ પાડે છે. રક્તશોધક તરીકે આ દવા પારાને બદલે વારંવાર અને ફતેહમંદી સાથે ઉપદંશ વીસ્ફોટક અને કંઠમાળના દરદમાં વપરાય છે. ગ્રાહીક તરીકે અતિસાર, મરડા, હરસ અને બીજા રક્તશ્રાવના વ્યાધીમાં ગ્રાહીક ઔષધો સાથે વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

એમોન્યા ક્લોરાઈડ ક્વીનાઈનની શોધ પહેલા તાવના દરદમાં તાવ રોકવા તરીકે અતિશય વપરાતું હતું; પણ હાલમાં **ગ્રેટબ્રિટનમાં** વધારે વપરાતું નથી, પણ **જર્મનીમાં** તે અતિશય વપરાય છે; અને **રૂશિયામાં** મસ્તકના દુખાવા અને જૂના સંધીવામાં રક્તશોધક તરીકે ઘણું વપરાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવા બદ, ગાંઠ, સ્તનના સોજા ઉપર ૨ ડ્રામ ૧ ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરીને લોશન તરીકે વપરાય છે; તે ગાંઠોને વીખેરી નાંખવાની અને સોજાને મટાડવાની સારી શક્તિ ધરાવેછે. માથાના દુખાવામા અને સખત તાવના દરદમાં માથાપર ગરમી ન ચઢે એવા હેતુથી તે બરફ બદલે નીચે પ્રમાણે વાપરવાથી માથાના દુખાવાને અને ગરમીને કમી કરી નાંખે છે.

એમોન્યા ક્લોરાઈડ	...	...	૫ ઔંસ.
પોટાશ નાઈટ્રાસ...	...	...	૫ ઔંસ.
પાણી... ...	...	...	૧૬ ઔંસ.

લચક, કરમોડ અને બીજા દુખદાયક દરદોમાં આ દવા લોશન તરીકે ચોપડવાથી પીડાશામક અસર કરે છે.

AMMONII BROMIDUM. (NH_4 Br, Eq.=98.) **લાગ**

આમોની બ્રોમીડમ. અં૦ બ્રોમાઈડ ઓફ આમોન્યમ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—ગરમ, રક્તશોધક, કષ્ઘ્ન નિંદ્રા લાવનાર અને ગ્રંથી શામક છે.

ઉપયોગ—આમોન્યા બ્રોમાઈડ મગજ પર શાંતી દાયક કષ્ઘ્ન અને નિંદ્રાપદ અસર સારૂ અપસ્માર અને ઉટાટીઆના દરદમાં વારંવાર અને વધારે પ્રમાણમાં વપરાય છે. પોટાશ બ્રોમાઈડ જેવી આ દવા વધારે વખત સુધી વાપરવાથી હૃદયની મંદગતી કરતી નથી. **મારફાઈન અને અફીણની** ટેવો બ્રોમાઈડ આપ્યાથી છોડાવી શકાય છે એમ કહેવાય છે. ગંડગુમડ, કંઠમાળ, નેત્ર રોગ મગજના ઉન્માદ, ઉપદંશ અને ચામડીના દરદોમાં આ દવા રક્તશોધક તરીકે વારંવાર વપરાય છે. હીસ્ટીરીઆ અને

વાયુના ઉન્માદના દરદમાં આ દવા ચુંક તથા આંકડી મટાડવા અને ગરમ અસર કરવા સારૂ વપરાય છે.

LIQUOR AMMONII ACETATIS FORTIOR. (NH_4, $C_2H_3O_2$ E૧.=77) લા૦ લાઇકર આમોની એસીટેટીસ ફોરશ્યોર. અં૦ સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એસીટેટ ઓફ આમોન્યમ.

રીત—એમોન્યા કાર્બ ... ... ૧૫½ ઔંસ.
એસેટીક એસીડ ... ... ૫૦ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.
બધું મળી ૩ પાઇન્ટ બનાવવું.

માત્રા— ... ... ૨૫ થી ૭૫ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Ammonii Acetatis.* લા૦ લાઇકર આમોની એસીટેટીસ. અં૦ સોલ્યુશન ઓફ એસીટેટ ઓફ એમોન્યમ.

રીત—એમોન્યા કાર્બ ... ... ૬½ ડ્રામ.
એસેટીક એસીડ ... ... ૨½ ઔંસ.
પાણી ... ... ૧૨½ ઔંસ.

રીત—સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એસીટેટ ઓફ એમોન્યમ. ૪ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૧૬ ઔંસ.

માત્રા— ... ...૨ થી ૬ ડ્રામ.

ગુણ—તરસ છીપાવનાર, સ્વેદલ, કફઘ્ન, મૂત્રલ અને વધારે પ્રમાણમાં ઋતુશ્રાવક છે.

ઉપયોગ—આ બંને બનાવટો સઘળી જાતના તાવ, ઉધરસ, સળેખમ, અને સોજાના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે. અનિયમિત ઋતુશ્રા-

ના દરદોમાં આ દવા વધારે પ્રમાણમાં વપરાય છે. આ દવાઓ લીધાથી એમોન્યા જેવી ગરમ અસર થતી નથી પણ તે હોજરીમાં જઈ અંદરની ચામડીના પ્રવાહને સારી રીતે વધારે છે; મુખ્યત્વે કરીને ચામડીના પ્રવાહને (પરસેવાને) અને મૂત્રાશયના પ્રવાહને (પેશાબ) સારી રીતે વધારે છે; અને આ કારણને લીધે તે સખત તાવમાં સ્વેદલ અને જ્વરઘ્ન તરીકે **પોટાસ નાઇટ્રાસ સોડાસેલીસીલાસ** અને **સ્પીરીટ ઇથર નાઈટ્રોસીના** સંયોગમાં અતિશય વપરાય છે.

સઘળી જાતના ઉના તાવમાં નીચેનું મિશ્રણ લેવાથી સ્વેદલ, મુત્રલ અને રેચક અસર થઇ તાવ ઉતરી જાય છે.

પોટાસ નાઇટ્રાસ	૧૫ ગ્રેન.
સોડા સેલીસીલેટ	૧૦ ગ્રેન.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ	૩ ડ્રામ.
લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ ...	૪ ડ્રામ.
સ્પીરીટ ઇથર નાઇટ્રોસી... ...	૩૦ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૧૫ ટીપાં.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક ...	૧૫ ટીપાં.
ટીંચર જીંજર...	૧૫ ટીપાં.
કપુરનું પાણી...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી ત્રણ ત્રણ કલાકે તાવ ઉતરી જાય ત્યાં સુધી ત્રણ ભાગે પીવું.

LIQUOR AMMONII CITRATIS FORTIOR. (NH 4,)3C6H5O7·Eq.=243.) **લા૦** લાઇકર આમોની સાયટ્રેસીસ ફોર્સ્યોર. **અં૦** સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.

રીત—સાઇટ્રીક એસીડ ...	૧૨ ઔંસ.
સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ આમોન્યા	૧૧ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ...	જોઇએ તેટલું.

બધું મળી ૨૪ ઔંસ બનાવવું.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧½ ડ્રામ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Ammonii Citratis.* **લા૦** લાઇકર આમોની સાઇટ્રેટીસ, **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.

રીત—સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ ૫ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧૫ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાઓના ગુણદોષ લાઇકર આમોન્યા એસીટાસને ઘણી ખરી રીતે મળતા આવે છે.

SULPHYDRATE OF AMMONIUM. **લા૦** સલ્ફહાઇડ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.

માત્રા—૧ થી ૩ ટીપાં. (જ્યારે આ દવા પીવી હોય ત્યારેજ તેના ટીપા પાણીમાં નાંખી પી જવાં, નહીં તો તે બગડી જાય છે.)

ઉપયોગ—આ દવા વધારે પ્રમાણુમાં મગજના સ્નાયુઓને નબળા કરી ચક્કર, સુસ્તી, મૂર્છા, બકારીઓ અને ઉલ્ટીઓ કરે છે. નાના પ્રમાણુમાં ચામડીના અંદરના પ્રવાહને વધારે છે અને બહાર કાઢે છે.

જુના ચામડીના દરદોમાં, સંધીવામાં અને ઉધરસમાં કફઘ્ન અને સ્વેદલ તરીકે વારંવાર વાપરવામાં આવે છે. મધુ પ્રમેહમાં પણ આ દવા વપરાય છે; પણ તે તેની અંદર સાકરનો ભાગ કમી કરતી હોય એમ જણાતું નથી. આ દવા જો બેદરકારીથી વાપરવામાં આવે છે તો ઘણા ભયંકર ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે. આ દવા હાલમાં ઝાઝી વપરાતી નથી.

AMMONII NITRAS. ($NH_4 NO_3$ Eq=80.) **લા૦** એમોની નાઇટ્રાસ. **અં૦** નાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.

ઉપયોગ—આ દવા મુખ્યત્વે કરીને નાઈટ્રસ ઓક્સાઈડ ગ્યાસ (લાફીંગ ગ્યાસ) બનાવવામાં વપરાય છે. આ ગ્યાસ જલદીથી અને નિર્ભયતાથી બેશુદ્ધી લાવવાની અસર કરે છે; અને તેથી તેનો દાંતના દાક્તરો અતિશય ઉપયોગ કરે છે.

AMMONII PHOSPHAS. ($(NH_4)_2$ HPO_4 Eq.=132.)

લા૦ આમોની ફોસફાસ. અં૦ ફોસફેટ ઓફ આમોન્યમ.

માત્રા—૫ થી ૨૦ ગ્રેન. દીવસમાં ત્રણવાર અથવા ચાર વાર પાણી સાથે આપવું.

ઉપયોગ—આ દવા ગાંઠીઆ વા અને સંધીવાના દરદમાં યુરેટ ઓફ સોડીયમને ગાળી નાંખવા સારૂ વધારે વપરાય છે. મુત્રાશયના દરદોમાં પણ આ દવા વપરાય છે.

આ દવા કાળજાપર સખત ગરમીની અસર કરે છે. આંતરડાની ગાંઠોપર ગરમીની અસર કરતી નથી. (રૂથરફોર્ડ.)

IODIDE OF AMMONIUM. અં૦ આયોડીડ ઓફ આમોન્યમ.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ પોટાસ આયોડીડને ઘણી ખરી રીતે મળતા આવે છે; અને તેનું પ્રમાણ પણ તેના જેટલુંજ છે. આ દવા કોઇ કોઇવાર વપરાય છે.

ALUMEN. ($AL_2 3SO_4, K_2SO_4, 24H_2O$, Eq.=948) or

$AL_2 3SO_4, (NH_4)_2SO_4, 24H_2O$, Eq.=906.)

લા૦ આલ્યુમેન. અં૦ આલમ. ગુ૦ ફટકડી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Alumen Exsiccatum.* લા૦ આલ્યુમેન એક્સીકેટમ. અં૦

આલ્રમ. ફુલાવેલી ફટકડી.

માત્રા—	ગ્રાહીક તરીકે એકલી અગર કાઇનાના સંયોગમાં ...	...	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
	રેચક તરીકે	...	૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

૨ *Glycerinum Aluminis.* લા૦ ગ્લીસરાઇનમ આલ્યુમીનીસ. અં૦ ગ્લીસરાઇન ઓફ આલમ.

રીત—ફટકડી ... ... ૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન ... ... ૫ ઔંસ.

ગુણ—ગ્રાહીક, રક્તસ્તંભક, અને જ્વરઘ્ન છે. વધારે પ્રમાણમાં રેચક અસર કરે છે.

ઉપયોગ—આલમ સંગ્રહણી, અતિસાર, પ્રદર, અતિઆર્ત્તવ, મૂત્રાશય, ગર્ભાશય, હરસ, મળાશય, ફેફસા, નાક, અને હોજરીમાંથી થતા રક્તસ્ત્રાવના દરદોમાં રક્ત ગ્રાહીક તરીકે વારંવાર વપરાય છે; ટાઢીઆ તાવ ઉપર ફટકડીના ૫ થી ૧૦ ગ્રેન ગોળની સાથે આપવાથી તાવ રોકાઇ જાય છે. આંખના દરદમાં તેના ૨ ગ્રેન એક ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી ટીપાં નાંખવા તરીકે વપરાય છે; મોંઢું આવ્યું હોય, સાધારણ અથવા પારાની દવા ખાધા પછી જીભપર ચાંદા પડ્યા હોય, ગળું આવ્યું હોય, ચોળીયા સુજી આવ્યા હોય, પડ જીભ ઉતરી હોય તો આ દવાના કોગળા કરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. જુના પ્રમેહના દરદમાં ફુલાવેલી ફટકડી ૨ થી ૪ ગ્રેનના પ્રમાણમાં ખાવાથી સારી અસર કરે છે એમ **આચાર્ય ડી. જે.** જણાવે છે. જુના પ્રમેહ અને પ્રદરના દરદમાં તેના ૨ ગ્રેન ૧ ઔંસ પાણીમા મિશ્ર કરીને પીચકારી મારવાથી ગ્રાહીક અસર સારી થાય છે. ઉટાંટીઆ અને ક્ષય રોગમાં થતી લોહીની ઉલ્ટીના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવા રેચક અસર કરે છે.

ACETANILIDUM. ($C_8 H_9 NO.$) **લા૦** એસીટેનીલીડમ.

અં૦ એસીટેનીલાઇડ.

ઉપનામ—એન્ટીફેબ્રીન.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—સખત તાવ ઉતારનાર, દુર્ગંધનાશક અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—એન્ટીફેબ્રીન ટાઇફોઇડ તાવ, બીજા સખત તાવ, રતવા, ક્ષય, સંધીવા અને શીતળાના દરદમાં વપરાય છે. માથાના દુખાવા અને મગજના સ્નાયુઓના દરદમાં પીડાશામક તરીકે વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવા લેવાથી શરીરની ગરમી એકદમ ઘટી જવા માંડે છે, અને તે હ્રદયની ગતી તથા મગજના સ્નાયુઓપર અતિશય નબળાઈની અસર કરે છે; માટે તેનો ઘણીજ સંભાળથી ઉપયોગ કરવો. આ દવા ૨ થી ૧૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં અપસ્માર, મસ્તકશુળ અને સખત તાવમાં વારંવાર વપરાય છે.

એન્ટીફેબ્રીન એન્ટીપાઇરીન કરતાં તાવ ઉતારવાની અસર ઘણીજ ઓછી કરે છે; અને તેથી તે એન્ટીપાઈરીન કરતાં ઉતરતી દવા છે.

ફીલાડેલ્ફીઆનો ડાક્ટર પ્રોફેસર હેર તેના દવાખાનાની સઘળી તાવ જલ્દીથી ઉતારનારી દવાઓના લીસ્ટમાં **એન્ટીફેબ્રીનને** બાજે નંબરે મુકે છે. (**મેડીકલ રેકર્ડ, જુલાઈ ૨૫ માં ૧૮૯૧.**) **ડાક્ટર કુન્નરડીન જ્યુમેટઝ** જણાવે છે કે એન્ટીફેબ્રીન લેવાથી કેટલીકવાર ચહેરાનો રંગ કાળો શામ પડી જવાનો સંભવ રહે છે, તેથી તે **એન્ટીપાઇરીન** કરતાં હલકી અને ઉતરતી દવા છે, ૧૮૯૦ ની સાલનું ફેબ્રુવારી માસની ૮ મી તારીખનું **બ્રીટીશ મેડીકલ જર્નલ** જણાવે છે કે **એન્ટીફેબ્રીન** લીધાથી ઘણા ભયંકર વિષારી ચિન્હો થાય છે; અને તેવા ઘણા કેસો **ડાક્ટર જોન્સ ઓકનહામને** મળી આવ્યા છે.

ડાક્ટર આર્મ સ્ટ્રોંગ જણાવે છે કે **એન્ટીફેબ્રીનના** ૧૫ ગ્રેન લેવાથી ભયંકર વિષના ચિન્હો ખુલ્લી રીતે માલમ પડે છે. (London Medical Recorder, June 1890.)

આ દવા એકદમ વધારે પ્રમાણમાં વાપરવી નહીં; કારણ કે તે લીધાથી પરસેવો અતિશય વળવા માંડે છે અને દરદી ઠંડો થઈ જાય છે માટે દરદીની ઘણીજ સંભાળ રાખી તે નાના પ્રમાણમાં જરૂર પડે તેમ

વાપરવી નીચેના પડીકા વાપરવાથી તાવ ઉતરી જાય છે, અને નીચેનું મિશ્રણ આપવાથી તેનાં વિષારી ચિન્હો થતા નથી:

પોટાસ નાઇટ્રાસ	...	...	૧૦ ગ્રેન.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક		...	૩૦ ટીપાં.
ટીંચર સીંકોના કો	...	...	૧૦ ટીપા.
ટીંચર નકસ વોમીકા	...	...	૧૫ ટીપા.
ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	...	૬ ટીપા.
ટીંચર જીંજીર	...	...	૩૦ ટીપા.
ટીંચર કારડમ કો	...	...	૩૦ ટીપા.
પાણી ...	...	...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી ત્રણ ભાગ કરવા, અને જ્યારે નીચેનું પડીકું આપવાની જરૂર જણાય ત્યારે તેમાંનો એક ભાગ પાઇને પછી પડીકું આપવું.

એન્ટીફેબ્રીન	...	...	...	૯ ગ્રેન.
ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	...	...	...	૯ ગ્રેન.

૩ પડીકા કરવાં અને જ્યારે સખત તાવ હોય ત્યારે ત્રણ ત્રણ કલાકે આપવાં; તાવ ઉતરી જાય એટલે બંધ કરવાં.

આ દવાના વિષનાશક ઉપાયો તથા વિષારી ચિન્હો એન્ટીપાઇરીન અને ફીનાસીટીન બેયરના ભેગા આપવામાં આવ્યા છે.

PHENAZONUM. ($C_6H_5(CH_3)_2C_3HN_2O$.Eq=188.)

લા૦ ફીનાઝોનમ. **અં૦** ફીનાઝોન.

ઉપનામ—એન્ટીપાઇરીન.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—શાંતિદાયક, સ્વેદલ, કફઘ્ન, પીડાશામક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—એન્ટીપાઇરીન સખત વધી ગએલા તાવ, ત્રિદોષ માથાના દુખાવા, રતવા, સંધીવા, ઇન્ફ્લુએન્ઝા નામના તાવ, ગાંઠીઓ વા, ઉધ-

રેસ, તાવ, ઉંટાંટીઓ, દરીઆની માંદગી, અનિયમીત ઋતુઆવના દરદો, ફેફસાના અંતરપડના સોજાના વ્યાધી, અપસ્માર, કોરીઆ, દમ, હાંફણુ ધનુર્વા અને ક્ષયમાં આવતા સખત તાવના દરદમાં ઘણીવાર વપરાય છે. મધુ પ્રમેહમાં **એન્ટીપાઈરીન** વાપરવાથી સાકરનો ભાગ કમી થાય છે એમ કહેવાય છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવા આપવાથી તાવની ગરમી એકદમ ઘટી જાય છે; અને તે એટલે સુધી ઘટી જાય છે કે પછી ગરમી લાવતાં ઘણીજ મુશકેલી પડે છે અને છેવટે વીજળી લગાડતાં પણ મુશકેલીથી ગરમીની અસર થાય છે; માટે તેનો ઘણીજ સંભાળથી થોડા પ્રમાણમાં જેમ જરૂર જણાય તેમ હ્રદય પૌષ્ટિક દવા આપી ઉપયોગ કરવો.

" **ડાકટર. ઈ. એમ જોન્સન** જણાવેછે કે ફેફસાના સોજાથી આવેલા સખત તાવમાં તાવની ગરમી કમી કરવા તરીકે આ ઘણીજ ઉત્તમ દવા છે; અને વળી તીક્ષ્ણ ઉધરસના દરદમાં તો આ દવા ઘણીજ ગુણકારી અને કીમતી છે; તે લીધાથી શ્વાસોશ્વાસ ધીમો નિયમીત ચાલે છે અને ઉધરસ નરમ પડી મગજના સ્નાયુઓપર શાંતીદાયક અસર થાય છે. મેટીરિયા મેડિકામાં જણાવેલું આ દવાનું ૩૦ ગ્રેનનું પ્રમાણ અતિશય વધારે છે; અને ઘણા થોડા પ્રમાણથી સારા સારા પરિણામ મેળવી શકાય છે."

(Medical Record, June 6, 1891.)

ડાકટર એ. હેર. જણાવે છે કે સઘળા ગુણકારી જ્વરઘ્ન ઔષધોમાં એન્ટીપાઈરીન પ્રથમ દરજ્જો ભોગવે છે.

(Medical Record, July, 25, 1891.)

ડાકટર એ. પારીસ જણાવે છે કે જ્યારે ધનુર્વામાં **ક્લોરલ હાઇડ્રાસ** નીષ્ફળ જાય છે ત્યારે **એન્ટીપાઇરીન** વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે.

(L' Union Medical, Nov. 8, 1890.)

" ફેફસાના અંતરપડના સોજાના દરદમાં આ દવા સારો ફાયદો આપે છે. "

(International Journal of the Medical Sciences.
Nov. 1891.)

ડાકટર. ઇ. ફ્રીઅર જણાવે છે કે એન્ટીપાઇરીન ઉટાટીઆના દરદમાં ચમત્કારીક અસર કરે છે.

(Medical Press and Circular, January. 18, 1892.)

મલેરીઅન તાવની ૧૦૪ થી ૧૦૬ સુધીની ગરમીની સ્થિતિમાં એન્ટીપાઇરીન ગરમી કમી કરવા તરીકે એક અતિશય કીમતી દવા છે.

હિંદુસ્તાનમાં આ દવા ૧૦ થી ૧૫ ગ્રેનથી વધારે પ્રમાણમાં વાપરવી નહીં. આ પ્રમાણુ તાવની ગરમીને એકદમ કમી કરે છે, અને અતિશય દુખતુ માથું મટાડે છે.

(Indian Medical Gazette, No. 10, 1891)

ડાકટર એમ. સીકોલ એન્ડરસન જણાવે છે કે અપસ્મારના કેટલાક કેસો એન્ટીપાઇરીનથી સારા થયા છે.

(Lancet May 30, 1891.)

ડાકટર લેરોકસ જણાવે છે કે કોરીઆના ૬૦ કેસોમાં એન્ટીપાઇરીનથી ઘણીજ ઉત્તમ અસર થઇ હતી. તેનું પ્રમાણુ ધીમે ધીમે વધારીને ૪૫ થી ૯૦ ગ્રેન સુધી વધાર્યું હતું; આ પ્રમાણુથી આ દરદમાં કોઇ પણ વિષારી ચિન્હ ફકત શરીરપર ઝીણા ઝીણા રાતા ચાઠા સિવાય માલમ પડ્યું નહોતું.

(Archives of Pediatrics July, 1891.)

જરમેઇન સી નામનો ડાક્તર જણાવે છે કે એન્ટીપાઇરીનથી રક્તાશયપર પોટાસ બ્રોમાઇડ જેવી અસર થાય છે.

(Medical Record, Aug. 29, 1861.)

ક્ષય અને તીક્ષ્ણ ઉધરસના તાવના દરદમાં આ દવા નીચે પ્રમાણે આપવાથી સારી અસર કરે છે.

એન્ટીપાઇરીન	...	...	...	૯ ગ્રેન.
ગોયાકોલ કાર્બોનેટ	...	...	...	૧૨ ગ્રેન.
કવીનાઇન સલ્ફાસ.	...	...	...	૯ ગ્રેન.

૩ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ત્રણવાર આપવાં.

PHENACETINUM. ($C_{10}H_{13}NO_2$ Eq.=179.) લા૦ ફી-
નાસેટીનમ. અં૦ ફીનાસીટીન એઅર.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—જ્વરઘ્ન, પીડાશામક, ઉંઘ લાવનાર, કફઘ્ન અને શાંતી-દાયક છે.

ઉપયોગ—ફીનાસીટીન એઅર સઘળી જાતના સખત તાવ, ઉધરસ, ઉંટાંટીઓ, માથાના દુખાવા અને તીક્ષ્ણ સંધીવાના દરદમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવા સખત માથાના દુખાવામાં વારંવાર અતિશય વપરાય છે; અને **કેફાઈન સાઈટ્રાસ**ના સંયોગમાં તે આપ્યાથી સઘળી જાતના માથાના દુખાવાને નરમ પાડે છે.

ડાકટર એમોટીહેર ફીનાસીટીનને સઘળી તાવ ઉતારનારી દવાઓના લીષ્ટમાં ત્રીજે નંબરે મુકે છે. ફીનાસીટીનથી પણ તાવની ગરમી ચમત્કારીક રીતે કમી થાય છે; પણ તે લીધાથી પરસેવો અતિશય વળે છે; શરીરપર ઓરી જેવા રાતાં ચાકાઓ થાય છે અને ચહેરાનો રંગ સ્યામ પડી જાય છે.

(Brit. Med. Journ. November 21, 1891.)

ડાકટર મેનસીલા જણાવે છે કે આ દવાના યોગ્ય પ્રમાણ લેવાથી દવા લીધા પછી તરત અડધા કે ૧ કલાક પછી તાવ કમી થવા માંડે છે; અને ત્રણ ચાર કલાકમાં સંપુર્ણ રીતે તાવ ઉતરી જાય છે; અને પછી ધીમે ધીમે જેટલો તાવ આવ્યો હોય તેટલો ફરીને ચઢે છે.

(Annual of the Univ. Med. Sciences, 1892.)

આ દવા **સલ્ફોનલ એઅર** સાથે આપવાથી તાવની ગરમી કમી થાય છે: અને ઉંઘ સારી રીતે આવે છે. (Ibid.)

એન્ટીફેબ્રીન, એન્ટીપાઈરીન અને ફીનાસીટીનની શરીરની જુદી જુદી ઈંદ્રીઓ પર અસર.

પાચન ક્રિયાના આંતરડાપર—આ ત્રણે દવાઓ આ સ્થળપર

કાંઈ અસર કરતી નથી.

લોહી—આ ત્રણે દવાઓના સૂક્ષ્મ પ્રમાણથી લોહીમાં કાંઇ અસર થતી નથી; પણ ઘણા વધારે પ્રમાણમાં તેનો રંગ બદલાઈ જાય છે; લોહીના રાતા રજકણો છુટા છુટા થઈ ભાગી જાય છે; અને ધોળા રજકણોની હીલચાલ બંધ થઇ જાય છે.

હૃદય—આ ત્રણે દવાઓથી હૃદયની ગતી મંદ પડે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં **કારડીક મસલ્સ** પર નબળાઇની અસર થઈ હૃદયની ગતી વધારે વધારે નરમ થતી જાય છે. એન્ટીફેબ્રીનથી હૃદયની ગતિ અતિશય મંદ થાય છે, એન્ટીપાઇરીનથી તેનાથી ઓછી થાય છે, અને ફીનાસીટીનથી એ બંને કરતાં ઓછી થાય છે.

રકતાશય—એન્ટીફેબ્રીન અને એન્ટીપાઈરીનના વધારે પ્રમાણથી રક્તાશય એકદમ સંકોચાઈ જાય છે.

શ્વાસોશ્વાસ—શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા આ ત્રણે દવાઓના વિષારી પ્રમાણથી અતિશય ઘટી જાય છે; અને યોગ્ય પ્રમાણમાં સ્હેજસાજ ધીમી ચાલે છે.

મુત્રાશય—આ ત્રણે દવાઓ યોગ્ય પ્રમાણમાં સ્હેજ સાજ **મૂત્રલ** અસર કરે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં પેશાબના રંગને બદલી નાંખે છે. પેશાબ વાટે એન્ટીપાઇરીન જલદીથી બહાર નીકળે છે; અને બીજી બે ધીમે ધીમે નીકળે છે.

ચામડી—આ ત્રણે દવાઓથી ચામડી પર ઓરી જેવાં ઝીણાં ઝીણાં ચાઠાં પડે છે. તનદુરસ્ત હાલતમાં આ ત્રણે દવાઓ સ્વેદલ અસર સ્હેજ સાજ કરે છે; પણ તાવની સ્થિતીમાં ચામડીના પ્રવાહને (પરસેવાને) અતિશય વધારે છે; આથી આ ત્રણે દવાઓ સખત સ્વેદલ છે.

ગરમી—તનદુરસ્ત હાલતમાં આ ત્રણે દવાઓ શરીરની ગરમી સ્હેજસાજ કમી કરે છે; પણ તાવની હાલતમાં અતિશય કમી કરી નાંખે છે.

મગજના સ્નાયુઓ પર—આ ત્રણે દવાઓ મગજના સ્નાયુપર સખત શાંતીદાયક અસર કરે છે; અને આથી મગજના સ્નાયુઓના

દુખાવા, શૂળ અને ચસકાના વ્યાધીમાં પીડાશામક અને શાંતીદાયક તરીકે વારંવાર એકલી અગર કવીનાઈન, કેફીન સાઈટ્રાસ અને સલ્ફોનલના સંયોગમાં વપરાય છે. કેટલીક વખતે એન્ટીપાઈરીન અને એન્ટીફેબ્રીન વિષારી પ્રમાણમાં લેવાથી તાણુ અને આંચકીઓ આવે છે.

વિષારી ચિન્હો—આ ત્રણે દવાઓ વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી અતિશય પરસેવો વળે છે, કેટલીકવાર ઉલ્ટીઓ થાય છે, નબળી અને અનિયમીત નાડી ચાલે છે, શ્વાસોશ્વાસ ધીમો અને પરાણે લેવાય છે; ચહેરાનો રંગ તથા હાથ પગ સ્યામ પડી જાય છે: શરીર ઠંડુ બરફ જેવું થાય છે, ચામડીપર ચાઠાં ચાઠાં નીકળે છે, અને છેવટે હૃદય બંધ પડી મૂર્છાથી મરણુ નીપજે છે.

એન્ટીપાઈરીન અને ફીનાસીટીનની સરખામણી—એન્ટીપાઇરીન એકદમ અને ખાત્રીપૂર્વક તાવ ઉતારવાની શક્તિ ધરાવે છે; તેથી તે પ્રથમ પદ ભોગવે છે; અને ફીનાસીટીન ધીમેથી અને નિર્ભયતાથી તાવ ઉતારે છે; તે તેના જેવાં વિષારી ચિન્હો થોડા પ્રમાણમાં ઘણાંજ ઓછાં કરે છે; અને વખતે કાંઈ પણુ કરતું નથી; તે લીધાથી શરીરની ગરમી ૯૮$\frac{1}{2}$ ડીગ્રી કરતાં વધારે કમી થતી નથી; અને એન્ટીપાઇરીનથી વધારે કમી થઇ જાય છે.

શાંતીદાયક અને નિંદ્રા લાવવાની અસર ફીનાસીટીનથી સારી થાય છે. આ બંને દવાઓ અતિશય પરસેવો વાળે છે પણુ તાવને રોકી શકતી નથી; કે ગરમી લાંબો વખત સુધી ઉતારી શકતી નથી.

સુચના—આ ત્રણે દવાઓ ઘણી ભયંકર છે; માટે દેશી વૈદ્યો ઓછા જ્ઞાનવાળા ઉપચારકો, હકીમો, આખા ડાકટર બનેલા શ્રીમંતો, વિદ્વાનો અને કમ્પાઉન્ડરોએ આ દવાઓ કદી વાપરવી નહીં; અને વાપરવાની જરૂર પડે તો કોઈ સારા વિદ્વાન ડાક્તરની સલાહ લઇને અગર હૃદય પૌષ્ટિક દવા આપી વાપરવી. ચાલુ જમાનામાં કોઇ પણુ વિદ્વાન ડાક્તરની કે વૈદ્યની સલાહ વિના, ઘરગતુ ઓસડીઆ કરવાનો અતિશય ખરાબ અને ભયંકર રીવાજ અતીશય વધી ગયો છે; અને ઘરગતુ ઉપચારકો કાંઇ પણુ વૈદ્યક જ્ઞાન વગર, એન્ટીપાઇરીન, એન્ટીફેબ્રીન, ફીનાસીટી-

ન એયર, જવરાંકુશ, અને બજારમાં વધી પડેલી જાદુઈ ગુણવાળી મોટા સુશોભિત પાટીઆના આડંબરવાળી એકદમ મારી મચડી શરીરમાં ઘણા વિષારી બીજોને જન્મ આપી ક્ષણવારમાં તાવ ઉતારી નાંખનારી; એન્ટી-પાઇરેટીક, એન્ટીપેરીઓડીક, એગ્યુસ્પેશીફીક, એગ્યુમીક્શ્ચર, જવરમુરારી, જવરનાશક, જવરાંકુશ વીગેરે અદ્દભુત નામોનાં રૂપ ધારણ કરનારી દવાઓને વાપરવા લાગ્યા છે; તેથી ઘણાખરા દરદીઓ, માણસો અને બાળકો આ ભયંકર દવાને શરણ થઇ મરણને રસ્તે ચઢી ગયા છે; માટે તેમણે તાવની શરૂઆતમાં અને વધી ગએલા તાવના દરદમાં દરદીના બળનો, વયનો અને કોઠાનો વિચાર ર્ક્યા સિવાય, પેટ સાફ લાવ્યા સિવાય, તેમને અગાઉથી કે પછીથી હ્રદય પૌષ્ટિક દવાઓ આપ્યા સિવાય ઉપરના જૂલ્મી જાદુગરોનો કદી પણ ઉપયોગ કરવો નહીં; તેમાં સ્વહસ્તે તો કદી પણ ઉપયોગ ન કરવો; કારણ કે તે જૂલ્મી જાદુગરો વિદ્વાન ડાક્તર અને વિદ્વાન વૈદ્યની વિદ્વતા ભરી સારવાર નીચેજ પાંશરા અને ધીમા ચાલે છે, અને દરદીના શરીરમાં ધારેલી અસર કરે છે; વખતે ડાક્તર કે વૈદ્યની જો સરત ચુક થઈ તો તેમને પણ લાત લગાવી દેવામાં પાછા પડતા નથી; ઉપરના ઉપચારકોને તાવના દરદમાં આ ત્રણે દવાઓ વાપરવાની જરૂર પડે તો નીચેના પડીકાં નીચેના મિશ્રણો પાયા પછી વાપરવા, અને તાવ નરમ પડે એટલે બંધ કરી દેવા.

તાવની ૧૦૨ ડીગ્રીની અંદર ઉપરની ત્રણે દવાઓ કદી વાપરવી નહીં પણ ૧૦૩ થી ૧૦૫ ડીગ્રીના તાવમાં વાપરવી. જ્યારે તાવ ૧૦૧ ડીગ્રી સુધી કમી થવા માંડે એટલે તરત બંધ કરી દેવી.

નામ	પ્રમાણ	નામ	પ્રમાણ	નામ	પ્રમાણ
એન્ટીપાઇરીન	૯ ગ્રેન.	એન્ટીફેબ્રીન...	૯ ગ્રેન.	ફીનાસીટીન	બેઅર ૧૨ ગ્રેન
ક્વીનાઇનસલ્ફાસ	૯ ગ્રેન.	કવીનાઇનસલ્ફાસ	૯ ગ્રેન	ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	૧૨ ગ્રેન.

ઉપરની દવાઓ મિશ્ર કરી ત્રણ જાતની દવાના ત્રણ પડીકાં કરવા; અને દેશકાળ, દરદીની ઉમ્મર, બળ અને કોઠો વિચારી ત્રણ ત્રણ કલાકે વાપરવાં. એક પડીકું આપતાં તાવ ઉતરી જાય તો બીજું પડીકું આપવું નહીં.

એન્ટીપાઇરીન, એન્ટીફેબ્રીન કે ફીનાસીટીન બેઅર એ ત્રણમાંથી શું વાપરવું તે હું ઉપચારકોની મરજી ઉપર અને મેટિરીયા મેડીકામાં તેના લખેલા ગુણો દોષ ઉપર સોંપુછું.

હૃદય પૌષ્ટિક મિશ્રણ.

સોડા બાયકાર્બોનાસ	...	...	૧૫ ગ્રેન
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક		...	૩૦ ટીંપા
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	...	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર નકસવોમીકા	...	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	...	૯ ટીંપા
ટીંચર સીંકોનાકો	...	...	૧૦ ટીંપા
ટીંચર જીંજીર	...	...	૧૫ ટીંપા
પાણી ...	...	...	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી ત્રણવાર પાવું.

પેટ સાફ લાવનાર મિશ્રણ.

મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ	...	...	૪ ડ્રામ.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	...	૧૫ ગ્રેન.
ટીંચર જીંજીર ...	...	...	૧૦ ટીંપાં.
ટીંચર કારડમ કો	...	...	૬ ટીંપાં.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક		...	૬ ટીંપાં.
ટીંચર કેલંબા ...	...	...	૧૦ ટીંપાં.
પીપરમીંટનું પાણી	...	...	૧ ઔંસ.

મિશ્ર કરી બધુ પી જવું.

સાધારણ તાવ ઉતારનાર મિશ્રણ.

સોડા બાયકાર્બોનાસ	...	...	૨૦ ગ્રેન.
સોડા સેલીસીલાસ	...	...	૧૦ ગ્રેન.
પોટાસ નાઇટ્રાસ	...	...	૧૫ ગ્રેન.
લાઇકર એમોન્યા એસીટાસ		...	૩ ડ્રામ.

સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	...	૨૦ ટીપાં.
ટીંચર જેનશનકો	... ...	૧૫ ટીપાં
ટીંચર સીંકોના કો	... ...	૧૦ ટીપાં
સ્પીરીટ ઇથરનાઇટ્રોસી	... ...	૧૫ ટીપાં
સ્પીરીટ કલોરો ફોર્મ	... ...	૧૦ ટીપાં.
કપુરનું પાણી...	... ...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી ત્રણ ત્રણ કલાકે પીવું.

તાવ રોકવાનું મિશ્રણ.

કવીનાઇન સલ્ફાસ	... ...	૧૫ ગ્રેન.
એસીડનાઇટ્રો હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ	...	૧૫ ટીપા
ટીંચર નકસવોમીકા	... ...	૧૫ ટીપા
ટીંચર જેનસન કો	... ...	૧૫ ટીપાં.
ટીંચર જીંજર ...	... ...	૧૫ ટીપાં.
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ	... ...	૧૦ ટીપાં.
પાણી ...	... ...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

એન્ટીપાઇરીન, એન્ટીફેબ્રીન અને ફીનાસીટીનના વિષના વિષ નાશક ઇલાજો.

એન્ટીપાઇરીન. ૧. ગરમ ઉપચારો કરવા.

૨. ગરમ અને હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ વાપરવી.

૩. સ્ટ્રીકનીઆ સલ્ફેટના $\frac{1}{60}$ ગ્રેનની ટેબ્લોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

ફીનાસીટીન. ૪. ડીજીટેલીસના $\frac{1}{100}$ ગ્રેનની ટેબ્લોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૫. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.

એન્ટીફેબ્રીન. ૬. ઓકસીજન ગ્યાસ સુંઘાડવો.

SULPHONAL. ($C_7H_{16}S_2O_4$, Eq.=228.) લાઠ સલ્ફોનલ.

અં૦ સલ્ફોનલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૫૦ ગ્રેન.

(રખલદાસ ઘોશ.)

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૪૦ ગ્રેન.

(પીટર સ્કવાયર.)

ગુણ—નિંદ્રા લાવનાર, પીડાશામક અને શાંતીદાયક છે.

ઉપયોગ—સલ્ફોનલ તીક્ષ્ણ ઉન્માદ, માથાના દુખાવા, કોરીઆ, મધુ પ્રમેહ, ક્ષયમાં વળતો રાતનો પરસેવો અટકાવવા સારૂ, મગજના સ્નાયુઓના વ્યાધી, નિંદ્રાનાશના વ્યાધી અને બીજા દુખદાયક દરદોમાં ઉંઘ લાવવા સારૂ વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સલ્ફોનલ એક સીધી રીતે નિંદ્રા લાવનાર નિર્ભય દવા છે. તે લીધાથી હૃદયની ગતી કલોરલ હાઇડ્રાસની માફક મંદ પડતી નથી; અને અફીણની પેઠે તે બેચેની ઉત્પન્ન કરતું નથી. ઉન્માદ અને નિંદ્રાનાશના દરદમાં રક્તાશયની મંદ ગતીવાળા દરદીઓને જ્યારે કલોરલ હાઇડ્રાસ આપવું નુકશાનકારક લાગે છે ત્યારે આ દવા નિર્ભયતાથી વાપરી શકાય છે, અને તેથી ઉંઘ આવવાની અને શાંતીદાયક અસર પણ સારી રીતે થાય છે.

" સલ્ફોનલ લેવાથી ઉંઘ સારી રીતે લાંબા વખત સુધી અને જલ્દીથી આવે છે. તે સ્વાદ વગરની છે; પાચન ક્રિયાને કાંઇપણ હરકત કરતી નથી; રક્તાશય અને શ્વાસોશ્વાસની ગતીને પણ મંદ કરતી નથી તેથી તે સ્હેલાઇથી અને નિર્ભયતાથી લઇ શકાય છે.

(Mitchel Bruce.)

ડાકટર લોડર બ્રન્ટન જણાવે છે કે નિંદ્રા લાવનારી સઘળી નવી નીકળેલી દવાઓ કરતા સલ્ફોનલની શાંતીદાયક અને નિદ્રા લાવવાની અસર ઘણીજ ગુણકારી અને નિર્ભયતા ભરેલી છે; તે મોરફાઇનની માફક ઘેન લાવવાની ઉંઘ નસકોરાં અતિશય બોલે તેમ લાવતી નથી; પણ

ગુલાબી નિંદ્રા જલ્દીથી અને કાંઇ પણ રકતાશયની મંદગતિ વગર નિર્ભયતાથી લાવે છે.

(ડુનીઅન લેકચર્સ.)

ડાકટર બોટીચ જણાવેછે કે **સલ્ફોનલ**ના ૭ ગ્રેન લેવાથી ક્ષયના રોગમાં રાતે વળતો પરસેવો **એટ્રોપાઇનની** માફક બંધ થાય છે; અને નિંદ્રા સારી રીતે આવે છે.

(Lancel Vol, 1, 1891, P, 854.)

મુત્રાશયના દરદમાં નિંદ્રા લાવવા સારૂ **સલ્ફોનલ** વાપરવાથી ઉંઘ સારી રીતે આવે છે અને પીડાશામક અસર થાય છે.

(Lancet Vol, 1, I889,)

એક તનદુરસ્ત માણસે **સલ્ફોનલના** ૪૫૩ ગ્રેન લીધા હતા; અને તેથી તેને થોડે થોડે આંતરે ૧૧૪ કલાક સુધી ગુલાબી ઉંઘ આવી હતી; અને કાંઇપણ વિષારી ચિન્હો તથા રક્તાશયની મંદગતિ વીગેરે થયું નહોતું

(Lancet Vol. I, I889.)

સલ્ફોનલ ઉન્માદના દરદમાં, અને **લોકો મોટર એટેકસી** નામના દરદમાં ફતેહમંદી સાથે આપવામાં આવી હતી; અને સ્નાયુઓના સંધીવાના દરદમાં **એન્ટીપાઇરીન**ના સંયોગમાં આપવાથી સારી અસર થઇ હતી.

(Brit. Med, Jour. Vol. 2, I889,)

ANTIMONIUM, (Sb. Eq =I20.) **લા૦** એન્ટીમોનીયમ. **અં૦** એન્ટીમની.

***ANTIMONIUM NIGRUM PURIFICATUM*. લા૦** એન્ટીમોનીયમ નાઇગ્રમ પ્યુરીફીકેટમ. **અં૦** પ્યુરીફાઇડ બ્લેક એન્ટીમની.

ઉપયોગ—આ દવા દવા તરીકે વપરાતી નથી, પણ એન્ટીમોનીયમ સલ્ફ્યુરેટમ અને લાઇકર એન્ટીમની કલોરાઇડની બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

ANTIMONIUM SULPHURATUM. **લા૦** એન્ટીમોનીઅમ સલ્ફ્યુરેટમ. **અં૦** સલ્ફ્યુરેટેડ એન્ટીમની.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ગ્રેન રક્તશોધક તરીકે.

આ દવા **કમ્પાઉન્ડ કેલોમલ પીલ્સ** બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—રક્તશોધક, સ્વેદલ અને વમનકારક છે.

ઉપયોગ—સલ્ફ્યુરેટેડ એન્ટીમની જૂના સંધીવામાં હાયોસાઈમસ અને હેમલોકના સંયોગમાં, ઉથલો ખાધેલી ચાંદીના અને ઉધરસના વ્યાધીમાં કમ્પાઉન્ડ કેલોમલ પીલના સંયોગમાં, અને ચામડીના દરદોમાં ગોયાકમ અને કેલોમલના સંયોગમાં વપરાય છે.

ANTIMONIUM TARTARATUM. **લા૦** એન્ટીમોનીયમ ટારટરેટમ. **અં૦** ટારટરેટેડ એન્ટીમની.

ઉપનામ—ટાર્ટર ઇમેટીક, એન્ટીમની પોટાસ્યો—ટારટાસ.

માત્રા—	સ્વેદલ અને કફઘ્ન તરીકે	$\frac{1}{16}$ થી $\frac{1}{6}$ ગ્રેન.
	શાંતીદાયક તરીકે ...	$\frac{1}{6}$ થી ૨ ગ્રેન.
	વમનકારક તરીકે ...	૧ થી ૨ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Vinum Antimoniale.* **લા૦** વાઇનમ એન્ટીમોનીએલ. **અં૦** એન્ટીમોનીઅલ વાઈન.

રીત—ટાર્ટરઇમેટીક ... ... ૪૦ ગ્રેન.
શેરીવાઈન... ... ... ૨૦ ઔંસ

વાઇનમ એન્ટીમોનીઅલના દરેક ઔંસમાં ટાર્ટર ઇમેટીકના ૨ ગ્રેન. સમાએલાં છે.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૬૦ ટીપાં

પુખ્ત ઉમરના દરદી સારૂ.	કફઘ્ન અને સ્વેદલ તરીકે	૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
	વમનકારક તરીકે. ...	૨ થી ૮ ડ્રામ.

નાના બચ્ચાં વાસ્તે	કફઘ્ન અને સ્વેદલ તરીકે	૨ થી ૮ ટીપાં.
	વમનકારક તરીકે	૧૦ થી ૧૫ ટીપાં.

૨ *Unguentum Antimonii Tartarati.* **લા૦ અંગવેન્ટમ એન્ટીમની ટારટરેટી. અં૦** ઓઈન્ટમેન્ટ ઓફ ટારટરેટેડ એન્ટીમની.

રીત—ટારટરેટેડ એન્ટીમની ... ... ૨ ડ્રામ.
સીમ્પલ ઓઈન્ટમેન્ટ ... ... ૧ ઔંસ

ગુણ—સ્વેદલ, રક્તશોધક, વમનકારક, કફઘ્ન, પીતશામક અને શાંતીદાયક છે. વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક, રેચક અને તીક્ષ્ણ વિષ છે.

ઉપયોગ—ટાર્ટર ઇમેટીક અને **વાઈનમ એન્ટીમોનીઅલ** સઘળી જાતના સખત તાવ, ઉધરસ, ઉટાંટીઓ, દમ, સસણી, કાળજાના વધારા અને સોજાના વ્યાધી, ફેફસાના સોજાના અને ફેફસાના અંબરપડના સોજાના વ્યાધી, ત્રીદોષ, સન્નેપાતના જ્વર, સોજાવાળા દરદો, ગળાના સોજાના વ્યાધી, સળેખમ, ઇનફ્લુએન્ઝા નામનો તાવ. અને તીક્ષ્ણ સંધીવાના દરદમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ટારટર ઇમેટીક ખાધામાં લીધાથી ચામડીપર અને અંદરની ત્વચાપર અસર કરે છે, અને તેથી તે સ્વેદલ, કફઘ્ન અને પીડાશામક છે. વધારે પ્રમાણમાં તે પ્રથમ વમનકારક અસર કરે છે, અને કેટલીકવાર રેચક અસર કરે છે, અને તે વધારે વખત સુધી આપવામાં આવે તો તે જલદ શાંતીદાયક અસર આખા શરીર પર કરે છે, અને સ્નાયુઓની હીલચાલ તથા હૃદયની ગતીને અતિશય મંદ કરે છે. બાહ્યોપચાર તરીકે તે ચામડીપર ચોપડતાં દાહક સોજો લાવનારી અસર કરે છે; અને વારંવાર ચોપડતા તે ચામડીમાં મળી જાય છે અને તેથી ઘણા ભયંકર વિકારી ચિન્હો થાય છે.

ટારટરઇમેટીક એક સખત સ્વેદલ અને કફઘ્ન અસર કરે છે; અને તે શરીરની અંદરના પ્રવાહને એટલે પેશાબ, કફ અને પરસેવાને અતિશય

પ્રમાણમાં બહાર કાઢે છે; તેથી તે સઘળી જાતના સખત તાવ, તીક્ષ્ણ ફે-ફસાના સોજા અને ઉધરસમાં વારંવાર વપરાય છે.

ટારટર ઇમેટીકનું મલમ એક સખત સોજા લાવનાર દાહક અસર કરે છે; અને તેથી તે મસ્તકના પેઢુના વ્યાધીમાં, અને સાંધાના સોજાવાળા જૂના દરદોમાં ચોપડવામાં આવે છે. આ દવા નબળા બાંધાવાળા દરદીને તથા ઘરડા, અને નાના બચ્ચાઓને આપવી નહીં; અને જો આપવાની જરૂર પડે તો બીજી હૃદય પૌષ્ટિક દવા સાથે ઘણાજનાના પ્રમાણમાં વાપરવી.

ANTIMONII OXIDUM. **લા૦** એન્ટીમની ઓકસાઇડમ. **અં૦** ઓકસાઇડ ઓફ એન્ટીમની.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Pulvis Antimonialis.* **લા૦** પલ્વીસ એન્ટીમોન્યેલીસ. **અં૦** એન્ટીમોનીઅલ પાઉડર.

રીત—ઓકસાઇડ ઓફ એન્ટીમની ... ... ૧ ઔંસ.
ફોસ્ફેટ ઓફ કેલસ્યમ ... ... ૨ ઔંસ.

આ દવા **જેમ્સ પાઉડરને** બદલે અગર **પલ્વીસ જેકોબાઇ** બનાવવામાં વપરાય છે.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

ગુણ—સ્વેદલ અને ધીમી રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—આ દવા સ્વેદલ અને રક્તશોધક તરીકે ત્વચારોગ ઉપર અને સખત તાવમાં વપરાય છે; મુખ્યત્વે કરીને બચ્ચાંના તાવ માટે વિશેષ વપરાય છે.

LIQUOR ANTIMONII CHLORIDI. **લા૦** લાઇકર એ-

મની ક્લોરાઈડી. અં૰ સોલ્યુશન ઓફ ક્લોરાઈડ ઓફ એન્ટીમની.

ગુણ—દાહક અને ક્ષોભક છે.

ઉપયોગ—આ દવા ઝેરી સાપના ડંશ ઉપર, તથા બીજા ઝેરી ઘા ઉપર અને સડી ગએલાં ચાંદા ઉપર કાસ્ટીક તરીકે લગાડવામાં આવે છે. આ દવા પીવા તરીકે કદી પણ વપરાતી નથી; પણ ઓકસાઈડ ઓફ એન્ટીમનીની બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

એન્ટીમનીની બનાવટોના વિષારી ચિન્હો—ટારટર ઇમેટીક અને ક્લોરાઈડ ઓફ એન્ટીમની વિષારી પ્રમાણમાં લેવાથી મોંમાં ખરાબ સ્વાદ લાગે છે, ગળામાં અગન થાય છે, ગળું સંકોચાય છે, મોઢું અને ગળુ આવી જાય છે, ઉબકા આવે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, પેટના ભાગ ઉપર બળ્યા પ્રમાણે અગન થાય છે; ધીમે ધીમે અગન આખા પેડુ ઉપર ફેલાઇ જાય છે, રેચ થાય છે, કોઈ વખત ઝાડામાં લોહી પડે છે, હાથ પગમાં ગોટલીઓ ચડે છે, શરદી થાય છે, પરસેવો અતિશય વળી શરીર ઠંડુ થઈ જાય છે, નાડી ધીમી અને ઉતાવળી ચાલે છે, નબળાઇ આવે છે, શ્વાસોશ્વાસ મુશ્કેલીથી લેવાય છે, રોગી મરવાનો હોય તો બેશુદ્ધ થાય છે, આખુ શરીર વળી જાય છે, આંચકા આવે છે, ધનુર્વા જેવા ચિન્હો ઉત્પન્ન થાય છે, સન્નેપાત થાય છે અને છેવટે દરદી મરણ પામે છે. આ દવાના મલમથી ચામડીપર દાહ થાય છે; ઝીણી ફોલ્લીઓ ઉઠે છે અને ચામડી પાકીને સડવા માંડે છે: કોઇવાર વારંવાર લગાડવાથી ઉલ્ટી અને રેચ પણ થાય છે.

મરણ સમય—આ વિષ લીધા પછી સાત કલાકમાં મૃત્યુ થાય છે; કોઇવાર કેટલાક દીવસ પછી પણ મૃત્યુ થાય છે.

એન્ટીમનીની બનાવટોના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

એન્ટીમની કમ્પાઉન્ડસ. ૧. આ વિષના કેસમાં ઉલ્ટીઓ થવી તે શરૂઆતનુંજ ચિન્હ છે; માટે ઉલ્ટીઓ થવા દેવી અને તે પર ગરમ પાણી

પાઇને ઉલ્ટીઓ વધારે કરાવવી.

ટારટર ઈમેટીક. ૨. જો ઉલ્ટીઓ ન થતી હોય તો વમન કારક દવાઓ વાપરવી.

લાઈકર એન્ટીમની ક્લોરાઈન. ૩. સખત ચાહ પાવી.

૪. ટેનીક એસીડના ૩૦ ગ્રેન ગરમ પાણીના ૪ ઔંસમાં મિશ્ર કરી પાવાં.

૫. જ્યારે ઉલ્ટીઓ બંધ થાય ત્યારે ઈંડાની સફેદી પાણીમાં મેળવી પાઈ દેવી, અગર પુષ્કળ દુધ પાવું.

૬. મોરફાઈન સલ્ફેટના ¼ ગ્રેનની ટેબ્લોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારી દરદીની પીડા સમાવવી.

૭. ટીંચર સીંકોના કે; અગર સીંકોનાનો ભૂકો અથવા સીંકોનાનો ઉકાળો પીવરાવવો.

૮. (લાઈકર એન્ટીમની કલોરાઈડના વિષમાં) મેગ્નેસીયા અને કારબોનેટ ઓફ સોડીઅમ વાપરવાં.

૯. ગેલીક એસીડ વાપરવું.

૧૦. કેટેચ્યુ વાપરવો; અને વનસ્પતિની ગ્રાહીક દવાઓ વાપરવી.

૧૧. ગરમ હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ જેવી કે સ્ટ્રીકનીઆ, ડીજીટેલીસ, સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક્સ વીગેરે વાપરવી.

ARGENTUM. (Ag. Eq.=108.) લા૦ અરજેન્ટમ. અં૦ સીલ્વર. ગુ૦ રૂપું.

ARGENTUM PURIFICATUM. લા૦ અરજેન્ટમ પ્યુરીફીકેટમ.
અં૦ રીફાઇન્ડ સીલવર **ગુ૦** શુદ્ધ કરેલું રૂપું,

ઉપયોગ—શુદ્ધ કરેલું રૂપું અંગ્રેજી વૈદામાં દવા તરીકે વપરાતું નથી પણ તેના વરખ ઘણી ખરી ગોળીઓના અસ્તર બનાવવામાં વપરાય છે; વળી તે શુદ્ધ રૂપુ **નાઇટ્રેટ ઓફ સીલવર** બનાવવામાં વપરાય છે.

ARGENTI NITRAS. **લા૦** અરજેન્ટી નાઇટ્રાસ. **અં૦** નાઇટ્રેટ ઓફ સીલવર.

ઉપનામ—**લ્યુનરકાસ્ટીક.**

માત્રા— ... ૧/૬ થી ૧/૨ ગ્રેન ગોળીના રૂપમાં આપવો.

સુચના—આ દવા વરસાદના પાણીમાં અગર ટાંકાના પાણીમાં સોલ્યુશન તરીકે વાપરવી; બીજા પાણીમાં મીઠાનાં ભાગ હોવાથી તે ખરાબ થઇ જાય છે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Argenti et Potassii Nitras.* **લા૦** અરજેન્ટી એટ પોટાસી નાઇટ્રાસ. **અં૦** નાઇટ્રેટ ઓફ સીલવર એન્ડ પોટાસ્યમ.

ઉપનામ—**મીટીગેટેડ કાસ્ટીક.**

ગુણ—દાહક, દામપાડનાર, ગરમ, ગ્રાહીક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ - **અરજેન્ટીનાઇટ્રાસ** અંદરના ઉપચાર તરીકે અતિસાર વધી ગએલા મરડા, અજીર્ણ, હોજરીના દરદો, કોલેરા, આંતરડાનાક્ષત, કોરીઆ, અપસ્માર, લોકો મોટર એટેકસી, ઉરૂસ્તંભ, ઉટાંટીઆ, હીસ્ટીરીયા, દમ, મગજના નબળાઇના બ્યાધી, મૂર્છાના દરદમાં આવતી અતિશય હેડકી તથા છાતીના અતિશય વધી ગએલા ધબકારાના દરદમાં અને ઉલ્ટીના રોગમાં વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે ઉપદંશ, મસા, ચાંદા, ગંધાનાં ગડગુમડ, હડ-

કાચા કુલશાના વિષવાળા જખમ, સાપના ઝેરી ડંસપર, બીજા વિષારી પ્રાણીના ડંખપર, અને રતવાના દરદમાં રતવાને ફેલાતો અટકાવવાને તેની મર્યાદા બાંધવા સારૂ લગાડવામાં વપરાય છે.

પ્રદર, અને પરમીઆમાં તેના ૨ ગ્રેન ૧ ઔંસ વરસાદના પાણીમાં મિશ્ર કરી પીચકારી રૂપે ગ્રાહીક અસર કરવા સારૂ વાપરવામાં આવે છે.

આંખ દુખવા આવી હોય, અગર આંખમાં ખીલ પડયા હોય તો તેના ૨ થી ૩ ગ્રેન ૧ ઔંસ વરસાદના પાણીમાં મિશ્ર કરી ટીપાં નાંખવામાં આવે છે. આ દવાના ઘણા દીવસ સુધી આંખમાં ટીપાં નાંખવામાં આવે તો આંખમાં કાળા ડાઘ પડી જાય છે.

ફોટોગ્રાફના હુન્નરમાં આ દવા અતિશય વપરાય છે. આ દવા નાની પેનસીલ જેવી લાકડીના રૂપમાં આવે છે, તે ઉપર કાળા કાગળ વીંટાળેલા હોય છે; અને તેને ચાપીઆથી પકડીને વાપરવામાં આવે છે, જો હાથે લાગે તો કાળા ડાઘ પડી દાહક અસર થાય છે.

સુચના—આ દવા ઘણાં લાંબા વખત સુધી કદી પણ વાપરવી નહીં; આ દવાનો બે માસ સુધી ઉપયોગ કરવો પડે તો પછી તરતજ બે અઠવાડીઆં સુધી વાપરવી બંધ કરવી.

ARGENTI OXIDUM. **લા૦** અરજેન્ટી ઓકસાઇડમ. **અં૦** ઓકસાઇડ ઓફ સીલ્વર.

માત્રા—½ થી ૨ ગ્રેન. ગોળીના રૂપમાં વાપરવું.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ અરજેન્ટી નાઇટ્રાસને મળતા છે; આ દવાની ઉપરની ગરમીની અસર ઘણી થોડી છે; તો પણ તે લોહીમાં મળી ગયા પછી અરજેન્ટી નાઇટ્રાસના જેવી છે.

આ દવા રક્તસ્ત્રાવના દરદમાં ગ્રાહીક તરીકે ઘણી કીમતી અને ઉપયોગી દવા છે.

CHLORIDE OF SILVER. **અં૦** કલોરાઇડ ઓફ સીલ્વર.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ અને પ્રમાણ અરજેન્ટી ઓકસાઇડને મળતા છે.

અરજેન્ટમ પ્યુરીફીકેટમની બનાવટોના વિષારી ચિન્હો—આ દવાઓ વિષારી પ્રમાણમાં લેવાથી દાહક ઝેરના ચિન્હો થાય છે; જેવાં કે; પેટમાં અતિશય અગન થાય છે, આંખો રાતી થાય છે, માથે પરસેવો વળે છે નાડી અને શ્વાસોશ્વાસ જલદીથી ચાલે છે, જીભ ઉપરની ચામડીમાં ચીરા પડે છે, ગળુ સૂજી જાય છે, શરીરનો રંગ ફરી જાય છે, વાચા બંધ થાય છે, અને અતિશય પીડા પામી દરદી મરણ પામે છે.

અરજેન્ટમ પ્યુરીફીકેટમની બનાવટોના વિષના વિષ નાશક ઈલાજો.

સીલ્વરનાઈટ્રાસ.	૧. સાદા મીઠાનો ૧ ઔંસ ૧ ટમ્લર પાણીમાં મિશ્ર કરી તરતજ દરદીને પાઇ દેવો.
અરજેન્ટી ઓકસાઇડમ.	૨. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.
કલોરાઈડ ઓફ સીલવર.	૩. વમનકારક દવાઓ પાવી.
	૪. ઇંડાની સફેદી પાણીમાં મેળવી વધારે પ્રમાણમાં પાવી.
	૫. ચીકાશ યુક્ત દવાઓના પાન કરાવવાં.
	૬. હ્રદય પૌષ્ટિક દવાઓ વાપરવી.
	૭. મીઠું આ દવાની ઉત્તમ વિષનાશક દવા છે.

ARSENICUM. (As, Eq.=75.) **લા૦** આરસેનીકમ. **અં૦** આરસેનીકમ. **ગુ૦** સોમલ.

ACIDUM ARSENIOSUM. (As_2 O_3, Eq.=198.) **લા૦** એસીડમ આરસેનિયોઝમ. **અં૦** આરસેનિયસ એસીડ **ગુ૦**

સફેદ સોમલ શંખીઓ.

ઉપનામ—વ્હાઇટ આરસેનીક.

માત્રા— ... ... ૧/૬૦ થી ૧/૧૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Arsenicalis.* **લા૦** લાઇકર આરસેનીકેલીસ. **અં૦** આરસેનીકલ સોલ્યુશન. **ગુ૦** સોમલનું પ્રવાહી.

રીત—વ્હાઇટ આરસેનીક... ... } ૮૭ ગ્રેન.
કારબોનેટ ઓફ પોટાસ્યમ ... }
કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ લવેન્ડર... ... ૫ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી. ... ... જોઇએ તેટલું.

બધું મળી ૨૦ આઁસ બનાવવું.

આ સોલ્યુશનના ૧૧૦ ટીંપાંમાં ૧ ગ્રેન સોમલ સમાએલું છે.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ ટીંપા.

કોરીઆમાં વધારે પ્રમાણ આપવામાં આવે છે.)

ગુણ—પૌષ્ટિક, લોહી સુધારનાર, તાવ રોકનાર અને દાહક છે.

ઉપયોગ—સફેદ સોમલની બનાવટો તરીઆ, એકાંતરીઆ, ચોથીઆ, ટાઢીઆ અને મલેરીઆ તાવના દરદો, માથાના દુખાવાના વ્યાધી, કફના દરદો, જૂની ઉધરસ, ક્ષય, કોરીઆ, અપસ્માર, આદ્ધાશીશી, ઉટાંટીઆ, દમ, હાંફણ, કોડ જૂના ચામડીના દરદો, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, ચાંદી વિસ્ફોટક શળ, ગર્ભસ્થાનની ગાંઠોના દરદમાં, બરોલના વધારાના દરદમાં, ઋતુશ્રાવના દરદમાં, સર્પદંશ, જૂના સળેખમ, અને નબળાઇના દરદમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સોમલની બનાવટો જમ્યા પછી આપવી, સોમલ આપતાં આંખ લાલ થાય, પાંપણુની કોરે સુજી આવે, હોજરીમાં દુઃખ થાય, જીભપર સફેદ છારી વળે અગર, મોળ, ઉબકા અને ઉલ્ટીઓ થાય

તો તરતજ સોમલ બંધ કરવો; જો આપવાની જરૂર હોય તો ઘણોજ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં આપવો. વધારે પ્રમાણમાં સોમલ કોરીઆ નામના દરદને સારી રીતે મટાડે છે.

ડાક્ટર મ્યુર મધુ પ્રમેહના દરદમાં સોમલ વાપરવાની મજબુત ભલામણ કરે છે. સોજાવાળા ચામડીના દરદોમાં સોમલ વાપરવો નહીં; જ્યારે ચામડીપર સોમલ લીધાથી સોજાની અસર થાય ત્યારે તે બંધ કર્યા પહેલા એક રેચક દવા વાપરી પેટ સાફ લાવવું.

સફેદ સોમલની બનાવટોની શરીરની જુદી જુદી ઈંદ્રીઓપર અસર.

અન્નાશય—ઉપરની દવાના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો લેવાથી પાચન ક્રિયા સુધરી નિયમીત થાય છે; અને જઠર રસ વધીને જઠરાગ્નિ પ્રદીપ્ત થાય છે; આ કારણને લીધે આ દવા સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં પાચન ક્રિયાપર અગ્નિ વર્ધક અને ગરમ અસર કરનાર છે; વધારે પ્રમાણમાં આ દવા પાચન ક્રિયાના આંતરડાપર તીક્ષ્ણ સોજાની અસર કરે છે.

લોહી—આ દવાઓ લોહીમાં ઝટ મળી જાય છે; અને લોહીની બગડેલી સ્થીતીને સુધારી તેને સ્વચ્છ કરે છે. લોહીના રાતા રજકણોને પુષ્કળ વધારે છે.

હૃદય અને લોહીનો પ્રવાહ—આ દવાઓ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં વ્હાઈટ આરસેનીક $\frac{૧}{૬૦}$ થી $\frac{૧}{૫૦}$ ગ્રેન અને સોલ્યુશન $\frac{૧}{૨}$ થી ૧ ટીપું) લેવાથી હૃદયની ગતી ગરમ અસર કરી વધારે છે; અને લોહીના પ્રવાહને નિયમીત કરી વધારે છે; આથી કરીને આ દવા રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

બરોલ—આ દવાના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો બરોલને નાની કરે છે; અને તેથી બરોલના વધારાના દરદમાં બરોલને નાની કરી તાવને રોકી દેછે.

શ્વાસોશ્વાસ—આ દવાઓ શ્વાસોશ્વાસપર શી અસર કરે છે;તે વિશે વધારે જાણવામાં આવ્યું નથી; તોપણ તે શ્વાસોશ્વાસને નિયમીત કરી તેની ગતીમાં વધારો કરે છે; કેટલાક સોમલ ખાનારાઓ; મુખ્યત્વે કરીને સ્ટીરીઆના ખેડુતો સોમલને સૂક્ષ્મ પ્રમાણથી ખાવા માંડે છે અને તે ક્રમે

માણુ ૧ ગ્રેનથી વધારીને ૫ ગ્રેન સુધી લઈ જાય છે; અને એકા વખતે પાંચ ગ્રેન નિર્ભયતાથી ખાઇ શકે છે; તે લોકોમાં સ્નાયુઓનું બળ સારી રીતે વધે છે અને સ્નાયુઓ પુષ્ટ થાય છે; શરીરનું વજન વધે છે અને પુષ્ટ થાય છે; શ્વાસોશ્વાસની ગતી ઘણી નિયમીત થાય છે અને તેઓ ઓક્સીજનનો ભાગ વધારે જલ્દીથી લઇ શકે છે અને ઘણી ઝડપથી દોડી શકે છે; તેઓની માનસિક શક્તિ ઘણી તીવ્ર અને ચંચળ હોય છે અને ચહેરો ગુલાબી લાલ રંગનો થાય છે.

મગજના સ્નાયુઓપર—સૂક્ષ્મ પ્રમાણુમાં આ દવા મગજ પૌષ્ટિક અસર કરે છે; વધારે પ્રમાણુમાં મગજના સ્નાયુઓપર નબળાઇની અસર કરે છે.

ચામડી—આ દવાઓ પરસેવા વાટે નીકળી જાય છે; અને ચામડીપર વધારે પ્રમાણુમાં લેવાથી ઝીણી લાલ રંગની ફોલ્લીઓ થાય છે; આ દવા મુખ્યત્વે કરીને પેશાબ પરસેવો, થુંક આંસું, પીત; અને **ધાવણુ સિવાય** બીજા પ્રવાહો વાટે બ્હાર નીકળે છે.

વિહારની ઇંદ્રીઓ—આ દવાઓ સૂક્ષ્મ પ્રમાણુમાં લેવાથી શરીર તનદુરસ્ત થાય છે; અને લોહીના પ્રવાહપર ગરમીની અસર થઇ કામોત્તેજક અસર પ્રબળ થાય છે.

ફેફસાં—આ દવાના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો લેવાથી કફઘ્ન અસર અને જંતુનાશક અસર સારી રીતે થાય છે. તે ક્ષયના રોગમાં **ટયુબર કયુલોસીસ** નામના જંતુઓનો અને મલેરીઆ તાવના જંતુઓનો નાશ કરે છે. આ દવા લોહીના પ્રવાહને સુધારી ફેફસાં ચોખ્ખાં લોહીથી પુષ્ટ કરે છે, અને તેનાથી શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા વધારે નિયમીત થઈ ઓકસીજનનો ભાગ વધારે લઈ શકાય છે અને ફેફસાં સારી રીતે પુષ્ટ અને પહોળા થાય છે

સફેદ સોમલની બનાવટોના વિષારી ચિન્હો—સોમલની બનાવટોના વિષારી પ્રમાણો લેવાથી ઘણું કરીને એક કલાકમાં વિષના ચિન્હો ઉત્પન્ન થાય છે. શરૂઆતમાં હોજરીમાં અગન થવા માંડે છે; અને દાબવાથી વધારે થાય છે; ઉલ્ટી થાય છે, જો ખાધું હોય છે તો ફરી ફરીને ઉલ્ટી થાય છે; થોડા વખત પછી વેદના આખા શરીર ઉપર પસરે છે,

પેટ ફુલે છે, હોજરી દાહ યુક્ત થાય છે અને તેથી તેને સ્પર્શ થઈ શકતો નથી. તરત ઝાડો થવા માંડે છે, પેટમાં બહુ વીંટ આવે છે, પેશાબમાં અગન બળે છે; ઉલ્ટી થવા માંડી એટલે તરત ગળુ સંકોચિત થાય છે. બહુ તરસ લાગે છે; આખમાં અગન બળે છે, તથા રાતી થાય છે; માથે દુખે છે, રક્તાશય જોરથી ધબકવા માંડી નાડી અને શ્વાસોશ્વાસ જલ્દી ચાલે છે, દરદી બેચેન થાય છે, તરફડીઆં મારે છે, પગમાં કળતર થાય છે, હાથ પગ ખેંચાય છે, ઘણાક કેસમાં બુદ્ધિ નિર્વિકાર હોય છે. જો દરદી જલ્દી મરવાનો હોય છે તો શરદી થાય છે; અગર કોમા થાય છે. પગમાં ગોટલા ચડે છે તથા હાથના આંકડા વળે છે, અને નબળાઈ આવીને અથવા નબળાઇનો તાવ આવીને આંચકી થઈ દરદી મરણ પામે છે. સોમલ પાણીમાં બહુ ગળતો નથી; પણ પ્રવાહી રૂપમાં અથવા ભૂકીના રૂપમાં તે લેવાથી તેના વિષનાં ચિન્હો જલ્દીથી થાય છે.

પ્રાણનાશક પ્રમાણ—સોમલના એક અને ૨ ગ્રેનથી મરણ બે કલાકની અંદર થાય છે કેટલીકવાર વીસ મીનીટમાં પણ ધનુર્વાના ચિન્હો થઈ મરણ થાય છે અને કોઇવાર વધારેવાર પછી મરણ થાય છે.

સફેદ સોમલની બનાવટોના વિષના વિષનાશક ઈલાજો.

વ્હાઇટ આરસેનીક.

લાઈકર આરસેનીકેલીસ.

૧. સ્ટમકપંપ અથવા સ્ટમકટયુબનો ઉપયોગ કરવો.

૨. ઉલ્ટી અને ઝાડા વાટે જેમ બને તેમ તાકીદથી સોમલને કાઢી નાંખવો.

૩. વમનકારક દવાઓ વાપરી વમન કરાવવું.

૪. કેસ્ટર ઓઇલ અને દુધ આપી ઝાડા કરાવવા

૫. હોજરીમાં સોજો આવ્યો હોય તો સ્ટમકપંપ વાપરવો નહીં.

૬. ઓલીવ ઓઇલ પાવું.

૭. પુષ્કળ પાણી, શરબત અને ચુનાનુ નિતર્યું પાણી પાવું.

૮. ઇંડાની સફેદી અને દુધ પાવું.

૯. તરસ છીપાવવા માટે બરફ આપવો; હૃદય પૌષ્ટિક ગરમ દવાઓ વાપરવી.

૧૦. ડાઇલેઝડ આયર્નના ૪ ડ્રામ પીવા આપવા; અને જ્યાં સુધી ૫ ઔંસ થાય ત્યાં સુધી વાપરવું અને તેના દરેક ડોઝમાં જરા મીઠું નાંખતા જવું.

૧૧. જ્યારે સઘળા તીક્ષ્ણ ચીન્હો બંધ થાય ત્યારે મોરફાઇન સલ્ફેટના ૧/૪ ગ્રેનની ટેબલાઇટની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૧૨. એનીમલ ચારકોલ અને હાઇડ્રેટેડ ઓક્ષાઇડ ઓફ મેગ્નેશ્યા વાપરવાં.

૧૩. ગરમ ઉપચાર કરવા.

LIQUOR ARSENICI HYDROCHLORICUS. લા૦

લાઇકર આસેનીસાઇ હાઇડ્રોક્લોરીકસ. અં૦ હાઇડ્રોક્લોરીક સોલ્યુશન ઓફ આરસેનીક.

રીત—સફેદ સોમલ	... ...	૮૭ ગ્રેન.
હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ	... ...	૨ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી	... ...	જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ, વિષારી ચિન્હો, વિષ નાશક ઇલાજો, લાઇકિર આરસેનીકેલીસને મળતા છે. કેટલાક દાક્તરો આ સોલ્યુશનને લાઇકર આરસેની કેલીસ કરતાં ઠંડી બનાવટ ગણે છે; અને તેને ઉપરની દવાના દરદોમાં વાપરે છે; પણ **ડાકટર ગેરોડ** જણાવે છે કે આ સોલ્યુશનમાં અને પેલા સોલ્યુશનમા સોમલના સરખા ભાગ સમાએલા છે; તેમ આ સોલ્યુશનો પેલાં સોલ્યુશનના દરદોમા ઉપયોગ પણ કરેલો છે; અને તેથી બંને સોલ્યુશનની ઉપરના દરદોમાં સરખીજ અસર માલમ પડે છે.

SODII ARSENIAS. **લા૦** સોડી આરસેનીઆસ. **અં૦** આરસેની એટ ઓફ સોડીઅમ.

માત્રા— ... ... $\frac{૧}{૧૬}$ થી $\frac{૧}{૮}$ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Sodii Arseniatis.* **લા૦** લાઇકર સોડી આરસેનીએટીસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ આરસેનીએટ ઓફ સોડીઅમ.

રીત—આરસેનીએટ ઓફ સોડીઅમ ... ૪ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૨ ઔંસ,

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવાઓ પણ આરસેનીક એસીડ, આરસેનીક સોલ્યુશનના જેવા ગુણદોષો કરે છે અને ઉપરના દરદોમાં વપરાય છે. **ડાકટર ગેરોડ** આ દવાનો લાંબા વખત સુધી અનુભવ કરીને જણાવે છે કે આ દવા ઉપરની દવાઓ કરતાં ઘણી ઠંડી અને નિર્ભય છે; અને તે ઉપરની દવાઓ જેવી દાહક અને સોજો લાવવાની અસર ઘણીજ ઓછી કરે છે; જો કે વધારે પ્રમાણમાં દાહક અને સોજાની અસર કરે છે પણ યોગ્ય પ્રમાણમાં તે ઉપરની દવા કરતાં ઘણીજ ઓછી કરે છે; પણ દવા તરીકેની અસરો દવા જેવીજ કરે છે.

FERRI ARSENIAS. **લા૦** ફેરી આરસેનીઆસ. (આયર્ન સોલ્ટસ જુઓ.)

ARSENII IODIDUM. **લા૦** આરસેની આયોડીડમ. **અં૦** આયોડીડ ઓફ આરસેનીયમ.

માત્રા— ... ... $\frac{૧}{૩૦}$ ગ્રેન સુધી.

આરસેની આયોડીડમ લાઇકર આરસેની એટ હાઇડ્રારજીરી આયોડીડીની બનાવટ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે:

ગુણ—રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—આ દવા વારંવાર જૂના ચામડીના દરદોમાં જેવાંકે ખરજવા, ઉપદંશ, વિચર્ચિકા, વીગેરેમાં લોહી સુધારવાં તરીકે વપરાય છે.

LIQUOR ARSENII ET HYDRARGYRI IODIDI. **લા૦** લાઇકર આરસેની એટ હાઇડ્રારજીરી આયોડીડી. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ આયોડીડ ઓફ આરસેનીયમ એન્ડ મરક્યુરી.

ઉપનામ—ડોનવાન્સ સોલ્યુશન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ઉપયોગ.—આ દવા મુખ્યત્વે કરીને જુના અને જક્કી ચામડીના દરદોમાં જ્યારે આરસેનીકની બીજી બનાવટો નિષ્ફળ જાય છે ત્યારે વારંવાર વાપરવામાં આવે છે.

BISMUTHUM. (Bi. Eq.=209.) **લા૦** બીસ્મથમ. **અં૦** બીસ્મથ.

BISMUTHUM PURIFICATUM. **લા૦** બીસ્મથમ પ્યુરીફીકેટમ. **અં૦** પ્યુરીફાઇડ બીસ્મથ.

BISMUTHI OXIDUM. **લા૦** બીસ્મથી ઓકસાઇડમ. **અં૦** ઓકસાઇડ ઓફ બીસ્મથ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—ગ્રાહીક, શાંતીદાયક અને ઉલ્ટી બંધ કરનાર છે.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ કારબોનેટ ઓફ બીસ્મથને મળતા છે.

BISMUTHI SUBNITRAS. **લા૦** બીસમથી સબનાઇટ્રાસ. અં૦ સબનાઇટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Trochisci Bismuthi.* **લા૦** ટ્રોકીસકાઈ બીસ્મથી. અં૦ બીસ્મથ લોઝેન્જીસ ગુ૦ બીસ્મથની રેવડીઓ.

રીત—બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ... ... ૧૪૪૦ ગ્રેન.
મેગ્નેસીઆ કારબોનાસ... ... ૪ ઔંસ.
ચાક ... ... ૬ ઔંસ.
ધોએલી સાકર ... ... ૨૯ ઔંસ.
બાવળનો ગુંદર ... ... ૧ ઔંસ.
ગુંદરનું પ્રવાહી... ... ... ૨ ઔંસ.
ગુલાબજળ ... ... જોઇએ તેટલું.

ઉપરની દવાઓ મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી, દરેક રેવડીમાં બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસના ૨ ગ્રેન સમાએલા છે.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૬ રેવડી.

ગુણ—ઉલ્ટીશામક, પીડાશામક, ગ્રાહીક અને શીતળ છે.

ઉપયોગ—બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસની બનાવટો અજીર્ણ ઉલ્ટી, ઝાડા, મરડા, અમ્લપીત અને ગળાના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે. આ દવાની રેવડીઓ મેં આવ્યું હોય ત્યારે મોંમાં રખાય છે.

વિશેષ વર્ણન—જ્યારે **બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ** આપવામાં આવે છે ત્યારે હોજરી અને આંતરડાની અંદરની ચામડીપર શાંતીદાયક અને ગ્રાહીક અસર કરે છે. અન્નાશયના ક્ષતના દરદોમાં વધીગએલા અજીર્ણના અને ઉલ્ટીના દરદોમાં આ દવા વારંવાર વધારે પ્રમાણમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. ખોરાક ખાધાં પછી તરત થતા પેડુમાં દુખાવામાં અને ઉલ્ટીના દરદમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે.

સોડાબાય કાર્બોનાસ	...	...	૧૫ ગ્રેન.
બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ	...	...	૧૫ ગ્રેન.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક		...	૧૫ ટીપાં.
ટીંચર કારડમ કો...	...	...	૩૦ ટીપાં.
ટીંચર જીંજર ...	...	...	૩૦ ટીપાં.
ટીંચર કેલંબા ...	...	...	૧૫ ટીપાં.
ટીંચર નકસવોમીકા	...	...	૧૦ ટીપાં
ટીંચર જેનશ્યનકો ...	...	...	૧૫ ટીપાં.
તજનું પાણી ...	...	...	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

ડાકટર થીઓફીલસ થોમ્પસસ જણાવેછે કે ક્ષયરોગમાં થતા અતિસારના દરદમાં અતિસાર દબાવવાને વાસ્તે **બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ** એક ઘણી કીંમતી દવા છે.

કેટલીકવાર અપસ્મારના દરદમાં બીસ્મથ વપરાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવા ચામડીના દરદોમાં, સ્તનની ડીંટડીના ચીરોટા, મળાશયના ચીરોટા, હોઠના ચીરોટા, પ્રદર અને જૂના પ્રમેહના દરદમાં કેટલીકવાર વપરાય છે. તીક્ષ્ણ મરડા, સંગ્રહણી અને અતિસારના દરદમાં નીચેના પડીકાં સારો ફાયદો આપે છે.

ડોવર્સ પાઉડર	...	...	૧૬ ગ્રેન.
બીસ્મથ સબ નાઇટ્રાસ ...		...	૨૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ ...		...	૧૨ ગ્રેન.
પલવીસ ક્રીટા એરોમેટીક		...	૧૫ ગ્રેન.

૪ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ૪ વાર પાણી સાથે પીવાં.

આ દવા માથામાં ઘાલવાના સુગંધીદાર ઘટ્ટ તેલ જેવા પદાર્થ (Cosmetic) બનાવવામાં વારંવાર વપરાય છે.

BISMUTHI CITRAS. **લા૦** બીસ્મથી સાઇટ્રાસ. **અં૦** સાઇટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા **લાઇકર બીસ્મથી એટ એમોની સાઇટ્રેટીસ** બનાવવાના કામમાં આવે છે.

LIQUOR BISMUTHI ET AMMONII CITRATIS. **લા૦** લાઇકર બીસ્મથી એટ એમોની સાઇટ્રેટીસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ એન્ડ એમોનીયમ.

રીત—સાઇટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ ... ૮૦૦ ગ્રેન.
સોલ્યુશન ઓફ આમોન્યા } જોઇએ તેટલું.
ચોખ્ખું પાણી ... }

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Bismuthi et Ammonii Citras.* **લા૦** બીસ્મથી એટ એમોની સાઇટ્રાસ. **અં૦** સાઇટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ એન્ડ એમોન્યમ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસને મળતા છે. કેટલાક દાક્તરો આ દવાને બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ કરતાં, વધારે ગુણકારી ધારે છે અને કેટલાક બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસને પસંદ કરે છે, આ બંને દવાઓના ગુણદોષ ઘણી ખરી રીતે સરખાજ છે.

BISMUTHI CARBONAS. **લા૦** બીસ્મથી કાર્બોનાસ. **અં૦** કારબોનેટ ઓફ બીસ્મથ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ ઘણી ખરી રીતે બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસને મળતા આવે છે; આ દવા હોજરીના પ્રવાહની **અંદર ઝટ ગળી**

જાય તેવી છે; તેથી કદાચ **બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ** કરતાં વધારે સારી અસર હોજરીપર કરતી હોય એમ લાગે છે; તોપણ આ અસર વિશે બરાબર શોધખોળ થઈ નથી.

CADMIUM. (Cd. Eq.=112.) **લા૦** કેડમીયમ. **અં૦** કેડમીયમ.

CADMII IODIDUM. **લા૦** કેડમી આયોડીડમ. **અં૦** આયોડીડ ઓફ કેડમીયમ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Cadmii Iodidi.* **લા૦** અંગવેન્ટમ કેડમી આયોડીડી. **અં૦** ઓઇન્ટિમેન્ટ ઓફ આયોડીડ ઓફ કેડમીયમ. **ગુ૦** આયોડીડ ઓફ કેડમીયમનું મલમ.

રીત—આયોડીડ ઓફ કેડમીયમ ... ૬૨ ગ્રેન.
સીમ્પલ ઓઇન્ટમેન્ટ ... ... ૧ ઔંસ.

ઉપયોગ—કેડમી આયોડીડમ અંદરના ઉપચાર તરીકે વપરાતું નથી. બાહ્યોપચાર તરીકે તે ચામડીપર લગાડતાં ગરમીની અસર કરે છે; અને જે જે દરદોમાં પ્લંબી આયોડીડ વપરાય છે તેવા દરદોમાં આ દવા વપરાય છે. પ્લંબી આયોડીડ વાપરવાથી જેમ ચામડીપર પીળા ડાઘ પડે છે તેમ આ દવા વાપરવાથી પડતા નથી. આ દવાનું મલમ કંઠમાળની ગાંઠોના વધારાપર તથા જક્કી જુના ચામડીના દરદોપર ચોપડવામાં વપરાય છે. આ દવા જ્યારે ચામડીમાં મળી જાય છે, ત્યારે કાંઈ પણ નુકસાનકારક અસર કરતી જણાઇ નથી; અને જેમ સીસાની બનાવટથી નુકશાન થાય છે તેમ આ બનાવટથી નુકશાન થતું નથી. આ દવાનું મલમ ચોપડવાથી વારંવાર ચામડી લાલચોળ થઈ સુજી આવે છે, અને પછી ચામડી જતી રહે છે; તથા લાહ્ય બળે છે માટે આ મલમમાં થોડી ચરબી મિશ્ર કરી તેને વધારે નરમ કરવું જોઇએ.

SULPHATE OF CADMIUM. **અં૦** સલ્ફેટ ઓફ કેડમીઅમ.

ઉપયોગ—આ દવા ઝીન્સાઈ સલ્ફાસના જેવી દેખીતી હોય છે; અને તે પાણીમાં ઝટ ગળી જાય છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવા લેવાથી ઉલ્ટીઓ થાય છે. આ દવામાં ઉપદંશ અટકાવવાની શક્તિ રહેલી છે એમ કહેવાય છે અને તે બાહ્યોપચાર તરીકે ગ્રાહીક અને ગરમ અસર કરવા સારૂ મિશ્રણના રૂપમાં ઝીન્સાઇ સલ્ફેટની માફક વપરાય છે. આ દવાની અસર **ઝીન્સાઈ સલ્ફાસના** કરતાં દશ ગણી વધારે થાય છે; એમ માનવામાં આવે છે.

CALCIUM. (Ca. Eq.=40) **લા૦** ક્યાલસ્યમ.

CALX. **લા૦** ક્યાલ્ક્સ. **અં૦** લાઇમ. **ગુ૦** ચુનો.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Calcii Hydras.* **લા૦** ક્યાલસી હાઇડ્રાસ. **અં૦** સ્લેકડલાઇમ. **ગુ૦** કળીચુનો.

૨ *Liquor Calcis.* **લા૦** લાઇકર ક્યાલસીસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ લાઇમ. **ગુ૦** ચુનાનું પાણી.

ઉપનામ—લાઇમવોટર.

રીત—ચુનો ... ... ૨ ઔંસ.

ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૮ પાઇન્ટ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ઔંસ. (દુધ સાથે.)

૩ *Liquor Calcis Saccharatus.* **લા૦** લાઇકર ક્યાલ્સીસ સાકરેટસ. **અં૦** સાકરેટેડ સોલ્યુશન ઓફ લાઇમ. **ગુ૦** ચુનાનું સાકરવાળું પાણી.

રીત—કળીચુનો ... ... ૧ ઔંસ.

ધોએલી સાકર ... ... ૨ ઔંસ.

ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૬૦ ટીપાં.

૪ *Linimentum Calcis.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ ક્યાલ્સીસ. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ લાઇમ. **ગુ૦** ચુનાનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—લાઇમ વોટર ... ... ૨ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ ... ... ૨ ઔંસ.

કેરૌન ઓઇલ, લાઇમ વોટર અને **લીન્સીડ ઓઇલના** સરખા ભાગ મિશ્ર કરવાથી બને છે.

ગુણ—ઉલ્ટીશામક, ગ્રાહીક, અગ્નિવર્ધક અને ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—લાઇમ વોટર યોગવાહ તરીકે વપરાય છે; અને તે પીધાથી ઉલ્ટી બંધ થાય છે. સમ ભાગ દૂધની સાથે લાઇમવોટર આપવાથી નાના બચ્ચાંઓને થતા ઉલ્ટીના દરદોમાં સારો ફાયદો થાય છે. ચુનાનું પાણી બીજી દવાઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. કેટલીકવાર અજીર્ણના દરદમાં ખટાશ દુર કરવા સારૂ લાઇમવોટર વપરાય છે; અતિસારની ચુંકના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી વાતહર અને અગ્નિવર્ધક અસર થાય છે.

ચુનાનું તેલ ખરજવા, દાહ અને ચામડીના દરદોમાં બાહ્યોપચાર તરીકે ચોપડવામાં આવે છે, ચુનાનું સાકર મિશ્રિત પ્રવાહી ઉલ્ટી અને અજીર્ણના દરદમાં પીવાથી ઉલ્ટીશામક અને અગ્નિવર્ધક અસર સારી થાય છે.

CALCII CARBONAS PRAECIPITATA. **લા૦** ક્યાલ્સી કારબોનાસ પ્રેસીપીટેટા. **અં૦** પ્રેસીપીટેટેડ કાર્બોનેટ ઓફ કેલ્શીયમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન

ઉપયોગ—આ દવા ટ્રોકીસ્કાઈ બીસ્મથી બનાવવામાં વપરાય છે અને તેના ગુણદોષ ક્રીટા પ્રીપરેટાને મળતા છે.

MARMOR ALBUM. **લા૦** મારમર આલ્બમ. **અં૦** વ્હાઇટ મારબલ.

CRETA **લા૦** ક્રીટા. **અં૦** ચોક. **ગુ૦** ચાક.

CRETA PRAEPARATA. **લા૦** ક્રીટા પ્રીપરેટા. **અં૦** પ્રીપેર્ડ ચોક. **ગુ૦** શુદ્ધ કરેલો ચાક.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Mistura Cretae* **લા૦** મીસ્ચુરાક્રીટી. **અં૦** ચોક મીક્શ્ચર. **ગુ૦** ચોકનું મિશ્રણ.

રીત—ચાક	...	...	...	¼ ઓંસ.
ગુંદર	...	...	...	¼ ઓંસ.
તજનું પાણી...		...	...	૭½ ઓંસ.
સીરપ સીમ્પ્લેક્સ		...	...	૪ ડ્રામ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨. *Pulvis Cretae Aromaticus.* **લા૦** પલ્વીસ ક્રીટી એરોમેટીકસ. **અં૦** એરોમેટીક પાઉડર ઓફ ચોક. **ગુ૦** ચાકનો સુગંધીદાર ભુકો.

રીત—સીનામોમ	...	...	૪ ઓંસ.
જાયફળ	...	...	૩ ઓંસ.
કેશર ...	...	...	૩ ઓંસ.
લવીંગ...	...	...	૧½ ઓંસ.
એલચી દાણા	...	...	૧ ઓંસ.
ધોએલી સાકર	...	...	૨૫ ઓંસ.
શુદ્ધ કરેલો ચાક. ...		...	૧૧ ઓંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

૩. *Pulvis Cretae Aromaticus Cum Opio.* **લા૦** પલ્વીસ ક્રી-

ટી એરોમેટીકસ કમ આપીઓ. (અફીણની બનાવટોમાં જુઓ.)

પ્રીપેર્ડ ચૉક હાઇડ્રારજીરી કમ ક્રીટા બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સુગંધીદાર, વાતહર, ખટાશ દુર કરનાર, ગ્રાહીક અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—ચૉકની બનાવટો ઝાડા અજીર્ણ, મરડા, અમ્લપીત્ત અને આંતરડાના ક્ષતના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ચોક ગ્રાહીક અને ખટાશ દુર કરનાર અસર આંતરડાની નળીપર કરે છે; તે ધીમે ધીમે લોહીમાં મળી જઇને ચુનાની અસર કરે છે. આ દવા મુખ્યત્વે કરીને એકલી અગર બીજી ગ્રાહીક અને સુગંધીદાર દવાઓના સંયોગમાં અતિસારના દરદોમાં વપરાય છે. ચોક ઘણા લાંબા વખત સુધી આપવો નહીં કારણ કે આંતરડામાં એકઠો થઈ નાની ગાંઠોના રૂપમાં ઠરી જાય છે અને તેથી કેટલીકવાર દુખાવો થઇ આવે છે.

CALCII CHLORIDUM. **લા૦** ક્યાલસી ક્લોરાઈડમ. **અં૦** ક્લોરાઇડ આફ ક્યાલસ્યમ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Calcii Chloridi.* **લા૦** લાઇકર ક્યાલસી ક્લોરાઇડી. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ ક્લોરાઇડ ઓફ ક્યાલસ્યમ.

રીત—ક્લોરાઈડ ઓફ ક્યાલસ્યમ ... ૮૮ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૫૦ ટીપા.

ગુણ—રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—ક્યાલસ્યમ કલોરાઇડ અને તેનું પ્રવાહી ક્લોરો-

ફોર્મ, ઇથર અને રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. દવા તરીકે આ દવા ઉલ્ટીશામક અસર સારૂ ઉલ્ટીના દરદમાં વપરાય છે, અને રક્તશોધક અસર સારૂ કંઠમાળ, ક્ષય, હાડકાંના સળાના વ્યાધી અને પ્લેગના રોગમાં વપરાય છે.

CALX CHLORINATA. **લા૦** ક્યાલ્કસ કલોરીનેટા. **અં૦** કલોરીનેટેડ લાઇમ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Calcis Chlorinatae.* **લા૦** લાઇકર કલ્યાસીસ કલોરીનેટી. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ કલોરીનેટેડ લાઇમ.

રીત—કલોરીનેટેડ લાઇમ ... ... ૧ પોંડ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧ ગ્યાલન.

૨ *Vapor Chlori.* **લા૦** વેપર કલોરી. **અં૦** ઇન્હેલેશન ઓફ કલોરાઇન.

રીત—કલોરીનેટેડ લાઇમ ... ૨ ઔંસ.
ઠંડુ પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

ગુણ—દુર્ગંધનાશક.

ઉપયોગ—કલોરીનેટેડ લાઇમની બનાવટો કલોરોફોર્મ બનાવવામાં વપરાય છે. આ દવા ખાવા તરીકે વારંવાર વપરાતી નથી. કેટલાક દરદમાં મોઢું વાસ મારે છે ત્યારે આ દવા ૧ થી ૨ ડ્રામ ૧ પાઇન્ટ પાણીમાં મિશ્ર કરીને કોગળા કરવા તરીકે વપરાય છે; અને દુર્ગંધવાળી જગ્યાએ તે રાખવાથી દુર્ગંધ દુર થાય છે.

વિષનાશક દવાઓ—કલોરીનેટેડ લાઇમના વિષારી ચિન્હોમાં વમનકારક દવાઓ, ઈંડાની સફેદી, દુધ અને લોટ વાપરવાં.

CALCII SULPHAS. **લા૦** ક્યાલ્સીસ સલ્ફાસ. **અં૦** સલ્ફેટ ઓફ ક્યાલ્સ્યમ.

CALX SULPHURATA. **લા૦** ક્યાલ્કસ સલ્ફ્યુરેટા. **અં૦** સલ્ફ્યુરેટેડ લાઈમ.

ઉપનામ—ક્યાલ્સી સલ્ફાઈડમ, કેન્ટોન્સ ફોસફરસ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{10}$ થી ૧ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોધક, દુર્ગંધ નાશક અને ફ્હોવાણુ અટકાવનાર છે.

ઉપયોગ—ક્યાલસી સલ્ફાઇડમ ચાહાં, ખીલ, ગડગુમડ, વીસ્ફોટક અને કંઠમાળના વ્યાધીમાં લોહી સુધારવા તરીકે વારંવાર વપરાય છે. આ દવા **ક્યાલ્સી હાઇપોફોસ્ફીસના** સંયોગમાં લેવાથી ગડ, ગુમડાં, ચાહાં અને પરૂવાળા ચાંહાં તરત સૂકાઈ જઈ રૂઝાવા માંડે છે. નીચેનાં પડીકાં દીવસમાં ત્રણવાર લેવાથી કંઠમાળ વીસ્ફોટક અને ગડગુમડમાં તથા ખીલમાં સારી અસર કરે છે.

ક્યાલસી સલ્ફાઇડમ	... ...	૧ ગ્રેન.
ક્યાલસી હાઇપોફોસ્ફીસ	... ...	૧૦ ગ્રેન.
સાકર	... ...	૨૦ ગ્રેન.

૪ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ચાર વાર પાણી સાથે લેવાં.

આ દવા વધારે પ્રમાણમાં હોજરીમાં સોજો લાવે છે: માટે તેનો સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરવો તે વધારે સારૂં છે.

CALCII PHOSPHAS. **લા૦** ક્યાલસી ફોસ્ફાસ. **અં૦** ફોસ્ફેટ ઓફ ક્યાલ્સ્યમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

ક્યાલસી ફોસ્ફાસ પલ્વીસ એન્ટીમોનીએલીસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—ક્યાલસી ફોસ્ફાસ નબળાઇ, કંઠમાળ, હાડકાંના સળા અને હાડકાંની નબળાઇના રોગમાં તથા શરીરમાં નીકળતી ખુંધ અને

ગંડોના દરદમાં હાડકાંપર પૌષ્ટિક અને લોહીમાં રક્તશોધક અસર કરવા સાર વારંવાર વપરાય છે.

CALCII HYPOPHOSPHIS. **લા૦** ક્યાલસી હાઇપોફોસ્ફીસ. **અં૦** હાઇપોફોસ્ફાઇટ ઓફ ક્યાલસ્યમ.

ઉપનામ--હાઇપોફોસ્ફાઈટ ઓફ લાઇમ.

માત્રા-- ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

બરગતુ બનાવટ.

૧ *Syrupus Calcii Hypophosphitis.* **લા૦** સીરપ્સ ક્યાલસી હાઇપોફોસ્ફાઇટીસ. **અં૦** સીરપ ઓફ હાઇપોફોસ્ફાઇટ ઓફ લાઇમ.

રીત--હાઇપોફોસ્ફાઈટ ઓફ લાઇમ. ... ૧૬૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર ... ... ૧૬ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૯ ઔંસ.
હાઇપોફોસ્ફરસ એસીડ ... ... ૨૦ ટીપાં.

રીત--હાઇપોફોસ્ફાઈટ ઓફ લાઇમ ચોખ્ખા પાણીમાં નાખી મિશ્ર કરવો અને પછી તેને ગાળી લેવો; અને તેમાં ધોએલી સાકર નાંખી મિશ્ર કરવી; અને તેને દેવતા પર રાખી ગરમ કરવી જ્યારે બધુ બરાબર મિશ્ર થાય ત્યારે તે ઠંડુ કરીને તેમાં હાઇપોફોસ્ફરસ એસીડ ઉમેરવુ અને કાચના બુચવાળી બાટલીમાં ભરી રાખવું.

માત્રા-- ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

આ સીરપના ૧ ડ્રામમાં ૧ ગ્રેન હાઇપોફોસ્ફાઈટ ઓફ લાઇમનો સમાએલો છે.

ગુણ--ગરમ, પૌષ્ટિક, રક્તશોધક, કફઘ્ન, પરસેવો બંધ કરનાર, શ્રાહીક અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ--ક્યાલસી હાઇપોફોસ્ફાઇટ અને સીરપ હાઇપોફ

ફોસ્ફાઇટીસ ઓફ લાઇમ ઉધરસ, કફ, ક્ષય, કંઠમાળ, નબળાઇ, હાડકાંના સળાના વ્યાધી, અને દમના રોગમાં વારંવાર વપરાય છે. આ દવાનો સીરપ ફેફસાના બગાડના વ્યાધી, ઉધરસના તમામ દરદો અને ક્ષય રોગમાં ગ્રાહીક, કફઘ્ન, રક્તશોધક અને અગ્નિવર્ધક તરીકે વપરાય છે; અને તે લીધાથી ક્ષય રોગના ચિન્હો જેવાંકે રાતનો પરસેવો, લોહીના ગળફા, નબળાઇ, અતિશય ઉધરસ અને છાતીના સણકા વીગેરે **ધીમે ધીમે** મટી જાય છે; આ દવા ઉપરની અસર એકદમ કરતી નથી; પણ ધીમે ધીમે કરે છે.

કોડલીવર ઓઇલ ઉપર ધર્મના બહાને ધિક્કાર દર્શાવનાર, ઉધરસ અને ક્ષયના રોગીઓને વાસ્તે આ દવા એક કીંમતી દવા છે; તે લીધાથી સારી અસર થાય છે, અને કાંઈ પણ શારીરીક અને ધાર્મીક અડચણ શિવાય નિભર્યતાથી લઈ શકાય છે.

પવિત્ર ધર્મચુસ્ત આર્ય ઔષધ ઉપર મજબુત શ્રધ્ધા રાખનારા તીક્ષ્ણ ઉધરસ અને ક્ષયથી પીડાતા રોગીઓ વાસ્તે નીચેની દવાઓ ઘણીજ કીંમતી છે; અને તે લીધાથી તેમના દરદો ઘણેક દરજ્જે નાબુદ થવાનો સંભવ રહે છે.

સીરપ હાઇપોફોસ્ફાઇટ ઓફ લાઇમ		...	૩ ડ્રામ
દુધ અગર પાણી	...	...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

ગોયાકોલ કાર્બોનેટ	...	...	૧૫ ગ્રેન.
સીતોપલાદી ચુર્ણ	...	...	૨ ડ્રામ
સોનાના વરખ ...	...	...	૨ રતી.

મિશ્ર કરી ૨ પડીકાં કરવાં અને સાંજસવાર ખાધા પહેલાં થોડા ઘી અને સાકર સાથે મિશ્ર કરી ચાટી જવાં.

ઉપરની દવા ચાટીને સાંજ સવાર થઇને ૨ શેર દુધ પીવું. દુધ ધીમે ધીમે પચે તેમ લેતા રહેવું અને વધારતા જવું. ખોરાક ઘણો હલકો ખાવો: અને સાંજ સવાર ખુલ્લી હવામાં ફરવા જવું.

ઝાડાનો બંધકોષ જણાય તો નીચેની ગોળી અથવા પડીકાં ખાઈ દુર કરવો, ચાલતાં સુધી ક્ષય રોગમાં ઝાડાનો બંધકોષ રહેતોજ નથી કદાચ કોઈની પીત પ્રકૃતીથી અગર બીજા કોઇ કારણથી રહે તો નીચેની દવા ખાવી; વારંવાર નીચેની દવા ખાવી નહીં.

હરડેદળ (હરડે લાવીને તેને ખાંડીને બનાવવું.)			૧ ડ્રામ.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	...	૧૦ ગ્રેન.

૧ પડીકું કરવું અને પાણી સાથે પીવું.

મેગ્નેસીયા સલ્ફાસ (વીલાયતી મીઠું.)			૧½ ડ્રામ.
ટીંચર જીંજીર	...	...	૫ ટીપાં.
સોડા બાય કાર્બોનાસ ...		...	૫ ગ્રેન.
પાણી ...	...	...	૧ ઔંસ.

મિશ્ર કરી પી જવું.

કેલોમલ ...	...	...	૧ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	...	૨ ગ્રેન.
સાકર ...	...	...	૪ ગ્રેન.

૧ પડીકું કરી પાણી સાથે ફાકી જવું.

પીલ કોલોસીન્થ કો	...	...	½ ગ્રેન.
પીલ હાઇડ્રારજીરી	...	...	૧ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેક્ટ જેનસન	...	...	જોઇએ તેટલું.

મિશ્ર કરી ૨ ગોળી કરવી અને સાંજ સવાર થઇને ૨ લેવી.

સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	...	૧ ગ્રેન.
ટીંચર કેલંબા ...	...	...	૧૦ ટીપાં.
ટીંચર નકસવોમીકા	...	...	૬ ટીપાં.

એકસ્ટ્રેક્ટ કેસકેરા સેગ્રેડા લીકવીડ	...	૧૦ ટીપાં.
સકસ ટેરેક્સી	... ...	૧૦ ટીપાં.
ટીંચર જીંજર	... ...	૬ ટીપાં.
પાણી	... ...	૧ ઔંસ.

મિશ્ર કરી પી જવું.

કેસ્ટર ઓઇલ	... ...	૧½ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઇન	... ...	૧½ ડ્રામ.

નારંગીના રસમાં મિશ્ર કરી પી જવું.

ઉપરની રેચક દવાઓમાંથી મરજી મુજબ ગમે તે વાપરવી. તેનાથી એકાદ કે બે દસ્ત સાફ પચીને થશે, કદાચ કોઇને ઉપરની દવાથી વધારે રેચક અસર થાય તો નીચેનાં પડીકાં લેવાથી ઝાડા બંધ થશે.

ડોવર્સ પાવડર	... ...	૬ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	... ...	૩ ગ્રેન.

૨ પડીકાં કરવાં અને તેમાંનું એક તરત પાણી સાથે ખાવું. જો ઝાડા બંધ થાય તો ન ખાવું, નહીં તો ૨ કલાક પછી ખાવું.

સીતોપલાદી ચુર્ણ બનાવવાની રીત—

સાકર	... ...	૧૬ તોલા.
વાંસ કપુર	... ...	૮ તોલા.
પીંપર	... ...	૪ તોલા.
તજ	... ...	૧ તોલો.
એલચી	... ...	૨ તોલા.

બારીક વાટીને લુગડાવતી ચાળી નાંખવું અને જરૂર પડે તેમ તેના યોગ્ય પ્રમાણમાંથી તે સાકર સાથે વાપરવું.

ઉધરસ, ક્ષય અને નબળાઇના દરદોમાં પારીસ કેમીકલ ફુડ, ફેલોઝ સીરપ, સીરપ કેલસી, લેકટો ફોસફાસ, ગ્લીસરો ફોસ્ફેટ ઓફ લાઇમ, ઇસ્ટન સીરપ, અને પ્રીમાલ્ડ સીરપ ઓફ હાઇપોફોસ્ફાઇટીસ ઓફ લાઇમ વારંવાર

વપરાય છે; આ દવાઓમાંથી એક પછી એક ઉપરના દરદોમાં વાપરવી, અને જે માફક આવે તે લાંબા વખત સુધી ચાલુ કરવી.

CERIUM. (Ce. Eq.=141.) લા૦ સીરીયમ. અં૦ સીરીયમ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Cerri Oxalas.* **લા૦** સીરીઆઇ ઓકઝાલાસ. **અં૦** ઓકઝાલેટ ઓફ સીરયમ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.

ઉપયોગ—સીરીઆઈ ઓકઝાલાસ ઉલ્ટી, અજીર્ણ, પાચન ક્રિયાના વ્યાધી, ઉધરસ, ક્ષય, કોરીઆ અને અપસ્મારના દરદમાં વપરાય છે.

આ દવા ગર્ભાવસ્થામાં થતી ઉલ્ટીને એકદમ બંધ કરે છે; અને તેથી તે ઉલ્ટીના તમામ દરદમાં **બીસમથી સબ નાઈટ્રાસ અને અરજન્ટી નાઈટ્રાસના** જેવી ઉલ્ટીશામક અને દીપન અસર કરે છે. દરીઆની મુસાફરીની માંદગીના વ્યાધીમાં આ દવાના ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેનના પ્રમાણો દરેક ત્રણ કલાકે લેવાથી સારો ફાયદો થાય છે. તે સીલ્વર નાઈટ્રેટની માફક ચામડીપર કાળા ડાઘની અસર કરતી નથી.

વાઈ અને અપસ્મારના વ્યાધીમાં આ દવા મગજપર પૌષ્ટિક અસરને લીધે કેટલીકવાર વપરાય છે.

CURARE. **લા૦** કયુરેર. **અં૦** કયુરેર.

માત્રા— ૧/૧૨ થી ૧/૬ ગ્રેન. ઘણીજ સંભાળથી વાપરવું.

ઉપયોગ—કયુરેર હડકવા, કોરીઆ અને ધનુર્વાના વ્યાધીમાં ઘણીવાર વપરાય છે.

કયુરેર સ્ટ્રીકનીઆના વિષના દરદમાં વિષનાશક દવા તરીકે

વારંવાર વપરાય છે.

ડાકટર રીંગર જણાવે છે કે કયુરૈર ખાવા તરીકે વાપરવા કરતાં ત્વચામાં મારવાની પીચકારીના રૂપમાં વાપર્યાથી તીક્ષ્ણ વિષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે, માટે તેનો ઘણીજ સંભાળથી ઉપયોગ કરવો.

CUPRUM. (Cu. Eq.=63·5.) લા૦ કુપ્રમ. અં૦ કોપર. ગુ૦ ત્રાંબુ.

CUPRI SULPHAS. લા૦ કુપ્રી સલ્ફાસ. અં૦ સલ્ફેટ ઓફ કોપર. ગુ૦ મોરથુથુ.

માત્રા—	આહીક અથવા પૌષ્ટિક તરીકે	¼ થી ૨ ગ્રેન.
	વમનકારક તરીકે ...	૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—આહીક, પૌષ્ટિક અને વમનકારક છે.

ઉપયોગ—કુપ્રી સલ્ફાસ અપસ્માર, કોરીઆ, જૂનો અતિસાર, સંગ્રહણી, અને મરડાના વ્યાધીમાં વારંવાર આહીક અને મગજ પૌષ્ટિક તરીકે વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવા આંખમાં ખીલ થયા હોય તો તેપર લગાડવામાં આવે છે; અને આંખ દુખવા આવી હોય તો તેના ૨ ગ્રેન ૧ ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી ટીપાં નાંખવા સારૂ વપરાય છે. પ્રદર અને પ્રમેહના દરદમાં તેના ઉપરના પ્રમાણથી તે પીચકારી રૂપે વાપરવામાં આવે છે. લોશન તરીકે જખમ અને ગંધાતાં ચાંદાં ઉપર રક્તશોધક, રક્તસ્તંભક, અને દુર્ગંધનાશક તથા કોહવાણ અટકાવનાર તરીકે વપરાય છે. કોગળા તરીકે મોંના દરદમાં તેના કોગળા કરવામાં આવે છે. વમનકારક તરીકે તે અફીણ વીગેરે વિષારી દવાના વિષમાં વમન સારૂ વપરાય છે.

"અતિશય વધી ગએલા અને ખરાબ મરડાના વ્યાધીમાં કુપ્રી સલ્ફાસ ૧૦ ગ્રેન, ટીંચર ઓપાઈ ૬૦ ટીપાં અને પાણી ૬ ઔંસ મિશ્ર કરીને તેની ગુહા દ્વારે પીચકારી મારવામાં આવતી હતી; અને તેથી આ-

હીક તથા જંતુનાશક અસર સારી રીતે થતી હતી. (L' 89, ii 739.) **કોપર સલ્ફેટ ફોસ્ફરસના વિષની વિષનાશક દવા છે.**

વિષારી ચિન્હો—કોપર સલ્ફાસના વિષારી પ્રમાણમાં હોજરીપર એકદમ તીક્ષ્ણ સોજો આવે છે અને હૃદય તથા શ્વાસોશ્વાસની હીલચાલ બંધ પડી દરદી મરણ પામે છે.

વિષનાશક દવાઓ—કોપર સલફેટના વિષારી ચિન્હોમાં વિષ નાશ કરવા તરીકે આલબ્યુમેન અથવા ઇંડાંની સફેદી ઉત્તમ વિષનાશક દવા છે; હોજરી સાફ અને ખાલી કર્યાં પહેલાં દુધ અને ઇંડાની સફેદી વધારે પ્રમાણમાં દરદીને પાવી. સ્ટમકપંપ વાપરવો. વમનકારક દવાઓ પાવી. ચીકાશ યુક્ત દવાનાં પાન કરાવવાં. મોરફાઇન સલફેટના ¼ ગ્રેનની ટેબ્લોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારવી. ટીંચર ઓપાઇના ૨૦ ટીંપાં પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવાં.

CUPRI NITRAS. **લા૦** ક્રુપી નાઇટ્રાસ. **અં૦** નાઇટ્રેટ ઓફ કોપર,

ગુણ—દાહક છે.

ઉપયોગ—નાઇટ્રેટ ઓફ કોપર પીવાની દવા તરીકે વપરાતું નથી, તે એક કીંમતી કાસ્ટીક તરીકે ગંધાતા ચાંદાં, ક્ષત અને ગડગુમડાં પર રૂઝ લાવવા તરીકે વપરાય છે.

FERRUM. (Fe. Eq.=56) **લા૦** ફેરમ. **અં૦** આયર્ન. **ગુ૦** લોહ,

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Mistura Ferri Aromatica.* **લા૦** મીસ્ચુરા ફેરી એરોમેટીકા, **અં૦** એરોમેટીક મીક્શ્ચર ઓફ આયર્ન. **ગુ૦** લોહનું સુગંધીદાર મિશ્રણ.

રીત—રેડસીંકોના બાર્ક	...	...	૧ ઔંસ.
કેલંબા રૂટ ...	...	...	૪ ડ્રામ.
લવીંગ ...	...	...	૨ ડ્રામ.

ઝીણા લોઢાના તાર	...	...	૪ ડ્રામ.
ટીંચર કારડમ કો	...	...	૩ ઔંસ.
ટીંચર ઓફ ઓરેન્જ પીલ...		...	૪ ડ્રામ.
પીપરમીન્ટનું પાણી	...	...	૧૫ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૧ થી ૨ ઔંસ.

૨. *Vinum Ferri.* **લા૦** વાઇનમ ફેરી. **અં૦** વાઇન ઓફ આયર્ન **ગુ૦** લોહનો આસવ.

રીત—ઝીણા લોઢાના તાર	...	૧ ઔંસ.
શેરીવાઇન ...	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—... ...	...	૧ થી ૨ ડ્રામ

ગુણ—ગ્રાહીક, પૌષ્ટિક, રક્તસ્તંભક, ગરમ, રક્તશોધક, ઋતુસ્રાવક અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—ફેરમની બનાવટો લોહીના રાતા રજકણો વધારવાને વાસ્તે અને સુધારવાને વાસ્તે ઘણી કીંમતી દવાઓ છે. પાંડુરોગમાં જ્યારે લોહી ઉડી જાય છે અને બગડી જાય છે ત્યારે લોહ વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે; **લોહીના બગાડના વ્યાધીમાં લોહ** ઉતમ દવા છે; અને વૈદક શાસ્ત્રમાં તે ઘણોજ આગળ પડતો ભાગ લેછે માટે **મેટીરીઆ મેડીકામાં** તેને ઘણીજ કીંમતી દવા ગણી છે; અને ઉત્તમ દવાઓના વર્ગમાં તેને પ્રથમ મુકી છે.

લોહની બનાવટો મગજના સ્નાયુઓપર મગજ પૌષ્ટિક અસર ઘણી સારી કરે છે; અને ખાલી પડેલા મગજમાં લોહીની સ્થિતી સુધારી લોહી સ્વચ્છ કરી તેમાં ભરે છે અને યાદદાસ્ત સુધારી માનસિક શક્તિને સારી રીતે ખીલવે છે; કેટલીક વાર મગજપર ગરમ પૌષ્ટિક અસર કરે છે તેથી માથાના વ્યાધી, હીસ્ટીરીઆ, અપસ્માર અને કોરીઆના દરદમાં વાપરવાથી તેઓ સારો ફાયદો આપે છે.

લોહની બનાવટો ગ્રાહીક અસર ઘણીજ સરસ રીતે કરે છે; અને તેથી તેઓ **બંધકોષ** કરે છે; તેમાંની કેટલીક બનાવટો તો ગ્રાહીક

અસર ઘણીજ વધારે કરે છે અને તેથી જુદી જુદી જાતના રક્તસ્ત્રાવના વ્યાધીમાં, પાંડુરોગમાં, રક્ત દુઝના મસાના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે. લોહની સાથે બીજી ઠંડી પેટ સાફ લાવનાર દવાઓ મિશ્ર કરીને વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે અને બંધકોશ નાબુદ થાય છે.

ઋતુસ્ત્રાવક અસરને લીધે લોહની બનાવટો અનિયમીત ઋતુસ્ત્રાવના દરદમાં વારંવાર વપરાય છે, અને તેઓ લોહીની સ્થીતીને સુધારે છે. માસિક ઋતુસ્ત્રાવના દરદોમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપર્યાથી ઋતુસ્ત્રાવક અને રક્તશોધક અસર ઘણીજ સારી રીતે થાય છે.

ટીંચર ફેરી પર ક્લોરાઇડ	...	૩૦ ટીપાં.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ ...	...	૩ ડ્રામ.
ટીંચર કેનાબીસ ઈન્ડીકા	...	૧૫ ટીપાં.
ટીંચર નક્સવોમીકા ...	...	૧૦ ટીપાં.
ટીંચર જીંજીર ...	...	૧૦ ટીપાં.
એક્સ્ટ્રેક્ટ અરગટ લીક્વીડ	...	૧૫ ટીપાં.
પોટાસ આયોડીડ ...	...	૩ ગ્રેન.
પોટાસ બ્રોમાઇડ ...	...	૧૦ ગ્રેન.
પાણી	...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરીને દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

લોહના સુક્ષ્મ પ્રમાણો અન્નાશયમાં જઈ લોહીમાં મળી જાય છે; અને તે ઝાડાવાટે બ્હાર નીકળે છે; અને તેથી લોહ ખાધા પછી ઝાડો કાળા રંગનો થાય છે. તે લીધાથી શરીરની ગરમી સાધારણ રીતે વધે છે અને દરદીની જીભ તથા દાંતનો રંગ જરાક બદલાઈ જાય છે.

લોહની બનાવટોની જુદી જુદી અસરો તેની જુદી જુદી બનાવટોનાં નામ નીચે આપવામાં આવી છે.

FERRUM REDACTUM. **લા૦** ફેરમ રીડકટમ. **અં૦** રીડ્યુસ્ડ આયર્ન **ગુ૦** લોહ ભસ્મ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Trochisci Ferri Redacti.* **લા૦** ટ્રોકીસ્કાઈ ફેરી રીડક્ટી. **અં૦** રીડયુસ્ડ આયર્ન લોઝેન્જીસ. **ગુ૦** લોહ ભસ્મની રેવડીઓ.

રીત—રીડયુસ્ડ આયર્ન ... ... ૭૨૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર ... ... ૨૫ ઔંસ.
બાવળનો ગુંદર ... ... ૧ ઔંસ.
બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી ... ... ૨ ઔંસ.
ચોખ્ખું પાણી ... ... ૧ ઔંસ.

મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

દરેક રેવડીમાં લોહ ભસ્મનો ૧ ગ્રેન સમાએલો છે.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૬ રેવડીઓ.

ગુણ—બ્રાહીક, રક્તશોધક, અગ્નિવર્ધક, પૌષ્ટિક અને ઋતુશ્રાવક છે.

ઉપયોગ—ફેરમ રીડક્ટમની બનાવટો પાંડુ રોગ, નબળાઈ, મંદાગ્નિ, ક્લોરોસીસ, કોરીઆ, બરોલની ગાંઠના વધારાના વ્યાધી અને અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે. આ દવા રેવડી અગર ગોળીના રૂપમાં અતિશય વપરાય છે.

FERRI CARBONAS SACCHARATA. **લા૦** ફેરી કાર્બોનાસ સાકરેટા. **અં૦** સાકરેટેડ કાર્બોનેટ ઓફ આયર્ન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Mistura Ferri Composita.* **લા૦** મીસ્ચુરા ફેરી કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ મીકશ્ચર ઓફ આયર્ન. **ગુ૦** લોહનું મિશ્રિત મિશ્રણ.

રીત—સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન ... ... ૨૫ ગ્રેન.

કાર્બોનેટ ઓફ પોટાસ્યમ	...	...	...	૩૦ ગ્રેન.
મરહ	...	...	...	૬૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર	...	...	...	૬૦ ગ્રેન.
સ્પીરીટ ઓફ નટમેગ		...	...	૪ ડ્રામ.
રોઝ વોટર	...	...	...	૯½ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	...	૧ થી ૨ ઔંસ.

૧ *Pilula Ferri Carbonatis.* **લા૦** પીલ્યુલા ફેરી કાર્બોનેટીસ. **અં૦** પીલ ઓફ કાર્બોનેટ ઓફ આયર્ન.

રીત—સાકરેટેડ કાર્બોનેટ ઓફ આયર્ન	...	૧ ઔંસ.
કન્ફેકશન ઓફ રોઝીઝ	...	૨ ડ્રામ.
માત્રા—	...	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—**ફેરી કાર્બોનાસ સાકરેટમ** નબળાઈ, મંદાગ્નિ, પાંડુ રોગ અને અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે.

FERRI IODIDUM. **લા૦** ફેરી આયોડીડમ. **અં૦** આયોડીડ ઓફ આયર્ન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Syrupus Ferri Iodidi.* **લા૦** સીરપ્સ ફેરી આયોડીડી. **અં૦** સીરપ ઓફ આયોડીડ ઓફ આયર્ન.

રીત—આયોડીન	...	...	...	૨ ઔંસ.
આયર્ન	...	...	...	૧ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	...	૧૩ ઔંસ.
સાકર	...	...	...	૨૮ ઔંસ.
માત્રા—		...	...	½ થી ૧ ડ્રામ.

આ સીરપના ૧ ડ્રામમાં આયોડીડ ઓફ આયર્નના ૪·૩ ગ્રેન સ-
માએલા છે.

૨ *Pilula Ferri Iodidi.* **લા૦** પીલ્યુલા ફેરી આયોડીડી. **અં૦** પીલ ઓફ આયોડીડ ઓફ આયર્ન.

રીત—લોઢાનો ઝીણો તાર	...	...	...	૪૦ ગ્રેન.
આયોડીન	...	...	...	૮૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર	...	...	...	૭૦ ગ્રેન.
જેઠીમધના ભુકો	...	...	...	૧૪૦ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી	...	...	...	૫૦ ટીપા.
માત્રા—	...	...	...	૩ થી ૮ ગ્રેન.

આ ગોળીઓના ૩૧/૨ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન આયોડીડ ઓફ આયર્નનો સ-
માએલો છે.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—**ફેરી સલ્ફાસ** પાંડુરોગ, બરોળના વધારાના વ્યાધી, જ્વર, આદાશીશી, અતિસાર, પ્રદર, હરસ અને અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે. હરસ, આમણુ અને રતવા ઉપર તે લોશન અને પીચકારી રૂપે વપરાય છે. રક્ત દુઝના મસાના દરદમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપર્યાથી ઘણીજ સારી અસર થાય છે.

ફેરી સલ્ફાસ	...	...	૯ ગ્રેન.
આમોન્યા કલોરાઈડ	...	...	૩૦ ગ્રેન.
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	...	...	૩ ડ્રામ.
સક્કસ ટેરેક્સી	...	...	૧૫ ટીપા.
લાઇકર સ્ટ્રીક્ન્યા	...	...	૯ ટીપા.
ટીંચર કેલંબા	...	...	૧૫ ટીપા.
પાણી	...	...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

FERRI ARSENIAS. **લા૦** ફેરી આર્સેન્યાસ. **અં૦** આર્સેન્યેટ

ઓફ આયર્ન. ગુ૦ લોહ મિશ્રિત સોમલ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{16}$ થી $\frac{1}{8}$ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—નબળાઈ, ઉપદંશ અને ત્વચા રોગ ઉપર વપરાય છે.

FERRI PHOSPHAS. **લા૦** ફેરી ફોસ્ફાસ. **અં૦** ફોસ્ફેટ ઓફ આયર્ન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Syrupus Ferri Phosphatis.* **લા૦** સીરપ્સ ફેરી ફોસ્ફેટીસ. **અં૦** સીરપ ઓફ ફોસ્ફેટ ઓફ આયર્ન.

માત્રા— ... ... ૧ ડ્રામ સુધી.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—ફેરી ફોસ્ફાસની બનાવટો નબળાઇ, મગજના સ્નાયુઓની નબળાઇના વ્યાધી, વિસ્ફોટક હાડકાના સળાના વ્યાધીમાં પાંડુરોગમાં વપરાય છે.

ડાકટર પ્રાઉટ પ્લુફોસ્ફેટ ઓફ આયર્ન મધુ પ્રમેહના દરદમાં વારંવાર વાપરતો અને તેથી તેને સારો ફાયદો થતો માલમ પડતો હતો.

LIQUOR FERRI DIALYSATUS. **લા૦** લાઇકર ફેરી ડાયલીસેટસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ ડાયલીઝડ આયર્ન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—આ દવા પાંડુરોગ, નબળાઇ અને લોહીના બગાડના

દરદોમા વારંવાર ગ્રાહીક અસર કર્યા સિવાય રક્તશોધક અસર સારૂ વ-
પરાય છે.

LIQUOR FERRI PERCHLORIDI FORTIOR. **લા૦** લાઇકર ફેરી પર કલોરાઇડી ફોર્સ્યોર. **અં૦** સ્ટ્રોંગ સો-લ્યુશન ઓફ પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Ferri Perchloridi.* **લા૦** લાઇકર ફેરી પર કલોરાઇડી. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ પર કલોરાઇડ ઓફ આયર્ન.

રીત—લાઇકર ફેરી પર કલોરાઇડી ફોર્સ્યોર ... ૫ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧૫ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૪૦ ટીપા.

૨ *Tinctura Ferri Perchloridi.* **લા૦** ટીંચુરા ફેરી પર કલોરાઇ-ડી. **અં૦** ટીંચર ઓફ પર કલોરાઇડ ઓફ આયર્ન.

રીત—સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ પર કલોરાઇડ ઓફ આયર્ન ૫ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૫ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૪૦ ટીપા.

ગુણ—સખત ગ્રાહીક, રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ પર કલોરાઇડ ઓફ આ-યર્ન પીવાના કામમાં વપરાતુ નથી, પણ તે બાહ્યોપચાર તરીકે દાહક તથા રક્તસ્તંભક અસર કરવા સારૂ વારંવાર વપરાય છે; કેટલીકવાર રતવા અને સોજાના દરદમાં તેની સાથે સમ ભાગે ગ્લીસરાઇન મિશ્ર કરીને ચોપડવા-થી સોજા તરત ઉતરી જાય છે. ગર્ભાશયમાંથી થતા અતિશય રક્તસ્રાવના દરદમાં આ દવાને વધારે પાણી સાથે મિશ્ર કરીને તેની પીચકારી મારવાથી રક્ત સ્તંભક અસર સારી થાય છે.

ટીંચર ફેરી પર ક્લોરાઇડ અને લાઇકર ફેરી પર ક્લોરાઇડ લોહની સખત ગ્રાહીક દવાઓ છે અને તેઓ ગ્રાહીક રક્તસ્તંભક, અને રક્તશોધક તરીકે વારંવાર વપરાય છે. મૂત્રાશય તથા મૂત્ર પિંડના દરદો, મૂત્રકૃચ્છ, મૂત્રશ્રાવ, બ્રાઇટ ડીઝીસ, જલંદર, પ્રદર, નષ્ટાર્તવ, પ્રમેહ, ક્ષય, રતવા, રક્તાશયના વ્યાધી, હીસ્ટીરીઆ, પાંડુરોગ, બરોળના વ્યાધી, રક્તપીત્ત, અતિસાર, મરડા, નબળાઇ, ગર્ભાશય, ફેફસા, મળાશય અને મૂત્રાશયમાંથી થતા રક્તશ્રાવના તમામ દરદોમાં વારંવાર તેઓ વપરાય છે.

LIQUOR FERRI PERNITRATIS. લા૦ લાઇકર ફેરી પર નાઇટ્રેટીસ. અં૦ સોલ્યુશન ઓફ પર નાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૪૦ ટીપા.

ગુણ—રક્તસ્તંભક, પૌષ્ટિક અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—લાઇકર ફેરી પર નાઇટ્રેટીસ રક્તદુઝતા મસા, રક્તાતિસાર, પેશાબવાટે થતા રક્તશ્રાવના દરદો, નબળાઇ અને પાંડુરોગમાં વારંવાર વાપરવામાં આવે છે. તેના ગુણદોષ ઉપરની દવાઓને મળતા છે.

LIQUOR FERRI PERSULPHATIS. લા૦ લાઇકર ફેરી પર સલ્ફેટીસ. અં૦ સોલ્યુશન ઓફ પર સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન.

ઉપયોગ—આ દવા પીવાની દવા તરીકે ખાસ વપરાતી નથી, પણ તે ફેરી એટ આમોન્યા સાઇટ્રાસ, ફેરી એટ ક્વીનાઇનિ સાઇટ્રાસ, ફેરી પર ઓકસાઇડમ હાઇડ્રેટમ, અને ફેરમ ટારટરેટમ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. આ દવા ઘણી સખત ગ્રાહીક અસર કરનાર છે.

FERRI ET AMMONII CITRAS. લા૦ ફેરી એટ આમોની સાઇટ્રાસ. અં૦ સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ એન્ડ આયર્ન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Vinum Ferri Citratis.* **લા૦** વાઇનમ ફેરી સાઇટ્રીસ. **અં૦** વાઇન ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન.

રીત—સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યા એન્ડ આયર્ન ૧૬૦ ગ્રેન.
નારંગીનો આસવ ... ૧ પાઇન્ટ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

ગુણ—પૌષ્ટિક, રંગજ ગ્રાહીક અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—લોહ આપવા સારૂ આ દવાની બનાવટો ઘણીજ હલકી અને સરસ છે. બચ્ચાંઓને તથા નબળા બાંધાવાળા દરદીઓને આ દવા સારી રીતે માફક આવે છે. નબળાઈ, પાંડુરોગ, ક્ષય અને લોહીના બગાડના દરદમાં તે વારંવાર વપરાય છે.

FERRUM TARTARATUM. **લા૦** ફેરમ ટારટરેટમ. **અં૦** ટારટરેટેડ આયર્ન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—**ફેરમ ટારટરેટમ** ઉપદંશ, ક્ષય, ઝાડા અને પાંડુરોગમાં વારંવાર વપરાય છે.

FERRI ET QUININE CITRAS. **લા૦** ફેરી એટ કવીનાઇન સાઇટ્રાસ. **અં૦** સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન એન્ડ કવીનાઇન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—**ફેરી એટ કવીનાઇન સાઇટ્રાસ** નબળાઈ, જીર્ણજ્વર,

બરોળના વધારાના વ્યાધી, અગ્નિમાંધ, પાંડુરોગ અને મગજની નબળાઇના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે; આ દવામાં લોહની સાથે કવીનાઇન મિશ્ર થયેલું છે તેથી બરોળના વધારાના અને જીર્ણ જ્વરના વ્યાધી ઉપર સારી અસર કરે છે. નબળાઈ, પાંડુરોગ અને મગજની નબળાઇમાં નીચેનું મિશ્રણ ઘણીજ સારી અસર કરે છે.

ફેરી એટ કવીનાઇન સાઇટ્રાસ	...	૬ ગ્રેન.
એસીડ નાઇટ્રો–હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ	...	૧૫ ટીપાં.
લાઇકર સ્ટ્રીકન્યા	... ...	૯ ટીપાં.
ટીંચર કેલંબા	... ...	૩૦ ટીપાં.
પાણી	... ...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

HYDRARGYRUM. (Hg. Eq=200.) લા૦ હાઇડ્રારજીરમ. અં૦ મરકયુરી. ગુ૦ પારો.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Hydrargyrum Cum Creta.* **લા૦** હાઇડ્રારજીરમ કમ ક્રીટા. **અં૦** મરકયુરી વીથ ચોક. **ગુ૦** ચાક મિશ્રિત પારો.

ઉપનામ—ગ્રે પાઉડર.

રીત—મરકયુરી	... ...	૧ ઔંસ.
શુદ્ધ કરેલો ચાક	... ...	૨ ઔંસ.
માત્રા—	... ...	૩ થી ૮ ગ્રેન.

૨ *Pilula Hydrargyri.* **લા૦** પીલ્યુલા હાઇડ્રારજીરી. **અં૦** મરકયુરીઅલ પીલ. **ગુ૦** પારાની ગોળી.

ઉપનામ—બ્લ્યુ પીલ.

રીત—મરકયુરી	... ...	૨ ઔંસ.
ગુલકંદ	... ...	૩ ઔંસ.
જેઠીમધનો ભુકો	... ...	૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

૩ *Emplastrum Hydrargyri.* **લા૦** એમ્પ્લાસ્ટ્રમ હાઇડ્રારજીરી **અં૦** મરક્યુરીઅલ પ્લાસ્તર. **ગુ૦** પારાનો લેપ.

રીત—મરક્યુરી	...	...	૩ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ	...	...	૫૬ ગ્રેન.
સલ્ફર	...	...	૮ ગ્રેન.
લેડ પ્લાસ્તર	...	...	૬ ઔંસ.

૪ *Emplastrum Ammoniaci Cum Hydrargyro.* **લા૦** એમ્પ્લાસ્ટ્રમ આમોન્યાસી કમ હાઇડ્રારજીરો. **અં૦** આમોન્યાકમ એન્ડ મરક્યુરી પ્લાસ્તર.

રીત—આમોન્યાકમ	...	...	૧૨ ઔંસ.
મરક્યુરી	...	...	૩ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ	...	...	૫૬ ગ્રેન.
સલ્ફર	...	...	૮ ગ્રેન.

૫ *Unguentum Hydrargyri.* **લા૦** અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી. **અં૦** મરક્યુરીઅલ ઓઇન્ટમેન્ટ. **ગુ૦** પારાનું મલમ.

ઉપનામ—બ્લ્યુ ઓઇન્ટમેન્ટ.

રીત—મરક્યુરી	...	...	૧ પૌંડ.
પ્રીપેર્ડ લાર્ડ	...	...	૧ પૌંડ.
પ્રીપેર્ડ સ્યુએટ	...	...	૧ ઔંસ.

૬ *Unguentum Hydrargyrum Compositum.* **લા૦** અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરમ કમ્પોઝીટમ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ મરક્યુરીઅલ ઓઇન્ટમેન્ટ.

રીત—પારાનું મલમ	...	...	૬ ઔંસ.
પીળુ મીણુ	...	...	૩ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ	...	...	૩ ઔંસ.
કેમ્ફર	...	...	૧½ ઔંસ.

૭ *Linimentum Hydrargyri.* લા૦ લીનીમેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી. અં૦ લીનીમેન્ટ ઑફ મરક્યુરી. ગુ૦ પારાનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—પારાનું મલમ ... ... ૧ ઔંસ.
સોલ્યુશન ઑફ આમોન્યા ... ૧ ઔંસ.
લીનીમેન્ટ ઑફ કેમ્ફર ... ૧ ઔંસ.

૮ *Suppositoria Hydrargyri.* લા૦ સપોઝીટોરીઆ હાઇડ્રારજીરી, અં૦ મરક્યુરીઅલ સપોઝીટોરીઝ. ગુ૦ પારાની સોગઠીઓ.

રીત—પારાનું મલમ ... ... ૬૦ ગ્રેન.
કોકમનું તેલ ... ... ૧૨૦ ગ્રેન.
મિશ્ર કરી ૧૨ સોગઠીઓ બનાવવી.

દરેક સોગઠીમાં પારાના મલમના ૫ ગ્રેન સમાએલા છે.

ગુણ—રક્તશોધક, સોજા તથા લોહીની ગાંઠો વીખેરી નાંખનાર રેચક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—પ્રવાહી ચોખ્ખો પારો જ્યારે ખાવામાં આવે છે ત્યારે તે હોજરીમાં કાંઇ જાણવા જોગ અસર કરતો નથી; વળી એક શેર પારો એકી વખતે ખાવામાં અથવા ગળી જવામાં આવે તોપણ કાંઈ વિકારી ચિન્હો થતા નથી; અને તે ઝાડાવાટે બહાર નીકળી જાય છે.

પારાનો નાસ લેવાથી લોહી સુધરવાની અસર ઘણી સારી થાય છે; અને તે શરીરપર ઘસવાથી લોહીમાં મળી જઇ રક્તશોધક અસર ઘણીજ સારી રીતે કરે છે.

પારાના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો લેવાથી પ્રાથમીક અસર અંદરની ચામડીના પ્રવાહોને વધારવાની થાય છે; અને પછી ધીમે ધીમે થુંક વધારવાની, પીત્તશામક, મૂત્રલ, ઋતુશ્રાવક અને રેચક અસરો થાય છે. પારાની બનાવટો થુંક વધારવાની અસર ખાસ કરીને કરે છે; અને તેથી થુંકની ગાંઠોપર ગરમ અસર થઈ થુંક અતિશય વહેવા માંડે છે અને કોઇવાર મોં સખત રીતે આવી જાય છે. જ્યારે આવી અસર થાય ત્યારે સમજવું કે પારાની બનાવટોએ તેમની રક્તશોધક અસર સારી રીતે કરી છે અને તેથી એક-

દમ તેના પ્રમાણુ ઘટાડી નાંખવા; અને ધીમે ધીમે બંધ કરી દેવા.

પીતશામક તરીકે પારાની બનાવટો લેવાથી પીતનો પ્રવાહ અતિશય વધે છે: અને પીતની કોથળી ખાલી થઈ જાય છે અને ઝાડાવાટે પીત્ત અતિશય બ્હાર નીકળે છે; ઝાડા પીળા ફીણવાળા અને પાતળા થાય છે.

જનાવરોપરના કેટલાક અખતરાથી સિદ્ધ થયું છે કે પારાની બનાવટો ખાવામાં લેવાથી વધી ગએલું પીત એકદમ ઝાડાવાટે બ્હાર નીકળી જાય છે; અને આંતરડામાં ભરાએલો જુનો તથા કઠણ મળ જલ્દીથી ઝાડાવાટે બહાર આવે છે.

મૂત્રલ તરીકે **પારાની બનાવટો** મૂત્રાશયપર અસર કરી પેશાબને પીળા રંગનો ઉતારે છે અને શરીરની ગરમીને પેશાબવાટે બહાર કાઢે છે; એકંદર શરીરની ગરમીને ચામડીવાટે પરસેવાના રૂપમાં જલ્દીથી બહાર કાઢે ને અને સ્નાયુઓમાં રહેલા બગાડને પરસેવા રૂપે જલ્દીથી ચામડીવાટે બ્હાર ધકેલી દઇ સ્નાયુઓને નિર્મળ અને મજબુત કરે છે.

પારાની બનાવટો ગમે તેવા રૂપમાં જેવા કે પીવામાં, નાસવાટે, ધુમાડાવાટે, મલમ, લેપ, ત્વચામાં મારવાની પીચકારી અને મર્દનવાટે વાપરવામાં આવે તો તેઓ એકદમ લોહીમાં મળી જાય છે; અને તેનો તપાસ કરતાં ધાવણ, પેશાબ, થુંક, પરસેવો, પીત અને ચાંદાંમાંનું પરૂ, શરીરની જુદી જુદી જાતની નસોમાં, હાડકા, મગજ, ફેફસા અને બીજા એવા ભાગોમાં મિશ્ર થએલો માલમ પડે છે. પારાની બનાવટો લોહીમાં મળી જઈ શી અસરો કરે છે તે બરાબર સમજવામાં આવ્યું નથી; તોપણ તે રક્તશોધક અસર ઘણીજ ઉમદા રીતે કરે છે.

પારાની બનાવટો શરીરમાં થએલી લોહીની ગાંઠોના દરદમાં, કાળજાના વધારાના દરદમાં, મુત્રાશયના બગાડના વ્યાધીમાં, તીક્ષ્ણ સોજાના દરદમાં, કંઠમાળના સોજાના વ્યાધીમાં, તીક્ષ્ણ સંધીવામાં, જલંદરમાં, પીતજ્વરમાં, ઉપદંશ અને ચામડીના જુના દરદોમાં ઔષધ તરીકે ખાવામાં વાપરવાથી રક્તશોધક અસર ઘણીજ સારી રીતે કરે છે અને દરદોને દબાવી દે છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે પારાના લેપ, મલમ અને ચોપડવાના તેલનો

ગડગુમડ, પ્રમેહમાં થતી સાથળની બદો, ગાંઠો, પ્લેગની ગાંઠો, સોજા અને બીજા ગંધાતાં ચાંદાં તથા ક્ષતમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિષારી ચિન્હો—પારાની હરકોઈ બનાવટો વિષારી અને અતિશય પ્રમાણમાં લેવાથી મોઢું, ગળુ, અન્નનળ, અને પકવાશયની ત્વચા બળી જાય છે. તે ઉપર ચાંદાં પડે છે, પેરીટોન્યમનો વરમ થાય છે આંતરડામાં દાહ અને ચાંદાં થાય છે. પ્રથમ લેતાંજ મોઢા, ગળામાં અને પેટમાં લાહ્ય બળે છે; ગળે કાંઈ ઉતારતાં દુખાવો થાય છે; ઉલ્ટી થાય છે, ઝાડા થાય છે, ઝાડામાં જળસ અને લોહી પડે છે તથા બહુ કરાંઝવું પડે છે; આખા પેટમાં દુખાવો થાય છે; દાબવાથી વધારે દુખાવો લાગે છે; પેટ ફુલી જાય છે, મોંમાંથી લાળ અતિશય નીતર્યા કરે છે, નાડી જલદ ચાલે છે, તાવ આવે છે, શ્વાસ વધારે ચાલે છે, હાથ પગના આંકડા વળે છે અને દરદી અતિશય પીડા પામતો પરાણે બોલતો મરણ પામે છે.

મોઢુ લાવવા સારૂ જુદા જુદા માણસને પારાની દવા તેમની પ્રકૃતિ પ્રમાણે વધતી ઓછી લાગે છે.

પારાની બનાવટોના વિષનાશક ઇલાજો.

પારાની બનાવટો.

૧. ઈંડાંની સફેદી દુધ અથવા પાણીમાં મિશ્ર કરી દરદીને પાવી.
૨. પાણી અને લોટ મિશ્ર કરીને પાવો.
૩. હોજરીને સ્ટમક પંપથી સાફ કરવી.
૪. વમનકારક દવાઓ આપવી.
૫. એરંડીઆનો જુલાબ આપવો.
૬. બાવળ, ફટકડી વગેરેના કોગળા કરાવવાં.
૭. હોજરીમાં થતી પીડા અફીણુ અગર મોરફીઆની ટેબ્લોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારી સમાવવી.
૮. ટીંચર બેલાડોના ૧૫ ટીંપાં અને પોટાસ કલોરાસ ૧૦ ગ્રેન મિશ્ર કરીને સખત મોઢું આ-

વ્યું હોય તો પાણીમાં નાંખી ચમચો ચમચો પાતા જવું; એટલે અતિશય લાળ નીકળતી બંધ થશે.

HYDRARGYRI SUBCHLORIDUM લા૦ હાઇડ્રારજીરી સબકલોરાઇડમ. અં૦ સબકલોરાઇડ ઓફ મરકયુરી.

ઉપનામ—કેલોમલ.

માત્રા—	...	રક્તશોધક તરીકે ½ થી ૧ ગ્રેન.
		રેચક તરીકે ૨ થી ૫ ગ્રેન.

સુચના—કેલોમલ આલ્કાલાઇનિ કલોરાઇડિસ સાથે આપવું નહીં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Lotio Hydrargyri Nigra.* લા૦ લોસ્યો હાઇડ્રારજીરી નાઇગ્રા. અં૦ બ્લેક મરકયુરીઅલ લોશન.

રીત—કેલોમલ	...	...	૩૦ ગ્રેન.
સોલ્યુશન ઓફ લાઇમ		....	૧૦ ઔંસ.

૨. *Pilula Hydrargyri Subchloridi Composita.* લા૦ પીલ્યુલા હાઇડ્રારજીરી સબકલોરાઇડી કમ્પોઝીટા. અં૦ કમ્પાઉન્ડ પીલ ઓફ સબકલોરાઇડ ઓફ મરકયુરી.

ઉપનામ—પ્લુમર્સ પીલ.

રીત—કેલોમલ	...	...	૧ ઔંસ.
સલ્ફયુરેટેડ એન્ટીમની		...	૧ ઔંસ.
ગોયાકમ રેઝીન ...		...	૨ ઔંસ.
કેસ્ટર ઓઇલ	...	...	૧ ઔંસ.
માત્રા—	...	...	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

આ ગોળીઓના ૫ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન કેલોમલ સમાએલું છે.

૩. *Unguentum Hydrargyri Subchloridi.* **લા०** અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી સબકલોરાઇડી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ સબક્લોરાઇડ ઓફ મરકયુરી.

રીત—કેલોમલ ... ... ૮૦ ગ્રેન.
એન્ઝોએટેડ લાર્ડ ... ૧ ઔંસ.

આ મલમના ૬ ગ્રેનમાં કેલોમલનો આસરે ૧ ગ્રેન સમાએલો છે.

ગુણ—રક્તશોધક, રેચક અને પીતશામક છે.

ઉપયોગ—કેલોમલ કાળજાના વધારાના વ્યાધી, તાવ, જલંદર, કમળો, વીસ્ફોટક અને ઉપદંશના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કેલોમલ જ્યારે લોહીમાં મળી જાય છે ત્યારે તે હાઇડ્રારજીરમની માફક અસર કરે છે. તે આંતરડામાંના પ્રવાહને રેચક અસર કરી સારી રીતે વધારે છે; આથી કરીને કાળજાના વધારાના દરદમાં તે ઘણું ઉપયોગી છે. કોલેરાની સારવારમાં કેલોમલ અતિશય વપરાય છે. નાના બચ્ચાંઓને કેલોમલ આપવાથી લીલા રંગના ઝાડાઓ થાય છે; તેને **કેલોમલ સ્ટુલ્સ** કહે છે. ચામડીના જૂના દરદોમાં કેલોમલની કમ્પાઉંડ ગોળીઓ રક્તશોધક અસર કરવા સારૂ વારંવાર વપરાય છે. રહી રહીને ઉથલો ખાતા તાવના દરદમાં કેલોમલના રેચક પ્રમાણો અઠવાડીઆમાં બે ત્રણ વાર આપ્યાથી તાવ નાબુદ થઇ જાય છે.

ગંધાતાં અને સડેલાં ચાંદાં તથા ગડગુમડના દરદોમાં કેલોમલનું મલમ અને લોશનનો રક્તશોધક તરીકે બાહ્યોપચારમાં ઉપયોગ કરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

HYDRARGYRI PERCHLORIDUM. **લા૦** હાઇડ્રારજીરી પરકલોરાઇડમ **અં૦** પરકલોરાઇડ ઓફ મરકયુરી.

ઉપનામ—કોરોસીવ સબ્લીમેટ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{32}$ થી $\frac{1}{8}$ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧. *Liquor Hydrargyri Perchloridi.* **લા૦** લાઇકર હાઇડ્રારજીરી પરક્લોરાઇડી **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ પરક્લોરાઇડ ઓફ મરક્યુરી.

રીત—પરક્લોરાઇડ ઓફ મરક્યુરી		...	૧૦ ગ્રેન.
આમોન્યમ ક્લોરાઇડ	...	...	૧૦ ગ્રેન.
યોગ્ય પાણી	...	...	૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

આ સોલ્યુશનના ૧ ઔંસમાં પરક્લોરાઇડ ઓફ મરક્યુરીનો ½ ગ્રેન સમાએલો છે.

૨. *Lotio Hydrargyri Flava.* **લા૦** લોશ્યો હાઇડ્રારજીરી ફ્લેવા. **અં૦** યલો મરક્યુરીઅલ લોશન.

રીત—પરક્લોરાઇડ ઓફ મરક્યુરી.	...	૧૮ ગ્રેન.
સોલ્યુશન ઓફ લાઇમ.	...	૧૦ ઔંસ.

ગુણ—દાહક, રક્તશોધક, પીતશામક અને ઉપદંશ મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—પરક્લોરાઇડ ઓફ મરક્યુરીની બનાવટો સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, કંઠમાળ, ઉપદંશ, પ્રમેહ, કાળજાના વધારાના દરદો, કમળો, ચામડીના રોગો, લોહીના બગાડના વ્યાધી, આંખના રોગો, અપસ્માર, અને જલંદરના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કોરોસીવ સબ્લીમેટ એક જલદ સોજા ઉત્પન્ન કરવાની દાહક અસર કરે છે; જ્યારે તે વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવે છે; ત્યારે પેટુમાં અગન અગન બળે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે અને ઝાડાઓ થાય છે.

ઘણાંજ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં રક્ત સુધારવા તરીકે ઉપદંશ અને ત્વચા રોગમાં ઘણીજ કીંમત દવા છે, જ્યારે પારાની રક્તશોધક અસર અથવા બીજી અસરો ઉત્પન્ન કરવાની જરૂર પડે છે ત્યારે આ દવાની બનાવટો

વાપરવાથી તે અસરો ઉત્પન્ન થાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવા લોશન, ત્વચામાં મારવાની પીચકારી, ઢોગળા, અને મલમ રૂપે જૂના ચેપી ચામડીના દરદોમાં વપરાય છે.

HYDRARGYRUM AMMONIATUM. **લા૦** હાઇડ્રારજીરમ આમોનીએટમ **અં૦** આમોનીએટેડ મરક્યુરી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Unguentum Hydrargyri Ammoniati.* **લા૦** અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી આમોનીએટી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ આમોનીએટેડ મરક્યુરી.

ઉપનામ—અંગવેન્ટમ પ્રેસીપીટેટી આલ્બી.

રીત—આમોન્યાએટેડ મરક્યુરી		...	૫૦ ગ્રેન.
સાદુ મલમ	...	...	૪૫૦ ગ્રેન.

ગુણ—રક્ત શોધક છે.

ઉપયોગ—આ દવા ખાવા તરીકે કદી વપરાતી નથી. બાહ્યોપચાર તરીકે તે પેડી-ચુડીના નાશ કરે છે; અને જૂની ચામડીના દરદોમાં મલમ તરીકે ચોપડવાથી ગરમ રક્તશોધક અસર કરી ઝટ રૂઝ લાવે છે.

HYDRARGYRI IODIDUM RUBRUM. **લા૦** હાઇડ્રારજીરી આયોડીડમ રૂબ્રમ. **અં૦** રેડ આયોડીડ ઓફ મરક્યુરી.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{32}$ થી $\frac{1}{8}$ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Unguentum Hydrargyri Iodidi Rubri.* **લા૦** અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી આયોડીડી રૂબ્રી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ રેડ

આયોડીડ ઓફ્ મરક્યુરી.

રીત—રેડ આયોડીડ ઓફ્ મરક્યુરી. ... ૧૬ ગ્રેન.
સાદુ મલમ ... ... ૧ ઔંસ.

રેડ આયોડીડ ઓફ્ મરક્યુરી લાઈકર આરસેની એટ હાઇડ્રારજીરી આયોડી બનાવવામાં આવે છે.

ગુણ—દાહક, રક્તશોધક અને લોહીની ગાંઠોને વીખેરી નાંખનાર છે.

ઉપયોગ—રેડ આયોડીડ ઓફ્ મરક્યુરી કોરોસીવ સબ્લીમેન્ટના ગુણદોષને ઘણી ખરી રીતે મળતો આવે છે. આ દવા મુખ્યત્વે કરીને મલમના રૂપમાં વધી ગએલી લોહીની ગાંઠો, ચાંદીની બદો અને બીજા તીક્ષ્ણ સાંધાના દુખાવા પર ચોપડવામાં આવે છે. વધી ગએલી બરોળના દરદપર આ દવાનું મલમ ચોપડવાથી બરોળ નાની થાય છે.

HYDRARGYRI OXIDUM FLAVUM. **લા૦** હાઇડ્રારજીરી ઓકસાઈડમ ફ્લેવમ. **અં૦** યલો ઓકસાઇડ ઓફ્ મરક્યુરી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *OLEATUM HYDRARGYRI.* **લા૦** ઓલીએટમ હાઇડ્રારજીરી. **અં૦** ઓલીએટ ઓફ્ મરક્યુરી.

રીત—યલો ઓકસાઇડ ઓફ્ મરક્યુરી ... ૧ ઔંસ.
ઓલીક એસીડ ... ... ૯ ઔંસ.

ઉપયોગ—આ દવાનું મલમ (હાઇડ્રારજીરી ઓકસાઇડ ફ્લેવા ૨ ગ્રેન, વેસેલાઇન ૨ ડ્રામ.)

જૂના ચામડીના દરદો, ખરજવાં, દાદર, સુજી આવેલા સાંધાના તીક્ષ્ણ દરદોપર અને ચાંદીના દરદમાં જ્યારે ગ્રે **ઓઈન્ટમેન્ટ** વાપરવાની જરૂર પડે છે ત્યારે તે વપરાય છે.

આંખની અંદર પડેલા ઝીણા ફુલાના દરદપર આ દવાનું મલમ

ચોપડવાથી લાંબે વખતે ફુલુ કપાઇ જાય છે.

ઓલીએટ ઓફ મરકયુરી પારાના જુદી જુદી જાતના મલમો અને ચોપડવાના તેલને બદલે એક સુંદર અને સ્વચ્છ દવા તરીકે વપરાય છે. ઓલીએટનું પારાનું સોલ્યુશન દેખાવમાં ઓલીવ ઓઇલને મળતું આવે છે; અને ૨૦ ટકાની બનાવટ એક સુંદર પીળા માસના રૂપમાં તૈયાર થાય છે; જેવી રીતે રાળનું મલમ શરીરપર ચોપડવાથી શરીરની ગરમીથી પાતળુ પાણી જેવું પીગળી જઈ રેલંમછેલા થાય છે તેમ આ દવા ચોપડવાથી થતું નથી. જ્યારે આ દવા ચામડીપર ચોપડવામાં આવે છે ત્યારે ચામડીપર એક પીળા રંગનું સોના જેવું પારદર્શક **વાનીસ** જેવું પડ બંધાઇ જાય છે. આ દવા પીંછીવતી ચામડીપર પાથરવામાં આવે છે. આ દવા જૂના ચામડીના દરદોપર અને ઉપદંશના ચાંદાં તથા સુજી આવેલા ભાગપર ચોપડવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

HYDRARGYRI OXIDUM RUBRUM. **લા૦** હાઇડ્રારજીરી ઓકસાઇડમ રૂબ્રમ. **અં૦** રેડઓકસાઇડ ઓફ મરકયુરી.

ઉપનામ—હાઇડ્રારજીરી નાઇટ્રીકો ઓકસાઇડમ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Unguentum Hydrargyri Oxidi Rubri.* **લા૦** અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી ઓકસાઇડી રૂબ્રી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ રેડ ઓકસાઇડ ઓફ મરકયુરી.

રીત—રેડ ઓકસાઇડ ઓફ મરકયુરી ... ૬૨ ગ્રેન.
હાર્ડપેરાફીન ... ... ૨ ડ્રામ.
સોફ્ટ પેરાફીન ... ... ૬ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાનું મલમ જૂનાં ગંધાતાં સડી ગએલાં ચાંદાં ગડગુમડાં અને ચામડીના દરદોપર જલ્દીથી રૂઝ લાવવા સારૂ તથા રક્તશોધક અસર સારૂ વારંવાર ચોપડવામાં વપરાય છે, આ દવા એકલી જલદ

સોજો લાવનારે અને ક્ષોભક અસર કરનાર છે; અને તે એકલી બાગ્યેજ વપરાય છે; મુખ્યત્વે કરીને મલમના રૂપમાં વારંવાર વપરાય છે.

LIQUOR HYDRARGYRI NITRATIS ACIDUS.

લા૦ લાઇકર હાઇડ્રારજીરી નાઇટ્રેટીસ એસીડસ. **અં૦** એસીડ સોલ્યુશન ઓફ નાઇટ્રેટ ઓફ મરક્યુરી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Unguentum Hydrargyri Nitratis.* **લા૦** અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી નાઇટ્રેટીસ. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ નાઇટ્રેટ ઓફ મરક્યુરી.

ઉપનામ—અંગવેન્ટમ સાઇટ્રીનમ.

રીત—મરક્યુરી	...	...	૪ ઔંસ.
નાઇટ્રીક એસીડ ...		...	૧૨ ઔંસ.
પ્રીપેર્ડ લાર્ડ	...	...	૧૫ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ ...		...	૩૨ ઔંસ.

રસાયણીક ક્રિયાવડે આ મલમ તૈયાર થાય છે.

૨. *Unguentum Hydrargyri Nitratis Dilutum.* **લા૦** અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી નાઇટ્રેટીસ ડીલ્યુટમ. **અં૦** ડીલ્યુટેડ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ નાઇટ્રેટ ઓફ મરક્યુરી.

રીત—નાઇટ્રેટ ઓફ મરક્યુરી ઓઇન્ટમેન્ટ	...	૧ ઔંસ.
સોફ્ટ પેરાફીન ...	...	૨ ઔંસ.

ઉપયોગ—આ દવાનું મલમ ગરમ રક્તશોધક તરીકે ચામડીના દરદોમાં વપરાય છે; મુખ્યત્વે કરીને આંખના જૂના સોજાવાળા દરદમાં જેવાંકે આંજણી અને પાંપણના દરદો વીગેરેમાં વપરાય છે. આ દવાનું **એસીડ સોલ્યુશન** અંદરના ઉપચાર તરીકે (ખાવાની દવા) કદી વપરાતું નથી; તે જલદ દાહક અને ચામડીને બાળી નાખે તેવું છે; કોહી ગયેલા

ક્ષતમાં, પડી ગએલા ચાંદામાં; અને બીજા ચેપી ચામડીના દરદમાં કાસ્ટીક તરીકે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

HYDRARGYRI PERSULPHAS. લા૦ હાઇડ્રારજીરી પર સલ્ફાસ અં૦ પર સલ્ફેટ ઓફ મરકયુરી.

ઉપયોગ—આ દવા મુખ્યત્વે કરીને કોરોસીવ સબ્લીમેન્ટ અને કેલોમલ બનાવવામાં વપરાય છે.

LITHIUM. (L. Eq=7.) લા૦ લીથીયમ.

LITHII CARBONAS. લા૦ લીથી કાર્બોનાસ. અં૦ કાર્બોનેટ ઓફ લીથીયમ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૬ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Liquor Lithiae Effervescens.* લા૦ લાઇકર લીથીઆઇ એફર્વેસેન્સ. અં૦ એફરવેસ્કીંગ સોલ્યુશન ઓફ લીથીઆ.

રીત—કાર્બોનેટ ઓફ લીથીઅમ...	...	૧૦ ગ્રેન.
પાણી	...	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—		૫ થી ૧૦ ઔંસ.

LITHII CITRAS. લા૦ લીથી સાઇટ્રાસ. અં૦ સાઇટ્રેટ ઓફ લીથીયમ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—ખટાશ દુર કરનાર અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—લીથીઆની બનાવટો સોડા તથા પોટાસની બનાવટોના જેવી ખટાશ દુર કરવાની અસર કરે છે. તે પથરી, ઉનવા, પેશાબ-

ની બળતરા, સંધીવા અને ગાંડીઆ વાના દરદમાં અતિશય વપરાય છે.

MAGNESIUM. (Mg. Eq.=24.) લા૦ મેગ્નેસીયમ. અં૦ મેગ્નેસીઆ.

MAGNESIA PONDEROSA. **લા૦** મેગ્નેસ્યા પોન્ડેરોઝા. **અં૦** હેવી મેગ્નેસ્યા.

માત્રા—ખટાશ દુર કરવા તરીકે ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
રેચક તરીકે ... ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

MAGNESIA LEVIS. **લા૦** મેગ્નેસ્યા લેવીસ. **અં૦** લાઇટ મેગ્નેસ્યા.

માત્રા—ઉપર પ્રમાણે.

મેગ્નેસ્યા લેવીસ પલ્વીસ રીહાઇ કમ્પોઝીટસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

MAGNESII CARBONAS PONDEROSA. **લા૦** માગ્નીસી કાર્બોનાસ પોન્ડેરોઝા. **અં૦** હેવી કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.

માત્રા—ઉપર પ્રમાણે.

MAGNESII CARBONAS LEVIS. **લા૦** માગ્નીસી કાર્બોનાસ લેવીસ. **અં૦** લાઇટ કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.

માત્રા— ... ... ઉપર પ્રમાણે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Magnesii Carbonatis.* **લા૦** લાઇકર માગ્નીસી કાર્બોનેટીસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.

ઉપનામ—ફ્લુઇડ મેગ્નેસ્યા.

રીત—સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ ... ૨ ઔંસ.
કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ ... ૨½ ઔંસ.

પાણી ... ... જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

આ પ્રવાહીના ૧ ઔંસમાં મેગ્નેસ્યા કાર્બોનેટના ૧૦ ગ્રેન સમાએલા છે.

ઘરગતુ બનાવટ.

Mistura Alba. **લા૰** મીસ્ચુરા આલ્બા.

રીત—કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ ... ૧૦ ગ્રેન.
સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ ... ૧ ડ્રામ.
પીપરમીટનું પાણી ... ... ૧ ઔંસ.

(King's College Hospital.)

ગુણ—ખટાશ દુર કરનાર, લોહી સુધારનાર, રેચક અને અગ્નિ વર્ધક છે.

ઉપયોગ—ઉપર લખેલી બનાવટો અજીર્ણ, છાતીમાં થતી અગન, માથાના દુખાવા, બંધકોપ, લોહીની ખટાશના વ્યાધી, બકારી અને ઉલ્ટીના દરદમાં, ગાંઠીઓ વા, સંધીવા અને ચુંકના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે. નાના બચ્ચાંઓને વાસ્તે ઉપરની દવાઓ ઠંડી અને ઉત્તમ રેચક અસર કરનાર ઔષધો છે.

LIQUOR MAGNESII CITRATIS. **લા૰** લાઇકર મેગ્નેસી સાઇટ્રેટીસ. અં૰ સોલ્યુશન ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.

ઉપનામ—લીમોનેડ પરગેટીવ.

ઉપયોગ—આ દવા ઠંડી, સ્વાદીષ્ટ, તરસ છીપાવનાર અને રેચક દવા છે; તે લીધાથી દસ્ત પચીને સાફ આવે છે; અને પીતજ્વરમાં તે ઘણી ઉપયોગી થઈ પડે છે.

MAGNESII SULPHAS. **લા૦** મેગ્નેસ્યી સલ્ફાસ. **અં૦** સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.

માત્રા— રેચક તરીકે ... ૨ થી ૪ ડ્રામ.
મૂત્રલ તરીકે ... ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

ઉપનામ—એપ્સમ સોલ્ટ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Enema Magnesii Sulphatis.* **લા૦** એનીમા મેગ્નેસી સલ્ફેટીસ. **અં૦** એનીમા ઓફ સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.

ઉપનામ—એનેમા કેથારટીકમ.

રીત—મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	...	૧ ઔંસ.
ઓલીવ ઓઇલ	...	૧ ઔંસ.
મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ	...	૧૫ ઔંસ.

સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ મીસ્ચુરા સેની કમ્પોઝીટા બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—મૂત્રલ, ખટાશ દુર કરનાર અને રેચક છે.

ઉપયોગ—મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ અજીર્ણ, બંધકોષ, જલંદર, જુદી જુદી જાતના તાવની શરૂઆતમાં આંતરડા સાફ લાવવા સારૂ, સોજાના વ્યાધીમાં, કાળજા અને બરોલના વધારાના વ્યાધીમાં, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, કમળો, ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, નાના બચ્ચાંઓની વરાધ, અને બીજા તીક્ષ્ણ દરદોમાં રેચક અને મૂત્રલ અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે; ઉધરસના દરદોમાં વાપરવાથી આ દવા કફને ગાળી નાંખી પાણી રૂપે ઝાડાવાટે બહાર કાઢે છે. હલકા અને ઠંડા જુલાબ તરીકે આ દવાનો ઉપયોગ ગમે તેવા નબળા બાંધાવાળા દરદીઓને ઘણી ખરી રીતે યોગ્ય પ્રમાણમાં માફક આવે છે; તે લીધાથી ચુંક તથા આંકડીની અસર થાય છે; માટે તેનો ગરમ વાતહર દવાઓના સંયોગમાં ઉપયોગ કરવો તે વધારે સારૂં છે. **લેડની બનાવટોના** વિષમાં આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી વિષનાશક અસર સારી રીતે થાય છે.

PLUMBUM. (Pb. Eq.=207.) **લા૦** પ્લંબમ. **અં૦** લેડ. **ગુ૦** સીસુ.

PLUMBI OXIDUM. **લા૦** પ્લંબી ઓકસાઇડમ. **અં૦** ઓકસાઇડ ઓફ લેડ. **ગુ૦** બોદારસીંગ, મુરદાલસીંગ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Emplastrum Plumbi.* **લા૦** એમ્પ્લાસ્ટ્રમ પ્લંબી. **અં૦** લેડ પ્લાસ્તર.

રીત—ઓકસાઇડ ઓફ લેડ		...	૫ રતલ.
ઓલીવ ઓઇલ	...	...	૧૦ રતલ.
પાણી ...	...	...	૫ રતલ.

(મિશ્ર કરીને ઉકાળ્યાથી બને છે.)

ઉપયોગ—ઓકસાઇડ ઓફ લેડ ખાવાની દવા તરીકે કદી વપરાતું નથી. આ દવાના ગુણદોષ હજુ સુધી બરાબર રીતે જણાયા નથી; તે લગાડયાથી ચામડી લાલ થાય છે એમ માનવામાં આવે છે, તેની વરાળનો લાંબા વખત સુધી નાસ લેવાથી ઝેરની અસર ઉત્પન્ન થાય છે. બાહ્યોપચારમાં આ દવા પ્લાસ્તરના રૂપમાં વપરાય છે; આ દવાનું પ્લાસ્તર બીજા મુખ્ય પ્લાસ્તરો બનાવવામાં વપરાય છે.

PLUMBI IODIDUM. **લા૦** પ્લંબી આયોડીડમ. **અં૦** આયોડીડ ઓફ લેડ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Emplastrum Plumbi Iodidi.* **લા૦** એમ્પ્લાસ્ટ્રમ પ્લંબી આયોડીડી. **અં૦** આયોડીડ ઓફ લેડ પ્લાસ્તર.

રીત—પ્લંબી આયોડીડ		...	૨ ઔંસ.
લેડ પ્લાસ્તર		...	૧ પૌંડ.
રેઝીન	...	...	૨ ઔંસ.

૨ *Unguentum Plumbi Iodidi.* **લા૦** અંગવેન્ટમ પ્લંબી આયોડીડી. **અં૦** ઓઈન્ટમેન્ટ ઓફ આયોડીડ ઓફ લેડ.

રીત—આયોડીડ ઓફ લેડ ... ૬૨ ગ્રેન.
સાદુ મલમ ... ... ૧ ઔંસ.

ગુણ—બાહ્યોપચાર તરીકે ચોપડવાથી રક્તશોધક, ગાંઠો વીખેરી નાંખનાર અને ગરમ છે.

ઉપયોગ—પ્લંબી આયોડીડની બનાવટો કંઠમાળ, બરોળ, કાળજા અને બીજી એવી ગાંઠોના વધારાના વ્યાધી, ગલગુમડ, બદો, ગાંઠો અને ચામડીના વ્યાધીપર ચોપડવા તરીકે મલમ અને પ્લાસ્તરના રૂપમાં વપરાય છે.

આ દવા ચોપડવાથી ચામડીપર પીળા ડાઘ પડે છે. શરીરના વધારે ભાગપર આ દવા વારંવાર લાંબા વખત સુધી ચોપડવાથી ચામડીમાં મળી જઈ સીસાના ઝેરના વિષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

PLUMBI ACETAS. **લા૦** પ્લંબી એસેટસ. **અં૦** એસેટેડ ઓફ લેડ.

ઉપનામ—સ્યુગર લેડ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૩ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Pilula Plumbi Cum Opio.* **લા૦** પીલ્યુલા પ્લંબી કમ ઓપીઓ. **અં૦** પીલ ઓફ લેડ એન્ડ ઓપીયમ. **ગુ૦** અફીણ અને સીસાની ગોળીઓ.

રીત—એસીટેટ ઓફ લેડ ... ૩૬ ગ્રેન.
ઓપીયમ ... ... ૬ ગ્રેન.
ગુલકંદ ... ... ૬ ગ્રેન.

માત્રા— ... ... ૪ થી ૮ ગ્રેન.

આ ગોળીઓના ૮ ભાગમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૨ *Suppositoria Plumbi Composita.* **લા૦** સપોઝીટારીઆ પ્લંબી કમ્પોઝીટા. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ લેડ સપોઝીટારીઝ. **ગુ૦** સીસાની મિશ્રિત સોગઠી.

રીત—સ્યુગર લેડ	...	...	૩૬ ગ્રેન.
ઓપીયમ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
કોકમનું તેલ	...	...	૧૩૨ ગ્રેન.

આ દવાઓ મિશ્ર કરી ૧૨ સોગઠીઓ બનાવવી. દરેક સોગઠીમાં ૩ ગ્રેન લેડ અને ૧ ગ્રેન ઓપીઅમ સમાએલાં છે.

૩ *Unguentum Plumbi Acetatis.* **લા૦** અંગવેન્ટમ પ્લંબી એસીટેટીસ. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ એસીટેટ ઓફ લેડ. **ગુ૦** સીસાનું મલમ.

રીત—એસીટેટ ઓફ લેડ	...	૧૨ ગ્રેન.
બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ	...	૧ ઔંસ.

ગુણ—ગ્રાહીક અને સોજા મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—સ્યુગર લેડની બનાવટો મરડો, અતિસાર, સંગ્રહણી, કોલેરા, હોજરીના ક્ષત, મરડા, ફેફસા, મળાશય, મૂત્રાશય, હોજરી, નાક અને ગર્ભાશયમાંથી થતા રક્તસ્ત્રાવના દરદમાં વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે ખરજવાં, લુખસ, ચાંદા અને સોજા ઉપર સ્યુગર લેડના ૫ ગ્રેન ૧ ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી તેના પોતાં મુકવામાં આવેછે.

પ્રમેહ, પ્રદર અને અતિ આર્તવ ઉપર તેના પાણીની પીચકારી મરાય છે. આંખના દરદમાં તથા તેમાં થએલા ખીલના દરદમાં તેના પોતાં, લોશન અને ટીપા વપરાય છે. યોની અને મળાશયના તીક્ષ્ણ વ્યાધીમાં તેની સપોઝીટારી પહેરવામાં વપરાય છે.

LIQUOR PLUMBI SUBACETATIS. **લા૦** લાઈકર પ્લંબી સબ એસેટેટીસ. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ સબ એસીટેટ ઓફ લેડ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Glycerinum Plumbi Subaccetatis.* લા૦ ગ્લીસરાઇનિમ પ્લં-બી સબ એસેટેટીસ. અં૦ ગ્લીસરાઇનિ ઓફ સબ એસેટેટ ઓફ લેડ.

રીત—સ્યુગર લેડ ... ... ૫ ઔંસ.
ઓકસાઈડ ઓફ લેડ... ... ૩½ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન ... ... ૧ પાઇન્ટ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧૨ ઔંસ.

૨ *Liquor Plumbi Subacetatis Dilutus.* અં૦ ડીલ્યુટેડ સો-લ્યુશન ઓફ સબ એસેટેટ ઓફ લેડ.

ઉપનામ—ગાઉલર્ડ વોટર.

રીત—સોલ્યુશન ઓફ સ્યુગર લેડ ... ૨ ડ્રામ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ... ૨ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧૯¾ ઔંસ.

૩ *Unguentum Glycerini Plumbi Subacetatis.* લા૦ અં-ગવેન્ટમ ગ્લીસરાઇની પ્લંબી સબ એસેટેટીસ. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ગ્લીસરાઇન ઓફ સ્યુગર લેડ.

રીત—ગ્લીસરાઇનિ ઓફ સ્યુગર લેડ ... ૪½ ઔંસ.
સોફ્ટ પેરાફીન ... ... ૧૮ ઔંસ.
હાર્ડ પેરાફીન ... ... ૬ ઔંસ.

ઉપયોગ—ઉપરની બનાવટો ચાંદાં, ખરજવાં અને બીજા ચામડીના દરદો ઉપર ચોપડવામાં વપરાય છે; તે ચોપડવાથી ગ્રાહીક અને પીડાશા-મક અસર કરે છે.

PLUMBI CARBONAS. લા૦ પ્લંબી કાર્બોનાસ. અં૦ કાર્બો-નેટ ઓફ લેડ. ગુ૦ સફેતો.

મુખ્ય બનાવટ.

Unguentum Plumbi Carbonas. લા૦ અંગવેન્ટમ પ્લંબી કા-

બોનાસ. **અં૦** ઓઇન્ટિમેન્ટ ઓફ કાર્બોનેટ ઓફ લેડ. **ગુ૦** સફેતાનું મલમ.

રીત—સફેતો ... ... ૬૨ ગ્રેન.
સાદુ મલમ ... ... ૧ ઔંસ.

ગુણ—ગ્રાહીક અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—**પ્લંબી કાર્બોનાસ અને તેનું મલમ** પીડાશામક અને ગ્રાહીક તરીકે લુખસ, શીળસ અને ખરજવામાં વપરાય છે.

PLUMBI NITRAS. **લા૦** પ્લંબી નાઇટ્રાસ. **અં૦** નાઇટ્રેટ ઓફ લેડ.

ઉપયોગ—**પ્લંબી નાઇટ્રાસ** આયોડીડ ઓફ લેડની બનાવટ બનાવવામાં વપરાય છે.

લેડની બનાવટોના વિષારી ચિન્હો—લેડની બનાવટો વિષારી પ્રમાણમાં ખાવાથી અથવા વારંવાર ઘણા લાંબા વખત સુધી વાપરવાથી લોહીમાં મળી જાય છે અને નીચે પ્રમાણે ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે, હોજરીમાં અગન બળે છે; ગળું સૂકાઇ જાય છે, તરસ લાગે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, અતિશય ચુંક અને આંકડી આવે છે, બંધકોષ થાય છે; ઝાડો મુસ્કેલીથી સ્લેટના રંગ જેવો કાળો ઉતરે છે; ઠંડો પરસેવો વળે છે; પગમાં ઝુંથારો અને ગોટલા ચાલે છે, મૂર્છા આવે છે, કોઇવાર આંચકી અને બેશુદ્ધિ આવી હ્રદય મંદ પડી મરણ નીપજે છે.

લેડની બનાવટોના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

સ્યુગર લેડની બનાવટો. ૧. સ્ટમક પંપ અથવા સ્ટમક ટ્યુબનો ઉપયોગ કરવો.

૨. વમનકારક દવાઓનાં પાન કરાવવાં.

૩. મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસના ૪ ડ્રામ થોડા પાણીમાં મિશ્ર કરી દરદીને પાઇ દેવા.

૪. સલ્ફેટ ઓફ સોડીયમના ૪ ડ્રામ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાઇ દેવા.

૫. ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડના ૩૦ ટીંપા ૫ ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાઇ દેવાં.

૬. દુધ પાવું, ઇંડાની સફેદી વાપરવી અને ચીકાશયુક્ત દવાઓનાં પાન કરાવવાં.

૭. મોરફાઇન સલ્ફેટના $\frac{1}{4}$ ગ્રેનની ટબ્લોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારી દરદીની પીડા સમાવવી.

POTASSIUM. (K. Eq.=39.) **લા૦** પોટાસ્યમ.

LIQUOR POTASSAE. **લા૦** લાઇકર પોટાસી. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ પોટાશ. **ગુ૦** પોટાશનું પ્રવાહી.

માત્રા— ... ... ૧૫ ટીંપાથી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—ખટાશ દુર કરનાર, મૂત્રલ અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—**લાઇકર પોટાસી** પ્રમેહ, સંધીવા, ગાંઠીયો વા, મેદવૃદ્ધિ, અજીર્ણ, ઉનવા, પથરીના વ્યાધી, અમ્લપિત, જલંદર અને મૂત્રાશયના સોજાના વ્યાધીમાં વપરાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે લાઇકર પોટાશી ખસ, ખરજવાં, ચાંદાં અને બીજા ચેપી ચામડીના દરદમાં પાણી સાથે મીશ્ર કરીને ચોપડવામાં આવે છે.

POTASSA CAUSTICA. **લા૦** પોટાસા કાસ્ટીકા. **અં૦** કાસ્ટીક પોટાશ.

ઉપનામ—પોટાસી હાઇડ્રાસ.

ગુણ—દાહક છે.

ઉપયોગ—**કાસ્ટીક પોટાશ** સડી ગએલા ચાંદા, ક્ષત, મસા, રાફી

અને અર્બુદને બાળવાના કામમાં લગાડાય છે,

POTASSII CARBONAS. લા૦ પોટાસી કાર્બોનાસ. અં૦ કા-
બોનિટ ઓફ પોટાસ્યમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

કાર્બોનિટ ઓફ પોટાસ્યમ કમ્પાઉન્ડ ડીકોકશન ઓફ એલોઝ અને કમ્પાઉન્ડ આયર્ન મીક્શ્ચર બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ખટાશ દુર કરનાર અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—પોટાસ કાર્બોનાસના ગુણદોષ લાઇકર પોટાસીને ઘણી ખરી રીતે મળતા આવે છે.

POTASSII BICARBONAS. લા૦ પોટાસી બાયકાર્બોનાસ. અં૦ બાઇકાર્બોનિટ ઓફ પોટાસ્યમ. ગુ૦ જવખાર.

માત્રા— { ખટાસ દુર કરવા તરીકે ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
તીક્ષ્ણ સંધીવામાં ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
સાધારણ કફઘ્ન અને પાચન તરીકે ૫ થી ૧૫ ગ્રેન. }

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Potassae Effervescens.* લા૦ લાઇકર પોટાસી એફર-
વેસેન્સ. અં૦ એફરવેસીંગ સોલ્યુશન ઓફ પોટાશ.

ઉપનામ—પોટાશ વોટર.

રીત—પોટાસ બાયકાર્બ ... ... ૩૦ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૨૦ ઔંસ.

ગુણ—રક્તશોધક, ખટાસ દુર કરનાર, અગ્નિવર્ધક, કફઘ્ન અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—પોટાસ બાયકાર્બોનાસ અને **પોટાશ વોટર** અ-

જીર્ણ, જૂની ઉધરસ, તીક્ષ્ણ ફેફસાના સોજા, સળેખમ, સોજાના વ્યાધી, પથરીના વ્યાધી, ત્વચારોગ, તીક્ષ્ણ સંધીવા, ગાંઠીઆ વા, અને જલંદરના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે. તીક્ષ્ણ સંધીવા અને ગાંઠીઆ વાના દરદમાં આ દવા સોડા સેલીસીલાસ, વાઇનમ કોલ્ચીસી, પોટાસ આયોડીડ અને લીથીઆ કાર્બોનાસના સંયોગમાં વધારે પ્રમાણમાં વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો આપે છે.

સાધારણ ઉધરસ અને સળેખમના દરદમાં પોટાસ બ્રોમાઇડ અને પોટાસ નાઇટ્રાસના સંયોગમાં લેવાથી સારો ફાયદો આપે છે. (પોટાસબાય કાર્બોનાસના ૧૫ ગ્રેન, પોટાસ બ્રોમાઇડ ૧૦ ગ્રેન અને પોટાસ નાઇટ્રાસ ૧૦ ગ્રેન, ૩ પડીકાં કરવાં અને પાણી સાથે દીવસમાં ત્રણવાર લેવાં.)

POTASSII ACETAS. **લા૦** પોટાસી એસીટાસ. **અં૦** એસીટેટ ઓફ પોટાસ્યમ.

માત્રા—૧૦ થી ૪૦ ગ્રેન મૂત્રલ તરીકે, અને ૪૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન રેચક તરીકે.

ગુણ—મૂત્રલ અને રેચક છે.

ઉપયોગ—**પોટાસ એસીટાસ** સંધીવા, ગાંઠીઆ વા, પેટના સોજાના વ્યાધી, મૂત્રાશયના સોજાના વ્યાધી અને જલંદરમાં વારંવાર વપરાય છે. જલંદરના દરદમાં બીજી રેચક અને મૂત્રલ દવાના સંયોગમાં આ દવા વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે.

POTASSII CITRAS. **લા૦** પોટાસી સાઇટ્રાસ. **અં૦** સાઇટ્રેટ ઓફ પોટાશ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

ગુણ—શિતળ, તરસ છીપાવનાર, મૂત્રલ, રક્તશોધક, પેશાબ અને લોહીની ખટાશ દુર કરનાર છે.

ઉપયોગ—પોટાસ સાઇટ્રાસ પથરીના વ્યાધી, સખત તાવ, સં-ધીવા, લુખસ, ત્વચારોગ, ગાંઠીઓ વા, જલંદર, સોજાના વ્યાધી, પ્રમેહ અને મૂત્રાશયના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે.

POTASII TARTRAS. લા૦ પોટાસી ટાર્ટરાસ. અં૦ ટાર્ટરેટ ઓફ પોટાસ્યમ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

ગુણ—મૂત્રલ અને રેચક છે.

ઉપયોગ—**ટાર્ટરેટ ઓફ પોટાસ્યમ** તાવ, બંધકોષ, અજીર્ણ, ત્વચારોગ, જલંદર, પ્રમેહ અને પિતના વધારાથી દુખતા માથાના દુખા-વામાં વારંવાર વપરાય છે.

POTASSII TARTRAS ACIDA. લા૦ પોટાસી ટારટ્રાસ આસીડા. અં૦ એસિડ ટાર્ટરેટ ઓફ પોટાસ્યમ.

ઉપનામ—પોટાસી બાય ટારટ્રાસ, ક્રીમ ઓફ ટારટાર.

માત્રા—તરસ છીપાવવા અથવા મૂત્રલ તરીકે ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન; અને પ્રવાહી રેચક તરીકે ૧૨૦ થી ૩૦૦ ગ્રેન.

ગુણ—શિતવિર્ય, મૂત્રલ, તરસ છીપાવનાર અને રેચક છે.

ઉપયોગ—ક્રીમ ઓફ ટારટર જલંદર, તાવ, હરસ અને મળાવરોધ ઉપર વપરાય છે.

ક્રીમ ઓફ ટારટર પલ્વીસ જેલપ્સ કમ્પોઝીટા અને કન્ફેક્સ્યો સ-લ્ફયુરીસ બનાવવામાં વપરાય છે.

POTASSII SULPHAS. લા૦ પોટાસી સલ્ફાસ. અં૦ સલ્ફેટ ઓફ પોટાસ્યમ.

માત્રા—રક્તશોધક તરીકે ૫ થી ૧૫ ગ્રેન અને રેચક તરીકે ૧૫ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

પોટાસી સલ્ફાસ ડોવર્સ પાઉડર પીલ્યુલા કોલોસી-થીડીસ કો અને પીલ્યુલા કોલોસી-થીડીસ એટ હાયોસાઇમી બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—રેચક અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—પોટાસી સલ્ફાસ અજીર્ણ, કાળજાના વ્યાધી, કમળો, તાવ, મળાવરોધ, મસા અને ચામડીના દરદમાં રેચક અને રક્તશોધક તરીકે વપરાય છે.

POTASSII NITRAS. **લા૦** પોટાસી નાઇટ્રાસ. **અં૦** નાઇટ્રેટ ઓફ પોટાસ્યમ. ગુ૦ સુરોખાર.

માત્રા—તરસ છીપાવનાર અને મૂત્રલ તરીકે ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન અને શાંતીદાયક તથા સ્વેદલ તરીકે ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—મૂત્રલ, શિતળ, સ્વેદલ, તરસ છીપાવનાર અને ઠંડી અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—પોટાસ નાઇટ્રાસ સર્વ પ્રકારના તાવ, જલંદર, સળેખમ, ઉનવા, તીક્ષ્ણ અને જૂનો સંધીવા અને સોજાના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે. આ દવા નવસાર સાથે પાણીમાં મિશ્ર કરવાથી પાણી અતિશય ઠંડુ થાય છે; અને માથાના દુખાવામાં તેનાં પોતાં મૂકવાથી પીડાશામક અને શાંતીદાયક અસર સારી થાય છે.

POTASSII CHLORAS. **લા૦** પોટાસી ક્લોરાસ. **અં૦** ક્લોરેટ ઓફ પોટાસ્યમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Trochisci Potassii Chloratis* **લા૦** ટ્રોકીસકાઈ પોટાસી ક્લો-

ટ્રેટીસ. ઍ૦ ક્લોરેટ ઑફ પોટાશ્યમ લોઝેન્જીસ. ગુ૦
પોટાસ ક્લોરાસની રેવડીઓ.

રીત—ક્લોરેટ ઑફ પોટાશ્યમ ... ૩૬૦૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર ... ૨૫ ઔંસ.
બાવળનો ગુંદર ... ૧ ઔંસ.
બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી ... ૨ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧ ઔંસ.
મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

દરેક રેવડીમાં ૫ ગ્રેન ક્લોરેટ ઑફ પોટાશ્યમના સમાએલા છે.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૬ રેવડી.

ગુણ—શિતળ, મૂત્રલ, રક્તશોધક, તરસ છીપાવનાર અને કફઘ્ન છે.

ઉપયોગ—પોટાસ ક્લોરાસ ટાઇફસ અને ટાઇફોઈડ તાવ, જૂની ઉધરસ, ક્ષય, કોલેરા, અતિસાર, કમળો, પારાની દવાથી આવેલા મોંના દરદમાં, ગળાના ચાંદામાં, કંઠમાળ, ફેફસાના સોજા, ખરજવા, સ્કર્વી, ઉરુસ્તંભ. ચોળીઆ, ઑવરીના વ્યાધી, ત્વચારોગ તથા નબળાઈમાં વપરાયછે.

બાહ્યોપચાર તરીકે તે કોગળાના રૂપમાં મોંઢાના દરદમાં ચાંદા પડે, પેઢાં સુજી આવે, ગળું આવી જાય ત્યારે એકલુ અગર **બોરેક્સના** સંયોગમાં વપરાય છે. કેટલીકવાર તેની **રેવડીઓ** અથવા **ચોકસ ટેબ્લોઇડ** મોંમાં રાખવાથી ગળાના દરદમાં ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે.

વિશેષ વર્ણન—પોટાસ ક્લોરાસ ખાવામાં લેવાથી લોહીમાં મળી જઈ ઑકસીજનનો વધારે ભાગ કાઢી લોહીને સ્વચ્છ બનાવે છે; અને તેથી તેનો ઉપયોગ ક્ષય રોગમાં કરવાની મજબુત ભલામણ **ડા. ડર એ. ડબલ્યુ. ચેઝ. એમ. ડી.** કરે છે.

ન્યુયોર્કના ડાકટર એ. બી. પામર પોતાના લાંબા અનુભવથી જણાવે છે કે પોટાસ કલોરાસનો ક્ષય રોગમાં ઉપયોગ કરવાથી ઘણોજ સરસ ફાયદો થાય છે; લોહી સ્વચ્છ થાય છે, ફેફસાંના ટ્યુબરકલ નાસના જંતુઓ નાશ પામે છે; કફ ગળી જાય છે, ચાંદા નિર્મળ અને

સ્વચ્છ થાય છે; તથા લોહીમાં વધારો થઇ દરદીને દીવસે દીવસે ફાયદો થાય છે અને લાંબે વખતે ક્ષયરોગની શરૂઆતમાં આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ક્ષયરોગ નાબુદ થાય છે.

POTASSII PERMANGANAS. લા૦ પોટાસી પરમાંગ્નાસ.
અં૦ પરમાંગ્નેટ ઓફ પોટાસ્યમ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Potassii Permanganatis.* લા૦ લાઇકર પોટાસી પરમાંગ્નેટીસ. અં૦ સોલ્યુશન ઓફ પરમાંગ્નેટ ઓફ પોટાશ.

રીત—પરમાંગ્નેટ ઓફ પોટાશ ... ૮૮ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૨૦ ઔંસ.

૨૦ ઔંસ ચોખ્ખા પાણીમાં પરમાંગ્નેટ ઓફ પોટાશના ૩ ડ્રામ નાંખવાથી કોન્ડીસ ફ્લુઇડ બને છે,

માત્રા— ... ... ૨ થી ૪ ડ્રામ.

ગુણ—વિષઘ્ન રક્તશોધક, ઋતુસ્રાવક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—પોટાસ પરમાંગ્નાસની બનાવટો મધુ પ્રમેહમાં ખાવા તરીકે વપરાય છે; તે ખાધાથી સાકરનો ભાગ કમી થાય છે એમ કહેવાય છે. ડાક્ટર રીંગર અને મ્યુરેલ આ દવાના ૨ થી ૩ ગ્રેન અનિયમીત ઋતુસ્રાવ તથા નષ્ટાર્તવના દરદમાં ઋતુસ્રાવ આવવાના ત્રણ ચાર દીવસ પહેલાં વાપરવાની ભલામણ કરે છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવાઓ કોગળા કરવાના રૂપમાં (૨ થી ૪ ગ્રેન પોટાસ પરમાંગ્નેટીસ અને પાણી ૨ ઔંસ) મોંના અને ગળાના ચાંદાના દરદમાં વપરાય છે; લોશન તરીકે સડી ગએલાં ચાંદાં, ક્ષત, ગડગુમડ અને ત્વચારોગપર દુર્ગંધનાશક તરીકે વાપરવામાં આવે છે; અને પીચકારી રૂપે પ્રમેહ, પ્રદર અને વિર્યસ્રાવના દરદમાં (પીચકારીનું પ્રવાહી—પો-

ટાસ પરમેગ્નેટીસ ૨ ગ્રેન પાણી ૧ ઔંસ) વાપરવાથી સારો ફાયદો આપેછે.

કેટલાક ભયંકર સર્પદંશ ઉપર તેની ત્વચામાં પીચકારી મારવાથી સાપનું ઝેર ઉતરી જાય છે એમ સત્તાવાર રીતે જાણવામાં આવ્યું છે; માટે **સર્પદંશમાં તેના વિઘ્ન તરીકે ઊપયોગ થાય છે.**

POTASSII IODIDUM. **લા૦** પોટાસી આયોડીડમ. **અં૦** આયોડીડ ઓફ પોટાસ્યમ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Potassii Iodidi.* **લા૦** અંગવેન્ટમ પોટાસી આયોડીડી. **અં૦** આયોડીડ ઓફ પોટાસ્યમ ઓઈન્ટમેન્ટ.

રીત—પોટાસ આયોડીડ	...	૬૪ ગ્રેન.
પોટાસ કાર્બોનાસ	...	૪ ગ્રેન.
ડીસ્ટીલ્ડ વોટર	...	૧ ડ્રામ.
બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ	...	૧ ઔંસ.

૨ *Linimentum Potassii Iodidi Cum Sapone.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ પોટાસી આયોડીડી કમ સેપોન. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ આયોડીડ ઓફ પોટાસ્યમ એન્ડ સોપ.

રીત—કર્ડ સોપ	... ...	૨ ઔંસ.
પોટાસ આયોડીડ	... ...	૧½ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન	... ...	૧ ઔંસ.
લીંબુનું તેલ	... ...	૧ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી	... ...	૧૦ ઔંસ.

પોટાસ આયોડીડ, લીનીમેન્ટ આયોડી, લાઇકર આયોડી, ટીંચર આયોડી, અને અંગવેન્ટમ આયોડીની બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—રક્તશોધક, ગ્રંથીશામક અને કફઘ્ન છે.

ઉપયોગ—પોટાસ આયોડીડ કંઠમાળ, ઉપદંશ, દમ, ત્રિદોષ, ફેફસાના વ્યાધી, હાંફણુ, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, ચસકા, મસ્તકશૂળ, કટીશૂળ, કાળજા અને બરોળના વ્યાધી, પક્ષાઘાત, હાડકાના સળાના વ્યાધી અને ત્વચારોગમાં વપરાય છે. તેનું મલમ અને ચોપડવાનું તેલ ગાંઠો, સોજા, લચક શૂળ અને બીજા તીક્ષ્ણ દરદોમાં પીડાશામક અસર કરવા સારૂ ચોપડવા તરીકે વપરાય છે. (આ દવાની અસરો વિસ્તારથી આયોડીનની બનાવટોમાં લખવામાં આવી છે. પાનું ૩૪૫.)

POTASSII BROMIDUM. **લા૦** પોટાસી બ્રોમાઇડમ. **અં૦** બ્રોમાઇડ ઓર પોટાસ્યમ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—નિંદ્રા લાવનાર, મગજના રોગો શાંત કરનાર, કફઘ્ન અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—પોટાસ બ્રોમાઇડ અપસ્માર ઉપર અતિશય ઉપયોગી છે; તે અનિંદ્રા, ઉન્માદ, હીસ્ટીરીઆ, મસ્તકશૂળ, બચ્ચાંની આંચકી, બરોળના વ્યાધી, અને મોટી ઉધરસમાં વારંવાર વપરાય છે. (આ દવાનું વર્ણન વિસ્તારથી બ્રોમાઇનની બનાવટોમાં લખવામાં આવ્યું છે.

POTASSII FERROCYANIDUM. **લા૦** પોટાસી ફેરોસાઇનાઇડમ. **અં૦** ફેરોસાઇનાઇડ ઓફ પોટાસ્યમ.

ઉપયોગ—આ દવા ડીલ્યુટ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ અને સાઇનાઇડ ઓફ પોટાસ્યમ બનાવવામાં વપરાય છે.

POTASSII CYANIDUM. **લા૦** પોટાસી સાઇનાઇડમ. **અં૦** સાઇનાઇડ ઓફ પોટાસ્યમ.

ઉપયોગ—સાઇનાઇડ ઓફ પોટાસ્યમ પ્યુરીફાઇડ બીસ્મથની બનાવટ બનાવવામાં વપરાય છે.

POTASSII BICHROMAS. **લા૦** પોટાસી બાયક્રોમાસ. **અં૦** બાયક્રોમેટ ઓફ પોટાસ્યમ.

ઉપયોગ—આ દવા ક્રોમીક એસીડ અને વેલેરયેનેટ ઓફ સોડીયમની બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

POTASSII SULPHURATA. **લા૦** પોટાસા સલફ્યુરેટા. **અં૦** સલફ્યુરેટેડ પોટાશ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.

(ગોળીના રૂપમાં વાપરવો.)

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Potassae Sulphuratae.* **લા૦** અંગવેન્ટમ પોટાસી સલફ્યુરેટી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ સલફ્યુરેટેડ પોટાશ.

રીત—સલફ્યુરેટેડ પોટાશ	...	...	૩૦ ગ્રેન.
હાર્ડ પેરાફીન	...	...	૨ ડ્રામ.
સોફ્ટ પેરાફીન	...	...	૬ ડ્રામ.

(આ મલમ જરૂર હોય ત્યારે બનાવીને તૈયાર કરવું.)

ગુણ—ગરમ, સ્વેદલ, રક્તશોધક અને કફઘ્ન છે. વધારે પ્રમાણમાં વિષમય છે.

ઉપયોગ—પોટાસ સલફ્યુરેટા નાના પ્રમાણમાં ગરમ, સ્વેદલ અને કફઘ્ન અસર કરે છે; અને આથી કોઇવાર જૂના ચામડીના દરદો (જેવા કે વિર્ચચિકા અને ખસ) જૂનો સંધીવા, અને ઉધરસના દરદમાં વપરાય છે, બાહ્યોપચારમાં તે તીક્ષ્ણ સાંધાના દુખાવામાં અને ચામડીના દરદોમાં ગરમ સ્વેદલ અને પીડાશામક અસર સારૂ ચોપડવામાં વપરાય છે.

SODIUM. (Na. Eq=23.) **લા૦** સોડીયમ. **અં૦** સોડીયમ.

LIQUOR SODAE. **લા૦** લાઈકર સોડી. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ સોડા. **ગુ૦** સોડાનું મીશ્રણ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ટીપા.

ઉપયોગ—લાઇકર સોડીના ગુણદોષ **લાઈકર પોટાસીને** મળતા છે; પણ તે દવા તરીકે ક્વચિત વપરાય છે. **સલ્ફ્યુરેટેડ એન્ટીમની** અને બીજી બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

SODA CAUSTICA. **લા૦** સોડા કાસ્ટીકા. **અં૦** કાસ્ટીક સોડા.

ઉપનામ—હાઇડ્રેટ ઓફ સોડીયમ.

ઉપયોગ—કાસ્ટીક સોડા પોટાસ કાસ્ટીકની માફક વપરાય છે; તે દાહક અસર પોટાસ કાસ્ટીકથી સ્હેજ ઓછી કરે છે; તેથી તે વાપરવો ઘણો સુગમ થઇ પડે છે.

SODII CARBONAS. **લા૦** સોડી કાર્બોનાસ. **અં૦** કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ. **ગુ૦** ચોખ્ખો પાપડ ખાર. સાજીખાર.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Sodii Carbonas Exsiccata.* **લા૦** સોડી કાર્બોનાસ એકસીકેટા. **અં૦** ડ્રાઇડ કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાઓના ગુણદોષ પોટાસ કાર્બોનાસને મળતા છે; પણ તે જરા પોટાસ કાર્બોનાસ કરતાં ઓછી અસર કરે છે.

SODII BICARBONAS. **લા૦** સોડી બાયકાર્બોનાસ. **અં૦** બાય કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ. **ગુ૦** શુદ્ધ કરેલો સાજીખાર.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Sodae Effervescens.* **લા૦** લાઇકર સોડી એફરવેસેન્સ. **અં૦** એફરવેસીંગ સોલ્યુશન ઓફ સોડા. **ગુ૦** સોડા વોટર.

રીત—સોડા બાય કાર્બોનાસ ... ... ૩૦ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

૨ *Trochisci Sodii Bicarbonas.* **લા૦** ટ્રોકીસ્કાઇ સોડી બાય-કાર્બોનેટીસ. **અં૦** બાય કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ લોઝેન્જીસ.

રીત—બાય કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ ... ૩૬૦૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર ... ... ૨૫ ઔંસ.
બાબળનો ગુંદર ... ... ૧ ઔંસ.
બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી ... ૨ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧ ઔંસ.

બધી દવા મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૬ રેવડી.

દરેક રેવડીમાં સોડા બાય કાર્બોનાસના ૫ ગ્રેન સમાએલા છે.

સોડાબાય કાર્બોનાસ સોડી સાઇટ્રો-ટારટાસ એફરવેસેન્સ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—લોહીની તથા પેશાબની ખટાશ દુર કરનાર, રક્તશોધક, પાચન, દીપન, ઉલ્ટીશામક, અસ્મરીધ્ન (પથરીને ગાળી નાંખનાર) અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—સોડાબાય કાર્બોનાસ અને તેની બનાવટો અજીર્ણ, વાયુ, ચુંક, ઉલ્ટી, લુખસ, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, હૃદયના દુખાવા, અતિસાર, ગુલ્મ, અમ્લપિત્ત, પથરીના વ્યાધી, અને ત્વચા રોગમાં વારંવાર વપરાય છે. કેટલાક ખનીજ તેજાબોના વિષમાં સોડા વિષધ્ન તરીકે સોલ્યુશનના

રૂપમાં વપરાય છે.

SODII ARSENIAS. લા૦ સોડી આર્સેન્યાસ. અં૦ આર્સેન્યેટ ઓફ્ સોડીયમ. (આરસેનીકની બનાવટો જુઓ.)

SODII SULPHAS. લા૦ સોડી સલ્ફાસ. અં૦ સલ્ફેટ ઓફ્ સોસોડીયમ.

ઉપનામ—ગ્લોબર્સ સોલ્ટ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ દ્રામ.

ગુણ—મૂત્રલ, રેચક, ખટાશ દુર કરનાર અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—સોડા સલ્ફાસ મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસની માફક જુલાબ તરીકે વપરાય છે; કેટલીકવાર મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસથી બરાબર રેચક અસર થતી નથી; ત્યારે આ દવા તેના સંયોગમાં આપ્યાથી સારી રેચક અસર કરે છે; આથી કરીને તે બંધકોષ, તાવની શરૂઆતમાં, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, પ્રમેહ, જલંદર, કાળજા અને બરોલના વધારાના વ્યાધી, અને બીજા તીક્ષ્ણ સોજાના વ્યાધીમાં રેચક અને મૂત્રલ અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે.

SODII SULPHIS. લા૦ સોડી સલ્ફીસ. અં૦ સલ્ફાઇટ ઓફ્ સોડા.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—રોપણ અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—આ દવા સડો તથા કહોવાણ મટાડવાના કામમાં વપરાય છે. મુખ્યત્વે કરીને તે જૂની ઉલ્ટીના દરદમાં ઉલ્ટીશામક તરીકે વપરાય છે.

SODII NITRAS. લા૦ સોડી નાઇટ્રાસ. અં૦ નાઇટ્રેટ ઓફ સો-
ડીયમ.

ઊપયોગ—આ દવા દવા તરીકે વપરાતી નથી, પણ આરસેનીએટ
ઓફ સોડીયમ બનાવવામાં વપરાય છે.

SODII PHOSPHAS. લા૦ સોડી ફોસ્ફાસ. અં૦ ફોસ્ફેટ ઓફ
સોડીયમ.

માત્રા—રેચક તરીકે ... ... ૪ થી ૮ ડ્રામ.
મૂત્રલ તરીકે ... ... ૩૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—રેચક અને મૂત્રલ છે.

ઊપયોગ—સોડી ફોસ્ફાસ હલકા અને ઠંડા જુલાબ તરીકે વારં-
વાર સોડા સલ્ફાસની માફક વાપરવામાં આવે છે.

SODII HYPOPHOSPHIS. લા૦ સોડી હાઇપોફાસ્ફીસ. અં૦
હાઇપોફોસ્ફેટ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—લોહી સુધારનાર અને પૌષ્ટિક છે.

ઊપયોગ—આ દવા ક્ષય, નબળાઈ, અપસ્માર, હીસ્ટીરીઆ, સ-
સણી, ઉધરસ, દમ અને શ્વાસ ઉપર કેલસી હાઇપોફોસ્ફીસની માફક વ-
પરાય છે.

BORAX. લા૦ બોરેક્સ. અં૦ બાયબોરેટ ઓફ સોડીયમ. ગુ૦
ટંકણખાર.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૪૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Mel Boracis.* **લા૦** મેલ બોરાસીસ. **અં૦** મેલી ઓફ બોરેક્સ. **ગુ૦** ટંકણખારનું મધ.

રીત—બોરેક્સ	... ...	૬૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઈન	... ...	½ ડ્રામ.
ચોખ્ખુ મધ	... ...	૧ ઔંસ.

૨ *Glycerinum Boracis.* **લા૦** ગ્લીસરાઇનમ બોરાસીસ. **અં૦** ગ્લીસરાઈન ઓફ બોરેક્સ.

રીત—બોરેક્સ	... ...	૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન	... ...	૪ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	... ...	૨ ઔંસ.

ગુણ—શિતળ, મૂત્રલ અને ઋતુશ્રાવક છે.

ઉપયોગ—બોરેક્સની બનાવટો ગળાના દરદ અને મોંના દરદમાં ચાંદા પડયા હોય, ખીલ અને ત્વચા રોગપર ચોપડવામાં વપરાય છે. મૂત્રલ અને ઋતુશ્રાવક અસર સારૂ ગર્ભાશયના અને અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદોમાં અને જલંદરમાં આ ઔષધ તરીકે ખાવામાં વપરાય છે.

LIQUOR SODAE CHLORINATAE. **લા૦** લાઇકર સોડી કલોરીનેટી. **અં૦** સોલ્યુશન ઓફ કલોરીનેટેડ સોડા.

માત્રા—૧૦ થી ૨૦ ટીપાં (૧ ઔંસ પાણી સાથે મિશ્ર કરીને) કોગળા કરવા સારૂ ૪ થી ૮ ડ્રામ. (૧૦ ઔંસ પાણીમાં.)

ગુણ—જંતુનાશક, ગરમ અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—આ દવા મોઢાનાં તથા ગળાના સડી ગએલાં ચાંદાના વ્યાધીમાં કોગળા તરીકે વાપરવામાં આવે છે. નાક, મોંની અને બીજા ચાંદામાંથી નીકળતી દુર્ગંધ મારતી રસીના દરદમાં લોશન તરીકે વપરાય છે. અંદરના ઉપચાર તરીકે ગરમ અને દુર્ગંધનાશક અસર સારૂ હલકી જાતના

સાથ જેવા સ્કારબ્યુટીના વીગેરેના દરદમાં વપરાય છે.

SODII CHLORIDUM. **લા૦** સોડી ક્લોરાઈડમ. **અં૦** ક્લોરાઈડ ઓફ સોડીયમ. **ગુ૦** મીઠું.

ઉપનામ—કોમનસોલ્ટ.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

ગુણ—ગરમ, લોહી સુધારનાર, અને અગ્નિવર્ધક છે; વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક અને રેચક છે.

ઉપયોગ—**મીઠું** કેટલાક પ્રકારના વિષના દરદમાં જ્યારે કોઇપણ વમનકારક દવા જડી ન આવે ત્યારે ગરમ પાણીમાં મેળવીને વાપર્યાથી વમનકારક અસર થઈ વિષઘ્ન અસર થાય છે, નાના પ્રમાણમાં તે અગ્નિવર્ધક અસર કરી ક્ષુધાને સારી રીતે પ્રદીપ્ત કરે છે; અને હોજરીમાંના વાયુનો નાશ કરે છે. મીઠું લોહી સુધારવાની ઘણી સારી અસર કરે છે; અને તે ખોરાકમાં હમેશાં ખાવામાં આવે છે; લોહીમાં મીઠાની ખાસ જરૂર પડે છે; અને તે લીધાથી લોહી હમેશાં સ્વચ્છ થાય છે; તેમ ખોરાકને પચાવવા સારૂ પણ મીઠાની ઘણી જરૂર પડે છે; તે જરૂરીઆત હમેશાં ભોજન કરવાથી પૂરી પડે છે. સંધીવા, ગાંઠીઓ વા અને બીજા લોહીના બગાડના વ્યાધીમાં મીઠું ખોરાક સાથે જરા વધારે ખાવાથી; અગર આદુ સાથે વધારે ખાવાથી લોહીની ખટાશ ઓછી થઈ રક્તશોધક અસર સારી રીતે થાય છે. બાહ્યોપચારમાં તે દાંતના દરદમાં ચાવવામાં આવે છે; કોગળા કરાય છે; અને ઝીણા કરમ સારૂ તેની બસ્તિ પણ વપરાય છે.

SODII BROMIDUM. **લા૦** સોડી બ્રોમાઈડમ. **અં૦** બ્રોમાઇડ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોધક, કફઘ્ન અને નિંદ્રા લાવનાર છે.

ઉપયોગ--સોડીયમ બ્રોમાઇડના ગુણદોષ પોટાસ બ્રોમાઇડને મળતા આવે છે, પણ તે હૃદયને પોટાસ બ્રોમાઈડ કરતાં ઓછું મંદ કરે છે અને હોજરીપર પણ ઠંડી અસર કરે છે.

SODII IODIDUM. **લા૦** સોડી આયોડીડમ. **અં૦** આયોડીડ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા-- ... ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ--આ દવાના ગુણ દોષ પોટાસ આયોડીડને મળતા છે; પણ તે ઓછી જલદ હોવાથી વધારે પ્રમાણમાં વાપરી શકાય છે.

SODA TARTARATA. **લા૦** સોડા ટારટરેટા. **અં૦** ટારટરેટેડ સોડા.

ઉપનામ—રોચેલ સોલ્ટ.

માત્રા—રેચક તરીકે ... ... ૨ થી ૪ ડ્રામ.
મૂત્રલ તરીકે ... ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

ગુણ—તરસ છીપાવનાર, મૂત્રલ અને રેચક છે.

ઉપયોગ--સોડા ટારટરેટા પીતજ્વર, કફજ્વર, બંધકોષ, અજીર્ણ, સ્હેજ માથાના દુખાવા, જલંદર, સોજાના વ્યાધી, સંધીવા, ગાંઠીઓવા અને પેશાબ તથા લોહીની ખટાશના વ્યાધીમાં એકલું અગર **સીડલીસ પાઊડર** (**રીત**--સોડા ટાર્ટરેટા ૨ ડ્રામ, સોડા બાય કાર્બોનાસ ૪૦ ગ્રેન, આ બંને દવાઓ મિશ્ર કરી એક કાચના પ્યાલામાં થોડા પાણીમાં ઓગાળવી; અને ટાર્ટરીક એસીડ ૩૦ ગ્રેન મિશ્ર કરી બીજા કાચના પ્યાલામાં ઓગાળવી; જ્યારે સઘળું ઓગળી જાય ત્યારે મિશ્ર કરી ઉભરો આવે કે તરત પી જવું.) ના રૂપમાં વારંવાર વપરાય છે.

ZINCUM. (Zn. Eq.=65.) **લા૦** ઝીન્કમ. **અં૦** ઝીન્ક. **ગુ૦** જસત.

ZINCI OXIDUM. **લા૦** ઝીન્સી ઓકસાઇડમ. **અં૦** ઓકસાઇડ ઓફ્ ઝીન્ક. **ગુ૦** જસતની ભસ્મ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Zinci.* **લા૦** અંગવેન્ટમ ઝીન્સી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ્ ઝીન્ક. **ગુ૦** જસતની ભસ્મનું મલમ.

રીત—ઝીન્સી ઓકસાઇડ ... ૮૦ ગ્રેન.
બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ ... ૧ ઔંસ.

ગુણ—પૌષ્ટિક, ગ્રાહીક, દુર્ગંધનાશક, પરસેવો અટકાવનાર અને રોપણુ છે.

ઉપયોગ—ઓકસાઇડ ઓફ્ ઝીન્ક ક્ષયરોગમાં ઝાડો તથા પરસેવો અટકાવવા સારૂ; અને નબળાઇના દરદમાં પૌષ્ટિક તરીકે વાપરવામાં આવે છે. બાહ્યોપચાર તરીકે ચામડીના દરદોપર વધારે એકલું અગર મલમના રૂપમાં વપરાય છે. ખરજવા, લુખસ, વીસ્ફોટક, ચાંદા, ચીરોટા અને બીજા એવા દરદોપર તેનું મલમ અગર ભુકો ભભરાવવામાં તથા ચોપડવામાં વાપર્યાથી ગ્રાહીક અને રોપણુ અસર સારી રીતે થાય છે.

ZINCI CHLORIDUM. **લા૦** ઝીન્સી કલોરાઇડમ. **અં૦** કલોરાઇડ ઓફ્ ઝીન્ક.

માત્રા— ... ½ થી ૧ ગ્રેન અથવા ૨ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Zinci Chloridi.* **લા૦** લાઇકર ઝીન્સી કલોરાઇડી.

ગુણ—ક્ષોભક (કાસ્ટીક) અસર કરનાર, દુર્ગંધનાશક, રોપણુ અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—ઝીન્સી કલોરાઇડ અને તેનું પ્રવાહી ચાંદા, રાશી, કેન્સર અને બીજા ચામડીના કહોવાણના ગડગુમડપર દુર્ગંધનાશક અને રોપણુ

અસર સારૂ લગાડવામાં વપરાય છે. અંદરના ઉપચાર તરીકે ખાવામાં કોઈ વખત કોરીઆ અને અપસ્મારના વ્યાધીમાં વપરાય છે.

ZINCI SULPHAS. **લા૦** ઝીન્સી સલ્ફાસ. **અં૦** સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક. ગુ૦ જસતનાં ફુલ.

માત્રા—પૌષ્ટિક તથા ગ્રાહીક તરીકે ૧ થી ૩ ગ્રેન. વમનકારક તરીકે ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક, ગ્રાહીક, વમનકારક, અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—ઝીન્સી સલ્ફાસ અપસ્માર, કોરીઆ, હીસ્ટીરીઆ, નબળાઈ, અને ધાતુ ક્ષીણતા ઉપર ગ્રાહીક અને મગજ પૌષ્ટિક તરીકે વપરાયછે. બાહ્યોપચાર તરીકે આંખનાં ટીંપાનાં રૂપમાં આંખના દરદમાં તે વપરાય છે. વમનકારક તરીકે કેટલાક વિષના દરદમાં વિશનાશક તરીકે વપરાય છે, અને ગ્રાહીક તરીકે પીચકારીના રૂપમાં (ઝીન્સી સલ્ફાસ ૨ ગ્રેન. પાણી ૧ ઔંસ) પ્રદર અને પ્રમેહના વ્યાધીમાં વપરાય છે.

ZINCI CARBONAS. **લા૦** ઝીન્સી કાર્બોનાસ. **અં૦** કાર્બોનેટ ઓફ ઝીન્ક.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા દવા તરીકે ઝાઝી વપરાતી નથી; પણ તેના ગુણદોષ અંદરના અને બહારના ઉપચાર તરીકે ઝીન્સી ઓકસાઇડને મળતા આવે છે.

ZINCI ACETAS. **લા૦** ઝીન્સી એસીટાસ. **અં૦** એસીટેટ ઓફ ઝીન્ક.

માત્રા— ૧ થી ૨ ગ્રેન પૌષ્ટિક તરીકે; અને ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન વમનકારક તરીકે.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણુદોષ ઘણી ખરી રીતે ઝીન્સી સલ્ફાસને મળતા આવે છે; અને તે વાપર્યાથી ઉપર પ્રમાણે વમનકારક, પૌષ્ટિક અને ગ્રાહીક અસરો કરે છે.

ALCOHOL ETHYLICUM. (C_2 H_5HO) **લા૦** આલ્કોહોલ ઇથીલીકમ. **અં૦** ઇથીલીક આલ્કોહોલ.

ઉપયોગ—આ દારૂ દવા તરીકે કદી વપરાતો નથી; પણ ક્લોરોફોર્મ, લાઇકર સોડી ઇથીલેટીસ, અને બીજી દવાઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

SPIRITUS RECTIFICATUS. **લા૦** સ્પીરીટસ રેકટીફીકેટસ. **અં૦** રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ.

મુખ્ય બનાવટ.

રીત—રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ... ... ... ૫ ભાગ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૩ ભાગ.

ઉપયોગ—રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ અને પ્રુફસ્પીરીટ બ્રિટીશ ફાર્માકોપીઆમાં ટીંચર, સ્પીરીટ, એકસ્ટ્રેકટ, અને બીજી એવી બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે, બાહ્યોપચારમાં તે શરીરનો કોઈ ભાગ છોલાગેલો હોય અથવા સુજી આવ્યો હોય, મસ્તક દુખતું હોય ત્યારે સ્પીરીટમાં પાણી મિશ્ર કરીને ચોપડવામાં આવે છે; ભાઠાં પડે છે તથા સ્ત્રીઓના સ્તનની ડીંટડીમાં પડતા ચીરા ઉપર તે લગાડવામાં વપરાય છે; અને બીજા એવા વ્યાધીમાં ગરમ ચોપડવાની દવા તરીકે વપરાય છે.

SPIRITUS VINI GALLICI. **લા૦** સ્પીરીટસ વાઇનાઈ ગ્યાલીસી. **અં૦** ફ્રેન્ચ બ્રાન્ડી.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ઔંસ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Mistura Spiritus Vini Gallici.* **લા૦** મીસ્ચુરા સ્પીરીટસ વાઇનાઈ ગ્યાલીસી. **અં૦** મીક્શ્ચર ઑફ્ ફ્રેન્ચ બ્રાન્ડી.

રીત—ફ્રેન્ચ બ્રાન્ડી... ... ... ૪ ઔંસ.
સીનામોન વોટર (તજનું પાણી) ૪ ઔંસ.
૨ ઇંડાની સફેદી ... ... ૪ ડ્રામ.
ધોએલી સાકર ... ... ૪ ડ્રામ.

ગુણ—ઉષ્ણ, પૌષ્ટિક અને માદક છે.

ઉપયોગ—**ફ્રેન્ચ બ્રાન્ડી** અગ્નિમાંધ, નબળાઈ, સૂવારોગ, ક્ષય ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, કફજવર, અતિસાર સંગ્રહણી, કોલેરા, પ્લેગ અને બીજા ભયંકર દરદોમાં દરદીને ગરમ અને હૃદય પૌષ્ટિક અસર કરવા સારૂ વારંવાર એકલી અગર **મીસ્ચુરાના** રૂપમાં વપરાય છે.

AETHER. $(C_2H_5)_2O$. **લા૦**. ઇથર. **અં૦** ઇથર.

ઉપનામ—**ઇથર સલફ્યુરીકસ.**

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ટીંપાં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Spiritus Aetheris.* **લા૦** સ્પીરીટસ ઇથરીસ. **અં૦** સ્પીરીટ ઑફ્ ઇથર.

રીત—ઇથર ... ... ૧ ઔંસ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ... ૨ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧½ ડ્રામ.

૧ *Spiritus Aetheris Compositus.* **લા૦** સ્પીરીટસ ઇથિરીસ કમ્પોઝીટસ. **અં૦** કમ્પાઉન્ડ સ્પીરીટ ઑફ્ ઇથર.

ઉપનામ—**હોફ્મેન્સ એનોડાઇન.**

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—ગરમ, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર અને વાતહર છે; વધારે પ્રમાણમાં બેશુદ્ધ કરનાર છે.

ઉપયોગ—ઈથરની બનાવટો હૃદય શુળ, હીસ્ટીરીઆ, અજીર્ણ, નબળાઈ, ઉધરસ, ચુંક તથા આંકડીના વ્યાધી, હેડકી અને બીજા તીક્ષ્ણ દરદોમાં ગરમ અસર કરવા સારૂ વપરાય છે.

ઈથિર સુંઘાડવાથી કલોરોફાર્મની માફક બેશુદ્ધી આવે છે; અને દરદી કલોરોફાર્મ કરતાં જલદીથી બેશુદ્ધ થાય છે; પણ સુંઘતાં અકળામણ, અને ઉન્માદ વધારે જોવામાં આવે છે.

(ઇથર સુંઘાડવાની રીત વિસ્તારથી સરજરીના પુસ્તકમાં વાંચવી.)

SPIRITUS AETHERIS NITROSI. **લા૦** સ્પીરીટસ ઈથિરીસ નાઇટ્રોસી **અં૦** સ્પીરીટ ઓફ નાઇટ્રાસ ઈથિર.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—ગરમ, સ્વેદલ કફઘ્ન અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—સ્પીરીટ ઈથર નાઇટ્રોસી સઘળી પ્રકારના તાવ ઉધરસ, શ્વાસ, સળેખમ અને જલંદરના દરદમાં ઉપરની અસરો સારૂ વારંવાર વપરાય છે.

CHLOROFORMUM. ($CHCl_3$.) **લા૦** કલોરોફાર્મમ. **અં૦** કલોરોફાર્મ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૧૦ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો

૧ *Aqua Chloroformi.* **લા૦** એકવા કલોરોફાર્મી. **અં૦** કલોરોફાર્મ વોટર. **ગુ૦** કલોરોફાર્મનું પાણી.

રીત—કલોરોફાર્મ... ... ... ૧ ડ્રામ.

ચોખ્ખુ પાણી. ... ... ૨૫ ઔંસ

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Linimentum Chloroformi.* **લા૦** લીનીમેન્ટમ ક્લોરોફોર્મી. **અં૦** લીનીમેન્ટ ઓફ ક્લોરોફાર્મ. **ગુ૦** ક્લોરોફાર્મનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—ક્લોરોફાર્મ ... ... ૨ ઔંસ.
લીનીમેન્ટ ઓફ કેમ્ફર ... ... ૨ ઔંસ.

૩ *Spiritus Chloroformi.* **લા૦** સ્પીરીટસ ક્લોરોફોર્મી. **અં૦** સ્પીરીટ ઓફ ક્લોરોફાર્મ.

રીત—ક્લોરોફાર્મ ... ... ૧ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૧૯ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ટીપાં.

૪ *Tinctura Chloroformi Composita.* **લા૦** ટીંચુરા ક્લોરોફોર્મી કમ્પોઝીટા. **અં૦** કંપાઉન્ડ ટીંચર ઓફ ક્લોરોફાર્મ **ગુ૦** ક્લોરોફાર્મનો મિશ્રત અર્ક.

રીત—ક્લોરોફાર્મ ... ... ૨ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૮ ઔંસ.
ટીંચર કારડમ કો... ... ... ૧૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.

૫ *Tinctura Chloroformi et Morphinae.* **લા૦** ટીંચુરા ક્લોરોફોર્મીએટ મોરફાઇની. **અં૦** ટીંચર ઓફ ક્લોરોફાર્મ એન્ડ મોરફાઇન. **ગુ૦** ક્લોરોફાર્મ અને મોરફાઇનનો અર્ક.

રીત—ક્લોરોફાર્મ ... ... ૧ ઔંસ.
ઇથર ... ... ૨ ડ્રામ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ... ૧ ઔંસ.
હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇન. ... ૮ ગ્રેન.
ડીલ્યુટ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ ... ૪ ડ્રામ.

ઓઈલ ઓફ પીપરમીન્ટ ... ... ૪ ટીપાં.
લીક્વીડ એક્સ્ટ્રેકટ ઓફ લાઈકરીસ ... ૧ ઔંસ.
ટ્રીકલ (ગોળ) ... ... ૧ ઔંસ.
સીરપ ... ... જોઈએ તેટલો.
બધી મળીને આ દવા ૮ ઔંસ બનાવવી.

આ દવાના ૧૦ ટીંપાંમાં ૧⅞ ટીપું ક્લોરોફોર્મ અને ૪⅞ ગ્રેન હાઈડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઈન સમાયેલાં છે.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ટીંપાં.

ગુણ—ગરમ, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, પીડાશામક, ચામડીને બેહેરી કરનાર, માદક, શાંતીદાયક, સુશુપ્તિ લાવનાર અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—ક્લોરોફોર્મની બનાવટો વાયુના વ્યાધી, હીસ્ટીરીઆ, તીક્ષ્ણ ચુંક તથા આંકડીના દરદમાં, ઉન્માદ, ધનુર્વા, કોરીઆ, ઉલ્ટી, કોલેરા, દમ, શ્વાસ, ચસકા, સંધીવા, અપસ્મારની આંચકી, સુવાવડની તાણ કફના વ્યાધી, ગર્ભાશયના વ્યાધી, પાચનક્રિયાના વ્યાધી, અને ક્ષયરોગની મૂર્છાના વ્યાધીમાં એકલું અગર બીજા કોઈ રહ્ય પૌષ્ટિક અને ગરમ દવાઓના સંયોગમાં વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ક્લોરોફોર્મમાં તાવ રોકવાની શક્તિ રહેલી છે એમ **ડાકટર ગેરોડ** જણાવે છે; અને જ્યારે કવીનાઈન અને તેની બનાવટો તાવ રોકવાની અસર કરતી નથી, ત્યારે આ દવા તેમના સંયોગમાં વાપર્યાથી તાવ રોકવાની અસર ઘણીજ સારી કરે છે; અને માથાના દુખાવાને પણ દબાવી દેછે. બાહ્યોપચાર તરીકે કોરીઆ, ધનુર્વા, ઉન્માદ હીસ્ટીરીઆમાં આવતી તાણ તથા આંકડી, સુવારોગની તીક્ષ્ણ પીડા, અને બીજા ઉધરસના તીક્ષ્ણ દરદોમાં, આ દવા સુંઘવાથી પીડાશામક અને નિંદ્રા લાવવાની અસર ધીમી અને સારી થાય છે; પણ તે ઘણી સંભાળથી વાપરવું.

આ દવાનું ચોપડવાનું તેલ તીક્ષ્ણ સાંધાના દુખાવા, ચસ્કા, શુળ, માથાના દુખાવા, અને સંધીવા તથા ગાંઠીયાવાના દરદપર ચોપડવામાં આવે છે.

શસ્ત્ર ક્રિયામાં વાપરવાની રીત—કલોરોફોર્મ મુખ્યત્વે કરીને શસ્ત્ર ક્રિયા કરવામાં દરદી તોફાન ન કરે તે માટે સુંઘાડવામાં આવે છે; તેનો વાસ ઉગ્ર છે, અને તે થોડી મિનિટ સુધી સુંઘવાથી પૂર્ણ સુસુપ્તી પ્રાપ્ત થાય છે; પ્રથમ ઘેન આવે છે; બાદ સ્વપ્ન અવસ્થા જણાયછે; અને ત્યાર પછી જ્ઞાનેંદ્રિયો બંધ પડી છેવટ બેશુદ્ધી આવી શરીર શિથીલ થઇ જાય છે.

કલોરોફોર્મ સુંઘાડવાની રીત—પ્રથમ જે દરદીને કલોરોફોર્મ આપવાનું હોય તેને પ્રથમ ચાર પાંચ કલાક સુધી ભુખ્યો રાખવો; જો હોજરીમાં ખોરાક અગર પ્રવાહી પદાર્થ હોય છે તો અવસ્ય ઉલ્ટી થાય છે; કોઇને પાછળથી ઉછાળો થયા કરે છે; કોઇને મસ્તક દુખે છે અને કોઇને નાક તથા મોંપર કલોરોફોર્મ લાગ્યું હોય છે તો ફોલ્લા ઉઠે છે. દરદીને છાતી તપાસવાની ભુંગળીથી તેના રહ્દયની ગતિ તપાસવી; જો રહ્દયની ગતિ નબળી અથવા મંદ હોય તો થોડાક દિવસ કલોરોફોર્મ આપવું બંધ કરવું અગર કલોરોફોર્મ આપ્યા સિવાય શસ્ત્ર ક્રિયા કરવી; કાંતો દરદીને પાંચ દશ દીવસ સુધી હ્રદય પૌષ્ટિક દવાઓ આપી તેની હ્રદયની ગતિને વધારી પૌષ્ટિક કરવી દરદીને સ્વચ્છ હવાવાળા ઓરડામાં અગર મેડીપર કે જ્યાં આગળ પુષ્કળ તાજી હવા બે બાજુથી આવતી હોય અને જતી હોય ત્યાં લઇ જવો; તેને ટેબલપર અથવા પાટપર બનતા સુધી ચતો સુવાડવો અને છાતી તથા પેટપરના વસ્ત્ર દુર કરવા; કારણ કે આમ કરવાથી દરદી શ્વાસોશ્વાસ બરાબર રીતે લઇ શકતો હોય અથવા મંદ લેતો હોય તે જોવામાં આવે છે; ટેબલપર કારબોલીક લોશન, મરકયુરી લોશન, સ્પીરીટ લેમ્પ, બોરાસીક એસીડ, આયડોફોર્મ, પાકીટકેસ (શસ્ત્રની પેટી), લીન્ટ, પાટાનું લુગડું; પીંજેલું રૂ, તાસકો; અને પ્યાલા તૈયાર રાખવા; ઓપરેશનનો જે સામાન જોઇએ તે પહેલાથી તરત તૈયાર રાખવો; કાંઇપણ ચીજ ઓપરેશન વખતે શોધવી પડે તેમ રાખવી નહીં.

ઓપરેશન વખતે રાખવી જોઇતી હ્રદય પૌષ્ટિક દવાઓ તથા ગરમ ઉપચારો—ટીંચર ડીજીટેલીસ, સ્પીરીટ ઇથર, સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક, લાઇકર સ્ટ્રીકનીઆ, સ્પીરીટ વાઇનિમ ગ્યાલીસી, ઇથર, કલોરોફોર્મ, એમોન્યા કાર્બોનાસ, લાઇકર એમોન્યા ફોરસ્યોં, લાઇપોડરમીક

સીરીંજ (ત્વચામાં મારવાની પીચકારી) વીજળીની પેટી; ક્લોરોફોર્મ કેપ, વાદળી, ગરમ પાણી, ઠંડુ પાણી, ટુવાલ, કાર્બોલીક સોપ, ગરમ દુધ, વીગેરે જરૂરી સામાન તૈયાર રાખવો.

દરદીની શારીરીક તપાસ કરીને જે ભાગપર શસ્ત્રક્રિયા કરવાની હોય તે ભાગ કાર્બોલીક લોશનથી ધોઇ સાફ કરી તે પર લીન્ટ લોશનમાં ભીંજાવી ઢાંકી દેવી. દરદીના હાથની નાડી ઓપરેશન કરનારે પોતાના આસીસ્ટન્ટને આપવી; અને ક્લોરોફોર્મ કેપ દરદીને બેભાન કરી તેના નાકપર અથવા મોંપર ત્રીજા માણસ પાસે સ્વચ્છ હવા જાય તેમ ધરાવી રાખવી; અને તેણે વારંવાર દરદીની શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા તથા નાડી સંભાળીને શસ્ત્રક્રિયા જેમ બને તેમ જલદીથી શરૂ કરી દેવી; અને દરદીને પાટો બાંધી સ્વચ્છ કરી આસપાસનો સામાન દુર મેલાવી; તેને જાગૃત કરવો શરૂ કરવો.

રીત—પ્રથમ એક રૂમાલપર, લીન્ટપર અગર ક્લોરોફોર્મ કેપમાં ૦ાા ડ્રામ રેડી નાક આગળ ધરવો; તેની સાથે શ્વાસમાં બહારની હવા જવા દેવી; પછી ધીમે ધીમે તે બેભાન થતો જાય ત્યાં સુધી ક્લોરોફોર્મ ૦ાા ડ્રામ અથવા ૨ ડ્રામના પ્રમાણમાં સુંઘાડવું શરૂ કરવું; અને જ્યારે આંખનું સ્પર્શ જ્ઞાન નષ્ટ થાય એટલે તેની પૂરેપૂરી અસર થઈ એમ સમજવું.

ઇથર આપવાની રીત—ઇથિર પણ આજ પ્રમાણે અપાય છે; પણ તે સૂંઘતા દરદી અતિશય તોફાન કરે છે; અને તેની વાસ ઘણી તીવ્ર છે; અને તે વધારે પ્રમાણમાં આપવાથી દરદી બેભાન થાય છે; કેટલીક વખતે દરદી બેભાન થાય છે અને શસ્ત્રક્રિયા ચાલતી હોય છે ત્યારે એકાએક જાગૃત થઈ જાય છે; અને ઉન્માદના ચિન્હોમાં આવી જઈ પાટાબાટા ફાડી નાંખે છે; અને બેઠો થઈ જઈ શસ્ત્રક્રિયાનો સામાન આમ તેમ ફેંકી દેછે; અને તોફાન કરે છે; તેથી તેને બેશુદ્ધ કરતા ઘણીજ મુસ્કેલી પડે છે; માટે ઈથર કરતા ક્લોરોફોર્મ આપવું તે ઘણું સારૂં છે; અને ક્લોરોફોર્મથી દરદી ઝટ બેભાન થઇ જાય છે અને શાંત પડ્યો રહે છે.

CHLORAL HYDRAS. (C_2HCL_3O,H_2O) **લા૦** ક્લોરલ

હાઇડ્રાસ અં૦ હાઇડ્રેટ ઓફ ક્લોરલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

Syrupus Chloral. **લા૦** સીરપ ક્લોરલ. **અં૦** સીરપ ઓફ ક્લોરલ.

રીત—ક્લોરલ હાઇડ્રાસ ... ... ૮૦ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ... ... ૧½ ડ્રામ.
સીમ્પલ સીરપ ... ... જોઇએ તેટલો.

બધો મળી ૧ ઔંસ બનાવવો.

આ સીરપના દરેક ડ્રામમાં ક્લોરલ હાઇડ્રાસના ૧૦ ગ્રેન સમાએલા છે.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—પીડાશામક, ગરમ, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, અને નિંદ્રા લાવનાર છે.

ઉપયોગ—ક્લોરલ હાઇડ્રાસની બનાવટો ધનુર્વા, સખત ઉધરસ, સન્નીપાત, ઉન્માદ, કોરીઆ, શ્વાસ, આંચકી, હીસ્ટીરીઆ, અપસ્માર અને માથાના દુખાવામાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ક્લોરલ હાઇડ્રાસમાં કુદરતી ઉંઘ લાવવાની શક્તિ રહેલી છે. તનદુરસ્ત માણસને આ દવાના ૩૦ ગ્રેનનું પ્રમાણ આપ્યાથી ૦ા થી કે ૦ાા કલાકમાં ગુલાબી ઉંઘ આવવા લાગે છે; અને તેનાથી હૃદયની તથા મગજના સ્નાયુઓની ગતીપર કાંઈ નુકશાન થતું નથી; અને અફીણની માફક તે બંધકોષ, માથાનો દુખાવો, ઉબકા અને બેચેની ઉત્પન કરતું નથી. ઉપરના પ્રમાણમાં તે શ્વાસોશ્વાસની તથા હૃદયની ગતીપર કાંઈ નુકશાન કરતું નથી.

સ્ટ્રીકનીઆના વિષના કેસમાં તાણ તથા આંચકી મટાડવા અને ફીઝોસ્ટીગમીનના વિષમાં વિષનાશક અસર કરવા સારૂ આ દવા અતિશય વપરાય છે. કેટલાક તીક્ષ્ણ દરદોમાં જ્યાં અફીણ અને મોરફાઇન વાપરવું અયોગ્ય લાગે છે ત્યાં ક્લોરલ હાઇડ્રાસ વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે. ક્ષયરોગમાં વળતો પરસેવો આ દવા અટકાવી શકેછે. **ક્લોરલ હાઇડ્રાસનો**

ત્વચામાં મારવાની પીચકારીના રૂપમા કદી ઉપયોગ કરવો નહીં કારણકે તે ચામડીપર અતિશય સોજો લાવી પડવે છે. આ દવાનો ખરાબ સ્વાદ ગ્લીસરાઇન, સાકર, સાદો સીરપ, અથવા નારંગીનો સિરપ મિશ્ર કરવાથી દુર થાય છે.

BUTYL CHLORAL HYDRAS. લા૦ બ્યાટીલ ક્લોરલ હાઇડ્રાસ. અં૦ હાઇડ્રેટ ઓફ બ્યાટીલ ક્લોરલ.

માત્રા—પીડાશામક તરીકે ૧ થી ૫ ગ્રેન; અને નિંદ્રા લાવવા સારૂ ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ ક્લોરલ હાઇડ્રાસને મળતા છે; પણ તે હૃદય ઉપર થોડી અસર કરે છે; તેથી તે વારંવાર ક્લોરલ હાઇડ્રાસથી નિંદ્રા આવતી નથી અગર તેના વધારે પ્રમાણ આપવાની જરૂર પડે છે ત્યારે તેની સાથે આ દવા મિશ્ર કરીને આપવાથી નિદ્રા લાવવાની અને પીડાશામક અસર ઘણી સારી રીતે થાય છે.

આલ્કોહોલ, ઇથર, ક્લોરોફોર્મ અને ક્લોરલ હાઇડ્રાસના વિષારી ચિન્હો—ઉપરની દવાઓ વિષારી પ્રમાણમાં લેવાથી અગર સુંઘવાથી ઘેન આવે છે, લવારો થાય છે, ચ્હેરો કાળો પડવા લાગે છે; શ્વાસ ઘુંટાય છે, નાડી અનિયમીત થાય છે: બેશુદ્ધિ આવે છે, રક્તાશયમંદ થાય છે; ,મગજપર લોહી એકઠુ થાય છે, અને છેવટે હૃદય તથા શ્વાસોશ્વાસ એકદમ બંધ પડી દરદી મરણ પામે છે; મરણ પહેલાં કીકીઓ વિસ્તૃત થાય છે; શ્વાસ ઘણો મંદ અને ઘણે આંતરે ચાલે છે, નાડી ધીમી અને ક્ષીણ થાય છે અને છેવટે હાથ તથા મોં કાળુ પડી શરીર ઠંડુ થાય છે અને છેવટે એકદમ દરદી મરણ પામે છે.

વિષનાશક ઇલાજો.

ક્લોરોફોર્મ. ૧. સ્ટમકપંપ વાપરવો.

૨. વમનકારક દવાઓ વાપરવી.

૩. ચહેરા અને શરીરપર ઠંડુ પાણી છાંટવું.

ઈથર. ૪. નાક આગળ આમોન્યા ધરવો.

૫. મુખ અથવા ગુદાવાટે આમોન્યા અને કાફી આપવા.

કલોરલ હાઈડ્રાસ. ૬. વીજળી લગાડવી, કૃત્રીમ શ્વાસ ચલાવવો. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા.

૭. અમીલ નાઈટ્રેટ સુંઘાડવું.

૮. સ્ટ્રીકનીઆ સલ્ફાસના $\frac{1}{60}$ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

આલ્કોહોલ. ૯. ઓકસીજનનો નાસ વાપરવો.

૧૦. એપોમોરફાઇન હાઇડ્રોકલોરાઈડના $\frac{1}{10}$ ગ્રેનની ટેબ્લોઈડની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

IODOFORMUM. (CHI_3) **લા૦** આયડોફોર્મમ. **અં૦** આયડોફોર્મ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{2}$ થી ૩ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Suppositoria Iodoformi.* **લા૦** સપોઝીટોરીઆ આયડોફોર્મી. **અં૦** આયડોફોર્મ સપોઝીટોરીઝ. **ગુ૦** આયડોફોર્મની સોગઠીઓ.

રીત—આયડોફોર્મ ... ... ૩૬ ગ્રેન.
કોકમનું તેલ ... ... ૧૪૪ ગ્રેન.

મિશ્ર કરી ૧૨ સોગઠીઓ બનાવવી. દરેક સોગઠીમાં ૩ ગ્રેન આયડોફોર્મ સમાએલું છે.

૨ *Unguentum Iodoformi.* **લા૦** અંગવેન્ટમ આયડોફોર્મી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ આયડોફોર્મ. **ગુ૦** આયડોફોર્મનું મલમ.

રીત—આયડોફોર્મ ... ... ૧ ઔંસ.
બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ ... ... ૯ ઔંસ.

ગુણ—દુર્ગંધનાશક, જંતુનાશક, અને રોપણ છે.

ઉપયોગ—આયડોફોર્મ ક્ષયરોગ અને ઉધરસમાં ગોયાકોલ, અને યુકલીપ્ટી ઓઇલના સંયોગમાં ગોળીના રૂપમાં જંતુનાશક અને રોપણ તરીકે વારંવાર વપરાય છે. બાહ્યોપચારમાં ચાંદી, ચાંદા, ગંધાતા ક્ષત અને સઘળી પ્રકારના જખમપર તેની ભૂકી અગર મલમ રોપણ અસર સારૂ લગાડાય છે. આયડોફોર્મ અને કોલોડીઅન સરખા પ્રમાણમાં મિશ્ર કરીને રતવા અથવા સોજાપર લગાડવાથી આરામ થાય છે. ક્ષયરોગમાં તેનો નાસ લેવામાં આવે છે.

SALOLUM. **લા૦** સેલોલમ. **અં૦** સેલોલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ગુણ—ગરમી કમી કરનાર અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—સેલોલ તીક્ષ્ણ અને જૂના સંધીવામાં, અને ટાઇફોઇડના તાવમાં વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. આંતરડાના ક્ષતના દરદમાં, અતિસાર, કોલેરા, મરડા અને સંગ્રહણીના દરદમાં તેની જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે.

ડાકટર. એમ, એ. ફેરબાયરન મરડાની સારવારમાં સેલોલ ઓપીયમ સાથે વાપરવાની ભલામણ કરે છે. (સીલોન મેડીકલ જર્નલ, એપ્રીલ. ૧૮૯૧.)

પ્રમેહ અને મૂત્રાશયના પ્રવાહના વ્યાધીમાં **સેલોલ** ૫ થી ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે, અને તે મૂત્ર માર્ગમાં દુર્ગંધનાશક અસર સારી રીતે કરી મુત્ર નળીને નિર્મળ કરે છે.

(Lancet March 22, 1890.)

ટાઇફોઇડ તાવ અને અન્નાશયના ક્ષતના દરદપર સેલોલ એક કીમ-

ती दवा ते.

(Year Book of Treatment 1892.)

संग्रहणी, मरडा अने अतिसारना दरदमां नीचेना पडीका वापरवाथी सारो फायदो थाय छे,

सेलोल	... ...	५ ग्रेन.
डोवर्स पाउडर	... ...	१२ ग्रेन.
पलवीस क्रीटा एरोमेटीक...	...	१० ग्रेन.
सोडा बाय कार्बोनास ...	...	५ ग्रेन.

३ पडीका करी पाणी साथे दीवसमां ३ वार लेवा.

ACIDUM CARBOLICUM. (HC_6H_5O) लाο एसीडम कार्बोलीकम. अ० कार्बोलीक एसीड.

उपनाम—फेनोक एसीड फेनल

मात्रा— ... ... १ थी ३ ग्रेन.

मुख्य बनावटो.

१ *Acidum Carbolicum Liquefactum.* ला० एसीडम कार्बोली-कम लीकवीफेकटम. अं० लीकवीफाइड कार्बोलीक एसीड.

मात्रा— ... ... १ थी ४ टीपा.

२ *Glycerinum Acidi Carbolici.* ला० ग्लीसराइनम एसीडी कार्बोलीसी. अं० ग्लीसराईन ओफ कार्बोलीक एसीड.

रीत—कार्बोलीक एसीड ...	...	१ औंस.
ग्लीसराइन ...	...	४ औंस.

३ *Suppositoria Acidi Carbolici cum Sapon.* ला० सुपोझीटारीआ एसीडी कार्बोलीसी कम सेपोन. अं० कार्बोलीक एसीड सपोझीटारीझ. गु० साबु अने कार्बो-एसीडनी सोगठीओ.

રીત—કાર્બોલીક એસીડ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
કર્ડ સોપ	...	...	૧૮૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇન ઓફ સ્ટાર્ચ		...	જોઇએ તેટલું.

બધી દવા મિશ્ર કરી ૧૨ સોગઠીઓ બનાવવી. દરેક સોગઠીમાં ૧ ગ્રેન કાર્બોલીક એસીડ સમાએલું છે.

૪ *Unguentum Acidi Carbolici.* લા૦ અંગવેન્ટમ એસીડી કાર્બોલીસી. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ કાર્બોલીક એસીડ. ગુ૦ કાર્બોલીક એસીડનું મલમ.

રીત—કાર્બોલીક એસીડ	...	...	૬૦ ગ્રેન.
સોફ્ટ પેરાફીન	...	...	૭૨૦ ગ્રેન.
હાર્ડ પેરાફીન	...	...	૩૬૦ ગ્રેન.

ગુણ—જંતુનાશક, દુર્ગંધનાશક, લોહી સુધારનાર, રોપણ, દાહક અને ઉલ્ટીશામક છે. વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ દાહક વિષ છે.

ઉપયોગ—કાર્બોલીક એસીડ ઉલ્ટી, કોલેરા, વાતપિત, ઉધરસ, ક્ષય, જવર, રક્તદોષ, પ્લેગ, અતિસાર, સંગ્રહણી અને આંતરડાના બગાડના દરદોમાં રક્તશોધક, અને દુર્ગંધનાશક તરીકે વારંવાર વપરાય છે. ઇપીકાકયુઆના, કવીનાઇન સલ્ફાસ અને કાર્બોલીક એસીડની ગોળીઓ પ્લેગના રોગમાં જંતુનાશક અને લોહી સુધારવા તરીકે વપરાય છે, પ્લેગના સખત તાવમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપર્યાથી ઘણીજ સારી અસર થાય છે.

પોટાસ નાઇટ્રાસ	...	...	૧૦ ગ્રેન.
આમોન્યા બ્રોમાઇડ	...	...	૧૫ ગ્રેન.
કાર્બોલીક એસીડ	...	...	૫ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇન	...	...	૧ ડ્રામ.
લાઇકર એમોન્યા એસીટાસ		...	૩ ડ્રામ.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક		...	૩૦ ટીપા.
લાઇકર સ્ટ્રીકન્યા	...	...	૧૫ ટીપા.
ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	...	૬ ટીપા.

ટીંચર સ્ટ્રોફેન્થસ	...	...		૧૫ ટીપાં.
પાણી	...	...	...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

બાહ્યોપચારમાં આ એસીડ કાર્બોલીક લોશન (એસીડ ૪½ ડ્રામ અને પાણી ૨૦ ઔંસ) અને કાર્બોલીક ઓઇલ (એસીડ ૧ ઔંસ અને તેલ ૨૦ ઔંસ) ના રૂપમાં દરેક પ્રકારના મલમ, ચાંદી, ગડગુમડ, ગાંઠો, બદો, ક્ષતો વીગેરેને ધોવામાં અને ચોપડવામાં વપરાય છે. અંદરના ઉપચાર તરીકે કાર્બોલીક એસીડના ગુણદોષ ક્રીયોસોટને ઘણી ખરી રીતે મળતા આવે છે.

વિષારી ચિન્હો—આ દવા વિષારી પ્રમાણમાં અતિશય લગાડવાથી, સુંઘવાથી અગર ભુલથી પી જવાથી ભયંકર દાહક વિષના ચિન્હો થાય છે; માથાના ચક્કર આવે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, નાડી નબળી પડે છે, આંચકીઓ આવે છે; અને ગળાનો તથા હોજરીની અંદરની ચામડી બળી જઈ તીક્ષ્ણ સોજો આવે છે; દરદી અતિશય પીડા પામે છે અને છેવટે હૃદય બંધ પડી દરદી મરણ પામે છે.

વિષનાશક દવા—કાર્બોલીક એસીડના વિષની ઉત્તમ વિષનાશક દવા **ઓલીવ ઓઇલ છે.**

કાસ્ટીક સોડા, કાસ્ટીક પોટાસ, અને કાર્બોલીક એસીડના વિષનાં વિષનાશક ઇલાજો.

કાર્બોલીક એસીડ. ૧. વીનેગર પાણીમાં મિશ્ર કરીને દરદીને પાવું.

કાસ્ટીક પોટાસ. ૨. લીંબુનો રસ પાણીમાં મેળવી પાવો.

કાસ્ટીક સોડા. ૩. સાઇટ્રીક એસીડની ટેબ્લોઇડ વાપરવી; અથવા ટારટરીક એસીડના ૩૦ ગ્રેન ૧૦ ઔંસ પાણીમા મિશ્ર કરી પાવા.

૪. ઓલીવ ઓઇલના ૫ ઔંસ ૨૦ ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવાં.

સૂચના—સ્ટમકપંપ, સ્ટમક ટયુબ, અને વ-મનકારક દવાઓ વાપરવી નહીં.

૫. સાકરેટેડ સોલ્યુશન ઓફ લાઇમનો ૧ ડ્રામ ૧૦ ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાઇ દેવો.

૬. હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ વાપરવી; કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.

CREASOTUM, **લા૦** ક્રીયોસોટમ. **અં૦** ક્રીયોસોટ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ટીંપા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Mistura Creasoti.* **લા૦** મીસ્ચુરા ક્રીયોસોટી. **અં૦** ક્રીયોસોટ મીક્શ્ચર. **ગુ૦** ક્રીઓસોટનું મીશ્રણુ.

રીત—ક્રીયોસોટ	૧૫ ટીંપા.
ગ્લેસીઅલ એસેટીક એસીડ ...	૧૫ ટીંપા.
સ્પીરીટ ઓફ જ્યુનીપર ...	૩૦ ટીંપા.
સીરપ	૧ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	૧૫ ઔંસ.
માત્રા—	૧ થી ૨ ઔંસ.

૨ *Unguentum Creasoti.* **લા૦** અંગવેન્ટમ ક્રીયોસોટી. **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ક્રીયોસોટ. **ગુ૦** ક્રીયોસોટનું મલમ.

રીત—ક્રીયોસોટ	૧ ડ્રામ.
સીમ્પલ ઓઇન્ટમેન્ટ	૧ ઔંસ.

૩ *Vapor Creasoti.* **લા૦** વેપર ક્રીયોસોટી. **અં૦** ઇનહેલેશન ઓફ ક્રીયોસોટ. **ગુ૦** ક્રીયાસોટનો નાસ.

રીત—ક્રીયાસોટ	૧૨ ટીંપા.
ઉકળતું પાણી	૮ ઔંસ.

ગુણ—ઉલ્ટીશામક, દુર્ગંધનાશક, જંતુનાશક, રોપણ, કફઘ્ન, દાહક અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—ક્રીયોસોટ ઝાડા તથા ઉલ્ટીના વ્યાધીમાં પીડાશામક અને ગ્રાહીક અસર સારૂ વપરાય છે. ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, ક્ષય, હોજરી, અને ફેફસાના રક્તશ્રાવના દરદમાં, કોલેરા, આંતરડાના રક્તશ્રાવના વ્યાધીમાં પ્રમેહ, જૂનો પ્રમેહ, હીસ્ટીરીઆ અને ગર્ભાવસ્થામાં થતી ઉલ્ટી બંધ કરવા સારૂ, દરીઆઇ માંદગી અને પ્રમેહના દરદમાં ક્રીયોસોટ વપરાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે દાંતના દુખાવામાં તે લગાડાય છે; અને મલમના રૂપમાં દાદર, વીસ્ફોટક, ખરજવા, અને લુખસ ઉપર ચોપડવામાં આવે છે.

મી. ચાર્લસ લેમ્ફગ નામનો અગ્રેજ તબીબ ઇન્ડીઅન મેડીકલ રેકર્ડમાં જણાવે છે કે ક્ષયના રોગમાં ક્રીયોસોટ ઘણા વધારે પ્રમાણમાં અને લાંબા વખત સુધી નિર્ભયતાથી ઘણા સારા પરીણામ સાથે વાપરી શકાય છે, તે કેમ વાપરવું તથા કેટલા પ્રમાણમાં વાપરવું અને તેથી મુખ્ય શી અસરો થાય છે તે નીચે પ્રમાણે જણાવે છે.

૧. ઉત્તમ બાચવુડનું ક્રીયોસોટ ૧૨૦ થી ૨૪૦ ટીપા સુધી પલ્મનરી ટયુબરકયુલસના ક્ષયના સ્વરૂપમાં ઘણા ફાયદા સાથે વાપરી શકાય છે.

૨. કોડલીવર ઓઇલ અને બીજા સ્પીરીચ્યુસ મીશ્રણોમાં ક્રીયોસોટ મેળવવાથી ઘણી ઉત્તમ રીતે વાપરી શકાય છે અને બીજા દરદોમાં **ક્રીયોસોટ ચેમ્બર** તથા **એરોનેઝલ ઇન્હેલરના** રૂપમાં વાપરવાથી ઘણી સારી અસર થાય છે.

૩. ક્રીયોસોટની શરૂઆત ઘણા સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં કરવી જોઇએ; અને પછી ધીમે ધીમે વધારતા તેને ૪૦ ટીપાં સુધી વાપરવું જોઇએ· આ પ્રમાણ પુખ્ત ઉમરના માણસો ઘણી સારી રીતે જીરવી શકે છે; અને વળી બચ્ચાંના ક્ષયના દરદમાં ૩૦ ટીપાનું પ્રમાણ ઘણી સારી રીતે બચ્ચાંથી જીરવી શકાય છે.

૪. ક્રીયોસોટના વધારે પ્રમાણો ભાગ્યેજ પાચન ક્રિયાને હરકત કરે છે, તેના ઉપયોગથી ભુખ ઘણી સારી લાગે છે; અન્નનો વધારે અને જ-

લ્દીથી પચાવ થાય છે; અજીર્ણના દરદો સમુળગા નાશ પામે છે; અને કોડલીવર ઓઇલ સારી રીતે વધારે પ્રમાણમાં અને સ્હેલાઇથી પચી શકે છે. કફ, બલગમ, પરૂ તથા લોહીના ગળફા એકદમ ઘટી જાય છે, અને રાતનો પરસેવો બંધ થઇ દરદી સારો તનદુરસ્ત થાય છે.

૫. ક્રીયોસોટ તેની દુર્ગંધનાશ કરવાની તથા જંતુનાશક અસરને લીધે અન્નાશયમાં ઘણીજ સારી અસર કરે છે; અને ટયુબરકયુલસ નામના જંતુઓનો ક્ષય કરી અન્નાશય અને ફેફસાં નિર્મળ રાખે છે. આંતરડાની સ્થિતી સુધારી બંધકોષ દુર કરે છે તથા પૌષ્ટિક અસર કરે છે.

૬. ક્રિયોસોટ ફેફસામાંથી વહેતા મલીન પ્રવાહ તથા પડતા લોહીને બંધ કરી છાતીને તનદુરસ્ત બનાવે છે.

૭. ક્રિયોસોટ મુત્રાશયની ઇંદ્રીઓપર સોજાની તથા ક્ષોભક અસર કરતું નથી.

૮. ગોયેકોલ અને ગોયાકલ કાર્બોનેટના કરતા ક્રિયોસોટ ઘણુંજ સસ્તું હોવાથી સાધારણ સ્થિતીના માણસો તેનો બહોળો અને લાંબા વખત સુધી ઉપયોગ કરે છે, બીજી જાહેર સખાવતોની ઔષધશાળાઓમાં ગરીબ દરદીઓ સારૂ છુટથી વાપરી શકાય છે.

આ પ્રમાણે ક્રિયોસોટના ગુણદોષ થાય છે; પણ તે ઘણા થોડા પ્રમાણમાં વાપરવું તે વધારે સારૂ છે; કારણકે આ દાક્તર ઠંડા દેશના રહેવાશી છે અને તેની માત્રા પણ ઠંડા દેશના રહેવાશીઓને સારૂ છે માટે આપણા ગરમ દેશમાં તેનો ૫ થી ૧૫ ટીંપા સુધી ઉપયોગ કરવો તે ઘણું સહીસલામત ભરેલું છે.

GUAIACOL. **લા૦** ગોયાકોલ. **અં૦** ગોયાકોલ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ટીંપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Guaiacol Carbonas.* **લા૦** ગોયાકોલ કાર્બોનાસ. **અં૦** કાર્બોનેટ ઓફ ગોયાકલ.

ઉપનામ—ડ્યુઓટલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ગુણ—જ્વરઘ્ન, કફઘ્ન, જંતુનાશક, પૌષ્ટિક અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—ગોયાકોલ અને તેનો **કાર્બોનેટ** ઉધરસ, છાતીના દરદો, વધી ગએલા તાવ, નબળાઇ, ક્ષય ઉંટાંટીયો, ફેફસાના વ્યાધી, ઉલ્ટી, કંઠમાળ, આંતરડાના ક્ષય, કોલેરા અને અતિસારના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ગોયાકોલ ક્ષયરોગમાં ક્રિયોસોટને બદલે વાપરવામાં આવે છે. આ દવા ક્ષયરોગના **ટયુબરકલ** અને **બેકેલી** નામના જંતુઓનો નાશ ઘણી જલદીથી કરે છે. ક્ષયરોગમાં આ દવા ઘણીજ કીમતી છે; તે વધારે વખત સુધી વાપરવાથી ક્ષય રોગના ચિન્હો જેવા કે અતિશય આવતી ઉધરસ, ટયુબરકલ નામના જંતુથી થતો ફેફસામા દુખાવો તથા સણકા, રક્ત મિશ્રીત ગળફા, રાતનો પરસેવો, તાવ, સળેખમ, અન્નપર અરૂચી, તરસ અને નબળાઈ વીગેરે ધીમે ધીમે નાબુદ થવા માંડે છે.

આ દવા ક્રિયોસોટ જેવી અસર કરે છે; અને તે તેનાજ પ્રમાણમાં વપરાય છે; પણ તે હોજરીપર ઓછી જલદ અસર કરનાર હોવાથી વારંવાર વધારે પસંદ કરીને વપરાય છે.

આ ઉપરાંત ગોયાકોલમાં બીજી બે અદભુત શક્તિ રહેલી છે.

૧. આ દવા પીંછીથી ચામડીપર ચોપડવાથી અને તેપર ગટાપર્ચા અને ઓઇલ્ડ સીલ્ક ઢાંકવાથી તે સખત તાવમાં ચઢેલી અતિશય ગરમીને એકદમ નાબુદ કરવા માંડે છે; જો કે તે ૧૫ થી ૬૦ ટીંપાના પ્રમાણમાં ચોપડવાથી પરસેવો અને ઠંડી ઉપજાવે છે.

૨. માથાના સખત દુખાવામાં આ દવા ચોપડવાથી અગર ત્વચાવાટે પીચકારીના રૂપમાં વાપર્યાથી પીડાશામક અસર સારી રીતે કરે છે.

શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયાપર દુર્ગંધનાશક તરીકે ગોયાકોલ ક્ષયરોગમાં અ-

તિશય વપરાય છે. આ દવાનો ભુકો ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેનનાં પ્રમાણમાં ઉપરના દરદોમાં નિર્ભયતાથી વાપરી શકાય છે.

AMYL NITRIS. (C_5HI1NO_2) **લા૦** અમીલ નાઇટ્રીસ **અં૦** નાઇટ્રીટ ઓફ અમીલ.

માત્રા— ... ... ટ્ટ થી ૧ ટીંપું.

સુંઘવા તરીકે ૨ થી ૫ ટીંપાં લીન્ટપર છાંટીને સુંઘવા.

ઉપયોગ—અમીલ નાઇટ્રીસ હૃદય શૂળ, હેડકી, અપસ્માર, કોલેરાની મૂર્છા, નબળાઇની મૂર્છા, દમ, હાંફણુ, માથાના સખત દુખાવા, ધનુર્વા આંચકી તથા તાણના વ્યાધીમાં અને ખાજ હૃદયની મંદ ગતીના વ્યાધીમાં સુંઘવાથી ગરમ અને હૃદય પૌષ્ટિક અસર કરે છે.

સ્ટ્રીકન્યાના વિષમાં આ દવા સુંઘાડવામાં વાપર્યાથી વિષનાશક અસર થાય છે.

NITRO-GLYCERINUM. **લા૦** નાઇટ્રો ગ્લીસરાઇનમ. **અં૦** નાઇટ્રોગ્લીસરીન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tabellae Nitroglycerini.* **લા૦** ટાબેલી નાઇટ્રોગ્લીસરાઇની. **અં૦** ટેબ્લેટસ ઓફ નાઇટ્રો ગ્લીસરીન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ટેબલેટસ.

ઉપયોગ—નાઇટ્રો ગ્લીસરીનની અસરો **અમીલનાઈટ્રીસને** મળતી આવે છે.

હૃદય શુળ, માથાના દુખાવા, મસ્તક શૂળના વ્યાધીમાં આ દવા ઘણી ઉપયોગી છે. દરીઆઈ માંદગીના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ACIDUM SALICYLICUM. ($HC_7H_5O_3$) **લા૦** એસીડમ સાલીસીલીકમ. **અં૦** સાલીસીલીક એસીડ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Acidi Salicylici.* **લા૦** અંગવેન્ટમ એસીડી સેલીસીલીસી **અં૦** ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ સેલીસીલીક એસીડ. **ગુ૦** સાલીસીલીક એસીડનું મલમ.

રીત—સાલીસીલીક એસીડ ... ... ૬૦ ગ્રેન.
સોફ્ટ પેરાફીન ... ... ૧૦૮૦ ગ્રેન.
હાર્ડ પેરાફીન ... ... ૫૪૦ ગ્રેન.

ગુણ—જ્વરઘ્ન, સ્વેદલ, મૂત્રલ, ખટાશ દૂર કરનાર, રોપણ અને જંતુનાશક છે.

ઉપયોગ—સેલીસીલીક એસીડ તાવ, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા અને બીજા તીક્ષ્ણ લોહીના બગાડના દરદોમાં રક્તશોધક અને લોહીની ખટાશ દૂર કરવા તરીકે વપરાય છે.

બાહ્યોપચારમાં સાલીસીલીક એસીડનો ગુણ રોપણ અને દુર્ગંધ દૂર કરનાર છે; માટે તેના પાંચ ગ્રેન એક ઔંસ પાણીમાં મેળવી તે વતી જખમ ધોવામાં આવે છે; તથા ચાંદા ઉપર ચોપડવામાં આવે છે; આ દવાનું મલમ ચાંદા અને જખમ રૂઝાવવામાં લગાડાય છે.

SODII SALICYLAS. ($(NaC_7H_5O_3)_2,H_2O$.) **લા૦** સોડી સેલીસીલાસ. **અં૦** સેલીસીલેટ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા—તાવની ગરમી ઉતારનાર, ખટાશ દૂર કરનાર અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—સોડી સેલીસીલાસ સઘળી પ્રકારના તાવ, સંધીવા,

ગાંઠીઓ વા, પેશાબની અને પીત્તાશયની કાંકરીના દરદમાં વારવાર વપરાય છે; તે વધારે વખત સુધી વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી કાનમાં બહેરાશ આવે છે. માથુ દુખે છે અને ચક્કર આવે છે; માટે તેનો વધારે પ્રમાણમાં ઉપયોગ વારંવાર લાંબા વખત સુધી કરવો નહીં. **હાઇડ્રોબ્રોમીક એસીડ અને બ્રોમાઇડની બનાવટો** લેવાથી કાનની બહેરાશ અને માથાના દુખાવા નાશ પામે છે. (વિસ્તારથી વર્ણન સેલીસીન નામની દવામાં જુઓ.)

....

PARAFFINUM DURUM. લા૦ પેરાફીનમ ડ્યુરમ. અં૦ હાર્ડ પેરાફીન ગુ૦ કઠણ પેરાફીન.

ઉપયોગ—હાર્ડ પેરાફીન કેટલીક જાતના મુખ્ય મલમો બનાવવામાં, (જેવાંકે બોરીક, કારબોલીક, સેલીસીલીક એસીડ અને યુકેલીપ્ટસ) **વેજીટેબલ** અને **એનીમેલ ફેટને** બદલે વપરાય છે.

PARAFFINUM MOLLE. લા૦ પેરાફીનમ મોલી. અં૦ સોફ્ટ પેરાફીન. ગુ૦ નરમ પેરાફીન.

ઉપયોગ—સોફ્ટ પેરાફીન હાર્ડ પેરાફીનના સંયોગમાં **વેજીટેબલ** અને **એનીમલ ફેટને** બદલે કેટલીક જાતના મુખ્ય મલમ બનાવવામાં વપરાય છે; અને વળી **અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરાઇ નાઇટ્રેટીસ ડીલ્યુટમ** અને **અંગવેન્ટમ ઝીન્સી ઓક્ઝીડીની** બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

ZINCI SULPHOCARBOLAS. $(C_6N_5SO4)_2H_2O$.

લા૦ ઝીન્સી સલ્ફોકાર્બોલાસ. **અં૦** સલ્ફોકાર્બોલેટ ઓફ ઝીન્ક

ઉપયોગ—સલ્ફો કાર્બોલેટ ઓફ ઝીન્ક અંદરના ઉપચાર તરીકે વપરાતી નથી; પણ બાહ્યોપચારમાં મિશ્રણના રૂપમાં ગ્રાહીક પીચકારી (સલ્ફો કાર્બોલેટ ઓફ ઝીન્ક, ૧ થી ૩ ગ્રેન અને પાણી ૧ **ઔંસ.**) તરીકે

પ્રદર અને પ્રમેહમાં વપરાય છે.

SODII SULPHO CARBOLAS. ($N_aO_6H_5So_4\ {}_2H_2O$) લા૦ સોડી સલ્ફોકાર્બોલાસ. અં૦ સલ્ફોકાર્બોલેટ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—સોડી સલ્ફો કાર્બોલાસ દુર્ગંધ નાશક તરીકે વપરાય છે, પણ તે કાર્બોલીક એસીડ કરતાં ઘણી ઓછી દુર્ગંધનાશક અસર કરે છે. લોહીના બગાડના વ્યાધીમાં અને ગડગુમડના તાવમાં આ દવા દુર્ગંધનાશક અને રક્તશોધક તરીકે વપરાય છે.

સમાપ્ત.

નવિન આવૃત્તિનો નવિન વધારો.

કેટલીક જાણવા લાયક જુની, નવી, ઘરગતુ અને પેટન્ટ દવાઓના ગુણદોષ.

ACALYPHA. **લા૦** એકેલીફા. **અં૦** એકેલીફા. **ગુ૦** એકેલીફા ઈન્ડીકા.

ઉપનામ—મુક્તા બારશી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Extractum Acalyphae Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ એકેલીફી લીકવીડમ. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ એકેલીફી **ગુ૦** એકલીફીનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ટીંપા.

૨ *Succus Acalyphae.* **લા૦** સકસ એકેલીફી. **અં૦** ફ્રેશજ્યુઇસ ઓફ એકેલીફી. **ગુ૦** એકેલીફીનો તાજો રસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાનો તાજો રસ ગરમ, કફઘ્ન, વમનકારક અને રેચક અસર કરે છે. નાના છોકરાંઓની ઉધરસ અને કફમાં વાપરવાથી આ દવા સારો ફાયદો આપે છે. આ દવાની વમનકારક અસર જલ્દીથી અને નિર્ભયપણે થાય છે તેથી તે વમનકારક તરીકે વાપરવી ઘણી સ્હેલી અને ગુણકારી થઈ પડે છે.

AMMONOL. **લા૦** આમોનોલ. **અં૦** એમોનોલ. **ગુ૦** એમોનોલ.

ઉપનામ—આમોન્યાએટેડ ફીનીલેકટેમીડ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા આમોન્યા કાર્બોનાસ અને એન્ટીફેબ્રીનના સરખા પ્રમાણથી બને છે, એમ ધારવામાં આવે છે. આ ઔષધ ફીનાસીટીન એન્ટીપાઇરીન અને એન્ટીફેબ્રીન જે જે દરદોમાં વપરાય છે, તે તે દરદોમાં કેટલાક ડાકટરો વાપરે છે. આ દવા વાપરવાથી એન્ટીફેબ્રીનની વિપારી અસર ઘણી થોડી થાય છે.

ANTIKAMNIA. લા૦ એન્ટીકેમનીઆ. અં૦ એન્ટીકેમનીઆ. ગુ૦ એન્ટીકેમનીઆ.

ઉપનામ—પલવીસ એસીટેનીલીડ કો.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ એક અમેરીકન દવા છે. આ દવામાં એન્ટીફેબ્રીન ૭૦ ભાગ કેફાઇન ૧૦ ભાગ અને સોડા બાય કાર્બોનાસ ૨૦ ભાગ આવેલા છે. મસ્તક શુળ, કપાળમાં આવતા સણકા, આદાશીશી, મગજના વ્યાધી, દાંતના દુખાવા અને માથાના દુખાવામાં આ દવા વાપરી શકાય છે. જુદી જુદી પ્રકારના માથાના દુખાવામાં એન્ટીકેમનીયા ટેબલોઇડ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ANTINERVIN. લા૦ એન્ટીનરવીન. અં૦ એન્ટીનરવીન ગુ૦ એન્ટીનરવીન.

ઉપનામ—સાલ બ્રોમેલીડ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ:—આ દવા સેલીસીલીક એસીડ, પોટાસ બ્રોમાઈડ અને એન્ટીફેબ્રીનના મિશ્રણથી બને છે. તીક્ષ્ણ સંધીવા અને સખત મસ્તક શુળમાં આ દવા વાપરવાથી પીડાશામક અને સ્વેદલ અસર સારી થાય છે.

ANTISEPSIN. લા૦ એન્ટીસેપસીન. અં૦ એન્ટીસેપસીન. ગુ૦ એન્ટીસેપસીન.

ઉપનામ—મોનોબ્રોમાસેટેનીલીડ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પણ વિવિધ પ્રકારના માથાના દુખાવાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી પીડાશામક અસર સારી કરે છે.

SALEFEBRIN. **લા૦ સેલીફેબ્રીન. અં૦ સેલીફેબ્રીન. ગુ૦ સેલીફેબ્રીન.**

ઉપનામ—સેલીસીલેનીલીડ.

માત્રા— ... ... ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા તીક્ષ્ણ સંધીવા અને માથાના દુખાવામા વાપરવાથી પીડાશામક અસર સારી કરે છે.

ABERNETHY'S LOTION. **અં૦** એબરનેથીસ લોશન.

ઉપયોગ—આ ધોવાની દવા લાઈકર આરસેનીકેલીસ ૨ ડ્રામ અને પાણી ૧ ઔંશ મિશ્ર કરવાથી તૈયાર થઈ શકે છે, આ દવા ચાંદા ક્ષત અને ગડગુમડમાં જ્યાં સોમલ વાપરવાની જરૂર જણાય છે ત્યાં આ લોશન ધોવાની દવા રૂપે વાપરી શકાય છે.

ARSENICAL CIGARETTES. **અં૦** આરસેનીકલ સીગારેટ્સ.

ઉપયોગ—દરેક સીગારેટમાં $\frac{1}{3}$ ગ્રેન સોડીઆરસેનાસ આવે છે. આ બીડીઓ દમના અને તીક્ષ્ણ ક્ષયના રોગમાં જ્યાં વારંવાર મૂર્છા અને રોગનો ઉપાડ થાય છે તે વખતે દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર પીવાથી કાંઈક જંતુનાશક અસર થઈ રક્તશોધક અસર થાય છે.

CUPRI ARSENIS. **અં૦** કુપ્રીઆરસેનીશ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{60}$ થી $\frac{1}{25}$ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા કોલેરા, અતિસાર, મરડા અને સખત તાવના વ્યાધીમાં દર દશ મીનીટે એક કલાક સુધી સારા તનદુરસ્ત માણસના કેસમાં ૧/૫૦૦૦ થી ૧/૩૦૦૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરવાથી ઘણી સારી અસર કરે છે, અને જલ્દીથી દરદને નાબુદ કરી ફાયદો બતાવે છે. પાંડુરોગ, ફીકાશપણુ અને લોહીની ન્યુનતાનાં વ્યાધીમાં ૧/૫૦ થી ૧/૨૫ ગ્રેનના પ્રમાણમાં દીવસમાં ત્રણ વાર વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

LIQ. ARSENICI BROMATUS. CLEMENT'S SOLUTION OF ARSENITE OF BROMINE. **અ૦** લાઇકર આરસેનીસી બ્રોમેટસ. કલેમેન્ટસ સોલ્યુશન ઓફ આરસેનાઇટ ઓફ બ્રોમાઈન.

ઉપયોગ—આ દવા મધુપ્રમેહ અને વાઇના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

SODIUM KAKODYLATE. **અ૦** સોડીયમ કેકોડીલેઇટ.

માત્રા— ... ... ૧/૬૪ થી ૧/૬ ગ્રેન.

ઉપયોગ—ક્ષય, મધુપ્રમેહ અને પાંડુરોગમાં આ દવા ફ્રાન્સમાં સારી રીતે વપરાય છે અને તેથી ઉપરના દરદમાં સારો ફાયદો થાય છે.

PILULA ASIATICA. (CODEX). **અ૦** પીલ્યુલા એસીઆટીકા. (કોડેકસ).

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ગોળી.

ઉપયોગ—આ ગોળીઓમાં એસીડ આરસેનીયસ ૧/૧૩ ગ્રેન. કાળામરી ૩/૪ ગ્રેન અને બાવળનો ગુંદર જોઇએ તેટલો એ પ્રમાણે દવાઓ સમાએલી છે. ચામડીના જૂના દરદોમાં આ ગોળીઓ વાપરવાથી રક્તશોધક અસર સારી થાય છે.

BR INALCANE. લા૦ બ્રાનલ કેઇન.

ઉપયોગ—બોરોગ્લીસરાઈનનું ગુલાબી રંગનું પ્રવાહી બ્રાનલ કેઇન ઉરૂસ્તંભ, ગળા, નાક, અને ચામડીના દરદોમાં વાપરવાથી દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક અસર ઘણી સારી કરે છે.

BORO-GLYCERIDE. લા૦ બોરો ગ્લીસરાઈડ.

રીત—બોરીક એસીડ ... ... ૬૨ ભાગ.
ગ્લીસરાઇન. ... ... ૯૨ ભાગ.

આ દવા ગ્લીસરાઇન ગરમ કરીને બોરીક એસીડ તેમાં સારી રીતે નાંખી ઘુંટવાથી તૈયાર થઈ શકે છે.

ઉપયોગ—જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક તરીકે આ દવા ગડગુમડ ચાંદા અને ક્ષતમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

MAGNESII BORO CITRAS. લા૦ મેગનેસી બોરો સાઈટ્રાસ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા મુત્રાશયના દરદમાં દુર્ગંધનાશક અસર કરવા સારૂ ખાવામાં વપરાય છે.

PIGMENTUM ACIDI BORICI. લા૦ પીગમેન્ટમ એસીડી બોરીસી.

ઉપનામ—શોલ્યુસીઓ સેદુરન્સ.

રીત—બોરીક એસીડ. ... ... ૧ ભાગ.
ઇથર. ... ... ૩ ભાગ.
આલ્કોહોલ. (૯૦ ટકા.) ... ... ૬ ભાગ.

આ પ્રમાણે મિશ્ર કરવાથી ઉપરની દવા તૈયાર થાય છે.

ઉપયોગ—જૂના ચેપી ચામડીના દરદમાં અને દાદરમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

BROMOL-TRIBROMOPHENOL. લા૦ બ્રોમોલ-ટ્રીબ્રોમોફેનલ.

માત્રા— ... ... ½ થી 1½ ગ્રેન.

ગુણ—એક જલ્દ દાહક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—આ દવા બ્રોમાઇન વોટર સાથે કાર્બોલીક એસીડનું પ્રવાહી મિશ્ર કરવાથી તૈયાર થઇ શકે છે. અતિસાર અને ટાઇફોઇડ ફીવરમાં આંતરડામાં દુર્ગંધનાશક અસર કરવા સારૂ આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

BROMO-PHENOL. લા૦ બ્રોમો ફેનલ.

ઉપનામ—ઓરથો-મોનો બ્રોમોફેનલ.

ઉપયોગ—આ દવા રતવામાં જંતુનાશક તરીકે બાહ્યોપચારમાં મલમરૂપે વાપરવાથી રતવાના સોજાને એકદમ દુર કરે છે.

CHLOROPHENOL. લા૦ કલોરફેનલ.

ઉપનામ—પેરામોનોકલોર ફેનલ.

ઉપયોગ—આ દવાના ૧૦ ગ્રેન ૧ ઔંસ મલમમાં મિશ્ર કરીને તે મલમ રતવામાં ચોપડવાથી એક જલ્દ જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર કરી રતવાને મટાડે છે; અને કંઠમાળ, ગળા અને અતિશય કહોવાણ વાળા ગડગુમડમાં ગ્લીસરાઇન સાથે ૫ થી ૨૦ ટકાના પ્રમાણનું પ્રવાહી બનાવી ચોપડવાથી દુર્ગંધનાશક અસર ઘણી સારી રીતે કરી ઝટ રૂઝ લાવે છે.

TRICHLORPHENOL. લા૦ ટ્રીક્લોર ફેનલ.

ઉપયોગ—આ દવા કાર્બોલીક એસીડ કરતા પચીસ ઘણી વધારે જોરાવર છે. જ્યાં જ્યાં કાર્બોલીક એસીડ વાપરી શકાય છે ત્યાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

ASEPTOL. લા૦ એસેપટોલ.

ઉપનામ—સલ્ફો કાર્બોલ.

ઉપયોગ—આ દવા સેલીસીલીક એસીડ અને કાર્બોલીક એસીડના ગુણ દોષને મળતી અસર કરે છે. આ દવાનું પટકાના પ્રમાણવાળુ પ્રવાહી શસ્ત્ર ક્રિયામાં વાપરવાથી જંતુનાશક અસર ઘણી સારી કરે છે. પેશાબમાં પીત્ત અને આલ્બ્યુમીનની પારખ સારૂ આ દવા વાપરી શકાય છે.

SOZAL. લા૦ સોઝલ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા કાર્બોલીક એસીડ જેવી દુર્ગંધનાશક, જંતુનાશક અને કહોવાણુ અટકાવવાની અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે.

CALCII SALICYLAS. લા૦ ક્યાલસી સેલીસીલાસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા અતિસારમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. જૂના અતિસારમાં લાંબા વખત સુધી વાપરવાથી રક્તશોધક અસર સારી રીતે કરી અતિસારને મટાડે છે.

STRONTII SALICYLAS. લા૦ સ્ટ્રોન્ટી સેલીસીલાસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ--આ દવા લીથીમીઆ અને જૂના ગાંઠીયા વાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

SALUMIN. લા૦ સેલ્યુમીન.

ઉપનામ--સેલીસીલેટ ઓફ એલ્યુમીનીયમ.

ઉપયોગ--આ દવા ઓઝીનાના દરદમાં ગ્રાહીક અને દુર્ગંધનાશક અસર ઘણી સારી કરે છે.

SALACETOL. લા૦ સેલેસેટોલ.

ઉપયોગ--આ દવા ખાધા પહેલા કેસ્ટરઓઇલના ૧ ઔંસમાં ૩૦ થી ૪૫ ગ્રેનના પ્રમાણમાં પીવાથી અતિસારના દરદમાં આંતરડામાં દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક અસર ઘણી સારી કરે છે. આ દવા લીધાથી જૂનો અતિસાર એકદમ મટી જાય છે.

AGATHIN. લા૦ એગેથીન.

માત્રા— ... ... ૪ થી ૮ ગ્રેન.

ઉપયોગ--તિક્ષ્ણ અને જૂના સંધીવાના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સંધીવાની પીડા થોડાક વખતમાં દબાઇ જઇ સંધીવા મટી જાય છે.

DITHION. લા૦ ડીથીઓન.

માત્રા-- ... ... ૧ થી ૩ ગ્રેન.

ઉપયોગ--આ દવા સંધીવાને સારી રીતે જલ્દીથી મટાડી શકે છે.

SALIFORMIN. લા૦ સેલીફોરમીન.

માત્રા-- ... ... ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—મૂત્રાશયના દરદમાં યુરીક એસીડ ગાળી નાંખવાને માટે આ દવા સારી રીતે પસંદ કરીને વાપરી શકાય છે. ગાંઠીઓવા; પથરી અને બીજા મૂત્રાશયના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

SALOPHEN. લા૦ સેલોફેન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા સેલીસીલીક એસીડ કરતાં પણ ઘણી સારી અસર સંધીવા મટાડવાની કરે છે; એથી એ સંધીવાના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો અને જલ્દી ફાયદો કરે છે.

SALIGENIN. લા૦ સેલીજેનીન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા તિક્ષ્ણ સંધીવા અને ગાંઠીયા વાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

SALIX NIGRA. લા૦ સેલીકસ નાઇગ્રા.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવા કામ શાંતીદાયક અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે; અને એથી જે જે દરદોમાં કામ શાંતીદાયક અસર કરવાની જરૂર હોય છે ત્યાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

COLODIUM SALOL. લા૦ કોલોડીયમ સેલોલ.

ઉપયોગ—સેલોલ ૪ ભાગ, ઈથિર ૪ ભાગ અને કોલોડીયન ૩૦ ભાગ મિશ્ર કરવાથી આ દવા તૈયાર થઇ શકે છે. આ દવા તીક્ષ્ણ સંધીવામાં દુખતા સાંધાપર ચોપડવાથી પીડાશામક અસર ઘણી સારી રીતે

જલ્દીથી કરે છે.

SALOLCUM CAMPHORA. **લા૦** સેલોલ કમ કેમ્ફોરા.

ઉપયોગ—આ દવા સેલોલ, કેમ્ફર અને ટ્રીટયુરેઠ મિશ્ર કરવાથી તૈયાર થઈ શકે છે. પાંઠાની સારવારમાં અને મધ્ય કાનમાં થતા પરુને અટકાવવામાં આ દવાનું પ્રવાહી વાપરવાથી જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક રોપણ અસર થઈ ઝટ રૂઝ આવી સારો ફાયદો થાય છે.

SALOL TRIBROMIDE. **લા૦** સેલોલ ટ્રીબ્રોમાઈડ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ગ્રાહીક અને ઉંઘલાવવાની અસર સારી રીતે નિર્ભયતાથી કરે છે, એથી જે જે દરદોમાં ગ્રાહીક અને નિદ્રાજનક અસર કરવાની જરૂર જણાય છે તે તે દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

SODII HYPOSULPHIS. **લા૦** સોડી હાઇપોસલ્ફીસ. **અં૦** હાઇપોસલ્ફાઇટ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા દાદરના દરદમાં લોશન રૂપે (૧ ભાગ દવા અને ૧૦ ભાગ પાણી) વાપરવાથી દાદર મટાડી શકે છે. વાયુ, ચુંક અને અજીર્ણના દરદમાં ખાધા પછી બે કલાકે ૫ ગ્રેનના પ્રમાણમાં આ દવા ખાધાથી સારો ફાયદો થાય છે.

CHLOROFORMI ACONITI. **લા૦** કલોરોફોર્મી એકોનાઈટી.

ઉપયોગ—માથાના તિક્ષ્ણ દુખાવામાં આ દવા બાહ્યોપચાર તરીકે ચોપડવાથી એકદમ પીડાશામક અસર કરી દુઃખાવો મટાડી દે છે.

LANOLINE. ૬૫૦ લેનોલાઇન.

ઉપયોગ—આ એક વેસેલીન જેવું ધોળુ ચરબીનું મલમ છે. આ મલમ વેસેલીન કરતા ઘણુંજ સરસ અને નરમ કોઈ પણ પ્રકારની બદબો વગરનું છે. તે લાંબા વખત સુધી બગડી ગયા વગર સાજુતાજુ રહી શકે છે. ચામડીપર ચોપડવાથી ચામડીની અંદર આ મલમ ઘણી જલ્દીથી પ્રવેશ કરી શકે છે અને ચામડીને સુંવાળી સાફ અને નરમ બનાવે છે. આ ચરબીનું મલમ ઘણી જાતના મલમ તૈયાર કરવા સારૂ વપરાય છે. આ મલમથી બનાવેલા બીજા મલમો ચામડીપર ચોપડવાથી જલ્દીથી ચામડીની અંદર પ્રવેશ કરી ઝટ રૂઝ લાવી ચામડીને નરમ અને સુવાળી બનાવે છે. આ મલમવાળા બીજા મલમો લાંબા વખત સુધી સારા રહી શકે છે. ચાંદી ગડગુમડ અને બીજા ક્ષતપર લેનોલાઇન એકલું અગર કેલોમલ, આયડોફોર્મ અગર બોરીક એસીડ મિશ્ર કરીને વાપરવાથી ઝટ લઇને રૂઝ લાવી ચાંદા મટાડી દે છે. આ મલમ ચોપડવાથી ચાંદાની અંદર કોઈ પણ પ્રકારના જીવજંતુ દાખલ થઈ શકતા નથી. લેનોલાઇન વાપરવાની ઘણાક વૈદક પત્રો ભલામણ કરે છે. ચામડીના દરદમાં લેનોલાઇન ઘણીજ સારી ચામડીને નરમ સાફ અને સુંવાળી રાખવાની અસર કરે છે એવો ઘણાક દાક્તરોનો મત છે, જે નીચે લખેલા પ્રમાણ પત્રો વાંચવાથી ખાત્રી થઇ શકશે.

"Dr. Walter G. Smith fully corroborates, by clinical experience; the details given above, and observes that alone, it is an excellent emollient and soothing agent for the skin. (Brit. Med. Journ. 12, 1886.")

" Dr. Mackeny observed excellent result in treating chromic joint affections of rheumatic origin, with lubrications of Potass Iodide and Lanoline, Psoriasis and glandular swellings were also favourably influenced by the same application. Lancet, 1886."

"Dr. Shoemaker considers Lanoline to be a mild and soft ointment basis, and is itself valuable in a large number of obstinate skin disease. Lancet, August 14, 1886."

"Dr. Gottstein demonstrated the fact that Cholesterin fat in the skin, prevented the penetration of bacteria, and a thin layer of Lanoline placed over a wound prevented suppuration." Bertin klin Wochenschr, November 18, 1887.

Dr. Unna emphasises the advantages of Lanoline over all other transiently recommended ointment bases, since it can not decompose and has an important absorbing capacity for water. Therap. Monatsh, February 1890."

"Dr. Klein recommends Lanoline, with 60 per cent of water for the removal of skin irritation in measles, scarlatina, chickenpox &c. After the ointment is applied the water slowly evaporates, causing a pleasant cooling of the skin surface. It is probable that this produces a reduction in the capilary hyperaemia, and so causes a favourable influence upon the pruritus. From the absence of irritating properties in it, and the rapidity of its absorption, this ointment may be used in every stage of these exanthemata. The Practioner, February 1892."

"Mitvalsky recommends mercurial ointment with Lanoline in interstial keratitis. He considers it a valuable agent in shortening the duration of the at-

tack, and clearing up the opacity of the corneal tissue, the tried it in over 100 cases, with the best results, ordinary mercurial ointment caused too much pain. The ointment should be placed in the conjunctional sac and rubbed in gently with the finger over the eyelid. Brit. Med. Journ, May 7, 1892."

"Metallic salts and alkaloids are readily absorbed by the skin when used as an ointment made with Lanoline." Brit. Med. Journ. i. 86, 97."

"Ointments made with Lanoline will not turn rancid." Dr. Paschkis.

આ પ્રમાણે લેનોલાઇન ઉમદા ગુણો ધરાવે છે. ચાંદીના કેસમાં ચાંદીને કાર્બોલીક લોશનવડે ધોઇ સાફ કરી લેનોલાઇનના ૧ ડ્રામમાં ૫ ગ્રેન એસીડ બોરીક, કેલોમલ, અને ૫ ગ્રેન ઝીન્સી ઓકસાઇડ મિશ્ર કરી લગાડવાથી ચાંદી ઝટ રૂઝાઇ જાય છે. સાધારણ ગડગુમડમાં અને ચાંદામાં ઝીન્સી ઓકસાઇડ અને લેનોલાઇનનું મલમ વાપરવાથી ઝટ રૂઝ આવે છે.

ADHATODA. લા૦ આડાટોડા. અં૦ આડાટોડા. ઓફેન્સીસી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Adhatodae Liquidum.* લા૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ આડાટોડી લીક્વીડમ. અં૦ લીક્વીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ આડાટોડા. ગુ૦ આડાટોડાનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.

૨ *Succus Adhatodae.* લા૦ સકસ આડાટોડી. અં૦ જ્યુસ ઓફ આડાટોડા. ગુ૦ આડાટોડાનો તાજો સ્વરસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

૩ *Tinctura Adhatodae.* **લા૦** ટીંચુરા આડાટોડી. **અં૦** ટીંચર ઓફ આડાટોડા. **ગુ૦** આડાટોડાનો અર્ક.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—ગરમ કફઘ્ન, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર અને જંતુનાશક છે.

ઉપયોગ—આડાટોડાના પાંદડાં અને મુળીઆ ગરમ કફઘ્ન અને ઉધરસ મટાડનાર છે. આ દવાના મુળીઆ સેનેગાને બદલે વાપરી શકાય છે. દમ, શ્વાસ, હાંફણુ, ક્ષય, ઉધરસ અને જૂની ઉધરસમાં આડાટોડા વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે.

AGROPYRUM. **લા૦** એગ્રોપાઇરિમ. **અં૦** એગ્રોપાઇરિમ. કોચગ્રાસ.

ઉપનામ—ટ્રીટીકમ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Decoctum Agropyri.* **લા૦** ડીકોકટમ એગ્રોપાઇરી. **અં૦** ડીકોકશન ઓફ એગ્રોપાઇરી. **ગુ૦** એગ્રોપાઇરીનો કવાથ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ઔંસ.

૨ *Extractum Agropyri Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ એગ્રોપાઇરી લીકવીડમ. **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ એગ્રોપાઇરીમ. **ગુ૦** એગ્રોપાઇરીમનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવા ચીકાશયુક્ત અને મૂત્રલ અસર ઘણી સારી કરે છે, આથી તે મુત્રાશયના સોજાના દરદમાં અને મૂત્રાશયના વ્યાધીમાં વધારે વપરાય છે.

AJOWAN OLEUM. **લા૦** અજવાન ઓલ્યમ. **અં૦** અજવાન ઓઇલ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૩ ટીપાં.

ગુણ—ગરમ, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, વાતહર અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—આ તેલ બીજી વાતહર દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી વાતહર અસર ઘણી સારી કરે છે. કેટલીક રીતે થાઇમોલના ગુણદોષને મળતી અસર આ તેલ કરે છે. અજીર્ણ, વાયુ, ચુંક, ગોળો અને આફ્રારાના વ્યાધીમાં તથા બીજા પેઢુના દુખાવાના દરદમાં આ તેલ વાપરવાથી વાતનાશક અસર સારી થાય છે.

VINUM XERICUM. **લા૦** વાઇનમ ઝરીકમ. **અં૦** શેરીવાઇન.

શેરીવાઇન, વાઇનમ એન્ટીમોનીયમ, વાઇનમ કોલચીસી, વાઇનમ ફેરી અને વાઇનમ ઇપીકાક બનાવવામાં વપરાય છે.

એબસોલ્યુટ આલ્કોહોલના વિવિધ પ્રમાણવાળા

વિવિધ પ્રકારના વાઇન્સ.

સ્પીરીટસ ફ્રુમેન્ટી વીસ્કી. ...	૫૧ થી ૫૯ ટકા આલ્કોહોલ.
સ્પીરીટ વાઇનાઈ ગ્યાલીસી બ્રાન્ડી. ...	૩૯૦૫ ટકા ,,
રમ.	૫૧ થી ૫૯ ટકા આલ્કોહોલ.
જીન.	,,
સ્ટ્રોંગ લીકરસ.	,,
શેરીવાઇન	૧૬ થી ૨૨ ટકા.
પોર્ટવાઇન....	,,
મેડીરા	,,
ચેમ્પેઇન	૧૦ થી ૧૩ ટકા.
શીરાઝ.	,,
હોકસ.	૯ થી ૧૨ ટકા.
બરગન્ડી	,,
સ્પીરીટસ વાઇનાઈ રૂબ્રી (પોર્ટ) ...	૧૪ થી ૧૬ ટકા.
કલારેટ.	૮ થી ૧૨ ટકા
એઇલ.	૩ થી ૫ અથવા વધારે ટકા.

પોરટર	... ...	,,
કાયડર	... ...	૫ થી ૯ ટકા.
કુમીસ	... ...	૧ થી ૩ ટકા.
જીંજર બીઅર	... ...	૧ થી ૩ ટકા.
કેરસ્ટા.	... ...	૧૫ થી ૨૨ ટકા પુર સ્પીરીટ.

ઉપયોગ—શેરીવાઈન ઘણીખરી દવાઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે; એ સિવાય એ બાગ્યેજ વપરાય છે. તે વાપરવાથી સાધારણ વાઈન જેવી ગરમ, હૃદય પૌષ્ટિક, કર્ષન, તેજક અને વાતહર અસરો કરે છે.

ALSTONIA. **લા૦** આલસ્ટોનીયા. **અં૦** આલસ્ટોનીઆ.

ઉપનામ—સમપર્ણી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Alstoniae.* **લા૦** ઈનફ્યુઝમ આલસ્ટોનીઆઇ. **અં૦** ઈનફ્યુઝન ઓફ આલસ્ટોનીઆ. **ગુ૦** આલસ્ટોનીઆનો ઉકાળો.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ઓંસ.

૨ *Tinctura Alstoniae.* **લા૦** ટીંચુરા આલસ્ટોનીઆઈ. **અં૦** ટીંચર ઓફ આલસ્ટોનીઆ. **ગુ૦** આલસ્ટોનીઆનો અર્ક.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—ગ્રાહીક, પૌષ્ટિક, જ્વરઘ્ન, અને કૃમીઘ્ન છે.

ઉપયોગ—આ દવા સળેખમ તાવ અતિસાર અને મરડાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. ડાકટર શાર્પ જણાવે છે કે આ દવા સતત તાવ ટાઇફોઈડ તાવ અને ઇનફલુએન્ઝામાં વાપરવાથી કવીનાઇન અને સ્ટ્રીકન્યા જેવી પૌષ્ટિક અને જ્વરઘ્ન અસર કરે છે. મલેરીઆ તાવમાં આ દવાનો ઉકાળો વાપરવાથી જ્વરઘ્ન અને જંતુનાશક અસર સારી થાય છે.

ALUMNOL. લા૦ આલ્યુમનોલ.

ઊપયોગ—આ દવાના ½ થી ૨ ટકાના પ્રમાણુવાળુ **લોશન પ્રદર,** પ્રમેહ, નસકોરી ફુટવી અને બીજા રક્તશ્રાવના દરદમાં ગ્રાહીક અસર કરવા સારૂ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. આ દવાના ૨૦ ટકાના પ્રમાણુવાળુ લોશન દાહક ગ્રાહીક અસર કરે છે.

ALUMINII CHLORIDUM. લા૦ આલ્યુમીની કલોરાઇડમ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૪ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા લોકો મોટર એટેકસી નામના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. આ દવાનું પ્રવાહી જે **કલોરેલમ**ના નામથી ઓળખાય છે તે વાપરવાથી દુર્ગંધનાશક અસર સારી કરે છે.

SOZAL. લા૦ સોઝલ. અં૦ સોઝલ.

ઊપયોગ—આ દવા જંતુનાશક અસર કરવા સારૂ લોશનો બનાવવામાં વપરાય છે. જંતુનાશક અસર આ દવા ઘણી સારી રીતે કરે છે.

TINCTURA AMMONIAE COMPOSITA. લા૦ ટીંચુરા આમોન્યા કમ્પોઝીટા.

Synonym-Eau de Luce.

રીત—મારસ્ટીક ૨ દ્રામ.
આલ્કોહોલ (૯૦ ટકા) ૯ દ્રામ.
ઓલ્યમ લેવેન્ડયુલી ૧૪ ટીંપા.
લાઇકર આમોન્યા ફોરટીસ ૨૦ ઓંસ.

બધી દવા મિશ્ર કરી તૈયાર કરવું.

ઊપયોગ—આ ટીંચર સાપના ડંખ ઉપર લગાડવાથી ઘણોજ સારો

ફાયદો કરે છે. તરતના ડંખ ઉપર આ દવા લગાડવાથી સાપનું ઝેર ખસુસ કરીને ઉતરી જાય છે.

AMMONII FLUORIDUM. **લા૦** આમોન્યાઇ ફ્લ્યુઓરીડમ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ટીંપા.

ઉપયોગ—આ દવા બરોલના વધારાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે, એથી બરોલ નાની થઈ તાવ કમી થઈ દરદીને ઝટ આરામ થાય છે.

AMMONII PICRAS. **લા૦** આમોન્યાઈ પીક્રાસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧½ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ટાઢીયા તાવ અને શરદીના તાવમાં વાપરવાથી એકદમ તાવના હુમલાને હઠાડી દઇ તાવ રોકી જ્વરઘ્ન અસર ઘણી સારી કરે છે. મલેરીયા તાવમાં આ દવા વાપરવાથી જંતુનાશક અને જ્વરઘ્ન અસર ઘણી સારી કરે છે.

ANDROGRAPHIS. **લા૦** એન્ડ્રોગ્રાફીસ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Andrographis.* **લા૦** ઇન્ફ્યુઝમ એન્ડ્રોગ્રાફીસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ઔંસ.

૨ *Liquor Andrographidis Concentratus.* **લા૦** લાઈકર એન્ડ્રોગ્રાફીડીસ કન્સેનટ્રેટસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

૩ *Tinctura Andrographidis.* **લા૦** ટીંચુરા આન્ડ્રોગ્રાફીડીસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—કડવુ, પૌષ્ટીક, અગ્નિવર્ધક, કૃમીઘ્ન અને જ્વરઘ્ન છે.

ઉપયોગ—આ દવા નાના બચ્ચાંઓને ચુંક, અતિસાર, મરડા, અજીર્ણ, કૃમીવિકાર અને નબળાઇના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મરડા કેડે આવેલી નબળાઇમાં, સાધારણ નબળાઇમાં અને તાવની નબળાઇમાં આ દવા વાપરવાથી કડવી, પૌષ્ટીક અને અગ્નિવર્ધક અસર ઘણી સારી થઇ નબળાઇને દુર કરી લોહીનો વધારો કરે છે, એમ સુપ્રસિદ્ધ ડાકટરો **કારટર, ડીમોક અને અર્જુન** જણાવે છે. અન્નાશયનાં વ્યાધી અને અજીર્ણમાં આ દવા ઠંડી દસ્ત સાફ લાવવાની અસર ઘણી સારી કરે છે અને પછીથી ગરમ પૌષ્ટીક અને અગ્નિવર્ધક અસર કરી અજીર્ણનો નાશ કરે છે.

ARACHIS OLEUM. **લા૦** આરાચીસ ઓલ્યમ. **અં૦** આરાચીસ ઓઇલ. **ગુ૦** મુંગફળીનું તેલ.

ઉપયોગ—બાહ્યોપચારમાં આ તેલ ઓલીવ અને બદામના તેલ જેવો ચોળવાથી ગુણ કરે છે. પીવામાં વાપરવાથી ઠંડી રેચક અસર આ તેલ કરે છે. મગફળીના દાણા ખાવાથી બદામના બીજ જેવી પૌષ્ટીક અસર કરે છે. મગફળીના બીજમાં ૩૧.૯ ટકા નાઇટ્રોજનસ કમ્પાઉન્ડ રહેલા છે. ૩૭.૦૮ ટકા ચરબી અને સાકર રહેલી છે, અને ૧૧.૮ ટકા બીજી ફેટીમેટર રહેલી છે. મગફળી ખાધાથી કેટલેક અંશે બદામના જેવો પૌષ્ટીક ફાયદો કરે છે. આપણા દેશમાં મગફળી માવાના પેંડા સાથે અગીઆરસને દીવસે ફળાહાર તરીકે ખાવામાં વપરાય છે.

ARGENTAMIN. **લા૦** આરજેન્ટેમીન.

ઉપયોગ—આ દવા દુર્ગંધનાશક અને ગ્રાહીક અસર ઘણી સારી કરે છે. પ્રમેહના દરદમાં પીચકારી રૂપે ૧ ભાગ દવા અને ૨૦૦૦ થી ૪૦૦૦ ભાગ પાણી સાથે મિશ્ર કરી વાપરવાથી ગ્રાહીક અસર ઘણી

સારી કરી પ્રમેહને મટાડી દે છે.

ITROL. લા૦ ઇટ્રોલ.

ઉપનામ--અરજેન્ટી સાઇટ્રાસ.

ઉપયોગ--આ દવા પણ દુર્ગંધનાશક અને ગ્રાહીક અસર કરવા સારૂ ૧ થી ૪૦૦૦ ભાગના પ્રમાણના પ્રવાહીના રૂપમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ACTOL. લા૦ આકટોલ.

ઉપનામ--આરજેન્ટી લેકટાસ.

ઉપયોગ--આ દવા પણ ગ્રાહીક અને દુર્ગંધનાશક અસર કરવા સારૂ વધારે વપરાય છે.

ARGENTOL. લા૦ આરજેન્ટોલ.

ઉપયોગ--આ દવા આયડોફાર્મ જેવા રંગની આવે છે. તે ૧ થી ૧૦૦૦ ભાગના પ્રમાણના રૂપમાં પ્રમેહમાં ગ્રાહીક અસર કરવા સારૂ વપરાય છે.

ARGENTUM COLLOIDALE. લા૦ આરજેન્ટમ કોલોઇડેઇલ.

ઉપયોગ--આ દવા મલમના રૂપમાં (અરજેન્ટમ કોલો, ½ ઔંસ, એકવાડીસ્ટીલ્ડ ૧½ ડ્રામ, સીરાઆલ્બા ૨½ ડ્રામ એડેપ બેન્ઝોઆસ ૨ ઔંસ.) ગંધાતા ચાંદાવાળા દરદમાં અને સોજાવાળા દરદમાં લગાડવાથી જંતુનાશક અને સોજો મટાડવાની તથા રૂઝ લાવવાની સારી અસર કરેછે.

ARGONIN. લા૦ આરગોનીન.

ઉપયોગ—આ દવા ૧૦ ટકાના પ્રમાણુવાળા પ્રવાહીના રૂપમાં પ્રમેહમાં પીચકારીરૂપે વાપરવાથી ગ્રાહીક અને દુર્ગંધનાશક અસર ઘણી સારી કરે છે.

LARGIN. **લા૦** લારજીન.

ઉપયોગ—આ દવા એક જલદ જંતુનાશક અસર કરે છે. ૧ થી ૫ ગ્રેન દવા અને પાણી ૧ ઔંસ એ પ્રમાણુના પ્રવાહીના રૂપમાં પીચકારીરૂપે પ્રમેહમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ARGENTI IODIDI. **લા૦** આરજેન્ટી આયોડીડી.

માત્રા— ... ... ¼ થી ૧ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા રક્તશોધક તરીકે ચાંદીના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

PROTARGOL. **લા૦** પ્રોટરગોલ.

ઉપયોગ—આ દવા એક જલદ જંતુનાશક છે. ¼ થી ૧ ટકાના પ્રમાણુવાળા પ્રવાહીની પીચકારી પ્રમેહમાં વાપરવાથી જંતુનાશક અને ગ્રાહીક અસર ઘણી સારી થાય છે. આ દવામાં ૮.૩ ટકા સીલ્વર રૂપુ સમાયેલું છે, આ દવા ઝટ પાણીમાં ગળી જાય તેવી છે, વળી તે લગાડતાં અંદરની ચામડી ઉપર લાહ્ય કે સોજો આવતો નથી, તેમ દવા ગમે તેવા પાણીમાં નાંખવાથી ડીકમ્પોઝ થતી નથી, આથી આ દવા તિક્ષ્ણ આંખના દરદમાં, ખીલના દરદમાં, પ્રમેહમાં અને બીજા એવા દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. આંખના દરદમાં આ દવાનું ½ થી ૨ ટકાના પ્રમાણુવાળું પ્રવાહી વપરાય છે, અને ૨ થી ૧૦ ટકાના પ્રમાણુવાળું પ્રવાહી પણ વધારે ભયંકર દરદમાં વાપરી શકાય છે.

ARISTOLOCHIA. **લા૦** આરીસ્ટોલોકીયા

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liq. Aristolochiae Conc.* લા૦ લાઇકર આરીસ્ટોલોકીયાઈ કન્સેનટ્રેટસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

૨ *Tinctura Aristolochiae.* લા૦ ટીંચુરા આરીસ્ટોલોકીયાઇ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાના પાંદડા અને મુળીઆનો રસ સાપના ડંખ ઉપર લગાડવાથી સાપનું ઝેર ઉતરી જાય છે. આ દવા પીવાના ઉપયોગ તરીકે તાવ અને એવા બીજા વ્યાધિમાં કટુપૌષ્ટીક તરીકે વપરાય છે.

AZADIRACHTA INDICA. લા૦ અઝાડીરેકટા ઇન્ડીકા.

ઉપનામ—નીમબાર્ક.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Azadirachtae Indicae.* લા૦ ઇન્ફયુઝમ અઝાડીરેકટી ઇન્ડીસી.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ઔંસ.

૨ *Tinctura Azadirachtae Indicae.* લા૦ ટીંચુરા અઝાડીરેકટી ઇન્ડીસી.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—ગરમ, જ્વરઘ્ન, કૃમીઘ્ન, કટુપૌષ્ટીક અને આહીક છે.

ઉપયોગ—આ દવા સઘળી પ્રકારના તાવના દરદમાં જ્વરઘ્ન અને તાવ રોકનાર તરીકે ક્વીનાઇનની માફક વપરાય છે. આ દવાનો ઉકાળો ખાસ કરીને ટાઢીયા તાવનો એકદમ નાશ કરે છે. કૃમીઘ્ન અને પૌષ્ટીક તરીકે આ દવાનો અર્ક થોડા પ્રમાણમાં લાંબા વખત સુધી વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

HOMATROPINE. **લા૦** હોમેટ્રોપાઇનિ.

ઊપયોગ—આ દવા આંખના દરદમાં વપરાય છે. મુખ્યત્વે કરીને આંખના ડોળાપર જલદ વિસ્તૃત અસર કરવા સારૂ ખાસ કરીને વપરાય છે. આંખના ચસ્માની પરિક્ષા કરવા સારૂ કીકીને પહોળી કરવા સારૂ આ દવા વધારે વપરાય છે.

HOMATROPINAE HYDROBROMIDUM. **લા૦** હોમે-ટ્રોપાઇની હાઇડ્રોબ્રોમીડમ.

માત્રા— ... ... ૧/૨૦ થી ૧/૬૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા પણ કીકીને વિસ્તૃત કરવા સારૂ (૪ ગ્રેન દવા અને ૧ ઔંસ પાણી) ખાસ કરીને વપરાય છે. આંખના દરદમાં આ દવાનો કીકીને પહોળી કરવા સારૂ ખાસ ઉપયોગ થાય છે.

SODII HIPPURAS. **લા૦** સોડી હીપ્યુરાસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા ગાંઠીયા વામાં અને પથરીના દરદમાં પથરીને ગાળવા તરીકે વપરાય છે.

BENZOL. **લા૦** બેન્ઝોલ.

ઊપયોગ—આ દવા માત્ર ઇન્ડીઆ રબરને ગાળી નાંખવા સારૂ વપરાય છે.

BERBERIS. **લા૦** બરબેરીસ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Berberidis Concentratus.* **લા૦** લાઇકર બરબેરીડીસ કન્સેન્ટ્રેટસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

૨ *Tinctura Berberidis.* **લા૦** ટીંચુરા બરબેરીડીસ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—ગ્રાહીક, કટુપૌષ્ટીક, અગ્નિવર્ધક, સ્વેદઘ્ન, રેચક, જ્વરઘ્ન અને જ્વર રોકનાર છે.

ઉપયોગ—આ દવાનો બાહ્યોપચાર તરીકે ગ્રાહીક અસર સારૂ ઉપયોગ કરવાથી ગ્રાહીક અસર સારી કરે છે. ખાવાના ઉપયોગ તરીકે તે તાવના દરદમાં વાપરવાથી તાવને એકદમ ઉતારી નાખે છે. અને પછીથી તાવ રોકવાની અસર કરી તાવનો નાશ કરે છે.

આ દવા સ્વેદઘ્ન અને જ્વરઘ્ન અસર કવીનાઈન વોરબર્ગ ટીંચર જેવી કરે છે. રક્તશોધક અને પૌષ્ટીક અસર સારૂ આ દવા કંઠમાળ અને ઉપદંશના વ્યાધિમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવા દસ્ત સાફ લાવવાની સારી અસર કરે છે. બંધકોશ, માથાના દુખાવા અને મરડાના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી રેચક, પીડાશામક અને ગ્રાહીક અસર સારી કરે છે.

BISMUTHI ET CERII SALICYLAS. લા૦ બીસ્મથી એટ સેરી સેલીસીલાસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા દરીયાઈ માંદગી, અતિસાર. મરડા અને આંતરડાના ક્ષતમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

THIOFORM. લા૦ થીઓફાર્મ.

ઉપયોગ—આ દવાનો દુર્ગંધનાશક તરીકે સારો ઉપયોગ થાય છે, અને દુર્ગંધનાશક અસર તે ઘણી સારી કરે છે.

ORPHOL. લા૦ ઓરફોલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા નેફ્થોલ કરતાં થોડી દાહક છે. પાચનક્રિયાના આંતરડાના વ્યાધીમાં જંતુનાશક, દુર્ગંધનાશક અને ગ્રાહીક અસર કરવા સારૂ વાપરવાથી આ દવા સારો ફાયદો આપે છે.

BIS. BENZOATI. લા૦ બીસ્મથી બેન્ઝોએટ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—ગંધાતા ગડગુમડ ચાંદા અને ઉપદંશના વ્યાધિમાં આ દવા ગુમડાપર ભભરાવાથી ગડગુમડ એકદમ રૂઝાઈ જાય છે.

BIS. LORETINATE. લા૦ બીસ્મથી લોરેટીનેઈટ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા આયડોફોર્મની માફક ચાંદા અને ઘા ઉપર ભભરાવાથી રૂઝ લાવવાની અસર સારી અને જલ્દી કરે છે. આ દવા ખાવાના ઉપયોગ તરીકે ક્ષયરોગના અતિસારમાં વાપરવાથી ગ્રાહીક અને જંતુનાશક અસર ઘણી સારી કરે છે.

INTESTIN. લા૦ ઈનટેસ્ટીન.

ઊપયોગ—આ દવા ઓરફોલ જેવી અસર કરે છે.

AIROL. લા૦ એરોલ.

ઊપયોગ—આ દવા આયડોફોર્મને બદલે વપરાય છે. ભુરા લીલા રંગના ભુકા જેવી આ દવા છે. પ્રમેહની અંદર આ દવા ગ્લીસરાઈનના

ઈમલશન સાથે મિશ્ર કરી પીચકારી રૂપે વાપરવાથી ગ્રાહીક અને દુર્ગંધ-નાશક અસર સારી કરે છે.

....

HELCOSOL. હા૦ હેલકોસોલ.

ઊપયોગ—ચામડીના દરદમાં દુર્ગંધનાશક તરીકે આ દવા વપરાય છે.

BISMUTHOL. હા૦ બીસ્મથોલ.

ઊપયોગ—આ દવા આયડોફોર્મ જેવી અસર કરે છે, અને કેટલીક વખતે આયડોફોર્મને બદલે વાપરવાથી રોપણ અસર ઘણી સારી કરે છે.

BISMAL. હા૦ બીસ્મલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા ચાંદા અને ક્ષતપર ભભરાવવાથી રોપણ અને જંતુનાશક અસર ઘણી સારી કરે છે. ખાવાના ઉપયોગમા ક્ષયરોગના અતિસારમાં વાપરવાથી જંતુનાશક અસર કરી ગ્રાહીક અસર કરી અતિસારને મટાડી દે છે.

DERMATOL. હા૦ ડરમેટોલ.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૯૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા રંગે પીળી, ગંધ વગરની, ઠંડી અને નિર્ભય વિષ વગરની આયડોફોર્મ કરતાં ચઢીઆતી દવા છે, તે આયડોફોર્મની માફક દાઊ, ઘા, ચાંદા અને ખરજવામાં વાપરવાથી રોપણ અને જંતુનાશક તથા દુર્ગંધનાશક અસર ઘણી સારી કરી ઝટ રૂઝ લાવે છે. આંતરડાના ક્ષત હોજરીના ચાંદા અને ક્ષયના અતિસારના દરદમાં ખાવા તરીકે વાપરવાથી દુર્ગંધનાશક જંતુનાશક રોપણ અને ગ્રાહીક અસર ઘણી જલદીથી

કરી સારો ફાયદો કરે છે. જે જે દરદોમાં આયડોફોર્મ વપરાય છે તે તમામ દરદોમાં ડરમેટોલ વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે.

ANUSOL. લા૦ એન્યુસોલ.

ઊપયોગ--આ દવા સોગડીના રૂપમાં મસાના દરદમાં વાપરવાથી પીડાશામક અસર ઘણી સારી કરે છે.

EUDOXIN. લા૦ ઈયુડોકસીન.

માત્રા-- { ૫ થી ૧૫ ગ્રેન. પુખ્ત ઉંમરના દરદીઓ વાસ્તે.
૨ થી ૪ ગ્રેન. નાના બચ્ચાંઓ વાસ્તે.

ઊપયોગ—આંતરડાના ક્ષતમાં અને ચાંદાના દરદમાં આ દવા ૧૫ ગ્રેનના પ્રમાણમાં ખાધાથી જંતુનાશક અને ગ્રાહીક અસર ઘણી સારી કરે છે. બાહ્યોપચારમાં આયડોફોર્મની માફક આ દવા વપરાય છે.

ERYTHROL. લા૦ ઇરીથ્રોલ.

માત્રા— ... ... ½ થી ¾ ગ્રેન.

ઊપયોગ--અજીર્ણ અને હોજરીના ચાંદાના દરદમાં આ દવા જંતુનાશક અગ્નિવર્ધક અને રક્તશોધક તરીકે વપરાય છે.

BROMALIN. લા૦ બ્રોમેલીન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ--આ દવા મગજપર શાંતિદાયક અસર કરનાર હોવાથી મગજના વ્યાધીમાં વધારે વપરાય છે. આ દવા વાપરવાથી બ્રોમાઈડ જેવા ચામડીપર ઇરિપશન્સ (ઝીણી ફોલ્લીઓ) થતા નથી.

BROMIDIA. લા૦ બ્રોમીડીઆ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

ઊપયોગ—આ દવા ઉન્માદના વ્યાધીમાં મગજપર શાંતીદાયક અને ઉંઘ લાવવાની ઘણી સારી અસર કરે છે. આ ઉપરાંત આ દવા પીડાશા-મક, નિંદ્રા લાવનાર અને શાંતીદાયક અસર કરતી હોવાથી બીજા દુઃખ-દાયક દરદોમાં વાપરવાથી પીડાશામક અસર જલ્દીથી થઈ દુઃખનો તરત નાશ થાય છે.

BROMOFORM. લા૦ બ્રોમોફોર્મ.

માત્રા—૨ થી ૫ ટીંપા. ½ થી ૧ ટીંપુ ૧ વરસના બચ્ચાં વાસ્તે.

ઊપયોગ—આ દવા ઉંટાટીઆના દરદમાં ઘણીજ વપરાય છે. કો-ડીઆ કરતાં પણ ઘણી સારી અસર આ દવા ઉંટાટીયાના વ્યાધીમાં કરે છે આ દવા ઉંટાટીઆના દરદમાં વાપરવાથી ઉંટાટીયાની ઉલ્ટી, ઉધરસની તાણ, અને બીજી ત્રાસદાયક પીડા એકદમ દબાઇ જઈ ઉંટાટીયો મટી જાય છે.

BROMIPIN. લા૦ બ્રોમીપીન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

ઊપયોગ—આ દવા વાઇ, ઉન્માદ અને નિંદ્રાનાશના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

BROMO-HEMOL. લા૦ બ્રોમો-હેમોલ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેન

ઊપયોગ—આ દવા હીસ્ટીરીઆ અને પાંડુરોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે. હીસ્ટીરીઆ દરદમાં આ દવા વાપરવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે.

MEGRANIN. લા૦ મીગ્રેનીન.

માત્રા— ... ... ૮ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આદાશીશી, મસ્તકશૂળ અને લમણા તથા કપાળના દુખાવાના દુઃખદાયક દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી પીડાશામક અસર ઘણી સારી થાય છે; પણ વારંવાર અને વધારે પ્રમાણમાં વાપરવાથી નિંદ્રાનો નાશ થાય છે અને હદ ઉપરાંત મગજમાં જાગૃતી અને ચંચળતા આવે છે.

SYMPHOROL. લા૦ સીમ્ફોરોલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા મૂત્રલ અસર ઘણી સરસ રીતે કરે છે અને તેથી કરીને તે રક્તાશયના બગાડથી અને મૂત્રાશયના બગાડથી થએલ જલંદરના વ્યાધીમાં ખાસ કરીને વપરાય છે.

CAMPHOR MONOBROMIDE. લા૦ કેમ્ફર મોનોબ્રોમાઈડ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પીડાશામક, શાંતિદાયક અને ઉંઘ લાવવાની અસર સારૂ હીસ્ટીરીઆ, કોરીઆ, અને ઉન્માદના વ્યાધીમાં ખાસ કરીને વપરાય છે.

OXYCAMPHOR. લા૦ ઓકઝી કેમ્ફર.

માત્રા— ... ... ૭ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા અજીર્ણના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

RUBINI'S ESSENCE. લા૦ રૂબુનીસ એસંન્સ.

ઉપનામ—સ્પીરીટ કેમ્ફર ફોરટીસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવા કોલેરાના અતિસારના દરદમાં પા પા કલાકે ૨ થી પાંચ ટીપાના પ્રમાણમાં વાપરવાથી કોલેરાના જંતુઓનો એકદમ નાશ થઇ ઝાડાઓ બંધ થઇ જાય છે.

ACIDUM CAMPHORICUM. લા૦ એસીડમ કેમ્ફોરીકમ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન

ઉપયોગ—આ દવા ક્ષયરોગમાં વળતા રાતના પરસેવાના વ્યાધીમાં અને સળેખમના રોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

CANNABINAE TANNAS. લા૦ કેનાબીની ટેનાસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન,

ઉપયોગ—પીડાશામક અને નિંદ્રા લાવવાની અસર સારૂ આ દવા ઉન્માદ, ચુંક, આંકડી, હીસ્ટીરીઆ અને બીજા સખત દુખાવાના દરદમાં વપરાય છે. ગર્ભાશયના રક્તશ્રાવના દરદમાં આ દવા હાઇડ્રાસ્ટીન અને અરગટના સંયોગમાં રક્તશ્રાવ બંધ કરવા સારૂ ખાસ કરીને વપરાય છે.

CANNABINON. લા૦ કયાનાબીનોન.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા અતિશય દુઃખદાયક દરદોમાં ઉંઘ લાવવા સારૂ તથા પીડા શામક અસર કરવા સારૂ વપરાય છે.

CAPSICIN. **લા૦** કયાપસીસીન.

માત્રા— ... ... ૧/૨ થી ૧/૪ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા ગરમ, અગ્નિવર્ધક અને ચુંક તથા આંકડી મટાડવાની અસર કરવા સારૂ અજીર્ણ, વાયુ અને પેટના ગોળા તથા આફરાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ESSENCE OF CHIRETTA. **લા૦** એસેન્સ ઓફ ચીરાટા.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ઊપયોગ—આ દવા રક્તશોધક, તાવ રોકનાર અને કડુ પૌષ્ટિક અસર સારૂ તાવ આવી ગયા કેડે આવેલી નબળાઇમાં, ચાંદી ઉપદંશના વ્યાધીમાં અને અજીર્ણના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. સંધીવા, વાતરોગ અને પાંડુ તથા નબળાઇના દરદમાં આ દવા લાંબા વખત સુધી લીધાથી રક્તશોધક અસર સારી થઇ ધીમે ધીમે ક્ષુધા લાગી રક્તનો ભરાવો થઇ દરદીને શક્તિ સારી આવે છે.

CHLORALAMIDE. **લા૦** કલોરાલેમાઇડ. **અં૦** કલોરલ ફોરમેમીડ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૪૫ ગ્રેન.

ગુણ—પીડાશામક અને નિંદ્રા લાવનાર છે.

ઊપયોગ—આ દવા હીસ્ટીરીઆ, ઉન્માદ, માથાના દુખાવા ચુંક, આંકડી, ગોળો અને બીજા એવા દુઃખદાયક દરદોમાં પીડાશામક અને ઉંઘ લાવવા તરીકે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. આ દવાથી હૃદયની ગતિ નબળી થતી નથી અને દવાના બંધાણી પણ થવાતું નથી.

CHLOROBROM. **લા૦** કલોરોબ્રોમ. **અં૦** કલોરોબ્રોમ.

માત્રા— ... ... ૧/૨ થી ૧ ઔંસ.

ઉપયોગ—આ દવા કલોરલેમાઇડ ૩૦ ગ્રેન અને પોટાસ બ્રોમાઇડ ૭૦ ગ્રેન અને ૧ ઔંસ જેઠી મધનો શીરો મિશ્ર કરીને બનાવવામાં આવે છે. જ્યાં જ્યાં કલોરલ હાઇડ્રાસ વાપરવામાં આવે છે ત્યાં ત્યાં આ દવા વાપરી શકાય છે. ઉન્માદ, દરિયાઇ માંદગી અને તિક્ષ્ણ પીડાદાયક દરદોમાં આ દવા પીડાશામક અને ઉંધ લાવવાની અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે. ઉંઘ લાવવાની અસર આ દવા ઘણી સારી કરે છે, તેથી નાડી નબળી પડતી નથી તેમ હૃદયની ગતી પણ મંદ થતી નથી.

CHLOR LOSE. **લા૦** કલોરેલોઝ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા લેવાથી ગુલાબી સ્વપ્નાવાળી ઉંઘ આવે છે. અનિંદ્રાના દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી નિંદ્રાજનક અસર સારી અને તરત થાય છે.

HYPNAL. **લા૦** હીપનલ. **અં૦** હીપનલ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૨૦ ગ્રેન

ઉપયોગ—આ દવા ઍન્ટીપાઇરીન અને કલોરલના મિશ્ર પદાર્થોની મેળવણીથી તૈયાર કરવામાં આવે છે. આ દવા શાંતીદાયક ઉંઘ લાવવાની અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે તેથી તે અતિશય દુઃખદાયક દરદોમાં પીડાશામક તરીકે વપરાય છે.

LIQUOR CHLORI. **લા૦** લાઇકર કલોરી. Burney Yeo.

રીત—પોટાસ કલોરાસ ૩૦ ગ્રેન એસીડ હાઇડ્રાકલોરીક ૧ ડ્રામ. આ બે દવા ૧૨ ઔંસની બાટલીમાં નાંખવી, જ્યારે ગ્યાસ છુટો પડે ત્યારે પાણીથી ભરી દેવી અને પછી તેમાં કવીનાઇન ૨૪ થી ૩૬ ગ્રેન સુધી

નાંખવું અને ૧ ઔંસ સીરપ ઓરેન્શીયા નાંખવો.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ઔંસ.

ગુણ—જંતુનાશક રક્તશોધક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—આ દવાનો ટાઇફોઇડ તાવમાં, પ્લેગમાં અને કોલેરામાં જંતુનાશક તરીકે ઉપયોગ કરવાથી રક્તશોધક અસર ઘણી સારી રીતે થાય છે અને જંતુઓનો નાશ થઇ દરદનું જોર કમી થઈ જાયછે.

CAMPHORODYNE. **લા૦** કેમ્ફરોડાઇન.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૩૦ ટીંપા

ઉપયોગ—આ દવા દરીઆઈ માંદગી, ઉલ્ટી, બકારી, ગોળો અજીર્ણ, ચુંક, આંકડી, આફરો, અતિસાર, મરડા, અને કોલેરામાં વાપરવાથી પીડાશામક અને ચુંક તથા આંકડી મટાડવાની ઘણી સારી અસર કરે છે. જંતુનાશક અને ગ્રાહીક અસર પણ સારી કરી દરદને દબાવી દેછે.

CINCHONA FEBRIFUGE. **લા૦** સીંકોના ફેબ્રીફ્યુજી.

ઉપયોગ—આ દવા તાવ રોકવાની અને જંતુનાશક અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે. તેથી તે તાવ, ટાઢીઆ તાવ અને મલેરીઆ તાવમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. આ દવા વારંવાર વાપરવાથી બકારી, ઉબકા, ઉલ્ટી અને બંધકોશ કરે છે.

QUININAE CARBOLAS. **લા૦** ક્વીનાઇની કાર્બોલાસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા અતિસાર અને મરડામાં વાપરવાથી ગ્રાહીક

અને જંતુનાશક અસર સારી રીતે કરે છે.

QUININAE ETHYLCARBONAS. ક્વી૦ ક્વીનાઇની ઇથીલ કાર્બોનાસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા ક્વીનાઇન સલ્ફાસને બદલે વાપરવાની ઘણી ઉત્તમ દવા છે. તે નાના બચ્ચાંઓને તથા નાજુક સ્ત્રીઓને સ્હેલાઇથી આપી શકાય છે. આ દવા ઝટ પાણીમાં ગળી જાય છે; વળી તે ઉપરાંત ક્વીનાઇન જેવી કડવી પણ નથી તેથી ક્વીનાઇનિ જે જે દરદોમાં વાપરવામાં આવે છે તે તમામ દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

QUININAE FLUORIDUM. ક્વી૦ ક્વીનાઇની ફ્લ્યુઓરીડમ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા બરોળના વધારાના દરદમાં અને તાવમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો કરે છે. તે બરોળને એકદમ નાની કરી તાવનો નાશ કરે છે અને જંતુનાશક અને જ્વરઘ્ન અસર કરી દરદીને ઝટ આરામ કરે છે.

QUININAE GLYCEROPHOSPHAS. ક્વી૦ ક્વીનાઇની ગ્લીસરોફોસફાસ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા જક્કી માથાના દુઃખાવાના દરદમાં અને જૂના મલેરીઆના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

QUININAE SALICYLAS. ક્વી૦ ક્વીનાઇની સેલીસીલાસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા સખ્ત તાવ, સંધીવા, મસ્તક શુળ અને અતિસારના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

QUININAE VALERIANAS. લા૦ કવીનાઇની વેલેરીઆનાસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા જ્ઞાનતંતુઓની નબળાઈથી થએલા માથાના દુખાવામાં અને હીસ્ટીરીઆમાં વાપરવાથી ઘણી સારી અસર કરી દરદને દુર:કરે છે.

QUINETUM. લા૦ કવીનેટમ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા કવીનાઇન સલ્ફાસના જેવા ગુણદોષ ધરાવે છે તેથી જે જે દરદોમાં કવીનાઇન વાપરવામાં આવે છે, તે તમામ દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

QUINOIDIN. લા૦ કવીનોઇડીન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા કવીનેટમને મળતા ગુણદોષ કરે છે.

QUINOLIN. લા૦ કવીનોલીન.

ઊપયગ—આ દવા દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક તરીકે બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે વાપરી શકાય છે.

QUINOSOL. લા૦ ક્વીનોસોલ.

ઊપયોગ—આ દવા દુર્ગંધનાશક, જંતુનાશક અને રોપણુ અસર તરીકે બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે વાપરી શકાય છે. પાઉડર કરતા પ્રવાહીના રૂપમાં આ દવા ઘણી સારી અસર કરે છે.

WARBURG'S TINCTURE. લા૦ વોરબરગ્સ ટીંચર.

ઊપનામ—ટીંચુરા એન્ટી પેરીઓડીકા.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ડ્રામ.

ઊપયોગ—આ દવા તાવ રોકવાની ઘણીજ સરસ અસર કરે છે અને કેટલીક વખતે ક્વીનાઈન કરતાં પણ ઘણી સારી અસર કરતી હોવાથી તાવ રોકવા તરીકે તમામ પ્રકારના તાવના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી જ્વરઘ્ન અસર ઘણી સારી થાય છે. ચોથીઆ ટાઢીઆ અને રહી રહીને આવતા તાવમાં આ દવા વાપરવાથી તાવ એકદમ રોકાઈ જઈ દરદીને સારી રીતે આરામ થાય છે.

ORTHOFORM. લા૦ ઓરથોફોર્મ.

ઊંપયોગ—આ દવા કોકાઈન જેવી પીડાશામક તથા જ્ઞાનતંતુને નષ્ટ કરવાની અસર કરતી હોવાથી તે ગર્ભાશયની શસ્ત્ર ક્રિયાના વ્યાધીમાં પીડાશામક તરીકે બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે વાપરવાથી પીડાસામક અસર સારી કરે છે.

NIRVANIN. લા૦ નરવેનીન.

ઊંપયગ—આ દવા જંતુનાશક અને પીડાશામક અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે અને જ્ઞાનતંતુને નષ્ટ કરવાની અસર પણ સારી અને લાંબા વખત સુધી કરે છે તેથી તે શસ્ત્રક્રિયાના દરદમાં વધારે વપરાય છે.

વીંછીના ડંખ ઉપર લગાડવાથી ડંખની આસપાસની ચામડી બ્હેરી થઈ પીડા એકદમ મટી જાય છે.

TROPACOCAINE. **હા૦** ટ્રોપેકોકાઇનિ.

ઉપયોગ—આ દવા કોકાઇન કરતાં વધારે નિર્ભય છે, અને તે આંખના દરદમાં વાપરવાથી દાહક અસર ઘણીજ થોડી કરે છે તેમ કીકીને વિસ્તૃત કરવાની અસર પણ ઘણીજ થોડી કરતી હોવાને લીધે વાપરવી વધારે સુગમ પડે છે. જ્ઞાનતંતુને નષ્ટ કરવાની અને પીડાશામક અસર ઘણી જલ્દીથી આ દવા કરે છે તેથી દુ:ખદાયક દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

COLCHICINE. **હા૦** કોલચીસીન.

માત્રા— ... ... ૧/૭૨ થી ૧/૫૬ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ગાંઠીયા વા, કમરનો વા અને સંધીવાના દરદમાં વાપરવાથી પીડાશામક અસર ઘણી સારી રીતે કરી દરદને દાબી દે છે. ગાંઠીયા વાના દરદમાં આ દવા ચમત્કારીક ફાયદો કરે છે.

COLCHICINE SALICYLATE. **હા૦** કોલચીસીન સેલીસીલેટ.

માત્રા— ... ... ૧/૬૦ ગ્રેન સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા પણ તિક્ષ્ણ સંધીવા ગાંઠીયો વા અને કમરના દુખાવાના દરદમાં વપરાય છે.

ઉપરની બંને દવાઓ નબળા બાંધાવાળા દરદીઓને, હૃદયની મંદગતિવાળા દરદીઓને અને ચુંક તથા અતિસારથી પીડાતા દરદીઓને આપવી નહીં; અને જો કદાચ આપવાની જરૂર પડે તો ઘણીજ સંભાળથી હૃદય પૌષ્ટીક દવાઓના સંયોગમાં મેળવીને આપવી.

ANODYNE COLLOID. **લા૦** એનોડાઈન કોલોઈડ.

ઉપયોગ—આ દવા અમીલ હાઇડ્રાઇડ ૧ ઔંસ, એકોનાઇટીન ૧ ગ્રેન, વેરેટ્રીન ૬ ગ્રેન અને કોલોડીયન ૨ ઔંસ મિશ્ર કરીને તૈયાર કરવામાં આવે છે. આ દવા મસ્તક શુળ, કમરનો વા, સંધીવા, અને અતિશય દુખાવો કરતા ભાગ ઉપર બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે ચોપડવાથી એકદમ ચમત્કારીક રીતે પીડાશામક અસર કરી દરદને દબાવી દે છે.

COLLODIUM STYPTICUM. **લા૦** કોલોડીઅમ સ્ટીપટીકમ.

ઉપનામ—સ્ટીપટીક કોલોઈડ.

ઉપયોગ—આ દવા બેનઝોઇન ૪૪ ગ્રેન, એબ્સોલ્યુટ આલ્કોહોલ ૧ ઔંસ, ટેનીક એસીડ ૧ ઔંસ, ઇથર ૪ ઔંસ અને પાઇરોકસીલીન ૪૪ ગ્રેન મિશ્ર કરીને તૈયાર કરવામાં આવે છે; આ દવા લોહી નીકળતા ભાગપર લગાડવાથી એકદમ લોહી બંધ થઇ જાય છે, તાજા ઘાના રક્તશ્રાવપર આ દવા લગાડવાથી રક્તશ્રાવ ચમત્કારીક રીતે બંધ થઈ જાય છે.

ORO-NASAL INHALATION. **લા૦** ઓરોનેઝલ ઇન્હેલેશન.

ઉપયોગ—આ દવા ક્રીયોસોટ, ફેનલ અને ટેરીબીનની મેળવણીથી તૈયાર થાય છે. આ દવા શ્વાસોશ્વાસની ક્રીયાને સુધારવાને તથા શ્વાસ નળીમાં દુર્ગંધનાશક અસર કરવા સારૂ સુંઘવાના કામમાં વપરાય છે.

VAPOR CREOSOTI. **લા૦** વેપર ક્રીયોસોટી.

ઉપયોગ—આ દવા ક્રીયોસોટ ૧૨ ટીપા અને ઉકળતું પાણી ૮ ઔંસની મેળવણીથી તૈયાર થાય છે. ક્ષય, ઉધરસ અને ફેફસાના કહોવાણના વ્યાધીમાં આ દવાનો નાસ શ્વાસ વાટે લેવાથી જંતુનાશક અને રક્તશોધક અસર ઘણીજ સારી રીતે થાય છે.

CREOSOTAL. **લા૦** ક્રીયોસોટલ.

ઉપનામ—ક્રીયોસોટ કાર્બોનેટ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ક્ષયરોગ, ઉધરસ અને ફેફસાની નબળાઇના દરદમાં વાપરવાથી જંતુનાશક અસર ઘણીજ ઉત્તમ રીતે કરે છે. ક્રીયોસોટ જે દરદમાં નથી લઈ શકાતું તે દરદમાં આ દવા વાપરવાથી ક્રીયોસોટ જેવી ઉતમ અસર થાય છે. અજીર્ણ, અતિસાર અને ઉલ્ટીના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. ક્વીનાઇન સલ્ફાસના સંયોગમાં આ દવા વાપરવાથી ક્ષયરોગ અને ઉધરસમાં તાવ રોકાઈ કફ નરમ પડી સારો ફાયદો થાય છે. અતિસાર, સંગ્રહણી અને મરડાના દરદમાં આ દવા સેલોલ, બીસ્મથ અને પલવીસકાઇના કમ્પાઉન્ડના સંયોગમાં વાપરવાથી ગ્રાહીક અને જંતુનાશક અસર ઘણીજ સારી રીતે થાય છે. જે દરદી ક્રીયોસોટ પીવાનો કંટાળો ધરાવે છે તે દરદીને આ દવા ખાવા આપવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. આ દવા ક્ષયરોગના બેસીલી અને ટયુબરક્યુલોસીસ નામના જંતુઓનો ઘણી સારી રીતે નાશ કરી ફેફસામાંનું કહોવાણ મટાડી રક્તશોધક અસર કરી ફેફસાને તાજા લોહીથી તનદુરસ્ત બનાવી ક્ષયરોગને નાબુદ કરે છે. આ દવા ક્ષયરોગમાં સોનાના વરખ, વસંત માલતીના સંયોગમાં સાકર માંખણ સાથે ખાવાથી ક્ષયરોગ સારી રીતે મટાડી શકે છે.

THIOCOL. **લા૦** થીયોકોલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—નાના બચ્ચાંઓની જુની ઉધરસ અને ફેફસાની નબળાઇવાળા દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. ક્ષયરોગી માબાપના નાના છોકરાઓને થતી ઉધરસના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી ભવિષ્યમાં ક્ષયરોગ થતો અટકી શકે છે.

GUAIACOL SALOL. **લા૦** ગ્વાયાકોલ સેલોલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા સંગ્રહણી, અતિસાર અને મરડાના વ્યાધીમાં આંતરડામાં દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક અસર કરવા સારૂ ખાસ વપરાય છે; તે વાપરવાથી ટુંક વખતમાં સારો ફાયદો થાય છે. ડોવર્સ પાઉડર, બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ અને પલવીસ ક્રીટાએરોમેટીકના સંયોગમાં આ દવા વાપરવાથી ગ્રાહીક અને જંતુનાશક અસર ઘણીજ સારી રીતે થાય છે.

DIGITOXIN. **લા૦** ડીજીટોક્સીન.

માત્રા— ... ... ૧/૨૫૦ થી ૧/૬૦ ગ્રેન.

DIGITALINUM VERUM. **લા૦** ડીજીટેલીનમ વેરમ.

માત્રા— ... ... ૧/૨૩૦ ગ્રેન સુધી.

DIGITALIN GERMAN. **લા૦** ડીજીટેલીન જરમન.

માત્રા— ... ... ૧/૬૦ થી ૧/૩૦ ગ્રેન.

DIGITALIN CRYSTALLISED. **લા૦** ડીજીટેલીન ક્રીસ્ટેલાઇઝડ.

માત્રા— ... ... ૧/૨૫૦ થી ૧/૬૦ ગ્રેન.

DIGITALIN AMORPHOUS. **લા૦** ડીજીટેલીન એમોરફસ.

માત્રા— ... ... ૧/૬૦ થી ૧/૧૫ ગ્રેન.

DIGITALIN. લા૦ ડીજીટેલીન.

ઉપયોગ—ડીજીટેલીસની અંદર ડીજીટોનીન, ડીજીટેલાઇન, ડીજીટેલીન, ડીજીટોકસીન, ડીજીટીન, ડીજીટેલીક, અને એન્ટીરહીનીક નામના તત્વો સમાએલા છે. તે તમામ તત્વોમાંથી ઉપરની દવાઓની શોધ થએલી છે. ઉપરની તમામ દવાઓ રક્તાશયના વ્યાધીમાં હૃદય પૌષ્ટીક અને મૂત્રલ અસર કરવા સારૂ ઘણીજ સભાળથી અને બારીક દેખરેખથી વાપરવામાં આવે છે. રક્તાશયના વ્યાધીમાં ઉપરની દવાઓ વાપરવાથી હૃદય પૌષ્ટીક અસર ઘણીજ સારી રીતે થાય છે. કેટલીક પ્રકારના સખત વિષના દરદમાં જ્યારે રક્તાશય અતિશય નબળુ પડે છે ત્યારે ઉપરની દવાઓ કોઇ કોઇ વખતે વાપરવાથી વખતે સારો ફાયદો આપે છે. આ દવાઓ ટીંચર ડીજીટેલીસના કરતાં ઘણીજ સખત અને જલદ છે માટે તે વાપરવા અગાઉ તેના ડોઝપર ખાસ ધ્યાન આપી રોગનો પૂરતો વિચાર કરીનેજ વાપરવી.

EMBELIA. લા૦ એમબેલીઆ,

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Ammonii Embelas.* લા૦ આમોની એમબેલાસ.

માત્રા—૩ થી ૬ ગ્રેન, મધ સાથે અથવા શરબત સાથે આપવી.

ઉપયોગ—આ દવા કૃમીનાશક અસર કરતી હોવાથી નાના બચ્ચાંઓના કરમના વ્યાધીમાં ટેપવર્મ નામના કરમનો નાશ કરવા સારૂ ખાસ કરીને વપરાય છે.

ACID SCLEROTICUM. લા૦ એસીડ સ્કલેરોટીકમ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{2}$ થી $\frac{3}{4}$ ગ્રેન.

CORNUTINE. લા૦ કોરનુટાઇન.

માત્રા— ... ... ૧/૨ થી ૧/૪ ગ્રેન.

ERGOTININE. લા૦ અરગોટીનાઇન.

માત્રા— ... ... ૧/૨૦૦ થી ૧/૪૦ ગ્રેન.

ERGOTININE CITRATE. લા૦ અરગોટીનાઇન સાઇટ્રેટ.

માત્રા— ... ... ૧/૨૦૦ થી ૧/૫૦ ગ્રેન.

ERGOTINUM. લા૦ અરગોટીનમ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.

ERGOTOXINE. લા૦ અરગોટીકસાઇન.

માત્રા— ... ... ૧/૬૦૦ થી ૧/૫૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—ઉપરની સઘળી દવાઓ અરગટમાંથી નીકળેલી છે. તેમના ગુણદોષ અરગટને મળતા છે. પણ તેમની અસર અરગટ કરતા ઘણી જલદ રીતે અને એકદમ તાત્કાળીક થાય છે. તેઓ રક્તસ્તંભક આદીક અને ઋતુશ્રાવક અસર કરે છે. **અરગોટીનાઇન સાઇટ્રેસ** ગર્ભશ્રાવના રક્તશ્રાવમાં અને માથાના દુખાવાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. રક્તશ્રાવના દરદમાં આ દવાનો ત્વચામાં મારવાની પીચકારીરૂપે ઉપયોગ કરવાથી રક્તસ્તંભક અસર સારી થાય છે. **અરગોટોકસાઇન** નવી નીકળેલી અરગટની દવા છે. તે ગર્ભાશયપર ખાસ કરીને ગરમીની અસર કરે છે.

EUCALYPTEOL. લા૦ યુકેલીપ્ટીઓલ.

ઉપનામ—યુકેલીટીન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા અતિસાર અને ક્ષયરોગમાં વાપરવાથી ચાકીક જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક જ્વરઘ્ન અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે. આ દવાથી તમામ પ્રકારનું કહોવાણ દુર થાય છે. જંતુઓ નાશ પામે છે. ઝીણો અને જૂનો તાવ પણ રોકાઈ જાય છે.

EUCALYPTOL. **લા૦** યુકેલીપ્ટોલ.

ઉપનામ—કીનીઓલ. *Cineol.*

માત્રા— ... ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવા ક્ષય, હાંફણ, દમ અને અતિસારમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. યુકેલીપ્ટસની તમામ બનાવટો મલેરીઆ તાવ, શરદી અને ભેજવાળા મુલકમાં રહેવાથી થતા માથાના દુખાવા, સળેખમ અને તાવમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. તેના ઉપયોગથી તાવ એકદમ નરમ પડી જાય છે.

EUONYMI CORTEX. **લા૦** યુઓનીમી કોરટેક્સ **અં૦** યુઓનીમસ બાર્ક.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Euonymi Siccum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ યુઓનીમીસીકમ.

ઉપનામ—યુઓનીમીન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.

૨ *Tinctura Euonymi.* **લા૦** ટીંચુરા યુઓનીમી.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૪૦ ટીપાં.

ગુણ—પીતશામક અને રેચક છે.

ઊપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ રીહાઈ અને પોડોફીલીને મળતાછે, પણ આ દવાની અસર ઠંડી અને ધીમી થાય છે. આ દવા વધારે થોડા પ્રમાણુમાં પાચનક્રિયા પાચક રસને વધારે છે અને વધારે પ્રમાણુમાં આંતરડાપર સોજો લાવે છે. દવાના પ્રમાણુ તરીકે આ દવા પીતના પ્રવાહને વધારે છે તો પણુ તે પીતશામક અને રેચક તરીકે સારી રીતે વપરાય છે. આ ઉપરાંત આ દવા સ્હેજ કફઘ્ન અને મૂત્રલ અસર પણુ કરે છે. કાળજાના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. નિરંતરના બંધકોશના દરદમાં પણુ આ દવા સારી અસર કરે છે. જૂના અને હમેશના બંધકોશના દરદમાં આ દવા કેસકેરા સેગ્રેડા સાથે વાપરવાથી ઠંડી રેચક અસર સારી રીતે કરી બંધકોશને દુર કરે છે.

EASTON'S SYRUP. **લા૦** ઇસ્ટન્સ સીરપ;

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવા તાવ આવી ગયા કેડે આવેલી નબળાઇના દરદમાં પૌષ્ટીક દવા તરીકે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. બરોલના વધારાના દરદમાં, નબળાઇમાં, પાંડુરોગમાં, અને અજીર્ણના દરદમાં વાપરવાથી આ દવા સારી અસર કરે છે. મગજ પૌષ્ટીક તરીકે પણુ આ દવા મગજની નબળાઇના વ્યાધીમાં વપરાય છે.

EASTON'S PILL. **લા૦** ઇસ્ટન્સ પીલ.

ઉપયોગ—આ ગોળીઓ પણુ ઇસ્ટન સીરપ જેવો ફાયદો કરે છે. ઉપરના તમામ દરદોમાં આ ગોળીઓ વાપરવાથી પૌષ્ટીક અગ્નિવર્ધક અને જ્વરઘ્ન અસર સારી રીતે થાય છે.

CHEMICAL FOOD. **લા૦** કેમીકલ ફુડ.

ઊપનામ—પારીશ સીરપ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવા પણ નબળાઇ, અજીર્ણ, પાંડુરોગ, અને તાવ આવી ગયા કેડે આવેલી કમ તાકાતના દરદમાં વાપરવાથી પૌષ્ટીક અસર સારી કરે છે. નાનાં બચ્ચાંઓની અને નાજુક બાંધાવાળી સ્ત્રીઓની નબળાઇના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. તેનાથી ભુખ લાગે છે, અન્ન પચે છે અને લોહીનો વધારો થઇ શક્તિ આવી પૌષ્ટીક અસર સારી થાય છે.

FERRI ALBUMINAS. **લા૦** ફેરી આલ્બ્યુમીનાસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પાંડુરોગ અને પાચન ક્રિયાના ક્ષતના વ્યાધીમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે. આ દવા લોહીના રાતા રજકણોનો સારી રીતે વધારો કરી દરદીના શરીરમાં પૌષ્ટીક અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે. નબળાઈ, અજીર્ણ અને લોહીની ન્યુનતાના દરદમાં આ દવા સારો ચમત્કાર બતાવે છે.

FERRATIN. **લા૦** ફેરેટીન.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ઝટ સ્હેલાઇથી પાચન થઇ શકે એમ હોવાથી નબળાઇ પાંડુ અને કમ તાકાદના રોગમાં વાપરવાથી પૌષ્ટીક અસર સારી રીતે કરે છે.

CARNIFERRIN. **લા૦** કારનીફેરીન.

માત્રા— ... ... ૮ ગ્રેન સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા પણ પૌષ્ટીક અગ્નિવર્ધક અને ગ્રાહીક અસર સારૂ નબળાઈ પાંડુ અને જીર્ણ જ્વરના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. આ દવા ખાસ કરીને પૌષ્ટીક અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે.

FERRO-SOMATOSE. લા૦ ફેરો સોમેટોઝ.

માત્રા— ... ... ૭૫ થી ૧૫૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પાંડુ, નબળાઇ અને લોહીની ન્યુનતાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી પૌષ્ટીક અગ્નિવર્ધક અને પાચન અસર ઘણી સારી કરી દરદીના કૌવતમાં સારો વધારો કરે છે.

FERRI FLUORIDUM. લા૦ ફેરી ફ્લ્યુઓરીડમ.

માત્રા— ... ... ૧/૨૦ થી ૧/૨ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા બરોલના વધારાના વ્યાધીમાં અને ગાંઠોના વધારાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે. કંઠમાળ, ગંડમાળ અને બીજા એવા દરદમાં વાપરવાથી રક્તશોધક અસર ઘણી સારી રીતે થઇ ગાંઠો ગળી જાય છે. આ દવા બરોલને નાની કરી જ્વરઘ્ન અસર કરી દરદીને પૌષ્ટીક અસર સારી રીતે કરે છે.

GALLANOL. લા૦ ગેલેનોલ.

ઉપયોગ—આ દવા ક્રાઇસો ફેનીક એસીડને બદલે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે આ દવા ઝટ પાણીમાં ગળી જાય તેવી છે. બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

TANNALBIN. લા૦ ટેનલબીન.

માત્રા— ... ... ૮ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા દુર્ગંધનાશક અને ગ્રાહીક અસર કરતી હોવાથી વળી તે ઉપરાત આંતરડામાં ઝટ ગળી શકે તેમ હોવાથી આંતરડાના દરદમાં દુર્ગંધનાશક અસર કરવા સારૂ ખાસ કરીને વપરાય છે, તે વાપરવાથી દુર્ગંધનાશક અસર સારી થાય છે.

HONTHIN. લા૦ હોન્થીન.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—બચપણના અતિસારના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી ગ્રાહીક અસર સારી રીતે થઈ અતિસાર જલ્દીથી મટી જાય છે.

TANNIGEN. લા૦ ટેનીજેન.

માત્રા... ... ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પણ નાના બચ્ચાંઓના અતિસાર અને મરડાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

TANNOFORM. લા૦ ટેનોફાર્મ.

માત્રા... ... ... ૧૦ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા બાહ્યોપચાર તરીકે ગડગુમડ, ચાંદા, ક્ષત અને ખરજવામાં વાપરવાથી જંતુનાશક અને રોપણ અસર સારી રીતે કરી ઝટ રૂઝ લાવે છે; અને ખાવા તરીકે વાપરવાથી નાના બચ્ચાંઓના અતિસારમાં ગ્રાહીક અને રક્તશોધક અસર કરી અતિસારને મટાડી દે છે.

TANNONE. લા૦ ટેનોન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ટયુબરકયુલરના વ્યાધી અને ટાઇફોઇડ તાવના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર આ દવા સારી રીતે કરે છે.

GAULTHERIAE OLEUM. લા૦ ગોલથેરીઆઈ ઓલ્યમ.

માત્રા... ... ... ૩ થી ૧૦ ટીપાં.

ઘરગતુ બનાવટો.

૧ *Methyl Salicylas.* **લા૦** મીથીલ સેલીસીલાસ.

૨ *Sanoform.* **લા૦** સેનોફોર્મ.

ઉપયોગ—આ દવાનું તેલ સેલીસીલેટની બનાવટો જેવી અસર કરે છે. અમેરીકામાં આ તેલનો ખાવાની દવા તરીકે અને બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે તીક્ષ્ણ સંધીવાના દરદમાં ઘણોજ ઉપયોગ થાય છે. સંધીવાના દરદમાં સૂજી આવેલા સાંધાપર એક કપડાપર આ તેલના ૫૦ થી ૧૦૦ ટીંપા લઇને મિશ્ર કરી પછી તે કપડુ સાંધાપર લપેટવાથી પીડાશામક અસર સારી રીતે થાય છે. આ રીતે તેમનો ઉપયોગ કરવાથી વખતે લાહ્ય વધારે બળે છે પણ મીથીલ સેલીસીલાસ વાપરવાથી બીલકુલ લાહ્ય બળતી નથી અને પીડાશામક અસર સારી રીતે થાય છે. સેનોફોર્મ આયડોફોર્મને બદલે સારી રીતે વાપરી શકાય છે, તે વાપરવાથી આયડોફોર્મ જેવી અસર થાય છે.

GLUSIDUM. **લા૦** ગ્લ્યુસાઇડમ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ગ્રેન.

ઘરગતુ બનાવટો.

૧ *Soluble Gluside.* **લા૦** સોલ્યુબલ ગ્લ્યુસાઇડ.

ઉપનામ—સાકેરીનમ સોલ્યુબાઇલિ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ગ્રેન.

૨ *Elixir Glusidi.* **લા૦** એલીક્ષર ગ્લ્યુસાઇડી.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ટીંપા.

૩ *Diabetin.* **લા૦** ડાયાબીટીન.

ઉપનામ—ઇનિવરટેડ સ્યુગર.

ગુણ—જંતુનાશક, દુર્ગંધનાશક અને ગળી સ્વાદિષ્ટ અસર કરે છે.

ઉપયોગ—આ દવા મુખ્યત્વે કરીને કેટલીક કડવી દવાઓની કડવાશ કાઢવાને વાસ્તે વપરાય છે. અજીર્ણ, જાડાપણું અને મધુ પ્રમેહના દરદમાં સાકરને બદલે આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. ડાયાબીટીન ખાસ કરીને મધુ પ્રમેહમાં સાકરને બદલે વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

આયડોફોર્મને બદલે વપરાતી દવાઓ.

AIROL. લા૦ એરોલ.

ઉપયોગ—આ દવા ભુરી લીલા રંગની ભુકારૂપ દવા છે. આ દવા આયડોફોર્મ જેવો ગુણ ધરાવે છે, તેથી જે જે સ્થળે આયડોફોર્મ વપરાય છે તે તે સ્થળે આ દવા વપરાય છે.

ANTISEPTOL. લા૦ એન્ટીસેપટોલ.

ઉપયોગ—આ દવા આયડોફોર્મ જેવા ગુણદોષ કરે છે.

ARISTOL. લા૦ એરીસ્ટોલ.

ઉપયોગ—આ દવા મલમના રૂપમાં ખરજવા, દાદર, ચાંદા અને ગડગુમડમાં વાપરવાથી દુર્ગંધનાશક અને રોપણ અસર સારી રીતે કરે છે.

"Dr. Hughes considers it valuable in chronic Rhinitis, also valuable as substitute for Iodoform in Gynaecological work."

"Dr. Morgan Dockrell speaks highly of it in Dermatology."

CREOSAL & CRESALOL. લા૦ ક્રીયોસલ & ક્રીસેલોલ.

ઉપયોગ—આ બન્ને દવાઓ આયડોફાર્મ કરતાં ઘણીજ સરસ અને જલદ દુર્ગંધનાશક અને કહોવાણ અટકાવનાર છે, વળી તેઓમાં આયડોફાર્મ જેવી ખરાબ વાસ બીલકુલ આવતી નથી; આ ઉપરાંત તેમાં ગ્રાહીક અસર રહેલી છે. ક્રીયોસલ ૧૫ ગ્રેનના પ્રમાણમાં ક્ષયરોગના અતિસારમાં વપરાય છે, અને ક્રીસેલોલ ૩ થી ૮ ગ્રેનના પ્રમાણમાં અતિસાર અને ટાઇફોઇડ તાવમાં જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક તરીકે વપરાય છે.

EUROPHEN. લા૦ યુરોફેન.

ઉપયોગ—આ દવા ડસ્ટીંગ પાઉડર અને ૧૦ ટકાના પ્રમાણવાળા મલમના રૂપમાં વપરાય છે. આ દવા નિર્ભય અને ઓછી જલદ અસરવાળી હોવાથી આયડોફાર્મને બદલે સારી રીતે વાપરી શકાય છે. આ દવાનું ૧ થી ૨૦ ટકાના પ્રમાણવાળુ ઓલીવ ઓઇલમાં મિશ્ર કરેલું પ્રવાહી ક્ષય રોગમાં બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે બગલમાં ચોળવાથી જંતુનાશક અને કહોવાણ અટકાવનાર અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે. દ્વીતીય ઉપદંશ વિકારના દરદમાં આ દવાનુ ૧ ટકાના પ્રમાણવાળુ ઓલીવ ઓઇલનું પ્રવાહી ત્વચામાં મારવાની પીચકારી રૂપે વાપરવાથી જંતુનાશક અને રોપણ અસર સારી રીતે કરે છે.

IODOL. લા૦ આયડોલ.

ઉપયોગ—આ દવા બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે આયડોફાર્મ જેવી અસર કરે છે અને અંદરના ઉપચાર અર્થાત ખાવાની દવા તરીકે ૫ થી ૧૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં પોટાસ આયોડીડ જેવી અસર કરે છે.

LORETIN. લા૦ લોરેટીન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ આયડોફાર્મને મળતા છે.

LOSOPHAN. લા૦ લોઝોફેન.

ઉપયોગ—આ દવા પણ ગુણદોષમાં આયડોફોર્મને મળતી અસર કરે છે.

NOSOPHEN. લા૦ નોઝોફેન.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

આ દવા આંતરડામાં દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક અસર ઘણી સારી કરતી હોવાથી આંતરડાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. આ સિવાય **સેનોફાર્મ, સલ્ફામીનોલ, સોઝોઇડોલ, થાયુરેટ,** અને **ટ્રામેટોલ** વીગેરે દવાઓ પણ આયડોફોર્મને મળતી અસરો કરે છે, તે દરેક દવા જ્યારે આયડોફોર્મ વાપરવું સુલભ નથી પડતું ત્યારે વારા-ફરતી વાપરવાથી દરદીને ગમે તે રીતે માફક આવી આયડોફોર્મ જેવી અસર કરે છે.

IODOPYRIN. લા૦ આયડોપાયરીન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા રંગ વગરની વાસ વગરની અને સ્વાદ વગરની દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક અસરવાળી છે. તે આયોડીન અને એન્ટીપાઇરીન મિશ્ર કરવાથી તૈયાર થઈ શકે છે. દમ, શ્વાસ, હાંફણ અને સંધીવામાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

IODOTHYRIN. લા૦ આયડોથાઇરીન.

ઉપયોગ—આ દવા એક જલદ રક્તશોધક અસર કરનાર દવા છે; આથી રક્તદોષના વ્યાધિમાં વાપરવાથી રક્તશોધક અસર ઘણી સારી રીતે થઈ દરદીને ઝટ આરામ થાય છે.

EMETINE HYDROCHLORIDE. **લા૦** ઇમેટીન હાઇડ્રો-
કલોરાઇડ.

માત્રા—$\frac{૧}{૬૦}$ થી $\frac{૧}{૩૦}$ ગ્રેન કફઘ્ન તરીકે, $\frac{૧}{૪}$ થી $\frac{૧}{૨}$ ગ્રેન વમનકારક તરીકે.

ઉપયોગ—આ દવા વાઇનિમ ઇપીકાક કરતાં ઘણી સરસ રીતે વમનકારક અને કફઘ્ન અસર કરતી હોવાથી કફના દરદમાં અને વિષના કેસના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

ISPAGHULA. **લા૦** ઇસ્પઘુલા.

માત્રા— ... ... ૫૦ થી ૧૫૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Decoctum Ispaghulae.* **લા૦** ડીકોક્ટમ ઇસ્પગુલી.

માત્રા— ... ... $\frac{૧}{૨}$ થી ૨ આૈંસ.

ગુણ—ચીકાશયુક્ત, ઠંડો અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—આ દવા અતિસાર અને મરડામાં ખાસ કરીને ઘણી ફતેહમંદી સાથ વાપરી શકાય છે. જૂના અતિસાર અને જૂના મરડાના કેસમાં આ દવા ઘણીજ સરસ ગ્રાહીક અસર કરે છે. આ દવાનો ક્વાથ કફના દરદમાં અને સુજી આવેલા ગળાના દરદમાં વાપરવાથી ચીકાશયુક્ત અને કફઘ્ન અસર સારી કરે છે. આ દવા સરબતના રૂપમાં તૈયાર કરી વાપરવાથી પ્રમેહના દરદમાં ઠંડી મૂત્રલ અસર સારી રીતે કરી પ્રમેહની તણુખ અને બળત્રા એકદમ મટાડી દે છે.

KAOLINUM. **લા૦** કેઓલીનમ. **અં૦** કેઓલીન.

ઉપયોગ—આ દવા ખરજવા, લુખસ અને બીજા ચામડીના દરદમાં ડસ્ટીંગ પાઉડર તરીકે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. આ દવાનું મલમ ખરજવાપર લગાડવાથી ખરજવું જલ્દીથી મટી જાય છે.

KAVAE RHIZOMA. **લા૦** કેવી રાઇઝોમા.

ઉપનામ—" કાવા કાવા. " " *Kava-Kava.* "

માત્રા— ... ... ર થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Extractum Kavae Liquidum.* **લા૦** એકસ્ટ્રેકટમ કાવી લીકવીડમ **અં૦** લીકવીડ એકસ્ટ્રેકટ ઓફ કાવાકાવા. **ગુ૦** કાવાકાવાનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપા.

ગુણ—સુગંધીદાર, ગરમ, પૌષ્ટીક, મૂત્રલ અને હ્રદયપૌષ્ટીક છે.

ઉપયોગ—કાવાકાવા એક સુગંધીદાર કડુ પૌષ્ટીક અને ગરમ દીપનપાચક અસર કરનારી ઉપયોગી દવા છે. સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં આ દવા લેવાથી મગજના સ્નાયુઓને સતેજ કરી મન આનંદમાં રાખે છે; અને આખા શરીરમાંથી સુસ્તી, આળસ અને થાક કાઢી નાંખી ચંચળાઈ પેદા કરી શરીરને ધમધમાટ સ્ફુરાયમાન કરી મુકે છે. આ દવા આથી કેફાઈનને લગતી અસર કરે છે એમ કહેવાય છે. આ દવા કેફાઇનની માફક મૂત્રલ અસર પણ ઘણી સારી કરે છે આથી મૂત્રાશયના વ્યાધીમાં મૂત્રલ તરીકે વાપરવાથી તે સારો ફાયદો આપે છે. ગાંઠીઓ વા, જૂનો પ્રમેહ અને પ્રમેહના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી મૂત્રલ અસર સારી રીતે થઈ દરદીને ઝટ આરામ થવા માંડે છે.

CITROL. **લા૦** સાઈટ્રલ.

ઉપયોગ—આ દવા લીંબુના રસમાંથી તૈયાર થાય છે. લીંબુની સઘળી બનાવટો કરતાં આ બનાવટ પદરઘણી વધારે સરસ અસર કરનાર હોવાથી જે જે દરદોમાં લીંબુની બનાવટો વપરાય છે ત્યાં આ દવા વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

LITHII BENZOAS. લા૦ લીથીઆઈ બેન્ઝોઆસ.

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા સંધીવા, ગાઠીઓ વા અને પથરીના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

LITHII BROMIDUM. લા૦ લીથીઆઇ બ્રોમીડમ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા ગાંઠીયા વાના દરદમાં સારી ઉંઘ લાવવાની અસર ખાસ કરીને ઘણી સરસ કરે છે. વાઇ, બ્રાઇટ ડીઝીઝ અને ઉન્માદના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

LITHII GUAIACAS. લા૦ લીથીઆઇ ગ્વાયાકાસ.

માત્રા— ... ... ૫ ગ્રેન સુધી.

ઊપયોગ—આ દવા જૂનો ગાંઠીયા વા અને સંધીવાના દરદમાં ખાસ કરીને વાપરવાની ભલામણ ડાકટર ગેરોડ ઘણી મજબુત રીતે કરે છે. આ દવાથી ઉપરના દરદમાં સારો ફાયદો થાય છે.

LITHII HIPPURAS. લા૦ લીથીઆઇ હીપ્પુરાસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા પથરી, ગાંઠીયો વા અને સંધીવાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે. અશ્મરીના વ્યાધીમાં વાપરવાથી આ દવા ખાસ કરીને સારી અસર કરે છે.

LITHII TARTRAS ACIDUS. લા૦ લીથીઆઈ ટારટ્રાસ એસીડસ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ગાંઠીયા વાવાળા દરદીને થતા અવાળાના દરદમાં તથા દાંતના દરદમાં ખાસ કરીને વપરાય છે. આ દવા વાપરવાથી પીડાશામક અસર ચમત્કારીક રીતે થાય છે.

LITHIO PIPERAZINE. **લા૦** લીથીઓ પીપરેઝીન.

માત્રા— ... ... ૧૦ ગ્રેન સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા યુરીક એસીડને એકદમ ગાળી નાંખવાની અદ્ભૂત શક્તિ ધરાવે છે.

LITHIUM SYMPHORAL. **લા૦** લીથીયમ સીમ્ફોરલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ગાંઠીયા વાના અને જલંદરના વ્યાધીમાં વાપરવાથી મૂત્રલ અસર ઘણીજ ઉમદા રીતે અને જલ્દીથી કરી દરદને કમી કરે છે. આ દવામાં કેફાઇન સલ્ફોનીક એસીડ રહેલું છે.

URICEDIN. **લા૦** યુરીકેડીન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ઉપયોગ—અશ્મરીના વ્યાધી, યુરીક એસીડના વધારાના વ્યાધી, ગાંઠીયો વા અને તિક્ષ્ણ સંધીવાના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

UROPHERIN. **લા૦** યુરોફેરીન.

ઉપનામ—લીથીયમ ડાયુરેટીન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા બ્રાઇટ ડીઝીઝમાં અને રક્તાશયના બગાડથી થએલ જલંદરના વ્યાધીમાં વાપરવાથી મૂત્રલ અસર ઘણીજ સરસ અને જલદ રીતે કરે છે.

LOBELINE SULPHATE. **લા૦** લોબેલીન સલ્ફેટ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{60}$ ગ્રેન સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા શ્વાસ, દમ, હાંફણુ, ઉંટાંટીઆ અને કફના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

MAGNESII SALICYLAS. **લા૦** મેગ્નેસી સેલીસીલાસ.

માત્રા— ... ... ૫૦ થી ૧૦૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ટાઇફોઇડ તાવના વ્યાધીમાં ૫૦ થી ૧૦૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો આપે છે.

MISTURA ALBA. **લા૦** મીસ્ચુરા આલ્બા.

રીત—મેગ્નેસ્યા કાર્બોનાસ ... $1\frac{1}{2}$ ડ્રામ.
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ ... ૪ ડ્રામ.
એકવા મેન્થા પીપરેટા ... ૬ ઔંસ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{2}$ થી ૧ ઔંસ.

ઉપયોગ—મીસ્ચુરા આલ્બા અજીર્ણ, વધી ગએલા અજીર્ણ, આફરા, ગુલ્મ રોગ, ઉદર વિકારના વ્યાધી અને તાવના દરદમાં વાપરવાથી રેચક, મૂત્રલ અને દીપન પાચન અસર સારી રીતે કરી હોજરીને નિર્મળ રાખે છે.

LIQUOR MAGNESII BROMIDI. **લા૦** લાઈકર મેગ્નેસી બ્રોમાઈડી.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૩ ડ્રામ.

ઊપયોગ—મસ્તક શૂળ, માથાના વ્યાધી, ઉન્માદ, ઘેલચ્છા અને વાઇના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી મગજ શાંતીદાયક અસર સારી રીતે કરે છે.

MAGNESIUM CITRATIS LIQUOR. **લા૦** મેગ્નેસ્યમ સાઇટ્રેટીસ લાઇકર.

ઉપનામ—લેમોનેડ પરગેટીવ.

રીત—મેગ્નેસ્યા કાર્બ	...	...	૧૦૦ ગ્રેન.
એસીડ સાઇટ્રીક	...	...	૨૦૦ ગ્રેન.
સીરપ લીમોનીસ	...	...	૪ ડ્રામ.
પોટાસ બાયકાર્બ	...	...	૪૦ ગ્રેન.
પાણી, ...	...	...	૧૦ ઔંસ

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ઔંસ.

ઊપયોગ—આ દવા પાચન ક્રિયાના બગાડથી થએલ વ્યાધીમાં અજીર્ણમાં, તાવમાં અને ઉદર વિકારના દરદમાં વાપરવાથી ઠંડી રેચક અસર સારી રીતે થઇ પેટ સાફ થાય છે અને પછી દીપન પાચન અસર થઇ ક્ષુધાને વધારે છે. આ દવા પીધે ઘણી ખુશકારક અને સ્વાદીષ્ટ છે, તેથી તે લેમોનેડ પરગેટીવ તરીકે વાપરવાથી પેટ સ્હેલાઇથી સાફ આવે છે. હરસ રોગમાં પણ સારો ફાયદો આપે છે.

MYROBALANUM. **લા૦** માયરોબેલેનમ. **અં૦** માઇરોબેલન. ગુ૦ હરડે. હરીતકી, અભયા અને શિવા.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—ગ્રાહીક, રક્તશોધક, રેચક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—આ દવા દેશી વૈદો એક જલદ ગ્રાહીક, અગ્નિવર્ધક, પૌષ્ટિક અને રક્તશોધક અસર સારૂ વારંવાર વાપરે છે. ઉદર વિકાર, અજીર્ણ ગુલ્મરોગ અને બધકોષ અને હરસના રોગમાં હરડે સંચળ સાથે ફાકીના રૂપમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. કેટલીકવાર મરડા, અતિસાર, રક્ત ફુઝતા મસા અને બીજા રક્તસ્રાવના વ્યાધીમાં હરડે સાકર સાથે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. તેનામાં ગ્રાહીક, ઠંડી રેચક અને પૌષ્ટિક અસર ઘણીજ સરસ રીતે રહેલી છે. તે દરેક નાજુક બાંધાના દરદીને અને ગમે તેવી પ્રકૃતિવાળાને સારી રીતે માફક આવી શકે છે.

NAPHTHOL. **લા૦** નેપથોલ. બીટા નેપથોલ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—એકજલદ જંતુનાશક અને આંતરડામાં દુર્ગંધનાશક અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—આ દવા બાહ્યોપચારના ઉપચારમાં અને ખાવાની દવા તરીકે વાપરતાં બંને રીતે એક જલદ જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર ઘણીજ સરસ રીતે કરે છે. બાહ્યોપચારમાં આ દવા ટારને બદલે ખસ, દાદર, ખરજવા અને બીજા ચેપી ત્વચારોગમાં વાપરવાથી જંતુનાશક અસર સારી રીતે કરી ઝટ રોપણ અસર કરી દરદને જલ્દીથી નાબુદ કરે છે. અંદરના ઉપચાર તરીકે આ દવા પાચન ક્રીયાના આંતરડામા દુર્ગંનાશક અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે. અતિસાર, મરડા, કોલેરા અને ટાઇફોઇડ તાવના અતિસારના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી જંતુનાશક અસર સારી રીતે થઈ દરદ ઝટ મટી જાય છે.

ALPHA-NAPHTHOL. **લા૦** આલ્ફા-નેપથોલ.

ઉપનામ—ઓર્થો નેપથોલ.

ઊપયોગ—ડાકટર શુમેકર આ દવાને પ્રમેહ અને જૂના પ્રમેહના વ્યાધીમાં વાપરવાની સારી ભલામણ કરે છે; કેમકે તેથી તેને સારો ફાયદો માલમ પડયો હતો.

ALPHOL. **આ૦** આલ્ફોલ.

ઊપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ સેલોલ અને બીટાલના ગુણદોષને મળતા આવે છે. સંધીવા, માથાના દુખાવા અને પ્રમેહના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ASAPROL. **આ૦** એસેપ્રોલ.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા સોડા સેલીસીલાસ જેવી અસર કરે છે. માથાના દુખાવાના વ્યાધી, અને સંધીવાના રોગમાં આ દવા વાપરવાથી પીડાશામક અસર સારી રીતે થાય છે. અજીર્ણના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી દુર્ગંધનાશક અસર સારી રીતે થાય છે. આ દવા પેશાબમાં આલબ્યુમેનના પારખા વાસ્તે પણ વપરાય છે. સંધીવાના દરદમાં આ દવા ખાસ કરીને અને ઘણી ફતેહમંદી સાથે વાપરી શકાય છે.

BENZONAPHTHOL. **આ૦** બેન્ઝોનેપથોલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા અજીર્ણ અને ટાઇફોઇડ તાવના દરદમાં વાપરવાથી જંતુનાશક, દુર્ગંધનાશક અને મૂત્રલ અસર સારી રીતે કરી દરદને દબાવી દે છે. નાના બચ્ચાંઓના અતિસારના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

LECTOL. લા૦ લેકટોલ.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ બેન્ઝો નેપથોલના ગુણદોષને ઘણી ખરી રીતે મળતા આવે છે.

MICROCIDINE. લા૦ માઇક્રોસીડીન.

ઉપયોગ—આ દવા ગડગુમડમાં, શસ્ત્રક્રિયામાં, ચાંદા તથા જખમ ધોવામાં લોશનરૂપે અને મલમપટા તરીકે વપરાય છે. તેનામાં જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર સારી રીતે રહેલી છે. આ દવા બોરીક એસીડ કરતાં દશ ગણી વધારે જોરાવર છે. ગડગુમડ અને જખમમાં લોશન તરીકે અને મલમ પટા તરીકે આ દવા વાપરવાથી રોપણ અને જંતુનાશક અસર સારી રીતે થાય છે.

NAPHTHALENE. લા૦ નેપથેલીન.

ઉપયોગ—આ દવા ખાવાના અને ચોપડવાના બંને ઉપચાર તરીકે જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર સારૂ વપરાય છે. સળેખમ, મરડા, ટાઇફોઈડ તાવ અને ક્ષયાતિસારના દરદમાં આ દવા જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક તરીકે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. આ દવાનું ૧૦ થી ૨૦ ટકાના પ્રમાણવાળુ પ્રવાહી તેલ સાથે મિશ્ર કરી ખસના દરદમાં વાપરવાથી ખસ એકદમ મટી જાય છે.

QUINAPHTHOL. લા૦ કવીનેપથોલ.

માત્રા— ... ... ૮ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા નિર્ભયતાથી આંતરડામાં દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક અસર કરે છે, તેથી ટાઇફોઈડ તાવના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

BRUCINE. લા૦ બ્રુસીન.

માત્રા— ... ... ૧/૬૦ થી ૧/૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ નકસવોમીકા અને સ્ટ્રીકન્યાના ગુણદોષને મળતા છે. પણ આ દવા તે દવા કરતાં ધીમી અસર કરનાર હોવાથી અને જલ્દીથી પેશાબ દ્વારે બહાર નીકળી જનાર હોવાથી વાપરવી વધારે સુગમ પડે છે. જે જે દરદોમાં નકસવોમીકા અને સ્ટ્રીકન્યા વપરાય છે તે દરદોમાં આ દવા પણ ફતેહમંદી સાથ અને નિર્ભયતાથી વાપરી શકાય છે. વાઇના દરદમાં આ દવા ૧/૨૦ ગ્રેન સુધીના પ્રમાણમાં વધારી વાપરવાથી વાઇના દરદમાં ઘણોજ ચમત્કારીક અને સારો ફાયદો થાય છે.

HEROIN. લા૦ હીરોઇન.

માત્રા— ... ... ૧/૧૨૦ થી ૧/૬ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા મોરફાઇનને બદલે વપરાય છે. મોરફાઇનના જેવા ગુણદોષ આ દવા ધરાવે છે.

MORPHINA. લા૦ મોરફીના.

માત્રા— ... ... ૧/૧૦ થી ૧/૩ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા અફીણના સત્વમાંના પદાર્થની બને છે. આના ગુણદોષ મોરફાઇનને મળતા આવે છે.

PERONINE. લા૦ પેરોનાઇન.

માત્રા— ... ... ૧/૨ થી ૧/૩ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા સંધીવા, ક્ષય અને દમના રોગમાં શાંતીદાયક,

પીડાશામક અને નિંદ્રાજનક અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે.

DIONINE. લા૦ ડીયોનાઇન.

માત્રા— ... ... ½ ગ્રેન સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા મોરફાઇનને બદલે વાપરવાની એક સારી નિર્ભય અને ખુસકારક દવા છે. આ દવા મોરફાઇનની કુટેવ છોડાવવા સારૂ વાપરવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે.

PANCREATIS LIQUOR. લા૦ પાનક્રીયાટીસ લાઇકર. અં૦ પાનક્રીયાટીક સોલ્યુશન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Ext. Pancreatis.* લા૦ એકસ્ટ્રેકટ પેનક્રીયાટીસ.

૨ *Pancreatin.* લા૦ પાનક્રીયાટીન.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૪ ગ્રેન.

૩ *Pilula Pancreatica.* લા૦ પીલ્યુલા પાનક્રીયાટીકા.

માત્રા— ... ... ૧ ગોળી સુધી.

૪ *Pancreatic Emulsion.* લા૦ પાનક્રીયાટીક ઇમલશન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૩ ડ્રામ.

૫ *Peptonised Milk.* લા૦ પેપ્ટોનાઇઝડ મીલ્ક.

ઉપયોગ—પાનક્રીયાટીકની સઘળી બનાવટો અજીર્ણ, અતિસાર, હોજરીના ક્ષત, ચાંદા અને પાચન ક્રિયાના દરદોમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. પાચન ક્રિયાની તમામ હરકતો આ દવા વાપરવાથી દુર થઈ પાચન ક્રિયા સુધરીને દરદીને સારો આરામ થાય છે. નાના બચ્ચાંઓના

અજીર્ણના દરદમાં પાનક્રીયાટીક ઇમલશન અને પેપટોનાઇઝડ મીલ્ક વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. મધુ પ્રમેહના દરદમાં પણ આ દવા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે. કોડલીવર ઓઇલ સાથે પાનક્રીયાટીક ઇમલશન વાપરવાથી ક્ષય રોગમાં અને ઉધરસના દરદમાં સારો ફાયદો થાય છે.

CODEINA. **લા૦** કોડાઇના.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{4}$ થી ૨ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Codeine Pastils.* **લા૦** કોડેઇન પેસ્ટીલ્સ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{8}$ થી ૧ ગ્રેન.

૨ *Codeine Iodate.* **લા૦** કોડેઇન આયોડેટ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{8}$ ગ્રેન સુધી.

૩ *Syrupus Codeinae.* **લા૦** સીરપ્સ કોડેઇની.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ટીસ્પુનફુલ.

૪ *Pilula Codeinae Comp.* **લા૦** પીલ્યુલા કોડાઇની કમ્પોઝીટા.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૩ ગોળી.

૫ *Apocodeinae Hydrochloridum.*

માત્રા— ... ... $\frac{1}{4}$ થી ૧ ગ્રેન.

હાઇપોડરમીક ઇન્જેકશન ... $\frac{1}{8}$ થી $\frac{1}{4}$ ગ્રેન.

ગુણ—ઉંઘ લાવનાર અને સાકરનો ભાગ કમી કરનાર છે.

ઉપયોગ—કોડીઆની બનાવટો મધુ પ્રમેહના દરદમાં ખાસ કરીને વપરાય છે અને મધુ પ્રમેહના દરદમાં આ દવા સાકરનો ભાગ એકદમ કમી કરી નાંખી દરદીને સારો અને જલ્દી ફાયદો કરે છે. ક્ષય રોગમાં આ દવા કફઘ્ન તરીકે પણ ઘણી સારી અસર કરે છે. ઉંટાંટીઆની અંદર

સીરપ કોડીઆ ખાસ કરીને વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે; તે-નાથી ઉંટાંટીઓ એકદમ સારો થઈ મટી જાય છે.

AMYGDOPHENIN. લા૦ અમીગડોફેનીન.

માત્રા— ... ... ૮ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા સંધીવામાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે; અને સંધીવા જલ્દીથી મટી જાય છે. માથાના દુખાવાના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી પીડાશામક અસર સારી રીતે થઇ દુખાવો કમી થઈ જાય છે.

KRYOFIN. લા૦ રીયોફીન.

માત્રા— ... ... ૮ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા માથાના દુખાવા અને સખત પ્રકારના તાવ-માં વાપરવાથી જ્વરઘ્ન અસર સારી કરી જ્વરનો નાશ કરે છે. આ દવા તાવમાં વાપરવાથી તાવ એકદમ ઉતરી જઇ પરસેવો ઘણોજ અતિશય થાય છે માટે તે વાપરતાં ખાસ કાળજી રાખવી.

APOLYSIN. લા૦ એપોલીસીન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા દુર્ગંધનાશક, પીડાશામક અને જ્વરઘ્ન અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે. આ દવા ઘણી નિર્ભય અને વિકારી અસર વગરની છે, તેથી તે તાવના દરદમાં વાપરવી ઘણી સુગમ પડે તેવી છે. સખત પ્રકારના તાવના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી તાવ ધીમે ધીમે ઉ-તરી જઈ દરદીને પરસેવો વળી પછીથી આરામ થાય છે. માથાના દુખા-વાના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી પીડાશામક અસર એકદમ થઇ દરદ કમી થઇ જાય છે.

CITROPHEN. લા૦ સાઇટ્રોફેન.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ ફીનાસીટીનને મળતા છે; પણ પરસેવો વાળવાની અસર આ દવા ફીનાસીટીન કરતાં ઘણીજ વધારે કરે છે.

LECTOPHENIN. લા૦ લેકટોફેનીન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પીડાશામક, જ્વરઘ્ન અને ઉંઘ લાવવાની અસર સારી રીતે કરે છે. ટાઇફોઈડ તાવ, રતવા, અને મસ્તક શૂળના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. લેકટીક એસીડ અને ફીનાસીટીનની મેળવણીથી આ દવા તૈયાર થાય છે.

MALAKINE. લા૦ મેલેકાઇન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગઃ—આ દવા સંધીવા, સખત પ્રકારના તાવ અને માથાના દુખાવામાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. આ દવા પરસેવો અતિશય વાળે છે તેથી તાવ અને સંધીવાના દરદમાં તે ઘણી ઉત્તમ અસર કરી તાવ તથા સંધીવાને મટાડે છે. આ દવામાં સંધીવા મટાડવાની ખાસ અને મુખ્ય અસર રહેલી છે, તેથી તે સંધીવામાં એક કીમતી ઓષધી તરીકે વપરાય છે. આ દવા કેટલીટવાર કૃમીઘ્ન તરીકે પણ વપરાય છે. તાવના દરદમાં આ દવા તાવને સારી રીતે નાબુદ કરે છે, તે લીધાથી હૃદયની ગતિ મંદ થતી તેમજ એકદમ પરસેવાના રેલેરેલા છૂટતા નથી; પણ ધીમે ધીમે પરસેવો વળી તાવ નાબુદ થાય છે.

PHESIN. લા૦ ફેઝીન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ ફીનાસીટીનને મળતા છે, તેથી ફીનાસીટીન જે જે દરદોમાં વપરાય છે તે તે દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

PHENOCOLL HYDROCHLORIDUM. **લા૦** ફેનોકોલ હાઇડ્રોક્લોરીડમ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પીડાશામક, તાવ રોકનાર અને આંતરડામાં દુર્ગંધનાશક અસર સારી રીતે કરે છે. તીક્ષ્ણ સંધીવા, મલેરીયા તાવ, ટાઇફોઇડ તાવ અને માથાના દુખાવાના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. બાહ્યોપચારમાં આ દવા આયડોફોર્મને બદલે વાપરી શકાય છે.

TRIPHENIN. **લા૦** ટ્રાઇફેનીન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ ફીનાસીટીનના ગુણદોષને ઘણીખરી રીતે મળતા આવે છે, તેથી જે જે દરદોમાં ફીનાસીટીન વપરાય છે તે તે દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

FERRIPYRIN. **લા૦** ફેરીપાઇરીન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૮ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પાંડુરોગ, અજીર્ણ અને અગ્નિમાંદ્યના દરદ ઉપર વપરાય છે.

આ દવાના ૧ ટકાના પ્રમાણવાળા પ્રવાહીની પીચકારી પ્રમેહમાં વાપરવાથી ગ્રાહીક અસર સારી થાય છે. કેટલીક વાર રક્તસ્તંભક તરીકે

તરીકે પણ આ દવા સારી અસર કરે છે.

PYROMIDON. **લા૦** પાઇરોમીડન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—સ્વેદલ અને પીડાશામક અસર આ દવા સારી કરે છે, માટે જે જે દરદોમાં ઉક્ત અસર કરવાની જરૂર જણાય છે તે તે દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

SALIPYRIN. **લા૦** સેલીપાઇરીન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા સંધીવામાં વાપરવાથી સંધીવા જલ્દીથી મટી જાય છે.

TOLYPYRIN. **લા૦** ટોલીપાઇરીન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન,

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ એન્ટીપાઇરીનના ગુણદોષને મળતા છે; તેથી જે જે દરદોમાં એન્ટીપાઇરીન વપરાય છે તે તે દરદોમાં ટોલી-પાઇરીન વાપરવાથી એન્ટીપાઇરીન જેવી અસર થાય છે.

TOLYSAL. **લા૦** ટોલીઝલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પણ પીડાશામક અને જવરઘ્ન તરીકે વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

TUSSOL. **લા૦ ટ્યુસોલ.**

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ઉંટાટીઆના દરદમાં વાપરવાથી ઉંટાટીઓ મટાડે છે,

ANILIPYRIN. **લા૦** એનીલીપાઇરીન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા એન્ટીફેબ્રીન અને એન્ટીપાઇરીનની મેળવણીથી તૈયાર થઈ શકે છે. આ દવામાં ઉપરની બંને દવાઓના ગુણદોષ રહેલાછે.

ACETOPYRIN. **લા૦** એસીટોપાઈરીન.

માત્રા— ... ... ૭ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા એસેટીક એસીડ અને એન્ટીપાઈરીનની મેળવણીથી તૈયાર થાય છે. તેમાં એસેટીક એસીડ અને એન્ટીપાઇરીન બન્ને દવાઓના ગુણદોષ રહેલા છે.

ZINCI PHOSPHIDUM. **લા૦** ઝીન્સી ફોસફીડમ.

માત્રા— ... ... $\frac{૧}{૨૦}$ થી $\frac{૧}{૬}$ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા મગજ પૌષ્ટીક તરીકે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. ફોસફરસને બદલે આ દવા વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

PICRORHIZA. **લા૦** પીક્રોરાઈઝા.

માત્રા—૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન પૌષ્ટીક તરીકે, અને ૪૦ થી ૬૦ ગ્રેન તાવ રોકવા તરીકે.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Picrorhizae Liquidum.* **લા૦** એક્સ્ટ્રેક્ટમ પીક્રો-
રાઇઝી લીક્વીડમ.

માત્રા— ... ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપા.

૨ *Tinctura Picrorhizae.* **લા૦** ટીંચુરા પીક્રોરાઇઝી.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાના મૂળીઆ કટુપૌષ્ટીક અને અગ્નિવર્ધક છે. આંતરડાના વિકારમાં અને અજીર્ણના દરદમાં આ મૂળીઆનો ક્વાથ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. તાવ રોકવા તરીકે આ દવાનો અર્ક અને પ્રવાહી સત્વ વાપરવાથી સારી અસર થાય છે. ધીમી રેચક અસર પણ આ દવા વાપરવાથી સારી થાય છે.

PIPERINUM. **લા૦** પીપરીનમ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાનો ગુણ જ્વરઘ્ન અને તાવ રોકનાર છે. રહી રહીને આવતા તાવમાં, રક્ત દુઝતા મસાના દરદમાં અને પ્રમેહમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

PIPERONAL. **લા૦** પીપરોનલ,

માત્રા— ... ... ૧૫ થી ૪૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા એક જલદ નિર્ભય દુર્ગંધનાશક છે, તેથી જે જે દરદોમાં દુર્ગંધનાશક અસર કરવાની જરૂર જણાય છે તે તે દરદોમાં વાપરવાથી દુર્ગંધનાશક અસર સારી થાય છે.

PIPERIDINE GUAIACOLATE. લા૦ પીપરીડીન ગ્વા-
યાકોલેટ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન,

ઉપયોગ—આ દવા જૂની ઉધરસ અને ક્ષયરોગમાં વાપરવાથી કફઘ્ન અને જંતુનાશક અસર સારી રીતે કરી દરદીને સારી રીતે આરામ આપે છે.

CREOLIN. લા૦ ક્રીયોલીન.

ઉપનામ—લાઇકર એન્ટીસેપટીકસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—ક્રીયોલીન એક ઉમદા દુર્ગંધનાશક દવા છે. દુર્ગંધનાશક તરીકે વાપરવાની ઘણાક દાકતરો ભલામણ કરે છે. ચામડીના દરદોમાં, ખરજવા, દાદર વિર્ચ્ચીકા, રતવા અને એવા બીજા ચેપી ગણુમડના દરદમાં આ દવા ગોપટ્ટા તરીકે વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે. આ દવા કાર્બોલીક એસીડને બદલે ફતેહમંદી સાથ વાપરી શકાય છે. રતવાના સોજામાં જંતુનાશક તરીકે આ દવા ઘણું સારૂ કામ કરે છે. ક્ષયરોગ, પ્રમેહ અને આંતરડાના ક્ષતના વ્યાધીમાં દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક તરીકે આ દવા ખાવા તરીકે વપરાય છે.

HINOSOL. લા૦ ચીનોસોલ.

ઉપયોગ—આ દવા શસ્ત્રવિદ્યામાં જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક તરીકે સારી રીતે વપરાય છે. આ દવાના ૧૫ ગ્રેન એસીડ કાર્બોલીકના ૧ થી ૪૦ ભાગના લોશનની બરાબર જંતુનાશક અસર કરે છે. લોશન ડ્રેસીંગ અને મલમપટાની સારવારમાં આ દવા જંતુનાશક તરીકે વાપરવાથી રોપણુ અસર સારી રીતે કરે છે.

IZAL. **લા૦** ઈઝલ.

ઊપયોગ—આ દવા નિર્ભય વિષારી અસર વગરની દુર્ગંધનાશક કહોવાણ અટકાવનાર અને જંતુનાશક અસર સારી રીતે કરે છે; તેથી ગડગુમડ, ચાંદા, ક્ષત અને બીજા એવા દરદમાં ૫ તેહમંદી સાથે વાપરી શકાય છે.

LYSOL. **લા૦** લીઝોલ.

ઊપયોગ—આ દવા કાર્બોલીક એસીડ કરત્તાં પાંચઘણી વધારે જોરાવર છે અને બીલકુલ વિષારી અસર વગરની નીર્ભય છે. આ દવા શસ્ત્રવિદ્યામાં જંતુનાશક તરીકે સારી રીતે વાપરી શકાય છે. ચામડીના ચેપી દરદોમાં, ગડગુમડમાં અને મલમપટા તરીકે દુર્ગંધનાશક તરીકે વાપરવાથી રોપણ અસર સારી રીતે થાય છે.

PRUNI VIRGINIANAE CORTEX. **લા૦** પ્રુની વરજીનીઆની કોરટેકસ. અં૦ વરજીનીઅન પ્રુન બાર્ક.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Syrup Pruni Virginianae.* **લા૦** સીરપ પ્રુની વરજીનીઆની.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

૨ *Tinctura Pruni Virginianae.* **લા૦** ટીંચુરા પ્રુની વરજીનીઆની.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ.

ઊપયોગ—વરજીનીઅન પ્રુન બાર્કની અંદર ઘણી ઠંડી અગ્નિવર્ધક અને પૌષ્ટીક અસર રહેલી છે. તેનામાં ટેનીનનો ભાગ હોવાથી તે ગ્રાહીક અસર પણ સારી કરે છે. આ દવાની પ્રવાહી બનાવટો શાંતીદાયક અસર સારી રીતે કરે છે કેમ કે તેનામાં બનાવટ બનાવતી વખતે હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડના સૂક્ષ્મ પ્રમાણઓ કુદરતી રીતે ઉત્પન્ન થાય છે; આથી કરીને

શાંતીદાયક અસર આ દવાઓ કરે છે. આ દવાનો સીરપ કફમીક્ષ્ચરમાં ગળપણની અસર સારૂ વારંવાર મિશ્ર કરીને વપરાય છે. તેનામાં સારી સુગંધીદાર અસર રહેલી હોવાથી તે ઘણી ખરી દવાઓના મિશ્રણમાં સુગંધીદાર તરીકે વપરાય છે. આ દવાનો સીરપ એકલો તેનામાં શાંતીદાયક અસર હોવાને લીધે ઉધરસના દરદમાં વપરાય છે, અને તે ઉધરસને સારી રીતે મટાડી શકે છે. આ દવાનો અર્ક અજીર્ણ, જૂની ઉધરસ, રક્તાશયના વ્યાધી અને ક્ષયરોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

RESINOL. લા૦ રેઝીનોલ.

ઉપનામ—રોઝીનલ.

માત્રા— ... ... ૧ ડ્રામ સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા ફોસફરસ, નેપ્થલ, કેમ્ફર, ક્રીયોસોટ, કોકાઈન, આયોડોલ અને એરીસ્ટોલ ગાળી નાંખવાને વાસ્તે વપરાય છે, અને મલમના રૂપમાં પણ વપરાય છે. આ દવા એક જલદ દુર્ગંધનાશક અને કહોવાણ અટકાવનાર છે. મસા, ખરજવા, ખસ, કખવા અને દાદરમાં આ દવા મલમના રૂપમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. સંધીવા, ઉધરસ, અને પ્રમેહના દરદમાં આ દવા ખાવા તરીકે વાપરવાથી સારી અસર કરેછે.

TRIONAL. લા૦ ટ્રાયોનલ.

માત્રા-- ... ... ૧ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ સલફોનલને મળતા છે. આ દવામાં શાંતીદાયક અને ઉંઘ લાવવાની અસર સારી રીતે રહેલી છે, તેથી ઉંઘ લાવવા તરીકે આ દવા સારી રીતે વપરાય છે. મગજના વ્યાધી, અનિંદ્રા, ઉન્માદ અને દુઃખદાયક દરદોમાં પીડાશામક તરીકે આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

TETRONAL. લા૦ ટેટ્રોનલ.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—ટ્રાયેનલ અને ટેટ્રોનલના ગુણદોષ ઘણી ખરી રીતે સલ્ફોનલના ગુણદોષને મળતા આવે છે. મગજના દરદમાં શાંતીદાયક અને નીંદ્રાજનક અસર સારૂ આ બંને દવા સારી રીતે ફતેહમંદી સાથે વપરાય છે. મગજના વ્યાધી, ઉન્માદ, માનસિક શ્રમના દરદ, અનિંદ્રા અને અજપાના વ્યાધી અને બીજા દુઃખદાયક દરદોમાં સલ્ફોનલ, ટ્રાયેનલ અને ટેટ્રોનલ ત્રણે દવાઓ વપરાય છે, તેમાં સલ્ફોનલ સાધારણ અસર કરે છે. ટેટ્રોનલ શાંતીદાયક અસર ઉત્તમ રીતે કરે છે અને ટ્રાયેનલ ઘણીજ ઉત્તમ રીતે કરે છે, અને તે ઘણી લોકપ્રિય દવા છે, તેથી ઉંઘ લાવવા સારૂ અને શાંતીદાયક અસર સારૂ વારંવાર ફતેહમંદી સાથે વાપરી શકાય છે. નાના બચ્ચાંઓના અનિંદ્રાના વ્યાધીમાં ટ્રાયેનલ ઘણી સારી અસર કરે છે.

VERONAL. લા૦ વેરોનલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—વેરોનલ શાંતીદાયક અને ઉંઘ લાવવાની અસર ઘણી જલ્દીથી અને નિર્ભયતાથી કરે છે. તે લીધાથી નાડી નબળી પડતી નથી, હોજરીપર દાહક અસર થતી નથી, તેમજ રક્તાશયની ગતિમાં પણ નબળાઈની અસર માલમ પડતી નથી, આથી કલોરલ હાઇડ્રાસની બનાવટોને બદલે આ દવા સારી રીતે વારંવાર ફતેહમંદી સાથે નિર્ભયતાથી વાપરી શકાય છે. અનિંદ્રા, ઉન્માદ અને મગજના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી ઘણીજ ઉત્તમ શાંતીદાયક અને ઉંઘ આવવાની અસર થાય છે.

VIBURNUM. લા૦ વાઇબરનમ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Viburni Prunifolii Liquidum.* લા૦ એક-

સ્ટ્રેકટમ વાઇબિરની પુની ફ્લુઈડ લીક્વીડમ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—ગ્રાહીક, કટુ પૌષ્ટીક, મગજ પૌષ્ટીક અને ગર્ભાશયપર શાંતીદાયક અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—વાઇબરનમની બનાવટો શાંતીદાયક અસરને લીધે હીસ્ટીરીઆ અને બીજા વાયુના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. ગ્રાહીક શક્તીને લીધે ગળાના વ્યાધી, અતિસાર અને મરડાના દરદમાં સારી અસર કરી દરદને દબાવી દે છે. આ દવાનો મુખ્ય ઉપયોગ વારંવાર થતા **ગર્ભપાતના** દરદમાં ખાસ કરીને થાય છે, આ દવાનું પ્રવાહી સત્વ ગર્ભપાતના વ્યાધીમાં વાપરવાથી ગર્ભપાત થતો ખાસ કરીને અટકાવી દે છે. અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદમાં પણ આ દવાં વાપરવાથી ઋતુશ્રાવ નિયમીત રીતે આવે છે. ઋતુશ્રાવ અને ગર્ભાશયના દરદમાં આ દવા ઘણીજ કીમતી અને ઉપયોગી છે; આ દવાથી વાંઝીયાપણું ખાસ કરીને મટી જાય છે. ગર્ભપાતના દરદમાં તો આ દવા એક રામબાણ દવા તરીકે ઉત્તમ કામ કરે છે.

નીચેના કેટલાક પ્રમાણપત્રો વાંચવાથી આ દવાની અસર વિષે સારી ખાત્રી થશે.

"Dr. Phares, who called attention to this drug, affirms it to be a nervine tonic, antispasmodic, astringent, and diuretic, and is especially useful in the nervous diseases of pregnancy, and in the preventions of miscarriage. U. S. Dispensatory."

"It seems to be a carminative to the stomach and bowels, a sedative to the nervous system, and the best tonic we possess in its action upon the uterns and appendages. It is valuable in amenorrhoea and all forms of dysmenorrhoea."—Provincial Med. Journ. October, 1, 1891.

"It decidedly prevents abortion. Annual of the Universal Medieal Scinces, 1892."

ZINCI BORAS. લા૦ ઝીન્સી બોરાસ.

ઊપયોગ—આ દવા ખરજવામાં મલમના રૂપમાં વાપરવાથી ખરજવાને એકદમ મટાડી દે છે.

ZINCI BROMIDUM. લા૦ ઝીન્સી બ્રોમીડમ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા વાઇ અને હેડકીના વ્યાધીમાં વાપરવાથી વાઇને ઘણી ખરી રીતે મટાડી દે છે.

ZINCI CITRAS. લા૦ ઝીન્સી સાઇટ્રાસ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૧૨ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા પણ લાંબા વખત સુધી વાઇના દરદમાં વાપરવાથી વાઇને મટાડી દે છે.

ZINCI CYANIDUM. લા૦ ઝીન્સી સાઇનીડમ.

માત્રા— ... ... $\frac{1}{60}$ થી $\frac{1}{2}$ ૧ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા ડીજીટેલીસના જેવા ગુણદોષ ધરાવે છે તેથી રક્તાશયના દરદમાં વાપરવાથી હૃદયપૌષ્ટીક અસર કરી સારો ફાયદો કરેછે.

ZINCI LACTAS. લા૦ ઝીન્સી લેકટાસ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઊપયોગ—આ દવા ફ્રાન્સમાં વાઈના દરદમાં ખાસ કરીને વપરાય છે, તેના ઉપયોગથી વાઈનું દરદ મટી જાય છે.

ZINCI PERMANGANAS. લા૦ ઝીન્સી પરમેંગનાસ.

ઉપયોગ—આ દવા પ્રમેહના દરદમાં પીચકારી રૂપે વાપરવાથી ગ્રાહીક અસર થઈ પ્રમેહને મટાડી દે છે.

CERATUM CALAMINAE. લા૦ કેરેટમ કેલેમીની.

ઊપયોગ—આ દવા દાહ અને બળવાના દરદમાં ચોપડવાથી શાંતીદાયક પીડાશામક અને રોપણુ અસર સારી રીતે થઈ દરદને દબાવી દે છે.

AMYLOFORM. લા૦ અમીલોફોર્મ.

ઉપયોગ—આ દવા ધા અને શસ્ત્રક્રિયામાં જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક મલમ પટા તરીકે વપરાય છે.

DEXTROFORM. લા૦ ડેકસટ્રોફોર્મ.

ઊપયોગ—આ દવા મુખ્યત્વે કરીને પ્રમેહના દરદમાં દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક તરીકે વપરાય છે.

GLUTOL. લા૦ ગ્લુટોલ.

ઊપયોગ—આ દવા જંતુનાશક કહોવાણુ અટકાવનાર અને દુર્ગંધનાશક મલમ પટા તરીકે ચાંદા, ક્ષત, ગડગુમડ અને દાહના દરદમાં

વપરાય છે.

CHINOTROPINE. **લા૦** ચીનોટ્રોપાઇન.

માત્રા— ... ... ૯૦ ગ્રેન સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા યુરીક એસીડ ગાળી નાંખવા સારૂ વપરાય છે.

SIDONAL. **લા૦** સીડોનલ.

માત્રા— ... ... ૮૦ ગ્રેન સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા ગાંઠીયા વાના વ્યાધીમાં અને બીજા એવા દરદમાં યુરીક એસીડ ગાળી નાંખવા સારૂ વપરાય છે.

LYCETOL. **લા૦** લીસેટોલ.

ઉપયોગ—આ દવા ગાંઠીયા વા અને સંધીવાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

TANNOPINE. **લા૦** ટેનોપાઇન.

ઉપનામ—ટેનોલ.

માત્રા— ... ... ૧૫ ગ્રેન સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા ટાઇફોઇડ તાવના અતિસારમાં અને ટયુબરક્યુલરના ક્ષતના દરદમાં ગ્રાહીક અને કહોવાણુ અટકાવનાર તથા જંતુનાશક તરીકે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

LYSIDINE. **લા૦** લીસીડાઇન.

માત્રા— ... ... ૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.

ઉપયોગ—આ દવા યુરીક એસીડની પથરી ગાળી નાંખવા સારૂ વપરાય છે.

ALASCA. ઉ૦ એલેકસા. અં૦ એરોમેટીક લીકવીડ ઓફ કેસકેરા સેગ્રેડા.

માત્રા— ... ... ½ થી ૨ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવા કેસકેરા સેગ્રેડાની એક સુગંધીદાર અને સ્વાદીષ્ટ બનાવટ છે. તે લીધાથી દીપન, પાચન, પૌષ્ટીક, રેચક અને અગ્નિવર્ધક અસર થાય છે. જે જે દરદોમાં કેસકેરા સેગ્રેડાની બનાવટો વાપરવાની જરૂર પડે છે તે તે દરદોમાં આ બનાવટ વાપરવાથી સારી અસર થાય છે. આ દવાના ૧ ડ્રામમાં એકસ્ટ્રેકટ કેસકેરા સેગ્રેડા લીકવીડના ૨૪ ટીંપા સમાયલા છે.

AMMONIUM HIPPURATE. ઉ૦ આમોન્યમ હીપ્પુરેટ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ગાંઠીયો વા, પથરી અને સંધીવામાં યુરીક એસીડ અને યુરેટસને ગાળવા સારૂ વપરાય છે. આ દવા રક્તશોધક અસર ઘણી સારી રીતે કરી વાતરોગમાં સારો ફાયદો આપે છે.

ARGYROL. ઉ૦ આરગીરોલ.

ઉપયોગ—આ દવા સીલવર કમ્પાઉન્ડની મેળવણીથી તૈયાર થાય છે. આ દવામાં જલદ દુર્ગંધનાશક અને કહોવાણ અટકાવનાર અસર રહેલી છે તેની સાથે વધારે ખુબી એ છે કે તે ઓછી દાહક અસર કરે છે અને વિષારી અસર બીલકુલ કરતી નથી. આ દવાના ૫ થી ૫૦ ટકાના પ્રમાણવાળી પ્રવાહી આંખના દરદમાં ખીલ, સખત આંખ આવવી, પરૂપીયા

અતિશય વળવા વગેરે દરદમાં વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો આપે છે. તીક્ષ્ણ પ્રમેહના દરદમાં આ દવાના પાંચ ટકાના પ્રમાણવાળા પ્રવાહીનો પીચકારી રૂપે ઉપયોગ કરવાથી ગ્રાહીક અને દુર્ગંધનાશક અસર સારી રીતે થઇ રસી નીકળતી એકદમ બંધ થઇ જાય છે.

ASPIRIN. લા૦ એસપીરીન,

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા જ્વરઘ્ન, પીડાશામક અને સંધીવા મટાડવાની ખાસ કરીને અસર કરે છે; તેથી તે સેલીસીલીક એસીડ અને સેલીસીલેટસ જે જે દરદોમાં વપરાય છે તે તે દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ASTRINGENT MIXTURE.

માત્રા—યોગવાઇ તરીકે.

ઉપયોગ—આ મિશ્રણમાં ગ્રાહીક, ચુંક તથા આંકડી મટાડવાની, ગરમ, સુગંધીદાર, અને શાંતીદાયક અસર સારી રીતે રહેલી હોવાથી તે મરડા, અતિસાર, સંગ્રહણી અને કોલેરાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. તેની ફોર્મ્યુલા **બોર્ડ ઓફ હેલ્થ** નીચે પ્રમાણે આપે છે.

કન્ફેકસ્યો એરોમેટીક	...	૪–½ ગ્રેન.
પલવીસ પ્રોમીસ્યુરા ક્રીટી	...	૨૦ ગ્રેન.
ટીંચર કેટેચ્યુ	... ...	૧૫ ટીપા.
ટીંચર કારડમ કો	... ...	૫ ટીપા.
ઓલ્યમ સીનામોમી	... ...	½ ટીપું.
આમોન્યા બાય કાર્બોનાસ	...	½ ગ્રેન.

મિશ્ર કરી ૧ ઔંસ પાણી નાંખવું અને દરદના પ્રમાણમાં એક બે ભાગે પી જવું. કોલેરામાં આ મિશ્રણ ખાસ કરીને અસર કરે છે.

BEEF JUICE, THE PERFECTED (WYETH)
લા૦ બીફ જ્યુસ.

માત્રા—અડધાથી ૧ ટીસ્પુનફુલ ટાઢા પાણીમાં કે દૂધમાં મિશ્ર કરી આપવું. તાવની માંદગીમાં કે ઘણી નબળાઇમાં ૧૫ થી ૩૦ ટીંપા પાણી સાથે મિશ્ર કરી આપવું.

ઊપયોગ—આ દવા ઘણી પૌષ્ટીક અગ્નિવર્ધક અને પોષણકારક ખોરાક જેવી છે. પાંડુરોગ, કમળા, તાવ, ક્ષય, ઉધરસ અને બીજા ભયંકર દરદોમાં આવી ગએલી અતિશય નબળાઇના વ્યાધીમાં પૌષ્ટીક અને પોષણકારક ખોરાક તરીકે આ દવા વાપરવાથી ઘણો ઉત્તમ ફાયદો કરે છે. મગજની નબળાઇના વ્યાધી, સ્ત્રીઓના પાંડુરોગ અને લોહીની ન્યુનતાના વ્યાધીમાં આ દવા ખાસ કરીને વપરાય છે. આ દવા લોહીના ધોળા રજકણોને સુધારી રાતા રજકણોને વધારી લોહી વધારે સ્વચ્છ બનાવી શરીરમાં પૌષ્ટીક અસર કરે છે. ક્ષયના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી શરીરમાં લોહીનો તથા માંસનો ખાસ કરીને વધારો થાય છે.

'BIVO' BEEF AND IRON WINE. **લા૦** બીવો. બીફ એન્ડ આયર્ન વાઇન.

માત્રા—૧ ટીસ્પુનફુલ બચ્ચાંને વાસ્તે. ૧ ટેબલસ્પુનફુલ પુખ્ત ઉમરના માણસને વાસ્તે દીવસમાં બે કે ત્રણ વાર આપવો.

ઊપયોગ—આ દવા પોષણકાર પૌષ્ટીક અને હૃદયપૌષ્ટીક ગરમ છે. આ દવા દુધ, પાણી કે ખોરાક સાથે લીધાથી પાચનક્રિયામાં ઘણો સારો સુધારો કરી ક્ષુધાને વધારે છે, અન્નનું પાચન કરે છે અને ઉત્તમ રીતે પૌષ્ટીક અને અગ્નિવર્ધક અસર કરી દરદીની તબીયત સુધારી દે છે. પાંડુરોગ, નબળાઇ, ક્ષય અને કમતાકાતના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી લોહી, માંસ અને બળનો વધારો થાય છે, આ દવાનો **કવીનાઇન**ની મેળવણીવાળો પણ વાઇન તૈયાર આવે છે, તે પણ ઉપરના દરદમાં અને તાવ આવી ગયા કેડે આવેલી નબળાઇના દરદમાં ફતેહમંદી સાથ વાપરી શકાયછે.

BONE MEDULLA. **લા૦** બોન મેડયુલા.

માત્રા—૫ ગ્રેન સુધી. આ દવાની ટેબ્લોઇડ મેડયુલી તેયાર આવે છે તે પાણી સાથે ખોરાક ખાધા પછી એક કે બે ખાવામાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—આ દવા લોહીવિકારના દરદમાં, હાડકાના સળા, નબળાઇના વ્યાધીમાં, પાંડુ, કંઠમાળ અને બીજા ગડગુમડના વ્યાધીમાં, હાડકાના સળા સોજા વગેરે તમામ પ્રકારના વ્યાધીમાં વાપરવાથી રક્તશોધક અને પૌષ્ટીક અસર સારી રીતે થાય છે.

BOROFAX. **લા૦** બોરોફેક્સ.

ઉપયોગ—આ દવા જંતુનાશક, કહોવાણ અટકાવનાર, દુર્ગંધ મટાડનાર, શાંતીદાયક અને ચામડીને સાફ સુંવાળી અને નરમ કરનાર રક્તશોધક અસર સારી રીતે બાહ્યોપચારમાં ચોપડવાનો ઉપયોગ મલમ પટા તરીકે કરવાથી કરે છે. આ દવા ગ્લીસરાઇન અને બોરીક એસીડના મલમ કરતાં ઘણો સારો ફાયદો કરે છે. આ દવામાં ૧૦ ટકા બોરીક એસીડનો સમાએલા છે. આ દવા લાંબા વખત સુધી બીલકુલ બગડતી નથી. અંદરની ત્વચા અને બહારની ચામડીપર આ દવા ચોપડવાથી જંતુનાશક અને ચામડીને સુંવાળી સાફ નરમ રાખવાની અસર સારી રીતે થાય છે. ચાંદા, ક્ષત, ગંધાતા ગડગુમડના દરદમાં આ દવા એક ઉમદા જંતુનાશક ગરમ મલમ પટા તરીકે વાપરવાથી સારી ઉમદા અસર કરે છે. તે કહોવાણ અટકાવી, પરુનો અટકાવ કરી રોપણ અસર સારી રીતે કરે છે. શસ્ત્રક્રિયામાં અને મૂત્રનળીમાં કેથીટર નાંખવાના પ્રસંગમાં આ દવા શસ્ત્રપર લગાડાય છે અને શસ્ત્ર વૈદની હાથની આંગળીએ પણ જંતુનાશક તરીકે લગાડાય છે.

CALCIUM CARBONATE. **લા૦** કેલસ્યમ કાર્બોનેટ.

માત્રા—આ દવાની ટેબ્લોઇડ ખાવા તરીકે ૧ થી ૪ ના પ્રમાણમાં

વપરાય છે.

ઉપયોગ—આ દવાની ટેબ્લોઈડ અજીર્ણ, છાતીની બળતરા અને અપચાના વ્યાધીમાં અગ્નિવર્ધક અને શાંતીદાયક અસર સારૂ વપરાય છે. અતિસાર અને મરડાના વ્યાધીમાં આ દવા ગ્રાહીક અસર સારૂ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

CARLSBAD MINERAL WATER SALT. **લા૦** કાર્લસબાડ મીનરલ વૉટર સોલ્ટ.

ઉપયોગ—આ દવાની ટેબ્લોઇડ આવે છે તે ૧ થી ૩ ના પ્રમાણમાં ગરમ પાણીમાં મિશ્ર કરીને વપરાય છે. આ દવા ગાંઠીયો વા, બંધકોશ, પેઢુની ગાંઠ, મધુ પ્રમેહ અને જાડાપણાના મેદ વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

CEREBRIN. **લા૦** સેરીબ્રીન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ઘેટાના મગજમાંથી તૈયાર કરવામાં આવે છે. કોરીઆ, હીસ્ટીરીઆ, મેલેનકોલીઆ, વાઈ, ફેફરૂ અને ઉન્માદના રોગમાં શાંતીદાયક અસર સારૂ આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

CERIUM OXALATE. **લા૦** સેરીયમ ઓકસાલેટ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા દરિયાઈ માંદગી, ગર્ભાવસ્થાની ઉલટી, અને અજીર્ણના વ્યાધીમાં તથા જ્ઞાનતંતુઓપર શાંતીદાયક અસર સારૂ વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

COTARNINE HYDROCHLORIDE. **લા૦** કોટરનાઇન હાઇડ્રોકલોરાઇડ.

માત્રા— ... ... ½ થી ¾ ગ્રેન.

ઉપયોગ—ગંભીર પ્રકારના ગર્ભપાત, પેશાબ વાટે થતા રક્તશ્રાવ ના વ્યાધી, અનિયમિત ઋતુશ્રાવ, અને ઋતુશ્રાવના વ્યાધીમાં રક્તસ્તંભક તથા શાંતીદાયક અને પીડાશામક અસર સારૂ વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

DUBOISINE. **લા૦** ડ્યુબોઇસીન.

ઉપયોગ—આ દવા નેત્રરોગમાં વપરાય છે. તે એટ્રોપાઇન અને હાયોસીઆમીનની માફક કીકીને વિસ્તૃત કરવાની અસર કરે છે.

MUCIN. **લા૦** મ્યુસીન.

ઉપયોગ—આ દવાની ટેબ્લોઇડ ૧ થી ૨ ના પ્રમાણમાં જે જે દરદમાં બીસ્મથ વપરાય છે તે તે દરદમાં વાપરવાથી બીસ્મથ જેવા ગુણ-દોષ થાય છે. વાયુ, ચુંક, અજીર્ણ, બંધકોષ અને પાચનક્રિયાના ક્ષતમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

NIZIN. **લા૦** નીઝીન.

ઉપયોગ—આ દવા ઝીન્કસોલ્ટમાંથી તૈયાર થાય છે. આ દવા જંતુનાશક કહોવાણ અટકાવનાર અને જલ્દીથી પાણીમાં ગળી જાય તેવી છે. તેનામાં દાહક અને વિષારી અસર બીલકુલ નથી. આ દવાનું ૨ થી ૬ ગ્રેનના પ્રમાણનું ૧ ઔંસ પાણીમાં મેળવેલું પ્રવાહી તીક્ષ્ણ પ્રમેહના દરદમાં પીચકારી રૂપે વાપરવાથી ગ્રાહીક અને દુર્ગંધનાશક અસર ઘણીજ સરસ રીતે કરી પ્રમેહ મટાડી દે છે; અને એથી વધારે નરમ પ્રમાણનું પ્રવાહી આંખના દરદમા વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

APIOL. લા૦ એપીઓલ.

માત્રા— ... ... ૩ થી ૯ ટીપા.

ગુણ—ગરમ અને ઋતુશ્રાવક છે.

ઉપયોગ—આ દવા અનિયમીત ઋતુશ્રાવ અને પીડીતાર્તવના દરદમાં ઋતુશ્રાવ તરીકે વાપરવાથી સારી રીતે ઋતુનો ખુલાસો થઈ ગર્ભાશય નિર્મળ થાય છે.

CULVERIN. લા૦ કુલવેરીન.

માત્રા— ... ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપા.

ગુણ—રક્તશોધક, રેચક, પીત્તશામક અને પૌષ્ટીક છે.

ઉપયોગ—આ દવા અજીર્ણ, અતિસાર, કમળા અને કાળજાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ACETOZONE. લા૦ એસીટોઝોન.

માત્રા—જરૂર પ્રમાણે જોઇએ તેટલી.

ઉપયોગ—આ એક નવી શોધ ખોળની ઉતમ જંતુનાશક અને દુર્ગંધ તથા કહોવાણુ અટકાવનાર દવા છે. આ દવા ઘણી નિર્ભય વિષારી અસર વગરની જંતુનાશક અસર જલદ રીતે અને ઘણી જલ્દીથી કરે છે. જંતુવિકારના વ્યાધીમાં, ટાઇફોઇડ તાવમાં, અને બીજા ચેપી તથા જંતુવાળા ઉડતા રોગમાં આ દવા રક્તશોધક, જંતુનાશક અને હૃદયપૌષ્ટીક તરીકે વાપરવાથી ઘણોજ ઉમદા ફાયદો આપે છે. આ દવા જંતુનાશક અને રોપણ અસર સારૂ બંને રીતે અર્થાત બાહ્યોપચાર અને અંદરના ઉપચાર તરીકે સારી ફતેહમંદી સાથે વાપરી શકાય છે. હરકોઈ પ્રકારના ઉડતા, ચેપી અને જંતુવાળા વ્યાધીના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી ચમત્કારીક રીતે ઉત્તમ પ્રકારની જંતુનાશક અસર થાય છે. કોલેરા, પ્લેગ,

ટાઇફોઇડ તાવ, ક્ષય અને બીજા એવા પ્રકારના વ્યાધીમા આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. હાઇડ્રોજન પરઓક્સાઇડ, કાર્બોલીક એસીડ, મરકયુરીક કલોરાઇડ, આયોડીડ અને બીજી જંતુનાશક દવાઓ કરતાં આ દવા ઘણીજ ઉમદા રીતે અને ચમત્કારીક રીતે જંતુનાશક, રોપણ, રક્તશોધક, ગ્રાહીક અને પૌષ્ટીક અસર કરે છે. આ દવાના પ્રવાહીનો પીચકારી રૂપે ઉપયોગ કરવાથી પ્રમેહના દરદમાં ખાસ કરીને જંતુનાશક અને ગ્રાહીક અસર ઉમદા રીતે થાય છે. ટાઇફોઇડ તાવના દરદમાં એસીટેઝોન ખાસ કરીને ઘણીજ ચમત્કારીક અને ઉમદા જંતુનાશક અસર કરી દરદને દબાવી દે છે.

ACID PHOSPHATES LIQUID. લા૦ એસીડ ફોસ્ફેટસ લીકવીડ.

માત્રા—½ થી ૧ ડ્રામ, સાકરવાળા પાણી સાથે મિશ્ર કરી વાપરવું.

ઉપયોગ—આ દવા એક ઉત્તમ મગજ પૌષ્ટીક અને જ્ઞાનતંતુઓને સત્તેજ કરનારી દવા છે. માથાના તમામ પ્રકારના દરદો, માનસિક ચિંતાના વ્યાધી, અનિંદ્રા, અજંપો અને બીજા મગજની નબળાઇના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી સારી રીતે મગજ પૌષ્ટીક અસર થઇ મગજ અને જ્ઞાન તંતુઓ પ્રફુલ્લિત થાય છે.

ADONIS VERNALIS. લા૦ એડોનીસ વરનેલીસ,

માત્રા—જરૂર પ્રમાણે યોગવાઇ તરીકે.

ઉપયોગ—આ દવા હૃદય પૌષ્ટીક અસર ઘણીજ ઉમદા રીતે કરે છે, તેથી તે રક્તાશયની નબળાઇના તમામ પ્રકારના વ્યાધીમાં હૃદય પૌષ્ટીક તરીકે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. આ દવાના ગુણદોષ ડીજીટેલીનને મળતા આવે છે.

ADRENALIN. લા० એડ્રેનેલીન.

ઊપનામ—ટ્રેડમાર્ક્ન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૩૦ ટીંપા.

ઉપયોગ—આ દવા ઘણીજ ઉમદા રીતે અને ચમત્કારીક રીતે હૃદય પોષ્ટીક, જંતુનાશક, રક્તશોધક, રક્તસ્તંભક અને ગ્રાહીક અસર કરે છે. આ દવા મુખ્યત્વે કરીને રક્તાસ્તંભક, ગ્રાહીક, જંતુનાશક અને હૃદય પૌષ્ટીક અસર ખાસ કરીને ઘણી જલ્દીથી કરી દરદને દબાવી દે છે. ફેફસામાંથી થતા રક્તશ્રાવ, ક્ષયરોગમાં થતી લોહીની ઉલ્ટી, અને બીજા હરકોઈ પ્રકારના રક્તશ્રાવના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી રક્તસ્તંભક અને હૃદય પૌષ્ટીક અસર સારી રીતે થઇ દરદીને ઝટ આરામ થાય છે. પ્લેગ, સખત્ત પ્રકારના વિષારી જંતુમય તાવ અને બીજા એવા ગંભીર પ્રકારના દરદમાં દવા વાપરવાથી જંતુનાશક અને રક્તશોધક અસર ઘણીજ ઉમદા રીતે થાય છે અને તેની સાથે હૃદય પૌષ્ટીક અસર પણ અતિશય ઉમદા રીતે થાય છે, આથી આ દવા પ્લેગમાં એક મુખ્ય ઉમદા અને રામબાણ ઉપાય તરીકે ફતેહમંદી સાથે વાપરી શકાય છે.

ALTERATIVE COMPOUND. લા० આલટરેટીવ કમ્પાઉન્ડ.

માત્રા—જરૂર પ્રમાણે જોઇએ તેટલી.

ઊપયોગ—આ દવા રક્તશોધક વનસ્પતિની દવાઓના તત્વો એકઠા કરીને બનાવવામાં આવે છે; આથી કરીને ચાંદી, ગડગુમડ અને કંઠમાળના દરદમાં લોહી સુધારનાર તરીકે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

AMYL NITRITE PEARLS. લા० અમીલ નાઇટ્રીસ પર્લ્સ.

ઉપયોગ—આ દવા મોતીના દાણારૂપે અમીલ નાઇટ્રીટીની મેળવણીથી બનાવવામાં આવે છે. આ દાણામાં અમીલ નાઇટ્રીટના ૨, ૩, ૪, ૫, ૮ અને ૧૦ ટીંપા સુધીના પ્રમાણો સમાએલા હોય છે. આ દવા

અમીલ નાઇટ્રીટ જેવા ગુણદોષ કરે છે. હૃદય શુળ, સખત પ્રકારના દમ, હાંફણ, વાઇ, ફેફરૂ અને મૂર્છાના દરદમાં આ દવાના મોતીના દાણા રૂમાલમાં જેટલા પ્રમાણનો વાપરવો હોય તે ફોડીને રૂમાલ સુંઘવાથી હૃદય પૌષ્ટીક અસર સારી રીતે થાય છે.

ANODYNE PINE EXPECTORANT લા૦ એનોડાઇન પાઇન એકસપેકટોરન્ટ.

માત્રા—૧ થી ૨ ટીસ્પુનફુલ. દરેક ત્રણ કલાકે બાટલી હલાવીને વાપરવા.

ઉપયોગ—આ દવા ગ્રાહીક, શાંતીદાયક અને ગરમ કફઘ્ન અસર કરનાર દવાઓની મેળવણીથી બનાવવામાં આવે છે. તમામ પ્રકારની ઉધરસ, સળેખમ, અને કફના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. સખત પ્રકારની ઉધરસમાં આ દવા વાપરવાથી ઉધરસ એકદમ મટી જાય છે અને દરદીને જલ્દીથી આરામ થાય છે.

આ દવાના ૧ ઔંસમાં નીચે પ્રમાણે દવાઓ સમાએલી છે.

વ્હાઇટ પાઇન બાર્ક	૩૦ ગ્રેન.
વાઇલ્ડ ચેરી	૩૦ ગ્રેન.
બાલઝમ પોપલર બડસ	૪ ગ્રેન.
સ્પીકેનર્ડ રૂટ	૪ ગ્રેન.
સેંગુનરીઆ	૩½ ગ્રેન.
સસાફ્રાસ	૨ ગ્રેન.
મોરફાઇન એસીટાસ...	૩–૧૬ ગ્રેન.
કલોરોફોર્મ	૪ ટીંપા.

ANTI-ASTHMATIC ELIXIR. લા૦ એન્ટી-એસ્થમેટીક એલેકસર.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

ઉપયોગ—આ દવા શ્વાસ, દમ અને હાંફણના રોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. આ દવાના સેવનથી દમ રોગ જલ્દીથી મટી જાય છે. આ દવાની અંદર પોટાસ આયોડીડને બદલે સોડીયમ આયોડીડ આવે છે, આથી આ દવા શ્વાસ રોગીને વાપરવી ઘણી લાભદાયક થઈ પડે છે.

BRONCHIAL SÉDATIVE. લા૦ બ્રોનકીયલ સેડેટીવ.

માત્રા— ... ... ૧ ડ્રામ સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા ઘણી સ્વાદીષ્ટ અને શાંતીદાયક કફઘ્ન અસર કરનાર છે, તે શ્વાસ નળીના વરમના વ્યાધીમાં અને ઉધરસના રોગમાં વાપરવાથી કફઘ્ન શાંતીદાયક અસર સારી રીતે કરે છે. આ દવાના ૧ ઔંસમાં નીચે પ્રમાણે દવાઓ સમાએલી છે.

આમોન્યા કલોરાઇડ	... ...	૩૦ ગ્રેન.
ફ્લ્યુઈડ ઓપીઅમ કેમ્ફરેટેડ	... ...	૪ ટીંપા.
ફ્લ્યુઇડ ટોલુ	... ...	૮ ટીંપા.
ગ્લીસરાઇઝા અને એરોમેટીકસ	...	જોઇએ તેટલા.

CASCARA AMARGA. લા૦ કેસકેરા અમરગા.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

ઊપયોગ—આ દવા લોહી સુધારનાર અને દસ્ત સાફ લાવવાની અસર સારી રીતે કરે છે, આથી તે જૂના ઉપદંશના વ્યાધીમાં, વિસ્ફોટકમાં, ક્ષય, કંઠમાળ અને બીજા ગડગુમડના વ્યાધીમાં અને ખરજવામાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

CASCARA CORDIAL. લા૦ કેસકેરા કોરડીઅલ.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

ઉપયોગ—આ દવા ઘણી સુગંધીદાર અને સ્વાદીષ્ટ છે. તે કેસકેરા સેગ્રેડાની બનાવટમાંથી તૈયાર થાય છે. બંધકોશ, અજીર્ણ, અપચા, મ-સાના દરદમાં પાચક, દીપક, ગ્રાહીક અને અગ્નિવર્ધક તથા રેચક અસર સારૂ વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

CASCARA EVACUANT. **લા૦** કેસકેરા એવેકયુએન્ટ.

માત્રા—સાધારણ પેટ સાફ લાવવા તરીકે ૧૦ થી ૧૫ ટીંપા અને ખાસ રેચક અસર સારૂ ૨૦ થી ૩૦ ટીંપા. સાંજસવાર પાણી સાથે લેવા.

ઉપયોગ—આ દવા પણ કેસકેરા સેગ્રેડાની એક ઉત્તમ સુગંધીદાર અને સ્વાદીષ્ટ બનાવટ છે. કેસકેરા સેગ્રેડા જે જે દરદોમાં વપરાય છે તે તે દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. કેસકેરા કરતાં આ દવા જલ્દીથી અને સારી અસર કરે છે.

CEREBRAL SEDATIVE COMPOUND. **લા૦** સેરીબ્રેલ સેડેટીવ કમ્પાઉન્ડ.

માત્રા— ... ... ½ થી ૧ ડ્રામ સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા પણ એક ફાયદાકારક અને શાંતીદાયક અસર મગજના જ્ઞાન તંતુઓપર સારી રીતે કરે છે: આથી ઉન્માદ, અનિંદ્રા, અજંપા અને હીસ્ટીરીયાના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

આ દવાના ૧ ઔંસમાં નીચે પ્રમાણે દવાઓ સમાએલી છે,

કલોરલ	૧૨૦ ગ્રેન.
પોટાસ બ્રોમાઈડ	૧૨૦ ગ્રેન.
ટીંચર ઓપાઇ	૪૦ ટીંપા.

એક્સ્ટ્રેક્ટ જેલસીમીયમ લીકવીડ ... ૨૫ ટીંપા.

CHAULMOOGRA OIL. **લા૦** છાલમુગ્રા ઓઇલ.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૦ ટીંપા.

ઊપયોગ—આ દવા કોઢમાં ખાસ કરીને વપરાય છે; તે લીધાથી રક્તશોધક અસર ઘણીજ ઉમદા રીતે થાય છે, અને કોઢ મટી જાય છે. સંધીવા, કંઠમાળના સોજા અને ગાંઠો, લચક, ચાઠા, ખરજવા અને બીજા ચામડીના રોગમાં આ તેલ વાપરવાથી રક્તશોધક અસર થઇ સારો ફા-યદો થાય છે. ક્ષય રોગ અને ગાંઠીયા વાના દરદમાં પણ આ દવા બંને ઉપચારથી સારી અસર કરે છે.

CHEKAN. **લા૦** ચેકન.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

ઊપયોગ—આ દવા કફઘ્ન અસર સારી રીતે કરે છે. **લંડનના ડાકટર વીલીયમ મ્યુરેલ** આ દવાને શિયાળાની ઉધરસના દરદમાં ખાસ કરીને કફઘ્ન તરીકે વાપરવાની મજબુત ભલામણ કરે છે. આ દવા વા-પરવાથી પૌષ્ટીક, કફઘ્ન, મૂત્રલ અને જંતુનાશક તથા કહોવાણ અટકાવ-નાર અસર ઘણી સારી રીતે થાય છે.

CHLOR-ANODYNE. **લા૦** કલોર એનોડાઇન.

માત્રા— ... ... ૫ થી ૧૫ ટીંપા.

ઊપયોગ—આ દવા ઘણી ખુશકારક અને સ્વાદીષ્ટ છે, તે ચુંક, આફરો, વાયુ, ગોળો, કોલેરા, મસ્તક શૂળ, આંકડી અને તીક્ષ્ણ પેટુના દુઃખદાયક દરદોમાં વાપરવાથી પીડાશામક અને શાંતીદાયક અસર સારી રીતે થઇ દરદને દબાવી દે છે. આ દવાના ૧ આઁસમાં નીચે પ્રમાણે દવાઓ

સમાએલી છે.

મોરફાઇન હાઇડ્રોકલોરાઇડ	...	૨ ૭/૮ ગ્રેન.
ફ્લુઈડ ઇન્ડીઅન કેનાબીસ	...	૪૬ ટીંપા.
ડીલ્યુટેડ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ	...	૮ ટીંપા.
કલોરોફોર્મ	...	૪૬ ટીંપા.
ઓઇલિ પીપરમીન્ટ ...	...	૧ ૧/૨ ટીંપા.
ટીંચર કેપસીકમ	...	૧ ૧/૨ ટીંપા.

COCA CORDIAL. **લા૦** કોકા કોરડીઅલ.

માત્રા— ... ૧ ડેઝર્ટ સ્પુનફુલથી ૧ ટેબલ સ્પુનફુલ.

ઉપયોગ—આ દવા ઘરડા માણસોને આવેલી નબળાઇ, કમતાકાદ, મગજના વ્યાધી અને મંદવાડ કેડે આવેલી અશક્તિના દરદમાં એક હૃદય પૌષ્ટીક, અગ્નિવર્ધક અને દીપન પાચન દવા તરીકે વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. નપુશકપણું, કમ તાકાદ, માનસિક શ્રમના વ્યાધી અને સ્નાયુઓની નબળાઈના દરદમાં આ દવા પૌષ્ટીક તરીકે વાપરવાથી તાકાદ સારી રીતે આપે છે.

COCILLANA. **લા૦** કોસીલેના.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

ઊપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ ઈપીકાકયુઆનાના કરતાં ઘણા સારા અને ચઢીઆતા છે. આ દવામાં કફઘ્ન, વમનકારક અને ઉધરસ મટાડવાની ઘણી અદભૂત અને ચમત્કારીક શક્તિ રહેલી છે; તેથી ઉધરસ, ક્ષય, સળેખમ, ત્રિદોષ અને કફના દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી ઘણોજ ઉમદા ફાયદો થાય છે; અને એકંદર રીતે આ દવા એપોમોરફાઇન, આમોન્યા કાર્બોનાસ, સ્ટ્રીકન્યા અને બીજા કફઘ્ન ઔષધો કરતાં પણ સારો ફાયદો આપે છે. આ દવા લીધાથી ભુખ સારી રીતે લાગે છે

અને હોજરીના બગાડને દુર કરી હોજરીને નિર્મળ રાખે છે. આ દ લીધાથી ક્ષય રોગમાં અને જૂના ઉધરસના દરદમાં બળતો રાતનો પરસેવ એકદમ બંધકોશ વગર અટકી જાય છે અને દરદીમાં તાકાદ તથા લોહી વધારો કરી તનદુરસ્ત બનાવે છે.

COTO BARK. **લા૦** કોટો બાર્ક.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

ઉપયોગ—આ દવા અતિસારના દરદમાં વાપરવાથી રામબાણ તાત્કાળીક ફાયદો કરે છે. આ સિવાય આ દવા કોલેરા, અતિસાર, મરડા ચુંક, અને હોજરીના ક્ષતના દરદમાં વાપરવાથી શાંતીદાયક, ગ્રાહીક અ અગ્નિવર્ધક અસર સારી રીતે કરે છે.

CUPROL. **લા૦** કુપ્રોલ.

ઉપયોગ—આ દવા બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે જંતુનાશક, દાહક ગ્રાહીક, રક્તશોધક અને રોપણ અસર ઘણીજ ઉમદા રીતે કરે છે. ક્ષત, ચાંદા, ભગંદર અને બીજા કહોવાટ ભરેલા ગંદા ગડગુમડમાં આ દવા વાપરવાથી ગ્રાહીક અને રોપણ અસર સારી રીતે થઇ ઝટ રૂઝ લાવે છે.

EUPHORBIA PILULIFERA. **લા૦** યુફોરબીઆ પીલ્યુલી ફેરા.

માત્રા— ... ... જરૂર પ્રમાણે.

ઉપયોગ—આ દવા શ્વાસોશ્વાસના વ્યાધી, શ્વાસ નળીના વ્યાધી, અને દમ તથા હાંફણના રોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

HEMATIC HYPOPHOSPHITES. **લા૦** હીમેટીક હાઇ-

પોફોસ્ફાઇટસ.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવા નબળાઇ, અપચો, અજીર્ણ, પાંડુરોગ, જ્ઞાન તંતુઓની નબળાઇના વ્યાધી, ક્ષય રોગ, કંઠમાળ અને ટયુબરકયુલસના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારી અસર કરી ઝટ ફાયદો આપે છે. આ દવા ગ્રાહીક, દીપન, પાચન, જંતુનાશક અને કફઘ્ન અસર સારી રીતે કરે છે. આ દવાના ૧ ઔંસમાં નીચે પ્રમાણે દવાઓ સમાએલી છે.

પોટાસીયમ હાઇપોફોસ્ફાઇટ	...	૧૧–૨ ગ્રેન.
મેંગેનીઝ હાઇપોફોસ્ફાઇટ	...	૧ ગ્રેન.
સ્ટ્રીકનાઇન હાઇપોફોસ્ફાઇટ	...	૧–૮ ગ્રેન.
ફેરસ હાઇપોફોસ્ફાઇટ	...	૧$\frac{1}{4}$ ગ્રેન.
કેલસ્યમ હાઇપોફોસ્ફાઇટ	...	૧ ગ્રેન.
ક્વીનાઇન હાઇપોફોસ્ફાઇટ	...	૭–૧૬ ગ્રેન.

HYSTERIONICA. **લા૦** હીસ્ટેરીઓનીકા.

માત્રા— ... ... જરૂર પ્રમાણે.

ઉપયોગ—આ દવા મલેરીયા, જૂનો મરડો, વાયુ, ચુંક, અજીર્ણ અને અતિસારના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

MERCUROL. **લા૦** મરકયુરોલ.

માત્રા— ... ... જરૂર પ્રમાણે.

ઉપયોગ—આ દવા જૂના ચામડીના દરદો, વિસ્ફોટક, કંઠમાળ અને રક્તદોષના વ્યાધીમાં વાપરવાથી લોહી સુધારવાની ઘણી ઉત્તમ અસર થઈ સારો અને તાત્કાલીક ફાયદો થાય છે. આ દવામાં પારાની દવા જેવી વિકારી અને દાહક અસર ઘણીજ ઓછી રહેલી છે.

MUIRAPUAMA. લા૦ મ્યુરાપોમા.

માત્રા— ... ... જરૂર પ્રમાણે.

ઉપયોગ—આ દવા જ્ઞાન તંતુઓમાં ઉત્તેજક ગરમ અસર સારી રીતે કરે છે; અને પૌષ્ટીક તથા કામોત્તેજક અસર ડેમીઆના કરતાં ઘણીજ ઉમદા રીતે કરતી હોવાથી તે નબળાઇ અને નપુશકપણાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ELIXIR SAW PALMETTO AND SANTAL COMPOUND. લા૦ એલીકસર સૉ પાલમેટો એન્ડ સેન્ટલ કમ્પાઉન્ડ.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

ઉપયોગ—મૂત્રાશયપર પૌષ્ટીક અને શાંતીદાયક અસર કરવા સારૂ આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. પ્રમેહ, પેશાબની બળતરા, તણખ, ઉનવા અને બીજા મૂત્ર વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી ઠંડી મૂત્રલ અને પીડાશામક અસર સારી રીતે થઈ દરદ દબાઈ જાય છે. તિક્ષ્ણ પ્રમેહના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી પ્રમેહ એકદમ મટી જાય છે.

SENNA CORDIAL. લા૦ સેના કોરડીયલ.

માત્રા— ... ... જરૂર જેટલી.

ઉપયોગ—આ દવા ઉના તાવ, અજીર્ણ, આફરો, અપચા, ઉદર રોગ અને બીજા પેટના વ્યાધીમાં વાપરવાથી રેચક અને મૂત્રલ અસર સારી રીતે થાય છે. નાના બચ્ચાંઓ, નાજુક બાંધાવાળી સ્ત્રીઓ અને ઘરડા માણસોમાં આ દવા રેચક અસર ધીમી પણ સારી અને તરત પ્રવાહી ઝાડા કરવાની કરે છે. આ દવા તાવમાં અને બીજા દરદની શરૂઆતમાં પેટ સાફ લાવવા તરીકે ખાસ કરીને વપરાય છે.

TERPIN HYDRATE. લા૦ ટરપીન હાઇડ્રેટ.

માત્રા— ... ... જરૂર પ્રમાણે.

ઉપયોગ—આ દવા ટરપીનટાઇન તેલમાંથી બનાવવામાં આવે છે, અને તેના ગુણદોષ કેટલીક રીતે કલોરલ હાઇડ્રાસને મળતા આવે છે. આ દવા પાણીમાં ઝટ ગળી શકે છે; આલ્કોહોલમાં ૧ થી ૧૦ ના પ્રમાણમાં ગળી શકે છે અને તેલમાં તેથી વધારે પ્રમાણમાં ગળી શકે છે. આ દવા જૂની ઉધરસ અને કફના દરદમાં વાપરવાથી શાંતીદાયક અને કફઘ્ન અસર સારી રીતે કરે છે. અતિશય સખત આવતી ઉધરસમાં આ દવા વાપરવાથી ઉધરસ દબાઈ જઈ દરદીને ઉંઘ આવી સારો આરામ થાય છે.

TRIFOLIUM COMPOUND SYRUP. લા૦ ટ્રીફોલીયમ કમ્પાઉન્ડ સીરપ.

માત્રા-- ... ... ૨ ટીસ્પુનફુલ સુધી.

ઉપયોગ--આ સીરપમાં ઘણી ઉમદા રક્તશોધક દવાઓના તત્વોનો સમાસ થએલો છે. આ સીરપમાં લોહી સુધારવાની ઘણીજ ઉમદા અને ચમત્કારીક અસર રહેલી છે. સંધીવા, ગાંઠીયો વા, ઉપદંશ, દ્વીતિય પ્રકારની ચાંદી, વિસ્ફોટક, ગડ, ગુમડ, કંઠમાળ, ત્વચા રોગ અને લોહીના બગાડના તમામ દરદોમાં આ સીરપ વાપરવાથી સાર્સાપરીલા, પોટાસ આયોડીડ અને બીજી તમામ રક્તશોધક દવાઓ કરતાં પણ ઘણીજ ઉમદા, રક્તશોધક, રક્તવર્ધક, પૌષ્ટીક અને દીપન પાચન અસર થઈ દરદીને સારો ફાયદો થાય છે. આ દવાના પ્રવાહીના ૧ ઔંસમાં નીચે પ્રમાણે દવાઓ સમાએલી છે.

રેડ કલોરલ બ્લોઝમ્સ	...	...	૩૨ ગ્રેન.
લાપા	...	...	૧૬ ગ્રેન.
બરબેરીસ એકવી ફોલીયમ	...	...	૧૬ ગ્રેન.
કેસકેરા અમરગા	...	...	૧૬ ગ્રેન.

પોટાસ આયોડીડ ... ... ૮ ગ્રેન.

TRITICUM LIQUOR TRITICI. **લા૦ ટ્રીટીકમ લાઇકર ટ્રીટીસી.**

ઉપયોગ—આ દવા મૂત્રાશયના વ્યાધી, મૂત્રાશયના વરમ, મૂત્ર ગાંઠ અને મૂત્રાવરોધના વ્યાધીમાં વાપરવાથી મૂત્રલ અને શાંતીદાયક અસર સારી રીતે કરી દરદીને ચમત્કારીક ફાયદો કરે છે.

URITONE. **લા૦** યુરીટોન.

માત્રા—૫ થી ૧૫ ગ્રેન દીવસમાં ત્રણવાર પુષ્કળ પાણી સાથે મિશ્ર કરી આપવું; અને તેનાપર પાણી પણ સારી રીતે પાવું.

ઉપયોગ—આ દવા મૂત્રાશયના માર્ગમાં જંતુનાશક, દુર્ગંધનાશક અને કહોવાણ અટકાવવાની સારી અસર કરે છે. મૂત્રાશયના બગાડના, કહોવાણના અને બીજા એવા વરમના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી જંતુનાશક અને રક્તશોધક અસર સારી રીતે થાય છે.

ABRUS PRECATORIUS. **લા૦** એબ્રસ પ્રીકેટોરીયસ.

ઉપયોગ—આ દવા આંખના દરદમાં બાહ્યોપચાર તરીકે વપરાય છે. આંખના સખત વરમના વ્યાધીમાં આ દવાના ૧ ટકાના પ્રમાણવાળો ઇન્ફ્યુઝન ચાહ લગાડવાથી વરમ તરત મટી જઈ સારો ફાયદો થાય છે. આ દવાનો ૧ ભાગ અને પાણી ૪ ભાગ મિશ્ર કરી ગંધાતા ચાંદા, ગડ ગુમડ, ચાંદી અને બીજા કહોવાણ ભરેલા ક્ષતો ઉપર લગાડવાથી રક્ત શોધક અને જંતુનાશક અસર સારી રીતે થાય છે.

ACETONE. હા૦ એસીટોન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૫૦ ટીપા.

ઉપયોગ—આ દવા દમ, શ્વાસ અને હાંફણના વ્યાધીમાં કફઘ્ન અને ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર અને શાંતિદાયક અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે. આ દવા વાપરવાથી દમ કેટલેક દરજ્જે મટી જાય છે.

ACID CATHARTICUM. હા૦ એસીડ કેથારટીકમ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા નાના બચ્ચાંઓના બંધકોશના દરદમાં ૧ થી ૨ ગ્રેનના પ્રમાણમાં ગળ્યા પાણીમાં મિશ્ર કરી વાપરવાથી બંધકોશ મટાડે છે અને આંતરડા સારી રીતે સાફ રાખે છે. પુખ્ત ઉમરના દરદીઓમાં પણ આ દવા ઠંડી રેચક અસર સારૂ બંધકોશ, હરસ, આફરા અને અજીર્ણના રોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ACID HYDROFLUORICUM. હા૦ એસીડ હાઇડ્રોફલ્યુઓરીકમ.

ઉપયોગ—આ દવાનો નાસ ઉરૂસ્તંભ અને ક્ષયના દરદમાં લેવાથી જંતુનાશક અસર ઘણીજ ઉમદા રીતે થાય છે. આ દવા કાચને જલ્દીથી ગાળી નાંખે છે; માટે કાચના વાસણમાં વાપરવી નહીં. કાચના કારખાનામાં કામ કરનાર માણસોને લાગુ પડતા ક્ષયરોગમાં આ દવાના ધુમાડાનો નાસ લેવાથી ક્ષય રોગ જંતુનાશક અસર સારી રીતે થઇ એકદમ મટી જાય છે.

ACID PICRICUM. હા૦ એસીડ પીક્રીકમ.

ઉપયોગ—આ દવા પીળો રંગ ચઢાવવા સારૂ મુખ્યત્વે કરીને વપરાય છે. દવા તરીકે આ દવા પેશાબમાં આલબ્યુમીન અને સાકરના ભા-

ગની હયાતી સારૂ મૂત્ર પરિક્ષા તરીકે વપરાય છે. આ દવાનું ૧ થી ૨૦૦ ભાગનું પ્રવાહી બનાવીને દાહ, ખરજવા અને બળવા ઉપર લગાડવાથી શાંતીદાયક અસર સારી રીતે કરે છે. આ દવાનું પ્રવાહી રતવામાં બાહ્યો-પચાર તરીકે લગાડવાથી જંતુનાશક અને વરમ મટાડવાની તથા રતવા ફેલાતો અટકાવવાની સારી અસર કરે છે.

ALTHEIN. **લા૦** એલથેઇન.

માત્રા— ... ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવામાં મૂત્રલ અસર કરવાની શક્તિ સારી રીતે રહેલી છે, તેથી તેના ૨ ગ્રેન ૪ ડ્રામ પાણીમાં મિશ્ર કરી ખાવા તરીકે રક્તાશયના બગાડથી થએલ જલંદર, ગાંઠીયો વા, અને બ્રાઇટ ડીઝીઝમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ANACARDIUM. **લા૦** આનાકારડીયમ.

ઉપયોગ—આ દવા બાહ્યોપચાર તરીકે દાદર અને કોડવાળા ચાંઠા તથા કોડ ઉપર લગાડવાથી કોડ દાદર જલ્દીથી મટી જાય છે, અને આ-મડીપર પડતા સફેદ ડાઘ જતા રહે છે.

AURI ET SODII CHLORIDUM. **લા૦** ઓરી એટ સોડી કલોરાઇડિમ.

માત્રા— ... ... ૧/૧૬ થી ૧/૪ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા બીજા સીલ્વર સોલ્ટસ કરતાં ઘણી સારી અને ઉપયોગી દવા છે. જ્ઞાન તંતુઓના વિવિધ પ્રકારના વ્યાધીમાં આ દવા સારૂ કામ કરે છે. આ દવાના ૧/૫૬ ગ્રેનના પ્રમાણથી ભુખ સારી લાગે છે અને શક્તિનો વધારો થઇ દરદીને જલ્દીથી આરામ થાય છે. હીસ્ટીરીઆ, હી-સ્ટીરીઆયુક્ત વાઇના વ્યાધી, નબળાઇ, વિહારની નબળાઇના વ્યાધી, કો-

રીઆ, દમ, શ્વાસ, હાંફણુ, અનિયમિત ઋતુશ્રાવના વ્યાધી અને મૂત્રાશય તથા ગર્ભાશયના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. ચાંદી અને ઉપદંશના વ્યાધીમાં આ દવા પારાની દવા જેવો ગુણ કરે છે.

BACILLOL. લા૦ બેસીલોલ.

ઉપયોગ—આ દવા કોલટારમાંથી તૈયાર થાય છે. આ દવામાં ૫૨ ટકા પ્રમાણુ ક્રેસોલના રહેલા છે. આ દવા લીસોલને બદલે સારી રીતે વાપરી શકાય છે; અને તેનાથી તમામ પ્રકારના જંતુઓ નાશ પામે છે; અર્થાત આ દવા જંતુનાશક અને રક્તશોધક અસર સારી રીતે કરે છે.

BRYONIA. લા૦ બ્રાયોનીઆ.

ઉપયોગ—બાઇરોનીઆ આલ્બાના તાજા અને સુકા મૂળીઆ દવા તરીકે વપરાય છે. આ દવા પાતળા પાણી જેવા ઝાડાની રેચક અસર ઘણી જલદ અને ભયંકર રીતે કરે છે: અને તેથી તે અસર જલંદરના સખત વ્યાધીમાં કરવાની જરૂર પડે છે ત્યારે આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. બ્રાયોનીની અંદર સેરસ મેમ્બ્રેઇનના સોજાને દાબી દેવાની ખાસ અને મુખ્ય અસર રહેલી છે. આ દવાના અર્કના ૫ થી ૧૦ ટીપા તીક્ષ્ણુ પ્લુરીસીના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાયછે. તીક્ષ્ણુ પ્રકારના સખત તાવ અને સંધીવાના દરદમાં જ્યાં એકોનાઇટ વાપરવાની જરૂર પડે છે ત્યાં આ દવા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

CACTUS. લા૦ કેકટસ.

માત્રા— ... ... જરૂર પ્રમાણે.

ઉપયોગ—આ દવાના ફુલ અને મૂળીઆનો અર્ક બનાવીને રક્તાશયના દરદમા ફતેહમંદી સાથે વાપરી શકાય છે. રક્તાશયના દુઃખદાયક

ચડકારા, ૫ડકના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. બીજા કેટલાક ડાક્તરો જણાવે છે કે આ દવામાં ડીજીટેલીસના જેવી હ્રદય પૌષ્ટીક અને મૂત્રલ અસર રહેલી છે, અને આ દવાના પ્રવાહી સત્વના ૫ થી ૧૦ ટીંપાનું પ્રમાણ હ્રદય શૂળ અને પડદાના રક્તાશયના વ્યાધીમાં વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે. આ દવાનો અર્ક (૧ થી ૫) ૫ થી ૨૦ ટીંપાના પ્રમાણમાં વાપરી શકાય છે.

CAESIUM AND RUBIDIUM. **લા૦** એન્ડ રૂબીડીઝીયમ-ડીયમ.

ઊપયોગ—આ દવા ૨૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં રક્તાશયની ફડક અને ચડકારાના દરદમાં અને વાઈ તથા ફેફરાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. આ દવાના ગુણદોષ પોટાસ સોલ્ટના ગુણદોષને કેટલીક રીતે મળતા આવે છે.

CEDRON. **લા૦** કેડ્રોન.

ઊપયોગ—આ દવાના બીઆ ઝેરી જાનવરોના ડંખના વિષનાશકના ઉપાય તરીકે **ન્યુગ્રાનડાના વતનીઓ** વાપરે છે. આ દવામાં કડવાશના તત્વો વધારે રહેલા છે; આથી આ દવા કવીનાઇનની માફક તાવ રોકવાની શક્તિ સારી રીતે ધરાવે છે. આ દવાના બીઆંનો ભૂકો ૫ ગ્રેનના પ્રમાણમાં તાવ, મરડો, કોલેરા અને મસ્તક શૂળના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે; અને એથી ઓછા પ્રમાણમાં વધી ગએલા અજીર્ણ અને ગાંઠીઆ વાના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

CETRARIN. લા૦ કેટ્રેરીન.

ઊપયોગ—આ દવા ક્ષય રોગની શરૂઆતમાં થતા સળેખમના દરદમાં વાપરવાથી સળેખમનો એકદમ નાશ કરે છે. ઋતુસ્રાવ અને પાંડુ

રોગમાં પણ વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. લોહીની ન્યુનતા અને પાંડુરોગમાં આ દવા લોહની દવા સાથે મિશ્ર કરી વાપરવાથી રક્તશોધક અને પૌષ્ટીક અસર ઘણી સારી રીતે કરી દરદીના શરીરમાં લોહીનો સારો વધારો કરે છે. આ દવાનું પ્રમાણ ૧ થી ૨ ગ્રેનનું છે. આ પ્રમાણથી ભુખ ઉઘડે છે, શરીરનું વજન વધે છે, લોહીમાં રાતા રજકણોનો વધારો થઈ લોહી સુધરી માંસનો વધારો થાય છે, અને વધારે પ્રમાણમાં આ દવા રેચક અને કટુ પૌષ્ટીક અસર કરે છે.

CHINOLINUM. **લા૦** ચીનોલીનમ.

ઉપયોગ—આ દવા ક્વીનાઇનમાંથી નીકળેલ એક પ્રવાહી તેલ જેવી દવા છે. આ દવા એક સખત દુર્ગંધનાશક છે. એન્ટીપાઈરીનની શોધ પહેલા આ દવા તાવ ઉતારવા તરીકે જ્વરઘ્ન તરીકે વપરાતી હતી. આ દવાની ટારટ્રેટવાળી બનાવટ ઝટ પાણીમાં ગળી જાય તેવી હોવાથી ૫ થી ૨૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં પાણી સાથે ટાઢીઆ તાવ અને મસ્તકશુળના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. આ દવાની બનાવટોનો પ્રમેહ અને બીજા એવા દરદોમાં બાહ્યોપચાર તરીકે દુર્ગંધનાશક અસર કરવા સારૂ ૧ થી ૧૦૦ ટકાના પ્રમાણવાળા મિશ્રણ તરીકે ઉપયોગ થાય છે.

CYPRIPEDIN. **લા૦** સાઇપ્રીપેડીન.

ઉપયોગ—આ દવા **લેડીઝ સ્લીપર** તરીકે ઓળખાય છે. હીસ્ટીરીઆના દરદમાં ચુંક, આંકડી તથા તાણ મટાડવા તરીકે ૧ થી ૫ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે; આ સિવાય કોરીઆ, વાઈ, અપસ્માર, વિર્યશ્રાવ અને અનિયમિત ઋતુશ્રાવના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

ઈનકમ્પેટીબલ ઔષધોનું લીષ્ટ.

કમ્પેટીબલ. **ઇનકમ્પેટીબલ.**

એસીડ આરસેનીયસ—લાઈમ વોટર, ઓકસાઇડ ઓફ આયર્ન, મેગ્નેસીયા.

એસીડસ—આલ્કાલીઝ, એસીટેટસ, મેટેલીક ઓકસાઇડસ.

આલબ્યુમાન—એસીડસ, સ્પીરીટ, ટેનીન, કોરોસીવ સબ્લીમેટ.

આલકાલોઇડલ સોલ્ટસ—ટેનીન, આલ્કાલીન, અરથી કાર્બોનેટસ, આયોડીન અને તેની બનાવટો, લાઇકોરીસ, સ્ટ્રોંગ મ્યુસીલેજ, આલ્કાલીન અને આમોન્યાએટેડ ટીંચરસ.

એલમ સલ્ફેટ—આલ્કાલીઝ અને આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ.

આમોન્યમ બ્રોમાઇડ—મીનરલ એસીડસ, આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ, ક્લોરાઇન, કલોરેટ અને બાઇક્રોમેટ ઓફ પોટાસ, નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર, કેલોમલ.

એપોમોરફાઇન (હાઇડ્રોકલોરાઇડ)—કાર્બોનેટ અને બાય કાર્બોનેટ ઓફ સોડા, સોલ્ટસ ઓફ આયર્ન, આયોડાઇન અને ટેનીન.

બેરીયમ કલોરાઇડ—સલફ્યુરીક અને ફોસફોરીક એસીડસ અને તેની બનાવટો, ટારટ્રેટસ અને કાર્બોનેટસ, મેડીસીનલ વાઇન્સ અને વેજીટેબલ ઇનફ્યુઝન્સ.

બાઈકાર્બોનેટ ઓફ સોડા—એસીડસ, ટેનીન, સોલ્ટસ ઓફ ધ મેટલ્સ અને આલ્કાલોઇડસ.

બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ—ટેનીન, સલ્ફર, સલ્ફાઇડ ઓફ એન્ટીમની અને કેલોમલ.

કલોરલ હાઇડ્રેટ—વોટર (ગ્રેસો ડીકમ્પોઝીશન) ગરમ પાણી,

આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ, વેજીટેબલ આલ્કાલીઝ, આમોન્યા સોલ્ટસ, નાઇટ્રેટ ઓફ મરક્યુરી અને કેલોમલ.

કલોરેટ ઓફ પોટાસ—મીનરલ એસીડસ, ઓરગેનીક સબસ્ટન્સીઝ, સલફર, કાર્બોન, કેલોમલ, આયોડીડ ઓફ આયર્ન વીગેરે.

કલોરાઇન (કલોરાઇન વોટર)—આલ્કાલીઝ, આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ, સોલ્ટસ ઓફ આમોન્યા, વેજીટેબલ સોલ્ટસ, નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર, લેડ સોલ્ટસ, ટેનીન, વેજીટેબલ મ્યુસીલેજસ, એકસ્ટ્રેકટસ, વોટરસ, ઇનફયુઝન્સ, ટીંચરસ, સીરપ્સ, મીલ્ક અને ઇમલશન્સ.

કોરોસીવ સબ્લીમેટ—કાર્બોનેટસ, લાઇમ વોટર, આયોડીડ ઓફ પોટાશ્યમ, ઓપીયમ, વેજીટેબલ ઇન્ફયુઝન્સ, ટેનીન.

ડીજીટેલીસ—ટેનીન, સુગર ઓફ લેડ, આયોડાઇન, પોટાસ આયોડીડ, આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ.

ગોલ્ડન સલ્ફ્યુરેટ ઓફ એન્ટીમની—બાઇ કાર્બોનેટ ઓફ સોડા, ક્રીમ ઓફ ટારટર, કેલોમલ, સબ નાઇટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ.

ગમ આરેબીક—પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન, લેડ સોલ્ટસ, સ્પીરીટ, ઇથરીઅલ ટીંચરસ, બોરેકસ.

આયોડીન—આમોન્યા, સ્ટાર્ચ, મેટેલીક સોલ્ટસ, ફેટી ઓર એસેન્શીઅલ ઓઇલ્સ, ઇમલસન્સ, કલોરલ, અર્થી કાર્બોનેટસ, ગમ આરેબીક, ટ્રેગેકેન્થ, સલેપ.

આયર્ન–પાઉડરડ (આયરન રીડ્યુસડ બાય હાઇડ્રોજન)—એસીડ્ઝ, વેજીટેબલ ઇન્ફયુઝન્સ અને એકસ્ટ્રેકટસ, ટેનીન, મેટેલીક અને આલ્કાલોઇડસ સોલ્ટસ.

આયર્ન સોલ્ટસ—આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ, વેજીટેબલ ઇન્ફયુઝન્સ અને એકસ્ટ્રેકટ્સ, ટેનીન, મ્યુસીલેજ.

લાઇમ–વોટર—એસીડસ, કાર્બોનેટસ, આમોન્યા સોલ્ટસ, મેટેલીક સોલ્ટસ, ટારટ્રેટસ, ઇનફ્યુઝન્સ, ટીંચરસ, ટેનીન.

ફોરફાઈન એન્ડ ઈટસ સોલ્ટસ—ઓકસાઇડ ઓફ આયર્ન, સોલ્ટસ ઓફ આયર્ન, મેગ્નેઝ એન્ડ સીલ્વર.

મસ્ક—એસીડસ, એસીટેટસ, ટેનીન, અરગટ ઓફ રાઇ, મેટલીક સોલ્ટસ.

નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર—હાઇડ્રોકલોરીક, સલ્ફ્યુરીક, એસેટીક એન્ડ ટારટરીક એસીડસ એન્ડ ધેર સોલ્ટસ, હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ એન્ડ ઈટસ કમ્પાઉન્ડસ, આયોડાઇન, આયોડાઇડ અને બ્રોમાઇડ ઓફ પોટાશ્યમ, આલ્કાલીન અને અરથી કાર્બોનેટસ, સલ્ફર એન્ડ સલ્ફાઇડ ઓફ એન્ટીમની.

નાઈટ્રીટ ઓફ અમીલ—ટીંચરસ, આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ, કેલોમલ લેડ સોલ્ટસ, પ્રોટો સોલ્ટસ ઓફ આયર્ન, આયોડીડ ઓફ પોટાશ્યમ.

ઓપીયમ—આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ, સોલ્ટસ ઓફ ધી મેટલ્સ, ટેનીન, આયોડીન, ક્લોરાઇન વોટર અને નકસવોમીકા.

પેપસીન—આલ્કોહોલ અને ટીંચરસ.

પરમેગનેટ ઓફ પોટાસ—ઓરગેનીક સબસ્ટનસીઝ.

સેલીસીલીક એસીડ અને સેલીસીલેટ ઓફ સોડા—આયર્ન સોલ્ટસ, આયોડીડ ઓફ પોટાસ અને લાઇમ વોટર.

સ્ટ્રોફેન્થસ (ટીંચર)—પાણીમાં આપવાથી હાઇડ્રોલીસીસનું રૂપ ધારણ કરે છે અને તેમાંથી પછી વિષારી પદાર્થનું તત્વ બને છે.

ટેનીન—મ્યુસીલેજ, ઓલ મેટલીક સોલ્ટસ, લાઇમ વોટર, આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ અને બાય કાર્બોનેટસ એગ આલબ્યુમીન, જીલેટીન.

ટારટર ઇમેટીક—એસીડસ, આલ્કાલીઝ, સોપ, કેલોમલ, ટેનીન, રૂબાર્બ, સીંકોના, ગમ આરેબીક અને ઓપીયમ.

EXPLOSIVE COMBINATION.

1. A few tablets of potassium chlorate kept in a pocket with a box of safety matches caused explosion.

2. Potassium chlorate with tannic acid, morphine hydrochloride or Gallic acid mixed as a dry powder exploded.

3. A mixture of Tr. Ferri Perchlorid, Glycerin and Potassium chlorate explodes when warm.

4. Calcium hypophosphite alone when triturated hard, sometimes causes explosion. Never heat it with Glycerin.

5. Potassium Permanganate should not be made into a pill with vegetable extracts or combined with Glycerin.

6. Oil of Turpentine and sulphuric acid, and amber oil and nitric acid are sure to explode violently.

7. Oxide or nitrate of silver with creosote forms a compound which may take fire if it becomes warm.

8. Chromic acid with Glycerin, ether, strong alcohol, or organic substances causes an explosive combination.

9. Chloral Hydrate and Spt. Ammon aromat, in a mixture liberate so much chloroform as to explode.

10. Bismuth subnitrate and sodium bicarbonate given in a mixture liberate Co_2 to cause an explosion.

11. Tr. Iodine and solution of Ammonia should not be prescribed together, as iodide of nitrogen is formed, which causes explosion.

12. Erythrol tetranitrate is very sensitive to percussion. A young chemist lost his life from explosion due to the rubbing of the tetranitrate with milk of sugar in a mortar.

પ્રીશક્રીપશનમાં વપરાતા લાટીન શબ્દોના અર્થ.

CONTR.	NAME.	MEANING.	ગુ૦ અર્થ.
Aa.	Ana.	of each.	દરેકના.
Ad.	Adde.	Add.	ઉમેરો.
Aq.	Aqua.	Water.	પાણી.
C:	Cum.	With.	સાથે.
Capts. cpt.	capiat.	Let the patient take.	દરદીને લેવા દો.
Colo.	,,	To strain.	હલાવો.
Co. or Comp.	Compositus.	Compound.	મિશ્ર કરો.
Div.	Dividatur.	Divide.	ભાગ કરો.
Ft.	,,	And.	અને.
F.	Fac.	Make.	બનાવો.
Ft.	Fiat.	Let it be made.	તે થવા દો.
Gr.	Granum.	A grain.	૧ ઘઉંભાર.
Gtt.	Gutta.	A drop.	૧ ટીપુ.
Haust.	Haustus.	A draught.	એક ભાગ.
H.	Hora.	An hour.	૧ કલાક.
In.	,,	In or into.	માં. અંદર.
Levis.	,,	Light.	હલકુ.
M.	Massa.	A mass.	પિંડ.
M.	Misce.	Mix.	મિશ્ર કરો.
M. or Min.	Minimum.	A minim.	એક મિનિમ.

Mist.	Mixtura.	A mixture.	મિશ્રણ.
Mitte.	,,	Send.	મોકલો.
Om.	Omnis.	All every.	દરેક સઘળુ.
R.	Recipe.	Take thou.	તું લે.
Repet.	Repetatur.	Let it be repeated.	તે ફરી થવા દો.
Sine.	,,	Without.	વગર.
Sig.	Signa.	Mark thou.	તું નિશાની કર.
SS.	Semis.	Half.	અડધો.
Stat.	Statim.	Immediately.	તરતજ.
Talis.	,,	Such.	આવા.
Ver.	Verus.	Genuine.	
Vitellus.	,,	The Yolk of an egg.	ઇંડાની સફેદી.

પ્રીશક્રીપશનમાં વપરાતા લાટીન ઇડીયમના અર્થ.

CONTRACTION.	PHRASE.	MEANING.	ગુ૦ અર્થ.
Ad lib.	Ad. libitum.	At pleasure.	ખુશીમાં આવે ત્યારે.
A. h.	Alternis horis.	Every other hour.	દરેક બીજે કલાકે.
Aq. Bull.	Aquae Bulliens.	Boiling water.	ઉકળતું પાણી.
„ *Dest.*	„ Destillata.	Distilled water.	ચોખ્ખુ પાણી.
„ *Ferv.*	„ Fervens.	Hot water.	ગરમ પાણી.
Bis ind.	Bis Indies.	Twice daily.	દીવસમાં બે વાર.
B. P. or Ph. B.	Pharma copoeia Britanica.	British Pharma copæia.	બ્રીટીશ ફાર્માકોપીઆ.
Coch. amp.	Cochlear Amplum.	A table-spoonful.	૪ ફ્લ્યુઇડ ડ્રામ.
„ *mag.*	„ Magnum.	Do.	„
„ *med.*	„ Medium.	A dessert-spoonful.	૨ „
„ *min.*	„ Minimum.	A small tea-spoonful.	૧ ડ્રામથી કાંઇ ઓછું.
„ *Parvum.*	„ Parvum.	A tea-spoonful.	૧ ડ્રામ.
C. Vinar.	Cyathus Vinarius.	A wine glassful.	૨ પ્રવાહી આંસ.

A Gill.	4 Fl. ozs. „		૪ „ „
A tea-cupful.	7 Fl. ozs. „		૭ „ „
*A break fast-*cupful.	12 Fl. ozs. or more.		૧૨ „ „
A glassful.	12 Fl. ozs.		૧૨ „ „
A tumblerful.	15 to 20 Fl. ozs.		૧૫ થી ૨૦ „
D. in P. Aeor / *Div. in P. Aeq.*	Dividatur in partes aequatis.	Divide into equal parts.	સરખા ભાગમાં ભાગ કરો.
Ft. haust or F. H.	Fiat Haustus.	Let a draught be made.	એક દવાનો ભાગ થવા દો.
Ft. Mist or F. M.	Fiat Mistura.	Let a mixture be made.	મિશ્રણ પણ તૈ-યાર થવા દો.
Ft. Mas. in Pil XII div.	Fiant mass in pilulae, xii dividenda.	Let a pill mass be made and divide into 12 pills.	ગોળીઓનો પિંડ બનાવો અને તેની ૧૨ ગોળીઓ કરો.
H. d.	Hora decubitus.	At bed time.	સુતી વખતે.
H. S. S.	Hora Somni sumendum.	To be taken at bed time.	સુતી વખતે લે-વાની.
M. B.	Misce bene.	Mix well.	સારી રીતે મિશ્ર કરો.
M. D. U.	More dicto Utendum,	To be used as directed.	સુચના આપી હોય તે પ્રમાણે વાપર-વાની.

M. P.	Massa Pilularis.	A pill mass.	ગોળીઓનો પિંડ.
Mic. Pan.	Mica Panis.	Crumb of bread.	ભાખરીની કપોટી.
O. M.	Omni Mane.	Every Morning.	દરેક સવારે.
Omn. bih.	Omni bihora.	Every two hours.	દરેક બએ કલાકે.
O. N.	Omni mocte.	Every night.	દરેક રાતે.
P. R. N.	Pro. re nata.	When required.	જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે.
Q. S.	Quantum sufficiat.	Sufficient quantity.	જોઇએ તેટલું પૂરતું પ્રમાણ.
Q. H. O. H.	Quaque hora or omni hora.	Each or every hour.	દરેક અથવા દરક કલાકે.
S. S.	Statum Sumendum.	Immediately to be taken.	તરતજ ખાવાનું.
Ne. br. S. num.	Ne tradas sine mummo.	Do not diliver unless paid.	પૈસા આપ્યા સિવાય આપવું નહીં.
T. d.	Ter indies.	Thrice daily.	દીવસમાં ત્રણ વખત.

અગત્યની સૂચનાઓ.

૧. સાધારણ નિયમ તરીકે મીનરલ એસીડસ ખનીજ તેજાબો અને તેના નરમ કરેલા પ્રવાહીઓ ખાધા પછી દવા તરીકે પીવા આપવા. જ્યારે અતિશય દીપન પાચન રસને વધતો અટકાવવો હોય તો ખાધા પહેલા વાપરવા.

૨. ખાટા પ્રવાહી રસમાંથી ખટાશનો ગુણ ઓછો કરવો હોય તો આલ્કાલીઝ ક્ષારો જેવા કે સોડા બાય કાર્બોનેટ વગેરે તરત ખાધા પછી આપવા. જ્યારે પાચન ક્રિયાના રસપર ગરમીની અસર કરવી હોય તો ખાધા પહેલા વાપરવા.

૩. જ્યારે પાચન ક્રિયાના ભાગપર એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ અને બીસ્મથ સોલ્ટસની શાંતીદાયક અસર કરવી હોય તો ભૂખે પેટે તે દવાઓ વાપરવી.

૪. પેપસીન, પેપેઇન, ટાકાડાએસ્ટેઝ, એકસ્ટ્રેકટ ઓફ માલ્ટ વીગેરે દવાઓ ખાધા પછી તરતજ અથવા ખોરાક સાથે એકલી આપવી જોઇએ.

૫. પેનક્રીયાટીન અથવા બીજી પેનક્રીયાટીક ફરમેન્ટસની દવાઓ ખાધા પછી ૨ કલાક કેડે આપવી જોઇએ, અથવા સોડા બાય કાર્બોનાસ સાથે આપવી જોઇએ, કારણ કે તેથી હોજરીની પાચનક્રિયાને પુષ્ટી મળેછે.

૬. કોડલીવર ઓઇલ અને તેની તમામ બીજી બનાવટો ખાસ કરીને ખાધા પછીજ આપવી; જો ખાધા પહેલા આપવામાં આવે છે તો તે ભુખનો નાશ કરે છે, માટે ખાધા પહેલા કદાપી ન આપવી.

૭. લોહની સઘળી બનાવટો તેમાં ખાસ ગ્રાહીક બનાવટો સિવાયની તમામ દવાઓ ખાધા પછીજ આપવી જોઇએ.

૮. સઘળી અગ્નિવર્ધક, કડુ પૌષ્ટીક અને પાચક દવાઓ જેવી કે કેલંબા, ચીરેટા અને ક્વેસ્યા વીગેરે દવાઓ ખાધા પહેલાં આપવી જોઇએ.

૯. સોમલની બનાવટો ખાસ કરીને ખાધા પછીજ આપવી; જ્યારે તેની સ્થાનીક અસર હોજરીપર કરવી હોય તોજ ખાધા પહેલા આપવી.

૧૦. પોટાસ્યમ પરમેગનાસ હમેશાં ખાધા પછીજ આપવું.

૧૧. કેસ્ટર ઓઇલિ ખાસ કરીને ખાલી પેટે ભુખ્યા સવારના પ્હેલા પહોરમાં આપવું.

૧૨. રેચક ગોળીઓ જેમાં એળીઓ સમાએલો છે તે હમેશા ખાધા પછીજ આપવી; કારણ કે તેની રેચક અસર થતાં બાર કલાક લાગે છે.

૧૩. ઋતુશ્રાવક દવાઓ ખાસ કરીને ઋતુ આવવાની મુદત અગાઉ ઓછામાં ઓછું ૧ અઠવાડીઆ અગાઉથી આપવી શરૂ કરવી.

૧૪. સઘળી સ્વેદલ દવાઓની અસર જ્યારે દરદીને ગરમ કપડા પહેરાવી રાખીને રાખવામાં આવે છે ત્યારે તેની અસર સારી રીતે થાય છે; અને જ્યારે ઠંડી હાલતના ઉપચાર તળે રાખવામાં આવે છે ત્યારે મુત્રલ અસર સારી રીતે થાય છે.

૧૫. નિંદ્રાજનક દવાઓ એક સાધારણ નિયમ તરીકે સુતા પહેલાં ઓછામાં ઓછા ૦॥ કલાક અગાઉ લેવાથી ઉંઘ આવવાની અસર થાય છે; પણ સલફોનલ સુતા પહેલાં ત્રણ કલાક અગાઉથી લેવાથી નિંદ્રાજનક અસર કરે છે.

૧૬. મોરફાઈનની દવાઓ જ્યારે દરદી પથારીમાં હોય ત્યારે ત્વચા વાટે મારવાની પીચકારીરૂપે વાપરવાથી નિંદ્રાજનક અસર જલ્દીથી અને સારી રીતે કરે છે.

૧૭. જ્યારે બ્રોમાઈડની બનાવટો શાંતીદાયક અસર કરવા સારૂ વાપરવી હોય ત્યારે તે ખાધા પછી આપવી અથવા સુતી વખતે આપવી.

ચામડીપર ઔષધોના ઉપચારથી થતી ફોલ્લીઓ.

કેટલીક દવાઓ વધારે વખત સુધી ખાધાના ઉપચાર તરીકે અથવા બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે વાપરવાથી ચામડીપર ગરમીની અસર થઇ ઝીણી ઝીણી ફોલ્લીઓ થઈ આવે છે.

ટાર, આરનીકા, મસ્ટર્ડ, ટરપેનટાઇન, ક્રોટનઓઇલ, અને બીજી એવી દવાઓ વધારે પ્રમાણમાં અને વધારે વખત સુધી ચામડીપર ચોપડવાથી ઝીણી ઝીણી રાતા રંગની, આસમાની અને કાળી ફોલ્લીઓ થઇ આવે છે.

એન્ટીપાઈરીન—લીધાથી કેટલીકવાર રાતી જાંબુડા રંગની ફોલ્લીઓ ચામડીપર થાય છે, અને તેમાં ઝીણી ઝીણી ચળ આવ્યા કરે છે.

એન્ટી ટોકસીન રેશ—કેટલીક પ્રકારની રસીના ઉપયોગથી પણ ચામડીપર ઝીણી રાતી ફોલ્લીઓ થઈ આવે છે.

આરસેનીઅસ એસીડ અને તેની બનાવટો—લાંબા વખત સુધી લીધાથી ચામડીપર જાંબુડા રંગની રતાશ મારતી ફોલ્લીઓ થઇ આવે છે, અને ઘણાજ લાંબા વખત સુધી ચાલુ રાખવામાં આવે છે તો ચામડીપર ભુરા ડાઘ પડી જાય છે.

બેલાડોના અને એટ્રોપાઈરીન—વધારે વખત સુધી વાપરવાથી રાતી ફોલ્લીઓ ચામડીપર થઇ આવે છે.

બોરાસીક એસીડ અને બોરેક્સની બનાવટો—વધારે પ્રમાણમાં અને લાંબા વખત સુધી વાપરવાથી ચામડીપર કીરમજી રંગની ઝીણી રાઈના દાણા જેવડી ફોલ્લીઓ થઇ આવે છે.

બ્રોમાઇડસ—વધારે વખત સુધી વાપરવાથી ઝીણી રાતી ધોળામુખ

વાળી ફોલ્લીઓ ચ્હેરાપર, છાતીપર અને બરડામાં થઇ આવે છે.

કલોરલ હાઇડ્રેટ—વધારે પ્રમાણુમાં વાપરવાથી મુખ્યત્વે કરીને ચહેરાપર ગરદનપર અથવા અવયવોપર કાળા રાતા રંગની ઝીણી ફોલ્લીઓ થઇ આવે છે.

કોપાયબા અને કયુએબ—વધારે વખત સુધી વાપરવાથી ઝીણી ઝીણી રાતા રંગની ફોડકીઓ ચહેરાપર, પેટપર તથા બીજા ભાગપર અતિશય થઈ આવે છે.

ઓપીયમ અને મોરફાઇન—કેટલીકવાર વાપરવાથી રાતા રંગની ઓરીને મળતી ફોડકીએ ચામડીપર થઇ આવે છે,

મરકયુરીઅલ પ્રેપેરેશન—કેટલીકવાર વધારે પ્રમાણુમાં વાપરવાથી કોઇ કોઈ કેસમાં રતાશ પડતી સોજાવાળી ફોલ્લીઓ થઇ આવે છે.

આયોડીડસ—વધારે પ્રમાણુમાં અને લાંબા વખત સુધી વાપરવાથી જુદા જુદા પ્રકારની ઝીણી ઝીણી ફોલ્લીઓ થઈ આવે છે; જે **આયોડીડ એકની** તરીકે ઓળખાય છે.

કવીનાઇન—વધારે પ્રમાણુમાં અને લાંબા વખત સુધી વાપરવાથી ઓરી જેવી ફોડકીઓ ચામડીપર થાય છે; કેટલીકવાર રાતા રંગની ઝીણી ઝીણી ફોલ્લીઓ થઇ આવે છે.

આ સિવાય **સીલ્વર નાઈટ્રાસ, સોડાસેલીસીલાસ, સ્ટ્રામોન્યમ સલ્ફોનલ** અને **ટરપેનટાઇન** વીગેરે દવાઓના લાંબા સેવનથી પણ ચામડીપર રાતા કાળા રંગની જાંબુડી ફોડકીઓ થઈ આવે છે. આ પ્રમાણે ઉપર લખેલી ઔષધીઓ વધારે પ્રમાણુમાં અને લાંબા વખત સુધી વાપરવાથી ચામડીપર વિવિધ પ્રકારના રંગ મિશ્રિત ઝીણી ઝીણી ફોલ્લીઓ કરેછે.

પેશાબના રંગમાં ફેરફાર કરનારી દવાઓ.

બકુ, કાર્બોલીકએસીડ, ક્રીયેસોટ, કોપાયબા, ગોયાકોલ, મેલફર્ન, મેથીલાઇન બ્લ્યુ, પરજન, રૂબાર્બ, સેન્ટોનાઇન, સેન્ડલઓઇલ, ટાર અને ટરપેનટાઇનના અંદરના ઉપચારથી પેશાબના રંગમાં ફેરફાર થાય છે; અર્થાત પેશાબ રાતો, કાળો, જાંબુડા રંગનો અને બીજા વિચિત્ર રંગ મિશ્રીત રંગવાળો પેશાબ થાય છે.

મનુષ્યના શરીરના વિવિધ ભાગોનું વજન.

નામ.	પુરૂષના ભાગનું વજન.	સ્ત્રીના ભાગનું વજન.
મગજ બ્રેઇન.	૫૦ ઔંસ.	૪૫ ઔંસ.
રક્તાશય હાર્ટ.	૧૦ થી ૧૨ ઔંસ. ૫ ઇંચ લાંબુ, ૩½ ઇંચ પહોળું અને ૨½ ઇંચ જાડું.	૮ થી ૧૦ ઔંસ.
મૂત્રાશય. કીડની.	સામાન્ય ૪½ થી ૫½ ઔંસ. લંબાઇ ૪ ઇંચ. પહોળાઈ ૨½ ઇંચ અને જાડાઇ ૧¼ ઇંચ.	
કાળજુ. લીવર.	૪૫ થી ૫૦ ઇંચ.	
ફેફસા. લંગ્ઝ.	જમણું ૨૩–૨૪ ઔંસ. ડાબું. ૧૮ થી ૨૦ ઔંસ.	
પેનક્રીયાઝ.	૩ ઔંસ. લંબાઇ ૬ થી ૮ ઇંચ, પહોળાઇ ૧½ ઇંચ. અને જાડાઇ ½ થી ¾ ઇંચ.	
બરોળ સ્પ્લીન.	૫ થી ૭ ઔંસ. લંબાઇ ૫ ઇંચ, પહોળાઇ ૧½ ઇંચ અને જાડાઇ ૧½ ઇંચ.	
હોજરી. સ્ટમક.	૪½ થી ૬ ઔંસ. લંબાઈ ૧૦ થી ૧૨ ઇંચ અને પહોળાઈ ૪ થી ૫ ઇંચ.	

IMPORTANT FORMULÆS—ઉપયોગી ફોર્મ્યુલાઓ.

AQUÆ-WATERS—પાણી.

એકવા એનેથી.

માત્રા—	... ...	૧ થી ૨ ઔંસ.
ઓલ્યમ એનીથી.	... ...	૧ ડ્રામ.
મેગ્નેસ્યા કાર્બોનાસ...	...	૨ ડ્રામ.
પાણી....	... ...	૫૦ ઔંસ.

ખલમાં ઘુંટી મિશ્ર કરી તૈયાર કરવું.

એકવા એનેસી—

માત્રા—	... ...	૧ થી ૨ ઔંસ.
ઓલ્યમ એનીસી.	... ...	૬ ડ્રામ.
મેગ્નેસ્યા કાર્બોનાસ.	...	૨ ડ્રામ.
પાણી.	... ...	૬૦ ઔંસ.

મિશ્ર કરી તૈયાર કરવું.

એકવા સીનામોમી—

માત્રા—	... ...	૧ થી ૨ ઔંસ.
ઓલ્યમ સીનામોમી.	...	૧ ડ્રામ.
મેગ્નેસ્યા કાર્બોનાસ.	...	૩ ડ્રામ.
પાણી....	... ...	૬૦ ઔંસ.

મિશ્ર કરી તૈયાર કરવું.

ઉપયોગ—ઉપરના તમામ પાણી વાતહર, ગરમ અને અગ્નિવર્ધક તરીકે વપરાય છે. ચુંક, આંકડી, ગોળો, હેડકી, અને અજીર્ણના વ્યાધી ઉપરના પાણીથી મટી જાય છે.

BALNEA-BATHES. બાફ-સ્નાન.

સોડા બાયકાર્બોનાસ....	...	૪ ઔંસ.
એકવા કેલીડી. ...	...	૩૦ ગ્યાલન.

આ દવા લુખસ, ખરજવા અને ચામડીના દરદપર લગાડવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

આલ્યુમ બોરાસીસ—

બોરાસીસ. ...	...	૨ ઔંસ
સલફ્યુરીસ પ્રેસીપીટેટી.	...	૨ ઔંસ.
એકવા કેલીડી. ...	...	૩૦ ગ્યાલન.

આ દવા ખસ,દાદર અને ત્વચારોગપર વાપરવાથી સારી અસર કરેછે.

બાલ્ન્યુમ સલફ્યુરીસ—

આલફ્યુરીસ પ્રેસીપીટેટી	...	૨ ઔંસ.
સોડા હાઇપો સલ્ફીટીસ	...	૬ ડ્રામ.
એસીડ સલફ્યુરીક ડીલ્યુટ.	...	૪ ડ્રાન.
એકવા કેલીડી. ...	...	૩૦ ગ્યાલન.

દાદર, ખસ, ખરજવા અને ત્વચા દોષપર આ દવા સારી અસર કરે છે.

FOTUS-FOMENTATIONS. શેક.

ફોટસ બેલાડોના.—

એકસ્ટ્રેકટ બેલાડોના...	...	૨ ડ્રામ.
એકવા બુલીએન્ટીસ...	...	૨૦–૩૦ ઔંસ.

આ શેક આંખના સોજાપર કરવાથી સોજો એકદમ દબાઈ જઈ પીડા મટી જાય છે.

ફ્રોટસ પેપેવેનીસ—

ફ્રેપસુલી પેપેવેરીસ....	...	૨–૪ ઔંસ.
એકવા. ...	...	૧૫–૨૦ ઓંસ.

પાઠા અને આંખના વરમપર વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

GARGARISMA-GARGLES. કોગળા.

ગારગેરીઝમા એસીડી કાર્બોલીસી કમ્પાઉન્ડ—

એસીડ કાર્બોલીસી ...	...	૨ ડ્રામ.
એસીડ એસેટીક. ...	...	૩ ડ્રામ.
મેલીસ.... ...	...	૧ ઔંસ.
ટીંચર મરહ. ...	...	૧ ઔંસ.
પાણી.	...	૧૦ ઔંસ.

આ કોગળા ઉરૂસ્તંભમાં સારો ફાયદો કરે છે.

ગારગેરીઝમા એસીડી ગ્યાલીસી.—

એસીડ ગ્યાલીક ...	...	૪૦ ગ્રેન.
લાઇકર સોડી કલોરેટી	...	૨ ડ્રામ.
પાણી... ...	...	૮ ઔંસ.

આ કોગળા ગળાના સોજા અને ચોળીઆમાં સારો ફાયદો કરે છે.

ગારગેરીઝમા એસીડી ટાનીસી—

એસીડ ટાનીસી. ...	...	૧૦ ગ્રેન.
મેલીસ. ...	...	૪ ડ્રામ.
સ્પીરીટ રેકટીફીકેટી.	...	૧ ડ્રામ.

એક્વા...	...	...	૧૦ ઔંસ.

આ કોગળા ગળાના સોજા અવાળુ અને લોહી નીકળતા દાંતના પારાના દરદમાં સારો ફાયદો કરે છે.

ગારગેરીઝમા એસીડી હાઇડ્રોક્લોરીસી.—

એસીડ હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટી	...	૨ ડ્રામ.
ઇન્ફ્યુઝમ રોઝી	... ...	૧૬ ઔંસ.

ચાંદા અને ક્ષત પડેલા તથા સોજાવાળા ગળાના દરદમાં આ કોગળા સારો ફાયદો કરે છે.

ગારગેરીઝમા એલ્યુમીનીસ.—

એલ્યુમીનીસ.	...	...	૧ ડ્રામ.
ડીકોકટીસી ક્રાની.	...	...	૧૦ ઔંસ.

આ કોગળા ગળાના મોંના તથા દાંતના દરદમાં સારો ફાયદો કરે છે

ગારગેરીઝમા એલ્યુમીનીસ કમ મરહી.—

એલ્યુમીનીસ.	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર મરહી.	...	...	૪ ડ્રામ.
ડીકોકટી કવેરસી.	...	...	૧૨ ઔંસ.

આ કોગળા ક્ષત પડેલા દાંતના પારાના દરદમાં સારો ફાયદો કરે છે.

ગારગેરીઝમા બોરાસીસ.—

બોરાસીસ.	...	...	૧ ડ્રામ.

મેલીસ.... ... ... ૪ ડ્રામ.

એકવા.... ... ... ૪ ઔંસ.

આ કોગળા મોંના ક્ષત અને કહોવાણના દરદમાં સારો ફાયદો કરેછે.

ગારગેરીઝમા આયોડી.—

ટીંચર આયોડી. ... ... ૨ ડ્રામ.

એકવા.... ... ... ૧૦ ઔંસ.

આ કોગળા ઉપદંશના વિકારથી થએલ ચોળીઆ અને સતના દરદમાં સારો ફાયદો કરે છે.

ગારગેરીઝમા ક્રેમેરીઆઈ.—

એસીડ સલફ્યુરીક ડીલ્યુટ. ... ૪ ડ્રામ.

મેલીસ.... ... ... ૪ ડ્રામ.

ઇનફ્યુઝી ક્રેમેરીઆઈ ... ૮ ઔંસ.

આ કોગળા કરવાથી જંતુનાશક અને ગ્રાહીક અસર સારી રીતે થાય છે.

ગારગેરીઝમા આયોડી કલોરેટી.—

લાઇકોરીસ સોડી કલોરેટી ... ૬ ડ્રામ.

એકવા... ... ... ૩૦ ઔંસ.

આ કોગળા પારાની દવાથી આવેલ મોંના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

ગારગેરીઝમા પોટાસી કલોરેટીસ.—

પોટાસી કલોરેટીસ	...	...	૧ ડ્રામ.
મેલીસ[૧]...	...	...	૪ ડ્રામ.
એકવા ...	...	...	૨૦ ઔંસ.

આ કોગળા સખત ઉધરસના દરદમાં ચોળીઆ ગળાના સોજા ચાંદાઓ ક્ષતના દરદમાં, પારાની દવાથી આવેલ મોંના દરદમાં અને તમામ જાતના મુખપાકના વ્યાધીમાં વાપરવાથી ઘણોજ ઉતમ ફાયદો કરે છે.

ગારગેરીઝમા પોટાસી નાઇટ્રેટીસ.—

પોટાસી નાઇટ્રેટીસ ...		...	૨ ડ્રામ.
મેલીસ ...	...	...	૪ ડ્રામ.
એકવા ...	...	...	૮ ઔંસ.

આ કોગળા ગળાના વરમના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરેછે

ગારગેરીઝમા પોટાસી આયોડી.—

પોટાસી આયોડીડી ...		...	૧૨ ગ્રેન.
આયોડીન	...	...	૧ ગ્રેન.
એકવા...	...	...	૧૦ ઔંસ.

આ કોગળા પારાની દવાથી આવેલ મોંના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

GUTTAE–DROPS.–ટીંપા.

ગટા એસીડી ટાનીસી—

એસીડી ટાનીસી	...	૧૦–૨૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇન ...	...	૧ ડ્રામ.

એકવા ડીસ્ટીલેટી	...	૧ ઔંસ.

આ ટીંપા આંખના વરમના દરદમાં નાંખવાથી આવેલી આંખ મટી જાય છે.

ગટા **અરજેન્ટી નાઇટ્રેટીસ**—

અરજેન્ટી નાઇટ્રેટીસ	...	૧–૨૦ ગ્રેન.
એકવા ડીસ્ટીલેટી	...	૧ ઔંસ.

આ દવાનું **નરમ પ્રવાહી** આંખ આવવાના વ્યાધીમાં તથા ખીલના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે; અને **સખત પ્રવાહી** પાંપણોના ખીલ છોલવામાં વપરાય છે.

ગટા **એટ્રાપીઆ**—

એટ્રોપીઆ સલ્ફેટીસ	...	½ થી ૨ ગ્રેન.
એકવા ડીસ્ટીલેટી	...	૧ ઔંસ.

આ દવા આંખની કીકીને વિસ્તૃત કરવા સારૂ વપરાય છે, એ સિવાય કોરનીયલ અલસર અને આઇરીટીસના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

ગટા **બેલાડોના**—

એકસ્ટ્રેકટ બેલાડોના		...	૨૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇન	...	...	૨૦ ટીંપા.
એકવા ડેસ્ટીલેટી	...	...	૧ ઔંસ.

આ દવા ઉંપદંશયુક્ત આઇરીટીસના દરદમાં અને કોરનીયાના ક્ષતમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ગટા કુપી સલ્ફેટીસ—

કુપી સલ્ફેટીસ	...	...	૧–૩ ગ્રેન.
રેઈન વોટર	...	...	૧ ઔંસ.

આ દવા ખીલ પડયા હોય તે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ગટા ઇસરીન સલ્ફેટીસ—

ઇસરીન સલ્ફેટીસ	...	૧–૩ ગ્રેન.
રેઇન વોટર ...	...	૧ ઔંસ.

આ દવા કોરનીઆના ક્ષત અને ગ્લોકોમાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ગટા ઓપાઈ—(આંખ)

વાઈનાઇ ઓપાઈ	...	...	૧ ડ્રામ.
ઝીન્સાઇ સલ્ફેટીસ	...	...	૨ ગ્રેન.
રેઇન વોટર	...	...	૧૦ ડ્રામ.

આ દવા પર્યુલન્ટ અને સ્ક્રોફ્યુલસ ઓપથેલ્મીઆના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ગટા ઓપાઈ—(કાન)

ટીંચર ઓપાઈ	...	...	૨ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	૪ ડ્રામ.

આ દવા વધી ગએલા બહેરાશના દરદમાં અને કાનમાં આવતા સસકા તથા શૂળના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

ગટા ઓપાઈ કો.-(કાન.)

ટીંચર ઓપાઈ ...	...	૨ ડ્રામ.
એસીડ બોરીક ...	...	૨ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઈન ...	...	૧૦ ડ્રામ.

કાનમાં વહેતા પાણી અને પરૂના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ગટા ટેરીબીન્થીની—(કાન)

ઓલ્યમ ટેરીબીન્થીની.	...	૮૦ ટીંપા.
ઓલ્યમ ઓલાઈવી	...	૧ ઔંસ.

આ દવા પરૂ વહેવાથી આવેલી બહેરાશના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ગટા ઝીન્સાઇ કલોરાઇડી—

ઝીન્સી કલોરાઇડ ...	...	૧-૨ ગ્રેન.
એકવા ડેસ્ટીલીટી ...	...	૧ ઔંસ.

આ દવા તિક્ષ્ણ અને જૂના આંખ આવવાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

ગટા ઝીન્સાઇ સલ્ફેટીસ.—

ઝીન્સી સલ્ફાસ ...	...	૧-૪ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ...	...	૧ ઔંસ.

આ દવા આંખના તિક્ષ્ણ વરમના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

HAUSTUS–DRAUGHTS. પીવાની દવા. ડ્રાફ્ટ.

હોસ્ટસ આમોન્યાસી.

ટીંચર કેમ્ફર કો...	...	૩૦ ટીંપાં.
ટીંચર લોબેલી ઇથરીસ	...	૩૦ ટીંપાં.
મીસ્ચુરા આમોન્યાસી	...	૧ ઔંસ.

દમ રોગમાં આવતી પીટના દરદમાં આ દવાનો ઉપરનો ભાગ તરત મિશ્ર કરી એકી વખતે પી જવાથી તરત સારો ફાયદો થાય છે.

હોસ્ટસ આમોન્યાઈ કાર્બોનિટીસ.

આમોન્યા કાર્બોનિટીસ		...	૫ ગ્રેન.
ટીંચર સીલા	...	...	૧૦ ટીંપા.
એકવા કેમ્ફર	...	...	૧ ઔંસ.

આ દવા દમ રોગની પીટમાં બબે કલાકે બબે કલાકે પીવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

હોસ્ટસ આસાફીટીડી.—

ટીંચર આસાફીટીડી.		...	૩૦ ટીંપા.
ટીંચર ઓપાઇ	...	...	૧૦ ટીંપાં.
સ્પીરીટ ઇથરીસ	...	...	૨૦ ટીંપાં.
એકવા કેમ્ફર	...	...	૧ ઔંસ.

આ દવા ચુંક આંકડીવાળા દમ રોગમાં પીવાથી સારો ફાયદો કરેછે.

હોસ્ટસ ઇથરીસ.—

સ્પીરીટ ઇથરીસ	...	...	૩૦ ટીંપાં.

ટીંચર આસાફીટીડા	...	૨૦ ટીંપાં.
ટીંચર કારડમ કો ...	...	૩૦ ટીંપાં.
ટીંચર ઓપાઇ ...	...	૨ ટીંપાં.
એક્વા મેન્થા પીપરેટા	...	૧ ઔંસ.

આ દવા વાયુ આંકડી અને ચુંક ઉપર અકસીર ફાયદો કરે છે.

હોસ્ટસ બીસ્મથી કો—

બીસ્મથ સબ નાઇટ્રાસ	...	૧૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	૧૫ ગ્રેન.
એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ	...	૩ ટીંપા.
મ્યુસીલેજીનીસ એકેસ્યાઈ	...	૪ ડ્રામ.
ઇન્ફ્યુઝી કેલંબી ...	...	૧ ઔંસ.

આ દવા ઉલટી, ઉબકા, બકારી અને હોજરીના દુખાવાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

હોસ્ટસ કલોરલ—

સીરપ કલોરલ	...	...	૧ ડ્રામ.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	...	...	૧૦ ગ્રેન.
એક્વા કેમ્ફર	...	...	૧½ ઔંસ.

આ દવા અનિંદ્રા અને અજંપાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

હોસ્ટસ કલોરોડાઇની—

કલોરોડાઇન	...	...	૨૦ ટીંપા.
સ્પીરીટ વાઈનાઈ ગ્યાલીસી		...	૧ ડ્રામ.

... ... ૧ ઔંસ.:

આ દવા એકાએક થઈ આવેલ કોલેરા અને અતિસારના દરદમાં દરેક બબે કલાકે વાપરવાથી ચમત્કારીક અસર કરે છે.

હોસ્ટસ ક્રીટી:—

લાઇકરીસ પોટાસી...	...	૨૦ ટીંપાં.
ટીંચર કેલંબા ...	...	૩૦ ટીંપાં
મીસ્ચુરા ક્રીટી ...	...	૧ ઔંસ.

આ દવા ખટાશ યુક્ત અજીર્ણના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

હોસ્ટસ અરગોટી.—

પલવરીસ અરગોટી...	...	૨૦–૩૦ ગ્રેન.
બોરાસીસ ...	...	૧૦–૧૫ ગ્રેન.
એકવા સીનામોમી...	...	૧½ ઔંસ.

આ દવા પ્રસવકાળ વખતે અતિશય થતી પીડા અને લંબાણમાં વાપરવાથી ગર્ભાશય ગતિમાં સુધારો કરી પ્રસવ પીડા નાબુદ કરે છે.

હોસ્ટસ ઇપીકાકયુઆની.—

પલવરીસ ઇપીકાકયુઆની	...	૧૦ ગ્રેન.
વાઇનમ ઇપીકાક ...	...	૨ ડ્રામ.
મેલીસ	...	૩ ડ્રામ.
એકવા	...	૨ ઔંસ.

આ દવા પીવાથી ઉલ્ટીઓ અતિશય થાય છે, તેથી વિષના કેસમાં વમન કારક દવા તરીકે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

હોસ્ટસ જેલપી.—

પલવીસ જેલપ કો ... ... ૪૦ ગ્રેન.
કેલોમેલ... ... ... ૩ ગ્રેન.
મેલીસ ... ... ૪ ડ્રામ.
એકવા મેન્થા પીપરેટા ... ૧½ ઔંસ.

આ દવા રેચક દવા તરીકે વાપરવાથી રેચક અસર ઘણી સારી કરેછે.

હોસ્ટસ મેગ્નેસ્યાઇ લેવીસ.—

મેગ્નેસ્યા લેવીસ ... ... ૩૦ ગ્રેન.
ટીંચર ઓરેન્ટી ... ... ૩૦ ટીંપાં.
એકવા મેન્થા પીપરેટી ... ૧ ઔંસ.

આ દવા છાતીમાં થતી બળતરાના દરદમાં પીવાથી બળતરા મટાડી સારો ફાયદો કરે છે.

હોસ્ટસ મેગ્નેસ્યાઇ સલ્ફેટીસ.—

મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ ... ... ૪ ડ્રામ.
મેગ્નેસ્યા કાર્બોનેટીસ... ... ૧ ડ્રામ.
ટીંચર જીંજર ... ... ૨૦ ટીંપાં.
ટીંચર કારડમ કો ... ... ૨૦ ટીંપાં.
એકવા કેમ્ફર ... ... ૧ ઔંસ.

આ દવા પાંડુરોગવાળા દરદીને થતા બંધકોશના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

હોસ્ટસ મોરફીઆઇ.—

લાઇકર મોરફીઆ હાઇડ્રોકલોરાસ... ૩૦ ટીંપા.

સીરપ સીમપ્લેકસ	...	...	૨ ડ્રામ.
એકવા કેમ્ફર	...	...	૧ ઔંસ.

આ દવા અનિંદ્રા અને અજંપાના વ્યાધીમાં પીવાથી શાંતીદાયક અસર સારી રીતે કરે છે.

INJECTIONS. *ઇનજેકશન્સ.—ત્વચામાં મારવાની પીચકારી.*

ઇનજેકશીઓ એસીડી ટેનીસી.—

એસીડી ટાનીસી	...	...	૨૦–૬૦ ગ્રેન.
એકવા...	...	...	૧૦ ઔંસ.

આ પીચકારી પ્રમેહ જૂનો પ્રમેહ પ્રદર અને બીજા એવા દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરી ફાયદો કરે છે.

ઇનજેકશીઓ એસીડી ટાનીસી કમ્પોઝીટા.—

એસીડી ટાનીસી	...	...	૧૮ ગ્રેન.
કેલેમીનીઆઇ પ્રીપરેટી.		...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર ઓપાઇ	...	...	૧૦ ટીંપાં.
ટીંચર કેટેચ્યુ	...	...	૩૦ ટીંપાં.
એકવા	...	...	૧૨ ઔંસ.

આ પીચકારી પ્રમેહને વાસ્તે ઘણીજ ઉત્તમ છે.

ઇનજેકશીઓ એલ્યુમીનીસ.—

એલ્યુમીનીસ	...	...	૧ ડ્રામ.
ડીકોકટી કવેરસી	...	...	૨૦ ઔંસ.

આ પીચકારી પ્રદર, ધાતુશ્રાવ, ઋતુશ્રાવ અને ગર્ભાશયમાંથી થતા અતિશય રક્તશ્રાવના દરદમાં વાપરવાથી ગ્રાહીક અસર સારી કરે છે.

ઈન્જેકશીઓ અરજન્ટી નાઇટ્રાસ,—

અરજેન્ટી નાઇટ્રાસ	...	...	૧ ડ્રામ.
રેઇન વોટર	...	...	૨૪ ઔંસ.

આ પીચકારી જૂનો પ્રમેહ, પ્રમેહ, પ્રદર અને બીજા એવા દરદમાં વાપરવાવી સારો ફાયદો કરે છે.

ઇનજેકશીઓ કુપ્રી સલ્ફાસ.—

કુપ્રી સલ્ફાસ	...	...	૨૦ ગ્રેન.
એકવા ...	...	...	૧૦ ઔંસ.

આ પીચકારી પ્રમેહ, જૂનો પ્રમેહ અને નાકમાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

ઈનજેકશીઓ ફેરી સલ્ફાસ.—

ફેરી સલ્ફાસ	...	...	૩૦ ગ્રેન.
એકવા ...	...	...	૨૦ ઔંસ.

આ પીચકારી હરસ, મસા, રક્ત દુઝતા મસા અને આમણના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

ઈનજેકશીઓ હાઇડ્રારજીરી પરકલોરાઇડી.—

હાઇડ્રારજીરી પરકલોરાઇડ	...	૫ ગ્રેન.

એકવા ...	...	...	૨૦ ઔંસ.

આ પીચકારી જૂનો પ્રમેહ, પ્રમેહ અને પ્રદરમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

ઇનજેકશીઓ આયોડી.—

ટીંચર આયોડી	...	...	૧ ડ્રામ.
એકવા ...	...	...	૧ ,,

આ પીચકારી હાઇડ્રોસીલના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરેછે

ઇનજેકશીઓ લાઇકરીસ આમોન્યા ફોરશોર.—

લાઇકર આમોન્યા ફોરશોર		...	૬ ટીંપા.
ટીંચર ઓપાઇ	...	...	૧૦ ટીંપાં.
ઓલ્યમ અમીગડલી	...	...	૧ ઔંસ.

આ પીચકારીમાથી ⅓ ભાગની પીચકારી કાનમાંથી થતા પરૂ શ્રાવના વ્યાધીમાં કાનને સાબુના પાણીથી ધોઇને પછી વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ઇનજેકશીઓ લાઇકરીસ સોડી કલોરેટી.—

લાઇકર સોડી કલોરેટી...		...	૧ ઔંસ.
એકવા ...	...	...	૨૦ ઔંસ.

આ પીચકારી ગર્ભાશય, ક્ષત અને મળ દ્વારમાંથી થતા શ્રાવમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ઇન્જેકશીઓ પ્લંબી એસીટાસ.—

પ્લંબી એસીટાસ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
એકવા ...	...	...	૧૨ ઔંસ.

આ પીચકારી જૂનો પ્રમેહ, પ્રમેહ અને પ્રદરમાં વાપરવાથી સારી ગ્રાહીક અસર કરે છે.

ઇન્જેકશ્યો પોટાસી આયોડી.—

પોટાસ આયોડીડી	...	...	૧૦ ગ્રેન.
એકવા...	...	...	૨૦ ઔંસ.

આ પીચકારી ઓઝીના પીનસના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

ઇન્જેકશ્યો ઝીન્સી સલ્ફાસ.—

ઝીન્સી સલ્ફાસ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
એકવા ...	...	...	૬ ઔંસ.

આ પીચકારી પ્રમેહ, જૂનો પ્રમેહ, પ્રદર, હરસ અને બીજા એવા શ્રાવના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ઇન્જેકશ્યો ઝીન્સી સલ્ફાસ કમ્પોઝીટી.—

એસીડ બોરીક	...	...	૧૨ ગ્રેન.
ઝીન્સી સલ્ફાસ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
એકવા ...	...	...	૬ ઔંસ.

આ પીચકારી જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે. આંખના દરદમાં પીઆ વળતા હોય અને પાણી ઝરતું હોય તો આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

LOTIONS—ધોવાની દવા.

લોશીઓ એસીડમ.—

એસેટી પ્યુરી	...	...	૧ ઔંસ.
એકવા પ્યુરી	...	...	૪ ઔંસ.

આ લોશન દાંતના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. દાંતના કહોવાટ, પારાનો મેલ અને બીજા ગળગુમડ મટાડી દાંત સાફ રાખે છે.

લોશીઓ એસીડી બોરાસીસ.—

બોરીક એસીડ	...	...	૧ ડ્રામ.
એકવા ...	...	...	૬ ઔંસ.

આ લોશન તીક્ષ્ણ આંખના દરદમાં આંખ ધોવાથી આંખનો વરમ પીડા વગેરે મટાડી આંખમાં સારો ફાયદો કરે છે; આ ઉપરાંત દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક અસર પણ સારી કરે છે.

લોશીઓ એસીડી કાર્બોલીસી.—

એસીડ કાર્બોલીક	...	...	૧ ઔંસ.
એકવા ...	...	...	૨૦–૮૦ ઔંસ.

આ લોશન ગળગુમડ, ચાંદા, ક્ષત અને બીજા ઘા ધોવા સારૂ વપરાય છે. જંતુનાશક, દુર્ગંધનાશક અને રોપણ અસર આ લોશન ઘણીજ સારી કરે છે.

લોશીઓ એસીડી હાઇડ્રોસ્યાનીસી.—

એસીડ હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ	...	...	૧ ડ્રામ.

એકવા ટેપીડી		૮ ઔંસ.

આ લોશન પ્રુરાઇટીસની લુખસ ફીડ મટાડવા સારૂ ખાસ કરીને વપરાય છે.

લોશીઓ એસીડી નાઇટ્રો-હાઇડ્રો ક્લોરાઈ.—

એસીડ નાઇટ્રો-હાઇડ્રો ક્લોરીક ડીલ્યુટ ...	૧ ડ્રામ.
એકવા	૨ ઔંસ.

આ લોશન લીવરના દરદમાં (કાળજાના વધારાના વ્યાધીમાં) ચોપડવા સારૂ વાપરવાથી કાળજાનો વધારો મટાડે છે.

લોશીઓ એલ્યુ મીનીસ.—

એલ્યુ મીનીસ	૩૦ ગ્રેન.
એકવા	૫ ઔંસ.

આ લોશન પરૂ વ્હેતી આંખના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરેછે.

લોશીઓ આરનીસી.—

ટીંચર આરનીસી	૧ ડ્રામ.
ટીંચર ઓપાઈ	૨ ,,
એકવા...	૪ ઔંસ.

આ લોશન લચક, કરમોડ, મૂઢમાર અને ચોટ ઉપર વાપરવાથી પીડાશામક અસર સારી રીતે કરી વરમ મટાડી સોજો વીખેરી નાંખે છે.

લોશીઓ કુપી સલ્ફેટીસ.—

કુપી સલ્ફેટીસ		૨૦–૧૦૦ ગ્રેન.
એકવા		૨૦ ઔંસ.

આ લોશન ગંધાતા અને સડેલા ગડગુમડ ચાંદા અને ક્ષત ધોવાના કામમાં વપરાય છે; તેથી જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર સારી રીતે થાય છે.

લોશીઓ ફેરી સલ્ફેટીસ.—

ફેરી સલ્ફેટીસ	૧ ડ્રામ.
એકવા	૨૦ ઔંસ.

આ લોશન રતવા, રક્ત દુઝતા મસા ચાંદા અને ગડગુમડ ધોવા સારૂ વપરાય છે.

લોશીઓ હાઇડ્રારજીરી પરકલોરાઇડી.—

હાઇડ્રારજીરી પરકલોરાઇડી	૧૦–૨૦ ગ્રેન.
એકવા	૧૦ ઔંસ.

આ લોશન ખસ, ખરજવા, ચેળ, રતવા, ખીલ અને બીજા ગડગુમડ ધોવા સારૂ વપરાય છે; તેનાથી જંતુનાશક અસર ઘણીજ સરસ રીતે થાય છે.

લોશીઓ મરહી—

ટીંચર મરહી	૨ ડ્રામ.
એલ્યુમીનીસ	૪૦ ગ્રેન.
એકવા	૧૦ ઔંસ.

આ લોશન ગંધાતા અને સડેલા રક્ત દુઝતા ચાંદા, ક્ષત અને ગડ ગુમડ ધોવા સારૂ વપરાય છે.

લોશીઓ પ્લંબી એસીટાસ—

પ્લંબી એસીટાસ	...	...	...	૪૦ ગ્રેન.
વાઇનાઇ ઓપાઇ	...	...	...	૧ ડ્રામ.
એકવા	...	...	...	૨૦ ઔંસ.

આ લોશન તીક્ષ્ણ અને જૂની સ્રાવવાળી આંખના દરદમાં વપરાય છે. આ લોશનથી આંખનો વરમ મટી જાય છે.

લોશીઓ સ્પીરીટસ ઇથરીસ નાઇટ્રાસી—

સ્પીરીટ ઇથિરીસ નાઇટ્રાસી	...	...		૨ ડ્રામ.
એસીડી એસેટીકી	...	...	...	૫ ડ્રામ.
આમોન્યા કલોરાઇડી	...	...	...	૧૦૦ ગ્રેન.
ટીંચર ઓપાઇ	...	...	...	૧ ડ્રામ.
એકવા કેમ્ફર	...	...	...	૨૦ ઔંસ.

આ લોશન સોજાવાળા ભાગ ઉપર લગાડવાથી સોજો એકદમ નરમ પડી જાય છે.

લોશીઓ ઝીન્સી સલ્ફાસ—

ઝીન્સી સલ્ફાસ	...	...	...	૧૦–૨૦ ગ્રેન.
એકવા	...	...	...	૧૦ ઔંસ.

આ લોશન ચાંદા, ત્વચા રોગ અને અતિશય સ્રાવ સરતી આંખના દરદમાં વાપરવાથી ગ્રાહીક જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર સારી રીતે થાય છે.

MISTURAE-MIXTURES. મિશ્રણો.

મીસ્ચુરા એસીડી—

પોટાસ નાઇટ્રાસ	...	...	...	૨ ડ્રામ.
એસીડ નાઇટ્રીક ડીલ્યુટ		...	...	૪ ડ્રામ.
સીરપ સીમ્પ્લીસી	...	...	...	૪ ઔંસ.
એકવા પ્યુરી	...	...	...	૮૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ... ૨ થી ૪ ઔંસ.

આ મિશ્રણ તરસ છીપાવવા સારૂ વપરાય છે, આથી તરસ જલદી છીપાઈ જાય છે.

મીસ્ચુરા એસીડી ગ્યાલીસી.—

એસીડી ગેલીસી	...	...	...	૧-૨ ડ્રામ.
એસીડ સલફ્યુરીક ડીલ્યુટ		...	...	½-૧ ડ્રામ.
ટીંચર ઓપાઇ	...	...	...	½-૧½ ડ્રામ.
એકવા ...	...	...	...	૩૦ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર આપવું.

આ મિશ્રણ જૂના અતિસાર, મરડા અને રક્ત ફુઝતા મસાના દરદમાં વાપરવાથી ગ્રાહીક અને રક્તસ્તંભક અસર ઘણીજ સારી રીતે કરેછે.

મીસ્ચુરા એસીડી નાઇટ્રો હાઇડ્રોકલોરીસી ડીલ્યુટી.—

એસીડ નાઇટ્રો હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ	...	૪ ડ્રામ.
ઇનફ્યુઝીઓ ચીરાટા અથવા જેનશની ...	...	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ વાર પીવું.

આ મિશ્રણ કાળજાના વધારાના દરદ, કમળો, જલંદર, બરોળના

વ્યાધી અને નિરંતરના બંધકોશના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા આલ્કાલીના.—

પોટાસ કલોરાસ ...	...	...	...	૧	ડ્રામ.
પોટાસ બાઇકાર્બોનેટીસ	...	...	...	૪	,,
ગ્લીસરાઇન ...	...	...	...	૪	,,
એકવા	...	...	...	૧૦	ઔંસ.

માત્રા—એક ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મીશ્રણ ખરાશ દુર કરવા સારૂ વપરાય છે.

મીસ્ચુરા આમોન્યાઈ કાર્બોનેટીસ.—

આમોન્યા કાર્બોનેટીસ	...	...	...	૨	ડ્રામ.
વાઇનમ ઇપીકાક...	...	...	...	૪	,,
ટીંચર સીલા ...	...	...	...	૪	,,
ટીંચર સેનેગા ...	...	...	...	૬	,,
એકવા કેમ્ફર ...	...	...	...	૨૪	ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ પીવાથી ઉધરસ અને દમ રોગમાં સારો અને તત્કાળીક ફાયદો થાય છે.

મીસ્ચુરા આમોન્યાઈ કલોરાઇડી કમ્પાઉન્ડ.—

આમોન્યા કલોરાઇડ	...	...	...	૨	ડ્રામ.
વાઇનમ ઍન્ટીમોનીએલ	...	...	...	૪	,,

ટીંચર સીલા	૪	,,
ટીંચર સેનેગા	૪	,,
એકવા	૨૪	ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ જૂના ફેફસાના વરમના વ્યાધીમાં અને પ્લુરીસીના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

મીસ્ચુરા આમોન્યાઇ કાર્બોનેટીસ અને પોટાસી આયોડીડી.—

આમોન્યા કાર્બોનાસ	૭૨	ગ્રેન.
પોટાસ આયોડીડ	૪૮	,,
ટીંચર સીલા	૪	ડ્રામ.
વાઇનમ ઇપીકાક	૪	,,
ટીંચર લોબેલી ઇથરીસ	૬	,,
એકવા કેમ્ફર	૨૪	ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ શ્વાસ, દમ અને એમ્ફીસેમા (શ્વાસ નળીના વરમના) વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા એન્ટી સ્પ્લેનીકા.—

કવીનાઈન સલ્ફાસ	૨૦	ગ્રેન.
પલવીસ જેલપ કો	૨	ડ્રામ.
પલવીસ રીહાઈ...	૨	,,
ટીંચર કેલંબા	૧૦	,,
ફેરી સલ્ફાસ	૨૦	ગ્રેન.
એકવા મેન્થા પીપરેટા	૪૦	ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ૩ વાર

આ મિશ્રણ બરોલના વધારાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા આરસેનીકેલીસ એટ હાઇડ્રારજીરી આયોડીડી.—

લાઇકર આરસેનીકેલીસ હાઇડ્રારજીરી આયોડીડી	૨ ડ્રામ.
સીરપ ઓરેન્ટી...	૪ ઔંસ.
એકવા	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ વાર.

આ મિશ્રણ કખવા કમરનો વા, કોડ, ત્વચા રોગ અને ખરજવાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા આસાફીટીડી.—

ટીંચર આસાફીટીડી	૧૨ ડ્રામ.
સ્પીરીટ ઇથિરીસ...	૬ „
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મી	૪ „
એકવા એનીસી	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ વાર.

આ મિશ્રણ વાયુ, ચુંક, ગોળો, આંકડી અને આંતરડાના દુખદાયક દરદોમાં વાપરવાથી પીડાશામક અસર એકદમ કરી દરદને દબાવી દેછે.

મીસ્ચુરા બેલી કમ્પોઝીટા.—

પલવીસ ક્રીટા એરોમેટીક	૬ ડ્રામ.
એકસ્ટ્રેકટ બેલી લીકવીડ	૧૨ „
ટીંચર કેટેચ્યુ	૬ „
ટીંચર ઓપાઇ અથવા કલોરોડાઇન ...	૨ „

એકવા એનીસી	૨૪ ઔંસ.	

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં બે ત્રણ વાર.

આ મિશ્રણ અતિસાર અને મરડાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા બીસ્મથી.—

બીસ્મથી સબનાઇટ્રાસ	૨ ડ્રામ.
સોડા બાયકાર્બોનાસ	૨ „
લાઇકર મોરફીયા હાઇડ્રોક્લોરાસ ...	૨ „
મ્યુસીલેજ એકેસ્યા	૪ ઔંસ.
એકવા એનીસી	૨૪ „

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ હોજરીના વરમના વ્યાધી, ઉલ્ટી અજીર્ણ અને પાચન ક્રિયાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા બ્રોમાઇડી એરોમેટીકા.—

પોટાસ બ્રોમાઇડ	૩ ડ્રામ.
સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક ...	૬ „
સ્પીરીટ ઇથરીસ નાઇટ્રોસી	૬ „
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ	૨ „
એકવા મેન્થા પીપરેટા	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ સખત શરદી અને સળેખમથી થતા માથાના દુખાવામાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા કાર્મીનેટીવ.—

સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક	...	૨ ડ્રામ.
સોડા બાયકાર્બોનાસ	... ...	૧½ ,,
ટીંચર કારડમ કો...	... ...	૬ ,,
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	... ...	૩ ,,
એકવા એનીસી ...	... ...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ છાતીમાં થતી બળતરા, અજીર્ણ વાયુ, ચુંક અને ગોળાના દરદમાં વાપરવાથી એકદમ સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા કોલ્ચીસી નં. ૧.

વાઇનમ કોલચીસી ...	...	૪ ડ્રામ.
વાઇનમ એન્ટીમોનીએલ	...	૨ ,,
ટીંચર હાયોસાઇમી ...	...	૪ ,,
સ્પીરીટ ઇથિરીસ નાઇટ્રોસી	...	૬ ,,
લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ	...	૬ ઔંસ.
એકવા કેમ્ફર ...	...	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દહાડામાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ તિક્ષ્ણ સંધીવામાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

મીસ્ચુરા કોલચીસી—નં. ૨.

વાઇનાઈ કોલચીસી ...	...	૪ ડ્રામ.
ટીંચર હાયોસાઇમી ...	...	૪ ડ્રામ.
સ્પીરીટ ઇથરીસ નાઇટ્રોસી	...	૬ ડ્રામ.
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ ...	...	૧ ઔંસ.

મગ્નેસ્યા કાર્બોનાસ	...	...	૪ ડ્રામ.
એકવા કેમ્ફર	...	...	૨૪ ઔંસ.

માત્રા— ૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ જૂનો સંધીવા અને ગાંઠીઆ વાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

મીસ્ચુરા કોપાયબી—

સેન્ટલ ઓઈલિ	...	...	૩ ડ્રામ.
કોપાયબા	...	...	૩ ડ્રામ.
લાઈકર પોટાસી	...	...	૨ ડ્રામ.
સ્પીરીટ ઇથરીસ નાઇટ્રોસી		...	૪ ડ્રામ.
ટીંચર હાયોસાઇમી	...	...	૨ ડ્રામ.
મ્યુસીલેજ એકેશ્યા	...	...	૨ ઔંસ.
ટીંચર લેવેન્ડયુલા કો	...	...	૧ ડ્રામ.
એકવા કેમ્ફર	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ પ્રમેહ, પ્રદર અને મૂત્રાશયના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા ક્રીટી કમ્પાઉન્ડ—

ટીંચર કેટેચ્યુ	...	...	૧–૨ ડ્રામ.
ટીંચર ઓપાઈ	...	...	½–૧ ડ્રામ.
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ	...	...	૧–૨ ડ્રામ.
મીસ્ચુરા ક્રીટા	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ અતિસાર, અજીર્ણ અને મરડામાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા ડીજીટેલીસ કો:—

ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	...	૪ ડ્રામ.
ટીંચર હાયોસાઇમી	...	...	૪ ડ્રામ.
ટીંચર સીલા	...	...	૪ ડ્રામ.
ટીંચર ઓપાઈ	...	...	૧ ડ્રામ.
એકવા કેમ્પર	...	...	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ૩ વાર.

આ મિશ્રણ જૂની ઉધરસ અને રક્તાશયના દરદવાળા દમના રોગમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા ડાયફોરેટીકા—

લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ		૬ ઔંસ.
સ્પીરીટ ઇથર નાઇટ્રોસી	...	૧½ ઔંસ.
એકવા કેમ્ફર ...	...	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ ઉના તાવમાં ત્રણ ત્રણ કલાકને આંતરે વાપરવાથી તાવ એકદમ નરમ પડી ઉતરી જાય છે.

મીસ્ચુરા ડાયુરેટીકા.—

પોટાસ એસીટાસ	...	...	૪ ડ્રામ.
સ્પીરીટ ઇથરીસ નાઇટ્રોસી		...	૬ „

ટીંચર સીલા	...	...	૪ ,,
એકવા ...	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ જલંદરની અંદર વાપરવાથી મૂત્રલ અસર સારી અને એકદમ થઈ પેટની અકળામણ મટી જાય છે.

મીસ્ચુરા અરગોટી.—

એસ્ટ્રેક્ટ અરગટ લીકવીડ		...	૨ ડ્રામ.
ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	...	૧ ,,
એસીડ ગ્યાલીક	...	...	૧ ,,
એસીડ સલફ્યુરીક ડીલ્યુટ		...	૨ ,,
એકવા ...	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર.

આ મિશ્રણ મરડો, પેશાબમાં જતુ રક્ત અને બીજા રક્તશ્રાવના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે અને લોહી એકદમ બંધ થઇ જાય છે.

મીસ્ચુરા ફેરી પરનાઇટ્રીસ કો—

લાઇકર ફેરી પરનાઇટ્રાસ		...	૩ ડ્રામ.
ટીંચર ઓપાઈ	...	...	૧ ડ્રામ.
ઇન્ફ્યુઝી કસપેરાઇ	...	...	૩ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ૩ વાર.

આ મિશ્રણ અતિસાર, મરડા, જૂનો પ્રમેહ, પ્રદર અને અતિશય થતા ઋતુશ્રાવના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

મીસ્ચુરા ફેરી કમ સ્ટ્રીકન્યાઇ—

ટીંચર ફેરી પરકલોરાઇડ	...	૨ ડ્રામ.
લાઇકર સ્ટ્રીકન્યા	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર ઓરેન્ટી ...	...	૪ ડ્રામ.
ઇનફ્યુઝી કેલંબા ...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ પાંડુરોગ, નબળાઇ, મધુ પ્રમેહ અને અતિ મૂત્રના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા ફેરી સલ્ફેટીસ—

ફેરી સલ્ફાસ ...	...	૪૮ ગ્રેન.
ઇનફ્યુઝી કવેસીઆ...	...	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચારવાર.

આ મિશ્રણ પાંડુરોગ, બરોળના વધારાના વ્યાધી અને કરમીઆના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

મીસ્ચુરા હેપેટીકા—

કવીનાઇન સલ્ફાસ	...	૧૨ ગ્રેન.
એસીડ નાઇટ્રો હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ		૨ ડ્રામ.
આમોન્યા કલોરાઇડ	...	૨ ડ્રામ.
સકસ ટેરેકસી ...	...	૧ ઔંસ.
ઇન્ફ્યુઝી કેલંબા ...	...	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ કાળજાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા ઇપીકાકયુઆની—

વાઇનાઇ ઇપીકાક	...	...	૨ ડ્રામ.
ટીંચર સીલા	...	...	૨ ડ્રામ.
ટીંચર કેમ્પર કો	...	...	૪ ડ્રામ.
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ	...	...	૨ ડ્રામ.
મ્યુસીલેજીનસ એકેસ્યા		...	૧ ઔંસ.
એકવા કેમ્ફર	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચારવાર.

આ મિશ્રણ જૂની ઉધરસના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ કમ ફેરીઓ—

લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ		...	૩ ઔંસ.
સ્પીરીટ ઇથરીસ નાઇટ્રોસી		...	૪ ડ્રામ.
ટીંચર ફેરી પરકલોરાઇડ		...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	...	૧ ડ્રામ.
એકવા	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ બ્રાઇટસ ડીઝીઝમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા ઓલ્યાઈ રીસીની—

ઓલ્ય રીસીની	...	...	૬ ડ્રામ.
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ	...	...	૪૦ ટીપા.
લાઇકર મોરફીઆ હાઇડ્રોકલોરાસ		...	૪૦ ટીપા.
મ્યુસીલેજીનસ એકેસ્યાઈ		...	૧ ઔંસ.

એકવા એનીસી	...	...	૫ ઔંસ.

માત્રા— { ૧ ડ્રામ—૨ ઔંસ પુખ્ત ઉમરના દરદી વાસ્તે.
૪ ડ્રામ—૧ ઔંસ નાના બચ્ચાંને વાસ્તે.

આ મિશ્રણ અતિસાર અને મરડાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા ઓલ્યાઇ ટેરીબી-થીની—

ઓલ્યમ ટેરીબીન્થીની		...	૩ ડ્રામ.
ટીંચર ઓપાઈ	...	...	૧ ડ્રામ.
પલવીસ એકેસ્યાઇ	...	...	૩ ડ્રામ.
સાકર	...	...	૩ ડ્રામ.
એકવા મેન્થા પીપરેટા		...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ દીવસમાં ત્રણ ચારવાર.

આ મિશ્રણ અતિસાર અને મરડાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા પોટાસ એસીટાસ—

પોટાસ એસીટાસ	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર સીલા	...	...	૨ ડ્રામ.
ડીકોકટી સ્કોપેરાઇ	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ દીવસમાં ત્રણ ચારવાર.

આ મિશ્રણ જલંદર અને ઉદર રોગમાં મૂત્રલ અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે; આ મિશ્રણથી હ્રદય પૌષ્ટીક અને મૂત્રલ અસર ઘણી સારી થાય છે.

મીસ્ચુરા પોટાસ કલોરાસ—

પોટાસ કલોરાસ	...	...	૨ ડ્રામ.
ટીંકાકટી સીંકોના	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ દીવસમાં ૩ વાર.

આ મિશ્રણ ગળાના દરદ, ચાંદા, ક્ષત, ચોળીઆ અને મોં આવવાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા પોટાસી આયોડીડી—

પોટાસ આયોડીડી...	...	૧–૨ ડ્રામ.
સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક ...		૧–૨ ડ્રામ.
ઇન્ફ્યુઝી ચીરાટા	...	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ કંઠમાળ, ત્વચા રોગ અને તમામ પ્રકારની ચાંદીના વ્યાધીમાં વાપરવાથી રક્તશોધક અસર ઘણી સારી કરે છે.

મીસ્ચુરા કવીનાઇની—

કવીનાઇન સલ્ફાસ	...	૧ ડ્રામ.
એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ	...	૧½ ડ્રામ.
એકવા ...	...	૩૦ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ તમામ પ્રકારના તાવ રોકવા સારૂ તાવ ન હોય ત્યારે વાપરવાથી તાવને જલ્દીથી રોકી દે છે.

મીસ્ચુરા કવીનાઇની કમ ફેરે—

કવીનાઇનિ સલ્ફાસ ...	...	૧૨ ગ્રેન.
ટીંચર ફેરી પરકલોરાઇડ	...	૧ ડ્રામ.
એકવા ...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧—૨ ઔંસ દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ પાંડુરોગ અને રતવામાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો કરે છે.

મીસ્ચુરા રીહાઈ કો—

પલવીસ રીહાઈ ...	...	૨ ડ્રામ.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	૪ ડ્રામ.
ટીંચર જીંજર ...	...	૪ ડ્રામ.
ઇન્ફયુઝી કેલંબા ...	...	૧૨ ઔંસ.
એકવા મેન્થા પીપરેટા	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ દીવસમાં ત્રણ ચારવાર.

આ મિશ્રણ અજીર્ણ, બંધકોશ, વાયુ, ચુંક અને આંકડીના દરદ જે બંધકોશથી થએલ હોય છે તેમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા સેલીના—

લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ	...	૩ ઔંસ.
સ્પીરીટ ઇથિરીસ નાઇટ્રોસી	...	૬ ડ્રામ.
પોટાસ નાઇટ્રાસ ...	...	૨ ડ્રામ.
એકવા ...	...	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ દીવસમાં ત્રણ ચારવાર.

આ મિશ્રણ પેશાબની ખટાશના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા સ્પીરીટ વાઇનાઇ ગ્યાલીસી—

વાઇનાઇ કવીનાઇનિ...	...	૧ ઔંસ.
સ્પીરીટ વાઇનિમ ગ્યાલીસી	...	૧ ઔંસ.
એકવા કેમ્ફ્રર ...	...	૮ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણ ચારવાર.

આ મિશ્રણ સખત તાવ આવી ગયા કેડે આવેલી નબળાઇમાં વાપરવાથી પૌષ્ટીક અસર સારી રીતે કરે છે.

મીસ્ચુરા સ્ટીમ્યુલન્ટ—

આમોન્યા કાર્બોનાસ	...	૩૬ ગ્રેન.
સ્પીરીટ ઇથિરીસ ...	...	૩ ડ્રામ.
ટીંચર કારડમ કો ...	...	૩ ડ્રામ.
સાકર ...	...	૨ ડ્રામ.
પલવીસ એકેસ્યાઇ ...	...	૨ ડ્રામ.
એકવા ...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ દીવસમાં ત્રણ ચારવાર.

આ મિશ્રણ સખત ભયંકર માંદગીમાં હૃદય પૌષ્ટીક અને ગરમ અસર કરવા સારૂ વપરાય છે.

સ્ત્રીઓ સારૂ ઉપયોગી મિશ્રણો.

મીસ્ચુરા ઇથરીસ કો—

ઇથિર સલ્ફયુરીકસ	...	...	૪ ડ્રામ.
લાઇકિર ઓપાઇ સેડેટીવ્ઝ	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર હાયોસાઇમસ	...	...	૬ ડ્રામ.
ક્લોરલ હાઇડ્રાસ	...	...	૨ ડ્રામ.
સ્પીરીટ ક્લોરોફાર્મ	...	...	૪ ડ્રામ.
એકવા	...	...	૨૪ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દરેક બે અથવા ત્રણ ત્રણ કલાકે જ્યાં સુધી ફાયદો થાય ત્યાં સુધી આપવું.

આ મિશ્રણ પીડિતાર્તવના દરદમાં થતી સખત મસ્તક પીડામાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા કોપાયબા કમ્પાઉન્ડ—

ઓલ્યમ સેન્ટાલી ફ્લેવા	...	...	૩ ડ્રામ.
કોપાયબા	...	...	૩ ડ્રામ.
મ્યુસીલેજીનીસ એકેસ્યા	...	...	૧½ ઔંસ.
ટીંચર કેન્થારીડીસ	...	...	૧ ડ્રામ.
લાઇકિર ફેરી પરનાઇટ્રેટીસ	...	...	૨ ડ્રામ.
એકવા કેમ્ફર	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ૩ વાર.

આ મિશ્રણ પ્રદર અને પ્રમેહમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા ફેરી કમ એલોઝ—

ટીંચર ફેરી પરકલોરાઇડ	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર એલોઝ	...	...	૪ ડ્રામ.
ટીંચર મરહી ...	...	...	૨ ડ્રામ.
ટીંચર નકસવોમીકા	...	...	૧ ડ્રામ.
એકવા ...	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ નષ્ટાર્તવ અને પાંડુ રોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

મીસ્ચુરા ફેરી કમ ઓપાઇ—

ટીંચર ફેરી પરકલોરાઇડ	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર ઓપાઈ	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર સેનેગા	...	...	૨ ડ્રામ.
એકવા કેમ્ફર	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ કષ્ટાર્તવમાં વાપરવાથી ઋતુનો સારી રીતે ખુલાસો થાય છે.

મીસ્ચુરા ફેરી પરનાઇટ્રાસ કો—

લાઇકર ફેરી પરનાઇટ્રાસ	...	...	૨ ડ્રામ.
ટીંચર કેનાબીસ ઇન્ડીકા	...	...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર ડીજીટેલીસ	...	...	૧ ડ્રામ.
એકવા ...	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી દીવસમાં ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ અતિ આર્તવના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા મેગ્નેસાઇ સલ્ફાસ—

એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ	...	...	૩ ડ્રામ.
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	...	...	૨ ઔંસ.
ઈન્ફ્યુઝી કવેસાઇ	...	...	૧૬ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ દીવસમાં બે ત્રણવાર.

આ મિશ્રણ નષ્ટાર્તવના દરદમાં વાપરવાથી ઋતુનો સારી રીતે ખુલાસો થઇ ગર્ભાશય નિર્મળ થાય છે.

નાના બચ્ચાંઓ સારૂ ઉપયોગી મિશ્રણો.

મીસ્ચુરા એલ્યુમીનીસ—

એલ્યુમીનીસ	...	...	...	૨૪ ગ્રેન.
એક્સ્ટ્રેક્ટ કોન્યાઇ		...	...	૪ ગ્રેન.
એકવા એનીથી	...	...	...	૩ ઔંસ.

માત્રા—૨ ઔંસ દરેક ચાર અથવા ૬ કલાકે બે ત્રણ વરસના છોકરા સારૂ વાપરવી.

આ મિશ્રણ જૂના ઉંટાટીઆના દરદમાં વાપરવાથી ઉંટાટીઓ મટી જાય છે.

મીસ્ચુરા આમોન્યાઇ કાર્બોનેટીસ—

આમોન્યા કાર્બોનાસ		...	...	૨૦ ગ્રેન.
વાઇનમ ઇપીકાક		...	...	૨ ડ્રામ.
ટીંચર સીલા	...	...	...	૨ ડ્રામ.
સીરપ	...	...	...	૧ ઔંસ.
એકવા કેમ્ફર	...	...	...	૫ ઔંસ.

માત્રા— { ૧ ઔંસ સુધી ૧ વરસના છોકરા વાસ્તે.
૨ ઔંસ સુધી બે ત્રણ વરસના છોકરા સારૂ.

દરેક બે અથવા ત્રણ કલાકે વાપરવું.

આ મિશ્રણ તિક્ષ્ણ અને જૂની ઉધરસના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા એસીડી ગ્યાલીસી—

એસીડ ગ્યાલીક	...	...	૨૪ ગ્રેન.
ટીંચર સીનામોમી	...	...	૩ ડ્રામ.
ટીંચર ઓપાઇ	...	...	૩૨ ટીંપા.
એકવા કેરૂઆઇ	...	...	૪ ઔંસ.

માત્રા— { ૧ ડ્રામ સુધી ૧ વરસના છોકરા સારૂ.
૨ ડ્રામ સુધી બે ત્રણ વરસના છોકરા સારૂ દરેક ત્રણ અથવા ચાર કલાકે આપવી.

આ મિશ્રણ જૂના અતિસારના દરદમાં વાપરવાથી ઝાડા મટી જઈ જલ્દીથી આરામ થાય છે.

મીસ્ચુરા ક્રીટા કેમ્ફોરા—

મીસ્ચુરા ક્રીટી	...	...	૫ ઔંસ.
ટીંચર કેટેચ્યુ	...	...	૨ ડ્રામ.
ટીંચર કેમ્ફર કો	...	...	૨ ડ્રામ.

માત્રા— { ૧ ઔંસ સુધી ૧ વરસના બચ્ચાં વાસ્તે.
૨ ઔંસ સુધી ૩ „ „ „

દરેક ત્રણ અથવા ચાર કલાકે આપવું.

આ મિશ્રણ અતિસારના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા હીમાટોકસીલી—

એકસ્ટ્રેકટ હીમાટોકસીલી		...	૧ ડ્રામ.
ટીંચર કેટેચ્યુ	...	...	૨ ડ્રામ.
સીરપ ...	...	...	૧ ઔંસ.
એકવા એનીથી	...	...	૩ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસથી ૨ ડ્રામ સુધી ૨ વરસના છોકરાને માટે દીવસમાં ૩ વખત આપવું.

આ મિશ્રણ જૂના અતિસારના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરેછે.

મીસ્ચુરા ઇપીકાકયુઆની—

લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ	...	૧ ઔંસ.
વાઇનમ ઇપીકાક ...	...	૩ ડ્રામ.
ટીંચર હાયોસાઇમસ ...	...	૨ ડ્રામ.
સ્પીરીટ ઇથર નાઇટ્રોસી	...	૨ ડ્રામ.
સીરપ	...	૧ ઔંસ.
એકવા કેમ્ફર... ...	...	૫ ઔંસ.

માત્રા—૨ ડ્રામ આઠ માસના બાળક વાસ્તે દર ત્રણ ત્રણ કલાકે આપવું.

૨ ઔંસ સુધી એકથી બે વરસના બાળક માટે દર ચાર ચાર કલાકને આંતરે આપવું.

આ મિશ્રણ નાના બાળકના કફના, ઉધરસના અને તાવના દરદમાં વાપરવાથી ઘણોજ ઉત્તમ ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા મેગ્નેસ્યા કાર્બોનાસ—

મેગ્નેસ્યા કાર્બોનાસ ...	...	૪૦ ગ્રેન.
પલવીસ રીહાઇ ...	...	૪૦ ગ્રેન.
સીરપ	...	૪ ડ્રામ.
એકવા એનીથી ...	...	૨ ઔંસ.

માત્રા—૧ ઔંસ સુધી એકથી ૨ વરસના બાળક માટે દીવસમાં ત્રણ ચારવાર આપવું.

આ મિશ્રણ ચુંક, આંકડી, વાયુ અને બંધકોશના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા પોટાસ બાય કાર્બોનાસ—

લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ	...	૧ ઔંસ.
સ્પીરીટ ઇથર નાઇટ્રોસી	...	૪ ડ્રામ.
વાઇનિમ ઇપીકાક ...	...	૪ ડ્રામ.
પોટાસ બાય કાર્બોનાસ...	...	૨ ડ્રામ.
એકવા કેમ્ફર ...	...	૬ ઔંસ.

માત્રા—૨ ડ્રામ સુધી ૨ થી ૩ વરસના બાળકના માટે દરેક ત્રણ ત્રણ કલાકે આપવું.

આ મિશ્રણ નાના બચ્ચાંઓના વરાધ ત્રિદોષના દરદમાં વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા પોટાસ ક્લોરાસ—

પોટાસ ક્લોરાસ	...	...	૮૦ ગ્રેન.
ટીંચર ફેરી પરક્લોરાઇડ...		...	૧ ડ્રામ.
લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ		...	૧૦ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	૧ ઔંસ.
એકવા ...	...	...	૫ ઔંસ.

માત્રા—૨ ઔંસ સુધી ૩ થી ૫ વરસના બાળક વાસ્તે દરેક બે અથવા ત્રણ કલાકને આંતરે આપવું.

આ મિશ્રણ ઉરસ્તંભના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા પોટાસ આયોડીડી—

પોટાસ આયોડીડી	...	...	૩૨ ગ્રેન.
સીરપ ફેરી આયોડીડી	...	...	૨ ડ્રામ.
ડીકોકટી સારસી	...	...	૮ ઔંસ.

માત્રા— { ૧ ઔંસ ૧ થી ૨ વરસના બાળક વાસ્તે.
૨ ઔંસ ૪ થી ૬ „ „ „ }

દીવસમાં ત્રણવાર આપવું.

આ મિશ્રણ બાળ ઉપદંશવાળા વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

મીસ્ચુરા કવીનાઈન કમ ફેરો—

કવીનાઇન સલફાસ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
એસીડ હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ		...	૨ ડ્રામ.
ટીંચર ફેરી પરકલોરાઇડ	...	...	૨ ડ્રામ.
ઇનફ્યુઝી કેલંબી	...	...	૧૨ ઔંસ.

માત્રા—૨ ઔંસ ૨ થી ૪ વરસના બાળક વાસ્તે દીવસમાં ૩ અથવા ચારવાર આપવું.

આ મિશ્રણ પાંડુરોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

PILULÆ—PILLS.—પીલ્સ—ગોળીઓ.

પીલ્યુલી એસીડી ગ્યાલીસી કમ્પાઉન્ડ—

એસીડી ગ્યાલીસી	...	...	૭૨ ગ્રેન.
ઓપાઈ ...	...	...	૬ ગ્રેન.
મ્યુસીલેજીનીસ એકેસ્યાઈ	...	...	જોઇએ તેટલો.

આ બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવો.

માત્રા—૧ ગોળી દરેક ત્રણ અથવા ચાર કલાકને આંતરે આપવી.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારના દરદમાં જ્યાં ગ્રાહીક અસર કરવાની જરૂર જણાય છે ત્યાં વાપરવાથી ગ્રાહીક અસર સારી રીતે કરે છે.

પીલ્યુલી એલોઝ કમ હાઈડ્રારજીરી—

એકસ્ટ્રેકટ એલોઝ સોકોટ્રીની		...	૨૪ ગ્રેન.
પીલ્યુલી હાઇડ્રારજીરી		...	૨ ગ્રેન.
પોડોફીલી રેઝીના	...	...	૬ ગ્રેન.
ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ ટેરેકસી	...	...	૨૪ ગ્રેન.

આ બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવો.

માત્રા—૧ ગોળી દીવસમાં ત્રણવાર આપવી.

આ ગોળીઓ કમળાના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

પીલ્યુલી એલોઝ કમ ટેરેકસી—

એકસ્ટ્રેકટ ટેરેકસી	...	...	૭૨ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ એલોઝ સોકોટ્રીની		...	૨૪ ગ્રેન.
પીલ્યુલા રીહાઇ કમ્પોઝીટા		...	૨૪ ગ્રેન.
ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
પલવીસ ઇપીકાકયુઆના	...	...	૧૨ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ જેનશન	...	...	જોઇએ તેટલું.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૨ ગોળીઓ સુતી વખતે ટાઢા પાણી સંગાથે ગળી જવી.

આ ગોળીઓ મુત્રાશયની ગાંઠના દરદમાં તથા કાળજાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

પીલ્યુલા આમોન્યાસી કમ્પાઉન્ડ—

આમોન્યાસી	...	...	૩૬ ગ્રેન.
આમોન્યા કાર્બોનાસ	...	...	૩૬ ગ્રેન.
પલવીસ ઇપીકાકયુઆના...		...	૧૨ ગ્રેન.
મોરફીઆ હાઇડ્રોકલોરાસ		...	૪ ગ્રેન.
મ્યુસીલેજીનીસ એકેસ્યાઈ		...	જોઇએ તેટલું.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ કરવી.

માત્રા—૧ ગોળી દીવસમાં ત્રણ વખત ખાવી.

આ ગોળીઓ જૂની ઉધરસ અને સખત કફના દરદમાં વાપરવાથી કફ્ઘ્ન અસર ઘણી સારી રીતે કરી ઉધરસને મટાડી દે છે.

પીલ્યુલી અરજન્ટી નાઇટ્રાસ—

પલવીસ ઓપાઇ કમ્પાઉન્ડ		...	૪૮ ગ્રેન.
અરજેન્ટી નાઇટ્રાસ	...	...	૬ ગ્રેન.
પલવીસ ઇપીકાકયુઆની	...	...	૨૪ ગ્રેન.
ઓલ્યમ એનીસી	...	...	૬ ટીંપા.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ ગોળી દરેક બે કલાકે ગળવી.

આ ગોળીઓ જૂના મરડાના દરદમાં ગળવાથી મરડો મટી જાય છે.

પીલ્યુલી કેમ્ફોરી કમ્પાઉન્ડ—

પલવીસ કેમ્ફોરી	...	...	૧૨ ગ્રેન.
કવીનાઇન સલ્ફાસ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ એલોઝ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ હાયોસાઇમી	...	...	૨૪ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવો.

માત્રા—એક ગોળી દીવસમાં ત્રણવાર ખાવી.

આ ગોળીઓ જ્ઞાન તંતુના દરદથી થતા મસ્તકના દુખાવાના દરદમાં વાપરવાથી માથાનો દુખાવો એકદમ મટી જાય છે.

પીલ્યુલી કોલોસીન્થીડીસ કમ રીહાઈ—

પીલ્યુલી રીહાઈ કો	...	...	૩૬ ગ્રેન.
પીલ્યુલી કોલોસીન્થીડીસ કો		...	૩૬ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ હાયોસાઇમસ	...	...	૨૪ ગ્રેન.
પલવીસ ઇપીકાકયુઆની	...	...	૨૪ ગ્રેન.
પોડોફીલી રેઝીના	...	...	૬ ગ્રેન.
ઓલ્યમ મેન્થા પીપરેટા	...	...	૬ ટીંપા.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—એક અથવા બે ગોળી સુતી વખતે ટાઢા પાણી સંગાથે ગળવી.

આ ગોળીઓ નિરંતરના બંધકોશના દરદમાં વાપરવાથી બંધકોશ મટાડી દે છે.

પીલ્યુલી કોન્યાઇ કમ્પોઝીટી—

પીલ્યુલા કોન્યાઇ કમ્પોઝીટા	...	૪૮ ગ્રેન.
પીલ્યુલા સીલા કમ્પોઝીટા	...	૪૮ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ હાયોસાઈમી	...	૧૨ ગ્રેન.
આમોન્યા કાર્બોનાસ ...	...	૨૪ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ ગોળી દીવસમાં ત્રણવાર આપવી.

આ ગોળીઓ સખત સૂકા અને તિક્ષ્ણ કફના દરદમાં અને શ્વાસના રોગમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

પીલ્યુલી કુપ્રી સલ્ફેટીસ કમ ઈપીકાકયુઆની—

કુપ્રી સલફેટીસ ...	...	૬ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ નકસવોમીકા...	...	૪ ગ્રેન.
ઓપાઇ	...	૬ ગ્રેન.
પલવીસ ઇપીકાક ...	...	૨૪ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ જેનશન ...	...	જોઇએ તેટલું.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ ગોળી દીવસમાં બે વખત આપવી.

આ ગોળીઓ જૂના અતિસાર અને મરડાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે,

---

પીલ્યુલી ડીજીટેલીસ કમ બેલાડોની—

પલવીસ ડીજીટેલીસ ...	...	૫ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રાકટ બેલાડોની ...	...	૧ ગ્રેન.

ફેરી રીડક્ટી ... ... ૪૦ ગ્રેન.
એક્સ્ટ્રેક્ટ જેનશન ... ... જોઇએ તેટલું.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૦ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ ગોળી દીવસમાં બે વાર આપવી.

આ ગોળી હૃદયના વિસ્તૃતપણાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

પીલ્યુલા ફેરી કમ કવીનાઇન—

ફેરી સલ્ફેટીસ ... ... ૨૪ ગ્રેન.
કવીનાઇનિ સલ્ફાસ ... ... ૨૪ ગ્રેન.
પલવીસ કેલંબી ... ... ૨૪ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેક્ટ જેનશન ... ... જોઇએ તેટલું.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ ગોળી દીવસમાં ત્રણ ચારવાર આપવી.

આ ગોળીઓ પાંડુરોગમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

પીલ્યુલી હાઇડ્રારજીરી કમ ઇપીકાકયુઆની—

પીલ્યુલા હાઇડ્રારજીરી ... ... ૨૪ ગ્રેન.
પલવીસ ઈપીકાકયુઆના ... ... ૪૮ ગ્રેન.
ઓપાઇ ... ... ૬ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ ગોળી દરેક ત્રણ અથવા ચાર કલાકે આપવી.

આ ગોળીઓ મરડાના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે

છ. જ્યારે મરડાના સખત હુમલો નરમ પડે ત્યારે પછાથી મીસ્ચુરા બેલા કમ્પાઉન્ડ વાપરવું, એટલે મરડો સંપુર્ણ રીતે મટી જશે.

પીલ્યુલા ઇપીકાકયુઆની કમ મોરફાઇની—

પીલ્યુલી સીલી કમ્પોઝીટી		...	૭૨ ગ્રેન.
પલવીસ ઇપીકાક	...	...	૧૨ ગ્રેન.
મોરફીઆ હાઇડ્રોકલોરાસ	...	...	૩ ગ્રેન.
કેમ્ફોરી	... ...	...	૬ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા-૧ ગોળી દીવસમાં ત્રણ અથવા ચારવાર ખાવી.

આ ગોળીઓ જૂની ઉધરસ અને સળેખમના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

પીલ્યુલી ફોસફોરી કમ્પાઉન્ડ—

પીલ્યુલી ફોસફોરી	...	...	૩૬ ગ્રેન.
ફેરી રીડકટી	...	...	૪૮ ગ્રેન.
ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ નકસવોમીકા	...	...	૮ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ જેનશન	...	...	જોઇએ તેટલું.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ ગોળી દીવસમાં બે વાર ખાધા પછી ખાવી.

આ ગોળીઓ જ્ઞાન તંતુઓની નબળાઇના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

સ્ત્રીઓને વાસ્તે.

પીલ્યુલી એલોઝ એટ એન્ટીમોન્યાઇ—

એકસ્ટ્રેકટ એલોઝ	...	...	૪૮ ગ્રેન.
એન્ટીમોન્યાઇ ટારટરેટી	...	...	૪ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ જેનશની	...		જોઇએ તેટલું.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ ગોળી દરેક રાત્રે સુતી વખતે પાણી સંગાથે ખાવી.

આ ગોળીઓ યુવાન સ્ત્રીઓના નષ્ટાર્તવ અલ્પ દસ્તાનના વ્યાધીમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

પીલ્યુલી એલોઝ કમ ફેરો—

એલોઝ સોકોટ્રીની	...	...	૨૪ ગ્રેન.
મરહી ...	...	...	૨૪ ગ્રેન.
ફેરી સલ્ફેટીસ ...	...	...	૧૨ ગ્રેન.
ક્વીનાઇન સલ્ફેટીસ	...	...	૬ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ જેનશન	...	...	જોઇએ તેટલું.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ ગોળી દીવસમાં ત્રણવાર ખાવી.

આ ગોળીઓ પાંડુરોગ અને રક્તદોષના વ્યાધીવાળી **સ્ત્રીઓને થતા** અલ્પ દસ્તાનના રોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

પીલ્યુલી કોન્યાઈ કમ્પાઉન્ડ—

એકસ્ટ્રેક્ટ કોન્યાઈ	...	...	૪૮ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેક્ટ કયાનાબીસ ઈન્ડીસી		...	૨૪ ગ્રેન.
કેમ્ફોરી ...	...	...	૪૮ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ ગોળીઓ બનાવવી.

માત્રા—૧ ગોળી સુતી વખતે ટાઢા પાણી સંગાથે ગળવી.

આ ગોળીઓ કષ્ટાર્તવના બ્યાધીમાં થતા માથાના દુખાવાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

PULVERS-POWDERS. પાઉડર્સ—પડીકા.

પલ્વીસ એલ્યુમીનીસ કમ્પાઉન્ડ—

એલ્યુમીનીસ ...	...	...	૪ ડ્રામ.
પલવીસ કાઇનો કમ્પાઉન્ડ	...	...	૨ ડ્રામ.
પલવીસ ઇપીકાકયુઆની	...	...	૨૪ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ પડીકા કરવા.

માત્રા—૧ પડીકું દીવસમાં ૩ અથવા ચાર વખત પાણી સંગાથે આપવું.

આ પડીકા અતિસાર અને મરડાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

પલ્વીસ બીસ્મથી કમ એસીડી ટાનીસી—

બીસ્મથી સબ નાઇટ્રાસ	...	...	૪ ડ્રામ.
એસીડી ટાનીસી	...	...	૭૨ ગ્રેન.

પલવીસ ઇપીકાક કો;	...	...	૨ ડ્રામ.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ પડીકા કરવા.

માત્રા—૧ પડીકુ દરેક બે અથવા ત્રણ કલાકે આપવું.

આ પડીકા અતિસાર અને મરડાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

પલવીસ બીસ્મથી કમ કેપસીસી—

બીસ્મથી સબ નાઇટ્રાસ	...	...	૧ ડ્રામ.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	...	૧ ડ્રામ.
પલવીસ કેપસીસી	...	...	૨૪ ગ્રેન.
પલવીસ રીહાઈ	...	...	૨૪ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ પડીકા કરવા.

માત્રા—૧ પડીકુ દીવસમાં બે વાર આપવું.

આ પડીકુ હોજરીમાં ખટાશ પેદા થઇ થએલ અજીર્ણના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

પલવીસ કેટેચ્યુ કમ પ્લંબી—

પલવીસ કેટેચ્યુ ...	...	...	૨ ડ્રામ.
પ્લંબી એસીટાસ ...	...	...	૨૪ ગ્રેન.
પલવીસ ઓપાઇ કમ્પાઉન્ડ...		...	૨૪ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ પડીકા કરવા.

માત્રા—૧ પડીકુ દરેક ત્રણ ચાર કલાકને આંતરે આપવું.

આ પડીકુ જુના અતિસાર અને મરડાના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

પલવીસ કયુબેબી કમ્પાઉન્ડ—

પલવીસ કયુબેબી ...	...	...	૪	ડ્રામ.
એલ્યુમીનીસ ...	...	...	૨	ડ્રામ.
પોટાસ નાઇટ્રાસ ...	...	...	૨૪	ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી ૧૨ પડીકા બનાવવા.

માત્રા—૧ પડીકુ દીવસમાં ત્રણ અથવા ચાર વખત આપવું.

આ પડીકા પ્રમેહના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપેછે.

પલવીસ ઇપીકાકયુઆના કમ બીસ્મથી—

પલવીસ ઇપીકાક કમ્પાઉન્ડ	...	૨	ડ્રામ.
પલવીસ ક્રીટી એરોમેટીક	...	૪	ડ્રામ.
સોડા બાય કાર્બોનાસ ...	...	૭૨	ગ્રેન.
બીસ્મથી સબ નાઇટ્રાસ ...	...	૭૨	ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ પડીકા કરવા.

માત્રા—૧ પડીકુ દીવસમાં ત્રણ અથવા ચાર વખત આપવું.

આ પડીકા અતિસાર અને મરડાના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

પલવીસ સલ્ફયુરીસ કમ્પાઉન્ડ—

સલ્ફર સબ્લીમેટમ	...	...	૪	ડ્રામ.
પોટાસ ટારટ્રાસ એસીડી	...	...	૪	ડ્રામ.

બધુ મિશ્ર કરી ૧૨ પડીકા કરવા.

માત્રા—૧ પડીકુ દીવસમાં બે અથવા ત્રણ વખત આપવું.

આ પડીકા રક્ત દુઝતા મસાના દરદમાં વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો આપે છે.

પલવીસ રીહાઇ કમ સોડા બાય કાર્બોનાસ—

પલવીસ રીહાઇ	...	...	...	૨ ડ્રામ.
સોડા બાય કાર્બોનાસ		...	...	૨ ડ્રામ.
પલવીસ કેલંબા		...	...	૧ ડ્રામ.
પલવીસ જીંજર		...	...	૪૮ ગ્રેન.
ઓલ્યમ મેન્થા પીપરેટા		...	...	૬ ટીંપા.

બધુ મિશ્ર કરી ૨૪ પડીકા કરવા.

માત્રા—૧ પડીકુ દીવસમાં ત્રણ અથવા ચાર વખત આપવું.

આ પડીકા અજીર્ણ, વાયુ અને ચુંક આંકડીના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

પલવીસ સેન્ટોનાઇની કમ્પાઉન્ડ—

સેન્ટોનાઇન	...	...	...	૧૦૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ		...	...	૨૦૦ ગ્રેન.
સાકર	...	...	...	૨૦૦ ગ્રેન.

બધું મિશ્ર કરી એક બાટલીમાં ભરવું.

માત્રા—૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન સુધી પડીકાના રૂપમાં વાપરવું.

આ પડીકા કરમના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

છોકરાઓ વાસ્તે.

પલવીસ હાઇડ્રારજીરી કમ રીહાઇ—

હાઇડ્રારજીરી કમ ક્રીટી	...	...	૪ ગ્રેન.
પલવીસ રીહાઇ	...	...	૧૨ ગ્રેન.
સાકર	...	...	૧૮ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી એક બાટલીમાં ભરવું.

માત્રા—૩ થી ૬ ગ્રેન સુધી પડીકાના રૂપમાં દીવસમાં ત્રણ ચાર વાર ૧ થી ૨ વરસના બાળકને વાસ્તે આપવું.

આ પડીકા બાળ ઉંપદંશ અને બંધકોશના દરદમાં વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો આપે છે.

પલવીસ રીહાઇ કમ સોડા બાય કાર્બોનેટીસ—

પલવીસ રીહાઈ	...	...	૧૫૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	...	૧૦૦ ગ્રેન.
પલવીસ જીંજર	...	...	૫૦ ગ્રેન.
સાકર	...	...	૨૫૦ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી એક બાટલીમાં ભરવું.

માત્રા—૬ થી ૧૦ ગ્રેન પાઉડરના રૂપમાં દીવસમાં ૩ વખત ખાવું.

આ પડીકા બંધકોશના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

પલવીસ સેન્ટોનાઈન કમ હાઇડ્રારજીરી—

સેન્ટોનાઇન	૪૦ ગ્રેન.
હાઈડ્રારજીરી સબ કલોરાઈડ ...	૨૦ ગ્રેન.
સાકર	૧૦૦ ગ્રેન.

બધું મિશ્ર કરી એક બાટલીમાં ભરવું.

માત્રા—૪ ગ્રેન સુધી દીવસમાં બે વાર વાપરવું.

આ પડીકા તમામ પ્રકારના કરમના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

પલ્લવીસ સોડા કમ ઇપીકાકયુઆની—

સોડા બાય કાર્બોનેટીસ	૨૫૦ ગ્રેન.
હાઇડ્રારજીરી કમ ક્રીટા	૧૦૦ ગ્રેન.
પલવીસ ઈપીકાકયુઆની	૫૦ ગ્રેન.

બધુ મિશ્ર કરી એક બાટલીમાં ભરવું.

માત્રા—૪ ગ્રેન સુધી દીવસમાં ત્રણ અથવા ચારવાર આપવું.

આ પડીકા અતિસાર અને મરડાના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

પલવીસ કવીનાઈની ઇપીકાકયુઆની—

કવીનાઈન સલ્ફેટીસ	૧૦ ગ્રેન.
પલવીસ ઈપીકાક	૧૦ ગ્રેન.
સાકર	૬૦ ગ્રેન.

બધું મિશ્ર કરી એક બાટલીમાં ભરવું.

માત્રા—૪ ગ્રેન સુધી દીવસમાં ૩ અથવા ચારવાર આપવું.

આ પડીકા તાવ અને કફના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપેછે.

પલ્વીસ કવીનાઇની કમ પોટાસ ક્લોરેટીસ—

કવીનાઇનિ સલ્ફેટીસ	...	...	૧૦ ગ્રેન.
પોટાસ ક્લોરેટીસ	...	...	૨૦ ગ્રેન.
સાકર	... ...	...	૭૦ ગ્રેન.

બધું મિશ્ર કરી એક બાટલીમાં ભરી રાખવું.

માત્રા—૫ ગ્રેન સુધી દીવશમાં ત્રણ ચારવાર વાપરવી.

આ પડીકા ઉરૂસ્તંભના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

PIGMENTA-PAINTS. પેઈન્ટસ.—ચોપડવાની દવા.

પીગમેન્ટમ બેલાડોની—

એકસ્ટ્રેકટ બેલાડોની	...	...	૪ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઇન	...	...	જોઇએ તેટલું.

બધું મિશ્ર કરી બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે વરમ, શુળ અને ગ્નાન તંતુઓના દુખાવાપર ચોપડવાથી પીડાશામક અસર તરત થઈ વરમ અને દુખાવો મટી જાય છે.

પીગમેન્ટમ બાલ્સમી પેરૂવીનમ—

બાલઝમ પેરૂવીએની	...	...	૧ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઇનિ	... ...	...	૧ ઔંસ.

બધું મિશ્ર કરી બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે સ્તનની ડીંટડીના ચીરા, હોઠની ફાટ, ખરાબ ચાંદા વગેરેપર ચોપડવાથી રોપણ અસર સારી થાય છે.

પીગમેન્ટમ ફેરી પરકલોરાઇડી—

લાઇકર ફેરી પરલોરાઇડી	...	...	૧ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઇન	...	... ...	૪ ડ્રામ.

મિશ્ર કરી બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે રતવાના સોજા, વરમ, આંખના વરમ અને પ્લેગની ગાંઠોપર ચોપડવાથી રક્તશોધક અને વરમ ઘટાડવાની અસર ઘણી સારી કરે છે.

UNGUENTA-OINTMENTS.-ઓઇન્ટમેન્ટસ.-મલમો.

અંગવેન્ટમ બેલાડોની કમ્પોઝીટી—

કલોરોફોર્મ	...	... ...	૧ ડ્રામ.
પોટાસ આયોડીડ ...	...	...	૧ ડ્રામ.
લીનીમેન્ટ બેલાડોના	...	...	૧ ડ્રામ.
અંગવેન્ટમ સીમ્પ્લીસી	...	...	૧ ઔંસ.

બધું મિશ્ર કરી તિક્ષ્ણ સંધીવાના દરદમાં દુખતા સાંધાપર ચોપડવાથી પીડાશામક અસર ઘણી સારી કરે છે.

અંગવેન્ટમ બીસ્મથી સબ નાઇટ્રાસ—

બીસ્મથી સબ નાઇટ્રાસ	...	...	૧ ડ્રામ.
અંગવેન્ટમ સીમ્પ્લીસી	...	...	૧ ઔંસ.

બધું મિશ્ર કરી તિક્ષ્ણ સોજાવાળા, ચાંદા અને ગડગુમડપર ચોપડવાથી પીડાશામક અને રોપણ અસર સારી થાય છે.

અંગવેન્ટમ કેટેચ્યુ—

પલવીસ કેટેચ્યુ	...	...	...	૧ ડ્રામ.
એસીડ કાર્બોલીસી		...	...	૨૦ ટીપા.
સીમ્પલ ઓઇન્ટમેન્ટ		...	...	૧ ઔંસ.

બધું મિશ્ર કરી ગંધાતા ચાંદા અને ખસપર વાપરવાથી રોપણ અસર જલ્દીથી થઇ ચાંદા રૂઝાઇ જાય છે.

અંગવેન્ટમ પ્લંબી કમ્પાઉન્ડ—

પ્લંબી એસીટાસ	...	...	...	૪ ગ્રેન.
કેમ્ફર	...	...	...	૧૦ ,,
અંગવેન્ટમ ગેલી કમ્પાઉન્ડ	...		...	૧ ઔંસ.

બધું મિશ્ર કરી રક્ત ઝુઝતા મસાપર લગાડવાથી પીડાશામક અને ગ્રાહીક અસર સારી રીતે થાય છે.

અંગવેન્ટમ સલ્ફ્યુરીસી કમ્પાઉન્ડ—

એસીડ કાર્બોલીસી		...	...	૨૦ ટીપાં.
કેમ્ફર...	...	...	...	૧ ડ્રામ.
સલ્ફર સબ્લીમેટમ		...	...	૨ ડ્રામ.
અંગવેન્ટમ સીમ્પ્લીસી		...	...	૧ ઔંસ.

બધું મિશ્ર કરી ખસપર લગાડવાથી ખસ એકદમ મટી જાય છે.

અંગવેન્ટમ ઝીન્સી ઓકસાઇડી કમ્પોઝીટા—નં૦ ૧

ઝીન્સી ઓકસાઇડ	...	...	૪૦ ગ્રેન.
એસીડ કાર્બોલીક	...	...	૧૫ ટીપાં.
અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી નાઇટ્રાસ	...		½ ડ્રામ.
અંગવેન્ટમ સીમ્પ્લીસી	...	...	૧ ઔંસ.

બધું મિશ્ર કરી ગંધાતા ગડગુમડ ચાંદા, માથાના ફોલ્લા, ઉંદરી અને બીજા ચેપી દરદોપર વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

અંગવેન્ટમ ઝીન્સી ઓકસાઇડી કમ્પોઝીટા—નં૦ ૨

ઝીન્સી ઓકસાઇડી	...	...	૪૦ ગ્રેન.
ટીંચર ઓપાઈ ...	...	...	૧૦ ટીપાં.
પ્લંબી એસીટાસ ...	...	...	૧૦ ગ્રેન.
અંગવેન્ટમ સીમ્પ્લીસી	...	...	૧ ઔંસ.

બધું મિશ્ર કરી તમામ પ્રકારના ખરજવા અને ચામડીના દરદપર ચોપડવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

વ્યાધી અને સારવાર.

અવતરણ.

ABSCESS—ગડ-ગુમડઃ—

અંદરના ઉપચાર તરીકેઃ—

કંડી દસ્ત સાફ લાવનાર દવાઓ,
એકોનાઇટ, કેલશમ સલ્ફાઇડ, ટેમ્સલાઇડ.
ક્વીનાઇન બી સલ્ફેટ.
આયર્ન અને ક્વીનાઇન સાઇટ્રેટ.
આરસેનીયસ એસીડ, સ્ટ્રીકનાઇન.
કેપલર સોલ્યુશન.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકેઃ—

એન્ટી—સ્ટેફીલોકોકસ સીરમ.
પોલીવેલન્ટ, 'વેલકમ'.
એન્ટી—સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ.
પોલીવેલેન્ટ વેલકમ.
સ્ટેફીલોકોકસ વેકસીન, મીકસ્ડ વેલકમ.

બહારના ઉપચાર તરીકેઃ—

બેલાડોના ઓઇન્ટમેન્ટ.
યુકેઇન અથવા કોકાઇન.
હેમીસીન અને યુકેઇન.
કોકાઇન ઓઇન્ટમેન્ટ, 5% થી 10%.
મોરફાઇન ઓલીએટ, આયોડાઇન.
ઇથર સ્પ્રે, શેક.
કાર્બોલીક એસીડ, ૫ થી ૧૦ ટીપા.
2% ના પ્રવાહીની ગડમાં પીચકારી મારવી.

ઉપરના દરદમાં વાપરવા લાયક મિશ્રણઃ—

આમોન્યા ક્લોરાઇડ	૬ ગ્રેન.
સક્સ ટેરેક્સી	૧૦ ટીપાં.
એકસ્ટ્રેક્ટ કેસકેરા સેગ્રેડા લીકવીડ	૧૦ ટીપાં.
ટીંચર નકસવોમીકા	૬ ટીપાં.
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	૧½ ડ્રામ.
એકવા મેન્થા પીપરેટા	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પાવું.

કેલશમ સલ્ફાઇડ	૧ ગ્રેન.
કેલશમ હાઇપોફોસ્ફાઇટ ...	૨ ગ્રેન.
સાકર	૬ ગ્રેન.

૩ પડીકા કરવા અને દીવસમાં ૩ વાર પાવાં.

ACNE.—**ખીલ.**

પેટમાં કોઇપણ પ્રકારની બદી હોય તો દુર કરો, નિયમિત કસરત કરો, પેટ સાફ રાખો, સાદો ખોરાક ખાવો, ચરબીયુક્ત ખોરાક મુકી દો, અને અતિશય ચાહ, કોફી અને કોકો બંધ કરો.

ટરકીશ બાથ લ્યો.

અંદરના ઉપચાર તરીકેઃ—

કેલશમ સલ્ફાઇડ, ટમ્બોઇડ.

આરસેનીયસ એસીડ, ફોસ્ફરસ.

આરસેનીકલ કમ્પાઉન્ડ.

આયર્ન અને આરસેનીક કંપાઉન્ડ.

પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ.

કેપ્લર સોલ્યુશન.

સેલાઇન એપીરીન્ટસ

બહારના ઉપચાર તરીકેઃ—

વરાળથી શેકો, લેનોલાઇન, ઇકથીઓલ સાબુથી ખીલને ધુઓ, અને ખરબચડા જાડા ટુવાલથી ખીલને લોહીને સાફ રાખો; જો ખીલ પર સોજો હોય તો વરાળનો માત્ર શેક કરો; ખીલ પાકે ત્યારે દબાવી દાણો કાઢી નાંખો.

હેઝેલાઇન ક્રીમ લગાવો.

ઇકથીઓલ, સલફર, ઝીન્સી ઓકસાઇડ, અને મરક્યુરીનું મલમ લેનોલાઇન મેળવીને બનાવીને લગાવો ગ્લીસરાઇન ઓફ બોરેક્સ લગાવો.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકેઃ—

એન્ટી-સ્ટેફીલો કોકસ સીરમ, પોલીવેલેન્ટ, વેલકમ.
સ્ટેફીલો કોકસ વેકસીન, મીકસ્ડ, 'વેલકમ,'
સ્ટેફીલો કોકસ વેકસીન. ઓરીયસ, 'વેલકમ.'
એકની બેસીલસ વેકસીન, 'વેલકમ.'
એકની વેકસીન, મીકસ્ડ, 'વેલકમ'

ઉપરના દરદમાં વાપરવા લાયક મિશ્રણઃ—

આમોન્યા કલોરાઈડ	...	૧૦ ગ્રેન.
સકસ ટેરેકસી	... ...	૧૫ ટીપા.
પોટાસ સાઈટ્રાસ	... ...	૧૦ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ કેસકેરા સેગ્રેડા લીકવીડ		૧૫ ટીપા.
ટીંચર નકસ વોમીકા	...	૧૫ ટીપા.
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	... ...	૧½ ડ્રામ.
ટીંચર જીંજર	... ...	૧૫ ટીપા.
એકવા મેન્થા પીપરેટા	...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પાવું.

કેલશમ સલ્ફાઇડ	... ...	૧ ગ્રેન.
કેલશમ હાઇપો ફોસ્ફાઈટ	...	૪ ગ્રેન.
સાકર	... ...	૫ ગ્રેન.

મિશ્ર કરી ૩ પડીકા કરવા અને દીવસમાં ૩ વાર પાણી સાથે ખાવા.

ACROMEGALY:—

અંદરના ઉપચાર તરીકેઃ—

પીટ્યુટેરી ગ્લાંડ ટેબ્લોઇડ.
થાઇરોઇડ ગ્લાંડ ટેબ્લોઈડ.

ADDISON'S DISEASE:—

સાધારણ તન્દુરસ્તી ઉપર ધ્યાન આપવું.
ગ્લીસરાઈન પૂરતા પ્રમાણમાં વાપરવું.
ટોનીક કમ્પાઉન્ડ ટેબ્લોઇડ.
હેમીસીન ટેબ્લોઈડ, નકસવોમીકા ટેબ્લોઈડ, સ્ટ્રીકનાઇન ટેબ્લોઇડ, સુપ્રા રેનલ ગ્લાંડ ટેબ્લોઇડ
ડીજીટેલીન (ફીસ્ટેલાઇન) ટેબ્લોઇડ.

AGUE—**ટાઢીઓ તાવઃ—**

કવીનાઇન બી સલ્ફેટ.
વારબર્ગ ટીંચર.

ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ.

યુ ક્વીનાઈન. ઓપીયમ.

ટ્રીનીટ્રીન. ટ્રીનીટ્રીન કમ્પાઉન્ડ ટેબ્લોઇડ.

સોડીયમ નાઇટ્રીટ. પીલોકારપાઇન.

પોટાસ્યમ આયોડીડ. એસ્પીરીન.

Xaxaquin.

Xaxa (Acetyl–Salicylic Acid.)

Xaxa and xaxaquin.

આરસેનીયસ એસીડ. સ્ટ્રીકનાઈન.

બ્લોડ પીલ. સેલીસીલીક એસીડ.

ક્વીનાઈન, એન્યુલ સપોઝીટારી.

ઓરસુડન, સોમીન.

તાવ હોય ત્યારેઃ—

પોટાસ નાઇટ્રાસ	... ...	૧૫ ગ્રેન.
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	... ...	૩ ડ્રામ.
ટીંચર જીંજર	... ...	૧૫ ટીંપા.
લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ	...	૩ ડ્રામ.
સ્પીરીટ ઇથિર નાઇટ્રોસી	...	૧૫ ટીંપા.
સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક	...	૧૫ ટીંપા.
સ્પીરીટ ક્લોરોફાર્મ	... ...	૧૫ ટીંપા.
એકવા કેમ્ફર	... ...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી ૩ વખત પીવું.

તાવ ન હોય ત્યારેઃ—

ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	... ...	૧૫ ગ્રેન.
એસીડ નાઇટ્રો–હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ		૧૫ ટીંપા.
ટીંચર નકસવોમીકા	... ...	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર સીંકોના કો	... ...	૧૫ ટીંપા.
એકવા મેન્થા પીપરેટા	...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી બબ્બે કલાકે ૩ વખત પીવું.

ALBUMINURIA:—

Treat the primary cause.

When deficient coagulability of blood give calcium Lactate.

ALCOHOLISM. **આલ્કોહોલીઝમ—**

મદીરાપાન.

આલકોહોલ પીવાની મનાઇ કરો.

ખોરાક સારી રીતે ખવરાવો.

ગરમ હવાનો નાસ આપો.

ગરમ પાણીનો બાફ આપો.

ACUTE GASTRO-INTESTINAL CATARRH:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

કેલોમલ, ત્યાર બાદ સેલાઇન પરગેટીવ આપવું.
બીસ્મથ અને સોડા ટેબ્લોઇડ
ડીલ્યુટેડ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

મોરફાઇન, એટ્રોપાઇન.
મોરફાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન.

Chronic Gastro-Intestinal catarrh:—

વેજીટેબલ બીટર્સ
મીનરલ એસીડસ.
આરસેનીયસ એસીડ.
નકસ વોમીકા, કેપસીકમ.
કારલસબાડ સોલ્ટ.

For the nervous system:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

સોડીયમ બ્રોમાઇડ કમ્પાઉન્ડ.
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ.
આમોન્યમ બ્રોમાઇડ.
કલોરલ હાઇડ્રેટ.
કવીનાઇન સલ્ફાસ.
નકસ વોમીકા.
સ્ટ્રીકનાઇન.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

એટ્રોપાઇન.
સ્ટ્રીકનાઇન.
મોરફાઇન વેપોરોલ.
એટ્રોપાઇન.
સ્ટ્રીકનાઇન સલ્ફેટ.
મોરફાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન.
હાયોસીઆમીન.
હાયોસાઇન.
પીક્રો ટોકસીન.

For the Heart:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ડીજીટેલીસ.
સ્ટ્રોફેન્થસ.

કેફાઇન સાઇટ્રેટ.
સ્ટ્રીકનાઇન.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

સ્ટ્રીકનાઇન સલ્ફેટ.
સ્પેરટાઇનિ સલ્ફેટ.

For delirium Trements:—

પ્રથમ હલકો ખોરાક આપવો.
(પરફેકટેડ વીથ બીફ જ્યુસ) ત્યાર બાદ પૌષ્ટીક ખોરાક આપવો. ગરમ બાફ આપવો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

સોડીયમ બ્રોમાઇડ કમ્પાઉન્ડ.
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ.
મોરફાઇનિ કલોરલ હાઇડ્રેટ.
ટીંચર કયાનાબીસ ઇન્ડીકા.
ડીજીટેલીસ (પુરતા પ્રમાણુમાં)

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

મોરફાઇન.
એપોમોરફાઇન.
હાયોસાઇનિ.
હાયોસીઆમીન.

ગુદા વાટે—બસ્તી તરીકે:—

એન્યુલ મોરફાઇન.

To relieve craving:—

ઝીન્ક ઓકસાઇડ ટેબ્લોઇડ.
કોકાઇન.
કેપસીકમ ટીંચર.
કોલ્ડ વોટર.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

એટ્રોપાઇનિ.
સ્ટ્રીકનાઇન.

ALOPECIA:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

બ્લોડ પીલ.
આરસેનીયસ એસીડ.

If of syphilitic origin:—

પોટાસ્યમ આયોડીડ.
મરક્યુરી.

હાઇડ્રારજીરી પરકલોરીડ એટ પોટાસ આયોડીડ.
યલો આયોડીડ ઓફ મરક્યુરી.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

મેસેજ ઓફ સ્કેલ્પ.
આમોન્યા.
ટરપેનટાઇન.
કેન્થારીડીઝ.
એસેટીક એસીડ.
હેઝેલાઇન ક્રીમ.
કોરોસીવ સબ્લીમેટ.
યુ ડી કોલનવોટર.
પીલોકારપાઇન.
પેરોલાઇન.
ગ્લીસરાઇન.

ક્રાઇસેરોબીન		૩૦ ગ્રેનથી ૬૦ ગ્રેન. અને
લેનોલાઇન	... ...	૧ ઔંસ.

***AMENORRHŒA*. નષ્ટાર્તવ. અલ્પ**
દસ્તાન.

પ્રથમ નષ્ટાર્તવનું કારણ શોધો, કેમકે તે વારંવાર પાંડુ રોગ ઉપર આધાર રાખે છે.
મસ્ટર્ડ સીત બાથ

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

આસાફીટીડા કમ્પાઉન્ડ.
બ્લોડ પીલ
એલોઝ એન્ડ મરહ
બ્લોડ પીલ અને એલોઇન
બ્લોડ પીલ અને આરસેનીક
બ્લોડ પીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા
એલોઝ એન્ડ એસાફીટીડા
એપીઓલ
નકસવોમીકા કમ્પાઉન્ડ ટેબ્લોઇડ
મેંગેનીઝ ડીઓકસાઇડ
મેંગેનીઝ અને આયર્ન
પોટાસ્યમ પરમેગ્નેઇટ

નષ્ટાર્તવમાં વાપરવા લાયક મિશ્રણ:—

ટીંચર ફેરી પરકલોરાઇડ	...	૧૫ ટીપા.
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	...	૧½ ડ્રામ.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	... ...	૬ ગ્રેન.

ટીંચર ક્યાનાબીસ ઇન્ડીકા ... ૧૫ ટીંપા.
ટીંચર નકસવોમીકા ... ... ૧૦ ટીંપા.
ટીંચર જીંજીર ... ... ૧૫ ટીંપા.
ટીંચર હાયોસાઇમસ ... ... ૧૫ ટીંપા.
એકવા મેન્થા પીપરેટા ... ૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત આપવું.

પીલ એલોઝ એટ ફેરી ... ૩ ગ્રેન.
પીલ એલોઝ એટ મરહ ... ૩ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટ જેનશન ... જોઇએ તેટલું.

મિશ્ર કરી ૬ ગોળીઓ કરવી. દીવસમાં થઇને ૩ ગોળીઓ એકેકી એકેકી પાણી સાથે ગળવી.

ANÆMIA. પાંડુરોગ. પ્રાથમિક પાંડુરોગ.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

એપીરીએન્ટસ ડ્રગ્સ
બ્લોડ પીલ
એલોઇન કમ્પાઉન્ડ
બ્લોડ પીલ એન્ડ એલોઇન
બ્લોડ પીલ એન્ડ આરસેનીક
બ્લોડ પીલ એન્ડ કેસકેરા સેગ્રેડા
રીડયુસ્ડ આયર્ન કમ્પાઉન્ડ
રીડયુસ્ડ આયર્ન એન્ડ રૂબાર્બ કમ્પાઉન્ડ
મેંગેનીઝ એન્ડ આયર્ન સાઇટ્રેટ
મેંગેનીઝ એન્ડ આયર્ન ફોસ્ફેટ
આરસેનીયસ એસીડ
કેપલર સોલ્યુશન
થાઇમસ ગ્લાંડ. થ્રીસીરપ્સ
હેમીસીન
બોનમેડયુલા
કેપ્લર માલ્ટ એકસ્ટ્રેકટ વીથ હીમોગ્લોબીન
રેઝીડયુયમ રૂબ્રમ
ડાઇલીઝડ આયર્ન, વાઇન
પેપસીન એન્ડ સ્ટ્રીકનાઇન
બીટા—નેપથોલ
ગ્લીસરો ફોસ્ફેટસ
હાઇપોફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ
આયર્ન, આરસેનીક એન્ડ ડીજીટેલીન.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

સોમીન
ઓરસુડન
નોરમલ હોર્સ સીરમ 'વેલકમ.'

દ્વીતિય પાંડુ રોગ:—

કારણો શોધી કાઢો.
રક્તશ્રાવ, પ્રદર, ચાંદી, ઉપદંશ, મલેરીઆ, ટયુબરકલ, લેડ મરકયુરી અથવા આર્સેનીક પોઇઝનીંગ અને જૂનો બંધકોશ વગેરે જે કાંઇ હોય તે દુર કરો.

પાંડુ રોગમાં વાપરવા લાયક મિશ્રણો:—

નં. ૧

ટીંચર ફેરી પરકલોરાઇડ	... ...	૧૫ ટીંપાં.
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ...	... ...	૧½ ડ્રામ
ટીંચર કેલંબા	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર કવોસ્યા	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર નકસ વોમીકા	... ...	૧૫ ટીંપા
એકવા મેન્થા પીપરેટા...	...	૩ આૈંસ

મીશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

નં. ૨

આમોન્યા કલોરાઇડ	... ...	૧૫ ગ્રેન
સકસ ટેરેકસી	... ...	૧૫ ટીંપા
એકસ્ટ્રેકટ કેસકેરા સેગ્રેડા લીકવીડ		૧૫ ટીંપા
ટીંચર નકસવોમીકા	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર કવોસ્યા	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર જેનશન કો...	... ...	૪૫ ટીંપા
એકવા મેન્થા પીપરેટા		૩ આૈંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

નં. ૩

ફેરી એટ કવીનાઇનિ સાઇટ્રાસ	...	૬ ગ્રેન
એસીડ નાઇટ્રો હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ		૧૫ ટીંપા
ટીંચર કેલંબા...	... ...	૩૦ ટીંપા
ટીંચર કવોસ્યા	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર નકસવોમીકા	... ...	૧૫ ટીંપા
એકવા સીનામોમી	... ...	૩ આૈંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

નં ૪

ફેરી એટકવીનાઇન સાઇટ્રાસ વીથસ્ટ્રીકનીઆ ૬ ગ્રેન
એસીડ નાઇટ્રો–હાઇડ્રો કલોરીક ડીલ્યુટ ૧૫ ટીપાં

ટીંચર કેલંબા	...	...	૩૦ ટીંપા
ટીંચર કવોસ્યા	...	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર જેનશન કો	...	...	૧૫ ટીંપા
એકવા મેન્થા પીપરેટા		...	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

ANEURISM—

આરામ સારી રીતે લેવો. પ્રવાહી અને પોષણ કારક ખોરાક લવો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

એકોનાઇટ ટેમ્લોઇડ
પોટાસ્યમ આયોડીડ
નકસવોમીકા
મોરફાઇન
• કેલશમ લેકટેટ
કેલશમ આયડો–રીસીનોલીએટ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

એક્યુપંકચર. ઇલેકટ્રોપંકચર.
આયર્ન પરકલોરાઇડ ઇન્જેકશન.
જીલેટીન ઇન્જેકશન.
પ્રોકઝીમલ પ્રેસ્યુર.
પ્રોકઝીમલ ઓર ડીસ્ટેલ લીગેટયુર
એકઝીશન ઇન સમડેસીસ.

ANGINA PECTORIS:—હૃદયશુળ.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

એકોનાઇટ ટેબ્લોઇડ (હુમલા વચ્ચે.)
આરસેનીયસ એસીડ.
એન્ટીપાઇરીન.
ટ્રીનીટ્રીન. ટ્રીનીટ્રીન કમ્પાઉન્ડ.
ઇરીથ્રોલ ટેટ્રેનાઇટ્રેટ.
ઇથર, 'વેલકમ.'

કલોરલ હાઇડ્રેટ. કલોરોફોર્મ. વેલકમ, પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ, હોફમેન્સ એનોડાઇન. (કમ્પાઉંડ સ્પીરીટ ઓફ ઇથર.)

સોડીયમ બ્રોમાઇડ કમ્પાઉન્ડ.
સોડીયમ નાઇટ્રીટ.
પોટાસ્યમ આયોડીડ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

મોરફાઈન અને સ્ટ્રીકનાઇન.

ઈન્હેલેશન્સ તરીકેઃ—

અમીલ નાઇટ્રેટ.
કલોરોફોર્મ, 'વેલકમ'
ઇથર, 'વેલકમ.'

APHTHAE—**ચુલીઓ.**

દાંત તપાસો અને ખોરાક સુધારો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

મીનીરલ એસીડસ.
ગ્રેપાઉડર.
કવીનાઈન.
ગ્રેગરી પાઉડર.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

બોરેકસ.
ગ્લીસરાઇન ઓફ બોરેકસ.
પોટાસ્યમ ક્લોરેટ એન્ડ બોરેકસ.
કોપર સલ્ફેટ.
એલમ.

APOPLEXI—**માથે લોહી ચડવુ**

અંદરના ઉપચાર તરીકેઃ—

એકોનાઇટ.
પોટાસ્યમ આયોડીડ.
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ.
ઇલેટેરીન.
ક્રોટન ઓઇલ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

એટ્રોપાઇન, જો શ્વાસોશ્વાસ બંધ પડે તો સ્ટ્રીકનાઇન.

બહારના ઉપચાર તરીકેઃ—

લીચીઝ જળો.
વેનીસેકશન.
માથા પર બરફ. (તાળવા પર ઘસવો)
પગે રાઇ લગાડવી. (છેક નીચા રાખી.)

APPENDICITIS:—

સારી રીતે આરામ લેવો.
બરફ.
જળો.
શસ્ત્રોપચાર.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ.
મીસ્ચુરા આલ્બા.
કેલોમલ.
ઓપીયમ.
મોરફાઇન.

ગુદાદ્વારે ઉપચાર કરવા તરીકે:—

ટરપેનટાઇન એનીમેટા.
કેસ્ટર ઓઇલ એનીમેટા.
સોપ અને વોટર એનીમેટા.
'એન્યુલ' સોપ કમ્પાઉંડ.

Ascites (see dropsy)

ASTHMA—**શ્વાસ, દમ:—**

ચિન્તા થાય તેવી જગ્યા ખોરાક, ધંધાઓ અને બીજા કારણોનો ત્યાગ કરો.

Treat pulmonary.

Cardiac, gastro-intestinal, renal and other disorders, including any abnormal conditions of the nose or throat.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

સુપ્રા-રેનલ ગ્લાંડ. એકોનાઇટ.
આરસેનીયસ એસીડ સ્ટ્રીકનાઇન.
કેફાઇન સાઇટ્રેટ. ઇપીકાકયુઆના.
ટ્રીનટ્રીન કમ્પાઉન્ડ.
હેમીસીન.
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ.
પોટાસ્યમ આયોડીડ.
બેલાડોના.
પેપસીન અને સ્ટ્રીકનાઇન.
ક્રોફી. ગ્રીનટી. આલ્કોહોલ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

એટ્રોપાઇન સલ્ફેટ.
કેફાઇન સોડીઓ-સેલીસીલેટ.
એપોમોરફાઇન.
હાયોસીઆમીન.
મોરફાઇન.
એકોનાઇટીન નાઇટ્રેટ.

FUMES OR VAPOURS:—

ધુમાડા તથા વરાળ તરીકે:—

પોટાસ્યમ નાઇટ્રેટ પેપરસ.
સ્ટ્રેમોન્યમ લીવ્ઝ.
ડીજીટેલીસ.

લોબીલીઆ, બેલાડોના, ટોબેકો અને કયુબેબ જુદા જુદા રૂપમાં અને મેળવણીમાં જેમકે પાઉડર સીગારેટસ અથવા હોકાના તથા ચલમના રૂપમાં વાપરવુ.

ઇન્હેલેશન તરીકે:—નાસ તરીકે:—

આમોન્યમ કલોરાઇડ.
મેન્થોલ.
ક્લોરોફોર્મ, 'વેલકમ.'
ઇથિર, 'વેલકમ.'
ઓકસીજન.
અમીલ નાઇટ્રીટ વેપોરેલ્સ.
સ્પ્રે ઓફ 'હેમીસીન' સોલ્યુશન.

***BED SORES*—બાઠા, ચાઠા,**

જે જગ્યાએ પાઠા પડ્યા હોય તે જગ્યાને દબાણથી દુર કરવી અર્થાત દરદીને ફેરવી પાસુ બદલાવવું. બીજું બીછાનુ દુર કરવું. અથવા પાઠાવાલી જગ્યાપર સ્ટ્રીકીંગ પ્લાસ્તર મારી પાઠાનું રક્ષણ કરવું.

પાઠાવાળી જગ્યાને **હેઝેલાઇનથી** ધોવી, અથવા સ્પીરીટ અને પાણીથી ધોવી; પછી પાકુ લોહી નાંખીને તેનાપર વેસેલીન, ઝીન્કઓકસાઇડ, અથવા બોરીક એસીડ પાઉડર ભભરાવવો. કેટલીકવાર લેનોલાઇન લગાવવાથી પાકુ એકદમ મટી જાય છે. ચારકોલની પોટીસ મૂકવી, અથવા દુર્ગંધનાશક તથા કહોવાણ અટકાવનાર લોશનથી પાઠાને ધોવું. હેઝેલાઇન, બેન્ઝોઇન કમ્પાઉન્ડ ટીંચર, બાલઝમ ઓફ પેરૂ, સીલ્વર

નાઇટ્રેટ, ગ્લીસરીન ઓફ બોરેકસ, અથવા ગ્લીસરીન ઓફ ટાનીક એસીડ લગાડી પાકને રૂઝવવું.

BERI=BERI—

ચોખાના ખોરાકનો ત્યાગ કરો.

હૃદયની ગતિ મંદ ન પડે તે માટે ખાસ સાવચેતી રાખવી.

દરદીને શાંત રાખો. તેને હૃદય પૌષ્ટીક ગરમ દવાઓ આપો. જો પ્લુરીમાં અથવા પેરીકારડીયમમાં વધારે પ્રવાહીરસ માલુમ પડે તો તે પાછો ખેંચી લ્યો.

થોડા થોડા વખતને આંતરે ખોરાક થોડા થોડા પ્રમાણમાં આપો.

ભારે ખોરાકનો ત્યાગ કરો.

દરદીને ચોખ્ખી હવાવાળા ભાગમાં જલ્દીથી લઇ જાઓ

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ડીજીટેલીસ ટીંચર.

સ્ટ્રોફેન્થસ ટીંચર.

સ્પેરટેઇન સલ્ફેટ.

થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

ડીજીટેલીન.

સ્ટ્રોફેન્થીન.

નાસ તરીકે—

અમીલ નાઇટ્રીટ વેપોરોલ.

આમોન્યા.

ઓકસીજન.

DURING CONVALESCENCE—

આયર્ન.

આરસેનીક.

ડીજીટેલીન.

BILIOUSNESS—

Examine eyes separately for astigmatism or other error of refraction—a frequent cause of so called, "biliousness". Examine urine for albumin.

' કેલોમલ ;
બ્લ્યુપીલ.
રૂબાર્બ.
બ્લ્યુ પીલ એન્ડ રૂબાર્બ.
કોરી-મીન્ટ. Gingament.
પોડોફીલીન.
કેસકેરા કમ્પાઉન્ડ. યુયોનીમીન.
પોડોફીલીન એન્ડ યુયોનીમીન.
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ.
એફરવેસેન્ટ.
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ, એફરવેસેન્ટ.
મીસ્યુરા આલ્બા, નકસવોમીકા.
કાર્લસ્બાડ સોલ્ટ, એફરવેસેન્ટ.
સોડીયમ ફોસ્ફેટ, એફરવેસેન્ટ.
„ સલ્ફેટ, „
„ સેલીસીલેટ, એકોનાઇટ
લેક્સેટીવ વેજીટેબલ.
મરક્યુરી પરક્લોરાઇડ.
નાઇટ્રો-હાઇડ્રો ક્લોરીક એસીડ
આમોન્યમ ક્લોરાઇડ.

BITES AND STINGS—ડંખ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

ડંખને દુર કરો. ' Lanesine '
આમોન્યમ કાર્બોનેટ.
હેઝેલાઇન, લેડ સબએસીટેટ
કાર્બોલીક એસીડ. આલ્કોહોલ.
મેન્થોલ ઇન સ્પીરીટ. ક્લોરોફોર્મ.
કોકાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ.

SNAKE-BITE—સર્પદંશ.

આમોન્યા કાર્બોનેટ. આલ્કોહોલ.
એટ્રોપાઇન. બેલાડોના, ઇથર.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

ડંખ ઉપરના ભાગને દબાણથી બાંધો. ડંખમાં ચપ્પાથી છેદ કરી ઝેરને બહાર કાઢો. ડંખને ચુશો;
ડંખપર પોટાશ પરમેગ્નાસ સારી રીતે ઘસો.
ડંખમાં પોટાશ પરમેગ્નાસના પ્રવાહીની પીચકારી મારો.
ડંખમાં સોડીયમ ક્લોરાઇડના પ્રવાહીની પીચકારી મારો.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

સ્ટ્રીકનાઇન સલ્ફેટ.

સ્ટ્રીકનાઇનં નાઇટ્રેટ.

એન્ટીવેનમ સીરમ દાખલ કરો.

BLACK WATER FEVER—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

કવીનાઇનિ હાઇડ્રોકલોરાઇડ.

આરસેનીયસ એસીડ.

યુકવીનાઇનિ.

સ્ટ્રીકનાઇન સલ્ફેટ.

સોડીયમ બાયકાર્બોનેટ.

મરકયુરી પરકલોરાઇડ.

ચામડીમાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

કવીનાઇન બી હાઇડ્રોકલોરાઇડ.

ગુદાવાટે—

કવીનાઇનિ, એન્યુલ, સપોઝીટોરીઝ.

BLEPHARITIS—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

• Examine eyes separately for, and correct any error of refraction.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

કેમીકલ ફુડ.

ઇસ્ટિનસીરપ.

કવીનાઇન.

કેપલર પ્રેપરેશન.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

બોરીક એસીડ. ગરમ લોશન.

સીલ્વર નાઇટ્રેટ.

ઝીન્ક સલ્ફેટ નીઝીન. nizin.

કોપર સલ્ફેટ.

મરકયુરીઅલ ઓઇન્ટિમેન્ટમ.

BOILS—**પાઠા—**

પેશાબમાં સાકર છે કે નહીં તે સારૂ પેશાબની રસાયણીક ચિકિત્સા કરો.

કોઇપણ જાતનું પાઠાની આસપાસના ભાગમા થતું દબાણ દુર કરો; અથવા સોજો વગેરે જે કાંઇ હોય તે મટાડો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

મીનરલ એસીડસ. ઇસ્ટન સીરપ

ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડ.

સોડીયમ સેલીસીલેટ.

એસ્પીરીન.

આરસેનીયસ એસીડ.

ક્વીનાઇન.

ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ.

કેલશમ સલ્ફાઇડ.

Xaxa (Acetyl–salicylic acid.)

Xaxaquin. Nuclein.

Xaxa and xaxaquin.

બ્લડ પીલ એન્ડ આરસેનીક.

બ્લડ પીલ એન્ડ કેસકેરા સેગ્રેડા.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

શેક, પોટીસ.

બેલાડોના.

ઓપીયમ.

કોલોડીઅન.

કાર્બોલીક એસીડ ઇન્જેકશન.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

એન્ટી–સ્ટેપ્ટીલો કોકસ સીરમ,

પોલીવેલન્ટ, ‘ વેલકમ ’.

સ્ટેફ્રીલો કોકસ વેકસીન, મીકસ્ડ, ‘ વેલકમ ’

BREATH FOETOR OF—

Examine nose; teeth, tonsils, and fauces. *T*reat dyspepsia, constipation foetid bronchitis, bronchiectasis, gangrene, foetid cavity, foetid empyema.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ટેરીબીન.

મસ્ક,

પેપ્યુલ, પેપસીન.

ક્રીયોસોટ.

બીસ્મથ સેલીસીલેટ.

સેલોલ.

બીટા-નેપથલ કમ્પાઉન્ડ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

To nose (see ozoena.)

To mouth.

Washes or sprays of Potassium Chlorate and Borax, Potassium permagnate, Carbolic acid, Boric acid, Camphor or Nasal antiseptic and alkaline compound.

પીનોલ.

મેન્થોલ. અને યુકેલીપ્ટસ.

નાસ તરીકેઃ—

યુકેલીપ્ટસ ઓઇલ.

પીનોલ.

મેન્થોલ.

થાયમોલ.

આયોડીન ટીંચર

ક્રીયોસોટ.

કાર્બોલીક એસીડ.

ઇથર. 'વેલકમ'

BRIGHT'S DISEASE:—

Acute.

"Imperial" Drink.

ક્રીમ ઓફ ટારટર ૧ ડ્રામ.

અડધા લીંબુનો રસ—

પાણી — ૧ પાઇન્ટ.

પોટાશ્યમ નાઇટ્રેટ.

ડીજીટેલીસ

ટારટરેટેડ એન્ટીમની.

જેલપ.

પીલોકારપાઇન નાઇટ્રેટ.

ઇલેટેરીન.

ગ્રે પાઉડર.

સ્ટ્રોફેન્થસ.

કેથારટીક કમ્પાઉન્ડ.
કેલોમલ એન્ડ સેલાઇન્સ.
કેફાઇન સાઇટ્રેટ.
મેથીલીન બ્લ્યુ.

SUBACUTE OR CHRONIC—

સરપેન્ટરી, બકુ,
કેફાઇન સાઇટ્રેટ.
સ્કોપેરીઅસ.
સ્પેરટાઇન સલ્ફેટ.
સ્કવીલ.
પીલોકારપાઇન.
સ્ટ્રીકનાઇન.

URAEMIA—

ગરમ બાથ, વરાળનો બાફ, wet pack, dry and wet cupping.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ક્રીનીટ્રીન.
ક્રીનટ્રીન કમ્પાઉન્ડ.
જેલપ.
કેલોમલ એન્ડ સેલાઇન્સ
ઇલેટેરીન. ક્લોરલ હાઇડ્રેટ.
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ.
કેફાઇન સાઇટ્રેટ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

કપીંગ,
લીચીઝ,
બ્લીડીંગ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

પીલોકારપાઇન નાઇટ્રેટ.
ડીજીટેલીન.
સ્ટ્રીકનાઇન.

નાસ તરીકે—

અમીલ નાઇટ્રીટ.
ઓકસીજન.
ક્લોરોફોર્મ 'ત્રેલકમ,

ગુદા દ્વારે-બસ્તી તરીકે—

સેલાઇન ઇન્જેક્શન.

***BRONCHITIS*-ઉધરસ-ખાંસી—**

***ACUTE*—તિક્ષણ ખાંસી—**

ગરમ પાણીનો પગે નાસ આપવો. ગરમ નાસ આપવો ગરમ પાણીના ચાહ કાફી વીગેરે પીણા આપવા; હલકો ખોરાક આપવો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

બ્લ્યુ પીલ. કેલોમલ.
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ એફરવેસેન્ટ.
પોટાસ્યમ નાઇટ્રેટ
ઇથર
ઇપીકાકયુઆના, એન્ટીમની
ડોવર પાઉડર, સ્ટ્રીકનાઇન
આમોન્યા કાર્બોનેટ
સેનેગા
સરપન્ટરી
સ્કવીલ
હીરોઇન

પીવા લાયક મિશ્રણ.

આમોન્યા કાર્બોનાસ	૬ ગ્રેન
પોટાસ બાયકાર્બોનાસ	૧૫ ગ્રેન
પોટાસ બ્રોમાઇડ	૧૫ ગ્રેન
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	૧½ ડ્રામ
વાઇનમ ઇપીકાક	૧૫ ટીંપા
ટીંચર સીલા	૧૫ ટીંપા
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૧૫ ટીંપા
ટીંચર હાયોસાઇમસ	૧૫ ટીંપા
લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ	૩ ડ્રામ
સીરપ ટોલુ	૩૦ ટીંપા
એકવા કેમ્ફર	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પાવું.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

રાઇની પોટીસ

કર્પીઝ
ટરપેનટાઇન લીનીમેન્ટ

ચામડીમાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

આપોમોરફાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઈડ

નાસ તરીકે:—

ગરમ ભીની હવા
કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ બેન્ઝોઇન
યુકેલીપ્ટસ ઓઇલ

***CHRONIC*—જૂની ખાંસી—**

બ્લ્યુપીલ
કેલોમલ
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ
મીસ્ચુરા આલ્બા
ઇથર
સેનેગા, ક્રીયોસોટ ટેરીબીન
ડીજીટેલીસ, ઈપીકાકયુઆના
કેફાઇન. આમોન્યમ ક્લોરાઇડ
આમોન્યમ ક્લોરાઈડ એન્ડ લાઇકોરીસ
ટાર એન્ડ કોડેઇન
કોડેઇન. સેન્ડલ વુડ ઓઇલ
આમોન્યમ કાર્બોનેટ
આસાફીટીડા કમ્પાઉન્ડ
હીરોઇન
મેન્થોલ કમ્પાઉન્ડ
મેન્થોલ
મેન્થોલ એન્ડ યુકેલીપ્ટસ
મોરફાઇન એન્ડ ઇપીકાકયુઆના
પીનોલ
પાઇન ટાર કમ્પાઉન્ડ
ઇપીકાકયુઆના વીથ સ્કવીલ. ટાર
પોટાસ આયોડીડ. ઝીન્ક ઓકસાઇડ
એપોમોરફાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ
કેપ્ફર સોલ્યુશન

પીવા લાયક મિશ્રણ:—

પોટાસ બાય કાર્બોનાસ	૧૦ ગ્રેન
વાઇનમ ઈપીકાક	૧૫ ટીંપા

ટીંચર સીલા	૧૫ ટીંપા
ટીંચર હાયોસાઇમસ	૧૫ ટીંપા
સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક	૧૫ ટીંપા
ગોયાક્રોલ	૬ ટીંપા
ટીંચર નકસવોમીકા	૬ ટીંપા
એકવા કેમ્ફર	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

સ્ટ્રીકનાઇન સલ્ફેટ

નાસ તરીકે:—

આમોન્યા ક્લોરાઇડ

ટેરીબીન

કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ બેન્ઝોઇન

BRONCHORRHOEA:—

Examine for foreign body in bronchus by bronchos copy and skiagraphy.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

આમોન્યમ કાર્બોનેટ

આમોન્યમ ક્લોરાઇડ, ટાર

આમોન્યમ ક્લોરાઇડ, લાઇકરીસ, ટાર અને કોડાઇન

એપોમોરફાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ

મોરફાઇન એન્ડ ઇપીકાકયુઆના.

પીનોલ, પાઇનટાર કમ્પાઉન્ડ

પોટાસ્યમ આયોડીડ

કયુબેબ એન્ડ બેલાડોના

આરસેનીઅસ એસીડ

સ્ટ્રીકનાઇન

ગ્વાયાકોલ કાર્બોનેટ

નાસ તરીકે:—

ટેરીબીન

ક્રીયોસોટ

કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ બેન્ઝોઇન

BRUISES—

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

હેઝેલાઇન

ટીંચર ઓફ આરનીકા
આલ્કો હોલ લોશન
લેડ સબએસીટેટ લોશન
લેડ અને ઓપીયમ લોશન

***BURNS AND SCALDS*—બળવું.**

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ઓપીયમ. અથવા મોરફાઈન (પીડા મટાડવા તરીકે)
Irrigations of colon with saline (during shock.)
કવીનાઇન બીસલ્ફેટ
સ્ટ્રીકનાઈન. નકસવોમીકા

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

કેરન ઓઇલ
કાર્બોલીક ઓઇલ (1 in 20) અને લાઇમ વૉટર=સરખા પ્રમાણમાં
પીકરીક એસીડ
સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ લોશન
ઝીન્ક ઓકસાઇડ વીથ સ્ટાર્ચ, વેસેલાઇન અને લેનોલાઇન
ઓરોફેકસ
બોરીક એસીડ=લેનોલાઇન
ઝીન્ક ઓકસાઇડ=લેનોલાઇન
ટોઇલેટ=લેનોલાઇન
હેઝેલાઇન ઇકથીયોલ ઓઇન્ટમેન્ટ
Continuous bath. (It very serere.)

***CALCULI*—પથરી.**

Biliary—પિત્તાશય.
Prevention—અટકાવ તરીકે—
નિયમિત ખોરાક, અને યોગ્ય કસરત પુષ્કળ પ્રવાહી પીવું
સોડીયમ સેલીસીલેટ
Xaxa (Acetyl—salicylic acid.)
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ, એસ્પીરીન
આમોન્યમ હીપ્યુરેટ
સોડીયમ સલ્ફેટ, એફરવેસેન્ટ
સોડીયમ ફોસ્ફેટ ,,

વીચીસોલ્ટ એફરવેસેન્ટ.
કાર્લસબાડ સોલ્ટ ,,
ક્રીસીંજન સોલ્ટ. ,,
લીથીયમ સાઇટ્રેટ. ,,
સોડીયમ સલ્ફેટ. ,,
મ્યુસીન કમ્પાઉન્ડ.
યુરોટ્રોપાઇન.
આઇરીડીન.
ઓલીવ ઓઇલ.

During attack—દરદ વખતે.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

બેલાડોના.
મોરફાઇન.
ક્લોરલ હાઇડ્રેડ.
એસ્પીરીન.
Xaxa (Acetyl—salicylic acid.)
Xaxa and ફીનાસીટીન.
પુષ્કળ ગરમ પાણીમાં સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ
મિશ્ર કરી પાવું.
ટરપેનટાઇન એન્ડ ઇથર=સરખા પ્રમાણમાં

નાસ તરીકે—

ક્લોરોફોર્મ.
ઇથર.
અમીલ નાઇટ્રીટ.
મોર્ફાઇન ઇન્જેકશન્સ.
Renal=મુત્રાશયની અશ્મરી.
Copious draughts of alkaline waters.
No stimulants.
હલકો ખોરાક.
Uric Acid } Calculi.
Oxalic Acid }
Potassium citrate effervescent in large doses for patients passing bloody urine with much uric acid.
પીપરેઝીન.
યુરોટ્રોપાઇન.

Phosphatic calculi.

મીનરલ એસીડસ.

બેન્ઝોઇક એસીડ.

Cancer=ક્ષત ચાંદુ.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

મેથીલીન બ્લ્યુ. ઇકથીયોલ.

ઓપીયમ. ક્લોરલ હાઇડ્રેટ.

મોરફાઇન. થાઇરોઇડ ગ્લાંડ.

કોલર માલ્ટ એકસ્ટ્રેકટ.

પરફેકટેડ વાયેથ બીફ જ્યુસ.

Foods and tonics.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

કોકાઇન હાઇડ્રોકલોરાઇડ.

કોરોસીવ સબ્લીમેટ.

મેન્થોલ ઇનઓલીવ ઓઇલ.

હેમીસીન.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

સોમીન.

ઓરસુડન.

Coley's Fluid.

મોરફાઇન એન્ડ એટ્રોપાઇન.

„ „ સ્ટ્રીકનાઈન.

ગુદાદ્વારે—

બોરીક એસીડ. (Warm enema in cancer of rectum)

Enule ' બેલાડોના

„ મોરફાઈન

„ મોરફાઇન એન્ડ બેલાડોના.

CANCRUM ORIS—

Generous diet. Rest in bed.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

આયર્ન અને આરસેનીક કમ્પાઉન્ડ.

„ „ કવીનાઈન. સ્ટ્રીકનાઈન.

કવીનાઇન, કેપ્લર પ્રેપેરેશન્સ.

ગુદાદ્વારે—

મીટ ઓફ મીલ્ક ' એન્યુલ રેકટલ સપોઝીટોરીઝ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

Removal of gangrenous parts.

Fuming Nitric acid.

Actual Cautery.

CARBUNCLE—**પાઠાં.**

Examine carefully for cause.

Examine urine for sugar.

Remove pressure and friction.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ક્વીનાઇન.

આરસેનીયસ એસીડ.

બીસ્મથ સેલીસીલેટ.

સેલોલ.

મોરફાઇન.

કેલશમ સલ્ફાઇડ

ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડ.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

કાર્બોલીક એસીડ ઇન્જેકશન. (1 to 3 of Glycerine.)

Boric Acid fomentations.

કોલોડીયન. બેલાડોના.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

એન્ટીસ્ટેફીલોકોકસ સીરમ પોલીવેલન્ટ 'વેલકમ'

સ્ટેફીલોકોકસ વેકસીન, Aureus Wellcome.

સ્ટેફીલોકોકસ વેકસીન મીકસ્ડ. વેલકમ.

CATARRH. (Common cold.) **સળેખમ.**

If frequently "catching cold," carefully examine nose, for enlarged turbinate bones or sensitive spots; throat for enlarged tonsils or adenoid growths; and chest.

હોટ બાથ્સ, ટરકીશ બાથ્સ.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

એસ્પીરીન.

Xaxa (Acetyl-salicylic acid.)

Xaxa and Dover powder.

Xaxa and Phenacetin.
Xaxaquin.
Xaxa and xaxaquin
ડોવર પાઉડર, એકોનાઇટ.
ફીનાસીટીન અને કવીનાઇન કમ્પાઉન્ડ.
પોટાસ્યમ આયોડીડ.
મોરફાઇન, સ્ટ્રીકનાઇન અને બેલાડોના, એન્ટીફીબ્રીન
મોરફાઇન એન્ડ ઇપીકાકયુઆના.
ઇપીકાકયુઆના એન્ડ એન્ટીમની.
આમોન્યમ કલોરાઇડ.
આમોન્યમ કલોરાઇડ એન્ડ લાઇકરીસ.
આમોન્યીએટેડ કવીનાઇન.
બેન્ઝોઇક એસીડ કમ્પાઉન્ડ.
કવીનાઇન બીસલ્ફેટ.
કવીનાઇન એન્ડ કેમ્ફર.
કવીનાઇન, કેમ્ફર એન્ડ એકોનાઇટ.
કવીનાઇન, બેલાડોના અને કેમ્ફર.
મેન્થોલ.

મેન્થોલ કમ્પાઉન્ડ.
મેન્થોલ અને યુકેલીપ્ટસ
પેકટોરલ.
પાઇન ટાર કમ્પાઉન્ડ.
પીનોલ.
લીન્સીડ, લાઇકરીસ અને કલોરોડાઇન.
પોટાસ્યમ નાઇટ્રેટ.
કયુબેબ કમ્પાઉન્ડ.
પોટાસ્યમ કલોરેટ, બોરેકસ અને કોકાઇન કમ્પાઉન્ડ

After early stages—

કવીનાઇન.
ઇસ્ટન સીરપ.
હાઇપો ફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ
બ્લડપીલ અને આરસેનીક.

Insufflation—

કમ્પાઉન્ડ મેન્થોલ સ્નફ.

Nose sprays—

નેઝલ યુકેલીપ્ટીઆ કમ્પાઉન્ડ.

નેઝો-ફેરીન્જલ કમ્પાઉન્ડ.
હેમીસીન.

Application to Nostrils—

હેઝેલાઇન.
હેઝેલાઇન ક્રીમ,

CATARRHAL SORE THROAT:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

એકોનાઇટ બેલાડોના.
મોરફાઈન, સ્ટ્રીકનાઇન એન્ડ બેલાડોના.
પોટાસ્યમ નાઇટ્રેટ. બ્લ્યુપીલ.
કેલોમલ.
આરસેનીયસ એસીડ.
સોડીયમ સેલીસીલેટ.
હેઝેલાઇન.
Xaxa (Acetyl-salicylic Acid.)
Xaxa and Dover Powder.

મોંમા રાખીને ઓગાળવાની—

ક્યુબેબ કમ્પાઉન્ડ ટેબ્લોઇડ.
ક્યુબેબ એન્ડ બેલાડોના ટેબ્લોઈડ.
મેન્થોલ કમ્પાઉન્ડ ટેબ્લોઇડ.
રેડ ગમ ટેબ્લોઇડ.
રેડ ગમ એન્ડ કોકાઇન ટેબ્લોઈડ.
પોટાસ્યમ ક્લોરેટ ટેબ્લોઈડ.
પોટાસ્યમ ક્લોરેટ, બોરેક્સ એન્ડ કોકાઇન કમ્પાઉન્ડ ટેબ્લોઈડ.
આમોન્યમ ક્લોરાઇડ ટેબ્લોઇડ.
" " એન્ડ લાઇકરીસ ટેબ્લોઇડ.
ગ્લીસરીન.
ગ્લીસરીન એન્ડ બ્લેક ક્યુરેન્ટ.
ગ્લીસરીન, ટેનીન એન્ડ બ્લેક ક્યુરેન્ટ.
ગ્લીસરીન, ટેનીન. કેપસીકમ એન્ડ બ્લેક ક્યુરેન્ટ.
ક્રેમેરીઆ એન્ડ કોકાઇન ટેબ્લોઈડ.
રેહટની, મેન્થોલ એન્ડ કોકાઇન.
પેકટોરલ. સ્લીપરીએલ્મ.
પાઇન ટાર કમ્પાઉન્ડ. પીનોલ.
કાર્બોલીક એસીડ એન્ડ સ્લીપરીએલ્મ.

THROAT PAINTS—ગળે ચોપડવાના—

ગ્લીસરીન ઓફ બોરેકસ અથવા ટેનીન.
ગ્લીસરીન ઓફ કાર્બોલીક એસીડ.
બાલઝમ ઓફ પેરૂ અથવા ટોલુ.

નાસ તરીકે—

ટેરીબીન.
કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ બેન્ઝોઇન.
આમોન્યમ કલોરાઈડ.

કોગળા કરવા તરીકે—

હેઝેલાઇન. કાર્બોલીક એસીડ.
નેઝો-ફેરીન્જલ કમ્પાઉન્ડ.
હેમીસીન.
એલમ એન્ડ ઝીન્ક કમ્પાઉન્ડ.
બોરીક એસીડ. ઝીન્ક સલ્ફેટ.
ઝીન્ક પરમેગ્નેટ.

SPRAYS—**છંટકાવ તરીકે—**

હેઝેલાઈન,
પેરોલાઇન
હેમીસીન.
નેઝો ફેરીન્જલ કમ્પાઉન્ડ.

CHAPPID SKIN—

બહારના ઉપચાર તરીકે—

હેઝેલાઇન ક્રીમ.
હેઝેલાઇન સ્નો.
બોરાફેકસ.
ફેનોફેકસ.
ગ્લીસરાઈન.
ગ્લીસરીન ઓફ સ્ટાર્ચ.
ટાઇલેટ.
લેનોલાઈન.
કોલોડીઅન.
બોરીક એસીડ=લેનોલાઇન.
કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ બેન્ઝોઈન ઈન ગ્લીસરીન, (1 in 4.)
લેડ એન્ડ ઓપીયમ લોશન.

CHIGGER:—

Thoroughly cleanse house sprinkle

insect powder, disinfect room, with carbolic, paraform, etc. Forbid walking barefoot. Hot baths. Dislodge chigger insect. Envelop entire limb in moist dressings until the punctures have healed.

CHILBLAINS:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

થાઇરોઇડ ગ્લાંડ.

સુપ્રા-રેનલ ગ્લાંડ.

કેલશમ લેકટેટ.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

Warmth; dry friction.

Exercise. Electric foot bath.

If unbroken, paint with:—

આયોડાઇન. ઓપીયમ ટીંચર.

ક્યાજુપુટ ઓઇલ એન્ડ મેન્થોલ.

કેપસીકમ ટીંચર.

ઇકથીઓલ ઓઇન્ટમેન્ટ.

બેલાડોના લીનીમેન્ટ.

કોલોડીયન એન્ડ કોકાઇન.

If broken, apply:—

બોરીક એસીડ in=લેનોલાઇન.

બાલઝમ ઓફ પેરૂ. કોલોડીયન.

ઓપીયમ ટીંચર.

હેઝેલાઇન સ્નો.

CHLOROSIS. (See Anaemia.)

CHOLERA—**કોગળીયું.**

Abundant fluid.

Stimulants. Hot soups, brothes. If food vomited, give more immediately.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

કેસ્ટર ઓઇલ એન્ડ ઓપીયમ.

ડીલ્યુટેડ સલ્ફ્યુરીક એસીડ અને ઓપીયમ.

એસ્ટ્રીન્જન્ટ મીકશ્ચર.

કેલોમલ.

ક્યાનાબીસ ઇન્ડીકા.
બીટા-નેપથોલ.
મોરફાઇન.
સેલોલ.
આસાફોટીડા એન્ડ ઓપીયમ.
કેમ્ફર. સ્ટીમ્યુલન્ટસ.
હૉફમેન્સ એનોડાઇન. (કમ્પાઉન્ડ સ્પીરીટ ઓફ ઇથર)

બહારના ઉપચાર તરીકે—

રાઇનું પ્લાસ્તર હોજરીપર મૂકવું.
કેપસીકમનું પ્લાસ્તર હોજરીપર મૂકવું.
અળસીની પોટીસ હોજરીપર મૂકવી.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

મોરફાઇન એન્ડ સ્ટ્રીકનાઇન.
એન્ટીકોલેરા વેકસીન.

ગુદાદ્વારે—

સેલાઇન ઇન્જેકશન.
ઇન્ટ્રાવેનસ ઇન્જેકશન.

CHORDEE—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ, એફર વેસેન્ટ.
મીસ્ચુરા આલ્બા.
એકોનાઇટ. ટારટરેટેડ એન્ટીમની.
બેલાડોના.
ડોવર પાઉડર.
પોટાસ બ્રોમાઇડ. કેમ્ફર.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

ગ્લીસરાઇન ઓફ બેલાડોના.
કોકાઇન હાઇડ્રોકલોરાઇડ. (per urethram.)
મોરફાઇન. (Hypodermically in perinaeum.)

ગુદાદ્વારે—

એન્યુલ મોરફાઇન.
„ બેલાડોના.
„ મોરફાઇન અને બેલાડોના.

CHOREA:—

In severe cases rest in bed, and

isolation from friends. Examine for errors of refraction, adenoid growths, enlarged tonsils, worms, haemorrhoids or other peripheral irritation. Generous diet.

આરસેનીયસ એસીડ (પૂરતા પ્રમાણમાં.)
અરગટ. અરન્યુટીન.
સોડીયમ સેલીસીલેટ.
સોડીયમ સેલીમીલેટ અને પોટાસ્યમ બાયકાર્બોનેટ
Xaxa, (Acetyl–salicylic acid.)
એસ્પીરીન,
બ્લડ પીલ.
સ્ટ્રીકનાઇન સલ્ફેટ.
બ્લડપીલ અને આરસેનીક.
બ્લડપીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા.
કેમ્ફર મોનો બ્રોમેટ.
કવીનાઇન વેલેરીએનેટ.
સેરીબ્રીન.
ઝીન્ક વેલેરીએનેટ
ઝીન્ક ઓકસાઇડ

આયર્ન, આરસેનીક અને ડીજીટેલીન
ફેરમેટસ
ટ્રાયોનલ
સલ્ફોનલ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

હાયોસીયામીન સલ્ફેટ
If with rheumatic Fever:—
કવીનાઇન સેલીસીલેટ
સોડીયમ સેલીસીલેટ
Xaxa, (Acetyl–Salicylic acid.)
Xaxaquin.
Xaxa and Xaxaquin.
આસ્પીરીન
પોટાસ્યમ આયોડીડ

CIRRHOSIS:—

સાદો હલકો અને વાસ્તવિક ખોરાક
નિયમિત આલ્કોહોલ
કેલોમલ
આમોન્યમ ક્લોરાઇડ
પોટાસ્યમ આયોડીડ

આયડોફોર્મ
સોડીયમ ફોસ્ફેટ. એફરવેસેન્ટ
બ્લ્યુ પીલ, સ્કવીલ અને ડીજીટેલીસ
ઇલેટેરીન
જેલપ

COLIC—ચુંક:—(see also calculi.)

RENAL:—મૂત્રાશયની ચુંક:—

ગરમ બાથ
શેક
ટરપેનટાઇન અને ઓપીયમ મિશ્રિત શેક
બેલાડોના
ઓપીયમ
Xaxa, Acetyl-Salicylic acid.)

HEPATIC:—કાળજાની ચુંક:—

મોરફાઇન
બેલાડોના
કલોરલ હાઇડ્રેટ
Xaxa [Acetyl-salicylic acid)
કાળજાપર જળો લગાડવી.

INTESTINAL:—આંતરડાની ચુંક.

Recurrent attacks of colic may be due to lead poisoning, or local disease, gastric ulcer or appendicitis.
નિયમિત સંભાળ ભર્યો ખોરાક.
કેસ્ટર ઓઇલ અને ઓપીયમ.
કેલોમલ અને સેલાઇન્સ.
મોરફાઇન બેલાડોના.
કલોરોફોર્મ.
ઇથર.
Xaxa (Acetyl-salicylic acid)

પીવા લાયક મિશ્રણ:—

સોડા બાય કાર્બોનાસ.	૧૫ ગ્રેન.
સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક	૧૫ ટીપા
ટીંચર કારડમ કો	૧૫ ટીપા
ટીંચર જીંજર	૧૫ ટીપા
સ્પીરીટ કલોરો ફોર્મ.	૧૫ ટીપા
સ્પીરીટ ઇથરીસ	૧૦ ટીપા
ટીંચર આસાફીટીડા	૧૫ ટીપા
એકવા મેન્થા પીપરેટા	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું

બહારના ઉપચાર તરીકે—

શેક. એનોડાઇન્સ.

ટરપેનટાઇન સ્ટુપ્સ. પોટીસ.

નાસ તરીકે:—

ક્લોરોફોર્મ,

ઇથર.

COLLAPSE OR FAINTING:—**મુર્છા:—**

માથુ નીચુ રાખો.

ચ્હેરાપર ઠંડુ પાણી છાંટો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

આલ્કોહોલ.

સોલ વોલેટાઇલ.

ઇથર.

પીવા લાયક મિશ્રણ:—

સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક	૧૫ ટીંપા
ટીંચર ડીજીટેલીસ	૧૫ ટીંપા
સ્પીરીટ ક્લોરોફાર્મ	૧૫ ટીંપા
ટીંચર કારડમ કો	૧૫ ટીંપા
સ્પીરીટ વાઇનાઇ ગ્યાલીસી	૩ ડ્રામ.
સ્પીરીટ ઇથરીસ.	૧૫ ટીં.
આમોન્યા કાર્બોનાસ	૬ ગ્રેન.
લાઇકર સ્ટ્રીકન્યા હાઇડ્રોક્લોરાસ	૯ ટીંપા
એકવા સીનામોમી	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી ૩ વખત પીવું.

આથી જો મૂર્છા ના વળે તો નીચેના પડીકા આપવા.

કેફાઇન સાઈટ્રાસ	૧૨ ગ્રેન
ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	૩ ગ્રેન

મિશ્ર કરી ૩ પડીકા કરવા.

આથી પણ ના વળે તો નીચેનું મિશ્રણ આપવું.

એડ્રેનીયલ ક્લોરાઈડ સોલ્યુશન	૧૫ ટીંપા
એકવામેન્થા પીપરેટા	૪ ઔંસ

મિશ્ર કરી ચાર વખત ત્રણ ત્રણ કલાકને આંતરે આપવું.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

સ્ટ્રીકનાઇન

ઇથર

સુંઘવા તરીકે:—

અમીલ નાઇટ્રીટ

એરોમેટીક આમોન્યા

CONDYLOMATA:—

સારી રીતે સ્વચ્છતા અને સુઘડતા રાખવી.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

મરકયુરી
પોટાસ્યમ આયોડીડ
મરકયુરીક પોટાસ્યમ આયોડીડ
હાઇડ્રારજીરી પરકલોરાઇડ એટ પોટાસ આયોડીડ
હાઇડ્રારજીરી આયોડીડમ ફ્લેવમ
કેલશમ આયડો—રીસીનોલીએટ
સોમીન. ઓરસુડન

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

કાર્બોલીક એસીડ લોશન
કોરોસીવ સબ્લીમેટ લોશન
મરકયુરીક પોટાસ્યમ આયોડીડ લોશન
કેલોમલ અને ઝીન્ક પાઉડર
મરકયુરીઅલ ઓઇન્ટમેન્ટ

CONJUNCTIVITIS:—**આંખ આવવી.**

Examine the eyes separately for and correct, any error of refraction.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

કાન પછાડી પ્લાસ્તર મારવું. લમણાપર જળો મુકાવવી. Compresses, hot or cold.
કેલોમલ પાઉડર
Oleates of mercury and Morphine out side the eye lid in palpebral conjunctivitis.
એલમ. હેમીસીન
કેસ્ટર ઓઇલના ટીપા નાંખવા
લોશન ઓફ એલમ, અરજીરોલ,
નીઝીન, બોરીક એસીડ, કોપર સલ્ફેટ, કોરોસીવ સબ્લીમેટ, પ્રોટરગલ, ઝીન્ક કલોરાઇડ, ઝીન્ક સલ્ફેટ, સીલ્વર નાઇટ્રેટ, લેડ સબ એસીટેટ, હેમીસીન, કોકાઇન હાઇડ્રોકલોરાઇડ.

CONSTIPATION:—**બંધકોશ.**

નિયમિત રીતે દીશાએ જવું.
સવારના પહોરમાં ઠંડો બાફ લેવો.
કસરત. પેઢુની ચંપી કરાવવી.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

સવારના પહોરમાં ઉઠીને ઠંડુ પાણી પીવું.
રાતે સુતી વખતે ગરમ પાણી પીવું.
પ્રવાહી ખોરાક સારી રીતે ખાવો.

તાજા ફળ ફળાદી શાકભાજી વગેરે ખાવાં.
વેજીટેબલ લેકસેટીવ.
એલોઈન ટેબ્લોઇડ.
લેકસેટીવ ફ્રુટ. રેચક ફળફળાદી ખાવા.
કેસકેરા સેગ્રેડા ટેબ્લોઈડ
બ્લ્યુપીલ.
કેસકેરા અને જેનશન કમ્પાઉન્ડ
કેસકેરા કમ્પાઉન્ડ. કેલોમલ
આલોઇન કમ્પાઉન્ડ. નકસવોમીકા
નકસવોમીકા કમ્પાઉન્ડ ટેબ્લોઇડ
સલ્ફર કમ્પાઉન્ડ
આઇરીડીન કમ્પાઉન્ડ
સ્ટ્રીકનાઇન
બ્લ્યુપીલ અને રૂબાર્બ
રૂબાર્બ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર
લાઈકરીસ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર
કેથારટીક કમ્પાઉન્ડ
ઓકસબાઇલ
પીગબાઇલ

બ્લ્યુપીલ, કોલોસીન્થ અને હાયોસાઇમસ
ગ્વાયાકમ અને સલ્ફર ટેબ્લોઇડ
બેલાડોના ટીંચર
મેગ્નેસ્યમ સાઇટ્રેટ. (True), એફરવેસેન્ટ
મેગ્નેસ્યમ, સલ્ફેટ, „
„ „ કમ્પાઉંડ „
મીસ્યુરા આલ્બા
સોડીયમ સલ્ફેટ એફરવેસેન્ટ
કાર્લસબાડ સોલ્ટ „

પીવા લાયક મિશ્રણ:—

આમોન્યમ કલોરાઈડ	૧૫ ગ્રેન
સકસ ટેરેકસી	૧૫ ટીંપા
એકસ્ટ્રેકટ કેસકેરા સેગ્રેડા લીકવીડ	૧૫ ટીંપા
ટીંચર પોડોફીલી	૧૫ ટીંપા
ટીંચર નકસવોમીકા	૧૫ ટીંપા
ટીંચર હાયોસાઇમસ	૧૫ ટીંપા
એકવામેન્થા પીપરેટા	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

બસ્તી વાટે:—

એન્યુલ ગ્લીસરાઇન

એનીમેટા

એન્યુલ સોપ કમ્પાઉન્ડ

CONVULSIONS IN CHILDREN.

તાણ-આંચકી—(નાના બાળકોની.)

Treat the exciting cause; teething, gastro-intestinal disturbance, worms constipation, rickets, onset of acute disease, whooping cough, breina lesions, meningitis, injuries.

ગરમબાથ

માથાપર બરફ રાખવો.

પોટાસ્યમ બ્રોમાંઇડ.

કલોરલ હાઇડ્રેટ

બેલાડોના

નાસ તરીકે:—

કલોરો ફોર્મ, ' વેલકમ '

CORNEA. (Inflammation of)

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

પોટાસ્યમ આયોડીડ

મરકયુરી

હાઇડ્રારજીરી પર કલોરાઇડ એટ પોટાસ આયોડીડ

કેલશમ આયડો રીસીનોલીએટ.

હાઇડ્રારજીરી આયોડીડી ફ્લેવી

બહારના ઉપચાર તરીકે—

એટ્રોપાઇન. કોકાઇન, ડાયોનીન

ફીઝોસ્ટીગમીન, પીલોકારપાઇન

યલો ઓકસાઇડ ઓફ મરકયુરી ઓઇન્ટમેન્ટ,

કેલોમલ પાઉડર

Fluorescein (For dignosis.)

Corns—

બહારના ઉપચાર તરીકે—

સારા બંધ બેસ્તા બુટ, જોડા.

Corn Plasters.

Soak in hot water, or in lotion of

sodium carbonate, and afterwards scrape.

કોલોડીઅન, સેલીસીલીક એસીડ અને કેનાબીસ ઇન્ડીકા મિશ્ર કરી લગાવો.

જો સોજો હોય તો આરામ આપો અને પોટીસ મૂકો, એસેટીકએસીડ ક્રોમીક એસીડ, આયોડાઇન, સીલ્વર નાઇટ્રેટ.

COUGH. કફ:—

કાનમાં, કંઠનળીમાં, ટ્રેકીયામાં, શ્વાસનળીમાં, ફેફસામાં પ્લુરામાં અથવા હોજરીમાં કોઇપણ પ્રકારનો સોજો હોય તો તેની ચિકિત્સા કરી મટાડવાના ઉપાય કરો.

In violent paroxysmal cough, think of foreign body in larynx, and of whooping cough.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

પોટાશ્યમ બ્રોમાઇડ, કોડાઇન
બેન્ઝોઇક એસીડ કમ્પાઉન્ડ
કલોરલ હાઇડ્રેટ બેલાડોના
ડોવર પાઉડર ટાર અને કોડાઇન
કેમ્ફર કમ્પાઉંડ ટીંચર
ઇપીકાકયુઆના અને સ્કવીલ
લીન્સીડ, લાઇકરીસ અને કલોરોડાઇન
મોરફાઇન એન્ડ ઇપીકાકયુઆના
પેકટોરલ
પાઇનટાર કમ્પાઉન્ડ
પીનોલ
કયુબેબ કમ્પાઉંડ, ઓપીયમ
કયુબેબ અને બેલાડોના, ટાર
આમોન્યમ કલોરાઇડ અને લાઇકરીસ
ક્રીયોસોટ
સીરપ ઓફ ટોલુ
ગ્લીસરાઇન
ગ્લીસરાઇન અને બ્લેક કયુરેન્ટ

પીવા લાયક મિશ્રણ—

પોટાસ બાય કાર્બોનાસ	૧૫ ગ્રેન
વાઇનમ ઇપીકાક	૧૫ ટીપાં

ટીંચર સીલા	૧૫ ટીંપા
સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક	૧૫ ટીંપા
સ્પીરીટ કલોરો ફોર્મ	૧૫ ટીંપા
ગોયાકોલ	૩ ટીંપા
સીરપ ટોલુ	૩૦ ટીંપા
એકવા કેમ્ફર	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમા ૩ વખત પીવું.

ઇન્હેલેશન તરીકે—

આયોડાઇન
ક્રીયોસોટ
બેન્ઝોઇન કમ્પાઉન્ડ ટીંચર
યુકેલીપ્ટસ ઓઇલ
પીનોલ
ટરપેનટાઇન

Cramp:—

If recurrent, examine urine for albumin or sugar; diet carefully, and empty bowel.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

મોરફાઇન ટેબ્લોઇડ, કલોરોડાઇન.
ટીંચર જીંજર. સોડા મીન્ટ.
ટીચર બેલાડોના.
જીંન્જામેન્ટ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

બેલાડોના, ઓપીયમ.
ગરમ બાથ.

Craw-craw:—

Freely soak affected parts in hot water.

Prick pustules and remove crusts of those which have ruptured.

Scrape indolent ulcers or apply blistering fluid, dust with Boric acid or iodoform, cover with dry cotton wool, and bandage firmly change dressings once or twice weekly.

Cretinism. (Sporadic)
થાઇરોઇડ ગ્લાંડ ટેબ્લોઇડ.

Croup —

SPASMODIC:—

Often associated with rickets.
જો સળેખમ હોય તો પ્રથમ મટાડો.
પોટાશ્યમ બ્રોમાઇડ.
કલોરલ હાઇડ્રેટ.
ઇપીકાકવાના વાઇન.
ઇપીકાકવાના અને એન્ટીમની.

નાસ તરીકે:—

કલોરોફોર્મ.
False (see Laryngitis)
Membranous (See diphtheria)

CYSTITIS:—

બિછાનામાં પડી રહીને આરામ લ્યો.
સાદો ખોરાક.
પુષ્કળ પ્રવાહી પીવું.
Treat the cause, gonorrhœa, stricture enlarged prostate, calculus, gout.
Examine for residual urine,

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

સોડીયમ સેલીસીલેટ બોરીક એસીડ.
Xaxa.
Xaxa and Dover powder.
એસ્પીરીન.
બેન્ઝોઇક એસીડ કમ્પાઉન્ડ.
ડોવર પાઉડર, બેલાડોના.
યુરોટ્રોપાઇન.
સેલોલ,
બકુ, સેન્ડલ ઓઇલ.
કયુબેબ અને બેલાડોના.

ટીંચર હાયોસાઇમસ.
લાઇકર પોટાસી.
મીથેલીન બ્લ્યુ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

Wash bladder out with warm solution of Argyrol, Boric acid, Hemisine, Nizin, Silver nitrate, Protargol, Potassium Permanganate, salicylic acid, Quinine Bi sulphate, or weak alkaline or acid solutions, according to the reaction of urine.

ગુદા વાટે:—

મોરફાઇન અને બેલાડોના એન્યુલ સપોઝીટારીઝ.
હાયોસાઇમસ સપોઝીટારીઝ.
ઓપીયમ અને ગરમ પાણીની એનીમેટા બસ્તી.

***DEBILITY:*—નબળાઇ.** (without obvious cause.)

તાજી હવા. આરામ લેવો. હવા બદલો કરવો. સવારમાં ગરમ અથવા ઠંડો પાણીનો વાસ લેવો. સારી રીતે ચામડીને ચોળી મસળી સ્નાન કરવું.
સ્ટ્રીકનાઇન ટેબ્લોઇડ.
મીનરલ એસીડસ.
હાઇપોફોસ્ફાઇટ કમ્પાઉન્ડ.
કવીનાઇન નકસ વોમીકા ટેબ્લોઇડ.
ઇસ્ટન સીરપ. બ્લડપીલ.
બ્લડપીલ અને આરસેનીક.
બ્લડપીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા.
મેંગેનીઝ અને આયર્ન.
આયર્ન, આરસેનીક અને ડીજીટેલીન.
ફોરમેટસ.
થી સીરપ્સ.
ગ્લીસરો ફોસ્ફેટસ.
ડાયલીઝડ આયર્ન, વાએથ.
પરફેકટેડ વાએથ બીફ જ્યુસ.
બીવો, બીફ અને આયર્ન વાઇન.
ફેલ્લર પ્રેપેરેશન્સ.

પીવા લાયક મિશ્રણ:— **નં. ૧**

ફેરીએટ ક્વીનાઇન સાઇટ્રાસ. ...	૬ ગ્રેન.
એસીડ નાઇટ્રો હાઇડ્રો ક્લોરીક ડીલ્યુટ	૧૫ ટીંપા
લાઇકર સ્ટ્રીકન્યા.	૬ ટીંપા.
ટીંચર કેલંબા.	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર ક્વોસ્વા	૧૫ ટીંપા.
એકવા મેન્થા પીપરેટા ...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

નં. ૨

એસીડ નાઇટ્રો હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ	૧૫ ટીંપાં.
એસીડ ફોસ્ફોરીક ડીલ્યુટ. ...	૧૫ ટીંપાં.
એકસ્ટ્રેકટ ડેમીઆના લીકવીડ...	૩૦ ટીંપા.
લાઇકર સ્ટ્રીકન્યા	૯ ટીંપા.
ટીંચર ક્વોસ્યા	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર કેલંબા	૧૫ ટીંપા.
એકવા સીનામોમી	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

***DELIRIUM*:—સન્નેપાત.** (In fevers)

ઠંડા પાણીનો બાફ અને વાદળી
માથાપર બરફની ટોપી રાખવી.

એન્ટી ફેબ્રીન કમ્પાઉન્ડ
સોડીયમ બ્રોમાઇડ કમ્પાઉન્ડ
સોડીયમ બ્રોમાઇડ કમ્પાઉન્ડ ઓપીયમ
ક્લોરલ હાઇડ્રાસ.
ફીનાસીટીન
ટારટરેટેડ એન્ટીમની
ક્વીનાઇન બી સલ્ફેટ
એન્ટીફેબ્રીન
ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ
Xaxaquin.
Xaxa and Xaxaquin.
Xaxa અને ફીનાસીટીન.
Delirium Tremens. (see alcoholism)

***DENGUE*—રંગીલુ:—**

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

સોડીયમ સેલીસીલેટ
ઝેકસ

ડોકસા અને ડોવર પાઉડર
ડોકસા અને ફીનાસીટીન
એન્ટીપાઇરીન. ફીનાસીટીન
બેલાડોના ટીંચર

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

ક્લોરોફોર્મ
બેલાડોના અથવા કેમ્ફર લીનીમેન્ટ
દુ:ખ થતા ભાગપર પીંજેલુ રૂ વીંટાળી રાખો.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

હાયોસાઇન કમ્પાઉન્ડ (A or B according to requirement.)

DURING CONVALESCENCE:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ઇસ્ટન સીરપ. કવીનાઇન
ગ્લીસરો ફોસ્ફેટસ
ફોરમેટસ
સોડીયમ સેલીસીલેટ. ડોકસા
સારો ખોરાક. હવા બદલો કરાવવો.

DIABETES INSIPIDUS:—

સૂકો ખોરાક
એટ્રોપાઇન. અરગોટીન
અરન્યુટીન. ઓપીયમ
કાર્લસબાડ સોલ્ટ, એફરવેસેન્ટ
વીચી સોલ્ટ ,,
ઝીન્સી વેલેરીએનેટ. બેલાડોના
ફોરમેટસ
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ
ગ્લીસરાઇન

DIABETES MELLITUS—**મધુ પ્રમેહ:**—

સેકસીન, (સાકરને બદલે વાપરવી.)
સેવ્યુલોઝ, (સાકરને બદલે વાપરવી)
કોડાઇન
ઓપીયમ
ગ્લીસરાઇન
કોડાઇન
નકસવોમીકા
સોડીયમ સેલીસીલેટ. સોડીયમ સેલીસીલેટ અને

પોટાસ્યમ બાય કાર્બોનેટ.
ઝેકસા, એસ્પીરીન
ફારમેટસ. સ્ટ્રીકનાઈન
સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ (વધારે પ્રમાણમાં)
આમોન્યમ બ્રોમાઇડ
આમોન્યમ ક્લોરાઇડ
આરસેનીયસ એસીડ, લીથીયમ કાર્બોનેટના સં-
યોગમાં વાપરવું. એન્ટીપાઇરીન.

IN COMA:—

સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ (વધારે પ્રમાણમાં)
પીલોકારપાઇન નાઇટ્રેટ
ઇન્ટ્રાવેનસ અથવા રેકટલ ઇન્જેકશન ઓફ સો-
લીડ સેલાઇન સોલ્યુશન્સ
ઓકસીજન ઇન્હેલેશન.

DIARRHOEA—અતિસાર:—

May be due to stricture of bowel, or to impaction of fæces or to rectal carcinoma, or ulceration. In acute or summer diarrhœa, large frequent loose motions generally due to improper food, or to fermentation of undigested food in the intestines. In the case of children, examine feeding bottle, and, is necessary add sodium citrate to the milk.

રેચક ઉપચાર:—

કેલોમલ, બ્લ્યુ પીલ, કેસ્ટર ઓઇલ, રૂબાર્બ.

ગ્રાહીક ઉપચાર:—

ગ્રાહીક મિશ્રણ આપવું.
કાઇનો કમ્પાઉન્ડ પાઉડર
એરોમેટીક ચોક પાઉડર
ટાનીક એસીડ. લાઇમ વોટર.
કોપર સલ્ફેટ
હેઝેલાઇન
એરોમેટીક સલ્ફ્યુરીક એસીડ
લોગવુડ ડીકોકશન. કેટેચ્યુ.

ઓપીયમ. લેડ વીથ ઓપીયમ.
બીસ્મથ સબ નાઇટ્રાસ

INTESTINAL ANTISEPTICS:—

ગ્રે પાઉડર. કાર્બોલીક એસીડ
મરકયુરી પરકલોરાઇડ
કવીનાઇન સેલીસીલેટ. સેલોલ
બીસ્મથ સબ ગેલેટ
બીસ્મથ સેલીસીલેટ
બીટા–નેપથોલ
બેન્ઝો–નેપથોલ
ગ્વાયાકોલ કેમ્ફોરેટ
ગ્વાયાકોલ કાર્બોનેટ
ઝેકસે કવીન
ઝેકસા અને ઝેકસેકવીન

શાંતીદાયક ઉપચાર તરીકે:—

ડોવર પાઉડર. બીસ્મથ
ઇપીકાકયુઆના
બીસ્મથ અને ડોવર પાઉડર
સ્ટાર્ચ અને ઓપીયમ એનીમેટા
બીસ્મથ સબ ગેલેટ અથવા મોરફાઇન એન્યુસ
સપોઝીટારીઝ

જુનો અતિસાર:—

કારણો શોધી કાઢો. ગુદાની તપાસ કરો.
બીસ્મથ સબ નાઇટ્રેટ
મરકયુરી પરકલોરાઇડ
એરોમેટીક ચોક અને ઓપીયમ

DIPHTHERIA:—**ઉરુસ્તંભ**—

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

આયર્ન પરકલોરાઇડ વીથ પોટાસ્યમ કલોરેટ.
નકસવોમીકા.
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફાઇટ
કેફાઇન સાઇટ્રેટ
આયર્ન અને આરસેનીક કમ્પાઉન્ડ
મીથીલીન બ્લ્યુ

SPRAYS—છંટકાવ તરીકે:—

ગ્લીસરાઇન ઓફ કાર્બોલીક એસીડ
નેઝો–ફેરીન્જીઅલ કમ્પાઉન્ડ

પોટાસ્યમ ક્લોરેટ

નેઝલ, ફેનલ કમ્પાઉન્ડ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

ડીપથેરીઆ એન્ટીટોકસીક સીરમ, તરતજ મારવી.

IF PARALYSIS—**પક્ષઘાત હોય તો—**

પથારીમાં આરામ લેવો. સારો પોષણદાયક ખોરાક.

હોજરીમાં ખોરાક નેઝલ અથવા સ્ટમક ટ્યુબથી

ઉતારવો.

નકસવોમીકા

સ્ટ્રીકનાઇન

બ્લડ પીલ

ક્વીનાઇન

બ્લડ પીલ અને આરસેનીક

ચંપી કરાવવી. વિજળી લગાડવી.

DROPSY—**જલંદર.**

Treat the cause; renal, cardiac, hepatic, cachectic, anaemic.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ડીજીટેલીસ. સ્ટ્રોફેન્થસ

ઇલેટેરીન. સ્કોપેરીઅસ. સ્કવીલ.

સ્પેરટાઇન સલ્ફેટ. જેલપ.

પોટાસ્યમ સાઇટ્રેટ

કેલોમલ અને કોલોસીન્થ કમ્પાઉન્ડ

કોલોસીન્થ કમ્પાઉન્ડ

રીડયુસ્ડ આયર્ન. બ્લ્યુ પીલ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

પીલોકારપાઇન. ડીજીટેલીન.

DYSENTERY—**મરડો:—**

બિછાનામાં પડી આરામ લેવો. સાદો; હલકો અને પ્રવાહી ખોરાક.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

સ્ટીમ્યુલન્ટસ

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ અથવા મીસ્ચુરા આલ્બા દરદની શરૂઆતમાં પૂરતા પ્રમાણમાં આપી આંતરડા સાફ રાખવા.

ડોવર પાઉડર. સેલોલ.

બીસ્મથ અને ડોવર પાઉડર

લેડ વીથ ઓપીયમ
ગ્રાહીક મિશ્રણ
મરકયુરી પરકલોરાઈડ નાના પ્રમાણમાં વારંવાર આપવું.
બીસ્મથ સબ નાઇટ્રેટ
હેઝેલાઈન
આમોન્યમ કલોરાઈડ
સીનામોન
સેન્ટોનીન
સબ્લાઇમિડ સલ્ફર

વાપરવા લાયક મિશ્રણ:—

કવીનાઇન સલ્ફાસ	... ...	૩ ગ્રેન
એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ	...	૧૫ ટીંપા
એકસ્ટ્રેકટ બેલા લીકવીડ	...	૧½ ડ્રામ
ટીંચર કેટેચ્યુ	... ...	૩૦ ટીંપા
ટીંચર સીંકોના કો	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર હાયોસાઇમસ	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર જીંજર	... ...	૧૫ ટીંપા
એકવા મેન્થા પીપરેટા...	...	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

ડોવર પાઉડર	... ...	૯ ગ્રેન
પલ્વીસ કાઇનો કમ્પાઉન્ડ	...	૯ ગ્રેન
બીસ્મથ સબ નાઇટ્રાસ...	...	૯ ગ્રેન

૩ પડીકા કરવા અને દીવસમાં ૩ વાર
પાણી સાથે ફાકવા.

બસ્તી વાટે:—

મોરફાઇન એન્યુલ સપોઝીટોરીઝ
એનીમેટા ઓફ વોર્મ વોટર વીથ એસ્ટ્રીન્જન્ટસ, એલમ, કોપર સલ્ફેટ, હેમીસીન, સીલ્વર નાઇટ્રેટ, ઝીન્ક સલ્ફેટ, લેડ એસીટેટ અને ઓપીયમ અથવા લેડ સબ એસીટેટ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

એન્ટી-ડાઇસેન્ટરી સીરમ
ડાઇસેન્ટરી વેકસીન.

DYSMENORRHŒA—કષ્ટાર્તવ-પીડિતાર્તવ.

આરામ. રાઇનો ગરમ બાથ.
Stupes with Turpentine.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

થાઇરોઇડ ગ્લાંડ
કોટરનાઇન હાઇડ્રોકલોરાઇડ
એકોનાઇટ. એપીઓલ. કેમ્ફર.
મોરફાઇન. ડોવર પાઉડર.
બેલાડોના. અરગોટીન. અરન્યુટીન.
પોટાશ્યમ બ્રોમાઇડ
એન્ટીફેબ્રીન
એન્ટીપાઇરીન. ફીનાસીટીન.
કેફાઇન કમ્પાઉન્ડ
ફીનાસીટીન કમ્પાઉન્ડ
ગ્વાયાકમ અને સલ્ફર
આયર્ન પ્રેપેરેશન્સ. વેરીયમ.
વાઇબરનમ પ્રુની ફોલીયમ. એક્સ્ટ્રેક્ટ.
પાઇરેમીડન
ઝીન્ક વેલેરીએનેટ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

અરગોટીનીન સાઇટ્રેટ
અરગોટીનાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન
મોરફાઇન. અરન્યુટીન.
કોટરનાઇન હાઇડ્રોકલોરાઇડ

***DYSPEPSIA*—અજીર્ણ:—**

***ACUTE*-તિક્ષ્ણ અજીર્ણ—**

બિછાનામાં સારી રીતે આરામ લેવો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

પરફેકટેડ ચાયેથ બીફ જ્યુસ
સોડા વોટર. બરફ. ગ્લીસરાઇન.
કેસ્ટર ઓઇલ અને ઓપીયમ
બીસ્મથ. મ્યુસીન કમ્પાઉન્ડ
કેલોમલ. બ્લ્યુપીલ.
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ; એફરવેસેન્ટ. મીસ્ચુરા
આલ્બા.
ઓપીયમ
મેન્થોલ. મેન્થોલ કમ્પાઉન્ડ
વાર્મ વોટર અથવા ઇમેટીકસ
ડીલ્યુટેડ હાઇડ્રોક્લોરિક એસીડ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

મસ્ટર્ડ પોલ્ટીસ

શેક.

CHRONIC—**જુનું અજીર્ણ—**

ડીલ્યુટેડ મીનરલ એસીડસ

પેપસીન અને સ્ટ્રીકન્યા

પેપસીન, બીસ્મથ અને સ્ટ્રીકન્યા

પેપસીન, બીસ્મથ અને ચારકોલ

પેપેના, જીંજર

ઓકસબાઇલ અથવા પીગબાઇલ

કેપલર માલ્ટ એકસ્ટ્રેકટ

કાર્બોલીક એસીડ. કેપસીકમ.

રૂબાર્બ અને જેનશન.

રૂબાર્બ અને સોડા.

કાર્ડામોમ્સ. કલોરોફોર્મ.

સોડા-મીન્ટ ટેબ્લોઇડ

જીંજામેન્ટ

નકસવોમીકા

કેલ્સીમ કાર્બોનેટ કમ્પાઉન્ડ.

એન્ઝો—નેપથલ, ચીનોસોલ.

સોડીયમ બાયકાર્બોનેટ.

બીસ્મથ સબનાઇટ્રાટ.

બીટા—નેપથલ કમ્પાઉન્ડ

પીવા લાયક મિશ્રણ:—

સોડા બાયકાર્બોનાસ ...	...	૯ ગ્રેન.
સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક...		૧૫ ટીંપા
ટીંચર સીંકોના કો ...	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર નકસ વોમીકા	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર જેનશન કો ...	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર જીંજર ...	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર કારડમ કો ...	...	૧૫ ટીંપા
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ. ...	...	૧૫ ટીંપા
એકવા મેન્થા પીપરેટા	...	૩ ઔંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

EAR-ACHE. **કાનનો દુખાવો.**

સંભાળપૂર્વક કાન, મોંઢું, દાંત, ગળુ, અને નાકની તપાસ કરો. મોં સાફ રાખો, ગળામાં ગરમ પાણીના કોગળા કરો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

એકોનાઇટ ટેબ્લોઇડ.

બેલાડોના ટેબ્લોઇડ.

ડોવર પાઉડર.

એસ્પીરીન

ઝેકસા

ઝેકસા અને ફીનાસીટીન.

કેલોમલ બ્લ્યુ પીલ.

કેસ્ટર ઓઇલ અથવા બ્લેક ડ્રાફ્ટ.

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ, એફરવેસેન્ટ.

મીસ્ચુરા આલ્બા.

એન્ટીપાઇરીન. ફીનાસીટીન.

ફીનાસીટીન કમ્પાઉન્ડ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

કેમોમાઇલ્સ અને પોસના ડોડાનો ગરમ કાનપર શેક કારવે.

Irrigation with hot saline solution.

કાનપછાડી બ્લીસ્ટર મારો.

કાન પછાડી જળો મુકાવો.

તેલ અને અફીણ મુકો.

મેન્થોલ સોલ્યુશન વાપરો.

ગ્લીસરાઇન.

મીઠી બદામનું તેલ વાપરો.

ECLAMPSIA-(Puerperal)

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

પરગેટીવ્ઝ. મોરફાઇન.

થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ ટેબ્લોઇડ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

મોરફાઇન.

થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ (under the mammæ.)

બસ્તી વાટે:—

સેલાઇન ઇન્જેકશન્સ.

પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ અને કલોરલ હાઇડ્રાટ દરેક ૧ ડ્રામ સ્ટાર્ચના પાણીમાં મિશ્ર કરી વાપરવા.

થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

વેનીસેકશન. Hot wet pack.

શ્વાસ તરીકે:—

કલોરોફોર્મ.

ઈથર, ઓકસીજન.

એમીલ નાઇટ્રીટ.

***ECZEMA*:—ખરજવા.** (see also skin)

Protect against all irritation; heat, sun, discharges.

Wash little, use milk, and water, or oatmeal water, or almond oil on soft linen.

સઘળી પ્રકારના સોજા, ગરમી, તડકો, અને સ્રાવથી રક્ષણ કરો. પાણી થોડું અડાડો; દુધ અને પાણી મિશ્ર કરીને ધોવા તરીકે વાપરો; અથવા ઓટમીલ વોટર, અથવા બદામનું તેલ નરમ લીન્ટપર લગાડીને વાપરો.

લેનોલાઇન, અથવા લેનોલાઇન ઇકથીઓલ સાબુ વાપરો.

ખરજવાની ચામડીની કોરો જુદી રાખો.

ખોરાક પાચન ક્રિયા અને દસ્ત ઉપર ખાસ ધ્યાન આપો. આલબ્યુમીન અને સુગર પેશાબમાં છે કે નહીં તેની ખાસ તપાસ કરો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

અગ્નિવર્ધક, પૌષ્ટીક અને રેચક દવાઓ વાપરો.

મેગ્નેશ્યમ સલ્ફેટ; અને મીસ્ચુરા આલ્બા.

સલ્ફર, બેલાડોના.

થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ. કાર્બોલીક એસીડ.

ફોઉલર સોલ્યુશન.

આરસેનીકલ કમ્પાઉન્ડ. આરસેનીક.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

When Acute

Drying powders of:—

ઝીન્ક ઓકસાઇડ અથવા કાર્બોનેટ.

સ્ટાર્ચ, બોરીક એસીડ, બીસ્મથ સેલીસીલીક એસીડ.

Lotions of—

સીલવર નાઇટ્રેટ, બોરીક એસીડ, લેડ સબ એસી

ટેટ અથવા કેરોન ઓઇલ.

SEDATIVE OINTMENTS OF:—

શાંતિદાયક મલમોઃ—

ઝીન્ક ઓકસાઇડ,
પ્લંબી એસીટેટ,
બોરીક એસીડ,
} લેનોલાઇન.

હેઝેલાઇનિ ક્રીમ.

બોરીક એસીડ=હેઝેલાઇન ક્રીમ.

બોરોફેકસ.

ગ્લીસરાઇન ઓફ બોરેકસ.

લેનોલાઇન ઇકથીયોલ સોપ.

લેનોલાઇનિ પાઇનટાર સોપ.

કીડ તથા વલુર મરાડવા સારૂ.—

કેલેમીન લોશન.

સોડીયમ કાર્બોનેટ સોલ્યુશન.

ડીલ્યુટેડ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.

બેન્ઝોઇનિ કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ચોપડવું.

બોરેકસ, મેન્થોલ, કેમ્ફર.

કોકાઇન હાઇડ્રો કલોરાઇડ.

કાર્બોલીક એસીડ (ડીલ્યુટ લોશન)

WHEN CHRONIC:—જૂનું ખરજવું:—

વધારે ગરમ મલમો.

સલ્ફર બાથ.

ગ્લીસરાઇન.

મરકયુરીલ ઓઇન્ટમેન્ટસ.

ઇકિથીઓલ ઓઇન્ટમેન્ટ.

સલ્ફર આયોડીડ ઓઇન્ટમેન્ટ.

EMISSIONS:—

(Nocturnal, seminal, spermatorrœa.) Keep the bowels regular, treat worms if present; avoid stimulants; avoid all fluids for two hours before bed time; the bladder to be emptied after first deep sleep, avoid a feather or soft bed; avoid lying on the back; if the urine be too acid or alkaline, treat accordingly.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ, એફરવેસેન્ટ.
" " કમ્પાઉન્ડ "
મીસ્ચુરા આલ્બા
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ.
ક્વીનાઇન બીસલ્ફેટ.
સ્ટ્રીકનાઇન (પૂરતા પ્રમાણમાં)
અરગોટીન અને સ્ટ્રીકનાઇન.
આરસેનીયસ એસીડ (પૂરતા પ્રમાણમાં)
કેમ્ફર, કલોરલ હાઇડ્રેટ.
બ્લડપીલ અને આરસેનીક.
બ્લડપીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા.
ફોરમેટસ, અરન્યુટીન.
હાઇપો ફોસ્ફાઇટિસ કમ્પાઉન્ડ.
બેલાડોના ટીંચર.
કેન્થારીડીસ વીથ આયર્ન.
વેલેરીએનેટસ.

EPILEPSY:—**વાઇ-ફેફરું**:—

Treat any possible cause of irritation, brain tumour, gumma, uterine trouble, astigmatism, or other error of refraction. **Maintain** the general health with good food, fresh air, and tonics. Limit or prohibit animal food.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

આમોન્યમ બ્રોમાઇડ
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ.
સોડીયમ બ્રોમાઈડ.
સેરીબ્રીન.
સ્ટ્રોન્ટીયમ બ્રોમાઇડ.
ટ્રીબ્રોમાઇડસ, એફવરવેસેન્ટ.
સોડીયમ બ્રોમાઇડ કમ્પાઉન્ડ.
ટ્રીનીટ્રીન, ઝીન્ક વેલેરીએનેટ.
બોરીક એસીડ, ઇપીકાકયુઆના.
બોરેકસ, બેલાડોના, કેમ્ફર,
કેલસ્યમ લેકટેટ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

હાયોસાઈન. હાયોસીઆમીન.

પીક્રોટોકસીન.

નાસ તરીકે:—

કલોરોફોર્મ, વેલકમ,

ઇથર વેલકમ.

અમીલ નાઇટ્રીટ.

EPISTAXIS:—

Examine nose for local cause.

Treat associated conditions, bright's disease, typhoid fever, new growth.

Rest, with **the** head **raised.**

Ice to back of neck.

Warmth to hands and feet.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

અરગોટીન, અરન્યુટીન

એકોનાઈટ, ટાનીક એસીડ.

કેલશમ લેકટેટ.

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ એફરવેસેન્ટ.

મીસ્ચુરા આલ્બા.

આયર્ન પરકલોરાઇડ ટીંચર.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

બરફના પાણીની પીચકારી મારવી. એલમ.

આયર્ન પરકલોરાઇડ, હેઝેલાઇન, હેમીસીન.

ટેનીક એસીડ. **Plug** the nostrils.

લોહી નીકળતા નસકોરામાં હેમીસીન સોલ્યુશનમાં રૂના પોતા બોળી મુકવા.

Plug nares in **severe cases.**

Application of electric cautery (in-suitable cases) **to any** point from which the hæmorrhage **arises.**

ERYSIPELAS—**રતવા:—**

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

આયર્ન પરકલોરાઇડ ટીંચર વીથ મેગ્નેસ્યમ. સલ્ફેટ.

કવીનાઇન સલ્ફેટ, ઇકથીઓલ.

સોડીયમ સેલીસીલેટ, ઝેકસેકવીન.

ઝેકસા
ઝેકસા અને ઝેકસેકવીન.

પીવા લાયક મિશ્રણ:—

ટીંચર ફેરી પરકલોરાઇડ	...	૧૫ ટીંપા
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ ...	...	૧½ ડ્રામ.
પોટાશ કલોરાસ ...	...	૯ ગ્રેન.
ટીંચર બેલાડોના ...	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર જીંજર ...	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર હાયોસાઇમસ.	...	૧૫ ટીંપા
પાણી	...	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી ૩ વખત પીવું.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

એન્ટી—સ્ટ્રેપ્ટો કોકસ સીરમ, ઇરીસીપીલાસ, વેલકમ.
એન્ટી—સ્ટ્રેપ્ટો કોકસ સીરમ, પોલીવેલેન્ટ, વેલકમ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

સ્ટાર્ચ, કોલોડીયન.
ગ્લીસરાઇન ઓફ બેલાડોના.
સીલ્વર નાઇટ્રેટ.
આયોડાઇન.
ઇકથીઓલ અને લેનોલાઇન.
ક્રીયોલીન સોલ્યુશન
લેનોલાઇન ઇકથીયોલ સોપ.

FAINTING. (see collapse.)

***FEVERS*—તાવ—જ્વર:—**

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

પેપ્ટોનાઇઝડ મીલ્ક અને ફ્રુટ.
પરફેકટેડ વાએથ બીફ જ્યુસ (વધારે નરમ કરેલો.)
કેપ્લર માલ્ટ એકસ્ટ્રેકટ.

સ્વેદક તરીકે—Diaphoretics:—

આમોન્યમ એસીટેટ સોલ્યુશન.
પોટાસ્યમ નાઇટ્રેટ.
આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ.
એન્ટીમની, એકોનાઇટ.
એન્ટીફેબ્રીન, ડોવર પાઉડર.

ગરમ તરીકે—Stimulants:—

આલ્કોહોલ, ટરપેનટાઇન, કેમ્ફર.

તાવ ઉતારનાર તરીકે—Antipyretics:—

એન્ટીપાઇરીન. એન્ટીફેબ્રીન.

એન્ટીફેબ્રીન કમ્પાઉન્ડ.

ફીનાસીટીન કમ્પાઉન્ડ.

ફીનાસીટીન અને કવીનાઇન કમ્પાઉન્ડ,

કવીનાઇન બીસલ્ફેટ.

કવીનાઇન સેલીસીલેટ.

વારબર્ગ ટીંચર.

ઝેકસા.

ઝેકસેકવીન.

ઝેકસા અને ફીનાસીટીન.

ઝેકસા અને ઝેકસેકવીન.

શાંતિદાયક તરીકે—Sedatives:—

કલોરલ હાઇડ્રેટ,

પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ.

ઓપીયમ.

સલ્ફોનલ.

ટ્રાયોનલ.

વેરોનલ

તાવમાં પીવા લાયક મિશ્રણ:—

સોડા સેલીસીલાસ	... ...	૧૨ ગ્રેન
સોડા બાય. કાર્બોનાસ...	...	૧૨ ગ્રેન
લાઇકર આમોન્યા એસીટાસ	...	૩ ડ્રામ
સ્પીરીટ ઇથરીસ નાઇટ્રોસી	...	૧૫ ટીપા
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ ...	...	૧૫ ટીપા
સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક...		૧૫ ટીપા
એકવા કેમ્ફર	... ...	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દિવસમાં ૩ વખત પાવું.-

જો ઝાડા ન થતા હોય તો ઉપરના મિશ્રણમાં નીચેની દવા ઉમેરવી:

મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	... ...	૩ ડ્રામ.
ટીંચર જીંજર	... ...	૧૫ ટીપા.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

Wet pack, sponging or douches, ice

cap, cold bath, air bath.

બરફ ઘસવો. પગે રાઇના પાણીનો નાસ આપવો.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકેઃ—

Sera in certain fevers.

એન્ટી–સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ, પ્યુરપેરેલ ફીવર, વેલકમ.

એન્ટી–સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ, રૂમેટીક ફીવર, વેલકમ.

એન્ટી–સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ, સ્કારલેટ ફીવર, વેલકમ.

એન્ટી–કોલન બેસીલસ સીરમ, વેલકમ.

એન્ટી–મેનીંજો કોકસ સીરમ, વેલકમ.

એન્ટી–ટાઇફોઇડ સીરમ, વેલકમ.

FIBROIDS. (Uterine.)

ઓપરેશન–વાઢકાપ

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

થાઇરોઈડ ગ્લાન્ડ

વેરીયમ, અરગોટીન, અરન્યુટીન.

હેમીસીન. મેમોસ.

હાઇડ્રાસ્ટીન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ

હાઇડ્રાસ્ટીન કમ્પાઉન્ડ

હાઇડ્રાસ્ટીન કમ્પાઉન્ડ વીથ કોટરનાઇન હાઇડ્રો-
ક્લોરાઇડ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકેઃ—

અરગોટીનાઇન

અરન્યુટીન

અરગોટીનાઇન

સ્ટ્રીકનાઇન

FILARIASIS. (Filarial Fever.)

Keep in Bed.

Control vomiting with ice, efferves-
cing drinks or counter irritants to stomach.

If several renal pain, cup and foment loins.

If chyluria, use catheter.

The district in which the disease was contracted should be left.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

એન્ટીપાઈરીન ટેબ્લોઇડ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

હાયોસાઇન

મોરફાઇન અને એટ્રોપાઈન

બહારના ઉપચાર તરીકે—

સોજો આવેલી ગાંઠો તથા સાંધાપર બેલાડોના લગાવવું.

FISSURE OF ANUS:—

અતિશય દરદવાળી જગ્યાએ સ્વચ્છતા સારી રીતે રાખવી.

જ્યાં સુધી શસ્ત્રક્રિયા વાઢકાપ ન થાય ત્યાં સુધી ઝાડા નરમ અને પાતળા લાવો.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

સીલ્વર નાઈટ્રેટ

• યુકેઇન ઇન લેનોલાઈન

કોકાઇન ઇન લેનોલાઇન

બસ્તી ગુદા વાટે:—

બીસ્મથ સબગેલેટની એન્યુલ સપોઝીટોરીઝ.

હેઝેલાઇન કમ્પાઉન્ડ.

ગોલ એન્ડ ઓપીયમ.

હેમીસીન.

કોકાઇન

મોરફાઇન.

બેલાડોના

મોરફાઈન.

બેલાડોના કમ્પાઉન્ડ

FISTULA OF ANUS:—**ભગંદર.**

સ્વચ્છતા સારી રીતે અને અતિશય રાખવી.

ગુદાવાટે—By rectum—

જ્યાં સુધી વાઢ કાપ ન થાય ત્યાં સુધી એન્યુલ સપોઝીટોરીઝ ઓફ બીસ્મથ સબગેલેટ મોરફાઇન અને બેલાડોના, ગોલ અને ઓપીયમ, હેમીસીન, અથવા હેઝેલાઈન કમ્પાઉન્ડ આપવું.

હેઝેલાઇન સપોઝીટોરી
હાયોસાઇમસ સપોઝીટોરી

FLATULENCE—વાયુ, ચુંકઃ—

ખાધા પહેલા એક કલાક અગાઉ ગરમ પાણી આપવું. સૂકો ખોરાક ખાવો. સારી રીતે ચાવીને ખાવું.

કોફી–મીન્ટ ટેબ્લોઇડ
સોડા–મીન્ટ ટેબ્લોઇડ
જીંજામેન્ટ.
કેલશમ કાર્બોનેટ કમ્પાઉન્ડ
મેગ્નેસ્યમ કાર્બોનેટ કમ્પાઉન્ડ
રૂબાર્બ, સોડા અને મેગ્નેસ્યા
પોટાસ્યમ બાય કાર્બોનેટ
મ્યુસીન કમ્પાઉન્ડ
ટીંચર કેપસીસી
સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ
આસાફીટીડા અને ઓપીયમ
ચારકોલ–કાજુપુટ ઓઇલ
બેન્ઝો–નેપથલ, મેન્થોલ
બીટા–નેપથલ કમ્પાઉન્ડ
સેલીસીલીક એસીડ
કાર્બોલીક એસીડ
પીપરમેન્ટ–સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક
કારડામોમ્સ
લવેન્ડર

પીવા લાયક મિશ્રણઃ—

સોડા બાય કાર્બોનાસ	...	૧૫ ગ્રેન.
સ્પીરીટ આમોન્યા એરોમેટીક...		૧૫ ટીંપા
ટીંચર આસાફીટીડા...	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર કારડમ કો ...	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર લેવેન્ડયુલા કો	...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર હાયોસાઇમસ...	...	૧૫ ટીંપા
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ ...	...	૧૫ ટીંપા
એક્વા મેન્થા પીપરેટા	...	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

FRECKLES:—

Protect skin from sun by a veil.

ટોઇલેટ લેનોલાઈન, ઓલીવઓઇલ
લેનોલાઇન સોપ.
બોરોફેકસ, હેઝેલાઇન ક્રીમ
ગ્લીસરાઇન. હેઝેલાઇન સ્નો.
લાઈમ વોટર. આલ્કાલીન વોશીઝ.
આલ્કોહોલ અને રોઝ વોટર. ગુલાબ જળ.

GALL STONES. (see calculus and Colic.)

GANGRENE:—

Examine carefully for cause, especially as to condition of vessels.
Examine urine for albumin and sugar.
Generous diet and alcohol.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ઓપીયમ
કોડેઈન
મોરફાઈન
ક્વીનાઇન
સ્ટ્રીકનાઈન
ક્વીનાઇન અને આરસેનીક

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

Prevent sepsis.
Promote evaporation of fluid from dead parts.

સાઈનાઇડ ગોઝ
બોરીક વુલ
સાઇનાઈડ વુલ
આયડોફાર્મ વુલ
સેલીસીલીક વુલ
બોરીક ગોઝ
સાલ એલેમ બ્રોથ ગોઝ.
આયડોફાર્મ ગોઝ
ચીનોસોલ ગોઝ
મોરફાઇન ઓલીએટ
ગ્લીસરાઇન ઓફ બેલાડોના

મોરફાઇન ઇન મેન્થોલ
બોરેફેક્સ
ગ્લીસરાઈન ઓફ બોરેક્સ

GASTRIC ULCER—**હોજરીનું ચાંદું:—**

પાંડુ અથવા બંધકોશનું દરદ હોય તો તે પ્રથમ મટાડવો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

થોડા પ્રમાણમાં અને થોડા થોડા વખતને આંતરે પ્રવાહી પેપટોનાઇઝડ ખોરાક આપવો.

કેપ્લર માલ્ટ એકસ્ટ્રેકટ
પરફેકટેડ વાઇએથ્ર બીફ જ્યુસ
બીસ્મથ કાર્બોનેટ
હેમીસીન, હેઝેલાઇન
ઓપીયમ (ટીંચર અથવા પાઉડર)
ડીલ્યુટેડ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ
પોટાસ્યમ બાઇ ક્રોમેટ
સુપ્રા–રેનલ ગ્લાન્ડ
બીસ્મથ સબનાઇટ્રેટ
મ્યુસીન કમ્પાઉન્ડ

By rectum:—

Nutrient enemata.

મીટ અથવા મીલ્ક એન્યુલ રેકટલ સપોઝીટારીઝ,

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

નોરમલ હોર્સ સીરમ, 'વેલકલ'

GLAUCOMA. (Acute) **રતાંધળાપણું:—**

સામાન્ય તન્દુરસ્તીપર પુરતુ ધ્યાન આપો.
તરતજ વાઢકાપ કરાવવાપર લક્ષ આપો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ
મીસ્ચુરા આલ્બા
કેલોમલ
ઓપીયમ
મોરફાઇન
ક્વીનાઇન
ક્વીનાઇન અને આરસેનીક
સ્ટ્રીકનાઇન
નકસ વોમીકા

બહારના ઉપચાર તરીકે—

ફીઝોસ્ટીગમીન
પીલોકારપાઇન
લમણાપર જળો લગાવો.
ગરમ શેક કરો

GLYCOSURIA:—

Treat the cause, Gout.
Modified or restricted diet.
ટરકીશ બાથ; કસરત
સાકરને બદલે સેકસીન વાપરો
લેવ્યુલોઝ સાકરને બદલે વાપરો
સોડીયમ સેલીસીલેટ (પૂરતા પ્રમાણમાં)
ઝેકસા
એસ્પીરીન
આમોન્યમ કલોરાઇડ
સ્ટ્રીકનાઇન
આરસેનીયસ એસીડ
કોડાઇન
મોરફાઇન.

GOITRE—(Bronchocele):—

તન્દુરસ્તીપર પૂરતું ધ્યાન આપો.
હવા બદલો કરાવો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

આયોડાઇન
પોટાસ્યમ આયોડીડ
થાઇમ્સ ગ્લાંડ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

ટીંચર આયોડીન
પોટાશ આયોડીડ
મરકયુરીરેડ આયોડીડ ઈન લેનોલાઇન
ઇન્જેકશન ઓફ ટીંચર આયોડીન
Removal in certain cases.

GOITRE—(Exophthalmic)—

બિછાનામાં પડી રહી આરામ લ્યો
ચિન્તા અને ફીકરનો ત્યાગ કરો
ગરદન અને હૃદયપર બરફના કોથળી મૂકો
ગરદનપર વિજળી લગાડો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ઓપીયમ, મોરફાઇન, કવીનાઇન
બેલાડોના
અરગોટીન
અસ્ન્યુટીન
ડીજીટેલીસ, સ્ટ્રોફેન્થસ
આરસેનીયસ એસીડ, બ્લડપીલ.
બ્લડ પીલ વીથ આરસેનીક
આયર્ન, આરસેનીક અને ડીજીટેલીન
સોડીયમ બ્રોમાઇડ કમ્પાઉન્ડ. આયોડીન
હેમીસીન. થાઇમિસ ગ્લાન્ડ
Serum (Molbius.)

GONORRHŒA:—**પ્રમેહ:**—(see also chordee.)

Avoid exercise, alcohol, tobacco, coffee, cheese, pepper, spices, and all stimulating food.

Rest, suspensory bandage, warmbaths, frequent hot fomentations to perinaeum.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ
મેગ્નેસ્યા સલ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ
મીસ્ચુરા આલ્બા
Abundant bland fluids
બકુ
ઇપીકાકયુઆના અને એન્ટીમની
એકોનાઇટ. કેમ્ફર. કોપાયબા.
સેન્ડલ વુડ ઓઇલ
ડોવર પાઉડર.
યુરોટ્રોપાઇન
કયુબેબ અને બેલાડોના.
સેલોલ
મેથીલીન બ્લ્યુ. હાયોસાઇમિસ
લાઇકર પોટાસી

પીવા લાયક મિશ્રણ:—

પોટાસ સાઇટ્રાસ	... ...	૧૫ ગ્રેન
ટીંચર બકુ	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર કયુબેબ	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર હાયોસાઇમિસ	... ...	૧૫ ટીંપા
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	... ...	૧½ ડ્રામ
બાલઝમ કોપાયબા	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર જીંજર	... ...	૧૦ ટીંપા
એકવા કેમ્ફર	... ...	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

ગુદા વાટે:—

ગુદા વાટે જો પીડા થતી હોય અથવા દુ:ખ થતું હોય તો એન્યુલ બેલાડોના સપોઝીટોરીઝ.

Urethral Injections:—

ગરમ પાણી
બોરીક એસીડ
પોટાસ પરમેગ્નાસ
કોપર સલ્ફેટ
કોરોઝીવ સબ્લીમેટ
નીઝીન
ઝીન્ક સલ્ફો કાર્બોલેટ
ઝીન્ક કલોરાઇડ
ઝીન્ક સલ્ફાસ
ઝીન્ક પરમેગ્નેટ
એલમ
એલમ અને ઝીન્ક સલ્ફેટ
લેડ અને ઓપીયમ
હેઝેલાઇન
પ્રોટર ગોલ
અરજીરોલ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

એન્ટી–ગોનોકોકસ સીરમ. વેલકમ
એન્ટી–સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ
પોલીવેલન્ટ, વેલકમ
ગોનોકોકસ વેકસીન, વેલકમ
આ સીરા ગુદા વાટે પણ આપી શકાય છે.

***GOUT*—ગાંઠીયો વા:—**

Electric hot air baths
Radiant heat and light
Turkish baths
Abundant fluid

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

સાકરના બદલે ' સેકરીન '
પોટાસ્યમ બાયકાર્બોનેટ
લીથીયમ બાઇટારટ્રેટ, એફરવેસેન્ટ
લીથીયમ સાઇટ્રેટ „
„ „ એન્ડ સોડીયમ સલ્ફેટ એફરવેસેન્ટ
„ અને યુરોટ્રોપાઇન એફરવેસેન્ટ
આમોન્યમ હીપ્યુરેટ
એકોનાઇટ ટીંચર
લીથીયમ કાર્બોનેટ
સોડીયમ સલ્ફેટ એફરવેસેન્ટ
કાર્લસબાડ સોલ્ટ „
પોટાસ્યમ આયોડાઇડ
પીપરેઝાઇન
ગ્વાયાકમ અને સલ્ફર
ફોરમેટસ
કોલચીકમ કમ્પાઉન્ડ
કોલચીસીન સેલીસીલેટ
ઝેકસા
ઝેકસેકવીન
ઝેકસા અને ઝેકસેકવીન
એસ્પીરીન
લીથીયમ બેન્ઝોએટ કમ્પાઉન્ડ
સોડીયમ સેલીસીલેટ
કેલશમ કાર્બોનેટ કમ્પાઉન્ડ

During attack—હુમલા વખતે—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

કેલોમલ અને સેલાઇન્સ
કોલચીકમ કમ્પાઉન્ડ
આમોન્યમ બ્રોમાઇડ
ઓપીયમ
ફીનાસીટીન.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

વધારે સોજો આવેલા ભાગપર ઠંડા ઉપચાર કરવા દુર કરો; બરફ ન લગાવો. તે ભાગપર કોટન વુલ વીંટાળી રાખો. ગરમ આલ્કાલીન પ્રવાહીવાળા શેક કરો.

શાંતીદાયક લીનીમેન્ટ લગાવો
કોલોડીયન
પીપરમીન્ટનું તેલ માલીસ કરો
બેલાડોના અને ગ્લીસરાઇન મિશ્ર કરી લગાવો.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

એકોનાઇટીન
મોરફાઇન

GUINEA WORM—**વાળો**—

વાળા ઉપર વારંવાર ગરમ શેક કરો; તેથી વાળો પાકીને ૧૫ થી ૨૦ દીવસની અંદર નીકળી જશે. વાળો નીકળી ગયા પછી બોરીક લોશનથી ડ્રેસ કરી વાળો રૂઝાવો, વાળાની આસપાસની જગ્યામાં એચ. પી. મરક્યુરી લોશન (*1–1000*) ની પીચકારી મારો.

HÆMATEMESIS:—

(see gastric ulcer.)

સારી રીતે બિછાનામાં આરામ લ્યો

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

મોંમાં બરફ રાખી ચુસવો. બાર્લીવોટર
પેપ્ટોનાઇઝ મીલ્ક. Whey.
મોરફાઇન ઓપીયમ. ટેનીન.
કેલશમ લેકટેટ
હેમીસીન
થાઇમસ ગ્લાન્ડ
લેડ વીથ ઓપીયમ. હેઝેલાઇન
ટરપેનટાઇન, one–minim doses. **એક ટીંપાના માપથી.**
સુપ્રા રેનલ ગ્લાન્ડ

ગુદાવાટે—

ન્યુટ્રીએન્ટ એનીમેટા
મીટ ઓર મીલ્ક એન્યુલ રેકટલ સપોઝીટોરીઝ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

અરગોટીનાઇન
મોરફાઇન
અરન્યુટીન
મોરફાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન
નોરમલ હોર્સ સીરમ વેલકમ

HÆMATURIA:—

Treat the cause e. g. purpura and other blood diseases (see purpura) gonorrhœa, calculus, new growth, tubercle of kidney or bladder, nephritis, prostatitis, etc.

In acute nephritis:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ડીજીટેલીસ ટીંચર
અરગોટ
અરગોટીન
અરન્યુટીન
ઇપીકાક્યુઆના અને એન્ટીમની

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

અરગોટીનીન સાઇટ્રેટ. અરન્યુટીન

બહારના ઉપચાર તરીકે—

Dry and wet cupping
Counter irritant to loins

HÆMOPHILIA:—

Avoid injuries, wounds or abrasions.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

કેલશમ કલોરાઇડ
કેલશમ લેકટેટ
ફેરીક કલોરાઇડ
ટાનીક એસીડ. ગ્યાલીક એસીડ
અરગોટીન

બહારના ઉપચાર તરીકે—

હેમીસીન (also internally.)

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

નોરમલ હોર્સ સીરમ. વેલકમ. (also by mouth)

HÆMOPTYSIS:—

બિછાનામાં પડી આરામ લેવો.

બોલવું બંધ કરવું.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

બરફ
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ
મોરફાઇન
ઓપીયમ ટીંચર
લેડ વીથ ઓપીયમ
ટરપેનટાઇન
ટાનીક એસીડ
ગ્યાલીક એસીડ
કેલશમ લેકટેટ
એકોનાઇટ
હેઝેલાઇન
અરગોટીન
ફેરીક કલોરાઇડ
સલફ્યુરીક એસીડ
ટ્રીનીટ્રીન (નાઇટ્રો-ગ્લીસરાઇન)
ઇરીથ્રોલ ટેટ્રેનાઇટ્રેટ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

કલોરોફોર્મ, બરફ અથવા છાતીપર ડ્રાયકપીંગ
ગરમ પાણીની કોથળી

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

મોરફાઇન. અરગોટીનાઇન.
અરગોટીનાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન
મોરફાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન

ઇન્હેલેશન્સ તરીકે:—

અમીલ નાઇટ્રીટ
ટેરીબીન
એસ્ટ્રીન્જન્ટસ ઇન જનરલ

***HÆMORRHAGE* - રક્તસ્રાવ:—**

***INTESTINAL*—આંતરડામાંથી—**

Find source and treat cause

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ઓપીયમ

ટરપેનટાઇન

હેઝેલાઈન

સ્ટ્રીકનાઇન

આયર્ન પરકલોરાઇડ ટીંચર. ઇપીકાકયુઆના.

કેલશમ લેકટેટ

હેમીસીન. લેડ વીથ ઓપીયમ

ડીલ્યુટેડ સલ્ફ્યુરીક એસીડ

નાસ તરીકે:—

અમીલ નાઇટ્રેટ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

અરગોટીન. અરન્યુટીન

અરગોટીનાઇન સાઇટ્રેટ

અરગોટીનાઇન અને મોરફાઇન

અરગોટીનાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન

મોરફાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન

ગુહ્ય વાટે:—

એન્યુલ હેમીસીન

„ હેઝેલાઇન કમ્પાઉન્ડ

સેલાઇન ઇન્જેકશન્સ. હેઝેલાઇન

Post-Partum—

Disinfect externally

Douche vagina with saturated solution of Boric acid; douche uterus with same solution; douche uterus with solution 'Hemisin' 1 in 100,000; compress fundus firmly. If necessary, plug cavity of uterus; raise foot of bed; bandage limbs, compress the aorta.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

અરગોટ, અરગોટીન, અરન્યુટીન, હેમીસીન.

હાઇડ્રાસ્ટીન કમ્પાઉન્ડ

હાઇડ્રાસ્ટીન કમ્પાઉન્ડ વીથ કોટરનાઇન હાઇડ્રો·

ક્લોરાઈડ.
હેઝેલાઇન. કેલશમ લેકટેટ
આલ્કોહોલ. સોલવોલેટાઈલ

નાસ તરીકે:—

અમીલ નાઇટ્રીટ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

અરગોટીનાઇન, અરગોટીન, અરન્યુટીન
અરગોટીનાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન
મોરફાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન.
ડીજીટેલીન, સ્ટ્રીકનાઇન,

Intra muscularly:—

હેમીસીન વીથ એટ્રોપાઇન સલ્ફેટ
અરન્યુટીન
Pituitary (Infundibular) Extract

ગુદા વાટે:—

એન્યુલ હેમીસીન
,, હેઝેલાઇન કમ્પાઉન્ડ
સેલાઇન ઇન્જેક્શન્સ; હેઝેલાઇન

HÆMORRHOIDS (see piles)

HAY FEVER:—

દરિયા કીનારે અથવા પર્વતપર રહેવું. ખેતીવાડી વાળા ભેજમય પ્રદેશ અને શરદીવાળા ભાગને છોડી તાવ મટે ત્યાં સુધી દુર રહેવું.
Treat any nasal affection.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

આરસેનીયસ એસીડ
નકસવોમીકા
બેલાડોના
પોટાસ્યમ આયોડીડ
આમોન્યમ ક્લોરાઇડ
ક્વીનાઇન
ક્વીનાઇન વેલેરીએનેટ
ઝીન્ક વેલેરીએનેટ
સુપ્રા રેનલ ગ્લાંન્ડ
હેમીસીન

બહારના ઉપચાર તરીકે (આંખ અને નાક સારૂ)

હેમીસીન
ફોરેન્ટીન

Nasal Insufflation:—

કમ્પાઉન્ડ મેન્થોલ સ્નફ (B. W. & Co.)
ક્વીનાઈન બી સલ્ફેટ

Nasal sprays:—

મેન્થોલ અથવા કેમ્ફર ઇન પેરોલાઇન
યુકેઇન
હેમીસીન
નેઝલ ફેનલ કમ્પાઉન્ડ
નેઝલ એન્ટીસેપ્ટીક અને આલ્કાલીની કમ્પાઉન્ડ.
નેઝો-ફેરીન્જીઅલ કમ્પાઉન્ડ

HEAD ACHE—**માથાનો દુખાવો:—**

Always seek cause for chronic or oft-recurring headache; astigmatism, or some error in refraction of eyes (a most frequent cause) brain tumour, nasal obstruction, decayed teeth, deficient coagulability of the blood etc.

Bilious, gastro-Intestinal:—

બ્લ્યુ પીલ અને સેલાઇન
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ એફરવેસેન્ટ
કેસકેરા સેગ્રેડા
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ એફરવેસેન્ટ
મીસ્ચુરા આલ્બા
પોડોફીલીન અને યુયોનીમીન

Migrain (sick headache):—

ખોરાક નિયમિત કરો
બંધકોશ દુર કરો
અતિશય કામ કરવું જવા દો
બિછાનામાં રહી આરામ લ્યો.
Correct errors of refraction.

To eye:—આંખ સારૂ—

એટ્રોપાઇન સલ્ફેટ

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

બ્લ્યુ પીલ અને સેલાઇન્સ

એન્ટીપાઇરીન, ફીનાસીટીન

એન્ટીફેબ્રીન કમ્પાઉન્ડ

ફીનાસીટીન કમ્પાઉન્ડ

એકોનાઇટ

કેફાઇન સાઇટ્રેટ

ઝેકસા

ઝેકસેકવીન

ઝેકસા અને ફીનાસીટીન

ઝેકસા અને ઝેકસેકવીન

એસ્પીરીન, કેફાઇન કમ્પાઉન્ડ ટેબ્લોઇડ

પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ

અરગોટીન

આમોન્યમ બ્રોમાઇડ વીથ સોડીયમ સેલીસીલેટ

ટ્રીનીટ્રીન, ટ્રીનીટ્રીન કમ્પાઉન્ડ

ક્વીનાઇન વેલેરીએનેટ

એરીથ્રોલ ટેટ્રેનાઇટ્રેટ

ઝીન્ક વેલેરીએનેટ

કેલશમ લેકટેટ

ક્વીનાઇન, આરસેનીયસ એસીડ.

કેનાબીસ ઇન્ડીકા ટીંચર

સ્ટ્રીકનાઇન સલફેટ

બ્યુટીલ-કલોરલ હાઇડ્રેટ

બ્યુટીલ-કલોરલ હાઇડ્રેટ અને જેલ્સીમાઇન

સુંઘવા તરીકે—

એમીલ નાઇટ્રાઇટ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

અરગોટીનાઇન સાઇટ્રેટ

આરન્યુટીન

મોરફાઇન

અરગોટીનાઇન અને મોરફાઇન

અરગોટીનાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન

કેફીન સોડીઓ સેલીસીલેટ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

તાળવાની ચંપી કરાવવી

ઠંડુ પાણી છાંટવું

બરફ રાખવો

Evaporating lotion

આલ્કોહોલ, ઇથર વેલકમ

યુ ડી કોલન વોટર.

***HEART DISEASES OF*—હૃદયાશયના વ્યાધીઃ—**

તન્દુરસ્તી સારી રીતે સાચવી રાખો

મનને અને શરીરને અતિશય શ્રમ પડે તેવા અતિશય કામ કરવા છોડી દ્યો

પાચન ક્રિયા તરફ ખાસ લક્ષ આપો

નિયમિત કસરત કરો

સારી રીતે જરૂર પડે તો બિછાનામાં રહી આરામ લ્યો.

કેટલાક કેસમાં જરૂર પડે તો ગરમ દવાઓ વાપરો.

બાથ તથા કસરત ખાસ કરીને કરો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ડીજીટેલીસ ટીંચર

ડીજીટેલીન

કેફાઇન સાઇટ્રેટ

કોનવેલેરીઆઈ

બ્લડ પીલ અને આરસેનીક

સાઇટ્રીક એસીડ, કેલશમ લેકટેટ

સ્ટ્રોફેન્થસ, કલોરેલેમાઇડ

આરસેનીયસ એસીડ, સ્ટ્રીકનાઇન

આયર્ન, આરસેનીક અને ડીજીટેલીન

ટ્રીનીટ્રીન

ટ્રીનીટ્રીન કમ્પાઉન્ડ

ઈરીથ્રોલ ટેટ્રનાઇટ્રેટ

પોટાસ્યમ આયોડીડ ફોરમેટસ

સ્પેરટાઇન સલ્ફેટ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકેઃ—

ડીજીટેલીન

સ્ટ્રોફેન્થીન.

સ્ટ્રીકનાઇન
મોરફાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન
સ્પેરટાઇન સલ્ફેટ
પીટયુટેરી એક્સ્ટ્રેક્ટ

નાસ તરીકે:—

અમીલ નાઇટ્રેટ

દુખાવો દુર કરવા તરીકે:—

આરામ. સ્ટીમ્યુલન્ટસ.
રક્તાશયપર રાઇની પોટીસ મુકવી

ઊંઘ વાસ્તે:—

આરામ. સ્ટીમ્યુલન્ટસ
સલ્ફોનલ, ટ્રાયોનલ, વેરોનલ, કલોરેલેમાઇડ.

જલંદરને વાસ્તે:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ડીજીટેલીસ
સ્ટ્રોફેન્થસ
સ્પેરટાઇન સલ્ફેટ
સ્કોપેરીઅસ
કેફાઇન સાઇટ્રેટ
જેલપ
ક્યુપીલ, સ્કવીલ અને ડીજીટેલીસ
ઇલેટેરીન. કોલોસીન્થ.

છાતીમાં થતી બળતરા સારૂ:—

સાદુ અને હલકુ પાણી
આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ
સોડામીન્ટ
કોરીમીન્ટ
જીંજામેન્ટ
કેલશમ કાર્બોનેટ કમ્પાઉન્ડ
મેગ્નેસ્યમ કાર્બોનેટ કમ્પાઉન્ડ
મીસ્ચુરા આલ્બા
કાર્બોલીક એસીડ. બીટા નેપથલ
સેલીસીલીક એસીડ

HERPES ZOSTER:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

આયર્ન અને કવીનાઇન સાઇટ્રેટ

હાઇપોફોસ્ફાઇટ્સ કમ્પાઉન્ડ
ક્વીનાઇન, ઓપીયમ, મોરફાઇન.
આરસેનીયસ એસીડ
ફીનાસીટીન અને ક્વીનાઇન કમ્પાઉન્ડ, ફીનાસીટીન.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

ઝીન્ક ઓકસાઇડ પાઉડર
મેન્થોલ, પેરોલાઈન
મોરફાઇન એલીએટ
હેઝેલાઇન ક્રીમ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

મોરફાઈન
મોરફાઈન અને સ્ટ્રીકનાઇન

***HICCOUGH*—હેડકી:—**

સાધારણ રીતે અજીર્ણથી થાય છે, માટે અજીર્ણને પ્રથમ મટાડવું. શ્વાસશ્વાસનો અવરોધ કરવો, અર્થાત પ્રાણાયમ કરવા. ગરમ પાણી પીવું. ખોરાક નિયમિત કરો અને સુકો ખોરાક આપો

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ
ઓપીયમ
જીંજામેન્ટ
સોડા–મીન્ટ
કેલશમ કાર્બોનેટ કમ્પાઉન્ડ
મોરફાઈન. પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ
ક્લોરોફોર્મ
ઇથર
પીપરમીન્ટ
કેમ્ફર એસેન્સ
ટરપેનટાઈન
ટ્રીનીટ્રીન
કાર્બોલીક એસીડ
બીટા–નેપથલ
સેલીસીલીક એસીડ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

મોરફાઈન
પીલોકારપાઇન

નાસ તરીકે—

અમીલ નાઇટ્રીટ

HODGKIN'S DISEASE (see anæmia)

***HYDROPHOBIA*—હડકવા:—**

પાસ્યુર સીરમ ટ્રીટમેન્ટ

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

મોરફાઇન બેલાડોના

ટ્રીનીટ્રીન, પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

ઘા ઉપર શસ્ત્રના છેદ કરી ઝેર કાઢી નાંખવું

પોટાસ્યમ પરમેંગનાસ ઘસવું

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

મોરફાઇન. કયુરેર

હાયોસાઇન

હાયોસીઆમીન

નાસ તરીકે:—

અમીલ નાઇટ્રીટ

ક્લોરોફોર્મ

ઈથર

***HYSTERIA*—હીસ્ટીરીઆ—**

સામાન્ય તનદુરસ્તીપર સારી રીતે લક્ષ આપો

દૃઢ અને ધીમી સારવાર કરો

ચંપી કરાવો

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

પરગેટીવ્ઝ. ટોનીકસ. રેચક અને પૌષ્ટીક.

બેલાડોના. ઝીન્ક ઓકસાઇડ

પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ

ઝીન્ક વેલેરીએનેટ

સેરીયીન

આયર્ન વેલેરીએનેટ

શ્રી વેલેરીએનેટ

આસારીટીડા કમ્પાઉન્ડ

સોડીયમ બ્રોમાઇડ કમ્પાઉન્ડ

શ્રી બ્રોમાઇડસ

પીવા લાયક મિશ્રણ:—

ટીંચર વેલેરીઅન આમોન્યા	...	૩૦ ટીંપા
પોટાસ બ્રોમાઇડ	... ...	૧૫ ગ્રેન
ક્લોરલ હાઇડ્રાસ	... ...	૧૫ ગ્રેન
ગ્લીસરાઇન	... ...	૧½ ડ્રામ
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	... ...	૩ ડ્રામ
ટીંચર જીંજર	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર આસાફીટીડા	... ...	૧૫ ટીંપા
ટીંચર કારડમ કો	... ...	૪૫ ટીંપા
ટીંચર લેવેન્ડયુલા	... ...	૩૦ ટીંપા
ટીંચર હાયોસાઇમસ	... ...	૧૫ ટીંપા
એકવા મેન્થા પીપરેટા	...	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત આપવું.

IMPETIGO:—

Remove the crusts with a poultice or with warm oil.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

પૌષ્ટીક દવાઓ. તેની સાથે વખતો વખત આરસેનીયસ એસીડના થોડા થોડા પ્રમાણો આપતા રહેવું.

આરસેનીકલ કમ્પાઉન્ડ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

વ્હાઇટ પ્રેસીપીટેટ ઇન લેનોલાઇન

IMPOTENCE. **નામરદાઈ—નબળાઇ:—**

દરદીની બહારની સ્થિતિ તથા તેની સામાન્ય તનદુરસ્તીપર ખાસ કરીને ધ્યાન આપો.

આરસેનીયસ એસીડ, કેન્થારીડીસ

અરગોટીન

ઇસ્ટન સીરપ

સ્ટ્રીકનાઇન. ફોસ્ફરસ

ફોરમેટસ

અરન્યુટીન

ગ્લીસરો ફોસ્ફેટસ

હાઇપોફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ

બ્લડ પીલ. ઝીન્ક ફોસ્ફાઇડ

ડીડીમીન. ડેમીઆના

પીવા લાયક મિશ્રણ:—

એસીડ ફોસફોરીક ડીલ્યુટ	...	૧૫ ટીંપા
એસીડ નાઇટ્રો–હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ		૧૫ ટીંપા
લાઇકર સ્ટ્રીકન્યા	...	૯ ટીંપા
ટીંચર કેન્થારીડીસ	...	૩ ટીંપા
એક્સ્ટ્રેક્ટ ડેમીઆના લીક્વીડ	...	૧½ ડ્રામ
એક્વા મેન્થા પીપરેટા	...	૩ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

INCONTINENCE OF URINE:—

In adults, is often a sign of retention, indicating residual urine, as in enlarged prostate or other long-standing urethræ obstruction, and in certain nervous diseases.

કેન્થારીડીસ
સ્ટ્રીકનાઇન
હાઇપોફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ
યુરોટ્રોપાઇન

In Children, may be due to general ill-health, or to thread worms; constipation, phimosis, enlarged tonsils, adenoid growths, enlarged turbinate bones, abnormal urine, or irritation of the bladder (as from stone) Prohibit drinking in the evening wake the child up in the night to micturate.

બેલાડોના
રીડયુસ્ડ આયર્ન
આયર્ન અને આરસેનીક કમ્પાઉન્ડ
ગ્લીસરો ફોસ્ફેટસ
ફોરમેટસ
સ્ટ્રીકનાઇન સલ્ફેટ
Rhus aromatic, લીક્વીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ
ક્લોરલ હાઇડ્રેટ
અરગોટીન. અરન્યુટીન

આમોન્યમ બ્રોમાઈડ
બ્લ્યુ પીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા
પોટાસ્યમ સાઇટ્રેટ
આલ્કાલીઝ (પેશાબમાં જો ખટાશ વધારે હોય તો)

INFLUENZA. ઇન્ફ્લ્યુએન્ઝા.

સારી રીતે બિછાનામાં આરામ લેવો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

આલ્કોહોલ (usually) એકોનાઇટ
આમોન્યેટેડ ક્વીનાઇન.
ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ
ઝેકસા
ઝેકસા અને ડોવર પાઉડર
ઝેકસા અને ફીનાસીટીન
ઝેકસેક્વીન
ઝેકસા અને ઝેકસેક્વીન.
એસ્પીરીન.
ફીનાસીટીન
કાર્બોલીક એસીડ
સ્ટ્રીકનાઇન
ફીનાસીટીન કમ્પાઉન્ડ
ફીનાસીટીન અને ક્વીનાઇન કમ્પાઉન્ડ
ક્વીનાઇન, બેલાડોના અને કેમ્ફર
ક્વીનાઇન, કેમ્ફર અને એકોનાઇટ
ક્વીનાઇન, કેફાઇન કમ્પાઉન્ડ

During convalescence—

આલ્કોહોલ, સારો ખોરાક.
પરફેક્ટેટ વાયેથ બીફ જ્યુસ.
ઇસ્ટન સીરપ. નકસવોમીકા
હાઇપોફોસ્ફાઇટ્સ કમ્પાઉન્ડ
ગ્લીસરો ફોસ્ફેટ્સ
ફેરમેટસ
ફેલર પ્રેપેરેશન્સ
ક્વીનાઇન. આરસેનીયસ એસીડ
સ્ટ્રીકનાઇન. મીનરલ એસીડ્સ

INSOMNIA:—

Treat the cause when possible warm

bath at bed time, hot foot bath, with mustard, at bed time; remove inland for seaside restlessness; avoid too long interval between last meal and bed time.

ખોરાક સંભાળથી આપો. અજીર્ણ મટાડો.

આલ્કોહોલ ગરમ પાણીમાં મિશ્ર કરીને સંભાળથી આપો; કેટલાક કેસમાં તે નિંદ્રાનો નાશ કરે છે.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ક્લોરલ હાઇડ્રેટ. ક્લોરેલેમાઇડ, ઓપીયમ.
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ. મોરફાઇન
આમોન્યમ બ્રોમાઇડ
સોડીયમ બ્રોમાઇડ કમ્પાઉન્ડ
વેરોનલ, સલ્ફોનલ, ટ્રાયોનલ
ક્યાનાબીસ ઇન્ડીકા ટીંચર
સોડા મીન્ટ. જીંજામેન્ટ
ક્રોરી મીન્ટ

INTERTRIGO:—(Chafing.)

Keep the skin surfaces apart.

Powders—

લેનોલાઇનિ ટોઇલેટ પાઉડર
ઝીન્ક ઓકસાઇડ, બીસ્મથ

Lotions—

ગ્લીસરાઇન. ગ્લીસરાઇનિ ઓફ બોરેક્સ

Ointments—

બોરોફેક્સ
ટેનીક એસીડ. કેલેમાઇન અથવા લેડ સબ એસીટેટ. લેનોલાઇન.
હેઝેલાઇન ક્રીમ

IRITIS:—

Treat cause, traumatism, syphilis, rheumatism, gout.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ક્વીનાઇન, આરસેનીયસ એસીડ

પોટાસ્યમ આયોડીડ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

કીકીને વિસ્તૃત કરવા સારૂ એટ્રોપાઇન અથવા હોમેટ્રોપાઇન નાંખો.

કોકાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ

એટ્રોપાઇન અને કોકાઇન

હોમેટ્રોપાઇન અને કોકાઇન

કોકાઇન અને યુકેઇન

હેમીસીન

લમણાપર બ્લીસ્ટર મારો અથવા જળો મુકાવો.

JAUNDICE—**કમળો:—**

કારણ શોધી કાઢી કારણને દુર કરો

ગરમ બાથ

કેલોમલ. બ્લ્યુ પીલ

બ્લ્યુ પીલ અને રુબાર્બ

પોડોફીલીન અને યુયોનીમીન

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ

મીસ્ચુરા આલ્બા

સોડીયમ સલ્ફેટ

ઓકસબાઇલ અથવા પીગ બાઇલ

કલોરલ હાઇડ્રેટ

સાઇટ્રીક એસીડ

ડીલ્યુટ મીનરલ એસીડસ

વાપરવા લાયક મિશ્રણ:—

આમોનીઆ ક્લોરાઇડ	...	૩૦ ગ્રેન
સકસ ટેરેક્સી	... ...	૧½ ડ્રામ
એકસ્ટ્રેકટ કેસકેરા સેગ્રેડા લીકવીડ		૧ ડ્રામ
ટીંચર પોડોફીલી	... ...	૧૫ ટીપા
મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ	... ...	૩ ડ્રામ
સોડા સલ્ફાસ	... ...	૩ ડ્રામ
ટીંચર સેના કો	... ...	૧ ડ્રામ
પોટાસ સાઇટ્રાસ	... ...	૧૫ ગ્રેન
ટીંચર હાયોસાઇમસ	... ...	૧૫ ટીપા
એકવા મેન્થા પીપરેટા	...	૨ ઔંસ

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વખત પીવું.

LACTATION:—

To increase—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ઉત્તમ ખોરાક, પૌષ્ટીક ઉપચાર
પરફેકટેડ વાયેથ બીફ જ્યુસ
કેપલર માલ્ટ એકસ્ટ્રેકટ
થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ
પોટાસ્યમ કલોરેટ
બામોસ
એનીઝ અથવા ડીલવોટર
કોટન સીડ એકસ્ટ્રેકટ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

પીલોકારપાઇન નાઇટ્રેટ

To diminish:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

બેલાડોના ટીંચર
અરગટ. અરગોટીન
અરન્યુટીન

બહારના ઉપચાર તરીકે—

બેલાડોના પ્લાસ્તર

LARYNGITIS:—

નિક્ષ્ણ:—

Warm room and moist air, prohibit talking, allay cough.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ફેબ્રીફ્યુજ મીશ્રણ
એકોનાઇટ. આમોન્યા કલોરાઇડ
આમોન્યા કલોરાઇડ અને બોરેકસ
આમોન્યા કલોરાઇડ કમ્પાઉન્ડ
ઓપીયમ, પોટાસ્યમ નાઇટ્રેટ
પોટાસ્યમ કલોરેટ

મોંમાં રાખી ચુસવા સારૂ—

આમોન્યમ કલોરાઇડ અને લાઇકરીસ
લીન્સીડ, લાઇકરીસ અને કલોરોડાઇન
મોરફાઇન અને ઇપીકાકયુઆના

પેકટોરલ
પાઈન ટાર કમ્પાઉન્ડ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

ગરમ શેક
છાતીપર જળો લગાડવી

નાસ તરીકે:—

બેન્ઝોઈન કમ્પાઉન્ડ ટીંચર
થાઇમોલ
બેલાડોના અને ક્રેનીયમ
આમોન્યમ કલોરાઇડ
યુકેલીપ્ટસ ઓઇલ
પીનોલ

Sprays:—છંટકાવ તરીકે—

મેન્થોલ, પેરોલાઇન
બોરીક એસીડ (ગરમ પ્રવાહી)
હેમીસીન

જુની:—

દરદીને પડતા કફમાં ટયુબરકયુલ બેસીલસ નામના જંતુ છે કે નહીં તેની તપાસ કરો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

આમોન્યમ કલોરાઇડ અને લાઇકરીસ
આમોન્યમ કલોરાઇડ કમ્પાઉન્ડ
કોડાઇન. કયુબેબ કમ્પાઉન્ડ
કયુબેબ અને બેલાડોના
પોટાશ્યમ કલોરેટ, બોરેકસ અને કોકાઇન કમ્પાઉન્ડ
ટાર અને કોડાઈન
પાઇન ટાર કમ્પાઉન્ડ

મોમાં રાખવા માટે:—

કોકાઇન
મોરફાઇન અને ઇપીકાકયુઆના
પીનોલ. ગ્લીસરાઈન
ગ્લીસરાઈન અને બ્લેક કયુરેન્ટ
આમોન્યમ કલોરાઇડ અને લાઇકરીસ
ગ્લીસરાઇન, ટેનીન અને બ્લેક કયુરેન્ટ
ગ્લીસરાઇન, ટેનીન, કેપસીકમ અને બ્લેક કયુરેન્ટ
રેહટની, મેન્થોલ અને કોકાઈન

કોકાઇન
રેડગમ અને કોકાઇન
પેકટોરલ
પાઇન ટાર કમ્પાઉન્ડ
સ્લીપરી એલ્મ
કાર્બોલીક એસીડ અને સ્લીપરી એલ્મ

છંટકાવ તરીકે—
કાર્બોલીક એસીડ
નેઝલ, ફેનલ કમ્પાઉન્ડ
નેઝલ, યુકેલીપ્ટા કમ્પાઉન્ડ

Insufflations:—
બીસ્મથ સબ ગેલેટ
બીસ્મથ સબ નાઇટ્રેટ
બીસ્મથ અને મોરફાઇન
ટાનીક એસીડ

બહારના ઉપચાર તરીકે—
કોકાઇન, યુકેઇન, મોરફાઇન, હેમીસીન, ટેનીક એસીડ, ગ્લીસરાઇન સાથે મિશ્ર કરેલું ટાનીક એસીડ.

LEAD POISONING:-સીસાનું વિષ:—

જુના વિષના કેસમાં—
પ્રોફીલેકટીક મેઝરસ
ડીલ્યુટેડ સલ્ફ્યુરીક એસીડ
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ. મોરફાઇન
ઓપીયમ. પોટાસ આયોડીડ

LEPROSY:—કોઢ:—
હમેશાં ગરમ પાણીનો બાથ લેવો. (૧૦૫ ડીગ્રી ફેરેનેટ)
હમેશાં કપડા વારંવાર બદલતા રહેવું
વિવિધ પ્રકારનું જુદુ જુદુ ભોજન ખાવું
Nerve stretching to relieve pain.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—
છાલ મોગરા ઓઇલ અથવા ગરજન બાલઝમ ૫ ટીપાના પ્રમાણમાં. (ધીમે ધીમે વધારીને લેવું. દીવસમાં ત્રણ વખત ખોરાક ખાધા પછી લેવું.)

સોડીયમ સેલીસીલેટ
આયર્ન અને કવીનાઇન સાઇટ્રેટ
ઈકિથીઓલ, કોડલીવર ઓઇલ
કેપલર સોલ્યુશન

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

છાલ મોગરા તેલ (૫ થી ૬૦ ટીંપા સુધી)

બહારના ઉપચાર તરીકે—

લેનોલાઇન અને પાઇરોગેલીક એસીડ (10%) અવયવ ઉપર લગાડવું.
લેનોલાઇન અને ક્રાઇસોરોબીન (10%) ચહેરા અને ગળાપર લગાડવું.

LEUCOCYTHÆMIA:—(see anæmia)

LEUCORRHŒA:—**પ્રદર-ધુપણી,—**

સાધારણ રીતે સામાન્ય તનદુરસ્તી સુધારો
પ્રદર થવાનું જો કાંઈ કારણ જડી આવે તો તે દુર કરો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

કવીનાઇન બી સલ્ફેટ. અરગોટીન
અરન્યુટીન. ફેરીક કલોરાઇડ
બ્લડ પીલ અને આરસેનીક
હાઇડ્રાસ્ટીન હાઇડ્રોકલોરાઇડ
બ્લડ પીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા
મેંગેનીઝ અને આયર્ન
હેમીસીન
મેમોસ
કેપલર પ્રેપેરેશન વીથ આયર્ન અને ફોસ્ફરસ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

વેજીનમમાં નીચેની દવાની પીચકારી મારવી.
ગરમ પાણી, બોરીક એસીડ, એલમ, એલમ અને ઝીન્ક સલફેટ, ઝીન્ક સલ્ફેટ, ટાનીક એસીડ, કાર્બોલીક એસીડ, ઝીન્ક સલ્ફો કાર્બોલેટ, ઝીન્ક પરમેગ્નેટ, ઝીન્ક સલ્ફેનીલેટ અથવા નીઝીનનાં પ્રવાહીની પીચકારી મારવી.

LOCOMOTOR ATAXY:—

Examine carefully for any urethral

constriction or the peripheral irritation.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ક્વીનાઇન. સ્ટ્રીકનાઇન.
પોટાસ્યમ આયોડીડ
નકસવોમીકા ટીંચર
બેલાડોના. આરસેનીક
એન્ટીપાઇરીન, ફીનાસીટીન
કોડીમીન, ફોરમેટસ
ગ્લીસરો ફોસ્ફેટસ

પીડાને વાસ્તે:—

ઝેકસા
ઝેકસા અને ફીનાસીટીન
એસ્પીરીન

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

સ્ટ્રીકનાઇન, એટ્રોપાઇન
મોરફાઇન
મોરફાઇન સ્ટ્રીકનાઇન

***LUMBAGO.* કમરનો વા:—**

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

પોટાસ્યમ આયોડીડ
આમોન્યમ ક્લોરાઇડ
ગ્વાયાકમ અને સલ્ફર
ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ
સોડીયમ સેલીસીલેટ
ઝેકસા
ઝેકસા અને ફીનાસીટીન
ઝેકસા અને ડોવર પાઉડર
ઝેકસાક્વીન
ઝેકસા અને ઝેકસેક્વીન
સોડીયમ સેલીસીલેટ અને પોટાસ બાય કાર્બોનેટ
કોલચીકમ કમ્પાઉન્ડ
બેલાડોના, ડોવર પાઉડર
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ

મીસ્યુરા આલ્બા
એસ્પીરીન

બહારના ઉપચાર તરીકે—

શેક, ફ્લાલીનનો પાટો, બરફ, ઇથર સ્પ્રે, બ્લીસ્ટર, રાઇ, કેમ્ફર, કેપસીકમ, ટરપેનટાઇન, હોટ આયર્ન.

A needle passed into the erector spinae.
Constant current.
Ionisation with cocaine or Potassium Iodide.

બેલાડોના પ્લાસ્તર
મેન્થોલ કમ્પાઉન્ડ પ્લાસ્તર
ક્લોરોફોર્મ લીનીમેન્ટ
એકોનાઇટ લીનીમેન્ટમાં મિશ્ર કરી મેન્થોલ વાપરવું.
ટરકીશ બાથ. હોટ એર બાથ્સ

ત્વચામાં આપવાની પીચકારી તરીકેઃ—
મોરફાઇન. એકોનાઇટીન

LUPUS—
Good hygienic conditions.

અંદરના ઉપચાર તરીકેઃ—
કેપલર સોલ્યુશન
કવીનાઇન. આરસેનીયસ એસીડ
ઇસ્ટન સીરપ, આયોડાઇન.
હાઇપોફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ
બ્લડ પીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા
થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ, ક્રીયોસોટ
કેલોમલ અને ક્રીયોસોટ

બહારના ઉપચાર તરીકે—
Finsen rays. Radium.
Rontgen Rays
Scraping, Scarification
Multiple punctures. cautery

Ionisation with copper salts.
આરસેનીકલ પેસ્ટ
ક્રીયોસોટ અને સેલીસીક એસીડ પ્લાસ્તર
ઝીન્ક ક્લોરાઇડ પેસ્ટ
કાઇસોરોબીન ઓઇન્ટમેન્ટ
લેનોલાઇન ઇકથીઓલ સોપ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—
ટ્યુબરક્યુલીન 'વેલકમ'

***MALARIA*—(see ague.)**

***MANIA*—ઉન્માદઃ—**

Acute—તિક્ષ્ણઃ—

અંદરના ઉપચાર તરીકે—
ક્લોરલ હાઇડ્રેટ
બેલાડોના
મોરફાઇન
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ
કેનાબીસ ઇન્ડીકા ટીંચર

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—
મોરફાઇન
હાયોસાઇન
હાયોસીઆમીન

બહારના ઉપચાર તરીકે—
કોલ્ડ ડોચ

***MARASMUS:*—**
કારણ શોધી કાઢો
જરૂર જણાય તો પેપટોનાઇઝડ ફુડ આપો.
પરફેકટેડ વાયેથ બીફ જ્યુસ
બોવો, બીફ અને આયર્ન વાઇન
કેપ્લર પ્રેપેરેશન્સ
જો દરદી ઠંડો નાસ લઇ શકે એવી શક્તિમાં હોય તો દરેક સવારે ઠંડા પાણીનો બાથ આપવો.
બ્લડ પીલ
બ્લડ પીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા
આયર્ન અને આરસેનીક કમ્પાઉન્ડ
ગ્લીસરો ફોસફેટસ
ફોરમેટસ. વાના.

***MENORRHAGIA*—અતિ આર્તવઃ—**
કારણ શોધી કાઢો, કારણને દુર કરો.

આરામ આપો
બિછાનું સાર રાખી પગ ઉંચા રખાવો
ગરમ પીણા અને ગરમ દવાઓનો ત્યાગ કરો.
વેજીનામાં રૂના પોતા રાખો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

અરગટ. અરગોટીન. અરન્યુટીન.
ટાનીન
વાઇબરનમ પ્રુનીફોલીયમ એકસ્ટ્રેકટ
લેડ એસીટેટ. થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ
ફેરીક કલોરાઇડ
મામોસ
હેઝેલાઇન
લેડ વીથ ઓપીયમ
હાઇડ્રાસ્ટીન હાઇડ્રોકલોરાઇડ
હાઇડ્રાસ્ટીન કમ્પાઉન્ડ
હાઇડ્રાસ્ટીન કમ્પાઉન્ડ વીથ કોટરનાઇન હાઇડ્રો-
કલોરાઇડ
કેલ્શમ લેકટેટ
હેમીસીન
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ
ડીજીટેલીસ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

અરગોટીનાઇનિ સાઇટ્રેટ
અરન્યુટીન
પીટયુટરી એકસ્ટ્રેકટ.

નાસ તરીકે:—

અમીલ નાઇટ્રીટ

MIGRAINE—(see headache)

MILK—(see Lactation)

***MUMPS*—ગાલપચોરીઆ:—**

બિછાનામાં પડી આરામ લેવો. ગરમ ઉપચાર રાખવા.
હલકો ખોરાક ખાવો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

બ્લ્યુ પીલ અને રૂબાર્બ
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ
મીસ્ચુરા આલ્બા
એકોનાઇટ
ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ
એન્ટીફેબ્રીન ફીનાસીટીન

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

ગ્લીસરીન ઓફ બેલાડોના

MYXOEDEMA:—

થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ

NEPHRITIS:—(see bright's disease)

NEURALGIA—**મસ્તક શૂળ:—**

Correct any astigmatism or error of refraction of the eyes; carefully examine every tooth, and treat, if present, syphilis, gout, rheumatism, anaemia or ague. Secure good hygienic conditions.

બ્લડ પીલ. આરસેનીયસ એસીડ
બ્લડ પીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા
મેંગેનીઝ અને આયર્ન પ્રેપેરેશન્સ
હાઇપોફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ
ક્વીનાઈન બી સલ્ફેટ
ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ
નકસવોમીકા. બેલાડોના.

For an attack:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

એન્ટીપાઇરીન. ક્લોરલ હાઇડ્રેટ
બીટીલ ક્લોરલ હાઇડ્રેટ અને જેલસીમીન
કયાનાબીસ ઇન્ડીકા
એન્ટીફેબ્રીન કમ્પાઉન્ડ, એકોનાઇટ
ઝેકસા
ઝેકસા અને ફીનાસીટીન
ઝેકસા અને ડોવર પાઉડર
ઝેકસેક્વીન

ઝેકસા અને ઝેકસેકવીન
એસ્પીરીન. ફીનાસીટીન કમ્પાઉન્ડ
જેલસીમીયમ ટીંચર
ઝીન્ક વેલેરીએનેટ
ફીનાસીટીન
થી વેલેરીએનેટસ
કેફાઈન કમ્પાઉન્ડ
પોટાશ્યમ બ્રોમાઇડ
આમોન્યમ કલોરાઈડ. ટ્રીનીટ્રીન.
મોરફાઇન ઓર ઓપીયમ
મેન્થોલ કમ્પાઉન્ડ.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

ઠંડા અગર ગરમ ઉપચાર
રાઇ. પ્લાસ્તર. કેપસીકમ.
મેન્થોલ. કોકાઇન લોશન
મેન્થોલ કમ્પાઉન્ડ પ્લાસ્તર.
સ્પ્રેઝ ઓફ મેન્થોલ ઇન પેરોલાઈન.
ઇથર.

ઇથીલ કલોરાઈડ.
કન્ટીન્યુઅસ કયુરેન્ટ.
Nerve stretching and excision.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

એકોનાઇટીન નાઇટ્રેટ.
એટ્રોપાઇન સલ્ફેટ.
કેફાઇન સોડીઓ સેલીસીલેટ.
મોરફાઇન અને એટ્રોપાઇન.
મોરફાઇન ઇનટુ શીથ ઓફ નર્વ.
આલ્કોહોલ „ „ „ „

નાસ તરીકે:—

અમીલ નાઈટ્રીટ;
કલોરોફોર્મ.
ઇથર.

NEURASTHENIA:—

એબન્ડન્ટ ફુડ.
એબસોલ્યુટ રેસ્ટ વીથ ઇસોલેશન વહેર નેસેસરી.

ચંપી.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

બ્લડ પીલ. આરસેનીયસ એસીડ.
બ્લડપીલ અને આરસેનીક.
બ્લડપીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા.
હેમીસીન. થ્રી વેલેરીએનેટસ.
ગ્લીસરો ફોસ્ફેટસ. વાના.
કવીનાઇન. સ્ટ્રીકનાઇન, ડીડીમીન.
મેંગેનીઝ અને આર્યન સાઇટ્રેટ.
ફોરમેટસ, કેપલર પ્રોડકટસ.

NIGHT SWEATS—**રાતનો પરસેવો:—**

કારણ શોધી કાઢો.
જો કપડા પરસેવાવાળા બીના રહેતા હોય તો કપડા બદલી નાંખો.
સૂતી વખતે ગરમ દુધ આપો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

એટ્રોપાઇન. બેલાડોના.
સ્ટ્રીકનાઇન. ઝીન્ક ઓકસાઇડ.
કવીનાઇન બીસલ્ફેટ.
ટ્રાયોનલ. ટ્રીનીટ્રીન.
ગ્વાયાકોલ કાર્બોનેટ. કોડાઇન.
ગ્વાયાકોલ કેમ્ફોરેટ.
ડોવર પાઉડર. ચીનોસોલ.
ઇરીથ્રોલ ટેટ્રેનાઇટ્રેટ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

ગરમ પાણીમાં વાદળી બોળીને શરીરપર ફેરવવી.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

એટ્રોપાઇન.
પીક્રો ટોકસીન.

નાસ તરીકે—

અમીલ નાઇટ્રીટ.

NIPPLES, SORE:—

If during Lactation:—

ધાવતી વખતે શીલ્ડ વાપરો.
ધાવ્યા પછી તે જગ્યા ધોઇ સાફ રાખો.
ગ્લીસરાઇન અને સ્પીરીટથી ડીંટડીને ધુઓ.
હેઝેલાઇન અથવા સ્પીરીટ અને લાઇમ વોટર બંને સરખા ભાગે મિશ્ર કરી ડીંટડીને ધુઓ.
Inunction with Lanoline, Hazeline cream, Borofax, or Borax in lanoline.

If not suckling:—ધાવતું ન હોય ત્યારે—

બાલઝમ ઓફ્પેરૂ અથવા ટોલુ.
બેન્ઝોઇન કમ્પાઉન્ડ ટીંચર.
કોકાઇન લોશન. કોલોડીયન.
સીલ્વર નાઇટ્રેટ લોશન.

OBESITY—જાડાપણું-મેદપણું:—

થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ.
સેકસીન (સાકરને બદલે)
પોટાસ્યમ આયોડીડ. આયોડાઇન.
કાર્લસબાડ સાલ્ટ.
વીચી વોટર. કીસીંજન વોટર.

OPHTHALMIA–(see conjunctivitis)

ORCHITIS:—

કારણો શોધી કાઢો; ચાંદી, ગાલપચોરીઆ, પ્રમેહ વગેરે જે કાંઇ દરદ હોય તે પ્રથમ મટાડો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

અફીણ. એકોનાઇટ.
ઇપીકાકયુઆના અને એન્ટીમની.
પોટાસ્યમ આયોડીડ (વધારે પ્રમાણમાં)
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ.
મીસ્ચુરા આલ્બા.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

આરામ. સસપેન્સરી બેન્ડેજ.
પ્રેસ્યુર બાય સ્ટ્રેપીંગ.
એવેપોરેટીંગ લોશન. બરફ.
લેડ અને ઓપીયમ લોશન.
ગ્લીસરાઇન ઓફ બેલાડોના.

ગ્વાયાકોલ. આયોડાઇન ટીંચર.

આયોડાઇન ઇન લેનોલાઇન.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

એકોનાઇટીન નાઇટ્રેટ.

OTORRHOEA:—

Treat the cause, e. g. adenoids, mastoiditis.

H. P. લોશનની (૧—૪૦૦૦ ભાગ) અથવા મરકયુરીક પોટાસ્યમ આયોડીડ લોશનની (૧—૪૦૦૦ ભાગ) ધીમી પીચકારીથી કાનને ધુવો. ઇનસફ્લેટરથી આયડોફોર્મ અને બોરીક એસીડના સમાન ભાગ મિશ્ર કરી કાનમાં ૪ કો સાયોનાઇડ ગોઝનું ૨ કાનમાં રાખો. જ્યાંસુધી પ્રવાહી વહેતું બંધ થાય ત્યાં સુધી ઉપર પ્રમાણે સારવાર કરો.

આલ્કાહોલના લોશનથી કાનને ધુવો, એલમ; એલમ અને ઝીન્ક કમ્પાઉન્ડ, બોરીક એસીડ ગ્લીસરાઇન ઓફ ટાનીક એસીડ, નીઝીન અથવા ઝીન્ક પરમેગ્નેટ વાપરો.

OZ.ENA:—

કારણ શોધી કાઢો કારણને દુર કરો.

Sprays or Douches:—

નેઝલ એન્ટીસેપ્ટીક અને આલ્કાલીન કમ્પાઉન્ડ.

હેઝેલાઇન.

નેઝલ, ફેનલ કમ્પાઉન્ડ.

પોટાસ્યમ પરમેગ્નેટ.

ઇનસફ્લેશન્સ તરીકે—

કમ્પાઉન્ડ મેન્થલ સ્નફ.

ચીનોસોલ.

PALPITATION—ફડક-થડકો—(see heart)

PARALYSIS AGITANS:—

આરામ લેવો.

સાધારણ પોષણદાયક અને હલકો ખોરાક ખાવો.

ચિન્તા અને શ્રમથી મુક્ત થઈ આનંદમાં રહેવું.
ચંપી કરાવવી.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

હાયોસીયામીન સલ્ફેટ.
હાયોસાઇન હાઇડ્રોબ્રોમાઇડ.
ટોનીક્સ. ફોરમેટસ. કેપલર સોલ્યુશન.
ગ્લીસરો ફોસ્ફેટસ.

PEDICULI:—

Of the head:—

કેરોસીન ઓઇલ અને ઓલીવ ઓઇલ સરખા ભાગે મિશ્ર કરી વાપરવું.
કાર્બોલીક એસીડ લોશન.
કોરોસીવ સબ્લીમેટ લોશન.
વ્હાઇટ પ્રેસીપીટેટ ઓઇન્ટમેન્ટ, વીથ લેનોલાઇન
મરક્યુરી ઓલીએટ.

Of the body:—

શરીરને વારંવાર ધોઇને સાફ રાખો અને સ્વચ્છ કપડાં પહેરો.
કોરોસીવ સબ્લીમેટ લોશન.
મરક્યુરી ઓલીએટ.
સલ્ફર, ઇથર,
પેરોલાઇન.

PERICARDITIS:

કારણ શોધી કાઢો. આરામ લેવો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

એકોનાઇટ. ક્વીનાઇન. ડીજીટેલીસ
પોટાસ્યમ આયોડાઇડ.
ઓપીયમ. મોરફાઇન
સોડીયમ સેલીસીલેટ.
ઝેકસા.
એસ્પીરીન, ઝેકસેક્વીન
સોડીયમ સેલીસીલેટ અને પોટાસ્યમ બાયકાર્બોનેટ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

બરફની કોથળી. જળો. પ્લાસ્તર.

PERITONITIS:—

કારણ શોધી કાઢો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

જો ઉલ્ટી થતી હોય તો પાણી, બરફ, બરફનું પાણી અગર ગરમ પાણી આપવું.

ડોવર પાઉડર. મોરફાઇન.

એકોનાઇટ.

એન્ટીફેબ્રીન

કેલોમલ

અફીણ સાથે મિશ્ર કરી કેલોમલ આપવું

સેલાઇન્સ

સેલોલ ટરપેનટાઇન.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

પેટપર બરફની કોથળી રાખવી.

ટરપેનટાઇન સ્ટુપ્સ

જળો મુકાવવી.

ગુદા વાટે—બસ્તી તરીકે—

ટરપેનટાઇનની બસ્તી.

સેલાઇન સોલ્યુશન.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

મોરફાઇન. સ્ટ્રીકનાઇન.

મોરફાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન

એન્ટી–સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ

પોલીવેલન્ટ, વેલકમ

એન્ટી–કોલન બેસીલસ સીરમ

એન્ટી–ગોનોકોકસ સીરમ

એન્ટી–સ્ટેફીલો કોકસ સીરમ

પોલીવેલન્ટ, 'વેલકમ'

PERSPIRATION—**પરસેવો:—**

જો અતિશય વળતો હોય તો નાઇટ સ્વીટસના દરદમાં લખેલ ઉપચાર કરો.

પરસેવો જો ગંધાતો હોય તો બોરીક એસીડ, કાર્બોલીક એસીડ, કોરોસીવ સબ્લીમેટના લોશનથી

ધુઓ, અથવા સાબુ અને પાણીથી ધુઓ, અથવા ૨ પરસન્ટ ફારમેલ્ડીહાઇડના લોશનથી ધુઓ.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

બેન્ઝો–નેપથલ

બીટા–નેપથલ કમ્પાઉન્ડ

PHARYNGITIS:—

સોજા ઉત્પન્ન થાય એવું કોઇપણ કારણ હોય તે મટાડો, બીડી પીવી બંધ કરો; અતિશય ઠંડીમાં ફરો નહીં; અને વધારે બોલવું નહીં.

સામાન્ય તનદુરસ્તીમાં કોઇપણ પ્રકારની ખામી હોય તો દુર કરો; બંધકોશ હોય તો મટાડો.

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

Application of electric cautery to granular areas.

આમોન્યમ ક્લોરાઇડ

આમોન્યમ ક્લોરાઇડ અને બોરેક્સ

આમોન્યમ ક્લોરાઇડ કમ્પાઉન્ડ

આમોન્યમ ક્લોરાઇડ અને લાઇકરીસ

બેન્ઝોઇક એસીડ કમ્પાઉન્ડ

પોટાસ્યમ ક્લોરેટ અને બોરેક્સ

પોટાસ્યમ ક્લોરેટ, બોરેક્સ અને કોકાઇન કમ્પાઉન્ડ

રેડ ગમ. ક્યુબેબ કમ્પાઉન્ડ

ક્યુબેબ અને બેલાડોના

સ્લીપરી એલ્મ

કાર્બોલીક એસીડ અને સ્લીપરી એલ્મ

ફેરીક ક્લોરાઇડ, સોલ્યુશન ઇન ગ્લીસરાઇન

ક્રેમેરીઆ અને કોકાઇન

કોકાઇન, કોડાઇન

ગ્લીસરાઇન

ગ્લીસરાઇન અને બ્લેક કયુરેન્ટ

ગ્લીસરાઇન, ટેનીન, કેપસીકમ અને બ્લેક કયુરેન્ટ

લીન્સીડ, લાઇકરીસ અને ક્લોરોડાઇન

મોરફાઇન અને ઇપીકાકયુઆના

પેકટોરલ

પાઇન ટાર કમ્પાઉન્ડ

પીનોલ, રેડ ગમ અને કોકાઈન
રહેટની, મેન્થોલ અને કોકાઇન

કોગળા કરવા તરીકે:—

સોડીયમ કલોરાઇડ, હેમીસીન
હેઝેલાઇન
પોટાસ્યમ કલોરેટ
ફેરીક કલોરાઈડ
નેઝો-ફેરીન્જલ કમ્પાઉન્ડ
નેઝલ, આલ્કાલીન કમ્પાઉન્ડ
એલમ, મીનરલ એસીડ્સ
રહેટની, મરહ, બોરેક્સ
બોરીક એસીડ
બોરીક એસીડ અને ઝીન્ક સલ્ફેટ.

બ્રશથી લગાડવા સારૂ:—

ગ્લીસરાઈન ઓફ ટાનીક એસીડ
મ્યુસીન. સીલ્વર નાઇટ્રેટ
ઝીન્ક સલ્ફેટ ઓર કલોરાઈડ
ફેરીક કલોરાઇડ

ઇન્હેલેશન્સ તરીકે:—

બેન્ઝોઇન કમ્પાઉન્ડ ટીંચર
બાલઝમ ઓફ ટોલુ ઓર પેરૂ
બેલાડોના ટીંચર
આમોન્યમ કલોરાઇડ
હેઝેલાઈન, થાઇમોલ

છંટકાવ તરીકે—

કોકાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ
કોકાઇન અને યુકેઇન
મેન્થોલ ઈન પેરોલાઈન
નેઝલ, એન્ટીસેપ્ટીક અને આલ્કાલીન કમ્પાઉન્ડ
હેમીસીન
હેઝેલાઈન, કાર્બોલીક એસીડ.

***PHTHISIS*—ક્ષય:—**

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ફ્લ્યુર પ્રેપેરેશન્સ
પરફેકટેડ વાચેથ બીફ જ્યુસ

આલ્કોહોલ, ગ્લીસરાઇન, ક્વીનાઇન
હાઇપોફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ
હાઇપોફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ વીથ ક્રીયોસોટ
સ્ટ્રીકનાઇન, ઇસ્ટન સીરપ
ગ્વાયાકોલ કાર્બોનેટ
ગ્વાયાકોલ કેમ્ફોરેટ
એટ્રોપાઇન. (પરસેવો અટકાવવા માટે)
ડોવર પાઉડર
ડાયોનલ
ઝીન્ક ઓકસાઇડ
ચીનોસોલ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

એટ્રોપાઇન અથવા પીક્રોટોકસીન (પરસેવા માટે)
પીલોકારપાઇન (૧/૬૦ થી ૧/૩૦ ગ્રેન) હમેશા પરસેવો વળતો હોય તે અગાઉ અડધા કલાક પહેલા પીચકારી મારવી.
મોરફાઇન અને સ્ટ્રીકનાઇન
ટ્યુબરકલ વેકસીન
મરકયુરી સકસીનીમાઇડ

ઇન્ટ્રાવેનસલી:—

આયડોફોર્મ ઇન પેરેફાઇન

નાસ તરીકે:—

બેન્ઝોઇન કમ્પાઉન્ડ ટીંચર
આયડોફોર્મ

બહારના ઉપચાર તરીકે—(છાતીપર)

બ્લીસ્ટરસ, મસ્ટર્ડ લીવ્ઝ
કેમ્ફોરેટેડ ઓઇલ
આયોડાઇન લીનીમેન્ટ
ટરપેનટાઇન

***PILES*—મસા-હરસ:—**

Treat the cause, e. g. constipation, pelvic pressure, portal obstruction, stricture

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

કેલોમલ અને સેલાઇન્સ, રબાર્બ.
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ, એફરવેસેન્ટ

મીસ્યુરા આલ્બા
સોડીયમ ફોસ્ફેટ, એફરવેસેન્ટ
" સલ્ફેટ "
ક્યુપીલ અને રૂબાર્બ
પોડોફીલીન, યુયોનીમીન
કેસકેરા સેગ્રેડા. એલેકસા
નકસવોમીકા ટીંચર
સલ્ફર કનફેકશન, સેના.
સલ્ફર અને ગ્વાયાકમ
લાઇકરીસ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર
લેકસેટીવ ફ્રુટ

બસ્તી વાટે—

ગરમ અથવા ઠંડા પાણીમાં ફટકડી, એલમ, હેઝેલાઇન અથવા હેમીસીન મિશ્ર કરીને વાપરવું.
એન્યુલ રેકટલ સપોઝીટોરી ઓફ હેઝેલાઇન કમ્પાઉન્ડ, હેમીસીન, ગોલ એન્ડ ઓપીયમ, મોરફાઇન, બેલાડોના, મોરફાઇન અને બેલાડોના, અથવા બીસ્મથ સબ ગેલેટ.
હેઝેલાઇન સપોઝીટોરી.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

હેઝેલાઇન, હેઝેલાઇન ક્રીમ
ટૉઇલેટ લેનોલાઇન
કોકાઇન ઇન લેનોલાઇન
યુકેઇન " "

***PLAGUE* (Bubonic) ગાંઠીયો પ્લેગ-મરકી—**

Absolute rest in bed; free ventilation; moderate temperature; warmth stimulation
સંપૂર્ણ રીતે આરામ બીછાનામાં પડીને લ્યો; સ્વચ્છ તાજી હવામાં રહો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

કેલોમલ ૫ થી ૧૦ ગ્રેન એકદમ આપવું; ત્યાર બાદ પાંચ કલાક પછી સેલાઇન પરજ આપવો.
સ્ટ્રોફેન્થસ, સ્ટ્રીકનાઇન.
આમોન્યમ કાર્બોનેટ
ઇથર
હાયોસાઇન, મોરફાઇન

હેમીસીન
પોટાસ્યમ બ્રોમાઈડ, કેમ્ફર
સેલોલ (અતિસાર સારૂ)
ટેકેમીન સોલ્યુશન અથવા એડ્રેનીયલ ક્લોરાઈડ સોલ્યુશન.
કાર્બોલીક એસીડ
કારડીક ટોનીક ડ્રગ્સ
પ્રવાહી ખોરાક થોડા થોડા પ્રમાણમાં આપવો.
બરફ, બરફવાળુ દુધ
પરફેકટેડ વાયેથ બીફ જ્યુસ
બ્રાન્ડી, બીર, સ્ટાઉટ

ત્વચામાં મારવાના પીચકારી તરીકેઃ—

એન્ટી–પ્લેગ સીરમ
એન્ટી–પ્લેગ વેકસીન
હાયોસાઈન, મોરફાઇન
મોરફાઈન અને એટ્રોપાઇન
સ્ટ્રીકનાઈન, ઇથર, વેલકમ
સ્ટ્રોફેન્થીન.

બહારના ઉપચાર તરીકે—(ગાંઠપર)

ગાંઠમાં કાર્બોલીક એસીડની પીચકારી મારવી.

Subcutaneous incision.

બહારના ઉપચાર તરીકે—(સામાન્ય)

Wet Pack. Tepid sponging.
માથાપર ઠંડી રાખવી. Leiters' tubes.
રાઇનું પ્લાસ્તર. બ્લીસ્ટર

નાસ તરીકે—

આમોન્યા, ઓકસીજન
અમીલ નાઇટ્રીટ

ગુદા વાટેઃ—

એનીમા ઓફ સ્ટાર્ચ અને ઓપીયમ
એન્યુલ મોરફાઈન
" કોકાઇન
સેલાઇન ઇન્જેકશન્સ.

PLEURISY—ફેફસાના અંતર પડનો વરમ:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

એકોનાઇટ, એન્ટીમની
મોરફાઇન, જેલ્સીમીયમ
પોટાસ્યમ આયોડીડ
સોડીયમ સેલીસીલેટ
ઝેકસા
એસ્પીરીન

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

સ્ટ્રેપીંગ. જળો મુકાવવી
પોટીસ, બ્લીસ્ટર.
લીનીમેન્ટ બેલાડોના. આયોડાઇન.
ટરપેનટાઇન. કેમ્ફર

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

મોરફાઇન
પીલોકારપાઇન નાઇટ્રીટ

PNEUMONIA—ત્રિદોષ-ફેફસાનો સોજો:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

એકોનાઇટ. આલ્કોહોલ
ઇથર
ઇપીકાકયુઆના અને એન્ટીમની
ડીજીટેલીસ. સ્ટ્રોફેન્થસ
કેફાઇન સાઇટ્રેટ. સરપેન્ટેરીઆ
સ્ટ્રીકનાઇન. નકસવોમીકા
ગોયાકોલ કેમ્ફોરેટ
આમોન્યમ કાર્બોનેટ
કેલશમ લેકટેટ
ઝેકસેકવીન
સ્પેરટાઇન સલ્ફેટ
સેનેગા
સોડીયમ સેલીસીલેટ
સોડીયમ સેલીસીલેટ અને પોટાસ્યમ બાય કાર્બોનેટ
ઝેકસા
ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ સ્કવીલ
આમોન્યમ કલોરાઇડ અને લાઇકરીસ.

બહારના ઊપચાર તરીકે:—

ઠંડા પાણીમાં બોળી વાદળી ફેરવવી ઠંડા બાથ.
છાતીપર બરફની કોથળી રાખવી. જળો મુકાવવી.
બ્લીસ્ટર મારવું. પોટીસ. કોટન વુલ.
ડીજીટેલીન. સ્ટ્રીકનાઈન
એન્ટી-ન્યુમોકોકસ સીરમ
ન્યુમોકોકસ વેકસીન

ઇન્હેલેશન્સ તરીકે:—

ઓકસીજન

ગુદાદ્વારે—

સેલાઈન ઇન્જેકશન્સ

PRICKLY HEAT:—

Linen or silk should be worn next to the skin and soap discontinued.

If irritation is severe, exercise should be forbidden.

Give very little to drink and only in very small quantities at a time, cold or effervescing fluids.

અંદરના ઊપચાર તરીકે:—

હેમીસીન
સુપ્રા-રેનલ ગ્લાંડ

બાહ્યોપચાર તરીકે:—

જો વલુર ફીડ થતી હોય તો તે કાર્બોલીક લોશન (1-80) અથવા કેલેમાઇનથી મટાડો.

Anoint body night and morning with lanoline I part and almond oil 8 parts, or, instead dust skin with Fuller's Earth (or starch) with Zinc oxide.

PROLAPSUS ANI:—

Treat the cause, e. g. debility, worms, vesical calculas, phimosis, stricture etc.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

સલ્ફર કન્ફેકશન, બીસ્મથ

લાઇકરીસ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર

લેકસેટીવ ફ્રુટ

ગ્વાયાકમ અને સલ્ફર

લેડ વીથ ઓપીયમ, પોડોફીલીન.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

હેઝેલાઇન, ટાનીક એસીડ

હેમીસીન, એલમ

એલમ અને ઝીન્ક કમ્પાઉન્ડ

ઝીન્ક કલોરાઈડ અથવા ઝીન્ક સલ્ફેટ, એન્યુલ રેકટલ સપોઝીટારીઝ ઓફ બીસ્મથ સ. ગેલેટ, હેઝેલાઇન, કમ્પાઉન્ડ ઓર ગોલ અને ઓપીયમ.

ઓપરેશન-વાઢકાપ કરવી.

PRURITUS AND PRURIGO:—

કારણ શોધી કાઢો

હમેશાં પેશાબમાં સાકર છે કે નહીં તેની તપાસ કરો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ

સોડીયમ સેલીસીલેટ

સોડીયમ સેલીસીલેટ અને પોટાસ્યમ બાય કાર્બોનેટ

કેલશમ લેકટેટ

આરસેનીયસ એસીડ, એટ્રોપાઈન

આમોન્યમ બ્રોમાઈડ

મોરફાઇન, થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

આલ્કાલીન કાર્બોનેટસના લોશનો

બોરીક એસીડ, કાર્બોલીક એસીડ, સેલીસીલીક એસીડ. હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ, એલમ, પ્લમ્બી એસીટાસ, કોકાઇન હાઇડ્રોકલોરાઈડ, સલ્ફ્યુરસ એસીડ, અથવા સીલ્વર નાઇટ્રાસ.

લીનીમેન્ટ બેલાડોના, કલોરોફોર્મ, ઓપીયમ કેમ્ફર, મેન્થોલ અથવા ઇકથીઓલ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

મોરફાઈન, એટ્રોપાઇન

PRURITUS ANI:—

હમેશાં સંભાળથી ગુદાની કુલડી અને મળાશયની બારીક તપાસ કરો. મળાશયના ચાંદા, ક્ષત અગર કરમ વીગેરે જે કાંઈ હોય તે પ્રથમ મટાડો.

કોફી અને તમાકુ લેવાની સખ્ત મનાઇ કરો.

આલ્કોહોલ કે દારૂ લેવાની બંધી કરો.

ખોરાક હલકો અને પોષણદાયક લેવો.

અતિશય સ્વચ્છતા રાખો.

દરેક ઝાડા કેડે ગુદાને સારી રીતે પ્રક્ષાલન કરી સ્વચ્છ રાખો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

- ઝેકસા
- અસ્પીરીન
- સોડીયમ સેલીસીલેટ
- સોડીયમ સેલીસીલેટ અને પોટાસ્યમ બાયકાર્બોનેટ.
- સોડીયમ બાયકાર્બોનેટ
- કેલશમ લેકટેટ
- ગ્વાયાકમ અને સલ્ફર
- લાઇકરીસ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર
- લેકસેટીવ ફ્રુટ
- સલ્ફર કનફેકશન
- મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ
- માસ્ચુલા આલ્બા
- થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

- પ્લંબી આયોડીડ ઇન લેનોલાઇન
- કેલોમલ ઇન લેનોલાઇન
- ફેનોફેકસ
- કોકાઇન
- યુકેઇન
- સીલ્વર નાઇટ્રેટ
- સેચ્યુરેટેડ સોલ્યુશન ઓફ બોરીક એસીડ ઇન હેઝેલાઇન.
- ગ્લીસરાઇન ઓફ બેલાડોના
- હેમીસીન
- ઇકથીયોલ.

ગુહ્ય વાટેઃ—

એન્યુલ સપોઝીટોરીઝ ઓફ મોરફાઇન, ગોલ અને
ઓપીયમ, હેમીસીન, બીસ્મથ સબ ગેલેટ, કોકાઇન,
અથવા હેઝેલાઇન કમ્પાઉન્ડ
હેઝેલાઈન સપોઝીટોરી.

PRURITUS VULVÆ:—

પેશાબમાં સાકર છે કે નહીં તેની તપાસ કરો
મધુ પ્રમેહ, ગાંઠીયો વા વગેરે જે કાંઇ દરદ હોય
તે પ્રથમ મટાડો.

અંદ ના ઉપચાર તરીકે—

સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ
સોડીયમ સેલીસીલેટ
સોડીયમ સેલીસીલેટ અને પોટાસ્યમ બાયકાર્બોનેટ.
ઝેકસા
ઝેકસેકવીન
ઝેકસા અને ઝેકસેકવીન
એસ્પીરીન
કેલશમ લેકટેટ
કવીનાઇન આરસેનીયસ એસીડ
આમોન્યમ બ્રોમાઇડ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

ગરમ વાદળી ફેરવવી
એલમનું ગરમ પ્રવાહી
બોરીક એસીડ ઇન હેઝેલાઇન
ફેને.ફેકસ, બોરોફેકસ
કોરોસીવ સબ્લીમેટ લોશન
કેલોમલ, કોકાઇન, યુકેઇન અથવા લેડ આયોડીડ
ઈન લેનોલાઈન.

PSORIASIS:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

એકોનાઇટ, આરસેનીકલ કમ્પાઉન્ડ
આરસેનીયસ એસીડ, કાર્બોલીક એસીડ
મરકયુરી પરકલોરાઇડ
પોટાસ્યમ આયોડીડ
સેલીસીન

મરકયુરી પરકલોરાઇડ અને પોટાસ આયોડાઇડ
કેલશમ સલ્ફાઇડ
સલ્ફર કમ્પાઉન્ડ
થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ, સલ્ફર આયોડાઇડ
ઇપીકાકયુઆના અને એન્ટીમની
ફેપલર સોલ્યુશન
ટરપેનટાઇન
સોડીયમ સેલીસીલેટ અને પોટાસ્યમ બાયકાર્બોનેટ.
ઝેકસા

બહારના ઉપચાર તરીકે—

આલ્કાલીન અથવા સલ્ફર બાથ્સ
ઓઇન્ટમેન્ટસ ઓફ:—
આમોન્યેટેડ મરકયુરી, મરકયુરી નાઇટ્રેટ, મરકયુરી આયોડાઇડ (રેડ) ક્રીયોસોટ, કાર્બોલીક એસીડ, થાઇમોલ, સેલીસીલીક એસીડ, પાઇરોગેલીક એસીડ, ક્રાઇસોરોબીન, સલ્ફર, ટાર, ઇકિથીયોલ અને લેનોલાઇન.

PUERPERAL FEVER:—સુતિકા જ્વર:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ફેરીક કલોરાઇડ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

યુટેરીન ડોચ ઓફ કોરોસીવ સબ્લીમેટ, અથવા મરકયુરીક પોટાસ્યમ આયોડાઇડ કયુરેટીંગ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

એન્ટી-સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ, પ્યુરપેરલ ફીવર, વેલકમ.
એન્ટી-સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ, પોલીવેલન્ટ, વેલકમ.
એન્ટી-કોલન બેસીલસ સીરમ, વેલકમ.

PURPURA:—

સારો ખોરાક
શાકભાજી
નકસવોમીકા
સ્ટ્રીકનાઇન
આરસેનીયસ એસીડ
આયર્ન અને આરસેનીક કમ્પાઉન્ડ

હેમીસીન

બ્લડ પીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા

અરગોટીન, અરન્યુટીન, ટરપેનટાઇન

ટાનીક એસીડ, કેલશમ લેકટેટ

કેપ્લર માલ્ટ એકસ્ટ્રેકટ

ગુહ્યદ્વારે અથવા ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:--

એન્ટી-સ્ટ્રેપ્ટો કોકસ સીરમ, પોલીવેલન્ટ, વેલકમ.

QUINSY:—(Tonsillitis.)

RETENTION OF URINE:—**મૂત્રાવરોધ:—**

Treat the cause, e. g. paraplegia, enlarged prostate, gonorrhœa, stricture, worms, hæmorrhoids. Retention may be present with, and indicated by, incontinence and, constant dribbing.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ઓપીયમ, મોરફાઇન

ડોવર પાઉડર

ઇપીકાકયુઆનાહ અને એન્ટીમની

બેલાડોના, હાયોસાઇમસ

લાઇકર પોટાસી, ફ્રીલી ડીલ્યુટેડ

જેલ્સીમીયમ

કયાનાબીસ ઇન્ડીકા.

બાહ્યોપચાર તરીકે:—

બાથ્સ, ફોમેન્ટેશન્સ, શેક.

પેરીનીયમપર જળો લગાડવી.

ગુહ્યવાટે—

એન્યુલ સપોઝીટોરીઝ ઓફ બેલાડોના અને મોરફાઇન.

RHEUMATIC FEVER:—**સંધીવાનો તાવ:—**

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

મીલ્ક ડાએટ, દુધનું ભોજન

દસ્ત સાફ લાવનાર ઉપચારો કરવા

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ
મીસ્ચુરા આલ્બા
ક્વીનાઇન બી સલ્ફેટ. સેલીસીન
ક્વીનાઇનિ સેલીસીલેટ
સોડીયમ સેલીસીલેટ
ફોરમેટ્સ
સોડીયમ સેલીસીલેટ અને પોટાસ્યમ બાયકાર્બોનેટ
ઝેકસા
ઝેકસા અને ફીનાસીટીન
ઝેકસેક્વીન
ઝેકસા અને ઝેકસેક્વીન
એસ્પીરીન. એન્ટીફેબ્રીન
સેલોલ, પોટાસ્યમ બાયકાર્બોનેટ
સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ
એકોનાઇટ
પોટાસ્યમ સાઇટ્રેટ
પોટાસ્યમ આયોડીડ

ફીનાસીટીન
કોલચીકમ કમ્પાઉન્ડ, ઓપીયમ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

સાંધાપર:—

સાંધાપર પીંજેલું રૂ વીંટાળો
સેલીસીલીક પાઉડર ભભરાવો
બ્લીસ્ટર મારો
પીડાશામક ઉપચારો કરો
ઇક્થીઓલ લોશન લાવો, તે પર ઢીલો પાટો બાંધો
એનોડાઇન એપ્લીકેશન લગાવો.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

એન્ટી-સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ, રૂમેટીક ફીવર

During convalescence:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

ટોનીક કમ્પાઉન્ડ
કેમ્ફર પ્રેપેરેશન્સ

પરફેકટેડ વાયેશ બીફ જ્યુસ
બ્લડ પીલ અને આરસેનીક
બ્લડ પીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા
હાઇપોફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ
ફોરમેટસ
ગ્લીસરો ફોસ્ફેટસ.

RHEUMATISM—તીક્ષ્ણ અને જુનોઃ—

આલ્કાલીન, સલ્ફર અને ટરકીશ બાથ
ઇલેકટ્રીક હોટ ઓર બાથ્સ
રેડીઅન હીટ અને લાઇટ
ચંપી કરાવવી
કેટફોરેસીસ
સ્વચ્છ હવાવાળુ મકાન
નિયમિત ખોરાક

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ, એન્ટીપેરીન
સોડીયમ સેલીસીલેટ, સેલીસીન
પોટાસ્યમ આયોડીડ, આયોડાઇનિ
પોટાસ્યમ બાય કાર્બોનેટ, સેલોલ
આરસેનીયસ એસીડ, સાઇટ્રીક એસીડ
ગ્વાયાકમ અને સલ્ફર
ગ્વાયાકોલ કાર્બોનેટ
ગ્વાયાકોલ કેમ્ફોરેટ
લીથીયમ કાર્બોનેટ, ઇકથીયોલ
ફોરમેટસ
બ્લડ પીલ અને આરસેનીક
બ્લડ પીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા
લીથીયમ બેન્ઝોએટ કમ્પાઉન્ડ
લીથીયમ સાઇટ્રેટ
એસ્પા
એસ્પીરીન
કોલચીકમ કમ્પાઉન્ડ
કમ્ફર સોલ્યુશન
પીપરેઝાઇન
સેલીસીલીક એસીડ
એકોનાઇટ ટીંચર
ગાલબેનમ કમ્પાઉન્ડ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

કેફાઇન સોડીયો-સેલીસીલેટ
એકોનાઇટીન નાઇટ્રેટ
એન્ટી-સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ, પોલીવેલન્ટ, વેલકમ.

બહારના ઉપચાર તરીકે—

લીનીમેન્ટ ઓપીયમ
,, બેલાડોના
,, કલોરોફોર્મ
,, કેમ્ફર
ટરપેનટાઇન
લીનીમેન્ટ ટેરીબીન્થીના

RHEUMATOID ARTHRITIS:—

નિયમિત ખોરાક અને આલ્કોહોલ

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

કેમ્ફર પ્રેપેરેશન્સ
થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ
ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ
લીથીયમ બેન્ઝોએટ કમ્પાઉન્ડ
ગ્વાયાકમ અને સલ્ફર
ગોયાકોલ કાર્બોનેટ
ગોયાકોલ કેમ્ફોરેટ
પીપરેઝાઇન' આરસેનાયસ એસીડ, ફોરમેટસ.
પોટાશ્યમ આયોડીડ
આયર્ન આયોડીડ
કોલચીકમ કમ્પાઉન્ડ
ઝેકસા
ઝેકસા અને ઝેકસેકવીન
એસ્પીરીન
મીથેલાઇન બ્લ્યુ

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

એકોનાઇટ, આરનીકા, કેપસીકમ
છાલમોગરા ઓઇલ
જળો
કેટા ફોરેસીસ
ઇકથીઓલ ઓઇન્ટમેન્ટ

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે—

એન્ટી-સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ, પોલીવેલન્ટ, વેલકમ.

RICKETS:—

સારો ખોરાક, દુધ. મલાઇ, ઇંડા, તાજા ફળફળાદી

સ્વચ્છ અને તાજી હવા, દરિયાઇ હવા.

કેપ્લર પ્રેપેરેશન્સ

કેમીકલ ફુડ, ઇસ્ટન સીરપ

હાઇપોફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ

થાઇમિસ ગ્લાન્ડ

બોન મેડયુલા

રેઝીડયુઅમ રૂથમ

સ્ટ્રીકનાઇન સલ્ફેટ

RINGWORM—દાદર:—

Of the scalp:—

જો અતિશય હોય તો માથે હજામત કરાવો; અને જેટલી જગ્યાએ દાદર હોય તેટલી જગ્યા શોધી કાઢો.

દાદરવાળી જગ્યા કાર્બોલીક સાબુથી સાફ રાખો; અને તેમાં ઉગેલા વાળને દુર કરો.

જો સાધારણ અને થોડી દાદર હોય તો દાદર અટકાવનાર મલમ આખા માથામાં ઘસો.

સલ્ફર અને સેલીસીલીક એસીડનું લેનાલાઇનવાળું મલમ વાપરો.

આમોન્યેએટેડ મરકયુરીવાળુ મલમ વાપરો.

Rub into the affected parts some parasiticide, dissolved in ether, and spirit, in Glycerine or lanoline (the strength must vary according to the age and the extent of surface involved.

Parasiticides that may be employed:—

એસેટીક એસીડ

ટરપેનટાઇન

બોરીક એસીડ ઇન ઇથર અને સ્પીરીટ

કાર્બોલીક એસીડ ડીલ્યુટેડ
કાફસેરોબીન અને સેલીસીલીક એસીડ
મરક્યુરી આયોડીડ (રેડ)
આયોડાઇન ટીંચર અને લીનીમેન્ટ
આયોડાઇન ઇન કલરલેસ ઓઇલ ઓફ ટાર
આયોડાઇન ઇન ઓઇલ ઓફ કેડ
મરક્યુરી નાઇટ્રેટ ઓઇન્ટમેન્ટ
કોપર અને મરક્યુરી ઓલીએટસ
રેઝોરસીન, સેલીસીલીક એસીડ
સલ્ફર, પ્રેસીપીટેટેડ
સલ્ફર અને સેલીસીલીક એસીડ
સલ્ફર અને આમોન્યાએટેડ મરક્યુરી
સલ્ફર આયોડીડ ઓઇન્ટમેન્ટ
સલ્ફ્યુરસ એસીડ, થાઇમોલ.

Croton oil treatment.

This requires very special care and attention as directed in works on skin diseases.

Ionisation with zinc or copper salts.

Of the Body—શરીરની દાદર:—

ઉપરના ઉપચારો કામે લગાડવા પણ જરા વધારે નરમ ઉપચાર કરીને કામે લગાડવા.

***SALIVATION:*—અતિશય થુંકનો પ્રવાહ:—**

કારણ શોધી કાઢો, ચોળીઆ ગર્ભાવસ્થા અથવા ન્યુરોસીસ કે પારાથી આવેલું મોં હોય તો પારાની ટ્રીટમેન્ટ અટકાવો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

એટ્રાપાઇન
બેલાડોના

SARCINÆ VENTRICULI:—

પેટને બહારથી ધોઇને સાફ રાખો
સેલોલ
સોડીયમ સલ્ફાઇટ
બીટા નેપથલ
ક્રીયોસોટ

સોડીયમ સેલીસીલેટ

SCABIS—**ખસ:**—

Disinfect linen with high pressure steam.

સલ્ફર, ટાર, આમોન્યાએટેડ મરરયુરી અથવા સ્ટોરેકસ લેનાલાઇનમાં મિશ્ર કરી આપવું.

શરીરપર પેરૂબાલ્સમનું વારનીશ કરવું.

સારવાર દરમ્યાન પેશાબમાં આલ્બ્યુમીન્યુરીઆ છે કે નહી તેની તપાસ કરવી.

SCIATICA:—

Always examine for possible intru-pelvic pressure, as e. g. from new growth.

નીચલુ આંતરડુ સાફ રાખો. પુખ્ત ઉમરના દરદીમાં બંધકોશ એ એક મુખ્ય કારણ હોય છે માટે બંધકોશને દુર કરો.

ઇલેકટ્રીક હોટ એર બાથ

રેડીઅન્ટ લાઈટ અને હીટ

ગરમ રાખના પાણીનો બાથ

High frequency currents.

Ionisation with cocain.

Potassium Iodide or salicylates.

ઝેકસા

ઝેકસા અને ફીનાસીટીન

ઝેકસા અને ડોવર પાઉડર

ઝેકસા અને ઝેકસેક્વીન

ઝેકસેક્વીન, એસ્પીરીન

ગ્વાયાકમ અને સલ્ફર

પાઇરેમીડન

કવીનાઈન વેલેરીએનેટ

ઝીન્ક વેલેરીએનેટ

SCURVY—**ખરજવું**:—

મનપસંદ હલકો ખોરાક, દુધ, તાજા ફળફળાદી, અને શાકભાજી, લાઇમ જ્યુસ અને લેમન જ્યુસ.

પોટાસ્યમ સાઇટ્રેટ
સાઇટ્રીક એસીડ
સોડીયમ સાઇટ્રેટ
સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ
રેઝીડીયમ રૂબ્રમ

EA SICKNESS—દરિયાઇ માંદગી:—

Prone position.
Tight clothing around abdomen.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

પરફેકટેડ વાયેથ બાઇ જ્યુસ
આઇસ્ડ ચેમ્પેઇન
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ
કલોરલ હાઇડ્રાસ
કેફાઇન કમ્પાઉન્ડ
સીરીયમ ઓકઝેલેટ
કલોરેલેમાઇડ
કોરી-મીન્ટ
કોકાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ
ફીનાસીટીન કમ્પાઉન્ડ
એન્ટીફેબ્રીન કમ્પાઉન્ડ
પેપ્યુલ ઝાઇમીન કમ્પાઉન્ડ

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

Counter-irritants to epigast
Ice to spine.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:-

મોરફાઇન
એટ્રોપાઇન

SEPTICÆMIA:—

એન્ટી-સ્ટ્રેપ્ટોકોકસ સીરમ, પોલીવેલન્ટ

SHINGLY:—(see herpes.)

SKIN—(various diseases.)

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

કેલશ્યમ સલ્ફાઇડ
આરસેનીયસ એસીડ
ઇકથીઓલ

આરમેનીકલ કમ્પાઉન્ડ
કેલશમ લેકટેટ
કેલશમ આયડો-રીસીનોલીએટ
કેલોમલ અને ક્રીયોસોટ
થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ

Dusting powders—

ઝીન્ક ઓકસાઇડ, બીસ્મથ, સ્ટાર્ચ, કેલેમાઇન બોરીક એસીડ, સેલીસીલીક એસીડ, લેનોલાઇન ટોઇલેટ પાઉડર.

લીનીમેન્ટસ તરીકે—

કેરન ઓઇલ
ટરપેનટાઇન

લોશન્સ તરીકે—

કેલેમાઇન લોશન
લેડ સબએસીટેટ લોશન
સલ્ફર
થાઇમોલ
એલમ
સીલ્વર નાઇટ્રેટ
ટાનીક એસીડ
બોરીક એસીડ
કોલોડીયન.

ઓઇન્ટમેન્ટસ—મલમ તરીકે:—

લેનોલાઇન, ટોઇલેટ લેનોલાઇન, બોરોફેક્સ, હેઝેલાઇન ક્રીમ, હેઝેલાઇન સ્નો, ફેનોફેક્સ અને કોમ્બીનેશન્સ વીથ લેનોલાઇન ઓફ ધી ફોલોઇંગ્સ:— સ્પરમેસેટી, ઇકથીઓલ, કેલેમાઇન. લેડ સબએસીટેટ, બોરીક એસીડ, બીસ્મથ ઓલીએટ આયડોફોર્મ. આયોડોલ કાર્બોલીક એસીડ. સેલીસીલીક એસીડ. આમોન્યાએટેડ મરક્યુરી સલ્ફર. સલ્ફર આયોડીડ. ટાર. ક્રીયોસોટ. ક્રાઇસેરોબીન. પાઇરોગેલીક એસીડ.

પ્લાસ્તર તરીકે:—

લેડ. ઇકથીઓલ, ટાર. બેલાડોના, મરક્યુરી. સેલીસીલીક એસીડ.

ઇન્ટ્રા મસ્કયુલર ઇન્જેકશન્સ તરીકેઃ—

સોમીન

ઓરસુડન

SLEEPING SICKNESS—

Isolate patient.

ઓરડી તથા કપડાંને ડીસઇન્ફેક્ટ કરો.

સારી હવાવાળા પ્રદેશમાં દરદીને લઇ જાઓ.

સોમીન અથવા ઓરસુડનની ત્વચામાં પીચકારી મારો

SLEEPLESSNESS—(see insomnia)

SPERMATORRŒA:—(see Emissions)

SPRAINS—**લચક-કરમોડઃ**—

આરામ.

ઘણો ગરમ શેક કરવો; ત્યાર બાદ તેના પર સખત પાટો બાંધવો લચક થયા કેડે તરતજ ચંપી કરાવવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

રેડીઅન્ટ હીટ અને લાઇટ

ઇલેકટ્રીક હોટએર બાથ્સ

ચોપડવાના લીનીમેન્ટ તરીકેઃ—

લીનીમેન્ટ એમનાઇટ

,, ઓપીઅમ

,, બેલાડોના

ટરપેનટાઇન

આયોડાઇન

આરનીકા

SPRUE:—

Hot wet packs (changing to tepid and cold) for 2 hours twice daily. Diet wholly of milk, or wholly of meat.

Milk—3 to 4 oz. slowly sipped every hour (increase interval as patient improves)

Meat—Whilst very ill, Wyeth Beef Juice; fresh Juice of scraped beef; Beef Jelly, etc., every half hour or hour.

When improving, pounded beef, chicken or fish, 8oz. thrice daily—with baked bread.

Before eating, paint tongue with cocaine solution; after eating, with chromic acid solution (gr. x in I oz.)

Give Sodium Bicarbonate 15 minutes before meals; castor oil (1 to 2 drachms) every third day.

પેપેના. સેન્ટોનીન

સ્ટ્રોએરીઝ

સારી હવાવાળા પ્રદેશમાં હવા બદલો કરાવો

STINGS—(see bites.)

SUN STROKE—**લુલાગવી:—**

અંદરના ઉપચાર તરીકે —

ટી. કાફી

આલ્કોહોલ (કેટલાક કેસમાં)

આમોનીઅમ કાર્બોનેટ

ટ્રીનીટ્રીન

ટ્રીનીટ્રીન કમ્પાઉન્ડ

પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ, ડીજીટેલીસ

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

છાતીપર બરફ રાખો પેઢુ તથા પીઠપર પણ બરફ રાખો

વેનીસેકસન

ગરમ બાથ. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરો

ત્વચામાં મારવાની પોચકારી તરીકે:—

એપોમોરફાઇન

બસ્તીકાન તરીકે:—

મેલાઇન ઇન્જેક્શન્સ

SYCOSIS—(see also ringworm.)

ત્વચામાં મારવાની પોચકારી તરીકે—

એન્ટી સ્ટેફીલોકોકસ સીરમ, પોલીવેલન્ટ, સ્ટેફીલોકોકસ વેકસીન

SYNCOPE—(see collapse.)

SYPHILIS:—**ચાંદી-ઉપદંશઃ—**

અંદરના ઉપચાર તરીકેઃ—

મરક્યુરી પરક્લોરાઇડ
મરક્યુરી પોટાસ આયોડીડ
હાઇડ્રારજીરી પરક્લોરાઇડ એટ પોટાસી આયોડીડી
ગ્રેપાઉડર. બ્લ્યુપીલ
ગ્રેપાઉડર અને ડોવર પાઉડર
ગ્રેપાઉડર અને સોડીયમ બાયકાર્બોનેટ
કેલ્શમ આયડો-રીસીનોલીએટ
મરક્યુરી આયોડીડ (ગ્રીન)
„ „ (રેડ)
„ „ (યલો)
પોટાસ્યમ આયોડીડ, આયર્ન આયોડીડ
કેપ્લર સોલ્યુશન
બ્લ્યુ પીલ અને આરસેનીક
„ „ „ કેસ્કેરા સેગ્રેડા

બહારના ઉપચાર તરીકેઃ—

Mercurial inunction
કેલોમલ વેપર બાથ્સ
ટરકીશ બાથ્સ

Intra muscularly—

કેલોમલ
ગ્રે ઓઇલ
મરક્યુરી પરક્લોરાઇડ
Mercury succinimide.
સોમીન
ઓરસુડન
મરક્યુરીઅલ ક્રીમ

TABES DORSALIS. (see Locomotar ataxy.)

TETANUS—**ધનુર-તાણઃ—**

અંદરના ઉપચાર તરીકેઃ—

આલ્કોહોલ
એમાનાઇટ
એન્ટીમની

કેનાબીસ ઇન્ડીકા વીથ ક્લોરલ હાઇડ્રાસ. આરસે-
નીયસ એસીડ
પોટાસ બ્રોમાઇડ
ક્લોરલ હાઇડ્રાસ (વધારે પ્રમાણમાં)
જેલસીમીયમ ટીંચર
હાયોસાઇમસ ટીંચર
ટ્રીનીટ્રીન. ટ્રીનીટ્રીન કમ્પાઉન્ડ
બોટીલ ક્લોરલ હાઇડ્રેટ અને જેલ્સીમીન

બહારના ઉપચાર તરીકે—

એન્ટી-ટેટેનસ સીરમ
એક્યુપંક્ચર (each side of spine)
ગરમ બાથ્સ
હીટ ટુ સ્પાઇન. આઇસ ટુ સ્પાઇન

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

એન્ટી-ટેટેનસ સીરમ
મોરફાઇન, એટ્રોપાઇન
મોરફાઇન અને એટ્રોપાઇન
એપોમોરફાઇન, ક્યુરેર

હાયોસીયામીન સલ્ફેટ
હાયોસાઇન હાઇડ્રોબ્રોમાઇડ
ફીઝોસ્ટીગમીન સેલીસીલેટ

ઇન્હેલેશન્સ તરીકે:—

ક્લોરોફોર્મ
ઇથર
એમીલ નાઇટ્રીટ

THIRST—**તૃષા:—**

થરટ કવેન્ચર, સાઇટ્રીક એસીડ
લેમન જ્યુસ
પોટાસ્યમ સાઇટ્રેટ
ક્વીનાઇન બાયસલ્ફેટ અને પોટાસ સાઇટ્રાસ

TONSILLITIS-ACUTE—**તિક્ષ્ણ ચે**
ડીઆ:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ
મીસ્ચુરા આલ્બા

આથાકમ અને સલ્ફર
આથાકમ અને ક્વીનાઇન
ક્વીનાઈન બાસલ્ફેટ
એકોનાઇટ
ક્વીનાઇન કેમ્ફર અને એકોનાઈટ
ક્વીનાઇન સેલીસીલેટ
એન્ટી ફેબ્રીન
સોડીયમ સેલીસીલેટ અને પોટાસ્યમ બાયકાર્બોનેટ
ઝેકસા
ઝેકસા અને ફીનાસીટીન
ઝેકસા અને ડોવર પાઉડર
ઝેકસેક્વીન
ઝેકસા અને ઝેકસેક્વીન
સોડીયમ સેલીસીલેટ
એસ્પીરીન

મોમાં રાખવા સારૂઃ—

ક્રેમેરીઆ અને કોકાઈન
કોકાઇન. ગ્લીસરાઇન
ગ્લીસરાઈન અને બ્લેક કયુરેન્ટ
ગ્લીસરાઇન, ટેનીન, અને બ્લેક કયુરેન્ટ
મોરફાઈન અને ઇપીકાકયુઆના
રેડ ગમ અને કોકાઇન
રહેટની, મેન્થોલ અને કોકાઇન
પેકટોરલ
પાઇનટાર કમ્પાઉન્ડ
પોટાસ્યમ કલોરેટ અને બોરેકસ
પોટાસ્યમ કલોરેટ બોરેકસ અને કોકાઇન કમ્પાઉન્ડ
સોડીયમ બાયકાર્બોનેટ
ટાનીક એસીડ
સ્લીપરી એલ્મ
કાર્બોલીક એસીડ અને સ્લીપરી એલ્મ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

વરાળનો નાસ લેવો
સ્પ્રેઝઓફ પોટાસ્યમ કલોરેટ, હેમીસીન, બોરેકસ બોરીક એસીડ, કોકાઈન હાઇડ્રો કલોરાઇડ, યુકેઇન હાઇડ્રો કલોરાઇડ, યુકેઇન લેકટેટ, ઓર સોડીયમ સેલીસીલેટ સોલ્યુશન, ઇનસફલેશન્સ ઓર બોરીક

એસીડ પાઉડર, ગ્વાયાકમ પાઉડર
એપલીકેશન્સ વીથ બ્રશ ઓફ ગ્લીસરાઇન ઓફ બોરેક્સ, ગ્લીસરાઇન ઓફ ટાનીક એસીડ, ગ્લીસરાઇન એન્ડ આયર્ન પરક્લોરાઇડ ટીંચર.
ગારગલ્સ ઓફ એલમ, પોટાસ્યમ કલોરેટ અને ગ્લીસરીન, યુકેઇન હાઇડ્રોકલોરાઇડ, યુકેઇન લેકટેટ, આયર્ન પરક્લોરાઇડ, હેમીસીન, બોરેક્સ, બોરીક એસીડ, ઝીન્ક પરમેગ્નેટ, ઝીન્ક સલ્ફો કાર્બોલેટ, નેઝલ, યુકેલીપ્ટીઆ કમ્પાઉન્ડ ઓર નેઝલ, ફેનલ કમ્પાઉન્ડ.

TOOTHACHE—**દાંતનો દુખાવો:—**

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

પરગેટીવ્ઝ
મોરફાઇન, કલોરલ હાઇડ્રેટ
એન્ટીપાઇરીન ફીનાસીટીન
ફીનાસીટીન કમ્પાઉન્ડ
જેલ્સીમીયમ ટીંચર
ઝેક્સા
ઝેક્સા અને ફીનાસીટીન
ઝેક્સા અને ડોવર પાઉડર
ઝેકસાકવીન
ઝેકસા અને ઝેકસાકવીન
એસ્પીરીન. બીટીલ કલોરલ હાઇડ્રેટ અને જેલ્સીમીન

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

દાંતપર લવીંગનું તેલ ગરમ કરીને કોટન વુલમાં ચોપડી લગાડવું.
સ્ટ્રોંગ કાર્બોલીક એસીડ, ઓર ક્રીયોસોટ રૂમાં લગાડી દાંતમાં ઘણીજ સંભાળથી તેની આસપાસ રૂ રાખી લગાડવું.
પેઢાપર આમોન્ય કલોરાઇડ, ટીંચર ઓપાઇ, કોકાઇન લોશન, યુકેઇન લોશન, કલોરોફોર્મ, કેમ્ફર, અને કલોરલ હાઇડ્રેટ લગાવો.
કલોરોફોર્મ ઘણીજ સંભાળથી બીજી આસપાસની જગ્યાએ લાગે નહીં અને નાક વાટે તેની વાસ ન જાય તેમ લગાડવું.
મોંની અંદર પેઢાપર ગરમ શેક કરો.

TORTICOLLIS:—

ઘણીજ સંભાળથી કાન, આંખ, ગળુ, દાંત અને

સ્પીનલ કોલમની પેરીફેરલ ઇરીટેશનને વાસ્તે તપાસ કરો થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડની સ્થિતિની તપાસ કરો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

આરસેનીયસ એસીડ
સ્ટ્રીકનાઇન. નક્સવોમીકા
પોટાસ્યમ બ્રોમાઇડ
ઝીન્ક ઓક્સાઇડ. બેલાડોના

બહારના ઉપચાર તરીકે—

ગાલવેનીઝમ. બેલાડોના

સ્નાયુમાં મારવાની પીચકારી તરીકેઃ—

હાયોસીયામીન સલ્ફેટ
સ્ટ્રીકનાઇન
મોરફાઇન

TYPHOID FEVER:—

પેપ્ટોનાઇઝ્ડ ફુડ
પરફેક્ટેડ વાયેથ બીફજ્યુસ
કાર્બોલીક એસીડ
સેલોલ
બીટાનેપથલ કમ્પાઉન્ડ
એન્ઝો નેપથોલ યુરો ટ્રોપાઇન

બસ્તી વાટે-અથવા ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકેઃ—

એન્ટી-ટાઇફોઇડ સીરમ
સેલાઇન સોલ્યુશન્સ (રક્તસ્રાવને વાસ્તે)

ULCERS—ક્ષત-ચાંદાંઃ—

કારણ શોધી કાઢો
વેરીકોઝ વેઇન્સ, સીફીલીસ, ટયુબરક્લ, ગાઉટ વગેરે જો કાંઈ હોય તે પ્રથમ મટાડો.
બિછાનામાં રહી સારી રીતે અને પૂરતી રીતે આરામ લ્યો.

અંદરના ઉપચાર તરીકેઃ—

કેલશમ આયડો-રીસીનોલીએટ
કેલશમ લેક્ટેટ

બહારના ઉપચાર તરીકે—

પાઉડરસ ઓફ સ્ટાર્ચ, ઝીન્ક ઓકસાઇડ, બોરીક એસીડ, આયડોફોર્મ, ચીનોસોલ, અથવા કેલોમલ

ઓઇન્ટમેન્ટસ—(see skin)

પોટીશ. સ્ટ્રેપીંગ
બાહીક ઉપચારો કરવા. એલમ, કોપર સલ્ફેટ, સીલ્વર નાઇટ્રેટ, કાર્બોલીક એસીડ અથવા લેડ સબએસીટેટના બાહીક ઉપચાર કરવા.
જ્યારે ઘણો સોજો હોય ત્યારે કેલેમાઇન લોશન વાપરવું ઝીન્ક અથવા કોપર સોલ્ટનું આયોનીઝેશન કરવું.

URÆMIA—(see Bright's disease)

URINE—(see retention of)

URTICARIA—(see also skin and pruritus):—

નિયમિત ખોરાક
સ્ક્રેચીંગ અટકાવો
હેમીસીન
સુપ્રા-રેનલ ગ્લાન્ડ
કેથારટીક કમ્પાઉન્ડ
કેલશમ લેકટેટ
મેગ્નેસ્યમ સાઇટ્રેટ
રૂબાર્બ અને સોડા
રૂબાર્બ અને જેનશન
એર્ગોાઇન, આરસેનીયસ એસીડ
ઇકિથીયોલ
સોડીયમ સેલીસીલેટ
સોડીયમ બાયકાર્બોનેટ
કોલચીકમ કમ્પાઉન્ડ
બેલાડોના ટીંચર

UTERINE HÆMORRHAGE—(see Menorrhagia, Post Partum Hæmorrhage)

VOMITING—**ઉલટી-બકારી:—**

Ascertain whether there is any

source of peripheral irritation, such as intestinal renal or biliary colic; exclude peritonitis and intestinal obstruction, hernia, renal disease, cerebral tumour, etc., regulate the diet; and treat dyspepsia.

સાઇટ્રીક એસીડ વીથ સોડીયમ બાયકાર્બોનેટ,
સોડીયમ સાઇટ્રેટ
ડીલ્યુટેડ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ
સોડા—મીન્ટ. સોડા વોટર. આઇસ
કોરી—મીન્ટ. જીંજામેન્ટ
સીરીયમ ઓકઝેલેટ
એન્ટીફેબ્રીન કમ્પાઉન્ડ
આમોન્યમ બ્રોમાઇડ
સ્ટ્રોન્ટીયમ બ્રોમાઇડ
બીસ્મથ અને સોડા. ઓપીયમ
ક્રીયેસોટ. કલોરલ હાઇડ્રેટ
ગ્વાયાકોલ કાર્બોનેટ
કાઉન્ટર—ઇરીટન્ટ્સ ટૂ એપીગેસ્ટ્રીયમ

VOMITING OF PREGNANCY—

ગર્ભાવસ્થાની ઊલ્ટી:—

કલોરલ હાઇડ્રેટ
કોકાઇન હાઇડ્રોકલોરાઇડ (10 min. of 3% solution repeated.)
ડીલ્યુટેડ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ
ઇપીકાકયુઆના, ક્રીયેસોટ
ગ્વાયાકોલ કાર્બોનેટ
સ્ટ્રીકનાઇન, નકસવોમીકા
સીરીયમ ઓકઝલેટ. કોરી—મીન્ટ
જીંજામેન્ટ
પેપ્યુલ. પેપસીન. સોડામીન્ટ
પેપસીન અને સ્ટ્રીકનાઇન
પેપશીન બીસ્મથ અને સ્ટ્રીકનાઇન
પોટાસ્યમ આયોડાઇડ
થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ
સોડા વોટર. આઇસ

WARTS:—

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

થાઇરોઇડ ગ્લાન્ડ. (૫ ગ્રેન. ૩ વાર દીવસમાં)

બહારના ઉપચાર તરીકે—

ગ્લેસીયલ એસેટીક, નાઇટ્રીક, કાર્બોલીક, હાઇડ્રોક્લોરીક, સેલીસીલીક, અથવા ક્રોમીક એસીડસ
સીલ્વર નાઇટ્રેટ. ઝીન્ક ક્લોરાઇડ
ઝીન્ક આયોડીડ. ઝીન્ક નાઇટ્રેટ
આયોનીઝેશન વીથ મેગ્નેસ્યમ સોલ્ટ્સ

WHOOPING COUGH—ઊંટાટીઓ:—

તાજી હવા. સારો ખોરાક

તાવ હોય તો બિછાનામાં આરામ લ્યો.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

ઇપીકાકયુઆના અને સ્કવીલ

બેલાડોના ટીંચર
સોડીયમ બ્રોમાઇડ કમ્પાઉન્ડ
ક્વીનાઇન
મોરફાઇન
ક્લોરલ હાઇડ્રેટ.
કેનાબીસ ઇન્ડીકા
હાયોસાઇમસ
સેલીસીલીક એસીડ
ઝેકસા
ઝેકસા અને ફીનાસીટીન
ઝેકસા અને ડોવર પાઉડર
ઝેકસાક્વીન
એસ્પીરીન
સ્ટ્રીકનાઇન
એન્ટીપાઇરીન. ફીનાસીટીન
ફીનાસીટીન કમ્પાઉન્ડ
ઝીન્ક વેલેરીએનેટ

ફેરાઇન કમ્પાઉન્ડ
એન્ટીફેબ્રીન કમ્પાઉન્ડ

ઙ્ચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

હાયોસીયામીન. એટ્રોપાઇન

બહારના ઉપચાર તરીકે—

લીનીમેન્ટ ઓફ એસેટીક એસીડ, ટરપેનટાઇન, ક્લોરોફોર્મ, અથવા મસ્ટર્ડ

ઇન્હેલેશન્સ તરીકે:—

કાર્બોલીક એસીડ, ક્રીયોસોટ, અથવા બેન્ઝોઇન કમ્પાઉન્ડ ટીંચર

During convalescena:—

હવા બદલો કરો. કેમીકલ ફુડ
હાઇપો ફોસ્ફાઇટસ કમ્પાઉન્ડ
ઇસ્ટન સીરપ. સ્ટ્રીકનાઇન
કેમ્ફર પ્રેપેરેશન્સ

WORMS—**ચરમીઆ—કૃમી:—**

Thread worm—**લાંબા કરમ.**

નિયમિત ખોરાક. ખોરાક સાથે જરા મીઠુ વધારે ખાતા જાઓ

અંદરના ઉપચાર તરીકે:—

આમોન્યમ ક્લોરાઇડ (to prevent accumulation of mucus.)
મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ
મીસ્ચુરા આલ્બા
મેગ્નેસ્યમ સાઇટ્રેટ
રૂબાર્બ અને સોડા
આલોઇન
આસાફીટીડા અને ઓપીયમ કમ્પાઉન્ડ
સેન્ટોનીન અને કેલોમલ
સેન્ટોનીન શરૂઆતમાં ઘણી સંભાળથી આપવું
ગ્લાડપીલ અને કેસકેરા સેગ્રેડા
એન્યુલ કેલોમીનઃ એન્યુલ સેન્ટોનીન

એનીમેટા ઓફ મોલ્ટ અને વાટર. કોવાસીઆ એલમ, ટરપેનટાઇન, ફેરીક કલોરાઇડ, કેટેચ્યુ, થાઇમોલ, કાઇનો, રેહટની, હીમેટાકસીલીન, ટાનીક એસીડ અથવા લાઇમ વાટર

Round worm—ગોળ કરમ.

સેન્ટોનીન સંભાળથી આપવું, ત્યાર બાદ કેસ્ટર ઓઇલ આપવું.

સેન્ટોનીન અને કેલોમલ, જેલપ

બીટા–નેપથલ

મેગ્નેસીઅમ સલ્ફેટ

મેગ્નેસ્યમ સલ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ

મીસ્ચુરા આલ્બા

કમાલા, થાઇમોલ, મેલફર્ન.

Tape worm—ચપટા કરમ.

આંતરડાનું પ્રવાહી સેલાઇન પરજ આપી દુર કરો; અને પછી બે દીવસ સુધી હલકો ખોરાક આપો; ત્યાર બાદ નીચેની દવા આપો.

મેલફર્ન; ત્યાર બાદ કેસ્ટર ઓઇલ આપવું.

ટરપેનટાઇન

પેલીટીએરીન ટેનેટ. કુસો

બીટા નેપથલ

કમાલા

એરેકા

તાણમાં વેલેરીઅન આપવું.

YELLOW FEVER:—

Isolate patient.

Protect from mosquitœs.

At out set (if no albumin in urine) 20 grains Quinine and 20 grains calomel followed by saline purge.

માથાપર બરફ રાખો

જો પેશાબ આલબ્યુમીનીયસ હોય તો આંતરડા એનીમા આપીને સાફ રાખો.

વાયેથ બીફ જ્યુસ. બીફ જેલી

એનીમેટા ઓફ પેપ્ટોનાઇઝડ મીલ્ક વીથ બ્રાન્ડી

અંદરના ઉપચાર તરીકે—

બરફ. સોડીયમ બાય કાર્બોનેટ, મરકયુરી પર-ક્લોરાઈડ, લેમન જ્યુસ, કવીનાઈન સલ્ફાસ, આ-રસેનીક, કાર્બોલીક એસીડ.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારી તરીકે:—

(હૃદયની મંદ ગતીના પ્રસંગમાં)

સ્ટ્રીકનાઈન

સ્પેરટાઈન સલ્ફેટ

બહારના ઉપચાર તરીકે:—

(If urine suppressed.)

Dry cup over loins, followed by hot fomentations or mustard plaster.

ગરમ શેક

રાઈનું પ્લાસ્તર લગાવવું.

સમાપ્ત.

DOSES—માત્રાઓ.

અંગ્રેજી ઔષધોના પ્રમાણ.

નામ.	પ્રમાણ.
એસીટેનીલીડમ	૧ થી ૩ ગ્રેન.
એસીટમ	૧ ડ્રામથી ૧ ઔંસ.
એસીટમ સીલા	૧૫ થી ૪૦ ટીંપા.
એસીડમ એસેટીકમ ડીલ્યુટમ ...	૧ ડ્રામથી ૧ ઔંસ.
એસીડ આરસેનીઓઝમ... ...	૧/૬૦ થી ૧/૧૫ ગ્રેન.
,, બેન્ઝોઇકમ	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
,, બોરીકમ	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
એસીડ કાર્બોલીકમ	૧ થી ૩ ગ્રેન.
,, ,, લીકવી ફેકટમ ...	૧ થી ૩ ટીંપા.
,, સાઇટ્રીકમ	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
,, ગ્યાલીકમ	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
,, હાઇડ્રોબ્રોમીક ડીલ્યુટ ...	૧૫ થી ૬૦ ટીંપા.
,, હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ ...	૫ થી ૨૦ ટીંપા.
,, હાઇડ્રોસ્યાનીક ડીલ્યુટ ...	૨ થી ૬ ટીંપા.

નામ.	પ્રમાણ.	નામ.	પ્રમાણ.
એસીડ લેકટીકમ ડીલ્યુટ ...	૫ થી ૨૦ ટીંપા.	એલોઇનિમ	½ થી ૨ ગ્રેન.
„ નાઇટ્રીકમ ડીલ્યુટ ...	૫ થી ૨૦ ટીંપા.	એલોબાર્‌એડેન્સીસ	૨ થી ૬ ગ્રેન.
„ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ	૫ થી ૨૦ ટીંપા.	એલો સોકોટ્રીના	૨ થી ૬ ગ્રેન.
„ ફોસફોરીકમ ડીલ્યુટ ...	૫ થી ૨૦ ટીંપા.	એલ્યુમેન	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
„ „ કોન્સનટ્રેટમ ...	૫ થી ૨૦ ટીંપા.	„ ગ્રાહીક તરીકે	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
„ સેલીસીલીકમ ...	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.	„ રેચક તરીકે	૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
„ સલ્ફયુરીકમ એરોમેટીકમ	૫ થી ૨૦ ટીંપા.	આમોન્યાકમ	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
„ „ ડીલ્યુટ ...	૫ થી ૨૦ ટીંપા.	આમોન્યા બેન્ઝોઆસ ...	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
„ સલ્ફયુરોઝમ	½ થી ૧ ડ્રામ.	„ બ્રોમીડમ	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
„ ટાનીકમ	૨ થી ૫ ગ્રેન.	„ કાર્બોનાસ	૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
„ ટારટરીકમ	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.	„ „ ગરમ કફઘ્ન તરીકે	૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
એકોનાઇટીના	૧/૬૪૦ થી ૧/૪૦૦ ગ્રેન.	„ „ વમનકારક તરીકે	૩૦ ગ્રેન સુધી.
એકોનાઇટીની હાઇડ્રોબ્રોમીડમ ...	૧/૬૪૦ થી ૧/૪૦૦ ગ્રેન.	„ કલોરાઇડમ ...	૩ થી ૨૦ ગ્રેન.
ઇથર	૧૦ થી ૬૦ ટીંપા.	„ „ રક્તશોધક તરીકે...	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
ઇથર એસેટીકસ	૨૦ થી ૬૦ ટીંપા.	„ „ તાવ રોકવા તરીકે	૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
એલો	૨ થી ૫ ગ્રેન.	„ ફોસ્ફાસ ...	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
આમોન્યા સેલીશીલાસ ...	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
અમીલ નાઈટ્રાસ પીવા તરીકે...	૧/૨ થી ૧ ટીપું.
,, સુંઘવા તરીકે ...	૨ થી ૫ ટીંપા.
એન્ટીફેબ્રીનમ ...	૧ થી ૩ ગ્રેન.
એન્ટીમની ઓકસાઈડમ ...	૧ થી ૨ ગ્રેન.
,, સલ્ફયુરેટમ ...	૧ થી ૨ ગ્રેન.
,, ટારટ્રેટમ સ્વેદલ તરીકે...	૧/૨૪ થી ૧/૨ ગ્રેન.
,, ,, વમનકારક તરીકે	૧ થી ૨ ગ્રેન.
એન્ટીપાઈરીન ...	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
એપીઓલ	૩ થી ૬ ટીંપા.
એપોમોરફાઇની હાઇડ્રોક્લોરાઈડમ	૧/૨૦ થી ૧/૪ ગ્રેન.
એકવા (બાકી રહેલા બીજા)	૧ થી ૨ ઔંસ.
,, ક્લોરોફોર્મી ...	૧/૨ થી ૨ ઔંસ.
,, લોરોસેરાસી ...	૧/૨ થી ૨ ડ્રામ.
અરજેન્ટી નાઇટ્રાસ ...	૧/૪ થી ૧/૨ ગ્રેન.
,, ઓકસાઇડમ ...	૧/૨ થી ૨ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
આરસેની આયોડીડમ ...	૧/૨૦ થી ૧/૫ ગ્રેન
આસાફીટીડા	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
એસ્પીરીન	૫ થી ૨૫ ગ્રેન.
એટ્રોપીના	૧/૨૦૦ થી ૧/૧૦૦ ગ્રેન.
એટ્રોપીની સલ્ફાસ... ...	૧/૨૦૦ થી ૧/૧૦૦ ગ્રેન.
બેન્ઝો નેપથલ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન
બરબેરીની સલ્ફાસ... ...	૨ થી ૫ ગ્રેન.
બીટા નેપથલ	૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
બીટોલ	૩ થી ૮ ગ્રેન.
બાલઝેમમ પેરૂવીએનમ ...	૧૦ થી ૧૫ ટીંપાં.
,, ટોલુટેનમ ...	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
બેન્ઝોસોલ	૨ થી ૪ ગ્રેન.
બીસ્મથી કાર્બોનાસ ...	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
,, સાઇટ્રાસ ...	૨ થી ૫ ગ્રેન.
,, સાઇટ્રાસ સોલ્યુબાલીસ ...	૨ થી ૫ ,,
,, એટ ફેરી સાઇટ્રાસ ...	૫ થી ૧૦ ,,
,, ,, લીથી સાઇટ્રાસ ...	૨ થી ૫ ,,
,, ઓકસાઇડમ	૫ થી ૨૦ ,,

નામ.	પ્રમાણ.
બીસ્મથી ઓકઝી કલોરીડમ ...	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
,, સેલી સીલાસ... ...	૫ થી ૨૦ ,,
,, સબ ગેલાસ	૧૦ થી ૨૦ ,,
,, સબ નાઇટ્રાસ... ...	૫ થી ૨૦ ,,
બોરેક્સ	૫ થી ૨૦ ,,
બ્રોમો ફોરમમ...	½ થી ૨ ટીંપા
બ્યુટીલ ક્લોરલ હાઇડ્રાસ ...	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
કેફાઇના	½ થી ૫ ,,
કેફાઇની સાઇટ્રાસ	૨ થી ૧૦ ,,
કેફાઇની સાઇટ્રાસ એફરવેસ ...	૬૦ થી ૧૨૦ ,,
,, હાઇડ્રો બ્રોમાઇડમ ...	૧ થી ૫ ,,
,, વેલેરીઆનસ	½ થી ૩ ,,
ક્યાલસી ક્લોराઇડમ	૫ થી ૧૫ ,,
,, ગ્લીસરો ફોસ્ફાસ ...	૨ થી ૫ ,,
,, હાઇપો ફોસ્ફાસ ...	૩ થી ૧૦ ,,
,, આયડો રીસીનોલાસ ...	૩ થી ૯ ,,
,, લેકટાસ	૫ ગ્રેન સુધી.

નામ.	પ્રમાણ.
ક્યાલસી ફોસ્ફાસ	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
,, સલ્ફાઇડમ	¼ થી ૧ ,,
કેલંબા	૫ થી ૨૦ ,,
કેમઓગીઆ	૧ થી ૪ ,,
કેમફોરા	૨ થી ૫ ,,
કેલોમલ	૧/૧૦ થી ૫ ,,
કેમ્ફોરા મોનો બ્રોમેટા	૨ થી ૧૦ ,,
ક્યાનાબીની ટેનાસ	૩ થી ૧૦ ,,
કેપસીસીનમ	૧/૮ થી ¼ ,,
કેનેલા...	૧૫ થી ૩૦ ,,
કાર્બોનાએનીમેલીસ પ્યુરીફીકેટસ ...	૧ થી ૪ ડ્રામ.
,, વીષનાશક તરીકે ...	½ થી ૨ ઔંસ.
કાર્બોલીગ્ની	૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.
સેરીઅીન	૫ થી ૨૦ ,,
કાર્ડીમોમ્સ	૫ થી ૨૦ ,,
ક્યારો ફાઇલમ...	૫ થી ૨૦ ,,
ક્યાસ કેરીલા	૧૦ થી ૩૦ ,,

નામ.				પ્રમાણ.
કેસીઆ	...	...	...	૧૨૦ ગ્રેન સુધી.
કેટેચ્યુ	...	...	...	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
સીરી ઓકઝેલાસ		...	...	૨ થી ૧૦ „
ચીનોસોલ	...	...	...	૫ ગ્રેન સુધી.
ક્લોરલ હાઇડ્રાસ		...	...	૫ થી ૨૦ „
ક્લોરલેમીડમ	...	...	...	૧૫ થી ૩૦ „
ક્લોરોફોર્મમ	...	...	...	૧ થી ૫ ટીંપા
ક્રાઇસેરોબીનમ	...	...	...	૧/૬ થી ૧/૨ ગ્રેન.
સીંકોના બાર્ક	...	...	...	૧૦ થી ૬૦ „
સીંકોનીડીની સલ્ફાસ		...	...	૧ થી ૧૦ „
„ હાઇડ્રો ક્લોરાસ			...	૧ થી ૧૦ „
„ સલ્ફાસ		...	...	૧ થી ૧૦ „
સીનામોમમ	...	...	...	૧૦ થી ૩૦ „
કોકા લીવ્ઝ	...	...	...	૧/૨ થી ૨ ડ્રામ.
કોકાઈની હાઇડ્રો ક્લોરીડમ			...	૧/૫ થી ૧/૨ ગ્રેન.
કોડીના	...	...	...	૧/૪ થી ૨ „
કોડાઇની ફોસ્ફાસ		...	...	૧/૪ થી ૨ „

નામ.			પ્રમાણ.
કોટરનાઇની હાઇડ્રોક્લોરીડમ		...	૧/૪ થી ૩/૪ ગ્રેન.
ક્રીયોસોટમ	...	...	૧ થી ૫ ટીંપ
ક્રીયોસોટી કાર્બોનાસ	...	...	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
કયુબેબી ફ્રુકટસ	...	...	૩૦ થી ૬૦ „
કુપ્રી સલ્ફાસ ગ્રાહીક તરીકે		...	૧/૪ થી ૨ „
„ વમનકારક તરીકે		...	૫ થી ૧૦ „
કોલચીકમ	...	...	૨ થી ૮ „
કોલોસીન્થ પલ્પ	...	...	૨ થી ૮ ,
કેન્ફેકસ્યો ઓપાઇ	...	...	૫ થી ૨૦ „
„ પીપરીસ	...	...	૬૦ થી ૧૨૦ „
„ રોઝી કેનીની ...		...	૬૦ ગ્રેન સુધી.
„ „ ગ્યાલીસી		...	૬૦ ગ્રેન સુધી.
„ સ્કામોની	...	...	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
„ સલફ્યુરીસ	...	...	૬૦ થી ૧૨૦ „
„ સેની	...	...	૬૦ થી ૧૨૦ „
„ ટેરીબાન્થીની	...	...	૬૦ થી ૧૨૦ „
કોન્યાઇ ફોલીઆ	...	...	૨ થી ૮ „

નામ.	પ્રમાણ.
કોપાયબા	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
કોરીઆન્ડ્રમ	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
ક્રીટા પીપરેટા	૧૦ થી ૬૦ „
ક્રોકસ	૨૦ ગ્રેન સુધી
ક્રુસો	૧/૪ થી ૧/૨ ગ્રેન.
ડીકોકટા (જે બાકી રહી ગયા છે તેમના પ્રમાણ)	૧ થી ૨ ઔંસ.
ડીકોકટમ એલોઝ કમ્પોઝીટમ ...	૧/૨ થી ૨ ઔંસ.
„ કેટ્રરીઆઇ	૧ થી ૪ „
„ ગ્રાનેટી રેડીસીસ ...	૨ થી ૪ „
„ હોરડીઆઇ	૧ થી ૪ „
„ સારસી	૨ થી ૧૦ „
„ „ કમ્પોઝીટમ ...	૨ થી ૧૦ „
„ સ્કોપેરાઇ	૨ થી ૪ „
„ ટેરેકસેસાઇ	૨ થી ૪ „
ડીજીટેલીસ ફોલીઆ	૧/૨ થી ૧૧/૨ „

નામ	પ્રમાણ.
ડીટ્રીમીન	૫ ગ્રેન સુધી.
ડીજીટેલીનમ (એમોરફસ) ...	૧/૧૦૦ થી ૧/૩૦ ગ્રેન.
ઇલીટેરીનમ	૧/૪૦ થી ૧/૧૦ „
ઇલાટેરીઅમ	૧/૧૦ થી ૧/૨ „
ઇમેટીના કફધ્ન તરીકે	૧/૨૦૦ થી ૧/૫૦ „
„ વમનકારક તરીકે ...	૧/૨ થી ૧/૩ „
ઇમેટીની હાઇડ્રો બ્રોમાઇડ કફધ્ન તરીકે	૧/૩૦૦ થી ૧/૫૦ „
„ „ વમનકારક તરીકે...	૧/૨ થી ૧/૩ „
અરગોટા	૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
અરગોટીનાઇની સાઇટ્રસ ...	૧/૩૦૦ થી ૧/૫૦ ગ્રેન.
અરગોટીનમ...	૨ થી ૮ ગ્રેન.
અરગોટોકસીન	૧/૧૦૦ થી ૧/૫૦ ગ્રેન.
અરન્યુટીન	૩૦ થી ૬૦ ટીંપા.
એસેન્સીઆ એનીસી	૧૦ થી ૨૦ ટીંપા.
„ મેન્થી પીપરેટી ...	૧૦ થી ૨૦ ટીંપા.
ઇરીથ્રોલ ટેટ્રનાઇટ્રાસ ...	૧/૨ થી ૧ ગ્રેન.
યુકેની હાઇડ્રોક્લોરાઇડમ ...	૧/૨ થી ૧ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
યુક્ની લેકટાસ	$\frac{1}{3}$ થી ૧ ગ્રેન.
યુકેલીપ્ટોલ	૧ થી ૪ ટીંપા.
યુકેલીપ્ટી ગમી	૨ થી ૫ ગ્રેન.
યુકવીનીના	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
યુયોનીમીનમ	૧ થી ૨ ગ્રેન.
એકઝાલજીનમ	$\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેકટમ એલોઝ બારએડેન્સીસ	૧ થી ૪ ગ્રેન.
,, એકોનાઇટી ...	$\frac{1}{4}$ થી ૧ ,,
,, એલોઝ સોકોટ્રીની ...	૨ થી ૬ ,,
,, એન્થી મીડીસ ...	૨ થી ૧૦ ,,
,, બેલી લીકવીડમ ...	૧ થી ૨ ડ્રામ.
,, બેલાડોની આલ્કોહોલીકમ	$\frac{1}{4}$ થી ૧ ગ્રેન.
,, ,, વીરાઇડ	$\frac{1}{4}$ થી ૧ ,,
,, કેલંબી	૨ થી ૧૦ ,,
,, કેનાબીસ ઇન્ડીકા ...	$\frac{1}{4}$ થી ૧ ,,
,, કેસકેરા સેગ્રેડા ...	૨ થી ૮ ,,
,, ,, ,, લીકવીડમ	$\frac{1}{2}$ થી ૧ ડ્રામ.

નામ.	પ્રમાણ.
એકસ્ટ્રેકટમ સીમીસીફયુજી લીકવીડમ	૫ થી ૩૦ ટીંપા.
,, સીંકોના લીકવીડમ ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
,, કોલચીસી	$\frac{1}{4}$ થી ૧ ગ્રેન.
,, ,, એસેટીકમ ...	$\frac{1}{2}$ થી ૨ ,,
,, કોકી લીકવીડમ ...	$\frac{1}{2}$ થી ૧ ડ્રામ.
,, કોલોસીન્થીડીસ કમ્પોઝીટમ	૨ થી ૮ ગ્રેન.
,, કોન્યાઇ	૨ થી ૬ ગ્રેન.
,, અરગોટી	૨ થી ૮ ,,
,, ,, લીકવીડમ ...	૧૦ થી ૩૦ ટીંપા
,, યુયોનીમીસીકમ ...	૧ થી ૨ ગ્રેન.
,, ફીલસીસ લીકવીડમ ...	૪૫ થી ૯૦ ટીંપા
,, જેલ્સીમાઈ આલ્કોહોલીકમ	$\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.
,, જેનશની	૨ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, ગ્લીસરાઇઝી	૫ ગ્રેનથી ૧ ડ્રામ.
,, ,, લીકવીડમ... ...	૧ ડ્રામ સુધી.
,, હીમે ટોકસીલી... ...,	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

નામ.			પ્રમાણ.
એકસ્ટ્રેકટમ	હેમેમેલીડીસ...		½ થી ૨ ગ્રેન.
,,	,,	લીકવીડ ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા
,,	હાઈડ્રાસ્ટીસ લીકવીડમ ...		૫ થી ૧૫ ટીંપા
,,	હાયોસાઇમી વીરાઇડ ...		૨ થી ૮ ગ્રેન.
,,	કોનવેલેરીઆઇ ...		½ થી ૨ ગ્રેન.
,,	,,	ફ્લ્યુઇડમ ...	૫ થી ૩૦ ટીંપા
,,	ઈપીકાકયુઆની લીકવીડમ		
		કફઘ્ન તરીકે ...	½ થી ૨ ટીંપા
,,	,,	વમનકારક તરીકે ...	૧૫ થી ૨૦ ટીંપા
,,	જેબોરેન્ડી ...		૨ થી ૧૦ ગ્રેન.
,,	જેલપ્પી ...		૨ થી ૮ ,,
,,	ક્રેમેરીઆઇ ...		૫ થી ૧૫ ,,
,,	લેકટેયુસી ...		૫ થી ૧૫ ,,
,,	લ્યુપુલી ...		૫ થી ૧૫ ,,
,,	ન્યુસીસ વોમીસી ...		¼ થી ૧ ,,
,,	,, ,,	લીકવીડમ	૧ થી ૩ ટીંપા.

નામ.			પ્રમાણ.
એકસ્ટ્રેકટમ	એોપાઈ ...		¼ થી ૧ ગ્રેન.
,,	,,	લીકવીડમ ...	૫ થી ૩૦ ટીંપા.
,,	પેપેવેરીસ ...		૨ થી ૫ ગ્રેન.
,,	પેરીરી ...		૧૦ થી ૩૦ ,,
,,	,,	લીકવીડમ ...	½ થી ૨ ડ્રામ.
,,	ફીઝોસ્ટીગમેટીસ ...		¼ મી ૧ ગ્રેન.
,,	કવોસીઆઇ ...		૩ થી ૫ ગ્રેન.
,,	રહેમની ફ્રેંગ્યુલી ...		૧૫ થી ૬૦ ગ્રેન.
,,	,, ,,	લીકવીડમ	૧ થી ૪ ડ્રામ.
,,	રીહાઇ ...		૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
,,	સારસી લીકવીડમ ...		૨ થી ૪ ડ્રામ.
,,	સ્ટ્રોફેન્થી ...		¼ થી ૧ ગ્રેન.
,,	સ્ટ્રામોની ...		¼ થી ½ ગ્રેન.
,,	ટેરેકસી ...		૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
,,	,,	લીકવીડમ ...	¼ થી ૨ ડ્રામ.
ફેલ	એોવાઈનમ પ્યુરીફીકેકટમ ...		૫ થી ૧૫ ગ્રેન
,,	પોરસીનમ પ્યુરી ફીકેટમ		૫ મી ૧૫ ગ્રેન

નામ.	પ્રમાણ.
ફેરી આરસેનીઆસ	૧/૧૬ થી ૧/૪ ગ્રેન
,, કાર્બોનાસ સાકરેટસ ...	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
,, એટ આમોની સાઇટ્રાસ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, ,, ક્વીનાઇની સાઇટ્રાસ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, ,, ,, એટ સ્ટ્રીકનીની સાઇટ્રાસ ...	૩ થી ૬ ગ્રેન.
,, ગ્લીસરો ફોસ્ફાસ ...	૩ થી ૬ ગ્રેન.
,, હાઇપો ફોસ્ફાસ ...	૧ થી ૫ ગ્રેન.
,, આયોડીડમ	૧ થી ૫ ગ્રેન.
,, પર ઓક્સાઇડમ હાઇડ્રેટમ	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
,, ફોસ્ફાસ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, ,, કમ એસીડ આરસેનાયોઝ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, પાઇરો ફોસ્ફાસ ...	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, સલ્ફાસ	૧ થી ૫ ગ્રેન.
,, ,, એક્સીકેટસ ...	૨ થી ૩ ગ્રેન.
,, ,, ગ્રેન્યુલેટા ...	૧ થી ૫ ગ્રેન.
,, રીડક્ટમ	૧ થી ૫ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
ફેરી ટારટરેટસ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, વેલેરીઆનાસ ...	૩ થી ૧૫ ગ્રેન.
ફીલીકસ માસ	૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.
ફીનાસીટીન	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
ગાલ્બેનમ	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
જેલ્સીમીયીમ	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
જેનશની રેડીક્સ	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇનમ	૧ થી ૨ ડ્રામ.
ગોયાસી રેઝીના	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
જેલસીમીની હાઇડ્રો ક્લોરાઇડમ ...	૧/૬૦ થી ૧/૩૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇનમ પેપસીની... ...	૧ થી ૨ ડ્રામ.
ગોયાકોલ	૧ થી ૫ ટીંપાં.
,, કેમ્ફોરાઝ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, કાર્બોનાસ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
નીગ્રોસ્પર્મીન	૫ થી [illegible] ગ્રેન.
હુંઝેશાઇન	૨ થી ૩ ડ્રામ.
હેમીગ્રીન	[illegible] ગ્રેન.
હીરોઇન હાઇડ્રો ક્લોરાઇડમ ...	[illegible] ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
હોમેટ્રોપાઇન હાઇડ્રો બ્રોમાઇડમ ...	૧/૮૦ થી ૧/૨૦ ગ્રેન.
,, હાઇડ્રો ક્લોરાઇડમ ...	૧/૬૦ થી ૧/૨૦ ગ્રેન.
,, સેલીસીલાસ ...	૧/૮૦ થી ૧/૨૦ ગ્રેન.
,,	૧/૪ થી ૫ ગ્રેન.
હાઇડ્રારજીરી કમ ક્રીટા... ...	૧/૮ થી ૧ ગ્રેન.
,, આયોડીડમ ફ્લેવમ ...	૧/૩૨ થી ૧/૧૬ ગ્રેન.
,, ,, રૂબ્રમ ...	૧/૮ થી ૧ ગ્રેન.
,, ,, વીરાઇડ ...	૧/૩૨ થી ૧/૧૬ ગ્રેન.
,, પર ક્લોરાઇડમ ...	૧/૧૦ થી ૫ ગ્રેન.
,, સબ ક્લોરાઇડમ ...	૩૦ ગ્રેન સુધી.
,, સલ્ફ્યુરેટમ	૧/૪ થી ૧ ગ્રેન.
હાઇડ્રાસ્ટીના	૧/૪ થી ૧/૨ ગ્રેન.
હાઇડ્રાસ્ટીની હાઇડ્રો ક્લોરીડમ ...	૧/૪ થી ૧/૨ ગ્રેન.
હાઇડ્રાસ્ટીનાઇની હાઇડ્રો ક્લોરાઇડ	૧/૪ થી ૧/૨ ગ્રેન.
હાયોસીના	૧/૨૦૦ થી ૧/૧૦૦ ગ્રેન.
હાયોસીની હાઇડ્રો બ્રોમીડમ ...	૧/૨૦૦ થી ૧/૧૦૦ ,,
હાયોસીએમીના	૧/૨૦૦ થી ૧/૧૦૦ ,,

નામ.	પ્રમાણ.
હાયોસીઆમીની સલ્ફાસ ...	૧/૨૦૦ થી ૧/૧૦૦ ગ્રેન.
ઇકથીઓલ	૨½ થી ૧૦ ,,
આયડોફોર્મમ...	૧/૨ થી ૩ ,,
ઇપીકાક્યુઆની રેડીકસ કફઘ્ન તરીકે	૧/૪ થી ૨ ,,
વમનકારક તરીકે	૧૫ થી ૩૦ ,,
,, ,,	૧૦ થી ૩૦ ,,
ઇપીકેક્યુઆના સીની ઇમેટીના ...	૧ થી ૫ ,,
આઇરીડીનમ	૧ થી ૨ ઔંસ.
ઇનફ્યુઝા (બાકી રહી ગએલા)...	૧ થી ૪ ઔંસ.
ઇનફ્યુઝમ એન્થીમીડીસ... ...	૧ થી ૪ ઔંસ.
,, બકુ	૧ થી ૪ ઔંસ.
,, ક્યારોફાઇલી... ...	૪ થી ૮ ,,
,, કુસો	૨ થી ૪ ડ્રામ.
,, ડીજીટેલીસ	૧ થી ૪ ઔંસ.
,, મેટીસી	૨ થી ૮ ટીપાં.
ઇન્જેક્શ્યો એપોમોરફાઇની હાઇપોડરમીકા	૩ થી ૧૦ ટીપાં.
,, અરગોટીની	૧ થી ૫ ટીપાં.
,, મોરફીની	

નામ.	પ્રમાણ.
જેબોરેન્ડી (પાઉડર)	૫ થી ૬૦ ગ્રેન.
જેલપ્પા	૫ થી ૨૦ „
જેલપ્પી રેઝીના	૨ થી ૫ ગ્રેન.
જેલપ્પીનમ	૧ થી ૫ „
લેપટેન્ડ્રીનમ	½ થી ૨ „
કમાલા	૩૦ ગ્રેનથી ½ ઔંસ.
કાઈનો (પાઉડર)	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
ક્રેમેરીઆઈ રેડીકસ (પાઉડર) ...	૨૦ થી ૬૦ „
લાઈકર આમોન્યાઈ	૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.
„ આમોન્યાઈ ફોરશોર ...	૩ થી ૧૦ ટીંપા.
„ આમોન્યાઈ એસીટેટીસ ...	૨ થી ૬ ડ્રામ.
„ „ „ ફોરશોર	૨૫ થી ૭૫ ટીંપા.
„ „ સાઈટ્રાસ ...	૨ થી ૬ ડ્રામ.
„ „ „ ફોરશોર	½ થી ૧½ ડ્રામ.
„ આરસેનીકેલીસ (ફાઉલર)	૨ થી ૮ ટીંપા.
„ „ હાઈડ્રોક્લોરીડમ	૨ થી ૮ ટીંપા.

નામ	પ્રમાણ.
લાઈકર આરસેની એટ હાઈડ્રારજીરી આયોડીડી (ડોનોવાન)	૫ થી ૨૦ ટીંપા.
„ એટ્રોપીની સલ્ફેટીસ ...	૧ થી ૪ ટીંપા.
„ બીસ્મથી એટ આમોન્યાઈ સાઈટ્રાસ ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ કેલંબી કન્સેનટ્રેટમ ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ ચીરેટી „ ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ કસપેરાઈ	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ કયાલસી ક્લોરાઈડી ...	૧૫ થી ૫૦ ટીંપા.
„ „ સાકરેટસ ...	૧૫ થી ૬૦ ટીંપા.
„ ક્લોરી	૧૦ થી ૨૦ ટીંપા.
„ ઈથીલ નાઈટ્રીટીસ ...	૨૦ થી ૬૦ ટીંપા.
„ ફેરી એસીટેટીસ ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
„ „ ડાયલીઝેટસ ...	૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.
„ „ પરક્લોરાઈડી ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા
„ „ પરનાઈટ્રેટીસ ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.

નામ.	પ્રમાણ.
લાઇકર હાઇડ્રારજીરી પરક્લોરાઇડી	½ થી ૧ ડ્રામ.
,, ,, પરઓક્સાઇડી	½ થી ૨ ડ્રામ.
,, લીથીઆઇ એફરવેસેન્સ	૫ થી ૧૦ ઔંસ.
,, મેગ્નેસી કાર્બોનેટીસ ...	૧ થી ૨ ઔંસ.
,, ,, સાઇટ્રેટીસ ...	૫ થી ૧૦ ,,
,, મોરફીની એસીટેટીસ ...	૧૦ થી ૬૦ ટીપાં.
,, ,, હાઇડ્રોક્લોરાઇડી	૧૦ થી ૬૦ ,,
,, ,, ટારટ્રેટીસ ...	૧૦ થી ૬૦ ,,
,, ,, બાઇમેકોનેટીસ	૫ થી ૪૦ ,,
,, પોટાસી	૧૦ થી ૩૦ ,,
,, ,, એફરવેસેન્સ ...	૫ થી ૧૦ ઔંસ.
,, ,, પરમેગ્નેટીસ ...	૨ થી ૪ ડ્રામ.
,, રીહાઇ ,, ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
,, સારસી કમ્પાઉન્ડ ,, ...	૨ થી ૮ ડ્રામ.
,, સેનેગી કોન્સેન્ટ્રેટસ ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
,, સેના ,, ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
,, સરપેન્ટેરીઆઈ ,, ...	½ થી ૨ ડ્રામ.

નામ.	પ્રમાણ.
લાઇકર સોડી આરસેનેટીસ ...	૨ થી ૮ ટીપાં.
,, સોડી	૧૦ ટીપાથી ૧ ડ્રામ.
,, ,, ક્લોરીનેટી ...	૧૦ થી ૨૦ ટીપાં
,, ,, એફરવેસેન્સ ...	૫ થી ૧૦ ઔંસ.
,, સ્ટ્રીકનાની હાઇડ્રો ક્લોરેટીસ ...	૨ થી ૮ ટીપાં.
,, થાઇરોઇડીઆઇ ...	૫ થી ૧૫ ,,
,, ટ્રીની ટ્રીની... ...	½ થી ૨ ,,
લીથીઆઈ એન્હ્રોઆસ... ...	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, બીટારટ્રાસ	૫ થી ૨૦ ,,
,, કાર્બોનાસ	૨ થી ૫ ,,
,, સાઇટ્રાસ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
લીથીઆઇ સાઇટ્રાસ એફરવેસેન્સ...	૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.
,, સેલીસીલાસ... ...	૫ થી ૧૦ ,,
લ્યુપુલીનમ	૨ થી ૫ ,,
મેગ્નેશીયા કાર્બોનાસ	૫ થી ૬૦ ,,
,, ગ્લીસરો ફોસ્ફાસ ...	૩ થી ૧૦ ,,

નામ.	પ્રમાણ.
મેગ્નેશીયા સલ્ફાસ	૩૦ ગ્રેનથી ૪ ડ્રામ.
,, ,, એફરવેસેન્સ ...	૬૦ ,, ૧ ઔંસ.
,, સલ્ફીસ	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
,, સાઇટ્રાસ	૩ થી ૧૦ ,,
,, ડી ઓકસાઇડમ ...	૨ થી ૧૦ ,,
,, એટ ફેરી સાઇટ્રાસ કમ એસીડ આરસેનીઓસ	૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, ,, ફેરી સાઇટ્રાસ કમ કવીનાઇના ...	૩ થી ૧૦ ,,
,, ,, ,, ,, કમ સ્ટ્રીકન્યાઇ ...	૧ થી ૩ ,,
,, ,, ફેરી ફોસ્ફાસ ...	૩ થી ૧૦ ,,
મેગ્નેસાઈ હાઇપો ફોસ્ફાસ ...	૧ થી ૧૦ ,,
,, લેવીસ	૧૦ થી ૬૦ ,,
,, ,, પોન્ડેરોઝા ...	૧૦ થી ૬૦ ,,
માના	૬૦ ગ્રેનથી ૧ ઔંસ.
માસ્ટીચ	૨૦ થી ૪૦ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
માટીસી ફોલીઆ	૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
મેડ્યુલા ઓસીસ	૩ થી ૩૦ ,,
મેન્થોલ	૧/૨ થી ૨ ,,
મરકયુરીક પોટાસ્યમ આયોડીડ ...	૧/૧૬ થી ૧/૩ ,,
મીથીલેઇન બ્લ્યુ	૧ થી ૪ ,,
મોરફીના	૧/૧૦ થી ૧/૨ ,,
મોરફીની એસીટાસ	૧/૮ થી ૧/૨ ,,
,, હાઇડ્રોકલોરીડમ ...	૧/૮ થી ૧/૨ ,,
,, ફોસ્ફાસ	૧/૮ થી ૧/૨ ,,
,, સલ્ફાસ	૧/૮ થી ૧/૨ ,,
,, ટારટ્રાસ	૧/૮ થી ૧/૨ ,,
માસ્કસ	૫ થી ૧૦ ,,
મ્યુસીલેગો આકેસ્યા	જોઇએ તેટલું.
,, ટ્રેગેકેન્થી	૧ ઔંસ,
મીરીસ્ટીકા	૧ થી ૧૫ ગ્રેન.
મરહ્	૧૦ થી ૩૦ ,,
મીસ્ચુરી (બાકી રહી ગએલા) ...	૧ થી ૨ ઔંસ.

નામ.	પ્રમાણ.
માસ્ચુરી આમોન્યાસી... ...	૧/૨ થી ૧ ઔંસ.
„ ગોયાસી	૧/૨ થી ૨ „
„ સ્કામોની	૧ થી ૩ „
„ સેની કમ્પોઝીટા ...	૧ થી ૧૧/૨ „
નકસ વોમીકા...	૨ થી ૫ ગ્રેન.
નેપથલ બી	૩ થી ૧૦ „
નારકોટીના	૧ થી ૩ „
નાઇટ્રો ગ્લીસરીનમ (ટ્રીની ટ્રીનમ)	૧/૧૦૦ થી ૧/૫૦ „
ઓલીયમ (બાકી રહી ગએલા)	૧ થી ૪ ટીંપા.
„ અમીગડલા... ...	૧ થી ૪ દ્રામ.
કોપાયબા	૫ થી ૨૦ ટીંપા.
„ કયાજીપુટી... ...	૧/૨ થી ૩ ટીંપા.
„ ક્રોટોનીસ	૧/૨ થી ૧ ટીંપું.
„ યુકેલીપ્ટી	૧/૨ થી ૩ ટીંપા.
„ જ્યુનીપેરી	૧/૨ થી ૩ ટીંપા.
„ ફ્રાસ્ફોરેટમ... ...	૧ થી ૫ ટીંપા.
„ રીસીની	૧ થી ૮ દ્રામ.

નામ.	પ્રમાણ.
કોપાયબા સેન્ટાલી	૫ થી ૩૦ ટીંપાં.
„ ટેરીબીન્થીની ...	૨ થી ૧૦ ટીંપા.
„ „ કૃમીનાશક તરીકે	૩ થી ૪ દ્રામ.
„ કયુબેબી	૫ થી ૨૦ ટીંપા.
„ મોરહુ	૧ થી ૮ દ્રામ
„ ઓલાઈવી	૧ થી ૮ દ્રામ.
„ રેઝીના કયુબેબી ...	૫ થી ૩૦ ટીંપાં
ઓપીયમ	૧/૨ થી ૨ ગ્રેન.
ઓવેરીઅન સબસ્ટન્સ (વેરીયમ)	૫ થી ૧૦ „
ઓકઝીમલ	૧ થી ૨ દ્રામ.
„ સીલા	૧/૨ થી ૧ „
પેરેરા રેડીકસ	૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
પાનક્રીયાટીનમ	૨ થી ૪ „
પેપેઇનમ	૧ થી ૮ „
પેરેલ ડીડીડમ	૧/૨ થી ૨ દ્રામ.
પેલ્લેટીએરીની ટેનાસ	૨ થી ૮ ગ્રેન.
પેપસીનમ	૫ થી ૧૦ „

નામ.	પ્રમાણ.
ીનાસીટીનમ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
ીનાક્રોનમ	૫ થી ૨૦ ,,
ેનલ	૧ થી ૩ ,,
ોસફરસ	૧/૧૦૦ થી ૧/૨૦ ,,
ઝોસ્ટીઅમીની હાઇડ્રોબ્રોમાઈડ ...	૧/૬૦ થી ૧/૨૦ ,,
,, સેલીસીલાસ ...	૧/૬૦ થી ૧/૨૦ ,,
,, સલ્ફાસ ...	૧/૬૦ થી ૧/૨૦ ,,
ાક્રોટોક્સીનમ	૧/૧૦૦ થી ૧/૨૫ ,,
ીલોકારપાઈન હાઇડ્રોબ્રોમાઈડ ...	૧/૨૦ થી ૧/૨ ,,
,, નાઈટ્રાસ ...	૧/૨૦ થી ૧/૨ ,,
ઝોસ્ટીગમેટીસ સીમેન ...	૧ થી ૪ ,,
ીલ્યુલી (બાકી રહી ગએલી)...	૫ થી ૧૦ ,,
ીલ્યુલા એલોઝ બારબેડેન્સીસ ...	૪ થી ૮ ,,
,, ,, એટ આસાફીટીડી	૪ થી ૮ ,,
,, ,, એટ ફેરી ...	૪ થી ૮ ,,
,, ,, એટ મરહી ...	૪ થી ૮ ,,
,, સોકોટ્રીની ...	૪ થી ૮ ,,

નામ.	પ્રમાણ.
પીલ્યુલા કેમ બોગીઆઈ કમ્પોઝીટા	૪ થી ૮ ગ્રેન.
,, કોલોસીન્થીડીસ કમ્પોઝીટા	૪ થી ૮ ,,
,, ,, એટ હાયો-સાઈમી ...	૪ થી ૮ ,,
,, ફેરી	૫ થી ૧૫ ,,
,, ,, કાર્બોનેટીસ ...	૫ થી ૨૦ ,,
,, ,, આયોડીડી ...	૩ થી ૮ ,,
,, ગાલ્બેની કમ્પોઝીટા ...	૪ થી ૮ ,,
,, હાઇડ્રારજીરી	૪ થી ૮ ,,
,, ,, સબક્લોરાઈડી કમ્પોઝીટા ...	૪ થી ૮ ,,
,, ઇપીકાક્યુઆની કમ સીલા	૪ થી ૮ ,,
,, ફોસ્ફોરી	૧ થી ૨ ,,
,, પ્લંબી કમ ઓપીઓ ...	૨ થી ૪ ,,
,, કવીનાઇની સલ્ફેટીસ ...	૨ થી ૮ ,,
,, રીહાઈ કમ્પોઝીટા ...	૪ થી ૮ ,,

નામ.	પ્રમાણ.
પાલ્યુલા સેપોનીસ કમ્પોઝીટા ...	૨ થી ૪ ,,
,, સ્કામોન્યાઇ કમ્પોઝીટા ...	૪ થી ૮ ,,
,, સીલી કમ્પોઝીટા ...	૪ થી ૮ ,,
પામેન્ટા (પાઉડર) ...	૫ થી ૧૫ ,,
પીપર	૫ થી ૨૦ ,,
પીપરીનમ	૧ થી ૫ ,,
પીપરેઝીના	૫ થી ૧૦ ,,
પીટ્યુટેરી ગ્લાંડ સબસ્ટન્સ ...	૨ થી ૬ ,,
પીકસ લીકવીડ	૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
પ્લંબી એસીટાસ	૧ થી ૫ ,,
પોડોફીલી રેઝીના	૧/૪ થી ૧ ,,
,, રાઇઝોમા	૧૦ થી ૨૦ ,,
પોટાસા સલ્ફ્યુરેટા	૨ થી ૮ ,,
પોટાસી એસીટાસ	૧૦ થી ૬૦ ,,
,, બાઇ કાર્બોનાસ ...	૫ થી ૩૦ ,,
,, બાઇ ક્રોમાસ ...	૧/૧૦ થી ૧/૫ ,,
,, બ્રોમાઇડમ	૫ થી ૩૦ ,,

નામ.	પ્રમાણ.
પોટાસી કાર્બોનાસ	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
,, ક્લોરાસ	૫ થી ૧૫ ,,
,, ક્લોરીડમ	૨૦ થી ૬૦ ,,
,, સાઇટ્રાસ	૧૦ થી ૪૦ ,,
,, હાઇપો ફોસ્ફાસ ...	૧ થી ૬ ,,
,, આયોડીડમ	૫ થી ૨૦ ,,
,, નાઇટ્રાસ	૫ થી ૨૦ ,,
,, પરમેગ્નાસ	૧ થી ૩ ,,
,, ટારટ્રાસ	૩૦ થી ૨૪૦ ,,
,, ,, એસીડસ ...	૨૦ થી ૬૦ ,,
,, સલ્ફાસ રેચક તરીકે ...	૧૫ થી ૬૦ ,,
પ્રોસ્ટેટ ગ્લાંડ સબસ્ટન્સ ...	૨ થી ૫ ,,
પલ્વીસ અમીગડલા કમ્પોઝીટસ ...	૬૦ થી ૧૨૦ ,,
,, એન્ટીમોનીએલીસ ...	૩ થી ૬ ,,
,, કેટેચ્યુ કમ્પોઝીટા ...	૧૦ થી ૪૦ ,,
,, રીનામોમી કમ્પોઝીટા	૧૦ થી ૪૦ ,,
,, ક્રીટી એરોમેટીકસ ...	૧૦ થી ૬૦ ,,

નામ.	પ્રમાણ.
પલ્વીસ ક્રીટા એરોમેટીકસ કમ ઓપીઓ ...	૧૦ થી ૪૦ ગ્રેન.
„ ઇલેટેરીની કમ્પોઝીટસ...	૧ થી ૪ „
„ ગ્લીસરાઇઝી કમ્પોઝીટસ	૬૦ થી ૧૨૦ „
„ ઇપીકાકયુઆની કમ્પોઝીટસ	૫ થી ૧૫ „
„ જેલપ્પી કમ્પોઝીટસ ...	૨૦ થી ૬૦ „
„ કાઇનો કમ્પોઝીટસ ...	૫ થી ૨૦ „
„ ઓપાઈ „ ...	૨ થી ૧૦ „
„ રીહાઈ „ ...	૨૦ થી ૬૦ „
„ સ્કામોન્યાઈ કમ્પોઝીટસ	૧૦ થી ૨૦ „
„ ટ્રેગેકેન્થી કો ...	૨૦ થી ૬૦ „
કવીનીના	૧ થી ૪ „
કવીનાઇની એસીટીલ સેલીસીલાસ	૨ થી ૫ „
„ બી હાઇડ્રો કલોરાઇડમ	૧ થી ૧૦ „
„ બી સલ્ફાસ ...	૧ થી ૧૦ „
„ હાઇડ્રો બ્રોમીડમ ...	૧ થી ૧૦ „
„ હાઇડ્રો કલોરીડમ ...	૧ થી ૧૦ „

નામ.	પ્રમાણ.
કવીનાઈની હાઇડ્રો કલોરીડમ એસીડમ	૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
„ હાઇપો ફોસ્ફાસ ...	૧ થી ૩ „
„ લેકટાસ	૧ થી ૫ „
„ ફેરીફાસ	૧ થી ૧૦ „
„ કવીનાસ	૧ થી ૧૦ „
„ સેલીસીલાસ ...	૨ થી ૬ „
„ સલ્ફાસ	૧ થી ૧૦ „
„ ટેનાસ	૧ થી ૪ „
„ વેલેરીઆનાસ ...	૧ થી ૪ „
રેઝીડમ રૂથમ	૫ ગ્રેન સુધી.
રીહાઈ રેડીકસ	૩ થી ૩૦ ગ્રેન.
સેબીની કેકયુમીના	૪ થી ૧૦ „
સેલીસીનમ	૫ થી ૨૦ „
સેલોલ	૫ થી ૧૫ „
સેન્ટોનીનમ	૨ થી ૫ „
સેન્ટોનીકા	૧૦ થી ૬૦ „
સાપો ડયુરા અથવા સાપો મોલીસ	

નામ.	પ્રમાણ.
ખટાશ દુર કરવા તરીકે	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
સ્કામોન્યાઇ રેઝીના	૩ થી ૮ ”
સ્કામોન્યમ	૫ થી ૧૦ ”
સીલા	૧ થી ૩ ”
સેનેગા રેડીકસ	૧૦ થી ૨૦ ”
સીનાપીસ વમનકારક તરીકે ...	૧ થી ૪ ડ્રામ.
સોડી આરસેનાસ	૧/૪૦ થી ૧/૧૦ ગ્રેન.
” બેન્ઝોઆસ	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
” બાય કાર્બોનાસ ...	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
” બ્રોમીડમ	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
” કેકોડીલાસ	૧/૪ થી ૧/૨ ગ્રેન.
” કલોરાસ	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
” સાઇટ્રાસ	૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
” ગ્લીસરો ફોસ્ફાસ ...	૨ થી ૫ ગ્રેન.
” હાઇપો ફોસ્ફાસ ...	૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
” આયોડીડમ	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
” નાઇટ્રીસ	૧ થી ૨ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
સોડી ફોસ્ફાસ	૩૦ ગ્રેનથી ૧/૨ ઔંસ.
” ” એફર વેસેન્સ...	૬૦ ગ્રેનથી ૧/૨ ઔંસ.
” સલ્ફીસ	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
” સલ્ફો કાર્બોલાસ ...	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
” કાર્બોનાસ	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
” એકસીકેટા	૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
સોડી સાઇટ્રો–ટારટ્રાસ એફરવેસેન્સ	૬૦ ગ્રેનથી ૧/૪ ઔંસ.
” સલ્ફાસ	૩૦ ગ્રેનથી ૧/૨ ઔંસ.
” સેલીસીલાસ	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
” વેલેરીન્સ	૧ થી ૫ ગ્રેન.
સ્પેરટીની સલ્ફાસ	૧/૪ થી ૧ ગ્રેન.
સ્પીરીટીસ (બાકી રહી ગએલા)	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
સ્પીરીટસ ઇથિરીસ	૨૦ થી ૯૦ ટીંપા.
” ” કો	૨૦ થી ૯૦ ટીંપા.
” ” નાઇટ્રોસી ...	૨૦ થી ૯૦ ટીંપા.
” આમોન્યા એરોમેટીક ...	૨૦ થી ૯૦ ટીંપા.
” ” ફીટીડસ ...	૨૦ થી ૯૦ ટીંપા.

નામ.	પ્રમાણ.
સ્પીરીટસ કેમ્ફોરી	૫ થી ૨૦ ટીંપા.
,, આરમોરેસાઇ કમ્પોઝીટસ	૧ થી ૨ ડ્રામ.
,, ક્લોરોફોર્મી	૨૦ થી ૬૦ ટીંપા.
સ્પ્લીન સબસ્ટન્સ	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
સ્ટ્રોન્ટી બ્રોમાઇડમ	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
,, આયોડીડમ	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
,, સેલીસીલાસ	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
સ્ટ્રોફેન્થીનમ	૧/૫૦૦ થી ૧/૧૦૦ ગ્રેન.
સ્ટ્રીકનીના	૧/૬૦ થી ૧/૧૫ ગ્રેન.
સ્ટ્રીકનાઇની હાઇડ્રોક્લોરીડમ ...	૧/૬૦ થી ૧/૧૫ ગ્રેન.
,, નાઇટ્રાસ	૧/૬૦ થી ૧/૧૫ ગ્રેન.
,, સલ્ફાસ	૧/૬૦ થી ૧/૧૫ ગ્રેન.
સલ્ફોનલ	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
સલ્ફર સબ્લીમેટમ	૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
,, પ્રીસીપીટેટમ	૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
સુપ્રા રેનલ ગ્લાંડ	૫ ગ્રેન સુધી.
સ્ટીરેક્સ પ્રીપેરેટસ	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
સકસ બેલાડોની	૫ થી ૧૫ ટીંપાં.
,, કોન્યાઇ	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
,, હાયોસ્યામી	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
,, સ્કોપેરાઇ	૧ થી ૨ ડ્રામ.
,, ટેરેક્સી	૧ થી ૨ ડ્રામ.
સલ્ફયુરીસ આયોડીડમ	૧/૨ થી ૨ ગ્રેન.
સલ્ફ હાઇડ્રેટ ઓફ આમોન્યમ ...	૩ ટીંપાં સુધી.
સીરપ્સ (બાકી રહી ગએલા) ...	૧ ડ્રામ સુધી.
સીરપ્સ કયાલસી લેકટો ફોસ્ફાસ ...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
,, કેસકેરા એરોમેટીક ...	૧/૨ થી ૨ ડ્રામ.
,, ક્લોરલ	૧/૨ થી ૨ ડ્રામ.
,, કોડીની	૧/૨ થી ૨ ડ્રામ.
,, ફેરી ફોસ્ફાસ કમ ક્વીનીના એટ સ્ટ્રીકન્યા (ઇસ્ટન સીરપ)	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
,, ફેરી ફોસ્ફેટીસ ...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
,, ,, ,, કમ્પાઉન્ડ	૧/૨ થી ૨ ડ્રામ.
,, ફેરી આયોડીડ ...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.

નામ.	પ્રમાણ.
સીરપ્સ રીહાઈ	૧ થી ૪ ડ્રામ.
„ સીલા	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ સેના	૧ થી ૪ ડ્રામ.
ટેબીલી નાઇટ્રો ગ્લોસરાઇની ...	૧ થી ૨ ટેબ્લેટસ.
ટેમેરીન્ડસ	૨ થી ૪ ડ્રામ.
ટેરીબેન્થીની કેનેડેન્સીસ ...	૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
ટેરીબીનમ	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
ટેટ્રોનલ	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
થાઇમોલ	½ થી ૨ ગ્રેન.
થાઇમિસ ગ્લાન્ડ	૫ થી ૨૫ ગ્રેન.
થાઇરોઇડ ગ્લાંડ	૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
ટીંચુરા (બાકી રહી ગએલા) ...	½ થી ૨ ડ્રામ.
ટીંચુરા એકોનાઇટી	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
„ „ ફરી આપવું હોય તો	૨ થી ૫ ટીંપા.
„ એલોઝ	½ થી ૨ ડ્રામ.
„ આસાફીટીડા ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ ઓરેન્ટી ...	૧ થી ૨ ડ્રામ.
„ „ રીસેન્ટીસ ...	૧ થી ૨ ડ્રામ.

નામ.	પ્રમાણ.
ટીંચુરા બેલાડોના ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
„ બેન્ઝોઇની કમ્પોઝીટા ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ બકુ	૧ થી ૨ ડ્રામ.
„ કેમ્ફોરી કમ્પાઉન્ડ ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ કયાનાબીસ ઇન્ડીસી ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા
„ કેન્થારીડીસ ...	૨ થી ૧૫ ટીંપા.
„ કેપસીસી	૧ થી ૧૫ ટીંપા.
„ ક્લોરોફોર્મી કો; ...	૨૦ થી ૬૦ ટીંપા.
„ ક્લોરોફોર્મી એટ મોરફીઆ કમ્પાઉન્ડ ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
„ સીમીસીફયુજી ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ સીંકોની	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ „ કમ્પાઉંન્ડ ...	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ કોલચીસી સેમીનમ ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
„ કોન્યાઇ	½ થી ૧ ડ્રામ.
„ કોનવેલેરીઆઈ ...	૫ થી ૨૦ ટીંપા.
„ ડીજીટેલીસ	૫ થી ૧૫ ટીંપા.

નામ.	પ્રમાણ.
ટીંચુરા અરગોટી	૫ થી ૩૦ ટીંપા
" " આમોન્યા ...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" ફેરી એસીટેટીસ ...	૫ થી ૩૦ ટીંપા
" ફેરી પરકલોરાઇડી ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
" જેલસીમાઈ ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
" ગ્વાયાસી આમોન્યા ...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" હેમેમેલીડીસ ...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" હાઈડ્રાસ્ટીસ ...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" હાયોસ્યામી ...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" આયોડી	૨ થી ૫ ટીંપા.
" જેબોરેન્ડી	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" લોબીલીઆ ઇથરીઆ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
" ન્યુસીસ વોમીસી ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
" ઓપાઇ	૫ થી ૩૦ ટીંપા.
" " આમોન્યીએટા...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" પોડોફીલી ...	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
" પ્રુની વરજીનીઆઇ ...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.

નામ.	પ્રમાણ.
ટીંચુરા કવીનાઈની ...	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" " આમોન્યાએટા	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" સેબીની	૨૦ થી ૬૦ ટીંપા.
" સેનીગી	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" સીલા	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
" સ્ટ્રામોન્યાઇ	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
" સ્ટ્રોફેન્થાઇ	૫ થી ૧૫ ટીંપા.
" સમ્બલ	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" ટોલુટેના	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" વેલેરીઆની આમોન્યાઈ	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" વોરબર્ગ	૧/૨ થી ૪ ડ્રામ.
" જીંજર	૧/૨ થી ૧ ડ્રામ.
" " ફોરશોર ...	૫ થી ૨૦ ટીંપા.
" વેરેટ્રી વીરીડીસ ...	૫ થી ૨૦ ટીંપા.
" વેલેરીઆની ...	૧ થી ૨ ડ્રામ.
" સેના કો	૧ થી ૪ ડ્રામ.
" રીહાઈ અગ્નિવર્ધક તરીકે	૧ થી ૨ ડ્રામ.
" " રેચક તરીકે ...	૪ થી ૮ ડ્રામ.

નામ.	પ્રમાણ.
ટીંચુરા મરહી	$\frac{૧}{૨}$ થી ૧ ડ્રામ.
,, લોબીલીઆ	૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.
,, લારીસીસ	૨૦ થી ૩૦ ટીંપા.
,, પલસેટીલા	૫ થી ૩૦ ટીંપા.
ટ્રીની ટ્રીનમ (નાઇટ્રો ગ્લીસરીનમ)	$\frac{૧}{૨૦૦}$ થી $\frac{૧}{૫૦}$ ગ્રેન.
ટ્રાયેનલ	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
ટ્રોપે કોકાઈની હાઇડ્રોક્લોરાઈડ ...	$\frac{૧}{૫}$ થી $\frac{૧}{૨}$ ગ્રેન.
ટ્રેગેકેન્થા (પાઉડર)	૨૦ ગ્રેન સુધી.
ટ્રોકીસ્કાઇ (બાકી રહી ગએલી) ...	૧ થી ૬ રેવડી.
ટ્રોકીસ્કાઇ એસીડી બેન્ઝોઇસી ...	૧ થી ૫ રેવડી.
,, ઇપીકાકયુઆનાહ ...	૧ થી ૩ રેવડી.
ઉવી ઉરસી ફોલીઆ (પાઉડર) ...	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
ઉલ્મી ફ્યુલ્વી મ્યુસીલેજો ...	૫ ગ્રેન સુધી.
યુરીઆ	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
યુરેથેન	૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
યુરાની નાઇટ્રાસ	૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
યુરોટ્રોપીના	૩ થી ૧૫ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
વેરીયમ (ઓવેરીઅન સબસ્ટન્સ)...	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
વેરોનલ	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
વેલેરીઆની રાઇઝોમા	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
વેરેટ્રીના	$\frac{૧}{૩૦}$ થી $\frac{૧}{૧૬}$ ગ્રેન.
વેરેટ્રી વીરીડીસ રાઇઝોમા (પાઉડર)	૧ થી ૩ ગ્રેન.
વાઇનમ એલોઝ	૧ થી ૨ ડ્રામ.
,, એન્ટીમોનીએલ સ્વેદલ તરીકે	૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.
,, ,, વમનકારક તરીકે	૪ થી ૬ ડ્રામ.
,, કારનીસ એટ ફેરી (બાવો,)	૧ થી ૪ ડ્રામ.
,, કોલચીસી	૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.
,, ઇપીકાક કફધ્ન તરીકે ...	૧૦ થી ૩૦ ટીંપા.
,, ,, વમનકારક તરીકે...	૪ થી ૬ ડ્રામ.
,, ફેરી	૧ થી ૪ ડ્રામ.
,, ,, સાઇટ્રેટીસ	૧ થી ૪ ડ્રામ.
,, ઓપાઈ	૧૦ થી ૪૦ ટીંપા.
,, કવીનાઇની	$\frac{૧}{૨}$ થી ૧ ઔંસ.
,, રીહાઈ	૧ થી ૨ ડ્રામ.

નામ.	પ્રમાણ.	નામ.	પ્રમાણ.
વાઈનમ વેરબર્ગ ટીંચર ...	$\frac{૧}{૨}$ થી ૪ ડ્રામ.	ઝીન્સી સલફાસ વમનકારક તરીકે...	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
Xaza	૫ થી ૨૫ ગ્રેન.	,, વેલેરીઆનાસ	૧ થી ૩ ગ્રેન.
Xaxaquin	૩ થી ૬ ગ્રેન.	ઝાઇમીન	૧ થી ૬ ગ્રેન.
ઝીન્સી એસીટાસ	૧ થી ૨ ગ્રેન.	ઝીન્સી કાર્બોનાસ	૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
,, ઓકસાઈડમ	૨ થી ૧૦ ગ્રેન.	,, કલોરાઇડમ	$\frac{૧}{૨}$ થી ૧–૨ ગ્રેન.
,, સલફાસ પોષ્ટીક તરીકે ...	૧ થી ૩ ગ્રેન.	ઝીન્જીબર પાઉડર	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

ત્વચામાં મારવાની પીચકારીની દવાઓની માત્રા.

HYPODERMIC POSOLOGICAL TABLE.

એકોનાઇટીની નાઈટ્રાસ ...	$\frac{૧}{૬૪૦}$ થી $\frac{૧}{૪૦૦}$ ગ્રેન.	કોડાઇનની ફોસ્ફાસ	$\frac{૧}{૪}$ થી ૨ ગ્રેન.
એપોમોરફાઈની હાઇડ્રોકલોરાઇડ ...	$\frac{૧}{૨૦}$ થી $\frac{૧}{૧૦}$ ગ્રેન.	કોટર્નનાઇનની હાઇડ્રોકલોરાઇડમ ...	$\frac{૧}{૪}$ થી $\frac{૧}{૨}$ ગ્રેન.
એટ્રોપાઇનની સલફાસ	$\frac{૧}{૨૦૦}$ થી $\frac{૧}{૧૦૦}$ ગ્રેન.	ક્યુરેર	$\frac{૧}{૧૨}$ થી $\frac{૧}{૨}$ ગ્રેન.
કેફાઇનની સોડીઓ સેલીસીલાસ ...	$\frac{૧}{૨}$ થી ૪ ગ્રેન.	ડીજીટેલીનમ (એમોરફસ) ...	$\frac{૧}{૧૦૦}$ થી $\frac{૧}{૩૦}$ ગ્રેન.
,, ,, બેન્ઝોએટમ ...	$\frac{૧}{૨}$ થી ૪ ગ્રેન.	ડીજીટેલીનમ (ક્રીસ્ટેલાઈઝડ) ...	$\frac{૧}{૫૦૦}$ થી $\frac{૧}{૨૫૦}$ ગ્રેન.
કોકાઇનની હાઇડ્રોકલોરીડમ ...	$\frac{૧}{૧૦}$ થી $\frac{૧}{૨}$ ગ્રેન.	અરગોટીનાઇનની સાઇટ્રાસ ...	$\frac{૧}{૨૦૦}$ થી $\frac{૧}{૬૦}$ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
અરગોટોક્સીના	૧/૧૦૦ થી ૧/૬૦ ગ્રેન.
અરન્યુટીન	૫ થી ૧૦ ટીંપા.
યુકેઈની હાઈડ્રોક્લોરીડમ... ...	૧/૩ થી ૨ ગ્રેન.
યુકેઇની લેકટાસ	૧/૩ થી ૨ ગ્રેન.
હેમીસીન	૧/૨૦૦ થી ૧/૫૦ ગ્રેન.
હીરોઇન હાઇડ્રોક્લોરીડમ ...	૧/૨૫ થી ૧/૧૨ ગ્રેન.
હોમેટ્રોપાઇની હાઇડ્રોક્લોરીડમ ...	૧/૨૫૦ થી ૧/૬૦ ગ્રેન.
હાઈડ્રારજીરી પરક્લોરાઇડમ ...	૧/૬૦ થી ૧/૩૦ ગ્રેન.
હાઈડ્રારજીરી સકીનીમીડમ ...	૧/૬ થી ૧/૪ ગ્રેન.
હાયોસ્યાઇની હાઇડ્રોબ્રોમીડમ ...	૧/૨૦૦ થી ૧/૧૦૦ ગ્રેન.
હાયોસાઇમીની સલ્ફાસ ...	૧/૨૦૦ થી ૧/૧૦૦ ગ્રેન.

Injectiones Hypodermicae P. B.

નામ.	પ્રમાણ.
એપોમોરફાઇની	૫ થી ૧૦ ટીંપા.
કોકાઇની	૨ થી ૫ ટીંપા.
અરગોટી	૩ થી ૧૦ ટીંપા.
મોરફાઇની (ટારટ્રેટીસ) ...	૨ થી ૫ ટીંપા.
મોરફાઇની હાઇડ્રોક્લોરીડમ ...	૧/૮ થી ૧/૪ ગ્રેન.
મોરફાઇની મેકોનાસ	૧/૮ થી ૧/૪ ગ્રેન.
„ ફોસ્ફાસ	૧/૮ થી ૧/૪ ગ્રેન.
„ સલ્ફાસ	૧/૮ થી ૧/૪ ગ્રેન.
„ ટારટ્રાસ	૧/૮ થી ૧/૪ ગ્રેન.
ફીઝોસ્ટીગમાઇની સેલીસીલાસ ...	૧/૧૦૦ થી ૧/૨૫ ગ્રેન.
પીક્રોટોક્સીનમ	૧/૧૦૦ થી ૧/૬૫ ગ્રેન.
પીલોકારપાઇની નાઇટ્રાસ ...	૧/૨૦ થી ૧/૨ ગ્રેન.
પોટાસી પરમેગ્નાસ	૧ થી ૩ ગ્રેન.
ક્વીનાઇની બીહાઇડ્રોક્લોરીડમ ...	૧ થી ૫ ગ્રેન.
„ બી સલ્ફાસ ...	૧ થી ૫ ગ્રેન.
„ હાઇડ્રોબ્રોમીડમ ...	૧/૨ થી ૨ ગ્રેન.
„ લેકટાસ	૧ થી ૫ ગ્રેન.
સ્પેરટાઇની સલ્ફાસ	૧/૨ થી ૧ ગ્રેન.
સ્ટ્રોફેન્થીનમ	૧/૫૦૦ થી ૧/૧૦૦ ગ્રેન.
સ્ટ્રીકનાઇની હાઇડ્રોક્લોરીડમ ...	૧/૨૫૦ થી ૧/૬૦ ગ્રેન.
„ નાઇટ્રાસ	૧/૨૫૦ થી ૧/૬૦ ગ્રેન.
„ સલ્ફાસ	૧/૨૫૦ થી ૧/૬૦ ગ્રેન.
ટ્રીનીટ્રીનમ (નાઇટ્રો ગ્લીસરાઇનમ)...	૧/૨૫૦ થી ૧/૫૦ ગ્રેન.
ટીરેમાઇન	૧/૩૦ થી ૧/૧૦ ગ્રેન.

અનુક્રમણિકા.